[illegible] Francis' [illegible]

Vo 87

HISTORIÆ CATHOLICÆ IBERNIÆ COMPENDIUM,

DOMINO PHILIPPO AUSTRIACO,

HISPANIARUM, INDIARUM, ALIORUM REGNORUM ATQUE MULTARUM DITIONUM REGI CATHOLICO MONARCHÆQUE POTENTISSIMO DICATUM,

A

D. PHILIPPO O'SULLEVANO BEARRO, IBERNO.

CUM FACULTATE S. INQUISITIONIS, ORDINARII ET REGIS,
ULYSSIPONE EXCUSUM A PETRO CRASBEECKIO REGIO TYPOGRAPHO: ANNO DOMINI 1621.

EDIDIT, NOTULISQUE AC INDICIBUS ILLUSTRAVIT
MATTHÆUS KELLY,
IN COLLEGIO S. PATRICII APUD MAYNOOTH PROFESSOR, ETC.

DUBLINII:
APUD JOHANNEM O'DALY,
ANGLESEA-STREET NO. 9.

1850.

DUBLIN:
GOODWIN, SON, AND NETHERCOTT,
79, *Marlborough-street.*

EDITOR'S PREFACE.

Should a student propose to himself to write the Church History of the Irish Catholics since the Reformation, he would find that the materials for the chief part of that desirable work remain as they were nearly a century ago. The research which has contributed, especially during the last ten years, so many original accessions, both to profane and to mediæval ecclesiastical history, has added but little to the materials for modern ecclesiastical history, which are contained in the Hibernia Dominicana. Many valuable manuscripts, and some books almost as rare as manuscripts, which it appears the learned author of that work never saw, still await, and will amply repay the cares of an editor. It is true, the story of the Irish Catholics has been so fertile a theme for orators, pamphleteers, and historians, that a library might be stocked with works, written during the last seventy years, on that subject alone. These compilations, however, principally regard Catholics in their relations to the civil power; they record the edicts of the persecutors, but seldom introduce us to the private history of the catacombs; and closely though the religious and political history of the Irish people has been blended, you will often search in vain in all these works for the first elements of ecclesiastical history; the lives and succession of the prelates in the different sees; a consecutive history of the religious orders; the means by which the clergy were recruited and supported; the places of public worship; the biography of eminent ecclesiastics; the various plans devised by fanaticism to eradicate the Catholic faith; and many other topics which belong exclusively to ecclesiastical history.

A Church History of Ireland is, therefore, a work of no ordinary difficulty, requiring for its execution a collection of books hardly ever found in the same private or even public library; manuscripts scattered wherever the Irish ecclesiastical exiles found a home; and free access to the records of government offices, of courts of justice, and of corporations, and to the copious materials in the public libraries of England and Ireland.

To remove some of those obstacles which obstruct the historian's path, and following up the resolution intimated in the preface to the Apologia pro Hibernia, the editor has completed his preparations for publishing a series of rare works, illustrating the history of the Irish Catholics, with several manuscripts already in his possession, and others which he may be able to procure. These works shall be published at a price which will make them as accessible as similar works in other countries, instead of having them, as they are at present, objects of epicure bibliomania, purchased for their weight in silver or gold. For the information of those who may not be acquainted with the prices which those works on Irish Catholic History usually bring, it may be sufficient to state, as an example, that the work which is now given to the public generally sells for £10 or £15.

O'Sullivan's Catholic History comes first on the list: for, though not first in the order of time, it is second to none in historical value. It was compiled from the narratives of persons who had been engaged in those fierce wars which ended in the general plunder of the Irish Church and people by Elizabeth and James I. The author was one of those old Irish nobles who forfeited their properties and country in the contest for the liberty of their faith. He tells his story with all the warmth of a patriot and a zealous Catholic. His tastes, and the character of those from whom he derived his information, led him to pay such attention to merely ecclesiastical details, that he has been transcribed copiously, and sometimes without acknowledgment, by ecclesiastical historians, who owe to him alone some of their most interesting pages. On matters of general history, also, the value of his labours is duly attested by the very copious extracts which the editors of some of the most valuable modern publications have very judiciously inserted from him.

The author's poem, subjoined to this preface, gives a brief ac-

count of his family. Before the English invasion, the O'Sullivans had occupied rich tracts in the south-east of Tipperary; but being, like most of the old Irish families of Munster, expelled from their fertile valleys by the invaders, they retreated westward, and, preying on weaker tribes, took possession of the western parts of Cork and Kerry. The wild and mountainous tracts around Bantry Bay, co-extensive with the barony of Bear and Bantry, were possessed by the O'Sullevan Bear down to the close of Elizabeth's reign; and it was in the island of Baoi Bearra, now Dursey, at the extreme point of the promontory between Kenmare and Bantry Bays, that our author was born. His grandfather, Dermod O'Sullivan, who is warmly eulogized by the Four Masters, was accidentally killed by an explosion of gunpowder in his castle of Dunboy, in the year 1549. Of the successors in the chieftancy little is known except their deaths. Auliffe, brother of Dermod, and Donald, his son, fell by the sword. From them the principality passed to Owen O'Sullevan, who held it until the year 1593, when he was deposed by the influence of the English, and Dunboy, the key of his inheritance, was given up to his nephew, Donald. During the thirty years of Owen's government, he appears not to have taken an active part in the field with Fitzmaurice, or any of the Catholic insurgents. Once, indeed, he was seized as a hostage by the Earl of Ormond, in 1580; but a few years later, his name is found among those who were present during the parliament of 1585. His successor, Donald, continued faithful to his patrons nearly ten years, not shaken in his allegiance by the decisive victories of the northern chieftains, nor awed by the triumphant march of Hugh O'Neil to Munster in 1600. It was only when the Spaniards landed at Kinsale that he resolved to fight for the liberty of his church. He received foreign garrisons into his castles, and, by a formal document, still extant, transferred his allegiance to the king of Spain.

Hitherto the conduct of the heads of this family had not left much to adorn the pages of the "Catholic History." Philip's father, Dermod, however, like many of the younger sons of the great families, did not adopt the policy of his chiefs. In all the Munster wars, from the year 1569, when St. Pius V. excommunicated Elizabeth, down to the death of the Earl of Desmond in 1585, Dermod was in the field at the head of

a chosen band of Bear infantry. Accompanied by three uncles of our author, Eugene, Edmund, and Maur M'Swiney, he was among the first that rose at the call of the chivalrous Fitzmaurice in 1569; again, when the same chief landed in 1579, Dermod and the Mac Swinies enrolled themselves under John Fitzgerald, brother to the Earl of Desmond, and shared all the dangers of the contest to its close. He was one of those who paid the last rites to Dr. Sanders, in the forest of Glenglass. Involved in the general proscription of the ruined house of Desmond, he long baffled the pursuit of his enemies, but was at length dangerously wounded in an encounter with a party of royalists, having lost on that and other occasions some of his bravest kindred and companions in arms. Giollaiosa and Bernard M'Sweeny were seized and executed: their brother Rory fled with the wreck of the Desmond army to the chieftains of North Connaught and Ulster; we lose sight of Dermod himself; but we may conclude that he found refuge in the remote and almost inaccessible island of Dursey, where he had built his castle. It was about this period, or probably several years later, that our author first saw the light, for he describes himself as being yet a boy (*puer*) in 1602. His mother, Johanna Mac Swiney, gave birth to seventeen children, of whom thirteen died before the reduction of Ireland; the other four, with Johanna herself, were involved in the fate of the father Dermod, who once more took up arms, when Donald, the head of the family, declared for the Spaniards, after their landing at Kinsale.

Donald, it has been said, had received a Spanish garrison into his castle of Dunboy. After the fatal rout of the Irish chiefs at Kinsale, the capitulation made by the Spaniards included the surrender to England of all the castles then held for the king of Spain. Undismayed by the gloom then clouding the Catholic cause, Donald lost no time in regaining his territory. At the dead of night he effected an entrance into the castle of Dunboy, disarmed the Spaniards, seized all their artillery and stores, wrote an indignant epistle to the king of Spain, complaining that Don John de Aquila, had, without any authority, unreasonably stipulated to deliver that castle into the hands of his "cruel, cursed, and misbelieving enemies;" and declaring that, with the aid of his own good people, and of some tried veterans, he had resolved to hold his castle until the king, by sending auxiliaries, had retrieved the

disaster incurred by the incapacity or cowardice of Don John de Aquila. As a pledge of his sincerity, he sent over his son and heir, a boy five years old, with whom our author, Don Philip, and several other noble youths, sailed from Castlehaven, in February, 1602, about ten months after Red Hugh O'Donnell had sailed from the same port. They landed at Corunna, and were kindly received by the Marquis de Caracena, who placed Don Philip under the care of an Irish priest, the Rev. Patrick Synnott, who took charge of his education.

It is unnecessary to dwell farther on the events that soon drove his family after him into exile. Before he had been well settled in Spain, Bear and Bantry were delivered up to fire and sword. Hemmed in on the peninsula between Bantry and Kenmare bays, the O'Sullivans were assaulted by land and sea. Dunboy was taken after a siege so obstinate that it extorted the admiration even of the savage Carew; from the town of Bantry and Whiddy Island, in which latter a garrison had been placed, the enemy pushed forward to Glengariff: Dursey island, which had been intended as the last retreat, was occupied, the castle razed, and the inhabitants butchered with circumstances of atrocity detailed by our author, and nearly in the same words by the peasants of the present day, who point out the spot where the landing was effected, and the cliffs over which the half-murdered women and children were cast into the sea.* In something less than a year after the departure of Don Philip, Donald was at bay in the wilds of Glengariff (a meet home for the desperate patriot,) where he had expected to make his last stand against the enemy. Victory smiled on him for a moment, but hemmed in by forces advancing from several points, deserted by the veteran soldier, Richard Tyrrell, with a large number of followers, cut off from flight to Spain by the English ships cruising in Bantry bay, without hope from the Munster Irish, nearly all of whom had submitted, and were now in arms against him, nothing remained but to make one desperate effort to gain the North, where, he supposed, the Ulster chieftains were yet in arms. Leaving after him in the camp his sick and wounded (who were massacred, in cold blood, next day by the enemy,)

* Dursey was ravaged twice by the English. *Pacata Hibernia*, ii. p. 563, 659. "They put the churls to the sword that inhabited therein."

he set out from Glengariff on the last day of December, 1602, at the head of 400 men, with a great crowd of women and children, nearly 1,000 in all. Over those rugged mountains, which it is a toil for the well-appointed conveyances of modern travelling to ascend even in summer, the little band, among whom were Don Philip's father and mother, marched in one day 26 miles to Aghers. Thence, under protection of the great woods, keeping successively the mountains, which separate Cork from Kerry and Limerick, they fought their way to the fastnesses of Aharlow, near the town of Tipperary. Entrusting here to some noble friend, the second son of Donald, a child two years of age, they effected their retreat north through the barony of Kilmanagh, over the Sliebh Feilim mountains, on by the Ormondes, to the banks of the Shannon, above Lough Derg. For the particulars of the battles fought with the lord Barry at Liscarroll, with the earl of Ormonde in Tipperary, and afterwards with the Clanricards, we refer to the narrative of our author. Having, by the advice of Dermod, killed their horses, and with the skins constructed currachs, they passed the Shannon at Portland, and after several engagements, and making nearly the circuit of the county of Roscommon, at last arrived at the castle of Brian O'Rourke, at Leitrim, on the 16th of January, reduced by famine, fatigue, desertion and the sword, to the number of thirty-five. "I am astonished," exclaims our author, "how my father, who was then near seventy years of age, and my mother, a delicate woman, could have so bravely borne these fatigues, which broke down so many men in the flower of their age, and the prime of their strength." Before they arrived Rory O'Donnell had submitted, and O'Neil was meditating a peace. But there was no pardon for the O'Sullivans. Don Philip was soon joined in Spain by his whole surviving family, his father, mother, brother, and two sisters, together with the O'Sullivan Bear, Donald himself.

To the fireside narratives of these exiles, and of many others driven to Spain from every part of Ireland, it is highly probable we owe Don Philip's taste for Irish history. The prominent figure of his family in the Irish war, the society of persons who had been engaged in its most stirring scenes, and the exhortations of his preceptor, Father Synnott, must all have inspired him to publish the feats of his country and kindred for the Catholic faith, and prove that the exiles were not unworthy pensioners of the Catholic king. It is manifest, from his

letter to Father Cantwell, that he had a very exalted estimate of the historian's laurels; and it is certain that he must have collected the materials of his history at a very early age. A few biographical sketches inserted in this history, but written before it, apparently for some other work, betray manifest signs of a juvenile hand. Having completed his studies at Compostella, under his preceptor, Father Synnnott, Vendana, and Peter Marcilla, he was destined to serve in the Spanish army; but his fortunes were for a moment clouded by a duel in which he was involved at Madrid, to revenge an insult offered to his nephew, Donald, who was killed on the 16th of July, 1618. Philip evaded the search of the Spanish police by taking refuge at the French ambassador's: but he is found not long after at his post in the Spanish navy; for April, 1619, he wrote from Cadiz a letter to Dermod O'Sullivan, Donald's heir, consoling him for the death of his father, and giving a detailed account of an action of the Spanish fleet against the Turks, in which several Irishmen, and among them Philip's only surviving brother, Daniel, had fallen. Shortly after he wrote a short letter to his preceptor, Father Synnott, from the same place, telling him that, though bowed down with grief for the death of his father and the O'Sullivan, he was still busily engaged in composing his Catholic history, which it was to be feared, he said, would be deficient in many of the graces of history, as he had but few books on board. Synnott sent a reply, encouraging his pupil to persevere. He also sent him some materials, but with an intimation that he felt it impossible to turn them to any account, as they were copious enough, but the authors had not marked with precision the dates and localities. To this Don Philip replied, that he was at no loss in digesting his materials, as he had his information from persons who had been actually engaged in the wars of Elizabeth. In the same letter he complains "that it is not Ciceronic diction, nor the elegancies of Valla and Manutius, that he is acquiring on board, but sea terms, novel and barbarous. The roar of cannon, invented by some evil genius for the destruction of man, was crashing on his ears. He was practising rather at the sword than at the pen. How few excel in one, much less in both, it is so exceedingly difficult to combine the study and composition of history with the actual realities of military life, especially at sea, where, instead of enjoying the calm of a library, men are the sport of

the billows, rocked in the wild heavings of the ocean, and often almost engulphed in the abyss. Still he made it his constant study to record all the events in which he was engaged." The operations of the fleet in which he served during two years are described by him in his letters to Synnott and Patrick Trant—the former written in the commencement of 1620, the other in 1621: both of which he published in 1621 with the Catholic history of which the second edition is now presented to the public.

This work is divided into four tomes: the first containing some general notices of Irish history prior to the English invasion; calendars and catalogues of the Irish saints; the wonders of Ireland, especially Patrick's Purgatory, at Lough Derg. The second tome, besides a brief account of the English invasion, and of the grievous yoke imposed on the Irish settlers, purposes to describe the cruel and abortive attempts to establish the reformation in Ireland by Henry VIII. Edward VI. and Elizabeth. The third tome commences at the year 1588, and brings down the narrative to the general submission of the Irish at the accession of James I. The fourth tome contains the Irish reign of that monarch to the parliament of 1613. For his brief notices of events prior to the rise of the English heresy, the author appeals to written authorities; in the subsequent history he was obliged, he says, to depend mainly on his own research, the confusion of the times having prevented any Catholic from writing it.

Not many years after the publication of his history, he was deprived by death of nearly all the members of his once numerous family. His sister Helen embarked for Ireland, but was drowned on the voyage; his father died at the great age of 100 years, and was buried in the Franciscan church at Corunna; his mother soon followed him, and was buried in the same tomb: there remained but one sister, Leonora, who had taken the veil at a very early age; and with her, he tells us, he long mourned for the death of his parents, and of the brother and sister, who had accompanied them in their exile. In the poem, dedicated to the memory of his family, subjoined to this preface, he writes with such feeling, that there can be little doubt he was an affectionate brother and son.

In the year 1629 he published his "Decas Patriciana." It was the first of a series of the lives of Irish Saints which he contemplated.

He had completed the lives of St. Kyran of Saiger, St. Abban, St. Ailbe, St. Declan, and St. Mochudda, but none of these have been published, except the translation of an Irish life of St. Mochua, which he gave to John Bollandus, nor had Colgan been able to find where the MSS. were deposited. St. Patrick's Decade was so called from the division of the work into ten books, each containing ten chapters. The first eight books are devoted to the principal events in the life of the Saint, agreeing generally with the longer lives published by Colgan and the Bollandists. The ninth book purposes to be a history of his favourite theme, St. Patrick's purgatory; but it might, with more propriety, be styled a treatise on the Catholic doctrine of purgatory. The tenth book contains much miscellaneous matter on Irish history, especially on the period subsequent to the Reformation. In the same volume he printed his singular treatise, entitled, "Archicornigeromastix," or, as we may translate the term, his "Scourge of the Arch-horned." It was intended as a reply to Ussher, who, in his treatise on the religion of the ancient Irish, had stigmatized the author of the Catholic history "as being verily the most egregious liar of any in Christendom." To this foul language the author replies in a strain of mingled argument and invective, quite in character with the amenities of controversy in his age. After complaining that so savage an attack was unprovoked,* he proceeds to discuss Ussher's character, which he despatches in ten chapters. He undertakes gravely to prove that Ussher was a bear,† by a detailed enumeration of the qualities of both; that he was grossly ignorant of arithmetic, for claiming as his own those Irish saints who flourished 1,000 years before the Anglican sect came into existence;‡ that he was an ignorant man, because he wrote a work on religion in the English language; that he was a horned animal of the most for-

* Me livore proscindendo, a me nullâ lacessitus injuriâ, ac ne nominatus quidem ; quid enim te nominarem homuncionem non tam genere clarum quam scelere nobilem.

† Ego te vel Ussherinum ursum rudissimè et insulsissime uncantem dimitto ne armata bellua cornibus me petas. Epil. See also Cap. 7.

‡ Itaque cum conventiculo tuo Patritium tot sæculis antiquiorem filium addicas, in stupiditatem tuam ille versiculus aptissimè quadrabit.

Αἲξ οὔπω τέτοκεν ἔριφος δ' ἐπὶ δώματα παίζει

Nondum enixa capra: at jam ludit in ædibus hædus.

midable kind; finally, that he was the very reverse of St. Patrick,* whose successor he pretended to be. However amusing this may be as one of the quarrels of authors, it might have been better for our author's fame had he suppressed it, his sarcasm and pleasantry generally exhibiting more anger than wit.

Ussher's censure was, of course, adopted by nearly all those historians who did not relish the many disagreeable facts which O'Sullivan has recorded. But an impartial review of this history must convince any reader that, however respectable Ussher's authority undoubtedly is on the ancient history of Ireland, he was grossly unjust in stigmatizing our author as an egregious liar. What should the world think of the critic who would collect the grave errors in Mr. Moore's history, and denounce him as an egregious liar? Mr. Moore asserts, in the noonday of the nineteenth century, that religion was not even *one* of the causes of Irish wars until the year 1600. He also gives a seat in the Irish House of Lords in 1613 to Florence Conry, the exiled Archbishop of Tuam. Similar blunders occur in the works of most historians. Our author is not free from them; but there is no evidence that he deliberately dealt in that art of coining facts for a purpose, which was developed to such perfection by most Protestant historians of Irish affairs; and which has been what may be called an official department of Irish government during the last 300 years. With an unsparing, and what some have deemed, an imprudent zeal, he has laid bare the faults of his countrymen; even his own kindred have not escaped; he has not glossed over their follies and dissensions, nor pandered to their passions or their pride. His errors are those into which the most truth-loving may fall, and they happen to be fewest on that very period to which Ussher referred, namely, the affairs of his own time.

Another charge made against our author, is excessive credulity. Cox, and other authors of the same stamp, have carefully selected from his pages some extraordinary stories; but they forget to add that he generally gives these stories as popular reports, without vouching for their truth; and that even in the very few instances where he does appear to

* Hæc quidem cum ita se habeant, tu tamen cacoministelle te Divi Patritii successorem, Iberniæ primatem, Ardmachæ archiepiscopum esse jactas! Equidem honorum tuorum fastigiis nihil detraham; tuis titulis gandeas per me licebit: Divi Patritii fateor, hostis acerrimus, atque adeo tartareus Antipatritius es: Iberniæ, concedo, primicorniger es: Ardmachæ, id etiam tibi do, Archicorniger es, &c. &c., cap. xiii.

admit them, he may be regarded as an absolute sceptic compared with those enlightened historians who, some twenty years later, received the famous depositions of 1641 as sworn truths.

The tone of his history, of course, gave offence to the Anglican party, and to their Catholic adherents; but how could it be otherwise? He wrote in Catholic Spain, surrounded by proscribed soldiers of the conquered party, a history of that war in which his family had lost their property, and from which himself had escaped in his boyhood. The most atrocious cruelties even of that savage war, were perpetrated in his native island; the defence of the family castle of Dunboy, and the heroic retreat from Glengariff, must have suggested trains of reflection which few men under thirty could discipline into that sobriety which some require in the historian. There was nothing in the state of Ireland when he was writing to console him. The Catholics, who had fought for Elizabeth, could not save their religion from proscription, nor their clergy from imprisonment or exile under James. They were not allowed to practise their religion publicly, though they humbly offered to rebuild some of the ruined churches, and to rent them from the crown, leaving to the Anglicans, the clergy of one tenth of the nation, all the tithes and churchlands. Is it surprising that one of the rebel Catholics should make some bitter reflections on those brethren, who, he believed, had fastened so grievous a yoke on their own necks?

The real defects of his history appear to be its omissions, and a defective chronology.

He does not profess to give more than slight sketches or general notices of Irish matters prior to the reign of Henry VIII. It is no regular history before the middle of Elizabeth's reign, as there are only a few facts given, and these in general terms, and not unfrequently at wrong dates. He passes over slightly the means by which the oath of the king's supremacy was established, the suppression of the monasteries, the introduction of the English prayer-book, by king's letter, in a few churches, under Edward VI. In the commencement of Elizabeth's reign, too, he does not record the gradual steps by which the statutes against the Catholic worship were enforced; it is only at the close of Desmond's war that the narrative expands, embracing so full an account of the great war under Hugh O'Neil, and of Catholic affairs down to the parliament of 1613, that the loss of this history could not be supplied by any work extant. On this latter period his chronology

is frequently at variance with that of the *Four Masters,* and other authorities, but the discrepancies, generally, are not great, nor do they affect the substance of the facts. The truth is, he did not overcome so completely as he expected, the difficulty which deterred Father Synnott from writing. The materials from which he compiled were the oral narratives of the exiles, or unconnected MSS. sketches, and in a war so long, so eventful, conducted by the impulses of different independent chieftains, it would have been impossible for the most tenacious memory to retain the exact dates or the succession of facts. Still, from the very great number of facts verified in the notes, the impression, it is confidently hoped, must be that those which rest on his authority alone, may be received with as much credit as is ordinarily given to the word of any single author, compiling from the narratives of one party in a revolutionary war.

The sketches of the lives and martyrdom of some Irish prelates and ecclesiastics, especially Hurley, Archbishop of Cashel, and O'Devany, Bishop of Down and Connor, are given at great length, and appear to have been finished with special care.

One vast superiority this history possesses over all others of the period, is its general fidelity. With all its defects, its goes nearer than any other ever written on the subject, to give a true picture of the reigns of Elizabeth and James. It lays down, plainly and repeatedly, the only principles that must guide the historian in his study of that momentous period. Without asserting that all who opposed Elizabeth were influenced solely by religion, and much less that none of them were so before the year 1600, he shews how the proscription of the national creed did, from the very commencement of Elizabeth's reign, provoke the mass of the people to disaffection, and how futile were the attempts to pervert them.

Besides the works already mentioned, the author, it is believed, drew up an account of the state of Ireland, which was presented to the King of Spain by Florence Conry, Archbishop of Tuam. Whether he completed any of the other works which he meditated, especially one on Astronomy,* to which study he was partial, the Editor has not discovered. The date or place of his death is not known, the last notice of him being in the year 1634, when he sent the translation of the Irish

* In a poem to the author, by a military knight, George Mendoza, prefixed

life of St. Mochudda from Madrid to John Bollandus.* There was a Colonel Philip O'Sullivan in the army of the Confederate Catholics,† but there is no reason to believe it was our author, much less that he ever became a friar in the Franciscan convent of Kilchrea, as Smith asserted in his history of Cork.

The editor's notes are chiefly intended to correct the author's chronology, and to enable the reader to collate the different versions of the same facts.

The following poem, in which the author gives some account of his family, is reprinted here from the Decas Patritiana, as it expresses, in very touching language, the same feelings which inspired the composition of the Catholic history:—

Si pietas hominum, vel si jus sanguinis ullum
  Post obitum exanimes commemorare jubet,
Est mihi concessum fatum celebrare parentum
  Nec fratrum interitum præterire datum.
Non caret exemplis præsens mea cura vetustis
  E quibus hæc memori mente referre libet.
Peleus imprimis verbis ornatur Achillis
  Si modo Mæonidæ pagina vera docet.

to the "Decas Patritiana," there is the following allusion to those unpublished works:—

Sed sunt condita plura
Quæ tamen in tenebris aurea scripta latent.
Invidiæ partus, mendacia magna Giraldi
Rejicit; et stolidus quæ Stanihurstus habet.
Notitia varia pulcrum, sermone politum,
Zoilomastix et dicitur illud opus.
Tellurisque situm stabilem, pontique recessus
Cælorum motus, sydera celsa poli,
Ingenio scrutatus acuto, casibus actus
Adversis cæptum rursus omisit opus
Martia complecti cupiens documenta libellis
Aptius in tempus distulit illud onus:
E patriæ Divis multos ornare laborans
Texuit historiæ dogmata plena piæ.
Patritium e superis nunc in lucem edidit unum
Otia magna quidem cætera turba petit.

See also Colgan Acta, S.S. p.p. 472, 626, 712, 791. "D. Philippo O'Sullevano viro de suâ patria, ejusque sanctis optime merito."

* "Philippus O'Sullevanus Bearrus doctrina clarissimus, &c. &c. in Latinum sermonem a se versam ipse ad me Madrito hoc 1634, Christi anno transmisit." Bollandus AA. SS. vol. i., p. 47.

† Hibernia Dominicana, p. 879.

Progeniem numerans Æneas ordine priscam
Se quoque stirpe Jovis prodidit esse satum.
Exanimum laudat miserabilis Hectora mater,
Virtutem Andromache prædicat ore viri.
Julius eximius bellis et Palladis arte
Illustrans amitæ funera voce senis
Alta suæ veteris repetit primordia gentis,
Nec decus hoc tantum dissimulare putat.
Mæsta sui fratris numerosum fata Catullum
Flebilibus constat concinnuisse modis
Eloquium memorat fratrisque, genusque parentum
Et canit uxoris Naso poeta fidem.
Statius in roseis sylvis epicedia scripsit
In prolis laudes, interitumque patris.
Fascibus Ausonius magnus cum carmine consul
Funereis retulit facta paterna metris,
Ac etiam patruos, affines, atque sororem
Deplorans elegos pergit inire sonos.
Sin placeant alicui forsan minus ista profana
Sacri suppeditant pauca canendos libri.
Exhibeat patribus cultum spectata propago,
Omnipotens hominum Conditor ipse monet.
Pignora Matathias moriens sua tollit in astra
Huic Simon sapiens, dux Machabæus erat.
Gregorius claris divinus Episcopus actis
Qui sanctâ sophiâ nobile nomen habet,
Cæsareum celebrat fratrem, celebratque sororem
Vocibus exornat fata paterna suis.
Ambrosii tonuit feralis concio Divi
Invida cum fratri stamina Parca scidit.
Religio Monicæ, probitas, pietasque colendæ
Est Augustino sat recitata pio.
Idemque ingenium nati mirabile doctor
Sancto composito prodidit esse libro.
Plura quid accumulem? sententia nostra valebit;
Susceptum merito jam peragemus opus.
Ut moriens fertur modulari carmina cygnus
Sic ego charorum funera dira cano.

Connubio ergo mei vincti constante parentes
  Progenerant septem (pignora cara) decem,
Sed tredecim pueros ætatis flore virentes
  Incolumi patria sustulit atra dies.
Quatuor excisæ post tristia busta Juvernæ
  Exul in Hispaniâ vidit uterque parens.
Palladis excoluit me Compostella palæstrâ
  Mirificè studiis clara magistra sacris.
Patritius nitidus Latio sermone Sinotus
  Me cito grammaticæ prima elementa docet;
Quem nuper numeris clarum, verbisque solutis
  Eripuit nobis mors properata virum.
Inde mihi Vendana suo venerandus alumno
  Subtili Physicos explicat arte libros.
Abdita divinæ Sophiæ secreta retexit
  Marcilla insignis religione Petrus.
Hinc mihi Catholici sectanti bella monarchæ
  Terrâ, ancepsque mari sors subeunda fuit.
Incubuit Daniel musis his frater iisdem;
  Armorum strepitu percitus ipse simul.
Jam regis celeres naves adit ille Philippi
  Terrifico tumidum quæ mare marte domant;
Jam fera velivolâ lustraverat æquora puppi
  Jam victo adversas fuderat hoste rates.
Post varios casus stratis certamine Turcis
  Bombardæ (Jovis ut fulmine) glande cadit.
Redditur Artifici mens: ast exangue cadaver
  Incipit æquoreis piscibus esse cibus.
Candidus heu! viridi juvenum flos occidit ævo
  Regula qui morum, normaque martis erat.
Viribus ille fuit robusti corporis Hector
  Non animi inferior viribus ille fuit.
Viribus ille fuit fortis bellator ubique:
  Strenuus arte, animo, viribus ille fuit.
Qui per virtutem pereunt, hos vivere Plautus
  Si bene sensit, eum vivere constat adhuc.
Inclytus hunc veteri generavit stemmate princeps
  Nobile qui trahit a regibus usque genus

O'Sullevanus titulis celeberrimus heros,
Quem colit intrepidum fida Bearra ducem.
Dermysium peperit generosam Silia prolem
Ipsa Giraldino nomine nota parens.
Ille quidem valuit multum vir strenuus armis
Ille quidem terrâ præstitit atque mari,
Solus, principibusque etiam conjunctus Ibernis
Jam soror hinc Helena rursus mea nupta marito
Dum patriam repetit mergitur ipsa mari;
Eloquio suavis, pietate, pudore probanda
Præditaque ingenuis moribus illa fuit.
Hinc placidi expertus lugubria funera patris
Vitæ me sensi parte carere meæ.
Dermysius generis clarus fulgore vetusti,
Factis illustrat, nobilitatque genus.
Gessit in Angligenas bella cruenta diu.
Sæpe truces fidei vicit fæliciter hostes,
Ingenioque sagax, egregiusque manu.
Sic comes hunc comitem bellorum sæpe Giraldu
Ejus et eximiam sustulit ore fidem.
Ipse sui fratris dilecto in prælio nato
Auxiliumque tulit, consiliumque dedit.
Ostia victorem viderunt ampla Sininni,
Impavidique stupent fortia facta ducis
Unâ vectus eo ferro fulgente trireme,
Bis septem armatas propulit ille rates.
Scandit et armipotens Ochellica mænia ductor
Hostes contentus vincere, spernit opes:
Lætaque planities (Acherem dixere prisci)
Connachtæ novit prælia magna ducis.
Hunc cava cærulei testatur ripa Feuri
Cum stygiis Anglis conseruisse manum;
Singula quid referam longævi gesta parentis
(Sunt alibi hæc aliqua parte relata mihi)
In centum vita producta circiter annos
Denique jam senio membra solutus obit.
Ossaque Gallaicæ tegit urbs munita Corunnæ
Seraphici templo ritè sepulta patris

Clauditur haud verò tenebrosi fine sepulchri
  Qui sua pro Christo sanctiùs arma tulit;
Terra quidem corpus dedit, hocque redivit in illam
  Inclyta fama manet, spiritus astra petit.
Jamque meæ sequitur matris mors funera patris,
  Quam sum perculsus morte, Johanna! tuâ.
E ducibus validis oriunda Suinna paternum
  Antiqua duxit nobilitate genus.
Illius genitor Donaldus stirpe Suinnus
  Germanos habuit (martia fulcra) decem.
Magnanimi undeni præstanti robore fratres
  Bellica contra hostem signa tulere duces,
Perque suum sæclum, fælici marte valentes
  Hæresis Angliacæ fortiter ausa vetant.
Margaris edit eam Mac Carrhæ sanguine Magni
  Patribus et natis nobilitata suis.
Conditur ad tumulum prostrata Johanna mariti
  Conjux tam digno conjuge digna suo.
Ah! decus occubuit selecti insigne pudoris
  Regula nuptarum, gloria summa viri.
Protinus heu! pereunt mæsti solatia nati
  Vitæ deliciæ, præsidiumque meæ.
Funera post lachrymosa patrum, fratrumque meorum
  Una mihi superest nunc Leonora soror
Quæ teneram superis sacravit virgo juventam
  Aurea Stelliferi dicta secuta Patris.
Exanimos alios natos flevere parentes
  Exequiisque juvant pignora rapta piis.
Luximus ipse, sororque diu mea, fata parentum
  Nec cum Helenâ Daniel prætereundus erat.
Quid prosunt animis, gemitus, suspiria, luctus?
  Extinctos lachrymæ num revocare valent?
Purpureos reges una cum paupere turbâ
  Decreto stabili mors truculenta rapit.
Ultima quemque manent fugitivæ tempora vitæ
  Nec potuit parcas ulla tenere manus:
Dum tacitis rapidi labuntur passibus anni
  Præproperâ pueri morte senesque jacent;

Hinc cum jus celeris sit inevitabile mortis
  Hoc summa est, sancte mortis obire diem.
Quorum nunc elego memoravi carmine casus
  Nomen et a Lethis musa reduxit aquis
Terris et pelago multos adiere labores
  Jactati ob summa jura retenta Dei;
Quo merito sperem Christi pietate benigni
  Empyreas animas commeruisse polos.
Nec qua putrescant refert sita corpora sede
  Pontone, an terræ pondere mersa gravi;
Quippe suis animis æternis reddita surgent
  Condita quâ fuerant, restituente manu.
Factas ex nihilo naturas condere rerum
  Idemque eversas est renovare potis.
Dogmata, nunc reliquum, Christi divina sequamur,
  Quo cæli recreet nos diuturna quies.

INDEX CAPITUM.

TOMI I. LIBER I.

DE IBERNIÆ SITU ET NATURA.

TOMI I. LIBER II.

DE PURGATORIO DIVI PATRITII.

TOMI I. LIBER III.

DE IBERNORUM ORIGINE, NOBILITATE, ET SERMONE.

TOMI I. LIBER IV.

DE IBERNORUM MORIBUS ATQUE RELIGIONE.

TOMI II. LIBER I.

IBERNIA QUOMODO SIT AB ANGLIS OBTENTA?

TOMI II. LIBER II.

HÆRETICÆ TYRANNIDIS SUMMA.

TOMI II. LIBER III.

DE VARIIS HIBERNIÆ EVENTIS SUB HENRICO, EDVARDO ET MARIA REGIBUS.

TOMI II. LIBER IV.

DE VARIIS IBERNIÆ CASIBUS SUB ELIZABETHA.

TOMI III. LIBER I.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI III. LIBER II.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI III. LIBER III.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI III. LIBER IV.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI III. LIBER V.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI III. LIBER VI.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI III. LIBER VII.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI III. LIBER VIII.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

TOMI IV. LIBER I.

DE QUATUOR PRIMIS PERSECUTIONIS PUNCTIS PRINCIPALIBUS.

TOMI IV. LIBER II.

DE PARLAMENTO, QUINTO PERSECUTIONIS MEMBRO.

TOMI IV. LIBER III.

DE TYRANNIDIS ALIQUOT EXEMPLIS.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI, IBERNI

HISTORIÆ CATHOLICÆ IBERNIÆ

COMPENDIUM.

EPISTOLA DEDICATORIA.

DOMINO PHILIPPO AUSTRIACO IV.

HISPANIARUM, INDIARUM, ALIORUM REGNORUM, ATQUE MULTARUM DITIONUM, REGI CATHOLICO MONARCHÆQUE POTENTISSIMO.

PHILIPPUS O'SULLEVANUS.

Hoc meum Ibernicarum rerum compendium tuæ, Monarcha potentissime, Catholicæ majestatis presidio multis de causis audeo committere. Taceo a me, qui honorifico stipendio, a patre tuo rege longe munificentissimo donatus in tua classe arma fero, hoc officium in animi grati significationem tibi potissimum deberi.

Supersedeo, te suscipere, tutarique causam tui militis oportere, omitto tua, tuique patris, et avi monarcharum maximorum ampla et magnifica beneficia in Ibernicam gentem collata. Illud unum tacitus nullo modo preteribo: Tu Christiani nominis tuendi firmissimum propugnaculum es: IBERNIA pro Christiana pietate, sacrosanctaque fide servanda, gravissimis calamitatum cumulis obruitur. Tu Divini cultus atque religionis Apostolicæ splendorem ubique gentium amplificare, et longe, lateque propagare, Ecclesiæque Romanæ fines protendere conaris: ILLA nunquam ab ea lege, quam Christus Redemptor noster tulit, Apostoli sacri promulgarunt, Romanique Pontifices colendam prœcipiunt, descivit. Tu tartareæ hœresis pesti semper obviam es: illa hœresis furore vehementissimo profligatur. Tu Catholicis es confugium: illa ad te tanquam ad asylum confugit. Tu præ cœteris regibus "Catholicus" optimo jure nominaris: ILLA INTER SEPTENTRIONIS INGENTEM ERRORUM PERTURBATIONEM CATHOLICA PERSTAT.

Huc accedit animi tui pietas eximia, et virtus egregie mirabilis, qui

in ipso regnandi exordio monarchiam tuam præclare capessere cœpisti, omnibus catholicæ fidei desertoribus regnorum tuorum aditu interdicens: atque Batavos et alios nefariorum dogmatum assertores de Christiana lege male sentientes ad obedientiam Ecclesiæ debitam armis reducendos esse statuens ut divina nostri Servatoris fides non modo in illis regnis, quæ a tuis majoribus tibi tradita sunt, servanda et decoranda videatur; sed in aliis etiam regionibus, in quibus impiorum hominum scelere violata funditus corruit, rursus opera et industria tua, fælicissimisque auspiciis erecta, restaurata et ad pristinum splendorem restituta jus suum, dignitatemque brevi recuperatura speretur. Quas ob causas hanc Catholicæ Iberniæ historiam, quæ in tenebris hactenus delituit, regiæ tuæ majestatis tutela fretus in lucem emittere putavi.

Vale Rex Invictissime

PHILIPPUS O'SULLEVANUS.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI, BEARRI IBERNI
AD CATHOLICUM LECTOREM EPISTOLA.

|| Tametsi superioribus seculis, et hac etiam tempestate, Catholice lector, multæ variæque res regni Iberniæ fuerunt memoratu et laude dignissimæ, illæ tamen vel a nullo memoriæ proditæ, caligine altissima mersæ in tenebris delitescunt, vel Ibernicis tantum litteris mandatæ intra domesticos parietes continentur, a nemine satis Latino sermone celebratæ. Ita qui temporum nostrorum Ecclesiasticas historias contexuerunt, aut eam insulam omnino taciti præteriverunt aut de ea quam paucissima et levissima tradiderunt : cum tamen pro Christiana pietate tuenda pertulerint labores gravissimos et omnium opinione majores. Inde quidem externi scriptores merito queruntur nullum extare Ibernicum historicum, qui patriæ suæ res in lucem emissas exteris gentibus cognoscendas ob oculos proponat : id que magis mirandum est, quod etiam hodie multi Iberni sacri et sæculares viri ingenio excellentes in theologiæ, philosophiæ, juris utriusque, et cœterarum scientiarum studio floreant. Verum ni ego conjectura fallor, vis præsentis tempestatis, et concursus multiplicis calamitatis hoc conatu nostros homines prohibet. Fluctibus enim tam turbulentissimis, tantaque rerum omnium perturbatione sumus convulsi et labefactati, ut scribendi otium nequaquam suppetat. Unde de nobis repeti potest carmen illud, quod Ovidus de se canit. [1.]

> "Des, licet, ut valido pectus mihi robore fultum
> Fama refert Anyti quale fuisse rei
> Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ :
> Plus valet humanis viribus ira Dei.
> Ille senex dictus sapiens ab Apolline nullum
> Scribere in hoc casu sustinusset opus."

Accedit etiam, ut necesse sit, aut fœde mentiri, quod est contra leges historiæ, aut eos lædere, penes quos est in Ibernia, rerum imperium, vitæque et necis potestas. Tantum vero periculum quotus quisque est, qui subire vellet? Quibus efficitur ut nostri invictissimi martyres, qui cruciatibus ingentibus affecti pro lege Christi Redemptoris animas

strenue profuderunt; nostri maxime pii confessores, qui fœtidorum carcerum situ, et squalore afflicti, ad Empyreæ regiæ splendorem demigrarunt, nostri eloquentissimi concionatores qui tartareorum dogmatum rabiei repugnarunt; nostri fortissimi et clarissimi duces, militesque magnanimi, qui maluerunt in acie cadere, acriter et animose præliantes, quam hereticis, scelesto hominum generi obtemperare; nostræ fæminæ quæ virili animo prœditæ nunquam hæreticorum terrori succubuerunt; nostri pueri et infantes, quorum vitæ hæreticum ferrum minime pepercit,
[2.] ||digna laude priventur, et quibus sepulchris eorum corpora conduntur, eisdem etiam fama et memoria obruatur. Quæ me causa subigit, ut hanc historiam scribendam suscipiam, onus profecto quod postulat et majus ingenium et ocium quam meum, qui communi patriæ meæ tempestate sum jactatus. Tamen summos et Iberniæ ornatissimos viros, qui Religioni Catholicæ bello, paceque magnam virtutem præstiterunt, ab oblivione hominum et interitu statui vindicare; quandoquidem præstantes viri post corpus in cineres versum, litteris, quasi immortalitate quadam donati vivunt, ut idem poeta egregie testatur.

> "Carmine fit vivax virtus, expersque sepulchri
> Notitiam seræ posteritatis habet.
> Tabida consumit ferrum, lapidemque vetustas.
> Nullaque res majus tempore robur habet.
> Scripta ferunt annos : scriptis Agamemnona nosti :
> Et quisquis contra vel simul arma tulit.
> Quis Thebas, septemque duces sine carmine nosset
> Et quidquid post hæc, quidquid et ante fuit ?
> Dii quoque carminibus (si fas est dicere) fiunt,
> Tantaque majestas ore canentis eget."

Altius autem paulo, initium sumam, insulæ naturam, gentis originem, mores, religionem, et casus, maxime ab ortu præsentis hæresis commemorans. Neque quas res magnanime et fortiter nostri hostes et Catholicæ Religionis gesserint, et quemadmodum ab iis nostrates homines fuerint victi, tacebo, eorum prosperos casus diligentius referendo quam sunt ab ipsorum scriptoribus hactenus traditi: nullibique illos indignis conviciis aut injuria afficiam aut debita laude fraudabo, modo œquo animo ferant, ne vera silentio tacitus involvam. Vale Catholice Lector.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI, BEARRI IBERNI,

TOMI I. LIBER I.

DE IBERNIÆ SITU ET NATURA.

CAPUT I.

Iberniæ varia nomina referuntur.

Fuit in Hispania quondam ante nostri Redemptoris ortum vir dominatu et potentia excellens, dictus in antiquis Iberniæ libris Golus, princeps rerum gestarum magnitudine clarus, ob idque cognomento miles: unde corrupta voce multis cœpit Milius et Milesius nuncupari. Hujus frater in Iberniam insulam vel errore, vel vi tempestatis delatus, ab insulariis injustissime fuit occisus. Cujus rei nuncio a comitibus relato, Milesii principis filii classe comparata in Iberniam fecerunt expeditionem. Quorum aliqui cum navibus, hominibus, cæterisque rebus naufragio perierunt. Tres sospites in diversa littora regni appulerunt: incolis bello peremptis, fusis, fugatis, vel subactis, totam insulam in suam potestatem redegerunt, et genus antiquum Ibernorum, qui usque in hunc diem permanent, procrearunt. Quis autem fratrum fuerit natu maximus, etsi inter aliquos minime convenit,|| eum tamen Eberum seu Iberum fuisse, [3.]
obtinet opinio constantissima, chronicis etiam Hispaniæ suffragantibus. Ex quo, insula quoque Iberus, ut in vetusto libello, qui Æthici cosmographia inscribitur, et etiam Iberia nomen accepit. Vetustas vero, quæ non solum res sed etiam vocabula solet variare, illi nomen indidit, Iberno, indeque huic Iberniæ et indigenis Ibernis. Inde idem Iberne dicitur apud Claudianum. Unde fit ab I Latina tertia vocali et non ab aspirationis nota et littera Pythagorica H. Y. Iberniæ nomen exordium sumere, aliquorum cæca conjectura rejecta. Ibernica lingua vocatur hæc insula Iera, ab Iera regina (sic placet Ibernicis Chronicis) quæ ante Hispanorum fratrum adventum insulæ sceptro fuit potita. Unde forsan Græcis insula sacra fuit nominata, apud quos ea vox rem sacram significat. Hinc Ierna et Ierni, Latinis nonnullis scripto-

ribus vocitantur. Ex quo prius ab Anglis, deinde ab aliis gentibus Ierlanda, Irlanda, et Irlandia fuit nuncupata, id est Ieræ terra, nam Anglorum sermone dictio "land" significat terram. Alius fratrum dicitur Geraldo Cambrensi Hermion, aliis Herimon, et Iverione. Unde, ni me conjectura fallit, insula vocatur Iverione in Itinerario Antonii Augusti. Extat et Iuvernæ nomen apud Solinum, Melamque cosmographos, et Iuvenalem Poetam.

"Arma quid ultra
Littera Iuvernæ promovimus."

Dicitur et Insula Sanctorum ob ingentem vim divorum, quibus olim floruit. Alia nomina quibus a domesticis historicis, poetisque celebratur non est quid repetamus. Unum ostendam Scotiam fuisse dictam.

CAP. II.

Iberniam fuisse dictam, Scotiam, et Ibernos, Scotos, auctoritate aliquorum probatur.

Fuisse huic insulæ, Scotiæ, et Ibernis, Scotis, nomen, potest colligi auctoritate multorum. Imprimis satis argumento videtur Claudiani carmen.

"Scotorum cumulos flevit glacialis Iberne."

Idem clarissime docet Æthicus, sic Iberniam describendo, "Ibernia insula inter Britanniam et Hispaniam longiore ab Africo in Boream spacio porrigitur: cujus partes priores intentæ Cantabro oceano, Brigantiam Galletiæ civitatem in circium sibi occurrentem spatioso intervallo procul spectant, ab eo præcipue promontorio, ubi Secanæ fluminis ostium est, ubi Velabri, Lucenique consistunt. Hæc priore Britannia spatio terrarum angustior, cœlo solisque temperie magis utilis, a Scotorum gentibus colitur." Hæc ille: quæ pluribus Beda venerabilis confirmat, ex quibus pauca lubet hic describere; "Ibernia" inquit "divis lactis ac mellis insula, nec vinearum expers, piscium, volucriumque sed et cervorum venatu insignis. Hæc autem propria patria Scotorum est; ab hac egressi, ut diximus, tertiam in Britannia, Britonibus et Pictis gentem addiderunt" Hæc Beda. Huic assertioni non nihil virium adfert Pater Ricardus Convæus e Societate Jesu referens hæc verba ex Henrico Canisio. "Scotia, quæ et Ibernia dicitur, fertilis sanctorum insula, et stellarum numerum prope æquans patrociniis sanctorum, in multorum salutem produxit Wironem." Cui rei Cambrensis verba tenebras auferunt. "Quoniam igitur Ibernienses ab istis,
[4.] ut aiunt, originalem lineam ducunt a Gathelo, et Scota,|| Gatheli et Scoti sicut et nati sunt, sic et nominati. Mox addit "Scotia quoque

pars Insulæ Britanniæ dicitur aquilonaris, quia gens originaliter, ab istis propagata terram illam habitare dignoscitur." Itaque quemadmodum ab Iberno, Ibernia, sic etiam a Scota quadam Ibernicæ gentis genitrice, Scotia eadem insula fuit nuncupata, cumque Iberni septentrionali parte Britanniæ potirentur, ei Scotiæ nomen indiderunt. Sic illa Major, hæc Minor, vel Nova Scotia vocatur.

Qui plura cupit, adeat adnotationes Richardi Stanihursti in Giraldum Cambrensem, rem hanc latissime disputantis. Ex quo versiculos istos Divo Patritio describere putavi, quos ille ex veteri quodam scriptore sibi refert esse desumptos—

Qui jussione Domini Missus ad Iberniam Quæ plena erat Idolis Dura cervice incredula	Qui tenebras idolatriæ Scoticæ gentis abstulit Et prædicavit hominibus Fidem præclaro lumine.

"Ecce Scoticæ gentis" inquit Stanihurstus "pro Ibernicæ gentis." Hæc de Scotiæ nomine tam prolixe cumulavimus, quod multi multa de Ibernia sub Scotiæ nomine dicta in vetustissimis monumentis ad Scotiam minorem quæ Albion vel Albania dicitur, et est pars Britanniæ, transferant, multosque viros illustres Iberniæ genitrici abjudicent, nominis ignoratione decepti, ut Johannem Dunensem Scotum doctorem Subtilem, Sedulium Scotum, et alios pene innumeros, qui procul dubio sunt Iberni.

CAP. III.

De Iberniæ situ et figura.

Quantum ad Iberniæ situm attinet, eam inter occidentis insulas annumerat Æthicus, in cujus sententiam Cambrensis pedibus ivit. Pomponius vero Mela in septentrionis insularum fastos refert. Uterque mea quidem sententia non incongrue ratiocinatur; nam inter septentrionalem plagam, occidentemque solem jacet, undique Oceano mare cincta, in decimo climate sita, juxta novam viginti trium climatum tabulam a junioribus astronomis conditam, apud Patrem Christophorum Clavium relatam, sub altitudinis gradu quinquagesimo septimo, plus, minus. Quo loco longissima dies, cum sol Cancrum attingit, horis circiter octo decem constare perhibetur. Ab oriente hiemali obviam sibi Britanniam respicit remotam unius diei navigatione, ex ea parte quæ dicitur Anglia, parte vero quæ vocatur Scotia propinquiorem: Hispaniam trium dierum navigatione dissitam ab Austro in circium ventum sibi occurrentem spectat Cantabrico, Galletiacoque pelago intenta, parique spacio contra Septentrionem abest ab Islandia insula, sed ab occidente apertissimo et diffusissimo pelago finitur. Pelagus Britanniam et Iberniam interluens,

Solino tradenti esse anno toto undosum et inquietum, pauculisque diebus œstivis navigabile, fidei nihil habendum. Nam contra docet experientia et mare illud toto anno navigari, et Solinum de Ibernia parum certi accepisse. Figura esse ovata, qui insulam aptius describunt, aiunt. Cui consentaneum videtur, quod aliquibus Ibernicis poetis "Muicinis" id est insula suilla dicatur, quod procul navigantibus speciem suis natantis spectandam ostendere videatur. Quo fit ut longior sit quam latior.

CAP. IV.

De Iberniæ Magnitudine.

[5.] || Acrius est inter auctores de ejus magnitudine certamen. De ea loquens Cornelius Tacitus "spacium ejus (inquit) si Britanniæ comparetur, angustius, nostri maris insulas superat." Hanc conjecturam secutus Gulielmus Neubricencis Anglus ait "Est autem Ibernia, ut accepimus, inter insulas secundæ a Majori Britannia magnitudinis" Cæsar Imperator in commentariis rerum a se gestarum ita refert "Ibernia dimidio minor, ut existimatur, quam Britannia, sed pari spatio transmissus, atque ex Gallia est in Britanniam" Contra Solinus de Britannia faciens verba "multis" "inquit" insulis, nec ignobilibus circumdatur, quarum Iuverna ei proximat magnitudine." Cambrensis et Stanihurstus Cæsari assentiuntur, putantes Britanniam esse Ibernia duplo majorem. Ego vero qui de hac re homines utriusque regionis peritissimos consului, ab illis dissideo, statuens Iberniam magnitudine prœstare utrique regno Angliæ et Scotiæ: Britannia tamen quæ regnum utrumque Scotiam et Angliam continet, minorem quidem, non tamen dimidio minorem esse. Quod ita confirmo. Britannia Scotiam et Angliam comprehendens millibus passuum Anglicis octingentis in longitudinem et in latitudinem circiter ducentis, Cambrense teste, vel aliis authoribus, in latitudinem, trecentis porrigitur. Ibernia vero in longitudinem trecentorum, et triginta millia passuum Ibernicorum protenditur: et lata centies sexagies mille passibus patet. Iam vero milliaria Ibernica Anglicis esse longiora, satis est exploratum, annuente etiam Stanihursto. Nam unum milliarium Ibernicum duo fere Anglica et Italica reddit. Unde Iberniam in longitudinem, sexcenties passuum Anglicorum, et Italicorum tendi liquido constat. Hoc apertissime censuit Julius Agricola, qui fuit Romanorum præfectus in Britannia, tradens Britanniam esse mille passibus octingenties longam, et trecenties latam, eamdemque esse Iberniæ latitudinem, sed longitudinem ducentis millibus passuum minorem; cujus opinionem memoriæ prodidit Plinius Secundus Libro quarto Naturalis Historiæ Capite Decimo Sexto.

Metiuntur verò Cambrensis et Stanihurstus hanc Iberniæ longitudinem a Brandanicis montibus ad insulam Columbinam quæ "Torach" dicitur, et latitudinem a Dubhlinna usque ad Patricii montem, et mare Connachticum, sed utrumque male. Ego igitur peritissimorum regionum opinionem a veteribus traditam secutus, longitudinem a Bea insula in qua sum ipse natus, in mare maxime porrecta Hispaniam versus, vel Carinno promontorio, (Carrain) et Clochstacano in Ultonia sito contra Scotiam definio. Latitudinem vero Binnideno promontorio Angliam aspiciente, millibus passuum septem ultra Dubhlinnam, et insula Vaccæ Albæ (Inis-bo-finni) ultra montem Divi Patritii in Connachtico mari termino.

CAP. V.

Iberniæ variæ divisiones recensentur.

ITA se habet insula integre sumpta, quæ nunc in suas partes distribuenda est.|| [6.]

I. DIVISIO.—Divisit eam Sylvester Gyraldus Cambrensis veteres Iberniæ scriptores secutus, in regiones quinque maximas et dimidiam regionem, quæ Midhia nominatur. Contra Richardus Stanihurstus Dubhlinnensis in quinque tantum regiones maximas esse distinguendam et earum unam esse Midhiam conatur, eo nixus argumento quod ipse nunquam andierit, quin Midhia efficiat partem quintam, nec alia reperiatur prœter has quinque, Momoniam, Lageniam, Connachtam, Ultoniam, Midhiam. At cui rei tribuam, ut Iberniæ sit doctior Cambrensis, quam Dubhlinnensis? Quid est quod non animadvertat rem lippis et tonsoribus notissimam, in Momonia duas partes maximas, quas vocant "Quintas" contineri, et eam esse duplo majorem singulis tribus partibus aliis, et Midhia quadruplo. Momoniæ meridiem spectant; Ultonia Septentrionem respicit: Lagenia ad orientem solem et ad occidentem Connachta sita est. Inter quas Midhia, quasi media jacet. Momoniæ rursus partibus quinque dividuæ habentur. Eæ sunt Tomonia Septentrionem versus strata, si abolita est eorum opinio, qui illam ad Connachtam pertinere confirmabant. Eam quidem Stanihurstus Momoniis annumerat, sed tamen Clariam in illius medio sitam Connachtæ ascribit, quippe qui solitus est summa et ima miscere. Urmonia, secunda Momoniarum regio, quam idem præposterus homo Lageniæ adjudicat, respicit orientem. Teasmonia in Austrum porrigitur; Hermonia solem occidentem spectat, Memonia media collocatur.

II. DIVISIO.—Prætereundam minime puto partitionem illam qua regnum totum in conventus seu tribus distribuitur constitutam causa cum alia, tum judiciorum, trimestrium quæ dicuntur ideo trimestria, quod in singulis tribubus tertio quoque mense soleant haberi Anglorum more.

III. Divisio.—Est et alia totius Iberniæ distributio memoratu digna tributi exigendi causa antiquitus constituta. Ea recensetur in eo politico libello de Iberniæ magnatibus, civitatibus, Catholicaque religione delendis, ab Anglis diligentissime condito, nec minore industria diu absconditæ, qui tandem Anno MDCXIII. incidit in manus equitis Iberni qui in domo Roberti Cœcilii Angli conciliarii regii familiariter agebat, et ab eodem equite nocte una totus est descriptus, et inde communicatus cum Ibernis qui patriæ, fideique Christianæ suumque excidium legendo, sero ignorantiam suam et præteritos errores intellexerunt, maxime quod habebatur ratio nulla Ibernorum, qui vel Anglis opitulati sunt, vel ab ipsis originem trahunt, aut civitatum quæ in amicitia manserant. Hujus libri præceptum in hunc usque diem, Angliæ consilium in Ibernos sequitur: ejus author fertur fuisse idem Robertus Cœcilius Anglus, Sarum comes, regius consiliarius, homo maxime callidus, qui Pontificis Maximi nomen, et Catholicorum genus gloriosis simum cane pejus odit. Ait ergo Cæcillius urbis Dublinnæ monumentis
[7.] proditum esse, in Ibernia contineri particulas terræ quas|| Angli suo sermone vocant ploulandas (ploughlands) quadragies ter mille nongentas viginti 43,920 et ex toto hoc numero in Momoniis sexdecies mille 16,000: in Lagenia novies mille, quadringentas, 94,000; in Ultonia novios mille 90,000; in Connachta, septies mille ducentas 72,000: singulas vero particulas constare centum viginti jugeribus, et jugerum metiendum esse pertica unius et viginti pedum. Nec amplius Cæcilius divisionem hanc prosequitur, aut explicat, nec docet, quot particulas terræ Midhia contineat: verum ex illis, quæ cæteris regionibus assignat, clare patet, illi superesse bis mille trecentas et viginti particulas, 2,320. Qui numeri quinque unum redacti reddunt divisum. 43,920.

Qui vero curiosius divisionem hanc examinare vellet, multa in presentia repetere posset ex his quæ Varro, Collumella, Frontinus, Urbicus, et alii Latini de re agraria, felici stylo condiderunt, ad quos nos longiorem disputationem missam facientes, divisionem Ibernicam, his mensuris solita veritate declaramus. Arvorum (sic nuncupo feraces et cultos agros appellatos Anglis ploulandas (ploughlands) quadraginta tria millia nongenta, viginti, in Ibernia Cæcillio auctore computantur, Ibernorum instituto arvum, centum viginti jugera continet 120. Jugerum quatuor actibus quadratis constat. 4: actus quadratus habet perticas quadraginta 40: pertica redditur cubitis decem et novem, totidemque digitis vel cubitis viginti, minus digitis quinque, nam illam rustici metiuntur, singulis cubitis singulos digitos addentes: 20. Cubitum componit pes unus cum dimidio, $1\frac{1}{2}$: pes palmis quatuor clauditur, 4: palmus finitur digitis quatuor. 4: digitus constituitur quatuor hordei granis secundum latitudinem dispositis. 4.

Hordei granum mensurarum minima geometris est. Verum ne hæc quidem exactissima est totius insulæ partitio. Cum enim fuerit causa exigendi tributi excogitata, nec æquum sit, ut sylvester et incultus

campus tanto ære prematur, quanto cultus et fertilis ager, inde effectum est ut in silvis montibusque, jugerum unum magnitudine superet decem, viginti, triginta, plurave jugera feracissimæ et uberrimæ glebæ. Namque in hac terræ divisione invenienda non intervalli sed fructuum est habita ratio. Ac ita cum inculta montosaque loca magis indies hominum industria subacta subjiciantur aratro, et uberiorem frugum proventum ferant, haud obscure colligitur majorem esse nunc arvorum numerum quam tum fuit cum hæc divisio fuit a veteribus constituta.|| [8.]

IV. Divisio.—Aliam divisionem adfert Cambrensis, asserens, quinque illas præcipuas Iberniæ regiones singulas constare cantaredis triginta duobus, Midhiam vero sexdecem, et ita totam insulam septuaginta sex: cantaredum vero esse terræ spatium continens centum pagos. Ego vero non possum deduci, ut Cambrensi de cantaredis et pagorum numero assentiar, maxime cum diversam opinionem in Ibernicis manuscriptis legerim. Ea sic habet: in duobus Momoniis contineri "treuchas" septuaginta. 70: in Ultonia triginta quinque 35: in Lagenia unam et triginta. 31: in Connachta triginta. 30: in Midhia octo decem. 18: et ita Iberniam totam constare treuchis centum octaginta quatuor. 184: treucham vero esse spatium terræ complectens pagos triginta. Juxta hunc calculum, qui longe moderatior est, quam Cambrensis numerus, fuerunt in insula tota quinque millia, quingenti et viginti pagi: et Midhia quæ pars ejus circiter undecima putatur, continet octodecem treuchis pagos quingentos et quadraginta, cum populosissima Helvetiorum respublica quadringentos pagos et oppida duodecem olim tenuerit, ut docet Cæsar Imperator Lib. I. de Bello Gallico.

V. Divisio.—Quatuor sunt Iberniæ urbes vetustate et famæ magis inclytæ: Dublinna in Lagenia, magnitudine, civium numero, structura œdificiorum, copia templorum, mercis varietate, frequentia gentium exterarum, Liffei fluvii leni cursu præterlabentis amænitate insignis. Quam imitantur aliæ tres in Momoniis sitæ, Manapia quæ dicitur et Gaterfordia, Corcacha. Lomnacha. Hanc Sininnus amnis, non solum Iberniæ maximus, sed celeberrimis quibusque fere conferendus ad mœnia divisus in duos alveos interfluit, et alluit, inde se in spacioso portu mari involvens, lœtam, pulcherrimamque reddit. Corcacham Lius flumen alveo triplici circumit, et interfluit leni cursu fusus in portum navibus capiendis et a tempestate defendendis idoneum, millibus passibus decem longum. Manapia tranquillitate portus externis navibus non raro pleni nequaquam habetur obscura. Sunt vero aliæ civitates non paucæ sed noviores, oppida etiam insignia pluria et situ læta et natura opereque non immunita, quæ omnia longum fuisset, nominatim recensere.

VI. Divisio.—Hæ sunt Iberniæ divisiones sœculares: ecclesiastica illa est, Archiepiscopatus sunt quatuor, Ardmacha Primatis sedes: Casilia, Tuemia et Dublinna, et Episcopatus erant triginta sex qui nunc sunt ad minorem numerum redacti.|| [9.]

CAP. VI.

De Iberniæ salubritate, fertilitate et amænitate.

HÆC de insulæ situ, magnitudine, partibusque dixisse suffecerit: de temperatione. fertilitate, amænitate, pauca breviter perstringamus.

Salubritas. Est illa quidem mirifice temperata, nec æstate Leonis æstu homines in latebras fugante: nec hyeme Aquarii algore ad focos cogente: œstate auræ placido spiritu permulcente nihil adusta; hyeme propter cœli solique teporem et aeris crassitudinem vehementia frigoris minime infesta: semper adeo salubris ut ibi sint minus ægri quam alibi et medicorum ars et industria non tam necessaria

Fertilitas. Est gleba fertilis; arva frumenti vario genere præsertim tritici affluenter feracia: montes atque saltus longe pabulosissimi pecore, armentoque abundant. Sylvæ feris complentur. Fretum circumjacens piscibus scatens Hispanos, Gallos, Belgas piscatores accit. Fluviatilibus piscibus exuberant flumina. Conchilium multa genera sunt. Avium vis ingens. Apium longa examina, et inde mellis et ceræ affluentia. A leporum et cuniculorum incursibus virentes frugum gladioli multis in locis non sine molestia defenduntur. Cervorum conferti greges. Hic equi pernices, robore et animositate præliando et onera portando sunt aptissimi. Accipitres præter cœteros optimi; molossi vel venatorii canes, viribus, velocitate, odio in feras, fide in dominos, corporum elegantia longe maxime insignes. Argenti, ferri, plumbi, æris stanni, argenti vivi metalla effodiuntur; aurique venas latere et gemmas inveniri multi suspicantur. Portubus tutissimis, atque spatiocissimis insula undique ambitur.

Amœnitas. Hic diffusæ et apertissimæ planities sternuntur lacubus navigabilibus mediis nascentibus: fluviis pellucidis atque piscosis rigantibus: hic nemora, et sylvæ frequentes quidem, densissimæ et impeditæ sed tamen cæduæ et fructiferæ occurrunt. Pingues colles sese leniter tollunt. Nec tamen desunt montes ardui et asperrimi sed herbidi et in quorum verticibus non modo liquidi fontes sed etiam paludes interdum sunt. Flumina modo per planicies, modo inter nemora tranquillo cursu delata ad capiendum salmones, tructas, anguillas et id genus pisces, accolas invitant: nec minus aucupium et venatio delectat. Celeberrima flumina sunt Sininnus, Bonnus, Bannus, Siurus, Forus, Bearuus, duo nomine Magna, Ernius, Moeus, Lius. Lacus diffusiores aqua
[10.] suaves sunt, Neachus, Dergertus, Ernius, Lenus.||

CAP. VII.

Iberniam esse arcem et propugnaculum, unde heretici possunt debellari, et alia regna conservari, demonstratnr.

Quæ retulimus hactenus de Iberniæ situ, portubus, lacubus, sylvis et cibariorum ubertate, cum ita sint, ut nos scriptum reliquimus, haud obscure id colligitur, quod notius fuit olim Romanis obtinentibus imperium quam nunc est iis, qui rerum dominio potiuntur; hoc es Iberniam, esse orbis terrarum arcem et propugnaculum, aut certe septentrionis, unde gentes aliæ Monarchiæ et Catholicæ Religionis hostes debellari et obtineri, facile possent. Id animadvertit Julius Agricola, vir militaris artis, atque rerum administrandarum scientia clarus, præfectus a Romanis Brittanniæ, quæ Scotiam et Angliam comprehendit—difficilius Britanniam et etiam Galliam posse subigi et subactas propugnari, Ibernia non obtenta; hac vero occupata non tanto negocio domari, domitasque teneri. Quæ Agricolæ opinio ut litteris mandata posteritati consecraretur, digna visa fuit Cornelio Tacito, qui Agricolæ vitam, resque gestas scribens ita refert. "Quinto expeditionum anno, navi primum transgressus (scilicet Agricola) ignotas ad id tempus gentes, crebris simul ac prosperis præliis domuit, eamque partem Britanniæ quæ Iberniam aspicit, copiis instruxit, in spem magis qùam ob formidinem: siquidem Ibernia medio inter Britanniam atque Hispaniam sita et Gallico quoque mari opportuna valentissimam imperii partem magnis invicem usibus miscuerit. Spacium ejus, si Britanniæ comparetur, angustius, nostri maris insulas superat. Solum, cœlumque et ingenia, cultusque hominum haud multum a Britannia differunt, meliùs aditus portusque per commercia et negotiatores cogniti. Agricola expulsum seditione domestica unum ex regulis gentis exceperat, ac specie amicitiæ in occasionem retinebat. Sæpe ex eo audivi legione una et modicis auxiliis debellari, obtinerique Iberniam posse; idque etiam adversus Britanniam profuturum. si Romana ubique arma, et velut e conspectu libertas tolleretur." Hæc ille.

Cæterum cum Romani Iberniam in suam potestatem non redegerint, haud diu Brittaniam potuerunt sustinere, auxiliis ex Ibernià missis pulsi, ut Gildas sapiens et venerabilis Monachus Beda sunt authores.

Idem vero atque Agricola sensit homo callidissimus Robertus Cœcillius comes Sarum, Angliæ reginæ consiliarius, et pluribus probavit in eo libello, quem de Ibernia sustinenda, et incolis atque religione Catholica delendis scriptum manu reliquit.

Sed quid authoritatibus opus est, ubi ratio manifestissime persuadit? Anglicis et Belgicis navibus quæ in occidentis Indias solent facere vela capere mercatorum naves et Catholici regis classi thesaurum vehenti insidiari, ac etiam in India sedes occupare, qui Ibernia potiretur, meantibus vel remeantibus commode posset occurrere vegetis et integris viri-

bus, illasque brevi deletas hoc ausu prohibere, maxime cum Ibernia sylvis et construendarum navium materie, hominibus rei nauticæ peri-
[11.] tis et vario genere commeatus abundet.|| Europæi quoque piratæ, qui postquam Africæ portus amiserunt Iberniam unicum receptaculum frequentant ob optimos atque tutissimos portus et commoditatem intercipiendi mercatorum naves, de medio prorsus tollerentur. Quinimo Scotia quæ satis angusto sinu ab Ibernia dirimitur et Anglia quæ cum Scotia continetur facile possent ex Ibernia debellari. Nec Batavii vel Hollandii et qui sunt alii rebelles Belgæ, Angliæ auxiliis et cœteris quæ per Anglicum fretum importantur destituti, diutius resistere et suas hœreses defendere possent. Ita tota Europa Catholica religione tranquilla et florentissima frueretur.

CAP. VIII.

De Iberniæ mirandis.

Ex Iberniæ mirandis rebus hic paucas silentio præterire non putavi. Imprimis illa magnifica laude est insula prædicanda, quæ nullum serpentem, nullum venenatum animans progignit, et importata venenosa viventia vi quadam salubri et occulta, vita privat. Pulvere etiam Ibernico, ligno, cœterisque rebus illico virosa extingui est memoriæ proditum. Iberni peregre profecti, cum evenit ut inter angues in solitudine deserti tecto non protegantur, si forte ex Ibernia stipites vel baculos gerant, quibus circulos circumscribant, intra eos orbes non minus tuto, quam intra munitæ arcis mænia se dormire posse credunt: in ipsaque circuli linea vel circumferentia Ibernico ligno descripta exanimes sepes fuisse repertos accepi. Sed et nullo munimine defendente Ibernis viperas minime posse veneno officere traditur. Id habeo compertum, Burdigalæ in Ibernorum seminario, viperam fuisse calcatam et obtritam nudis pedibus a puero Iberno, qui ex Ibernia recens profectus illam anguillam fuisse existimavit. Hinc oritur non absurda quæstio, utrum hæc vis sit insulæ in prima rerum creatione ab authore naturæ insita, an postea divinitus indita? Ab illa parte stat authoritas Solini, qui memorat in Ibernia nullos angues fuisse. Ego vero contra censeo et Solinum de Ibernia nihil certum habuisse et post ejus tempora hoc beneficium, in hanc insulam a Deo fuisse collatum precibus Divi Patritii præsidis insulæ, qui accepit a Deo præsidis et præsulis insignia, librum qui Evangelia sacrosancta continebat, et baculum quo et angues insulam infestantes funditus delevit. Ita perhibent Ibernici libri, ita testantur authores qui Divi vitam litteris mandarunt.

In ea Momoniarum parte quæ Lageniam contingit, lacu undique cingitur insula parva, fanis et solemnibus circuitionibus sacra, quam

fœminæ nefas est adire. Insula viventium nominatur, quod in illa nemo animam efflare traditur: moribundi tamen tot cruciatibus afficiuntur, ut malint in continentem fato functum deferri, quam agere vitam tantis doloribus concussam. In Ultonia Neachus est lacus, in quo arbores nasci feruntur, quarum pars quæ terra cingitur, ferrum, quæ aqua ambitur, lapis; quæ supra aquam crescit, lignum est. In Bearræ principatu tres cespites virides et juncosi solent nare durante patrum nostrorum memoria, et saturni diebus præcipitante sole, sese conferre in illam stagni oram, quæ proximo sacello propinquior est, indidemque redire diebus solis sub vesperam, etiamsi ventus adversus spiret.|| Ad- [12.]
jacent Iberniæ ad meridianam plagam intra spatium trium leucarum insulæ duæ nomine Scalagæ. Quarum major Sancti Michaelis Archangeli præsidio et circuitionibus consecrata undique pelago, præruptis, et acutissimis scopulis ambitur, ut non difficilior sit e navi descensus, quam per asperas rupes ascensus ad petræ verticem: ubi juxta pellucidum fontem perennis aquæ sunt fana. Supra Archangeli sacellum et Xixtum vel vallum modicum, quo ducitur, nullæ aves, quarum vis ingens insulam frequentant, possunt volare. Sed alarum usu destitutæ, inque terram delapsæ illa pedibus transeunt. Dum vero in Xixto Archangelo dicato, et supra sacellum pedibus incedunt volatu defectæ, eas capere vel occidere, nefas nostri ducunt.

Septentrionem versus in urbis Lomnachæ portu, sequitur Iniscatha insula proxima continenti, finibus quidem angusta, sed longe amænissima, quondam Episcopali solio vel cathedra, et templis undecem nobilis, nec obscura Divi Senani sepulchro, ex quo qui scrupulum vel lapillum gerat, hunc interim submergendum non esse, creditum est, modo catholicus sit, de orthodoxæ fidei articulis non ambigens.

Adhuc ad Arcticum cœli cacumen magis accedunt insulæ tres nomine Aræ, quæ vix leucæ spacio ab Ibernia absunt. Earum maxima vulgo vocatur Ara Sanctorum, quod in illam olim magna religiosorum atque sanctissimorum hominum multitudo secederent ut commodius divinarum rerum meditationi vacarent, et se Dei cultui addicerent, divorumque libitina esset, quorum sepulchris completa nobilitatur.

Fontium mirandorum, qui aqua gelida sparsa et epota ægros in pristinam valetudinem restituunt longum fuisset nomina percurrere. Plane beneficam atque salutarem hanc vim non censeo adscribendam esse naturali efficientiæ fontium sed patrocinio Divorum, quibus fontes, dicati sunt et quorum auxilio œgroti implorant cruces atque fontes circumeuntes. Hic aves ex conchis cuidam ligno mari diu, fluctuanti hærentibus natæ conspiciuntur. Quæ vulgo "durridinæ" et bernaculæ nuncupantur.

CAP. IX.

In horum quæ diximus patrocinium aliquot authores citantur.

PLURES Iberniæ laudes et res admiratione dignas superioris ævi scriptores in monumenta retulerunt. Qui quamvis suis temporibus benigne sint excepti, nobis tamen forsan nonnulli minime fidem habuerint propter diversum rumorem ab æmulis veritatis late dissipatum. Quippe tam misera conditione est ætas nostra, ut impudentia pudorem invadat, mendacium in sacram veritatis arcem irrumpat, audacia, et petulantia nihil sanctum, nihil inviolatum relinquat. Idcirco ne vel amore patriæ, vel alia privata vel publica causa ad mentiendum deducti fuisse videamur, haud supervacaneum arbitror, ut nostram sententiam veterum auctorum testimoniis confirmemus. Venerabilis Beda, vir sincerus ita Iberniam
[13.] describit in principio Ecclesiasticæ Historiæ.|| "Est autem Ibernia insula omnium post Britanniam maxima, ad occidentem quidem Britanniæ sita, sed sicut contra Aquilonem ea brevior, ita in meridiem se trans illius fines plurimum protendens, usque contra Hispaniæ septentrionalia, quamvis magno œquore interjacente, pervenit." Et inferius "Ibernia autem, et latitudine sui status et salubritate ac serenitate ærum multum Britanniæ prœstat, ita ut raro ibi nix plusquam triduana remaneat: nemo propter hyemem aut fœna secet œstate, aut stabula fabricet jumentis: nullum ibi reptile videri soleat. Nam sœpe illo de Britannia allati serpentes mox ut proximante terris navigio odore aeris illius adtacti fuerint, intereant. Quin potius omnia pœne, quæ de eadem insula sunt, contra venenum valent. Denique vidimus quibusdam a serpente percussis rasa folia codicum, qui de Ibernia fuerunt, et ipsam rasuram aquæ immissam, ac potui datam talibus protinus totam vim veneni grassantis, totum inflati corporis absumpsisse, ac sedasse tumorem. Dives lactis ac mellis insula nec vinearum expers, piscium, volucriumque sed et venatu cervorum insignis. Hœc autem propria patria Scotorum est. Ab hac egressi ut diximus, tertiam in Britannia Britonibus et Pictis gentem addiderunt."

Hæc ille, cui suffragatur Sylvester Gyraldus Cambrensis ita de Ibernia locutus "gleba præpingui uberique frugum proventu fœlix terra est, et fœcunda: frugibus arva, pecore montes, nemorosa feris abundant." Et alibi "terra terrarum hæc omnium temperatissima; non Cancri calor exæstuans compellit ad umbras; non ad focos Capricorni rigor urgenter invitat. Nives hic raro et tunc modico tempore durare videbis. Ex omni tamen vento non minus subsolari, Favonioque et Zephyro, quam Circio et Boreali quandoque brumescit: ex omni quidem modice et ex nullo immoderate; sicut œstivo sic et hyemali tempore herbosa virescunt pascua. Unde nec ad pabula fœna secari, nec armentis unquam stabula parari solent. Aeris amœnitate, temperieque tempora fere cuncta tepescunt. Aeris quoque clementia tanta

est, ut nec nebula inficiens, nec spiritus hic pestilens, nec aura corrumpens. Medicorum opera parum indiget insula: morbidos enim homines præter moribundos paucos invenies. Inter sanitatem continuam, mortemque supremam nihil fere medium." Inferius addit. "Item nemo indigenarum hic natus terram, aeremque salubrem non egressus, ulla trium generum specie febricitavit: sola vexantur acuta; eaque perraro." Gulielmus Neubricencis Anglus ita de Ibernia testatur "hanc autem singularem præ cunctis regionibus habet a natura prærogativam et dotem ut nullum gignat venenatum animal, nullum reptile noxium. Quinimo certa, citaque mors eorum est ad primum Ibernici aeris attractum, si forte aliunde advehantur. Porro quidquid inde advehitur, contra venena valere probatum est." Petrus Apianus Mathematicus in sua cosmographia ait "Irlandia est insula fœcunda, et salubris, serpentibus et venenosis reptilibus carens: equos mittit ferendis oneribus aptissimos." Hæc in probationem eorum, quæ asseruimus, retulisse suffecerit. Ad rem longe mirabiliorem pergamus. || [14.]

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI, BEARRI IBERNI

TOMI I. LIBER II.

DE PURGATORIO DIVI PATRITII.

Superest adhuc omnium memorabilium rerum Iberniæ maxima, de quâ principe loco fuisset agendum, nisi seorsim hic fusiùs enarrandam esse duxissem. Ea est Divi Patritii Purgatorium.

CAP. I.

Promittit author se relaturum historiam hominis, qui a Purgatorio Divi Patritii reversus est.

In Purgatorio Divi Patritii multorum hominum animos ob peccata, quæ corporibus inclusæ admiserunt, cruciari compertum est. Unde quam falsus et impius sit error eorum qui peccatores homines sed in gratia Dei obeuntes purgatorium manere negant, hoc unum satis est argumento; præterquam quod divinis litteris apertissime colligitur. Ego quidem legi et in quodam Ibernico libro et apud Divum Dionysium Carthusianum in opere de quatuor Novissimis et de judicio animæ historias hominum qui Divi Patritii purgatorium viserunt, et rursus ad nos gradum revocarunt, quas silencio nunc involvo. Unam referam historiam, quam antehac nunquam quod ego sciam, Latinitate donatam, inter litutarios meos invenio. Itaque cum agerem in curia Catholici regis florentissima, cum nonnullis viris eruditis et acerrimis antiquitatis indagatoribus mihi non ingrata familiaritas intercessit. Ex eis unus mihi accommodavit libellum manuscriptum, qui Ramonis Vicecomitis nobilis Hispani profectionem in Divi Patritii purgatorium, ibi casus, indidemque reditum continebat. Fuit autem ipse codicillus inscriptione fidem faciente ab eodem Vicecomite compositus Lemosina lingua (ita vocatur priscum idioma eorum Hispaniæ populorum qui hodie linguà sua Catalani nuncupantur) et opera fratris Francisci Ximenis e Franciscana minorum religione Episcopi Elnæ et Hierosolymitani Patriarchæ cum aliis codicibus in unum volumen redactus. Quod volumen typis mandatum Ruscinone, quod oppidum hodie Perpinnana

dicitur, in cœnobio Divi Patriarchæ Francisci Seraphici ubi et vicecomes est sepulchro conditus, adhuc extare fertur. Ex hoc libro fuit vicecomitis historia per interpretem non satis expolitum in Castellanum sermonem, qui sua elegantia et propagatione, apud Hispanos principatum sibi vendicat, translata. Quam et mihi quidem Latinitate libuit donare, quia res est memoria dignissima, cum auditu jucunda et mirabilis, tum peccantes ad meliorem vitæ frugem sequendam, Numinis observanda præcepta, peccata vitanda, purgatorii cruciatus timendos mirifice exhortans. Ita vero statui vertere ut quæ videantur supervacanea et ad rem minime pertinentia prætermittam, || ea potissimum, quæ [15.]
vicecomes ex aliorum sententia refert: nonnullas etiam periodos ex locis mutem, cum stylo minime limati interpretis, in quem incidi, Minervam meam, quamvis rudem non oporteat adstringi: nec verbum verbo, sed sententiam sententiæ reddam, Latinis phrasibus usurus: nihil autem addam: denique opusculum totum magis concinnatum et elegans (ni fallor) relinquam.

CAP. II.

Hispanus Vicecomes reversus a Divi Patritii Purgatorio historiam suam refert.

In nomine Sanctissimæ et individuæ Trinitatis Amen. Ego Ramon Dei gratia Perellosium et Rodarum vicecomes, Seretæ Baro, fui apud Carolum Galliæ regem, quo cum pater meus, suus clavicularius et militiæ præfectus moriens me reliquit, ab ineunte œtate educatus. Hujus tanti principis curia multorum nobilium tum indigenarum tum, alienigenarum frequentia celebrabatur. Horum ego multos de rebus mirandis, scituque dignissimis, quæ per orbem terrarum dispersa extant, crebro disserentes andivi: et ea lustrandi mihi vehemens cupido incessit, ideo, credo, quod est hominibus natura insitum, ut res externas, abstrusas atque reconditas expetant scire, idque certius habent quod oculis testibus experiuntur, quam quod aliorum sermone perfertur. Igitur hoc studio flagrans, ope Numinis fretus, me fortunæ casibus obtuli, donec adiens maria, longinquas terras penetrans per Christianorum et etiam infidelium ditiones peragrans, varia miracula viderim. Quæ omnia in præsentiarum recensere, minime est cordi. Ea solum repetam, quæ ad profectionem meam in purgatorium Divi Patritii explicandum spectant. Neque vero omnia, quæ in purgatorio vidi, promulgabo, sed ea quæ referre, mihi concessum est. Quemadmodum vero illud purgatorium fuerit primum inventum, et quæ me præcipua causa impulerit, ut id viserim prius exponam.

"Quemadmodum Purgatorium Divi Patritii fuisset primum inventum."

Divus Patritius cum in Ibernia insula sacrosanctum Christi Jesu

Evangelium antiquitus promulgaret, quamvis philosophiam suam divinam, cæloque collapsam vitæ quoque integritate et miraculorum multitudine confirmaret: indigenæ tamen erant adeo obstinati, ut longo
[16.] tempore parum profuerit.|| Quamobrem ut eos ab indomita feritate ad melioris vitæ frugem verteret: a gentili superstitione ad divinæ veritatis cognitionem duceret; a malorum dæmonum servitute in Christianam libertatem assereret, et instrueret bonis moribus, de perpetuis Averni pœnis, de ingentibus purgatorii cruciatibus, de summa beatorum quiete, et tranquillitate creberrime verba faciebat. Cæterum ne his quidem nervis potuit obstinatæ genti suam sententiam probare. Quippe diabolica fraude decepti plerique respondebant, dedecere se tam mobili et inconstanti animo esse, ut alienigenæ testimonio ducti, a majorum institutis, a prisca consuetudine antiquiore hominum memoria, ad novam atque superioribus sæculis inauditam religionem desciscerent: præsertim cum Divus Patritius ea quæ dicebat non ostenderet: ac ita se prius illi fidem non habituros quam illam fælicitatem atque calamitatem oculis cernant. Quam ob cæcam hominum obstinationem Divus opinione omnium majorem cæpit animo dolorem. Consulendo tamen saluti gentis sibi commissæ minime defessus, pro ea Domino majora jejunia, preces devovet. Quibus Deus benignissimus annuens illi (sicuti solebat) comparuit, donavitque librum Evangelia sancta contitentem et stipitem, qui Jesu Christi baculus appellatur, et merito, cum ab eo fuerit fideli servo datus. Utroque vero libro et baculo significatur esse Patritium Iberniæ Apostobum, et præsidem, quemadmodum in ipsius vita memoriæ proditur. Præterea in locum avium, magnaque solitudine vastum eum duxit; ubi obscuram specum illi indicans "qui inquit" a peccatis quæ Sacerdoti panderit absolutus et eorum dolore affectus hanc speluncam fuerit ingressus, reatus veniam impetrabit et illa extrema quæ peccatores coguntur perpeti videbit. Creatoris indulgentia tanta Divus vehementer lætatur, præsertim quod ostensa specu hominibus parum credulis se fidem facturum putabat.

Est autem hæc specus in insula, quæ lacu magno, profundoque ambitur. Eam Divus foribus clausit, valloque circumduxit, et juxta construxit œdem destinatam canonicis regularibus (quorum religionis extant in Ibernia complura monasteria sumptuosa, majoraque hoc cænobio.) Canonicorum Præfecto, (Prior vocatur) antri claves commisit. Quibus constat non immerito, Purgatorio Divi Patricii nomen inditum fuisse. In id cum Patricius vixit, multi sunt ingressi causa crimina purgandi, quorum nonnulli, qui nutantis fidei fuerunt, amplius non
[17.] extiterunt. At illi qui firma et immutabili fide muniebantur reversi|| retulerunt, se Orcum vidisse, ingentes cruciatus esse perpessos, magnam quoque requiem et fælicitatem oculis lustrasse. Quorum testimonia Divus jubebat notis excipi, in monasterio custodiri, et calato populo præstitutis diebus exponi. Nefas autem est, quemquam antrum inroire nisi ad expianda peccata et ingressurus hæc agere consuescit. Principio a pontifice vel episcopo, cujus finibus purgatorium continetur,

illud adeundi potestatem petit. Solet antistes facultatem petenti, ausa primum non levibus argumentis dissuadere, rei periculum proponendo, præsertim quod aliqui fuerint ingressi, et nunquam regressi. Si tamen hominem sentit incæptis constanter insistere, litteras illi ad monasterii præfectum dat. Is etiam cum non minus ab incæptis conatur avertere, exorans, ut alia potius suscepta pœnitentia, peccata expiet, quam animi corporisque salutem eo discriminis deducat. Sin illum a sententia non potest deterrere, in templum ductum precibus, et pœnitentiæ præscripto tempore facit incumbere. Deinde curat finitimos sacerdotes convenire. Sacrum Missæ quod cum illo versu "Requiem aeternam dona eis Domine" pro vita defunctis offertur, cantu et solemnitate celebrari, hominem viatico Sacrosancti Corporis Domini refici, aqua sacra, quemadmodum a Divo Patritio fuit institutum spargi, pompa sacerdotum canentium Litanias, populique sequentis ad ostium purgatorii adduci. Ubi iterum periculorum memoriam renovans, hominem rogat ne intret. Quem tamen, si constantem comperit, sanctissimæ crucis signo muniens (quod et reliqui Sacerdotes ad unum faciunt) aperto ostio intromittit, et obseratis rursus foribus orantem relinquit. Postero die ad eamdem horam rediens, si aperta janua, hominem offendit, eadem pompa in monasterium reducit, hospitioque exceptum retinet, dum illi placet. Sin hora solita in antro illum non convenit, anima et corpore esse damnatum, habet sibi persuasum.

Primus antem hujus cænobii post Patritium prœfectus, quem vitæ probitate insignem fuisse reor, conclave sibi constitui fecit a canonicorum dormitorio disjunctum, ne, quod esset senio confectus et dentibus præter unum vetustate orbus, junioribus ludibrio læderetur, neu minore observantia, quam pro honore coleretur; neve ad iram crebrius incitaretur. Juniores canonici qui illum crebrius visebant, jocantes interrogabant, quamdiu vellet, vitam perducere. Tum ille "mallem inquiebat" filii charissimi, si Deo placeret, ex hoc mundo discedere, quam in eo diutius commorari. In cælo summa tranquillitas, et vita laborum omnium || et curarum expers: hic nihil præter dolorem, miseriam, et [18.]
calamitatem." Ii vero, qui virum sanctum hæc percontabantur, cum ille animam egisset, audierunt Angelos canere et eum nomine appellantes dicere "Beatus moreris, osque tuum, quod opiparas epulas, et delicatos cioos non libavit, est felix," quippe aqua et hordeaceo pane tantum vivebat, et ea raro capiebat. Tempus est ut profectionis meæ rationem breviter exponam.

"Vicecomes Hispanus rationem veddit, qua est deductus ut purgatorinm adiret."

Cum Carolus Galliæ rex, cujus fidei a patre meo moriente commissus sum naturæ jus solvisset, contuli me ad Johannem Taraconensis Hispaniæ regem, cujus fui jure gentium cliens, et subditus, quod ejus regni finibus possessiones meæ continentur. Is me maximi semper fecit, tantumque amavit quantum ullus unquam regum clientem dilexit.

Ac ego quidem paria cum rege feci mutuo erga eum amore. Fui primum ejus equiso: deinde ab eodem trireribus tribus præfectus Clementi Pontifici Maximo suppetias missus. Post Clementis obitum cum successori ejus Benedicto decimo tertio Papæ militarem regis imperio, de regis ipsius interitu mihi fuit allatum. Quo tristissimo nuncio vehementer perculsus flagrabam studio cognoscendi quo in statu foret anima regis, quasve, si in purgatorio forsitan esset pœnas sustineret. Igitur ea quæ de Divi Patritii purgatorio, sæpe audieram memoria repetens, illud animo statui visere motus causa, cum experiendi, an ibi de rege aliquid certi haberem, tum scelerum meorum veniam a Deo adipiscendi

"Vicecomes, quando sit profectus et qua venerit ad purgatorium refert."

Iam vero, quam arduam atque difficilem rem susceperim, qùam invitis atque repugnantibus, cum aliis, tum illis, quibus plurimum debebam, id oneris mihi imposuerim, quoque iter fecerim donec purgatorii antrum fuerim ingressus, breviter despiciamus. Principio quidem ratus officio me non satisfacturum, si summo Pontifice inscio, peregre proficiscerer, illi consilium meum exposui, et ab eodem, ut discedendi mihi potestatem faceret, petivi. Sed ille tantopere mihi repugnavit ut vix repererim, quemodmodum jussis ejus resisterem. Id unum mihi propugnaculo fuit, quod quo magis me jubebat, ab incepto desistere,
[19.] contra eo summissius et abjectius ego illum rogabam, || ut mihi per eum inceptis liceret insistere. Itaque, cum assiduæ et importunissimæ efflagitationes meæ Pontificis maximi Benedicti decimi tertii imperium vicissent, ejusdemque benedictione roborarer, Avenione, ubi tunc erat, proficiscor, anno post ortum Domini vigesimo octavo supra millesimum tercentesimum, mense Septembro, eo die qui nomine Divæ Virginis sacer refertur in fastos, sub vesperam. Primum in Galliæ curiam Parisios perveni. Unde discedenti mihi rex Galliæ commendatitias litteras dedit ad Angliæ regem generum suum, a quo sum benigne exceptus, et literis traditis in Iberniam dismissus. Cùm in urbem Dubhlinnam Iberniæ caput venissem, comitem Marchæ, Richardi Regis Angliæ patruelem et in Ibernia proregem conveni. Qui regis et reginæ litteris lectis honorificentissime me recepit. Itineris vero mei ratione perspecta, toto conatu suadet, ne ulterius progrediar ob oculos proponens summum purgatorii discrimen, quod multos viros sustulerat. Cum tamen nihil suasionibus efficere posset, ad Iberniæ primatem in Drohadantam urbem me mittit. Is est Armachanus Archiepiscopus, cujus imperio in sacris Iberni omnes ad unum obediunt. Qui receptis Britanniæ regum et comitis Marchæ litteris, alacriter et humanissime me suscepit. Meo tamen consilio cognito etiam atque etiam petiit, ut a conatu desistam, significans quam sit factu difficile id quod constitueram, exequi: multos purgatorium ingressos nunquam redivisse. Sed cum meam constantiam atque firmitatem explorasset, me peccatis absolutis ad O'Nellum regem dimittit: a quo

donis ornatus perveni in pagum que Protectio vel Asylum (Tearmuin) nuncupatur. Hujus pagi dominus et ejus frater in me satis comes extiterunt, meque cum comitibus meis et aliis qui purgatorii videndi causa e variis regionibus confluxerant, pontonibus in insulam ubi est purgatorium trajecerunt.

" Vicecomes sesse parat ad ingrediendum purgatorium et intrat."

Iu Monasterii autem templum productus, cum instituti mei rationem reddidissem, et multis astantibus a priore interrogatus, in purgatorium me credere respondissem, tum ille ita exorsus. " Perdifficilem atque periculosam," inquit, " rem suscepisti, quamque pauci tentarunt, nedum sunt assecuti. Fateor, equidem facilem esse purgatorii descensum; sed revocare gradum, hoc opus, hic labor|| quippe scrobis [20.] istius cruciatus fidem superant, quibus viri alioquin constantes succumbentes jacturam animæ, corporisque fecerunt. Idcirco ego te moneo, ut voluntatem immutes, aliam pœnitentiam acturus. Sunt enim quamplurima vitæ instituta (quod te latere minime puto) quibus Deo servire, culpamque compensare possimus, Quorum unum, si duriora cupis, est monasticæ vitæ alligari et convenis qui pietate et peccatorum dolore concitati hæc limina vident, administrare. Quod quidem, cum Deo gratissimum est, tum longe tolerabilius, atque facilius, quam ante obitum ea subire extrema, quæ post interitum nullus fert, nisi invitus." Ad hæc responsum prebens, " eo mihi" inquam ventum est, unde nunc non expediat pedem referre, quo priusquam veni, jam pridem decreveram, nulli terrori, nulli periculo, nullis malis cedere, quin purgatorium adirem, dum in animæ meæ perniciem nihil molirer, Deive præcepta non transilirem. Ita moveor et peccatorum meorum conscientia et studio regem meum videndi. Ob id etiam atque etiam te oro, ne mihi tandem ingressum intercludas." Tum ille " Si deliberatum" inquit " tibi est, a sententia non desciscere, oportet ut hujus loci ritus peragas, quemadmodum est a Divo Patritio constitutum, et ab antecessoribus meis observatum," " omnia" inquam " quæ me imperaveris, quoad facere possum præstabo." Igitur testamentum condidi, duobus filiis meis, quorum natu major Ludovicus et alter Ramon nomine gaudebat, et cæteris comitibus quid agerent, si ipse a scrobe non reverterer, præscripsi. A monasterii præfecto, et a Domino asyli pagi quæsitus, ubi velim sepeliri, si forsan in purgatorio vita defungerer, et cadaver reperiretur id eorum, arbitrio permittens, respondi " terram esse commune hominum sepulchrum." Alia die, sacerdotibus vicinis, et cœnobii religiosis convocatis, Sacrum Missæ quod pro mortuis offerri solet, cantu, musicaque celebratur. Quo peracto, reliquisque cæremoniis absolutis, sacerdotes, in ordine digesti, pompa, quæ processio vocatur, ecclesiasticis, Asyli domino cum sæcularibus sequente, ad speluncæ januam me conduxerunt, et precibus quæ Litaniæ nominantur cantatis, aqua sacra spargunt. Mox foribus apertis, ita prior coram omnibus rursus affatur. " En locus, quem vis ingredi. Cæte-

rum si meam amplecteris sententiam, consilium mutares; namque multi huc ingressi amplius non extiterunt, quod non satis constanter Deo confisi sint, nec in mortali corpore sustinuerint eos cruciatus, quos peccatores post obitum iniquo animo ferunt. Sin tibi fixum est id
[21.] quod animo constituisti exequi,|| audi dum breviter expono, quæ tibi sint eventura. Primum Dei legati tibi occurrent, teque agendis instruent. Deinde cacodæmones variis artibus decipere conabuntur, jam indulgendo, jam minitando, jam sæviendo. Eorum antem crudelitatem evades incolumis, hæc verba repetendo "Christe fili Dei vivi, miserere mei peccatoris." Ita ex his qui sunt ex purgatorio reversi, accepimus, sibi contigisse. His auditis, ego cunctos osculatus et valere jubens ingredior antrum. Post me intrat Anglus Eques Taresi Dominus. Illico, interdicto nobis colloquio, quod vel propter hoc mors traditur irrogari et foribus sera confirmatis, prior cum populo revertitur.

Vicecomes primas partes purgatorii describit, et quid religiosi venientes obviam ipsi dixerint, explicat.

Ego vero intus inclusus cum antri magnitudinem, quod ulnas quatuor longum esse puto, specularer, comperi interiorem partem reflexam, paululumque extensiorem ad ingredientis lævam versus. Qua cum vestigium figere tentassem, solum adeo debile, pedisque mei pondere tremens sensi, ut mihi visum fuerit hominem non posse sustinere. Idcirco veritus, ne in inopinatum aliquod et incognitum profundum haurirer, pedem retuli et fidei catholicæ, constantiæque præsidio vallatus, flexis genibus preces sum conatus effundere, mysterii nihil aliud existimans subesse. Cœterum hora circiter una transacta cœpi cunctis artubus contremiscere, madescere sudore, dolere corde, atque nauseare: perinde ac in longa navigatione marina jactatione vexarer. Iis me perturbationibus concussum somnus oppressit, sed rursus excitavit immanis sonitus, ingentis tonitrui, quod non ipse solus audivi, sed quotquot in insula fuerunt, sunt experti, eo magis attoniti quod dies erat clara et serena. Nondum repentini tonitrui terrore vacabam cum me alius novus et pristino major pavor invasit. Namque somno non prorsus oculis discusso, improviso per ulnarum sex altitudinem labavi. Quo subito casu experrectus omnino fui adeo expavefactus, ut non prius fuerim mei compos, quam verba illa quæ a præside cænobii didici protulerim, "Christe fili Dei vivi miserere mei peccatoris." Igitur hinc spatiosius et luce perfusum antrum vidi, quod mihi percurrenti solo (jam enim socium amiseram) quo magis progrediebar, eo profundius atque vastius
[22.] occurrebat.|| Nec tamen prius procedendi finem feci, quam in locum alta caligine mersum ingressus omni lucis splendore fui destitutus. Sed cito tenebris trajectis deveni in aulam amplam quidem, sed non majore claritate nitentem, quam est apud nos hyeme vespertinum crespuculum, nec continuo pariete ambiente sed solidis columnis fornicato vertice coeuntibus nixam. In hac postquam sœpius huc illuc ambulavi putans nihil jam itineris reliquum esse, sedi, operis tam magnifici, quod mea

quidem sententia humanum artificium et ingenium superabat, structuram, elegantiam et pulchritudinem admirans. Quam meam contemplationem interruperunt viri duodecim candidis vestibus induti, qui mihi quidem religiosi videbantur, aulam ingredientes meque benigne salute impertientes. Cum propinquius accessissent, unus qui cœteris forsan, præerat, ita me nomine omnium affatur. "Laudibus perpetuis Deus optimus maximus efferatur, cujus nutui et imperio omnia subjiciuntur, qui tibi tantum tamque incredibilem et inauditum animum fecit, ut ausus sis huc descendere peccata purgatum. Rem hercule arduam, perdiffici lemque suscepisti, sed ingenti prœmio compensandam. Namque si institutum prœstiteris summus ille misericordiarum Deus piacula hactenus commissa tibi condonare dignabitur. Sin malorum spirituum pavoribus et cruciatibus perterritus, vel promissis deceptus succubueris a suscepto munere desistens, anima corpusque quibus constas, æterno supplicio plectentur. Quare ne inopinatus ab hostibus circumveniaris, huc nos devenimus, nunciatum variis te diabolos pollicitationibus, minis et terroribus aggressuros, et in hoc loco post nostrum reditum, primum signa tecum collaturos. Ergo hic tibi opus animo constanti, pectoreque firmo. Quo si fueris prœditus omnes hostium vires facili negotio contundes dulcissimum Jesu Christi nomen corde venerando et ore proferendo. Quoties vero fueris stadium cum adversariis ingressus, nos Dominum orabimus, ut ferat tibi opem divinam. Vale. Quibus dictis illico discesserunt.

Vicecomes, quos viderat cruciatus, ordine enarrat.

Post religiosorum reditum ego solus in aula relictus, cum impendentes difficultates animo mecum volutarem, ingens strepitus omni belli classico et humano sonitu major meas aures improviso verberavit. Mox innumera dæmonum vis variis formis horrendissima et confertissimis ordinibus irrumpens aulam implevit.|| Omnes ad unum me salvere jusserunt, [23.]
nihil quo solet honor exhiberi, prœtermittentes, et obtestantes me magnis erroribus et dementia captum, quod in loca vivis invia descenderim: tantam meam audaciam dignam esse morte: nihilominus se rationem habere meorum erga se meritorum, quod super terram studio summo, diligentiaque semper eorum imperata fecerim: ob id me servaturos, ad purgatorii januam comitaturos: incolumem ad mea dimissuros, diuque frui in mundo magnis deliciis permissuros. Sin minus conditionem accipiam, sed stygia regna lucter adire, me mortem oppetiturum et post obitum innumeris calamitatibus afficiendum. Ego vero callidi tatem et dolos eorum præclare intelligens nec conditionem accepi nec aliquid respondi. Quam ob meam patientiam illi ira perciti ringentia ora, minitantesque vultus in me vibrant. In media aula magno rogo constructo, subitoque accenso me imponunt pedibus atque manibus ligatum: per ardentes flammas ferreis uncis huc, illuc trahunt, simul elatis clamoribus mihi terrorem injicientes. Sed ego memor mandatorum quæ et viri duodecim, et monasterii prœses mihi dederunt, Jesu

nomen invocavi. Quo fuit totus ignis extinctus, diaboli plerique in diversa dissipati se fugæ mandarunt. Ego vinculis fractis illæsus evasi eo quidem in reliqua eventa audentior, quod primo congressu sine ullo negocio, nomine Domini hostes profligaverim.

I. CAMPUS CRUCIATUUM.—Nihilominus non pauci manes in aulâ manserunt, qui me inde rapuerunt per iter longum, vepribus et sentibus asperrimum, tenebrosum, malignis spiritibus refertum, et infestum adverso vento tam acriter inflante, ut mihi quidem usum aurium intercipere, corpusque penetrare videretur. Cùm ad solis exorsum versus non parum processissemus, unde non procul abesse orbis extremum putabam: querrellæ, gemitus, atque fletus ex proximis locis auribus meis obstrepunt. Cujus rei causam cum proprius pervenissem sum clarius expertus, lamentabili et mæstissimo spectaculo ob oculos proposito. Namque ingressi sumus diffusum atque patentissimum campum cujus limites videndi acie pertingere non poteram, totum incendio flagrantem, totum virorum et fæminarum variis conditionibus copiosissimum. Horum ploratu, lamentis, dentium studore, planctibus locus ille personabat. Nec mirum; jacebant enim humi, proni et nudi. Eorum pedes atque manus, ferreis clavis, candentibus torrenti terræ infigeban-
[24.] tur:|| dorsis horribiles visu dracones insidebant, succubentium cervices hiante ore, dentibusque laniantibus rodentes. Agmina frequentia Diabolorum solicitè locum lustrabant, afflictos sœvis verberibus cædentia, eisdemque præsentia et strepitu pavorem incutientia. Ob quod miseri alii voces in æthera diffundebant: alii præ dolore solum mordebant. Easdem etiam pænas de me sumere, nisi reverterer diaboli fuerunt minitati. Cum vero me clavis fodere tentassent, fui defensus illa verba repetendo, "Jesu Christi, fili Dei vivi miserere mei peccatoris."

II. CAMPUS CRUCIATUUM.—Hinc fui delatus in alium campum, cujus latitudinem, quidem oculorum intuitu comprehendebam, longitudinem tamen non, ignibus etiam torridum, innumerabilium pene hominum ex variis gentibus plenum, qui sicuti priores urenti solo clavis adstringebantur. Insuper alii alio cruciatus genere torti. Nam aliorum viscera pungebantur aculeis: aliis fædissimæ visu serpentes colli venas et arterias scindebant, aliorum pectora lacertæ, talpæque ardentes longo et acuto rostro fodiebant, cordaque per lacerum corpus extrahebant: dæmonia omnes flagellabant. Quare tam magnus ac funestus erat miserorum luctus, quam mente potest concipi. Mihi manes optionem faciunt, utrum hæc extrema ferre, aut redire malim? Ad quod ego presso ore obmutui: cumque illi me supplicio machinarentur afficire, conatu fuerunt dejecti, me Jesu nomen solito more proferente.

III. DOLORUM CAMPUS.—Fui ductus in alium campum miseria doloribusque funestissimum. Erat ibi ea hominum copia, quæ nullo nostro calculo numerari potest. Omnes humi prostrati ignitis clavis per totum corpus trajiciebantur, vocem raucam, faucibusque hærentem edentes: quemadmodum ii facere solent, qui ultimo mortis transitu

præ dolore mugiunt: violenti quoque venti impetu, diris dæmonum ictibus creberrime quassi. Mihi spiritus impii faciunt eligendi potestatem, pedem ne referam, an has pœnas pendam? Cumque me tacentem utrumque respuere intellexissent, plectere moliuntur, frustra tamen, divinum nomen invocantem.|| [25.]

IV. Pœnarum Campus.—In alium tamen campum impulerunt pænis exquisitissimis horridum, vario, multiplicique igne adustum, hominibus uberrimum: alii vel collo vel brachiis vel pedibus vinctis catenis ex calybe confectis in flammas suppositas suspenduntur: alii araticulis cremantur: non pauci verubus transfixi ad ignem torrentur, metallo liquefacto et ardentissimo superinfuso. Suos quisque patiebatur manes. Nec ullius est tanti ingenii flumen, tanta dicendi, scribendive vis, tantaque copia, ut possit tanti mæroris, supplicii, cruciatus, faciem luctuosissimam referre, nedum exornare. Vae peccantibus. Hei non agentibus in hoc mundo pænitentiam. Omnia hujus vitæ tristitiæ labores, paupertates, exilia, carceres, opprobria. miseriæ, calamitates, vulnera, et mors ipsa nihil sunt ad purgatorii pænas.

Vicecomes regum suum alloquitur.

In hoc campo multos viros atque fæminas mihi notos, et consanguinitate conjunctos offendi. Hic regem meum Johannem conveni. Qui interroganti mihi, quam ob culpam ibi coerceretur, alioquin mecum multa locutus, ad hoc interrogatum id unum respondit, hujus sæculi principes atque magnates summopere oportere nemini injuriam facere in alterius gratiam, quantumcumque familiaris. Ibidem quoque vidi quemdam religiosum crudeles pænas dantem, propter quoddam grave peccatum. Ob quod abfuit parum, ut œternis Averni suppliciis puniretur: re namque vera de illo fuissent actum, nisi ante obitum magno cordis dolore, multis lachrymis et acerrima pænitentia scelus expiasset. Obvia etiam mihi fuit Donna Aldonsa Carolea mea cognata, cujus interitus antea eram nescius, quia me proficiscente in vivis agebat. Hæc eo potissimum torquebatur, quod faciei comendæ, fucatisque coloribus depingendæ nimium studebat. Omnes tamen (Deo sit gratia, laus atque gloria) erant in via salutis. Ego vero fui ab his cruciatibus Domini nomine protectus, frustra diabolis obnitentibus.

Pœnarum vallis et rota.—Iidem maligni spiritus in vastam vallem me devenire coegerunt. Ubi magna est rota tota flammis ardens; cujus axi, summæ curvaturæ, et radiis omnibus ferreis mucrones igniti confertissime sunt impacti.|| Ex singulis autem mucronibus animæ [26.] singulæ pendebant vehementissime cruciatæ, rota a diabolis rapidissime circumversa et incendio ignis nigri, quasi sulphurei undequaque flagrante. Me quoque carnifices in hanc rotam imposuerunt. Sed appellato Jesu nomine statim ex illâ cecidi illæsus.

Pœnarum fornax.—Cæterum trahor invitus, atque renitens in alium campum, ubi magnæ molis domus occurrit humo fumans tota, non aliter quam fornax, circumjectisque locis tenebrarum nubes offundens Hic prius flentium voces, plangoremque audivi. Cum proprius per-

veni, vidi totam domum liquido, ferventique metallo, auro, argento, ferro, plumbo, et alio vario impletam, foliis rotundis atque spississimis mistis, et hoc balneo (ita Furiis dicebatur) innumeros nudos ablui et adverso vento durissimo trajici.

Pœnarum flumen.—Hujus atrocitate pænæ stupefactus validissimo venti flatu rapior unâ cum Dæmoniis et cæteris trans montem ad flumen profundum fætidum, gelidissimumque, quo innumeri pene cum halitu gravissimo, et frigore, tum dæmonibus eos, qui fugere conabantur, vasto gurgite mergentibus, excruciabantur. Quod ego periculum declinavi Jesu nomen proferendo.

Dolorum puteus.—Dein a furiis nequissimis ad orientem versus raptus aspexi procul ingentem sulphurei ignis flammam longe altius ascendentem, quam ego intuitu consequi valebam, infinitos viros, atque fæminas misere exustos secum efferentem: cumque vis flammæ minuebatur, animas rursus cadere in ignem. Quando proxime perveni vidi flammam illam ex magno puteo, qui mihi orcus videbatur, effundi. Tunc Furiæ exorsæ. "Hic inquiunt" puteus os est Averni, domicilii nostri, quo eos hospitio recipimus, qui in mundo nostra imperata fecerint. Idcirco cum tu nobis diligenter servieris, reliquum erat, ut in hoc profundum, detrudereris, jacturam animæ, corporisque facturus. Cæterum tam fidi ministri sortem pie miserati tibi potestatem redeundi facere decrevimus. Quam æquissimam conditionem si respuis, hic tibi
[27.] nobiscum carcer erit communis.|| Ad hæc ego tacitus nullum præbui responsum. Quamobrem Eumenides in puteum me præcipitem dederunt. Ac ego quidem, quo magis hauriebar, eo vehementius perterrebar, propterea quod vastior, profundior, visuque terribilior puteus semper occurrebat. Iamque metu et pavore perculsus, animo linquebar, divini nominis oblitus de me actum putabam. Denique tamen ope numinis adjutus consternatum animum revocavi, Jesumque clamavi: et illico flamma, rapidissimoque vento ex imo profundo venientibus obviam in sublime repulsus exterius ad puteum cecidi solus, diu mentis incompos, et ubinam essem, ignarus.

Pons calamitatis.—Alii tamen diaboli ex puteo egressi ita me alloquuntur. Quid agis hic vir probe? Socii nostri hunc esse Erebi puteum, tibi significarunt, in illum te prœcipitantes. Quod de more facimus, causa hominibus imponendi, Cœterum nos revera in Tartareum puteum te conjiciemus. Moxque me pavidum procul ferunt ad flumen longissimum, profundissimum, horrendissimo fœtore infestum, ignis sulphurei flammis spumans. Dœmoniorum turbis confertissimis scatens. Cujus ripæ arctissimo ponte jungebantur. Tum rursus sic effantur "oportet te vel hunc pontem trajicere vel reverti: nos quidem hoc tibi consuluerimus, non illud: quoniam prœsens pœna sicut est ultima, ita erit inevitabilis. Namque ubi tentaveris pontem traducere, ventorum impetu e medio ponte in flumen fueris deturbatus. Quamobrem, ne onus viribus impar, temere suscipias, periculum prius animo perpende." Ac mihi quidem rem attenta mentis acie intuenti tres difficultates negocium facessere videbantur; prima, pons ipse lubricus ex gelu confectus

et angustissimus; secunda, pontis et riparum fluminis undique prescissarum prœrupta altitudo ingentem terrorem afferens; tertia fortissimi venti vis. Nihilominus singularia erga me beneficia Dei, qui me multis e casibus durissimis, eripuerat, memoria repetens, pontem aggredior. Quo magis progredior, eo ampliorem et tutiorem reperio, et tandem incolumis trajicio, summo Eumenidum luctu et mœrore dolentium in tutum me venisse: quod ipsis deinceps impetendi me potestas sit adempta.

Vicecomiti interdicitur, multa, quæ in Purgatorio vidit referre.

Est autem mihi interdictum, multa quæ in hoc purgatorio vidi referre.|| [28.]
Quæ Deo favente semper silentio tacitus involvam. Illud audeo confirmare, omnes homines, qui cruciatus purgatorii vidissent, œquo animo laturos omnes hujus vitæ dolores, et miserias ea lege, ut purgatorium vitarent. Namque calamitates hujus mundi, voluptates atque deliciæ sunt, si cum purgatorii suppliciis conferantur. Unde potest colligi, quanti intersit peccata non admittere, quod optimum est; quod proximum huic est, pænitentiam in mortem non differre, quamque sit Deo gratum perpetientibus purgatorii pœnas, piis officiis subvenire.

Vicecomes paradisum et voluptatem, quam ipse cæperit, describit.

Amne trajecto, cum procederem Deo gratias agens, vidi procul alta, munitaque mœnia, quæ janua micans, velut auro exornata, variataque mutis atque lucidissimis unionibus claudebat. Cum vero proprius accessissem intra millia passuum duo, animadverti, fores patere: suavissimam fragrantiam foras diffundi: perinde ac si omnia terrarum orbis aromata intus exurerentur: et obviam mihi egredi immensam pene hominum copiam mirificis ordinibus instructam, vestibus ex aurea palma indutam, cruces accensasque faces gestantem. Is beatissimus cœtus me incredibili gratulatione, comitateque recepit, et secum in regiam illam duxit, divina qusdam dulcedine, fidemque superante Deo laudes canens. Dein Archiepiscopi duo mecum deambulantes, illam loci faciem quæ omnem meam expectationem vicit mihi ostentant. Imprimis grato mihi fuit spectaculo ipsa terra apertissima et patentissima, cujus fines conspectu non poteram pertingere, lucidior ipso sole, viridibus pratis, et amenis hortis crebro intexta, innumeris arboribus in quincuncem digestis fructus suavissimos ferentibus consita, rigata puri liquoris rivulis strepentibus placido murmure: floribus fragrantissimis vestita: opere topiario exquisitissimo decorata; gratis ambulationibus ingeniose dimensa. Ipsi deinde homines non mediocriter me suo conspectu recreabant, in suo quisque ordine ut religiosi collocati et variis dignitatibus cohonestati. Ibi Papæ, Cardinales. Archiepiscopi, et alii innumeri pro munere quo quisque functus erat vivus fulgebant. Fæminarum quoque agmina copiosa suis in subselliis sedebant.|| Regum coronis re- [29.]
dimitorum visu magnopere oblectabar. Omnes erant syderibus fulgentiores et ut inter stellas aliæ sunt aliis splendidiores, ita et in eo conventu aliis alii pro meritis candore præstabant. Omnes magna felici-

tate fruebantur ingenti lætitia perfusi, non sua tantum quisque beatitudine, sed et singularum contubernialium prosperitate gavisi: novoque quodam genere gaudii affecti, quod ego tartareos spiritus vicerim. Interdum bini, trini, vel quo volebant numero, deambulabant: nonnunquam colloquia instituebant: nunc choreas ducebant: nunc quoque mira cantus dulcedine personabant: semper Jesum creatorem atque redemptorem efferunt laudibus. Itaque nihil hujus fortunati loci aspectu pulchrius: nihil odore suavius: nihil fructu jucundius: nihil melodia gratius: nihil rerum omnium varietate et præstantia admirabilius unquam mente cogitaram. Illic nulla æstus intemperatio: nulla frigoris violentia: nulla cœli inclementia: nulla corporis ægritudo: animi nulla perturbatio: denique nihil nisi quies atque tranquillitas.

Postquam loci amænitas me refecit, Archiepiscopi verba faciunt. Hic est terrenus ille paradisus, unde primi generis nostri parentes ob spretum Numinis præceptum fuerint ejecti. Quorum etiam peccato posteri inquinati Dei hæreditate abdicabamur, donec Immensus ille rerum conditor æterni Patris filius humana natura se induerit et homo ex Maria Virgine natus piaculi parentum nostrorum pœnas luerit, nullius ipse peccati labe infectus et inter alia sacramenta, baptismum, cujus lavacro ab originale lue abluimur, instituerit. Quia vero iterum, qua sumus fragilitate, in vitia sæpius labimur, ne omnino pereamus ad infernum condemnati, sacramentum pænitentiæ sancitur; qua si prorsus in vita crimina minime compensamus, purgatorium quod vidisti, nos manet. Sed in hoc quoque id subsidii conceditur, quod quo majora suffragia post obitum superstites nobis ferant, eo citius cruciatibus redimamur vel leviores patiamur: cum vero aliquis dimittitur e carcere, comitatus similis huic qui te excepit, illi obviam exit.

Adhæc in editum montem mecum præsules ascendunt: ubi jussus ab illis cælum aspexi, quod aurei et argentei coloris gratissimi mihi videbatur. Tum illi, "hæc est" "inquiunt" Cæli porta, unde, ad nos cæleste manna, cibus quem Dominus electis destinavit, omni nectare et ambrosio jucundior, mittetur. Quæ verba vix finierant, cum ingens splendor instar flammæ descendit, totum illum locum co-operiens: cujus radiis caput meum penetrantibus incredibilem quamdam dulcedinem in visceribus sensi, inexplicabile ac majus opinione omnium gaudium animo concepi. Mox antististes" expertus es "inquiunt" quæ fœlicitas
[30.] justos,|| quæque calamitas impios manet. Tempus est ut ad mortales redeas, apud quos operam da, ut reliquam vitam sic agas, ut denique beatitudinem consequi merearis. Nihil autem redeunti tibi nocebit, minimumve pavorem injiciet." Ac ita me satis invitum, reluctantem, lacrymasque præ dolore fundentem, portâ paradisi emittunt.

Vicecomes a purgatorio redit.

Igitur qua fuerim ingressus, eadem reversus nullo terrore, vel horrore affectus, diabolis ex itinere sese fugæ mandantibus, locis pænarum relictis, in illam aulam ubi viros duodecem religiosos offenderam, per-

agunt, mihique gratulantur, affirmantes me prœteritis peccatis esse purgatum, oportere vero futura cavere: et ad specus ostium properare, veni: et ibi iidem me prœstolati fælici itineris mei eventu Deo gratias quod hora, qua præfectus cœnobio fores patefaceret, appropinquabat. Hic quoque meum socium conveni, et ambos religiosi crucis signo munitos, et impertitos plurima salute dimittunt. Socius autem noctis laboribus, atque cruciatibus ita quassatus et lassus erat, ut redire non potuerit, nisi a me sublevatus et adjutus. Cum paululum progressi fuissemus, jam neque exitum, neque viam ullam reperiebamus. Quare vehementer exterriti et anxii fixis solo genibus Dominum orare cœpimus, ut quemadmodum in præteritis periculis, nos pie servavit, ita et illis angustiis eriperet. Ergo precibus occupatos et longa vigilia, crebrisque dæmonum conflictibus, quos memini fatigatos, altus sopor est amplexus. Quo postea fuimus excitati, magno tonitru, minore tamen priore, in illam primam specus concavitatem, unde antea cecideramus, subito elati, juxtaque januam attoniti relicti. Iamque prior, sacerdotes, et reliqui aderant, portam aperientes, qui nos maximo gaudio, et summa gratulatione amplexi in templum ubi Deo gratias egimus, reduxerunt. Inde venerabili monasterii præfecto, et ejus religiosis salutatis per Angliam Parisios veni. Hæc fuit mea profectio in Divi Patriti purgatorium.

CAP. III.

Philippus translationem suam censuræ et correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ et Sacræ Inquisitionis subjicit.

Hœc ego Philippus O'Sullevanus, sicut dixi, transtuli, et cœtera a me dicta et dicenda, meque ipsum censuræ judicio, et correctioni || Sanctæ [31] Matris Ecclesiæ et Sacræ Inquisitionis subjicio. Hæc Vicecomitis historia si aliqua in parte creditu difficilis videatur, adeat studiosus veritatis, Divum Dionysium Carthusianum, qui in opere de Quatuor Novissimis et de judicio animæ, de aliis qui ex hoc purgatorio reversi sunt similes historias refert et rem fuse secutus argumentis, atque difficultatibus respondet. Ac ille et alii authores plura et multa purgatorii cruciamenta tradunt. Quod et Virgilius canit.

Non mihi, si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferrea vox, omnes scelerum comprendere formas,
Omnia pænarum percurrere nomina possem.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI, BEARRI IBERNI,

TOMI I., LIBER III.

DE IBERNORUM ORIGINE, NOBILITATE, ET SERMONE.

Superioribus libris duobus Iberniam, ni fallor, satis descripsimus, et ejus res memoratu digniores promulgavimus. Historiæ series postulat, ut Ibernorum originem, nobilitatem, linguamque repetamus.

CAP. I.

Veteres Iberni unde genus trahunt?

Ab orbis exordio, vel saltem ab universo aquarum diluvio, quæ gentes Iberniam coluerint, Ibernicæ linguæ monumentis vetustissimis proditur, et Giraldus etiam Cambrensis breviter memorat. Quam rem, quia et majoris est otii, illique libri nobis non suppetunt, et ad præsens institutum non est valde necessaria, hìc omitto, Gentis Ibernicæ tantum genus relaturus. Itaque temporibus illis priscis in Hispania dominatu et potentia polluit Brigus, cui filius Bellus. Belli filios duos Ibernici libri memorant, Golum natu majorem, ob rerum gestarum claritatem
[32.] cognomine "militem" Hispanum,|| (unde ab aliis Milius et Milesius nominatur,) et Ithium minorem. Ithius conscensâ navi in Iberniam appulit, ubi ab indigenis occiditur, veritis ne florentissimæ insulæ nuntio per advenam divulgato, ipsi ab aliis gentibus oppugnarentur. Sed ejus comites aliquot, qui fuga salutem petiverunt, ventis vela dantes et ducis interempti, et insulæ famam in Hispaniam attulerunt. Ob id militis Hispani filii patrui necem ulturi, comparata classe in Iberniam faciunt expeditionem. Aliqui casibus variis desiderantur. Tres sospites insulæ littoribus naves applicuerunt. Quorum maximus natu erat Iberus vel Ibernus Candidus, Secundus Erimon, natu minimum Eber-

ginus. Qui inter cæteros eo detulerunt Iberum Fuscum Ieris fratris sui filium et Luthum Ithii patrui filium, totamque insulam armis subegerunt. Et quia Eberginus litteris deditus in cælibatu vitam transegit, ex illis quatuor Iberno Candido, Erimone, Ibero Fusco, et Lutho antiquissima Ibernorum nobilitas, quæ usque in nostræ historiæ tempus perstat, traxit originem, a diversis sui generis authoribus diversa nomina sortita, Iberi et Iberni ab Ibero Candido, Miliadæ a Milite Hispano, Gatheli a Gathelo, Scoti a Scota nuncupantur.

Eos autem docet Giraldus Cambrensis ex Hispania in Iberniam trajecisse anno ante obitum Patritii, hujus insulæ præsidis, millesimo octingentessimo, id est, ante Virginis partum millesimo, tercentesimo, quadragesimo secundo: et bis millesimo, nongentessimo, quinquagesimo nono, ante hunc annum Christi millesimum, sexcentesimum decimum octavum, quo hæc scribo. Per hæc annorum sæcula gens Ibernorum floruit Iberniæ sceptro potita, non parvis rebellionibus eorum, qui orti sunt ex subacta gente, et contentionibus exterarum gentium, maxime Danorum. Scotia quoque occupata, et Anglia non semel devicta, ut Gildas sapiens, Venerabilis Beda, Cambrensis et alii sunt authores. Unde vetustiores nobilitate Scoti usque in hunc diem Ibernice vulgo loquuntur. Ut vero alias regiones ad institutum minùs spectantes omittamus, in Iberniâ solâ Cambrensis memorat centum, octoginta eorum Reges, ab Hispanorum progenie oriundos floruisse, insulæ totius, ut nuncupant monarchas, nam de singularum partium regulis qui plurimi fuerunt, et regibus optemperabant non loquitur.

CAP. II.

Ibernorum familiæ et nomina.

Itaque prima et antiquissima generis Ibernici nobilitas ex quatuor illis principibus, Iberno Candido, Erimone, Ibero Fusco et Lutho genus ducit. Quæ processu temporis distincta varias in familias abivit, ab aliquo rege vel insigni viro ex majoribus appellatas, quemadmodum et aliarum quoque gentium mos fuit. Familiarum verum nomina auspicantur, vel a quartâ vocali "O" ut O'Nellus, O'Donnelus, O'Sullevanus, O'Morra, vel a syllabâ "Mac" veluti Mac Carrha, Mac Suinnius, Mac Guier. Cujus ea est ratio, quod Ibernis vocalis O nepotem vel unum ex posteritate, et syllaba Mac similiter filium, aut unum ex familia significet. Itaque si nominis origo et etymologia discutiatur, O'Sullevanus idem vult ac nepos Sullevani regis, vel ab eo oriundus, et Mac Carrha nihil est, nisi filius Carrhæ, vel genitus a Carrha. Nam apud Hibernos

[33.] hæc primitiva || et derivativa nomina principio suo distinguuntur. Ita O'Phelanus et Mac Engusa a Phelano et Engusa disjunguntur, contra ac Latinorum, Græcorumque consuetudo fert, primitiva et derivativa nomina syllabis ultimis dissentiunt, ut Æneas, Priamus, Neptunus, inde Æneades, Priamides, Neptunine.

CAP. III.

Ibernorum principes vel tituli aut dignitates sæculares.

Si vero eorum nominum significationem spectes jam invalet ea consuetudo longa sæculorum serie inviolata, ut illa nomina pleraque sint dignitatis et honoris, modo sine prænomine proferantur, nec in minore pretio quam apud alias gentes, Ducis, Marchionis, Comitis, Vicecomitis et Baronis tituli, familiarumque et populorum principibus ad dicantur. Itaque O'Sullevanæ familiæ caput et princeps O'Sullevanus et Mac Suinniæ, Mac Suinnius nuncupatur. Cæteri verò prænominibus præpositis pronuntiantur, ut Phillippus O'Sullevanus, Domnaldus Mac Suinnius, qui non eorum familiarum principes sed ex illis orti sunt. Ac fuerunt in Ibernia quidem et Scotiâ hujuscemodi multi, nobilissimique magnates, ut O'Nellus, O'Donnellus, O'Sullevanus, O'Conchur, O'Ruarkus, O'Morra, Mac Carrha, Mac Diarmuda, Mac Engusa, Mac Donnellus, Mac Calinus, et alii quos partim inferius recensebo. Hi Ibernis et Scotis Tiernæ, appellantur eadem significatione qua viri illustres, ab Hispanis et Italis "illustrissimæ senoriæ," et "excellentiæ;" ab Anglis, "Lordes," a nostræ tempestatis Latinis "Dominationes illustres" et "illustrissimæ" atque" "excellentiæ" nuncupantur.

CAP. IV.

Ibernorum magnatum inauguratio, et apud eos esse novos aliarum gentium titulos.

Inaugurantur vero Iberni optimates, vel alii ab aliis, vel ab illis, quibus more majorum est consecrandi facultas data. Ad quod in locum inauguratione constitutum conveniunt, longis hominum agminibus et solemni pompa comitati. Ibi intersunt judices, qui cui candidatorum principatus debeatur, ex jure legibusque pronuncient. Mox consecrandi jurare coguntur, nunquam se contra fidem Catholicam aliquid

machinaturos, aut permissuros ut clientes, obærati et suæ ditioni subjecti moliantur. Quin etiam si necesse habeant sanguinem pro ea effusuros et mortem oppetituros, subjectos sibi in officio contenturos et inter eos justitiam exercituros. Inde a sacerdote sacrum missæ peragitur et virga consecratur quæ in sceptrum novo principi traditur qui certis et conceptis verbis ab eo qui inaugurat, prolatis, vel O'Sullevanus, vel O'Rellus, vel alius creatur et appellatur et a circumstantibus renunciatur, nec amplius proprio baptismatis nomine solet vocari. Sic vetustati placuit, nec hodie etiam displicet et si Marchionis, Comitis, Vicecomitis et Baronis dignitates, quas Ibernia diu respuit his antiquissimis titulis posthabitas, jam sint in magno usu et honore.

CAP. V.

Hic Ibernorum titulorum usus apud alias gentes vetustissimas fuisse probatur, veterum scriptorum testimoniis.

||Priscus autem ille mos imponendi magnatibus nomina principatus et [34.]
dignitatis Ibernorum proprius non est, sed cum gentibus aliis communis. Namque exterarum quoque gentium reges, et principes a sui regni, principatus, vel generis authoribus sæpe nomen acceperunt. Quod ut lector minime ambigat, pauca breviter ex vetustatis historia sunt exempla repetenda. Principio quidem reges, et insignes homines qui oppidum clarum condiderunt, vel sui nominis monumentum reliquerint, nominatos fuisse Saturnos, Xenophon in æquivocis memoriæ prodidit. Ita Beroso Babylonio Reges Babyloniæ, vel Assyriæ Saturni nomine gaudebant, a Nembrotho, qui primus Babyloniæ Saturnus vel rex a Noa præfectus regnavit. Is verò Nembrothus ipsius Noæ pronepos, Cami nepos, Chusi filius (ut ex Philone Judæo in antiquitatibus Bibliacis colligi videtur) et Babelis turris condendæ, notissimi furoris author fuit.

Ægypti quoque reges Pharaones pro dignitate dicebantur, si Menesthoni Ægyptio Sacerdoti qui eorum memoriam litteris sacravit, est fides habenda, Pharao primus Ægyptus, secundus Merophis fuit. Quos secutum est aliud regum genus et nomen, qui Lartes vocabantur, Zetus primus, Renses secundus, Amenophis tertius, Amenophis quartus Lartes floruit.

Neque Ptolomœorum Ægypti regum notio est obscura, qui a Ptolomæo Lagi militis filio, qui post obitum Alexandri magni Ægypto potitus est, derivatur. Quid memorem rem lippis et tonsoribus notam, Ro-

manos, Græcos, et Germanos Imperatores et Cæsares, a Cæsare et Augustos ub Augusto vocari? Ita nobilis et antiqua fuit Ibernorum principum consuetudo, qui dignitatum, vel titulorum nomina a sui quisque generis authore, sumpserunt. Quod exemplis longe maximis et honorificentissimis a nobis explicatum fuisse, aliquis forsan arrogantiæ verterit. Cui ego responsum velim, licere parva magnis exemplis explicari, præsertim, cum alia non suppetant, cum aliorum authorum, tum Ovidii Nasonis imitatione, qui cum ab Augusto in exilium mitteretur, domus suæ luctum Troiæ funeribus conferens ait:

Si licet parvis, exemplis grandibus uti,
Tunc facies Trojæ cum caperetur erat.

Ac Iberni quidem magnates, tamen si cum tantis regibus et monarchis conferendi nullo modo sunt, nihilominus Marchionibus. Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus minime fuerunt inferiores. Nam penes plerosque fuit jus gladii, præfîciendi suis finibus judices, aliquasque constitutiones et pragmaticas constituendi facultas: et vicinis indicendi belli, cum iisdemque pacis ineundæ potestas.

CAP. VI.

De Novis Ibernis.

Satis, ni fallor, de veterum Ibernorum origine diximus. Ad novos jam orationis nostræ cursum transferamus. Novi Iberni sunt illi, qui vel ex Danorum genere in Ibernia manserunt, (namque Dani Ibernos bello oppugnarunt ut secundo tomo demonstrabo) vel postea in eam venerunt mercaturam faciendi causa, condendarum urbium sedes ab Ibernicis magnatibus, quibus vectigal pendebant, accipientes, vel eodem ex Anglia, seu aliunde sub Anglorum imperio trajecerunt, sive Galli, sive Hetrusci, sive alii fuerint.

Hi rursus notissima divisione inter se distinguuntur, animo in Anglos, legibus, et communi loquendi usu. Antiquiores et nobiliores non solum Iberni, sed etiam Ibernici et habentur et vere sunt: quorum numero
[35] principem locum|| obtinent Giraldini, Burki, Butleri, Barrii, Rochei, Condones, Curtii, Lessii, aliique plures. E quibus nobilissimi veterum Ibernorum more principatus, et honoris nomina sibi induerunt, regibus Angliæ invitis, ut Mac Thomas, cujus successores fuerunt Desiæ vel Desmoniæ comites, Mac Williamus, Mac Moris, Mac Padrigus, Mac Fheoris, Mac Pieris, Mac Maus et qua via possunt, malunt ad antiquos Ibernos, vel ad Hispanos, Græcos, Gallos, Etruscos, Danos, aut aliam gentem, quam ad Anglos referre sui generis originem, Ibernum

sermonem vernaculum habent: Dum viribus valuerunt Ibernorum veterum, legibus atque moribus non regum Angliæ vixerunt. Itaque hi et veteres Iberni, Ibernici dicuntur.

Haud tamen desunt multi ex his novioribus Ibernis, qui hactenus magis præ se tulerunt se Anglicos, quam Ibernicos esse, moribus Anglorum usi, et utroque sermone, sed minus polito et limato. Sed et hi cum aliis rebus, tum hac potissimum et cum Ibernicis consentiunt, et ab Anglis dissident, quod semper sint Catholicam religionem professi et hæreticos Anglorum errores aversati.

Ex his adhuc illi, qui Finegaldam, vel Anglicam provinciam, id est particulam Iberniæ proximam Angliæ olim incolere cæperunt, ab Ibernis disjuncti, genus Anglicum, vel Anglo Iberni et coloni nuncupantur, et Anglorum moribus et legibus vixerunt. Quorum lingua est Anglica vetus Ibernis verbis mixta, quæ ab Ibernis et Anglis comiter et scite loquentibus, facilius subridetur quam intelligitur. Hoc hominum genus scilicet hos Anglo-Ibernos Finegaldæ, laudibus extollit Richardus Stanihurstus, aliorum famam multorum injustis notis inurens. Sed tamen ejus maximam gloriam tacitus præterivit, quod non Anglicas sectas, sed Catholicam religionem profiteatur, cœterorum Ibernorum fidem et constantiam imitatum, etsi tamen in bello Anglorum partes sit secutum.

CAP. VII.

De Ibernorum sermone.

IBERNICA lingua est copiosa simul et sententiosa. scommata, dicteria, facetias, sales, felles brevibus verbis amplectens; adeo vetusta ut aliqui existiment, eam in Nembrothicæ turris perturbatione linguarum fuisse datam, alii tradunt ex aliis linguis compositam et derivatam esse. Ego reor, non valde compositam esse, cum brevibus dictionibus constet. Id est exploratum a veteribus Ibernis, esse in Iberniam translatam, suisque characteribus scriptam: indeque ab Ibernis litterarum cognitionem, legendi, scribendique artem in Britanniam, et alias regiones propagatam fuisse, Cæcillius, Sarum comes, longius probat (in manuscriptis.) Alphabetum Ibernicum etsi a reliquis omnibus figura et nominibus litterarum dissidet, tamen figura cum Græco et cum eodem, et Hebræo nominibus non nullam similitudinem habere videtur.|| [36.]

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI.

TOMI I. LIBER IV.

DE IBERNORUM MORIBUS ATQUE RELIGIONE.

Reliquum est ut de Ibernorum moribus et religione nonnulla præsente loco perstringamus.

CAP. I.

Stanihursti librum de moribus et rebus Iberniæ esse fide et authoritate indignum, ostenditur.

Richardus quidem Stanihurstus Dubhlinnensis de moribus Ibernorum et Iberniæ rebus librum edidit, quem audio illi nunc animo esse retractare. Quod cum fecerit pænitens animus venia dignus fuerit, præsertim cum composuerit illud opus juvenis ævo viridi et immaturo judicio deceptus Anglis hæreticis, inter quos fuit educatus et a quibus genus trahit magis Anglus quam Ibernus. Qui nugator Iberni sermonis inscius, perindeque in rebus Iberniæ hospes quas ineptias, vel a mulierculis audivit vel hæretici in Catholicos commenti sunt, vel ipse mentis incompos somniavit, eas de Ibernis non animi judicio, sed ingenti petulantia litteris mandavit: non veritus summos atque Catholicos viros lædere, et hæreticum quem voluit, ad æthera laudibus efferre dum Anglis suis hæreticis gerit morem. Quare nunc senex ad bonam frugem conversus, sacerdos Catholicus effectus; judicioque pollens, merito dolet quod in gen- longe maxime Catholicam, variisque laudum generibus ornatissimam styli aciem acrius exercuerit. Hoc cum in Catholico Lusitaniæ regno penitus intelligeretur, Stanihursti liber Sacræ Inquisitionis senatus consulto damnatus et ignibus traditus fertur.

CAP. II.

De Ibernorum moribus.

Nos igitur, ut de Ibernorum moribus quam verissime pauca referamus, sunt homines animo ingenuo et liberali, in litteris et armis vitæ præsentis gloriam constituentes, servitutem et opera mechanica exhorrentes, tractabiles, benigni, hospitales, alii in alios et magis erga externos et maxime comes. Quippe nihil illis gratius feceris quam si invitantibus condixeris et eorum mensas etiam non invitatus frequentaveris: cœterum belli et dissidii furore et libidine capiuntur in suam usque perniciem et internecionem. alii alios ita impetentes, ut domesticis armis et discordiis victi et eversi exteris et hæreticis viam aperiant. Sicut sunt statura elegantes, ita corporis et animi robore præditi, aptissimi bello, frigoris, caloris, sitis, famis patientissimi: calamitate invicti: quamvis enim possessionibus et bonis deturbentur, adversa fortuna premantur, ærumnarum cumulis obruti,|| animo tamen erecto et celso, vultu in- [37]
fracto, et ingenti prosperioris cursus spe se lætos esse præ se ferunt. Neque nobiles et præstantes viros minoris ducunt, quod adversis casibus gradu dejecti omnium rerum inopia laborent.

CAP. III.

Eorum observantia erga litteras et litteratos.

Apud eos sapientes et omne genus litteratorum hominum maxime theologi in honore summo habentur, usque adeo ut etiamsi omnia bello exardeant, imaque et summa misceantur, nefas tamen ducant in literatorum bona facere impetum, aut ipsos vel levissima injuria provocare. Ac ut alii quidem questus causa literarum studia profitentur, ita multi nobilissimi Iberni nihil lucri quærentes, sed sciendi studio flagrantes se totos scientiarum cognitioni devoverunt. Unde quidam tradit, Ibernos adeo diu strenueque contra immanem principum Angliæ hæresim et tyrannidem, Catholicam fidem, religionemque retinere, qúod sint disciplinæ sacræ theologiæ dediti. Nostri jurisperiti Cæsareum, Pontificiumque jus callere nec Iberorum principum sanctiones et locorum consuetudines ignorare debent. Historici genealogiam gentis Ibernicæ, vel originem usque ad Adamum primum mortalium patrem resque gestas litteris Ibernicis, observant. Medici, chirurgique tamen si non sunt exteris sapientia et eruditione præferendi, nihilominus medendi felicitate excellunt.

Poeta metri Ibernici varietate, artificio, facetiis, argutiis omnes facilegentes (quantum ego conjectura consequor) antestant, hoc tamen dam-

nandi, quod multa falsa canant, et suo quisque Mæcenati primas deferant, vera et vetusta violantes. Musici clari maxime lyra et tympano. Nec mirum : nam ut sacerdotibus ecclesiastica tributa vel beneficia destinantur, ita judicibus, historicis, medicis, poetis, musicis prædia vectigalia vel alia præmia sunt constituta.

CAP. IV.

De Ibernorum Religione.

De nostra religione, constantia in fide Catholica, observantia in sacer-
dotes longissimum foret dicere omnia. Tacendum omnino non putavi
summi Pontificis Romani ductum nunquam Iberni deseruerunt, quan-
tumcumque miseriarum pertulerint, et cruoris effuderint ab hæreticis et
barbaris maxime Anglis vehementer impetiti. Quod ex longiore nos-
træ historiæ serie plenius apparebit. Non modo Episcopos, et sacer-
dotes violare, sed etiam ad eorum nutum et imperium non omnia facere
summum nefas ducunt. Templa miro cultu venerantur, et pro asylis
inviolata habent, usque adeo ut hostibus ad ea fugientibus veniam dent.
Satis est exploratum in quodam Iberniæ populo fuisse duas factiones
vicinorum parvi nominis sed inexpiabili odio et inimicitia acerrimas. Qui,
ubicumque fiebant, obvii, utrique alteros ferro dire et crudeliter
excipiebant, præterquam quód diebus festis, induciis factis in unum temp-
[38.] lum coeuntes pacifice sacrorum solemnibus intererant. Ut breviter dicam, ||
licet omnia alia evertantur, Fidem tamen Catholicam puri et synceri re-
tinent, nullam unquam hæresim accipientes aut reddentes.

CAP. V.

Ibernorum conversio ad Fidem Catholicam, in eâ vetustas et firmitas, atque litterarum studia.

Ad fidem vero jam olim sunt conversi sed summa difficultate, postquam Christianæ lucis non modo divinationes et conciones audierunt, sed etiam argumenta conspicua, et experimenta acceperunt. Namque tum cum omnes delusæ gentilitatis erroribus cæci tenebantur, floruerunt inter illos viri et fæminæ vaticinandi spiritu inflati, qui de Domino in mundum venturo, ex virgine nascituro, et humanum genus redempturo multa quibus Iberni fidem habebant, prædixerunt.

Præterea regnante in Ultonia Conchure rege, Conaldus Carnius pugil nobilis animo, roboreque præstans peregre profectus exterarum rerum cognitione flagrans, postquam rursus in Iberniam, revectus est, Regi retulit se Jerosolymis fuisse, vidisseque hominem qui vocabatur Jesus et

Judæorum rex, forma plusquam regia et divina præditum, viro innocentia et sanctitate excellentem, mirandarum rerum opificem, et omni virtutum ornamento fulgentem falsis criminibus argui, inique damnari, verberibus affici, cruci affixum in Calvario monte interfici et inhumari, sed iterum divinitus revixisse et sepulchrum fuisse egressum. Tum rex, "hic," "inquit" revera est orbis totius Dominus et opifex, quem in mundum fuisse venturum nostrorum vatum præsentionibus proditur. Inde nonnullos, qui Romam, et alias regiones Catholicas petiverunt, sacro baptismatis rore fuisse sparsos, eisdemque doctoribus alios accepisse fidem: et aliquos vitæ integritate, asperitateque et miraculis fulsisse, inque cælitum fastos, atque cœtum esse relatos perhibetur.

Non desunt, qui dicunt, Jacobum Zebedæum, in hanc insulam venisse. Exteri scriptores testantur unam ex Iberniæ reginis, quæ gravi ægritudine laborabat, simul in Christum Dominum credidisse persuasu Pictæ vel Scoticæ fæminæ et morbo fuisse levatam: reginæ precibus regem amplexum fidem atque clientes multos regum exemplum imitatos Christianam religionem esse veneratos.

Satis tamen comperitur, omnes non esse ad veritatis agnitionem reductos donec circiter annum Christi quadringentesimum decimum octavum Divus Patritius a Romano Pontifice Cœlestino 1 missus eis evangelium cæperit divulgare: omnesque sacro fonte lotos Christianos effecerit, per annos quadraginta labores ingentes perferendo, edendo multa miracula, templa complura erigendo dies quadraginta jejunio continenter transigendo, ægras liberando morbis natura insanabilibus, ejiciendo Dœmones hominum corporibus, hominibus triginta tribus vitam restituendo, purgatorii pœnas ostendendo.

Ita mille et ducenti circiter anni sunt, quam Iberni ad unum, Divo Patritio preceptore Catholici effecti fidem colunt sanctam et inviolatam nullius hæresis contagione inquinatam. Per hoc ævi sæculum, sacræ sapientiæ et aliarum literarum studiis, innumeris viris doctis,|| atque [39.]
sanctis ea insula claruit, gymnasiis, excellentibusque præceptoribus nobilitata. Ex ea quoque monachi, doctores, concionatores egressi, regiones alias ab immani hæresis et errorum pestilentia et faucibus orci eripuerunt, caliginosas hominum mentes Christiana luce lustrando. Hic exteris hominibus pie et Catholice educandis, doctrina et moribus imbuendis, erant collegia constituta, vectigalibus locupletata.

CAP. VI.

De celebrando Redivivi Domini Paschate et Pelagiana hæresi doctores Iberni sedem Apostolicam consulunt.

Quando vero doctores Iberni de gravibus fidei questionibus minime consentiebant, vel aliquid novi dogmatis peregre allati audiebant, soliti erant Romanum Pontificem veritatis oraculum consulere. Refert quidem venerabilis Beda vir magnæ fidei et authoritatis, eorum multos aliquandiu laborasse ignorantia temporis celebrandi Dominicam Resurrectionem, conferendique primam tonsuram. et hac de re litteras fuisse ad illos missas ab Honorio Pontifice maximo et de eadem, Pelagianaque hæresi cavenda scriptum a Johanne Papa, qui Severino Honorii successori successit. Sed hoc quoque propositum nostrum plenius probat. Namque de tempore agendi Paschatis solemnia (de quo aliæ quoque gentes Catholicæ sæpe ambigerunt) et de Pelagiana hæresi ubi fuit in questionem, disputationemque deducta, doctores Iberni ad sedem Apostolicam retulerunt. Ac ita miseri Pelagii error nullum in Ibernia patronum vel assertorem invenisse fertur, vel insulæ aditu interclusus, vel ab ea protinus explosus, ubi contagiosam faciem aperuit, seseque cognoscendam præbuit: et ratio communis et ab ecclesia usitata celebrandi Redivivi Domini festum ab australibus Ibernis fuit semper observata: et a septentrionalibus quoque et Pictis et Britonibus, qui doctoribus Ibernisfidem acceperunt, amplexa, ubi Ecclesiæ Romanæ ritum cognoverunt. Quod ex Apostolicarum litterarum duplici capite a Beda relato non obscure constat. Ita primum se habet."

"Dilectissimis et sanctissimis Thomiano, Columbano, Chromano, Dimano, et Bathano Episcopis; Chromano, Hermanoque, Laustrano, Stellano, et Segiano Presbyteris; Sadano cœterisque doctoribus seu Abbatibus Scotis, Hilarius Archypresbiter et servans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Johannes Diaconus et in Dei nomine electus; item Johannes primicerius et servans locum sanctæ sedis Apostolicæ et Johannes servus Dei consiliarius ejusdem Apostolicæ Sedis.

Scripta quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Severinum Papam adduxerent, eo de hac luce migrante, reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerunt, siluerunt. Quibus reseratis ne diu tantæ questionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdam provinciæ vestræ contra orthodoxam fidem, novam ex veteri hæresi renovare, conantes; pascha nostrum in quo immolatus est Christus nebulosa caligine refutantes et quarta decima luna cum Hæbreis celebrare nitentes."

Hoc de Paschate in primo capite. Mox secundum de Pelagiana hæresi subdit Beda." Et hoc quoque cognovimus, quod virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuo reviviscit. Quod omnino hortamur, ut a vestris mentibus hujuscemodi venenatum superstitionis facinus

auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda hæresis damnata est,|| latere vos non debet: quia non solum per istos ducentos annos abolita est, sed et quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur: et hortamur ne quorum arma combusta sunt, apud vos eorum cineres suscitentur. Nam quis non execretur superbum eorum conamen, et impium, dicentium posse sine peccato hominem existere ex propria voluntate, et non ex gratia Dei? Et primum quidem blasphemia et stultiloquium est dicere, esse hominem sine peccato, quod omnino non potest, nisi unus mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, qui sine peccato est conceptus et partus. Nam cæteri homines cum peccato originali existentes, portare noscuntur secundum prophetam dicentem." [40.]

"Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum et in peccatis concepit me mater mea."

Igitur ut ex duobis his capitibus Apostolicæ Epistolæ clare apparet, non omnes Iberni sed aliqui tempus agendi festum sacrosanctæ Resurrectionis Domini ignorabant, et Pelagianum delirium in disputationem deduxerunt. Cœterum non obstinato, non impio, non hæretico animo sequi falsa dogmata statuerunt. Sed, ut fidi Catholici veri sciendi cupidi, obedientes ecclesiæ filii sedem Apostolicam, veridicum oraculum consuluerunt, litteris per legatos missis Severinum Pontificem summum, qui cum non respondisset morte præventus, ejus successor Johannes papa electus cum aliis, qui sedis Apostolicæ locum obtinebant, nodum solvit eisdem legatis ad Ibernos, litteris relatis, traditis. Cum vero extiterint Papæ plures nomine Johannes, est operæ pretium, admonere quis fuerit hujus epistolæ author. Cumque Beda tradat eum successisse proximum Severino successori Honorii, dubium non est, quin est quartus, qui summus Pontifex creatus est, Anno Dominici Natalis sexcentesimo, trigesimo, octavo, die decimo quarto Decembris, ut Victorius Baldinus memoriæ mandavit.

CAP. VII.

In eorum quæ diximus, confirmationem, testimonia referuntur.

Quæ diximus, hactenus, quia sunt hodie plerisque ignota veterum scriptorum testimoniis fides est nutantibus facienda. Namque veritatis causam contra mendacium, hominum temeritatem tutari, est nostrum institutum. Itaque Sanctus Bernardus de Bencorensi monasterio, quod est in Ibernia scribens ait, "Nempe nobilissimum extiterat ante sub primo patre Congello multa millia sanctorum generans, multorum monasteriorum caput, locus vere sanctus, fæcundusque sanctorum, copiosissime fructificans Deo, ita ut unus filius illius sanctæ congregationis nomine Luanus centum solus mo-

nasteriorum fundator extitisse feratur. Quod idcirco dixerim ut ex hoc uno conjiciat lector, quam ingens fuerit reliqua multitudo : denique ita Iberniam, Scotiamque compleverunt genimina ejus ut ea potissimum tempora Davidici illi versiculi præcinuisse videantur. Psal. 64, "visitasti terram et inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam." Addit illico "In exteras nationes quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina fuderunt, e quibus ad has nostras Gallicanas partes, ascendens Columbanus Luxoviense construxit monasterium, factus ibi in gentem magnam." Huc spectat Henrici Antisiodorensis de
[41.] insula nostra elogium in Epistola ad Carolum Magnum.|| "Quid Iberniam memorem contempto pelagi discrimine totam cum grege philosophorum ad littora nostra migrantem, quorum quisque peritior ultro sibi indicit exilium?" Jonas Abbas ita testatur in vita S. Columbani "Gens est quanquam absque reliquarum gentium legibus, tamen in Christiani vigoris dogmate florens: omnium vicinarum gentium fidem præpollet." Marianus Scotus in Chronologia. "Ibernia insula Sanctis, et mirabilibus viris perplurimis plena habetur." Surius tom. 3. "Scotia quæ et Ibernia dicitur fertilis sanctorum insula et stellarum numerum prope æquans patrociniis sanctorum, in multorum salutem produxit Wironem. "Baronius quoque," anno. 1033, N. 48. "Fuit per id tempus in Ibernia Ardericus, qui magnam de se sanctitatis opinionem concitaverat. Ubi repertus est a receptis in Ecclesia ritibus dissentire, ab insula tenacissima Catholicæ fidei ejectus est." Theodericus" in vita S. Romualdi. "Insula sicut omni terrarum glebæ fœcundior, ita sanctorum gloriosa simplicitate beatior." Trithemius lib. 4. de viris Illustribus, c. 172. "Sanctus Kilianus Monachus Huensis in Ibernia et Episcopus Hiperbolensis in Franconia, vir doctus et Sanctus, prædicator verbi Dei eximius, veniens de Scotia in Germaniam postquam multos sua predicatione convertit ad fidem, martyrio rubricatus, ascendit ad cælum Anno Domini. 680," Idem alibi de viris illis tribus ordinis S. Bernardi "Adamnanus Abbas Monasterii, quod Beatus Colum, olim in insula Hu fundavit in Ibernia, vir doctus, et sanctus, et pater multorum monachorum vita, prædicatione sanctissima plurimam partem Scotorum in Ibernia et etiam Britonum in Britannia ad debitum paschalis celebritatis tempus reduxit." Beda, in Ecclesiastica historia, lib. 3." "Idem ergo Oswaldus mox, ubi regnum suscepit desiderans totam cui præesse cæpit gentem, fidei Christianæ gratia imbui, cujus experimenta maxima in expugnandis barbaris cœperat, misit ad majores natu Scotorum inter quos exulans ipse baptismatis sacramenta cum his, qui secum erat, militibus, consecutus erat, petens ut sibi mitteretur Antistes, cujus doctrina et ministerio, gens, quam regebat Anglorum, Dominicæ fidei, et dona disceret et susciperet sacramenta. Nec aliquanto tardius, quod petiit impetravit: accepit namque pontificem Aidanum, summæ mansuetudinis et pietatis ac moderaminis virum, habentemque zelum Dei." Item capite sequente "Siquidem anno Incarnationis Dominicæ, quingentesimo sexagesimo quinto, quo

tempore gubernaculum Romani Imperii post Justinianum, Justinus minor accepit, venit de Ibernia præsbyter et abbas habitu et vita monachi insignis nomine Columbanus in Britanniam prædicaturus verbum Dei provinciis septentrionalibus Pictorum." Idem lib. 4, c. 4, Historiæ. "Verum dum adhuc Sigbertus regni infulas teneret, supervenit de Ibernia vir sanctus, nomine Furseus, verbo et actibus clarus, sed egregiis insignis virtutibus." Hæc Bæda qui hic et alibi plura in hanc sententiam scribit; et asserit in Ibernia, monasteria juventuti Anglicæ in fidei Catholicæ disciplina excolendæ fuisse constituta. Quin et doctissimi quique ad concitandam suæ doctrinæ famam gloriabantur se in Ibernia litteris incubuisse. Unde in proverbium abiit "amandatus est ad disciplinam in Iberniam" ut author est Camdenus Anglus distichum illud in rei fidem adducens :|| [42.]

> Exemplo patrum commotus amore legendi
> Ivit ad Ibernos sophia (mirabile) claros

Cui carmen S. Albini de Willibrordo Archiepiscopo consentaneum est

> Quem tibi jam genuit fæcunda Britannia mater
> Doctaque nutrivit studiis sed Ibernia sacris.

CAP. VIII.

Aliquot Iberniæ viri, fæminæque insignes doctrina et sanctitate *numerantur.*

Quos vero procreaverit Ibernia viros excellentes doctrina, qui sui ingenii et industriæ monumenta reliquerunt, longius esset numerare. Tamen aliqui silentio pretereundi non sunt, maxime Adamnanus, Ardmachanus, Claudius, Clemens, qui Parisiensis Gymnasii celeberrimi fundamenta jecerunt, testibus Sebelico et Nauclero, Cogitosus, Hidulphus, Johannes Dunensis Scotus florentissimæ scholæ Scotistarum conditor, Johannes Academiæ Patavinæ primus doctor, authoribus Johanne Valense, Guagino et Polydoro. Jonas Abbas, Marianus Scotus, Mauritius, Okahamus Nominalium princeps, Petrus Ibernus, Sedulius, Thadeus Scotus Abbas, Thomas Ibernicus.

Quot vero viri fæminæque in hac insula extiterint vitæ sanctitate, et futurarum rerum præsensione tam admirabiles ut sint in fastos Divorum atquecetum relati, quis potest modico labore perstringere? Occurrunt præter relatos aliquos, Barrus, Columba, Columbanus, Connalus, Duvengardus, Farkerus, Fiacrius, Foilanus, Furseus, Himilius, Kilianus, Laurentius, Malachias, Romuldus, Rupertus, Ultanus. Neque fœminarum generi minus honori sunt nostræ divæ, Brigida, Cynia, Diphna, Ethne, Emeriæ duæ, Fidella, Gubeneta, Memesa, Richardis Imperatrix et virgo. Quid frustra singulorum nomina, quod facere nequeo repetere coner? Quippe sanctos viros qui diversas orbis terrarum regiones illustrarunt, et ad æternitatem consecrarunt, ex Ibernia velut ex alveo in

exteras gentes inundationem facere fuisse solitos, testatur Divus Bernardus, addens ex Bencornensi solum monasterio, millia multa prodivisse. Priscis illis Ægypti, Palsætinæque Beatis Ibernos numero, meritis, miraculis, pares fuisse confirmat Jocelinus vetus scriptor: et vix ullum in insula tota palmum terræ inveniri, quin sanctorum hominum vita integerrime et innocentissime acta atque miraculosissima sacraretur. Imo adeo fuisse Divis copiosam et locupletissimam, ut stellarum pene numerum sanctorum patrociniis adæquet, Surius perhibet. Quod eo quidem minus debet admirationem commovere, quod divina quadam consuetudine decima pars virorum se monasticæ vitæ alligaret: fæminarum quoque decimæ in sacrarum virginum collegia adscriberentur, et
[43.] utrisque alendis omnium fructuum decimæ attribuerentur.||

CAP. IX.

Iberniam fuisse Martyribus nobilitatam contra Cambrensem defenditur.

Quæ tametsi ita sunt nihilominus Iberniæ nomen et existimationem diminuere fuit olim conatus Sylvester Gyraldus Cambrensis, Henrici Secundi regis Angliæ a secretis, in illa disputatione jucunda, posteritatisque memoria digna quam in Ibernia, Stanihursto referente, cum Matthæo Cassiliæ Archiepiscopo instituit coram Pontificis maximi legato. In qua Cambrensis Iberniæ probro objecit, quod inter tot Divorum agmina nullum protulerit martyrem, cujus sanguine rigata nobilitaretur. Tum Matthæus Antistes, quomodocunque, inquit, de martyribus res habeat, nullus Ibernorum magnatum extitit adeo inhumanus et a sensu et pietate alienus, ut post Christianam religionem acceptam in sacerdotes, sacrilegas manus injecerit: quin et illis reges nostri verticem simul et fasces submittebant. Quod quidem fuit causæ, ne hæc insula suorum sacerdotum, sanguine perfunderetur. Nunc vero quandoquidem venit in ditionem eorum, qui se sanguine Antistitum polluere audent, eam credo multorum martyrum laureis cohonestandam, neque enim ego nosrorum hominum virtuti et religioni adeo diffido, ut dubitem quin pro Christilege, animam ubi necesse habeant, diffundant." Ita gravis pontifex et suæ gentis dignitatem tutatus est, et acri scommate peracute carpsit Anglos, maxime Henricum secundum regem, cujus satellites paucis ante diebus Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo mortem intulerant, et etiam præsentem Iberniæ statum, quæ jam multo suorum martyrum cruore ab Anglis effuso micat, vaticinatus mihi videtur. Nec tamen ignorabat Ibernos etiam excellentes, et invictos martyres extitisse, quos si vellet, posset in medium proferre et Cambrensi opponere. Illo Richardus Stanihurstus objicit, Colomannum, Dimpnam, Foilanum, Kilianum. Plures memorat Convæus, quos variis in locis evangelicam veritatem docentes barbarorum furor ex hac vita sustulit. Blaithma-

cum (Blaith mac i.e. floridus filius) Gerebernum, Jeronem, Livinum, Mononem, Totmanum, Trudbertum, Vicbertum. Præter hos uberiorem nostrorum martyrum cohortem Ibernici Dubhlinnensis fasti suppeditant, quorum nomina libuit hic apponere. Duo Colmani, Elifius, Foilani socii tres, Indractus cum novem sociis, Isingerus, Kirianus, Luglianus, Luglius, Odranus, Rumoldus, Tancon, Tornanus. Quid in hac martyrum nostrorum paucitate cuncter? Nongentos Religiosos in Benchornensi monasterio, Iberniæ una fuisse martyrio coronatos sanctus Bernardus scriptum reliquit in vita S. Malachiæ sed et sanctam Ursulam et complures undecem mille virginum Ibernas esse, magni nominis et fidi authores tradiderunt. Describam in hujus rei fidem tabellas quorundam Ibernorum Divorum et primum eorum qui apud exteras gentes locorum præsides coluntur.

CAP. X.

Iberni aliquot exterarum gentium doctores referuntur ex Convæo.

Convæi verba ita se habent in eo libello, quo de Ibernorum sanctitate, litterisque nonnulla testimonia colligit.

"Catalogus quorundam sanctorum, virorumque illustrium Ibernorum alias Scotorum, sen Irlandorum, qui varias mundi plagas|| disseminandæ [44.] aut conservandæ fidei, sacrarumque literarum desiderio incensi peragrarunt aut speciali beneficio patroni habentur, ommissis innumeris qui domi floruerunt."

S. Mansuetus primus qui fidem suscepisse per D. Jacobum creditur; postea a S. Petro ad Thulos transmissus, quos ad fidem convertit, quorumque Apostolicus patronus habetur. Festus illius dies, celebratur. 3 Septembris.

S. Phrigidianus princeps nostras. et Epis. Lucencis in Italia. 18 Nov.

S. Hidulphus Princeps, doctor egregius et Epis. Treveri. 11 Julii.

Sedulius Epis. qui universas Europæ provincias illustravit. Romæ.

S. Ursula cum magna parte undecim mille virginum, virgo princeps et martyr. Coloniæ. 21 Octobris.

S. Patritius, præterquam quod Iberniæ celeberrimus patronus habetur, in Murtia civitate in Hispania ob singulare in illam illius beneficium præstitum quotannis celebri pompa colitur. 17 Martii.

S. Brigida Virgo, regali Stirpe orta. Ulyssippone, ubi sacræ ipsius reliquiæ servantur et annis singulis Jubilæi celebratione visuntur. 1 Feb.

S. Rudbertus. Princeps hœreditarius regni: primus Salsburgensis Epis. patronusque Pannoniæ, Bavariæ, et Noricorum. 27 Mart.

S. Trudbertus, princeps gloriosus martyr, frater S. Rudberti, patronusque Frisgangensium.

S. Erentrudis. princeps soror S.S. Rudberti et Trudberti, sociaque peregrinationum, variorumque cænobiorum fundatrix illustrissima. Numbergi. 22 Julii.

S. Columba. princeps. Abbas. in Britannia, ubi triginta annos vixit, postea in insula Hii, ubi celebre extruxit monasterium obiit Nono Junii festus illius dies agitur.

S. Blaithmac. princeps, hæres regni. et inclytus martyr, in insula Eo.

S. Columbanus. qui varias mundi plagas fide illustravit, quiescit in Monasterio Bobiense prope Neapolim (sic). Festus dies. 21 Novembris.

S. Chilianus Epis. Hiperbolensis genere et martyrio nobilissimus. Wiziburgi. 8 Julii.

S. Colonatus, seu Colomanus, et Totnanus martyres et socii beati Chiliani Albiniaci. 8 Julii.

S. Gallus, nepos et socius peregrinationis S. Columbani, Abbas et patronus Suevorum prope Alpes. 16 Nov.

S. Dimphna, princeps hæreditaria Iberniæ, supra modum pulchra et martyr inclytissima, Geli. prope Antverpvam. 15 Maii.

S. Gerebernus ipsius confessor, et egregius martyr. ibid. 15 Maii.

S. Fursæus princeps patronus Peronæ. Abbas. 16 Februarii.

S. Foilanus, princeps, et frater Fursæi et Ultani.

S. Cathaldus Epis. et patronus Tarenti in Italia. 10Maii.

S. Brandanus Abbas in insulis fortunatis. 16 Maii.

S. Donatus. Epis Fæsulanus, Fæsulæ. 7 Aug.

S. Fiacer. princeps in territorio Meldensi. 30 Aug.

S. Virgilius regiæ prosapiæ Epis. Salbergensis. Apostolusque dictus, Carinthiæ. Kalendis Decembris.

S. Dobba Epis. et cooperator S. Virgilii.

S. Magnus Abbas, frater S. Galli, fundator plurium monasteriorum, Augustana Diæcesi. 6 Septembris.

S. Rumoldus, princeps Archiepiscopus Dubhlinnensis, postea Mechliniensium Apostolus, et Martyr. 5 Julii.

S. Otguerus Levita. celebris Rurimondæ. 10 Sept.

S. Plechmus comes et Epis. insignisque concionator Oudenzeel Diæcesis Daventriensis. Julii 17.

S. Viro. Epis. apud Trajectenses celebris. 8 Maii.

S. Bertiunus. Epis. Maloniæ. 11 Novem.

S. Eloquius Walciodori patronus; eximius concionator. 3 Novem.

[45.] S. Etto Epis. Fasciaci et Lætiarum patronus. 10 Julii.||

S. Himilius nobilis. Romuldi cognatus apud Thenas. 10 Martii.

S. Jeron. Egmondæ in Hollandia egregius martyr. 17 Aug.

S. Livinus Archiepisc. et Martyr. pretiosus Gandavi. 11 Novem.

S. Mono. Martyr. Nasaviæ celebris. 18 Octob.

S. Oda, regia prosapia orta in Buscoducensi urbe celebris. 27 Nov.

S. Wasnulphus Condati. 1 Octob.

S. Wicbertus Martyr in Fostilandia.

S. Wulganus. Epis. Artesiæ. 2 Novem.

S. Helias, insignis concionator, discipulus et socius, S. Livini. Gandavi.

S. Vicentius. comes Maldeigarius a nostris dictus Mac Guer, Cameraci. 14 Julii.

S. Landrius, primus Mitensis Episc. filius S.S. Vicentii et Waletrudis. Gandavi. 11 Nov.

S. Waletrudis Comitissa, et conjux S. Vicentii. Castriloci. 10 Aprilis.

S. Aldetrudis. filia. S. Vicentii et Waldetrudis. Malbodiæ. 23 Feb.

S. Medelborta filia etiam S. Vicentii. et Waldetrudis. Malbodiæ. 7 Septem.

Hæc Conveus, ut ipse confirmat, ex probatissimorum authorùm libris collegit.

CAP. XI.

Alii fasti referuntur.

SEQUENTES fasti per dies et menses digesti (opus nescio cujus opera, minime satis studiose et diligenter elaboratum) communiter circumferuntur. Quos tamen nequicquam silencio prætereundos putávi. Nàm omnem operam quæ in tam pium studium impendatur memoratu, laude et etiam præmio dignam arbitror,, præsertim in tanta inopia scriptorum qui hoc argumentum tractent.

JANUARIUS.

1. SS. Munchinus.
13. " Kentigernus.
15. " Ita.
16. " Fursæus.
18. " Deicolaes.
29. " Amnichadus.
31. " Medogus, Adamnanus.

FEBRUARIUS.

1. " Brigida, Derludacha.
3. " Reclusio Columbani.
4. " Gilbertus, Tarahata.
5. " Indractus M. cum novem sociis.
9. " Tronanus.
11. " Etianus.||
13. " Columbanus Reclusus.
16. " Berotius, Tancon.
17. " Finanus.
18. SS. Cuculanus.
23. " Finianus.
26. " Ogrinus, Soghanus, Stephanus.
27. " Oganus, Oda.
28. " Aidus, Modwenna.

MARTIUS.

1. " Suitbertus.
2. " Movendas, Tedquus.
3. " Magor.
4. " Mogrudo.
5. " Kolanus, Piranus.
6. " Fridolin, Senanus.
8. " Ducatus, Cathaldus, Conanus, Conellus, Cronanus.
10. " Bessogus, Livenus, Himelinus, Seranus. [46.]
13. " Mocoevogus, Viganus.
14. " Methodius.

16. SS. Finianus.
17. " Patritius Apostolus Hiniæ.
18. " Christianus.
19. " Lactinius.
20. " Luchbertus.
21. " Eudius, Isingerus.
22. " Brianus.
26. " Motalogus.
27. " Rudbertus, Archibaldus
28. " Chronanus, Guthbertus
80 " Paton.

APRILIS.

1. " Sadoc, Adrianus.
4. " Beghanus.
5. " Thibernogus.
7. " Sigenus.
18. " Lasrianus.
24. " Egbertus.
28. " Chronanus, Kortillus.

MAIUS.

1. " Ultanus, Briocus, Walburgis.
2. " Piranus.
5. " Scandalæus.
8. " Wiro, Cathaldus, Fiacrius, Gibrianus.
10. " Congalus, Saranus, Florentius.
13. " Carthagius.
14. " Maldodus, Mousedon.
15. " Diphna, Gerebernus.
16. " Brandanus, Tricius, Ger-
[48.] nochus, seu Carantochus.
25. " Adelinus.
28. " Jonas.
[47.] 29. " Buriena, v.||

JUNIUS.

2. " Algisus.
3. " Coenginus seu Kivinus, Cronanus.
7. " Colmanus.
8. " Columba.
9. SS. Columba.
13. " Caninus.
16. " Furcæus.
17. " Enolichus, Molingus.
18. " Colmanus.
25. " Adalbertus.
26. " Nongenti martyres Benchorenses.
27. " Enolichus.

JULIUS.

1. " Rumoldus.
3. " Guthagonius.
5. " Nodwenna.
6. " Nonina, Colinia.
7. " Wilchibaldus, Disibodus, Kalian, Bibianus, Totnanus.
11. " Etianus, seu Etto.
12. " Levanus.
14. " Faghna, Vincentius.
15. " Plechelnus, Harruc.
17. " Fredegandus.
24. " Declarus.
28. " Sampson.
30. " Erentrudis.

AUGUSTUS.

1. " Dolochus vel Tolochus.
3. " Mansuetus, Dermitius.
4. " Motna, Woltanus.
5. " Abel, Cassianus.
6. " Masculinus.
10. " Blanius, Malchus.
13. " Wicbertus.
14. " Werenfrivus.||
17. " Hieron.
24. " Fathna.
25. " Bareas, Michanus.
30. " Fiacer.
30. " Aidanus.

SEPTEMBER.

2. " Adaman.
3. " Mansuetus, Ep. Petri Apostoli discipulus.

5. SS. Alpho.
6. " Bega, Magnus, seu Magobaldus.
7. " Boetius.
9. " Queranus, Osmana.
10. " Otgerus, Finianus.
12. " Albius.
14. " Faghna.
17. " Monachus.
18. " Richardis Imperatrix.
19. " Egbinus.
21. " Maninius, Edilhun.
24. " Translatio, s. Ruperti.
25. " Barrus.
26. " Colmanus.
27. " Orannus,

OCTOBER.

1. " Wasnulphus, Guthagonus, Thomas.
6. " Comin.
8. " Elogitius.
9. " Gislenus.
10. " Canicus.
13. " Colman.
16. " Gallus, Elifius.
18. " Ethbinus, Mono.
20. " Vindelin, Vitalis.
22. " Donatus.
23. " Sira, Luglius, Luglianus.
24. " Columbanus, Dalmachus.
26. " Munnu, Albuinus.
27. SS. Rumoldus.
28. " Dalmachus.
31. " Foilanus et socii.

NOVEMBER.

1. " Babylonius, Benignus.
2. " Doranus, Malachias, Voranus, Vulganus.
5. " Malachias, Trigernoch.
7. " Florentius (vel 17).
10. " Eclus, Johannes.
11. " Bertuinus.
12. " Helias, Levinus, Lebuitrus.
13. " Kilianus.
14. " Laurentius.
15. " Maclovius.
18. " Fridianus.
22. " Osmana.
27. " Oda.

DECEMBER.

1. " Virgilius.
2. " Fregus.
3. " Eloquius.
4. " Fredegandus.
6. " Congellus.
7. " Boetius.
16. " Beanus.
18. " Winebaldus.
20. " Comogellus.
21. " Columbanus
26. " Thadeus.

CAP XII.

Kalendarium a Patre Henrico Dubhlinnense accumulatum refertur.

ITA hi fasti se habent. Alios longe copiosissimos et uberrimos non mensium sed litterarum Alphabeti Latini ordine dispositos Pater Henricus Dubhlinnensis collegit, relatis etiam authoribus, qui Divorum nomina sempiternæ famæ, gloriæque commendarunt. Ac profecto, cum nostri libri Ibernico sermone scripti, quibus nostrorum divorum me-

[49.] moria accuratissime illustratur,|| sint hodie partim ab exteris hæreticis rapti et deleti, partim a nostris absconditi, ne in hæreticorum potestatem veniant, ita ut præ manibus vulgo non habeantur, magnum mirum est, quanta cura, diligentia et industria sit usus hic Religiosus Jesuita in tot sanctorum nominibus cumulandis, et ab oblivione hominum et interitu vindicandis. tametsi perquam pauci sunt præ innumera pene multitudine, quæ desideratur. Ne tam insignes et elaboratæ lucubrationes, quæ hactenus, a nullo scriptore (quod ego sciam) referuntur, intereant, hic eas in lectoris gratiam constitui collocare, numeros nominibus præfigens.

Catalogus aliquorum Sanctorum Iberniæ.

A.

1. SS. Abel, 5 Augusti, *Molanus in Natalibus.* 2. Acca, *vide inter socios Egberti.* 3. Adalbertus Levita, 25 Junii, *vide socios Egberti.* 4. Adelgisus, *in vita S. Ettonis, ibidem.* 5. Adelenus, Epis. 25 Maii, *Flora et Irithemius.* 6. Adomnanus Abbas, 31 Janu. *Anglic. Mart,* 2 Septembris. 7. Adrianus, *in vita Richarii.* 1 April, *Mart. Anglic.* 8. Athna, vel Ethna, *in vita S. Patritii, Jocel, c.* 58 *et Probus.* 9. Asicus, Epis, *Jocel, c.* 107. 10. Aidanus Epis. 31 Augus. *Surius, Beda.* 11. Albertus Archiepiscopus Casselensis, *Chronicon Bavariæ.* 12. Albius Epis, *Stanihurstus in vita S. Patritii, et Probus.* 13. Arbogastus Epis, *Gillebertus minorita in Supplemento Sanctorum.* 14. Algisus, 2 Junii, *Molanus loco citato.* 15. Altho Abbas, 5 Sept. *Mart Anglic.* 16. Aminichad, 30 Janu. *Mart. Anglic.* 17. Andreas. 18. Archibaldus Abbas, 27 Martii, *Mart Angl.* 19. Augurius Epis, 7 Feb. *Genebrard in Calendario.*

B.

1. SS. Balylonius Epis, 1 Novem. *Floratius.* 2. Barrea Epis, *Mart. Carthusianorum,* 23 Aug. 3. Batheneus, 11 Sept. *vita S. Columbæ, Mart. Angl.* 4. Betulphus, Abb, 17 Junii, *Mart Augl.* 5. Beanus Epis, 16 Dec. *in vita Fursæi Mart. Angl.* aliter Bocanus *Floratius.* 6. Bega Vir. *a qua St. Bees in Anglia—Camdenus—Mart. Angl.* 7. Beganus Abbas, 4 April, *Mart. Carthus.* 8. Benchorensis Martyres Nongenti, 26 Junii, *Mart. Angl.* 9. Benignus Epis, 1 November, *Florat, Jocelin, c.* 39, 96—qui etiam Stephanus. 10. Berasius Epis, 16 Feb. *Mart. Carthus, Floratius.* 11. Bereus Confessor, *Probus in vita S. Patritii.* 12. Bertuinus Epis, 11 November, *Molanus Floratius.* 13. Bessogus Epis. 10 Martii, *Floratius.* 14. Blaethmac, *Antiquæ leetiones Tom.* 6, *pag.* 570, *vivebat circa annum* 912. 15.
[50.] Blavius Epis, 10 August, *Floratius.* 16.|| Bœtius Epis, 7 Decem. *Floratius, ita Molanus in vita S. Mombili.* 17. Bertuinus Abb, 16 Maii—*Petrus a natalibus in Chronica.* 18. Brandanus Abb, 26 Maii,

Petrus de Natalibus in Chronica Mundi. 19. Brianus, Rex. 22 Martii, *Marianus.* 20. Brigida, 1 Feb. *Surius, vide Mart Baronii.* 21. Brigida, Soror S. Andreæ. 22. Briocus *a quo S. Brieve in Anglia Echard.* 1 Maii, *Mol.* 23. Brocadius, Epis, *Jocel, c.* 50. 24. Brochanus, Epis, ibidem. 25. Burchardus, Epis, 8 Julii, *Floratius et Chronica Mundi.* 26. Burena-Vir—29 Maii, *Mart. Angliæ.*

C.

1. SS. Caidocus Epis, *in vita S. Ricarii Surius.* 2. Canicus, vel Kanicus *a quo Kilkennia, Camden.* 3. Cassenus, Epis, 5 Aug. Jocel, c. 144. 4. Cathaldus, Epis, 8 Maii, *Petrus de Natalibus lib.* 4, *c.* 142. 5. Celsus, Epis, 5 Aug. *in vita Malachiæ, S. Bernardi.* 6. Cathuberis, Abbatissa, *Jocel, c.* 79. 7. Cheranus, *Jocel: vide Queranum.* 8. Chilenus *in Vita S. Kiliani Molan.* 9. Christianus—Epis, 18 Mart. *Petrus de Nat. Mart. Angl.* 10. Christinus *in vita Malachiæ, S. Bernardi.* 11. Cinnia Vir. *Jocel, c.* 79. 12. Claudius. Monachus, Trithemius. 13. Clemens *in vita S. Teibodi.* 14. Cælius Sedulius, Epis, *Tritheníus.* 15. Coenginus Abbas, 3 Junii, *Floratius* Idem Kenuis, 16. Coindrus, Epis. *Jocel, c.* 251. 17. Colmanellus, Epis, *Jocel, ibid.* 96. 18. Colmanus Martyr, 13 Oct. *Mart. Angl.* 19. Colmanus Abbas, 18 Junii, *Flor*—19 *secundum Mart Carthus.* 20. Colmanus, Epis—7 Jun—*Molan Beda-Floratius.* 21. Colmanus, Mart, 7 Julii *in vita Kiliani.* 22. Columba Abbas, 8 Junii, *Jocel, Floratius.* 23. Columba Presbyter, *Jocel,* 89. 24. Columbanus, Abbas, 21 Dec. *Surius.* 25. Columbanus Monachus, 24 Oct. *Flor. et Surius in vita præcedentis Columbani.* 26. Columbanus, Abb, reclusus, 13 Feb. *Molan in natalibus,* 27. Conallus, Monachus, *Joeel* 125, 138. 28. Conanus Epis, 8 Martii, *Bœtius l.* 9, *Floratius,* 176. 29. Conedus, Epis—*Jocel,* 91 *c.* 30. Conallus Epis, 8 Martii, *Mart Carth.* 31. Corbicanus *in vita Edelgisi, Molanus.* 32. Virgo de Cregri, *Jocel,* 112. 33. Cornanus, 8 Martii, *Mart, Carthus,* 8 Aprilis, *secundum Florat.* 34. Cuculanus Epis, 18 Feb. *Floratius.* 35. Culdoricus Presbyter, *Petrus de Natalibus lib.* 4, *c.* 90. 36. Cuthbertus filius regis Iberniæ major.

D.

1. SS. Dalmachus Epis, 28 Octob. *Floratius.* 2. Dararcha Virgo, *Jocel, c.* 32. 3. Deicolus Abb, 18 Januar. *Floratius, Mart, Angl.* 4. Dermitius, 3 Aug. *in vita S. Columbæ, Mart Angl.* 5. Dicha, conf. *Jocel, c.* 32. 6. Diphna Mart. 15, Maii, *Surius, Molan, Genebrard.* 7. Disibodus, Epis, 8 Julii, *Surius.*|| 8. Diuna Epis. *Beda, lib.* 3, *c.* [51.]
19, *Eumdem Diumam existimo apud Camdenum.* 9. Donatus Epis, 28 Oct. *Mart. Angliæ, Scripsit grammaticam.* 10. Doranus Epis, 2 Novem. *Floratius.* 11. Dovengardus, *Jocel,* 129, 130. 12. Duchatus Epis, 8 Martii, *Floratius.* 13. Dulachus Eremita, *ejus vita extat Malachidæ in Ibernia.* 14. Duonius Abbas, *Jocel, c.* 32.

E.

1. SS. Echu, Rex Ultoniæ *in vita S. Patritii.* 2. Edanus, vide, Aidanus. 3. Edilhun, 21 Sept. *Mart Angl.* 4. Egbertus Abbas, *Beda,* 24 Aprilis. 5. Egbinus Levita, 19 Sept. *Mart Carthus: secundum Floratius,* 19 Octobris. 6. Elbeus Epis, *Jocel c.* 83, *forsan idem ac Albius.* 7. Elias Epis, *vide Heliam.* 8. Elifius Martyr, *Cratapolitus,* 350. 9. Eloquius, Abbas, 3 Decem. *Floratius, Molanus,* 8 Octob. *Mart Angl.* 10. Duæ Emeriæ virg. *Jocel. c.* 32. 11. Enolichus, 17 Junii, *Mart, Carthus.* 12. Erchardus conf. *in vita S. Hidulphi, tom.* 7, *Surii.* 13. Ermanus *in vita Columbæ cellæ, Tom.* 5. 14. Erentrudis virgo soror S. Rudberti. 15. Ethna, *vir. Jocel, c.* 58—*vide Hethnam.* 16. Etianus Epis, 11 Junii, *Molan.* 17. Erichus, *Jocel,* 109, *vid. Hercum.* 18. Eudonus—Abb. 11 Martii, *Mart. Carthus.* 19. Evinus, *Jocel, c.* 186.

F.

1. SS. Fagna Epis, 24 Julii, *Floratius.* 2. Fathna Epis, 24 Aug. *Mart Carth. et Floratius.* 3. Fechinus Fori, *aliisque celebris multis Iberniæ locis.* 4. Fedella virgo, *Jocel, c.* 58. 5. Felimus Kilmori celebratur. 6. Fethlin virg. *Probus eandem puto Fedellam.* 7. Fiacer, Con. *Surius,* 8 Maii. 8. Fiech, Epis. *tam* parens quam filius, *Jocel,* 115. 9. Finianus Ablas, 16 Martii, *Mart Carthus, Hector, lib.* 9, *fol.* 177. 10. Finianus Epis, 23 Feb. *Mart Carthus.* 11. Finianus, Abb, 17 Feb. Floratius. 12. Florentius, 10 Maii, *Surius,* 17 Novem. *Mart Angl.* 13. Foilanus Epis, et Martyr, 31 Octob. cum tribus sociis. 14. Forhernus Epis, *Jocel, c.* 52. 15. Forinanus Epis, et Abb, *in vita S. Eloquii,* Molanus. 16. Fridegandus, Conf. 17 Julii, et 4 Decem. *Mart Carthus.* 17. Fregus Abb, 1 Decem. *Mart Carthus.* 18. Frigidianus sen Fridianus, 18 Decem. *ibidem.* 19. Fridolinus, Conf. 6 Martii, *Mart Angl.* Filius Regis Iberniæ, *P. Gibbonus Cepam,* de persecutione. 20. Furseus Abb. 16, Januarii, *Surius.*

G.

1. SS. Gallus Abbas, 16 Octob. *Surius.* 2. Gerebernus Abb, 15 Maii, *in vita Dimnæ.* 3. Germanus Epis, 9 Julii, *Floratius, Jocel, c.* 92, *Molanus in vita Eloquii.* 4. Gibrianus, Conf. 8 Maii, *obiit Rhemis anno* 509, *Sigel. Floratius.* 5. Gilbertus Epis, 4 Feb. *floruit cum S. Malachia, Anglus Capgravius.* 6. Gille Conf. famulus Guthagoni, Molanus.|| [52] 7. Ginigile presbyter *Beda lib.* 5, *c.* 13. 8. Gislenus, 9 Oct. *Mart Angl. cum variis.* 9. Gisvaldus Confess. *in vita Disibodi.* 10. Glarcus Conf. *apud Jocel, c.* 81. 11. Filiæ Glerani, *idem, c.* 59. 12. Gobaus Conf. *in vita Adalgisi, Molan, Beda, lib.* 3, *c.* 19. 13. Golinia virgo, 6 Julii, *Floratius.* 14. Gwalaferus Epis, *in vita S. Romuldi per Johannem Donnum.* 15. Gualterus Epis, *apud Illustres prædicatorum.* 16. Guthagonus Rex et Confessor, 2 Oct. *Mart Angl.* 3 Julii, *Molanus.*

H.

1. SS. Harruc Epis, 15 Julii, *Mart Angl.* 2. Helanus, *in vita Eloquii, Molanus.* 3. Hercus, *Jocel, c.* 41, *puto eundem cum Ercho.* 4. Helias 12 November,, *in vita Livini, Molanus, Episcopus fuit.* 5. Hibarus Epis, *Jocel, c.* 83. 6. Hildolphus Archiepiscopus Forviæ. 7. Himelinus Conf. 20 Martii, *Molanus.* 8. Hilwaris, virgo, *Molanus in vita S. Odæ.*

I.

SS. Iheron presbyter et martyr, 17 Aug. *Molanus, Floratius.* 2. Iia, virgo, *a qua S. Ivesbay, in Cornuallia, Camden.* 3. Imarius, Conf. *in vita Malachiæ, Bernardi.* 4. Indractus, Mart, cum, 9 Sociis, 5 Feb. *Mart Angl.* 5. Johannes Epis, Mart, 10 Novemb. *Mart Angl, cum multis sociis.* 6. Jonas Conf. 28 Maii, *Mart Angl.* 7. Isingerus Epis, Martyr, 21 Martii, *Mart Angl.*

K.

1. SS. Kanicus Abb, 3 Junii, *Mart Carthus.* 2. Karthagius Epis, 13 Maii, *Mart Carthus.* 3. Kevinus, Abb, 5 Junii, *Idem ac Coemgenus.* 4. Kentigernus Epis, 13 Jan. *Mart Angl, Flor.* 5. Kieranus, *Jocel* 113, *puto eundem eum cum Querano.* 6. Kilianus Epis et Martyr, 8 Julii, *Molanus.* 7. Kirianus Epis, et Mart, 5 Martii, *Floratius.* 8, Kirtemius Epis, *Jocel, c.* 145. 9. Koianus Epis, 5 Martii, *Mart Carthus.* 10. Kortillus Epis, Mart, 28 Martii, *Mart Angl.*

L.

1. SS. Lactinus Epis, 19 vel, 20 Martii, *Mart Carthus.* 2. Lasrianus, Abb, 18 April, ibid. 3. Laurentius Epis, 14 Novem. *Surius.* 4. Levinus Epis, 12 Novem. *Molanus.* 5. Lovatius, Confessor, *Jocel, c.* 144. 6. Luanus Monachus, *Jocelin, Bernard, Mart Angl,* 12 Julii. 7. Lugadius Epis, *Jocelin, c.* 93. 8. Luglius Martyr, 23 Octobris. 9. Luglianus Martyr. 10. Lugatius, Epis, *idem, ilidem.* 11. Lumanus Epis, *idem, c.* 30. 12. Lumanus, Confessor—*idem, c.* 39, *puto eumdem cum superiore.* 13. Lupita, Soror, S. Patritii, *Jocel, c.* 50.

M.

1. SS. Machaldus, Conf. *Jocel, c.* 151, 152. 2. Machilla Epis, *in vita S. Brigidæ.* 3. Maclovius Epis, 15 Novem. *Floratius, dicitur discipulus Brandani fratris.* 4. Madelgarius, *in vita Ettonis, Molan.* 5. Magnus, seu Magdobaldus, 6 Sept. Molanus. 6. Magnus, Abb. 6 Sept. *Canisius, Tom* 5. 7. Malachias, Epis, 2 Novem. *Surius. Bernard.* 8. Macallin Abb, *in Mart Angl.*|| 9. Malchus, Epis, *in vita Malachiæ,* [53.] 10 Aug. 10. Maldod, 14 Maii, *Mart Carth.* 11. Mansuetus Discipulus S. Petri, *Molan.* 12. Marnochatus *celebris in Fingallia.* 13. Martyres Nongenti Benchonensis. 14. Masuilinius Epis, 5 Aug. *Mart Carth.* 15. Mel, Epis, *Jocel, c.* 50, 102. 16. Meldanus Epis.

Jocel, c. 93—*item in vita S. Fursæi.* 17. Mema, Virgo *apud Camdenum, p.* 468. 18. Memessa Virgo, *Jocel,* 159. 19. Methodius Conf. 14 Martii, *Carthus Mart.* 20. Mochna Virgo, *Jocel,* 50. 21. Mochus Epis, *Jocel, c.* 50, 134, 135, *vel Mocheus.* 22. Modwenna Virg, 5 Julii, *Capgrav, Mart Angl.* 23. Mogenochus, Epis, *Jocel, c.* 50. 24. Mogrado Epis, 4 Martii, *Mart Carthus.* 25. Moloch, Epis, Discipulus S. Brandani Major. 26. Monuchinus. 27. Mono, Martyr, 18 Oct. *Molan, Mart Angl.* 28. Motalogus Abb, 25 Martii, *Mart Carth.* 29. Movendas, Abb, 2 Martii, *Mart Carth.* 30. Muneria Virgo, *Jocel—potius Probus.* 31. Munis, Epis, *Jocel, c.* 50, 113.

N.

1. SS. Naninus Conf. 21 Sept. *Mart Carthus.* 2. Nehemius, Epis, *in visione Tundali.* 3. Neotus, *a quo St. Neots in Anglia, Lelandus.* 4. Nonninia Virgo, 6 Julii, *Mart Carth.*

O.

1. SS. Oda Virg, 27 Feb. Molanus, 27 Novem. *Mart Angl.* 2 Odranus Martyr, *Jocel, c.* 73. 3. Oganus Epis, 27 Feb. *Floratius.* 4. Ogrinus, Epis, 26 Feb. *ibidem.* 5. Olcanus Epis, *Jocel, c.* 86, 137. 6. Oranus Epis, 27 Sept. *Mart Angl.* 7. Osmana Virgo, 22 Novem. *in Mart Angl.* 8. Otger Diaconus, 10 Sept. *Molanus.*

P.

1. SS. Patritius, Epis, 17 Martii, *Jocel, Probus, Stanihurstus.* 2. Paton Epis, 30 Martii, *Mart Angl.* 3. Pauper, *Jocel, c.* 181. 4. Plechelmus Epis, 15 Julii, *Molan, Mart Angl.* 5. Piranus multis miraculis illustris, *Camdenus,* 2 *Maii, Mart Angl.*

Q.

1. SS. Queranus Abb, 7 Sept. *Floratius, Mart Angl.*

R.

1. SS. Ribianus Epis, 8 Julii, *Floratius.* 2. Richardis Imperatrix et virgo—18 Sept. *Platius de bono Statu Relig.* 3. Riochus, Diaconus, *Jocel, c.* 84. 4. Riquierus. 5. Rius, Conf. *Jocel, c.* 35. 6. Rodanus Epis, *Jocel, c.* 142. 7. Romulus Epis, *Jocel, c.* 142. 8. Ruadanus Conf. *in visione Tundali.* 9. Rumoldus Epis et Mart, 1 Julii, *Johannes Donnius,* 27 Oct. *Mart Angl.* 10. Rudbertus Epis, 27 Mart, *Molanus, Wolfangus, Lacius vocat eum filium Regis Iberniæ.*

S.

1. SS. Sadoc, Conf. 1 April, *in vita S. Ricarii.* 2. Sallustius *in*
[54.] *vita S. Disibodi, Surius.*|| 3. Sampson Epis, *Surius, Tom* 6, *in vita Malachiæ,* 28 Julii. 4. Saranus, Conf. 6 Martii, *Mart Carthus.* 5. Scandalus Conf. 5 Maii *in vita S. Columbæ, Mart Angl.* 6. Senachus

Epis, *Jocel, c.* 130. 7. Secundinus Epis, *idem, c.* 160. 8. Sigenus, 7 Aprilis, *Mart Angl.* 9. Sira Soror S. Fiacrii, 23 Oct. *Mart Angl.* 10. Soghanus Epis, 26 Feb. *Mart Carthus.* 11. Sophanus Epis, 26 Feb. *Mart Carthus.* 12. Stephanus, vide Benignus. 13. Suitbertus, 1 Maii, *vide Molanum.*

T.

1. SS. Tancon Epis, Martyr, 15 Feb. *Mart Angl.* 2. Tarahata Virgo, 4 Feb. *Mart Carthus.* 3. Quatuor Virgines de Tedna, *Jocel, c.* 103. 4. Tedquus vel Tenguus Abb, 2 Mart, *Floratius.* 5. Tedna Epis, *Beda lib.* 2, *c.* 36. 6. Thassacus, Epis, *Jocél, c.* 290. 7. Thigernogus Epis, 5 Mart, *Floratius, Molanus vocat eum Thigernachum.* 8. Tigrida, *Jocel, c.* 30. 9. Tornanus, Mart. 8 Julii, *passim habetur.* 10. Tressanus, *in vita Eloquii, Molanus.* 11. Tricius, Epis, 16 Maii, *Mart Angl.* 12. Tronanus, Epis, 9 Feb. *Mart Carthus.* 13. Trudbertus, Martyr *Antiquæ lectionis, Tomo* 6.

V.

1. SS. Vendelinus, 20 Oct. *Mart Angl.* 2. Victor Epis, *Jocel, c.* 139. 3. Viganus Conf. 13 Martii, *Mart Angl. Vide Vulganum.* 4. Vincentius alias, Waldegarias, 14 Julii. 5. Vinnochus, *Jocel, c.* 149. 6. Virgilius cognomento Solivagus, Archiepiscopus Salisburg, 1 Dec. 7. Vitalis Archiepisu, 20 Oct. 8. Ultanus, Abb, 1 Maii *passim habetur.* 9. Voranus Epis, 2 November: *est idem ac Doranus.* 10. Ulvena, Virgo. 11. Ursula princeps undecim mille virginum, filia majoris regis Scotorum Iberniæ. *Manifeste monstrabo fabulas esse alias aliorum de, Sancta Ursula historias et genealogias et responsa habeo satis probabilia ad objectiones contrarias.* 12. Vulganus, *Jocel, c.* 141—*vide* Wulganum.

W.

1. SS. Wasnulphus, Conf. 1 Oct. *Mart Carth.* 2. Wiro Archiepis Dubhlin, 8 Maii. 3. Wulganus Epis, 2 Nov. *Chronica Cameracensia vocant eum Scotum.* 4. Wultanus Abb, 4 Aug. Mart Carthus.———

Si quis plures compererit dignetur tempore impertire, ut in scribendam narrationem rerum Ibernicarum, quæ est jam præ manibus id subsidii conferat. Romæ 9 Aprilis anno. 1611.* Henricus Fitzsimon Societatis Jesu. Vester omnium in Christo servus.———

* The first edition of this Catalogue was printed at Douai, A.D. 1615. It would appear that O'Sullivan, who was composing the first part of his Historiæ, in 1618 *supra.* p. 33, had not yet seen that edition, *supra.* p 52. A second edition appeared at Liege, A.D. 1619. See Bollandists, August 4, in vita S. Luani, seu Moluæ.

Ita suum copiosum quidem Catalogum Henricus absolvit. In quo tamen præ his Ibernis Divis qui relati sunt, perquam multi requiruntur et fere celeberrimi quique in Ibernia vulgo: quorum plurimos perstringere mihi cordi foret, nisi militaribus exercitationibus inpeditus litterario
[55.] studio minus otii suppeditare possem.||

CAP. XIII.

Ratio redditur, quemadmodum Religio, et litterarum studium in Ibernia sit extinctum.

CUM vero tanta martyrum, sanctorum, monachorum multitudine, tanto numero præsulum, tot cænobiis atque templis, tam celebri litterarum palæstra Ibernia floruerit, dubitaverit forsan aliquis, quomodo tanta ornamenta evanuerint, ut eorum vestigium vix ullum extet præter diruta vel prophanata templa et reliquorum exiguam memoriam scriptorum libris conservatam? Sinat dubitare. Namque res humanæ minime solent stabili gradu consistere. Nihil est quod non, absumat vetustas et temporum mutatio sed maxime bellum. Sic Trojæ ne vestigium relictum est. Bellicocissima Carthago corruit. Thebarum vix extat memoria. Athenarum sapientia abolita est. Et Ibernia quidem duarum gentium maximis bellis exarsit, primum Danorum, deinde Anglorum per annos amplius quadringentos, qui non modo sacram insulam, rudem atque incultam reddiderunt. sed ima et summa miscuerunt, in Deum etiam et cælites, impias manus inferentes. Itaque illa Ibernicæ sanctitatis et eruditionis facies pulcherrima, ferro, flamma, veterum Ibernorum excidio, universæ insulæ devastatione deleta interivit, quod inferius apertius apparebit.

CAP. XIV.

Hujus operis epilogus et sequentis promissio.

SATIS, mea quidem sententia breviter de Ibernicæ terræ rebus memoria dignis et Ibernorum origine, moribus atque religione diximus. A quibus Iberni fuerint bello lacessiti, hac tempestate pro Dei lege et Catholica Romana fide quas calamitates pertulerint, quas res gesserint: qui episcopi atque sacerdotes; qui etiam sæculares homines, constantes, magnanimi, fidi, vel inconstantes, imbecilli, infidi fuerint: qui martyres in-

victissimi spiritum effuderint: qui varia et lubrica fide infirmi degeneraverint, hæreticorum furori et terrori succumbendo: bellorum magnitudinem, hæreticæ tyrannidis truculentiam; multorum insignia bello et pace dicta, factaque; plurima novarum rerum exempla rara miranda, et scitu dignissima sequentibus tomis insectabor.|| [56.]

FINIS TOMI PRIMI.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

COMPENDII HISTORIÆ CATHOLICÆ IBERNIÆ,

TOMUS SECUNDUS.

De Iberniæ laudibus et Ibernorum origine, moribusque superiore Tomo dictum est. Ad cætera jam accingamur. A quibus nostri majores fuerint impetiti et Catholica fides oppugnata : Iberniam Angli quo jure, et a quo habeant: quas tulerint leges, quemadmodum in Ecclesiam et Religionem Christi conjuraverint et in ipsos Iberni multi pro Numinis lege sæpe conspiraverint ? Inde horum constantiam, illorum sævam truculentiam, et tyrannidem. invictissimorum martyrum et etiam perditorum atque sceleratissimorum hominum varia exempla videamus.

TOMI II.—LIBER I.

Ibernia quomodo sit ab Anglis obtenta ?

Hoc libro, qui in Ibernos, et Christianam Religionem bellum moverint: quemadmodum Ibernia in Anglorum potestatem venerit; quibusque legibus eam reges Angliæ, cum Catholici fuerunt, administraverint, demonstrabo.

CAP. I.

Ibernorum inter se bella, et contra ipsos subactæ gentis rebelliones, antequam Christianam lucem recepere, memorantur.

Priniciprio Iberni ipsi, alii alios non segniter aggressi, intestina bella sæpe gesserunt. Inter minima non refertur illud, quo Eoganus Magnus Momoniarum Rex Siurii princeps, dum a suis deseritur, a Quinto Septentrionalis Iberniæ rege pulsus in Hispaniam venit, ubi in uxorem ducta Regis Hispaniæ filia cum tribus millibus Hispanorum reversus amissum regnum recuperavit. Præterea gens illa, quæ fuit a nostris ma-

joribus victa,|| et subacta suo Regi Macuillo interempto ab Iberno principe, non semel postea caput extollere conatus est, vel pristinæ libertatis desiderio excitata, vel imperitantium jugum exosa: frustra tamen, nam quo jugo semel domita est, nunquam id potuit discutere: et ejus vires et rebelliones omnes ab Ibernis contusæ ante Christianæ lucis exortum consenuerunt. [57.]

CAP. II.

Catholicæ Religionis in Ibernia stabilitas, et perturbationes.

POSTQUAM vero majores nostri Christi legem sunt amplexi, Divo Patritio præceptore, circiter A.D. CCCCXVIII, in nostra insula, Fides Catholica Sancta, et inviolata, litterarumque studium per annos quadringentos, sub triginta tribus (si vera sunt Cambrensis placita) regibus Iberuiæ floruint. Circa A.D. DCCCXVIII, a Danis, vel Dianamarcis, et Norvegiis gente tunc temporis minime Catholica, Turgesio duce, oppugnata per annos triginta vehementer religio Catholica affligitur: templa profanantur, et diruuntur: litterarum studia fugantur: omnia sacra violantur. Sed ab Ibernis et Turgesius occiditur: barbari delentur, expelluntur; et insula ab ea tyrannide in libertatem vindicata ad pristinum Catholicæ religionis et liberalium disciplinarum statum et splendorem brevi restituitur

Aliquot annis transactis ex eisdem partibus, nonnulli in Iberniam veniunt vocati sua lingua Oosmanni, id est, orientales, oriundi (ut multi conjectant) superstitibus Danorum et Norvegiensuim, qui in Ibernia perierant, non bellica classe, non hostili animo, (ita præ se ferebant) sed amicitiæ specie et mercaturæ faciendæ, ut quam terram armis non potuerunt obtinere ejusdem mira temperatione et fertilitate precario saltem fruerentur. Itaque ab Ibernis condendarum urbium sedes in maritimis oris, atque merces exportandi et importandi facultatem impetrant: magnatibus Ibernis universæ regni reipublicæ commodum fore arbitrantibus, ut externi eos labores subirent, eaque commercia tractarent, quibus indigenæ otio dediti, sudoremque fugientes pigre sese tradebant. Cum magna multitudine crevissent, urbesque in maritimis portubus conditas, vallo, fossaque muniissent, ab Ibernorum dominatione desciscere, vectigalia non pendere et rebellare cæperunt. Quo conatu cito destiterunt ferro coacti, seseque Ibernorum principum arbitrio permittentes.

Ita ab extincto Turgesio usque ad annum circiter MCLXVIII, per annos trecentos et sex, plus minus, rursus Catholica religio summa veneratione culta luxit. Etsi enim Iberni alii cum aliis non raro intestina bella gerebant: omnia ferro, flammaque devastabant; tamen templa, sacerdotes, theologi, Jurisperiti, philosophi, historici, astrologi,

medici, oratores, poetæ, omnes litterarum professores, studiosi, litterarum gymnasia, societates, possessiones, bona incolumitate donabantur. Ita videres circumjectos pagos diripi, oppidorum mænia dirui; agros incendio flagrare, omnia victoris furore everti; et tamen rempublicam cum fortunis suis omnibus ne vel minima injuria læsam pace et tranquillitate gaudere. Namque litteras non modo oppugnare sed non propugnare; Ecclesiæ Catholicæ sanctitatem non modo violare, sed non summe [58.] colere, sacrilegium, et contra stylum non ferrum sed calamum exercere|| majores nostri divina lege statuerunt.

Ab anno ciciter MCLXVIII. aut quod tempus Angli sunt Iberniam ingressi usque ad annum MDXXXII. quo Henricus Octavus Angliæ Rex a fide Catholica descivit, per annos trecentos sexaginta quatuor, Anglorum bello, injusta moderatione, rapinis in Ibernia, non modo sæcularis respublica sed etiam ecclesiastica disciplina et litterarum palæstra turbatur, suoque splendore sensim privatur; adjuvantibus domesticis discordiis Ibernorum, qui religioni et litteris, non cœteris parcebant.

Ab anno MDXXXII. quo Angli in Christi religionem conspirarunt, usque ad hunc MDCXVIII., per annos octoginta sex, ecclesiastica Iberniæ respublica, litterarum studium, quidquid ad jus divinum et humanum pertinet, ab Anglis funditus deletur: nova dogmata, hæretici errores substituuntur; ipsi Deo et superis bellum infertur, ut inferrius fuse demonstrabimus. Interim quo modo Ibernia in Anglorum ditionem venerit, quo jure, quibus auxiliis sit ab illis obtenta videamus.

CAP. III.

Quemadmodum Angli sint Iberniam potiti?

Sub annum Redemptoris orti, MCLXVIII, cum reguli di versi diversis Iberniæ regnis imperitarent, Dermysius Mac Murchuus Lageniæ moderator O'Ruarki principis uxorem, O'Melachlini filiam, fæminam tam genere claram, tum forma pulchram specie captus rapuit; rogatusque restituere noluit. Sceleris fæditate non solum O'Ruarko bilem movit, sed etiam Rotherici O'Conchuris Connachtæ regis et aliorum arma provocavit: clientiumque suorum animos a se avertit. Ab his desertus, ab illis lacessitus in Angliam fugit, auxilium ad amissum regnum recuperandum petitum. Stipulatus ab aliquot Anglis viris nobilibus opem, in Iberniam sub privati hominis persona revectus est. Ubi per hyemem unam suæ factionis principes confirmat: alios suscipiendi belli socios comparat. In sequenti vere Angli Iberniæ littoribus classem applicant; eis Dermysius Ibernorum exercitu conscripto it obviam, eos honorificentissime et amantissime excipit. Cum illis copiis conjunctis, Dubhlinnam, Manapiam et alia oppida, quæ Oosmani, novum hominum genus

paci et contractibus deditum, non armis assuefactum incolebant, repente adit, obsidet, oppugnat, doloque magis quam vi capit, Oosmanosque, ut pro ipso arma sumant, compellit. Brevi Ibernorum suæ factionis, Anglorum, Oosmanorum, magnum exercitum coactum habuit, quem in Ibernos alios ducit, omnia depopulans, devastans et undique stragem edens. Haud nimis cito Rothericus Connachtæ rex cum magnatibus aliis occurrit. Aliquot secundis præliis Dermysii furorem aliquantum frangit: illum obsidem dare cogit Cnothurnium filium. Inter utrumque fœdus percutitur. Inde Dermysius homo natus ad contentionem et perturbationes alio movet arma: Ossyriæ principatum invadit; sine mora Tomoniam petit, unde arcetur, a Domhnaldo O'Briene Tomoniæ principe. Illico inter Domhnaldum et Rothericum bellum oritur. Quam occasionem Dermysius opportunam ratus, ut ipse totius Iberniæ imperio potiretur, si frangeret potentiam Rotherici, qui ea tempestate potentissimus Ibernorum videbatur, a nonnullis totius Iberniæ magnus Rex appellatus, suas vires Anglicas, Oosmanicas, Ibernicas cum Domhnaldo conjungit. Cumque monitus et rogatus incœpto desistere (ea regni cupiditate flagrabat) renuisset, ejus filium|| Cnothurnium, quem [59.]
pacis obsidem extortum fuisse docuimus, Rothericus morte plectit. Neque longum post tempus Dermysius vixit, qui naturæ jus solvit, magno numero annorum expleto. Quæ Anglis parta reliquit, ipsi tueri conantur. Ad quod ex Anglia multi indies confluunt. Sed ab Ibernis in summum discrimen deducuntur: aliquot munimenta amittunt: ipsi, alii capiuntur alii occiduntur.*

CAP. IV.

Adriani Pontificis Maximi litteræ referuntur.

IAM ante hæc Henricus Secundus Angliæ rex in obtinendæ Iberniæ spem ductus, modo Pontificis Maximi authoritas interponeretur, ab Adriano IV. Romano Pontifice hoc decretum impetravit falsa narrans quantum ex ipso decreto colligo:

"Adrianus episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio illustri Anglorum regi, salutem et apostolicam benedictionem."

"Laudabiliter et fructuose de glorioso nomine propagando in terris, et æterno felicitatis premio cumulando in coelis tua magnificentia cogitat, cum ad dilatandos ecclesiæ terminos, ad declarandam indoctis et rudibus populis

* The facts recorded in this Chapter, are not given in the strict chronological order. See Four Masters, A.D. 1169. Mac Geoghegan, p. 252. Dublin, 1844.

christianæ fidei veritatem, et vitiorum plantaria de agro Domini extirpanda, sicut catholicus princeps intendis. Ad id convenientius exæquendum, consilium apostolicæ sedis exigis et favorem. In quo facto, quanto altiori consilio et majori discretione procedis, tanto in eo feliciorem progressum te, præstante Domino, confidimus habiturum, eo quod amplius ad bonum exitum semper et finem soleant attingere qui de ardore fidei et religionis amore principium acceperunt. Sane Iberniam, et omnes insulas, quibus sol justitiæ Christus illuxit et quæ documenta fidei christianæ perceperunt ad jus beati Petri, et sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ (quod tua etiam nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem fidelem et germen gratum Deo inserimus, quanto id a nobis interno examine districtius perspicimus exigendum. Significasti si quidem nobis, fili in Christo charissime, te Iberniæ insulam ad subdendum illum populum legibus, et vitiorum plantaria inde extirpanda velle intrare, et de singulis domibus annuam unius denarii beato Petro velle solvere pensionem, et jura ecclesiarum illius terræ illibata et integra conservare. Nos itaque pium et laudabile desiderium tuum cum favore congruo prosequentes, et petitioni tuæ benignum impendentes assensum, gratum et acceptum habemus, ut pro dilatandis ecclesiæ terminis, pro vitiorum restringendo decursu, pro corrigendis moribus et virtutibus inserendis, pro christianæ religionis augmento insulam illam ingrediaris, et quæ ad honorem Dei et salutem illius terræ spectaverint exequaris, et illius terræ populus te honorifice recipiat et sicut dominum veneretur ;* jure nimirum ecclesiarum illibate et integro permannte et salvo Beato Petro et sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ de singulis domibus annua unius denarii pensione. Si ergo quod concepisti animo, effectu duxeris prosequente complendum, stude gentem illam bonis moribus informare, et agas tam per te quam per illos quos ad hoc fide, verbo et vita idoneos esse perspexeris, ut decoretur ibi ecclesia, plantetur et crescat fidei christianæ religio, et quæ ad honorem Dei et salutem pertinent animarum per te taliter ordinentur, ut a Deo sempiternæ mercedis cumulum consequi merearis, et in terris gloriosum nomen valeas obtinere."

* Sicut Dominum venerentur, id est, ut principem dignum magno honore, non Dominum Iberniæ, sed præfectum causa colligendi tributi
[60.] ecclesiastici.||

CAP. V.

Rex Angliæ venit in Iberniam: Anglorum ambitio : Ibernorum aliquot rebellio.

Hoc pontificis imperio præmisso, rex Angliæ Henricus Secundus appulit in Iberniam anno Redemptoris orti MCLXXII die Divi Lucæ. 18. Octobris. Ubi ab aliquot magnatibus Ibernicis, qui, qua sunt synceritate religionis, pontificis Romani mandatis non obsequi nefas ducunt, exceptus non ut rex aut Dominus Iberniæ, sed ut a pontifice præfectus (sic ego accepi) ut exactor, et collector pecuniæ, quæ ad sedem Apostolicam pertinebat, omnem litem inter Ibernos et Anglos componit, regni gubernaculum sine contentione accipiens : præfectisque constitutis in Angliam revertitur. Haud diu post ejus reditum Angli

Ibernorum Ultoniensium fortunas atque possessiones invadunt: ob id horum nonnulli resistunt et rebellant. Sed iterum arma deponere excommunicationis mucrone coguntur a Viviano Romani Pontificis legato.

CAP. VI.

Ibernorum vatum præsensiones de Iberniæ excidio.

ITA venit Ibernia in Anglorum potestatem. Quod ante longe annorum sæculo Iberni et gentiles arioli et sacri vates, Columba, Ultanus, Bearchannus, Siannus, et alii portenderunt et aperte satis indicaverat illud et celebre somnium, quod Cormakus Arti filius Iberniæ sceptrum gerens somniavit. Is per quietem vidit in Iberniam classem appulisse: ex hac magnam multitudinem ovium in terram descendisse, nec interposita mora ex Iberniæ sylvis et montibus ingentem luporum vim venientem ovibus iisse obviam: prælium fuisse commissum: atque lupos tandem ab ovibus fusos atque fugatos loco cessisse. Qua de re arioli consulti responderunt, somnio regis ostendi in Iberniam alienigenas venturos fuisse, qui verborum blanditia, ficta et fucata amicitia, falsa specie utilitatis ab Ibernis facile excepti regni imperio potirentur: et inde Ibernos viros animi corporisque robore præstantes variis dolis, fraudibus et artibus sensim, et furtim perderent atque delerent. Quod plane, minime secus contigit. Quid enim blandius illa Anglorum prima familiaritate, et amicitia commentitia et fucata? Quid optabilius illis promissis, quibus faciles et simplices majorum nostrorum animos deceperunt? quid jucundius et lætius æquissima moderatione, qua se Iberniæ rempublicam, non modo conservaturos sed aucturos fuisse sunt polliciti? Quid sanctius, quid venerabilius jussu pontificis summi qui et sua authoritate et censurarum ecclesiasticarum terrore Ibernos Anglis subegit? At quam contra pollicitationes, præter spem omnium, præter pontificum Romanorum expectationem Iberniæ rempublicam everterunt, magnates et viros strenuos summos, atque constantissimos Catholicos vario stratagemate, dolo, fraude, sexcentis artibus extinxerunt, ima et summa miscuerunt! Ita peccata nostra meruerunt; ita fuit Numini visum; ita Deus sivit non propter Anglorum meritum, sed ob Ibernorum culpam, ut olim in suo vaticinio Divus Meltambhlachtus prædixit.|| [61.]

CAP. VII.

Juste ne Angli Iberniam obtineant?

Satis est exploratum, quemadmodum Angli sint Ibernia potiti, unde etiam quantum in eam juris habeant, facile colligetur. Ac mihi quidem rem tota solicita mentis acie contemplanti nihil juris penes eos esse videtur. Prætereo quod injustam atque turpem causam adulteri, qui toros alienos contaminaverit, alius uxorem rapuerit, restituere noluerit, defendendam susceperint. Supersedeo quod expulsum in pristinum statum et amissas sedes esse restitutum, non sint contenti, possessionibus et fortunis alienis abusi: omitto quod in Catholicos a quibus amici excipiebantur, fraudem et crudelitatem exercuerint; facio missum quod ne sacrosanctis quidem templis pepercerint.

Hoc vero constituo, quod eos omni jure, justitiaque prorsus privat, pontificis diploma fuisse falsa relatione surreptum ut œque sit hoc infirmum et posteriora summorum pontificum rescripta quæ hujus robore nituntur invalida et nulla. Cujus rei minime leve argumentum est, quod tale quale hoc est, nunquam sedes Apostolica scienter concessit. Neque enim credi potest, animo pontifici fuisse, Iberniæ imperium transferre in externum, qui ad id nullo jure vocabatur, superstitibus Ibernis ortis regio sanguine, regulis singulorum partium, et Rotherico, qui totius insulæ monarcha nonnullis colebatur. Hos viros christianissimos, qui ne transversum unguem ab ecclesia unquam discesserunt, num per prudentiam papa hæreditate abdicaret? Num Pontifex Anglum creaverit Iberniæ dominum causa dirimendi Ibernorum procerum controversias? Non—namque similis rei mentio non fit in litteris, nec ratio est satis apta, cum ad id Henrici Regis authoritas minime suffecerit, pontificis autem satis fuerit, cujus nutu motus Ibernorum in ipsum Henricum, et ejus successores sæpe sunt sedati.

An vero Christi Vicarius Iberniam ingredienti potestatem Anglo fecerit causa dilatandi terminos ecclesiæ? pia quidem et sufficiens hæc ratio semper videtur. Sed Henrici regis narratio vero minime consentanea, cum semper Ibernia postquam semel est ad fidem conversa, litteris et religione floruerit, innumeris Divis nobilitata, ut insula sanctorum sit nuncupata, Archiepiscopis, quatuor, et Episcopis triginta sex, ecclesiam administrantibus, religiosorum cœtibus, aliisque divino cultui dicatis uberrima, nullius hæresis nota insula. Quod si in ea religionis splendor minime lucebat, quam ob causam Adrianus Pontifex maximus pacisceretur, ut Henricus rex ecclesiastica jura sancta et inviolata servaret, ne Divi Petri vectigal interciperet, expilaret, aut interverteret. Sed quia superius satis est ostensum, illam fide, religione, sanctitate, litteris, eruditis hominibus floruisse, in præsentia minus est immorandum.

Iam vero cum rex Henricus, in suo supplici libello asseruerit, insu-

las fide christiana illustratas ad jus sedis Apostolicæ pertinere, cur nunc summi pontificis jus, potestatem et imperium, tam in insulam Britanniam, quam, Iberniam, Angli negant? Cum penes Christum Dominum, ejus vicarium in terra, Petrum et hujus successores Romanos Pontifices in insulas et continentem simul, jus esse, compertissimum sit. Hinc igitur ignorabit nemo Iberniam non jure, sed injuria et narratione minime vera fuisse primum ab Anglis obtentam. U nde Divus Laurentius O'Tuathil, Dubhlinnæ Archiepiscopus fertur summum Pontificem adiisse; ad illum rem retulisse; ab eo impetrâsse diploma, quo Anglus Iberniæ administratione abdicabatur. Cœterum rediens in oppido Galliæ, quod dicitur Eu, gravi morbo præpeditus Creatori spiritum reddidisse, ut opem quam cupiebat non potuerit patriæ ferre. Ipse relatus est in Divorum fastos ab Honorio III. Pontifice Summo. Ejus vitam litteris illustravit vir quidam Augensis, cujus nomen non extat, a Laurentio Surio relatus, ut accepi.

Sed fac, quod nequicquam verum est, ab Anglis et pontificis decretum ritè obtentum, neque postea revocatum et Iberniam jure quæsitam fuisse; postea tamen omni jure planè exciderunt, conditiones a papâ dictas, constitutasque transgressi. Conditiones in decreto eontentæ sunt hæc. 1°. Ut ecclesiæ limites dilatentur. 2°. Vitiorum decursus restringatur. 3°. Mores corrigantur. 4°. Christiana religio augeatur. 5. Dei cultus et honor et salus animarum sit maximè curæ. 6°. Jura ecclesiastica integra serventur. 7°. Annua pensio denarii unius a singulis regni domibus Beato Petro solvenda non tollatur. Ecce nunc Deûm superos et orbem terrarum obtestor) quàm longè contrà Angli admiserunt et quotidie admittunt.

1° Ecclesiæ sacrosanctæ fines non modo non amplificarunt sed longè angustiùs contraxerunt; || 2° vitia in gurgitem vastum auxerunt; 3° [62.] Mores depravarunt et corruperunt. 4° Christianam religionem extinxerunt; 5° Dei cultum honorem et animarum salutem non solùm neglexerunt sed oppugnant. 6° Ecclesiastica jura diminuerunt et expilarunt. 7° pensionem Divi Petri de medio sustulerunt; 8° fidem Catholicam funditus delerunt. 9° Sacra profanaque miscuerunt; 10° in superos impias manus injecerunt, 11° Nullam certam religionem, nullam firmam fidem, pro Deo ventrem, voluptatem, libidinem colunt.

CAP. VIII.

Leges atque mores aliquot ab Anglis in Iberniam latæ repetuntur.

His satis efficitur, ab Anglis Iberniam injustè teneri. Reliquum est ut hoc loci in medium prodamus aliqua exempla eorum administrationis, mores paucos, legesque nonnullas: quibus Iberniæ rempublicam cum

Catholici fuerunt, capessere statuerunt. Apud Ibernos gentem in sacra templa, sacerdotesque syncerissimâ religione mirandam, erat longè maximè execrabile, quod Angli ecclesiarum sanctitatem aliquando justo minus observabant. Authore Stanihursto Philippus Wigorniensis Anglus Iberniæ ab Henrico rege præfectus in ipsâ quadragesimâ, tempore sacro, quo Catholici pii viri erratorum totius anni pænitentiam agere solent, Ardmacham primam Iberniæ Metropolim adiens extorsit
[63.] magnum pecuniæ vim non solum a plebe sed ab ipsis sacerdotibus,|| quos exactionis immunes esse sacratissimæ leges stabiliverunt. In ejus comitatu fuit Hugo Tirellus etiam Anglus, qui cum ibidem sacerdotum gymnasium diripuisset, indidem grandi magnitudine lebetum secum Dunum detulit, ubi ejus diversorium noctu forte flagravit, et postridie lebes integer invenitur, onerariis caballis, quibus vehebatur flammâ consumptis, et Tirellus quamvis terrore Numinis perculsus lebetem restituerit, tamen infelici exitu perivit. Quod illi Dunensis Episcopus portendisse fertur. Giraldus Giraldinus Killdariæ comes, qui eousque Anglorum majorum suorum mores retinebat Iberniæ præfectus, apud Henricum septimum regem et consilium Angliæ convictus, iniisse consilium injiciendi ignem Casiliæ Archiepiscopali templo, respondit "ideo se id decrevisse, quòd pro re certâ et indubitata a quibusdam acceperit, antistitem tunc temporis in templo fuisse." Quo responso cum regi consilioque risum commovisset, absolutus dimittitur. Quod Stanihurstus inter Kildarii laudes refert. Alia non est quod referam : longum fuisset dicere de molestissimis exactionibus, extortionibus, de longâ comessatione, perpotatione, quas ebrietas, vomitusque sequitur, quas res referre plenè, fuisset nihil speciosum. Leges paucas recensebo, quos Angli reges in Ibernos tulerunt. Principio, incredibili curâ, et severitate jus illud observabant, quo caverunt ut in Ibernia ii tantum, qui ex Anglis ducebant originem, vel sub Anglòrum imperio Iberniam adierunt, aut ut brevius dicam, novi Iberni, magistratus gererent, civilibus officiis fungeruntur; et suffragia in senatu, quod parliamentum nuncupatur ferrent : veteres autem Iberni non aliter rerum publicarum gubernacula regerent, quàm accedente extrinsecâ quâdam denominatione physica seu civilis juris qualitate, ipsorum regum placito concedendâ, quæ Anglis quidem "Denization" Hispanis verò "Naturalizacion,' mihi autem, "adscriptio in civitatem," seu municipalis juris donatio nominatur. Igitur quâdam juris Anglici fictione, antiqui Iberni non indigenæ sed exteri nasci, et hospites in suâ patriâ esse reputabantur. Quæ lex juri gentium et naturali apertissimè adversatur, cùm contrariam, ut in suâ quisque patriâ civis, in alienis verò finibus hospes habeatur, divinâ quâdam providentiâ constitutam omnes gentes, etiam Gentiles et barbaræ firmam, immutabilemque custodiant. Dabant autem Angli reges hoc jus Ibernis vel prætio commutatum vel pro meritis in se collatis, vel conferendis. Hinc ut dicebamus, veteres Iberni primores ab Anglis regibus non inaugurati, et novi etiam Iberni magnates veterum Ibernorum more creati, jure ferendorum in senatu

vel parlamento, suffragiorum abdicabantur. Unde deducitur omnia Parlamenta in Ibernia Britannorum regum authoritate coacta, deincepsque pristino more celebranda, prorsus irrita, infirma, injusta, violenta esse: Quod nemo animi sedati, et a perturbationibus liberi negaverit, cum jus ferendi suffragii, leges condendi, decreta perscribendi sit ablatum magnatibus Ibernicis veteribus; et novis, penes quos majorum more, gentium omnium exemplo, jure naturæ, rationis præscriptione esse debet (quemadmodum fuit primis temporibus, quibus Angli Iberniam capessere cæperunt) solumque proceribus ab Anglis regibus creatis concessum, qui illis nec antiquitate, nec dominatu, nec opibus, nec viribus superiores fuerunt. Nihil erat laudabilior illa constitutio, quâ
citra pœnam homicidii permittebatur Anglis, et Anglo Ibernis|| occidere [64.]
veteres Ibernos, (quinque familiis exceptis) quamvis essent pacati et Anglici regis tributarii, si Anglica civitate non fuisset donati; neque enim eo nomine aggressores, rei homicidii, quod Angli feloniam vocant, agebantur. Hâc in re, si benevolus lector fidem nostram sequi sit cunctatus, adeat si placet librum, quem Fiscus aut procurator Jacobi regis Anglo sermone compositum in Iberniâ typis mandavit anno, MDCXII, hæc et alia multa de suâ gente non inficians. Fuit et illa ingeniosa regum Anglorum techna, qua Ibernos partim decipiebant, partim metu compellebant, ut suarum rerum soli, vel immobilium, dominium in ipsos transferrent per quandam imaginariam donationem, quam vocant Angli "Surrender:" summisionem vel deditionem vocem illam possumus interpretari. Fiebat autem hæc donatio hunc in modum. Verus principatus, domitatûs, baronatûs, urbis, oppidi dominus a rege rogatus et jussus possessiones suas illi donabat, tamquam fiduciario tantum donatario, scilicet tacitâ et implicitâ hâc conditione, ut mox sibi aut cum usurâ aut certe sine diminutione redderentur. Eas rex rursus restituebat, donatorem quoque comitis, vicecomitis, aut alio titulo cohonestans, aut aliter illi gratias referens, aut saltem agens: cœterum contractui fraus inesse videtur, quia fiduciaria donatione celebratâ, reges sibi persuasum habebant, jus omne a donatore in se transferri et in restitutione directum dominium apud se manere, et donatori tantum reddi utile dominium, vel usumfructum.*

CAP. IX.

Johannes Pontifex Maximus ad Angliæ regem de Iberniæ administratione scribit.

Ob has et alias injurias vix unquam reges Angli, quietam et tranquillam Iberniam obtinuerunt, multis perturbationibus atque rebellionibus

* The inquisitions, compositions, and grants of English tenure and titles, to the Milesian Irish, commenced under Henry VIII., and carried out occasionally under Mary and Elizabeth.

quotidie concitatis. De quarum rerum parte meminerunt hæ litteræ Johannis summi pontificis ad Edvardum, Angliæ regem.

Commonitio ad Evardum II. Regem Angliæ, ut corrigat gravamina populis Hyberniæ illata, contra formam concessionis habitæ a sede Apostolica.—A.D. 1318, *cir.*

"Johannes episcopus, servus servorûm Dei, christianissimo filio Edvardo regi Angliæ illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

"Paternum amorem ad tüæ celsitudinis incrementa, fili charissime, gerimus, dum te ad ea, quæ justo placent judici, tui regni, terrarum, et subditorum tuorum sint opportuna quieti, ac famæ tuæ pariter et honori prospiciant, solicitis hortationibus invitamus. Propter quod in iis persuasiones nostras devota debes mente suscipere, et ad executionem illarum te paratum et flexibilem exhibere. Ecce, fili, recepimus litteras directas pridem per Hibernicos magnates et populum, dilectis filiis nostris Anselmo, tit. S. S. Marcellini et Petri presbitero, et Lucæ, S. Mariæ in via lata diacono, cardinalibus, apostolicæ sedis nuntiis, et per eos nobis suis interclusas litteris destinatas; in quarum serie inter cætera videmus contineri, quod cùm felicis recordationis Adrianus predecessor noster, sub certis modo et formâ distinctis apertiùs in apostolicis litteris inde factis, claræ memoriæ Henrico Regi Angliæ, progenitori tuo, dominum Hyberniæ concessisset, ipse Rex ac successores ipsius Reges Angliæ, usque ad hæc tempora modum et formam hujusmodi non servantes, quinimo eos transgredientes indebitè, afflictionibus et gravaminibus inauditis importabilium servitutum ipsos diutius oppresserunt. Nec fuit hactenus qui revocaret illata gravamina, aut errata corrigeret: non fuit quem pia compassio super eorum contritione moveret, quamvis super his ad te recursus habitus fuerit, et clamor validus oppressorum aures tuas quandoque pulsarit. Unde talia ferre nequeuntes ulterius, coacti sunt se a dominio tuo subducere, et alium in suum regem advocare. Hæc, dilectissime fili, si veritati nitantur, tanto nimirum infestiora nostris accedunt affectibus, quanto desideramus intentiùs ut ibi prosperè cuncta cedant. Circa illa versari sedulo debes, ea que promptis effectibus exequi, quæ tuo sint placita Creatori; et ab omnibus obstinere sollicitè, per quæ contra te debeat provocari Deus ipse, ac Dominus ultionum, qui gemitus afflictorum injustè, minimè despicit, et qui propter injustitias peculiare suum dejicisse describitur populum et translationem fecisse regnorum. Quanto etiam desiderabilius, his præsertim impacatis temporibus, cupimus te illis libenter intendere, per quæ tuorum corda fidelium ad tuam benevolentiam et obedientiam debeant allici, et illa prorsus vitare quibus valeant a tuæ cultu devotionis avelli.

"Quia utique, fili, tua non modicum interest, hujus novæ mutationis vitare dispendium, quamplurimum expedit, ut hæc non negligantur turbationis initia: ne illis periculosè crescentibus serò medecinæ remediæ præparentur. Excellentiam regiam sollicitamus attentê, præsentibus sane nihilominus suadentes, quatenus hæc prudenti meditatione considerans, et cum tuo discreto concilio conferens super illis, circa præmissorum gravaminum correctionem, ac reformationem debitam et festinam, viis et modis decentibus, sic sufficientur provideri mandes et facias, sic discriminosis principiis in hâc parte obstare procures, quòd et illi per quem regnas placere valeas, et te in iis efficaciter implente quod debes, cujusvis adversum te justæ querelæ materia conquiescat, per quod iidem Hybernici saniori ducti consilio, tibi, ut suam in apertam injustitiam, te apud Deum et homines excusata, convertant. Ut autem de prædictis gravaminibus et quærelis, quibus prædicti inninuntur Hybernici, tuis sensibus innotescant ad plenum, præscriptas litteras missas cardinalibus antedictis, cum formâ litterarum quas prœdictus Adrianus, prædecessor noster, eidem Henrico Regi Angliæ de terrâ Hyberniæ concessit, tuæ magnitudini mittimus inclusas."

CAP. X.

Iniqua Anglorum administratio et cum Ibernis bella.

QUAMVIS his litteris Angli injuriis breve tempus fortassis abstinuerint, tamen vix unquam reges Angliæ vel eorum præfecti Ibernos, molestiis afficere et vexare omittebant. Ac cum Ibernia primum sunt potitiquam superbè et avarè cæperint imperare, partim ex iis quæ diximus colligi, partim vix credi potest. Ob quod variæ sunt ortæ dissensiones, atque longo tempore transacto ingens bellum fuit secutum, quo veteres Iberni in quatuor densissimas sylvas* abditi sese diu tutati sunt. Unde rursus erumpentes magnam stragem ediderunt: Anglos longè removerunt; amissas sedes plerasque recuperarunt præter oppida munita, possessionesque quas sponte reliquerunt novis Ibernis quos consanguinitate contingebant, vel aliis de causis servare noluerunt. Quo tempore|| si paulo magis urgere et novis Ibernis suis non parcere vo- [65.]
luissent, Anglicum jugum cervicibus forsitan discussissent. Quæ occasio prætermissa postea sæpe peperit tumultus et discordias inter Ibernicos et reges Anglos, in quibus veteres Iberni a suis novis Ibernis, quos expellere noluerunt, impetebantur. Nec Ibernorum tum veterum, tum novorum cum finitimis domesticæ discordiæ defuerunt. Ita ab administrationis Anglicæ primordio res Iberniæ se habuerunt, denec Angli in Christi ecclesiam conspiraverunt. Inde vero, quæ prospere, quæque adverse facta sint, accuratius paulo sequentibus libris persequemur.

* Where these four great woods lay, is not known. The period here alluded to must have been that immediately preceding the invasion of Ireland by Edward Bruce. See Cambrensis Eversus, vol. I, pp. 207, 209. Dublin, 1848.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI.

TOMI II. LIBER II.

HÆRETICÆ TYRANNIDIS SUMMA.

Quemadmodum Angliæ reges cum Catholici fuerunt, Iberniæ gubernaculum nacti, rempublicam magis everterint quàm bonis legibus informaverint, expedivimus. Nunc apta series referendarum rerum postulat, ut orationem vertamus ad eas calamitates tractandas, quas iis regibus Christi religionem aversatis) Ibernia pertulit. Quod ut plenius et ad unguem percipiatur prius hoc libro libandum fuerit, quám sint et Angli in fide Catholicâ varii, lubrici, inconstantes; contra, Iberni firmi, stabiles, fidi; et quomodo præsentes hæreses post infectas magnas orbis Christiani partes Angliam invaserint, et earum lue Ibernos inquinare, cunctis viribus Angli nitantur, additâ ad finem libri generali quâdam persecutionis relatione utili ad sequentium librorum cogni-
[66.] tione.||

CAP. I.

Quam, sint Angli lubricâ et Iberni stabili religione.

Quam sit Angliæ regnum religione inconstans, novitatis studiosum, erroribus contaminabile vel eò potest colligi quod Angli postquam in Christianorum album nomen dederunt, per primos quingentos, septuaginta quinque annos septies, vel ex magna parte fuerint Catholicæ fidei desertores, ut ex Ecclesiasticâ Historiâ Bedæ venerabilis, et sancti viri liquido constat.

Principio quidem circiter annum centesimum quinquagesimum sextum ab ortu Salutis nostræ, Christi, Eleutherio Pontifice summo, Marco Antonio Vero, et Aurelio Commodo fratribus imperium obtinentibus, Anglia rege suo Lucio fuit fidei splendore perfusa. Sed Diocletiani

qui fuit creatus imperator anno CC. LXXXVI° et Maximiani tyrannide, concussa primùm a Christo duce descivit.

Quâ persecutione cessante insula Servatori conciliata tamen rursus Arianæ vesaniæ sordibus inficitur.

Tertiò Pelagii sui erroribus inquinatur.

Ab hâc autem dementiâ redempta per Germanum, et Lupum, Gallos episcopos, illum Antissiodorensis, hunc Tracassinæ civitatis, post horum reditum in Galliam eâdem hæresi revirescente, seque longé latèque diffundente, quarto fædatur.

Iterum ejusdem Germani, Severique præsulum operâ in pristinum statum christianæ fidei restituta, civilibus dissensionibus omni penè religionis luce quinto destituitur.

Sed a Gregorio magno papâ concionatoribus missis, cùm insula cæcos suos errores deposuisset, post tamen obitum Edelberthi regis Cantuariorum ex Anglorum gente Tertii, et Saberthi regis orientalium Saxonum, (populi sunt in Angliâ) eorum successores cum suis et aliis sexto deficientes idola colere cœperunt, Mellito, Justoque Christianæ veritatis assertoribus in Galliam relegatis.

Deinde cùm Bonifacii et Honorii Pontificum maximorum tempore fidem recepissent, Osrichus et Lanfridus reges, Edvini regis successores rursus neglectis Christi Sacramentis, idolorum cultui sese polluendos septimò devoverunt.*

Denique universâ fere insulâ conversâ per Ibernos, Aidanum Episcopum, Fursæum et alios quamplurimos Christiana fuit anno post Redemptoris exortum DCCXXI°, quo Beda historiæ suæ summam manum imposuit, Hinc quomodocumque res Angliæ fuerint per annos plus quadringentos, illud in orbe Christiano fuit valdè execrabile exemplum, quod Sanctus vir Thomas Archiepiscopus Cantuariæ, Primas Angliæ fuerit a satellitibus regis Henrici impie ferro confossus.

Sed execrabilius et inexpiabilius est, quod Henricus VIII. rex se ab Ecclesiæ Catholicæ ductu, et obedientia subduxerit, anno nostræ Salutis, MDXXXII.° et anno MDXXXIV° caput ecclesiæ in ditione suâ renunciari et coli jusserit. Episcopum Rossensem, Thomam Morum Carthusianos Religiosos, alios ecclesiasticos, et sæculares huic furori subscribere renuentes crudeliter occiderit: totam propemodum Angliam in suam dementiam compulerit: Religionem Catholicam funditus everterit, superis bellum indixerit: inexpiatus e vita miserè discesserit.

Nec minus sceleris, est quòd Anglia ab hâc tyrannide hæresis in fidei Catholicæ libertatem operâ, et virtute,|| Mariæ reginæ vindicata, [67.]
rursus anno MDLIX° duce Elizabethâ reginâ ad pristinum vomitum rediverit, ut dubites infidelitatem constantior, an fide inconstantior sit hæc gens. Iberni verò quàm firmi, stabilesque sint in Religione Catholicâ, iis, quæ superius ostendimus satis aperte constat, cum ab orthodoxâ fide, pontificumque summorum ductu, et im-

* Beda, lib. 1, c. 5. † Idem, lib. 3, c. 1.
‡ Idem, lib 3, c. 3, 19, et lib. 5.

perio nunquam sese subduxerint; neque hodie subducant, cum persecutio est longè maximè vehemens et atrox. Quod præstantis, atque raræ fidei signum est apertissimum, vel Nasone Poetâ attestante, scilicet.

> Ut fulvum spectatur in ignibus aurum:
> Tempore sic duro est aspicienda fides.

Quæ hominum fides, religio, constantia quanta sit, quàm præclara, mira, supraque mortalium vires historia præsens ob oculos proponet. Ad cujus faciliorem cognitionem interest, ut breviter attingamus, quemadmodum hæreses hodiernæ, quibus magna pars Europæ flagrat natæ sint, et Angliam invaserint. Unde manifestiùs apparebit, quomodo in Iberniam impetum fecerint.

CAP. II.

Tempestatis hujus hæreses quemadmodum Religionem Christianam invaserint.

Martinus Lutherus homo perditus, atque flagitiosus religionis institutum deserens, et filias duas ex religiosâ religiosus suscipiens, execrabiles atque mortiferas hæreses populo Christiano persuadere cæpit. Quo nefario cæpto minime destitit, etiam excommunicatione verberatus a Leone X Pontifice Summo, anno MDXVIII. usque ad MDXLVI, quo subitâ morte fuit raptus. Ab hoc ignem ecclesiæ Dei injectum Calvinus et alii auxerunt, quibus se socium præbuit Henricus VIII. Angliæ rex deserens sacrosanctam Christi religionem, pro quâ contra Lutherum antea librum scripserat. Hâc horribilium atque Tartarearum opinionum faculâ per hos hæresiarchas accensâ, omnia ferè Christiani orbis regna, vel omnino vel magnâ parte arserunt, si solum demas Italiam, Hispaniam, Indias, ad quas est nuper fides translata, cæterasque regis Hispaniæ ditiones, quas Hispanorum constantia, religio, ferrum in officio, fide, et Apostolicæ sedis obedientiâ continuit. Ob has novorum dogmatum dissensiones, atque perturbationem, principes ad arma excitantur: oriuntur bella, prælia cruenter committuntur, exercitus delentur, magnanimi duces occiduntur, oppida et arces expugnantur, civitates et respublicæ evertuntur, regna exciduntur, summa et ima miscentur. Cæterarum gentium prospera vel adversa facta a claris ingeniis felici stylo condita, æternis litterarum monumentis mandata memorantur: Iberniæ solius res, quæ hactenus in tenebris delitescunt, ab oblivione hominum et interitu vindicatas in lucem et orbis terrarum conspectum proferre nostrum est institutum. Ad quarum rerum intelligentiam de Henrico VIII. Angliæ rege calamitatis hujus authore, ejusque filiis, Edvardo, Mariâ et Elizabethâ; et Jacobo etiam pauca generaliter hic
[68.] perstringenda sunt.||

CAP. III.

Quemadmodum Rex Angliæ Henricus in hæresim lapsus post religionem in Anglia extinctam, in Ibernia Fidem Catholicam tentaverit oppugnare, et quid ejus filii, et Jacobus Rex fecerint.

Henricus quidem eâ mente fuit, ut Cathalinam Catholicorum Regum filiam ob formæ speciem cognomento pulchram pudicitiæ decus, pietatis exemplum uxorem suam legitimam repudiaverit, postquam ex illâ filios duos, marem, et fœminam sustulit: et ejus loco nefariâ copulâ sibi conjunxerit Annam Bolenam filiam suam (ut putatur) quam ex conjuge Thomæ Boleni peregrè missi interea adulterino concubitu suscepisse creditur: quam ob ingentem fœditatem, et exemplum omnium sæculorum inter Christianos maximè execrabile a summo Pontifice reprehensus, et ad penitentiam monitus saluberrimis exhortationibus obstinatior fit; et Tartareo furore percitus anno 1532, ab Ecclesiâ Catholicâ descivit exorsus Sacrosanctam Christi Jesu religionem et orthodoxam fidem in Angliâ delere, Catholicos sedibus expellere, perdere, interficere, nova dogmata asciscere, et amplecti. Anno 1534 jubet se ecclesiæ caput, et Principem intra suos fines coli, et subjectos homines notioris nominis cogi, ut principatum ipsius Ecclesiasticum jurejurando confirment (quemadmodum clientes solent principum suorum dominium temporale præstito juramento fateri) atque renuentes assensum præbere Episcopum Rossensem, Thomam Morum, Carthusianos religiosos, et alios summo supplicio affici, aliis Anglis vel assentientibus, vel segniter renitentibus, vel fugientibus, in Angliâ Catholicæ fidei splendor extinguitur.

Quia verò in Iberniam non aliud jus habuit, quàm quod sedis Apostolicæ tributo colligendo exactor vel, ut alii volunt, Domini titulo Iberniæ præfectus erat a Pontifice summo, jus novum comparare seseque Iberniæ Regem facere conatur. Itaque fertur duos magnates Ibernos convocâsse, et compulisse, ut jus suum ad regni sceptrum in ipsum transferrent per quandam imaginariam, et conditionalem donationem quam superiùs declaravi, et hìc etiam repetere libet: ea fuit hujusmodi. Duo illi proceres a rege rogati res suas omnes, maximè soli, illi donârunt, interpositâ tacitè eâ conditione, et, lege, ut statim sine diminutione sibi redderentur.* Rex conditionem accipiens donatoribus rursus res restituit, statuens cum animo suo utile tantùm dominium, vel usum fructum fuisse redditum, directum verò dominium, atque ita jus ad regium stemma Iberniæ penes se remansisse.

Sed Magnus O'Donnellus Tirconellæ Princeps vocatus, ut hanc donationem faceret, Regem in Angliam adire noluit,† quem alii optimates imitati sunt. Cæterum Richardus Stanihurstus in illâ historiâ,

* The two of whom this legend is told are probably O'Neil and O'Brian. Both were created Earls by Henry VIII., the former in 1542, the latter in 1543.

† O'Donnell on the contrary was the most obsequious, having united with the Lord Deputy to compel O'Neil to submit. *Moore*, vol. iii. p. 316, 320. O'Donovan's Four Masters, p. 1465. See also ibid., pp. 1463, 1479, 1487, for other proofs of O'Donnell's friendship for the English.

quæ est apud bonos parvæ authoritatis, litteris mandavit, Iberniæ Parlamentum anno 1541 consensisse, ut Henricus Iberniæ rex appellaretur. Unde sequente anno X. Kalendas Februarias edicto promulgato Henricus se Iberniæ Regem renunciari imperavit, non animadver-
[69.] tens, quàm injustè id fecerit multis de causis: quòd illa || donatio, in quâ fraus inerat, quæ metu fuit facta, fuerit invalida, et inutilis, quòd illi duo primores Iberni non potuerint etiamsi vellent, regni jus in alium transferre, cùm ipsi non plus juris, quàm alii multi habuerint: nec etiam magnates possent Iberniæ Regem externum creare sine populi consensu, et forsitan summi Pontificis authoritate. De Parlamento nihil est quid dicam: nam constat, omnia Parlamenta Regum Angliæ imperio in Ibernia convocata esse omnino infirma, cùm illis non intersint veteres Iberni optimates.*

Nihilominus, quasi jam non sæculare imperium, sed etiam Ecclesiasticum, et sacrum jus adquissivisset, et in Iberniâ Ecclesiæ caput, atque Princeps foret, per Iberniam quoque totam non aliter, qùam per Angliam, voluit Ecclesiasticas immunitates frangere: sacerdotes de medio tollere: Religionem Christianam prorsus extinguere: sacra profanaque miscere. A quâ mente non abhorruit filius ejus adulterinus Edvardus, cujus tutorum, et Anglici consilii insanum consilium cuncta sancta, et sacra evertebat. Eas tamen cogitationes repressit Henrici legitima filia Maria Christianissima Regina, quæ post fratris obitum Philippo II., Hispaniarum Principi matrimonio collocata brevi regnavit, vitâ defuncta anno 1558, decimo septimo die Novembris annos nata quadraginta tres. Post cujus interitum Elizabetha soror ex Annâ Bolenâ nata anno sequente renunciata regina decimo sexto Januarii paternum incendium a Mariâ Reginâ extinctum et sepultum excitat et auget. Hujus ardentissimæ faculæ jussu post extinctam rursus in Angliâ Ecclesiam Catholicam in Iberniâ quoque Anglorum hæresis grassatur. In Elizabethæ ad orcum raptæ locum accitus in Angliam Jacobus Steeuvardus Scotiæ rex anno 1603 hæreticam tyrannidem novis atrocitatis exemplis auxit et amplificavit. Quorum truculentiæ hæc summa quædam est.

CAP. IV.

Generalis tyrannicæ persecutionis relatio.

In Iberniâ principio ab Anglis hæc scelera committuntur. Christus redemptor in Sacro sancto Eucharistiæ sacramento realiter præsens ex ecclesiis, et vulgi conspectu depellitur. Mox sacræ imagines dilacerantur. In sacerdotes tyrannidis exempla eduntur. In omne genus Catholicorum sævitur. Templa equorum stabula, vel profana palatia habentur. Ecclesiastica vectigalia sceleratissimis hæriticis adjudicantur; res omnes cultui divino nuncupatæ vertuntur in profanos usus: sacerdo-

* Contra: See Moore, vol. iii. p. 316.

tibus Lutherani, Calvinistæ, et id genus sexcentæ hæreticorum sectæ succedunt. Fides, religio, pietas opprimitur. Voluptas, libido, scelus, hæresis extollitur. Quorum scelerum nutrix et tutrix, Elizabetha meritò fuit a Pio V., Pontifice Maximo hæretica pronunciata anno 1569, V. Kal. Martii (ut placet Michaeli ab Isselto) et ei regnum adimendi potestas aliis facta. Hinc à multis Ibernis sæpè capiuntur arma pro religionis jure: omnia ferro et flammâ devastantur, et corrumpuntur. Quibus procellis, atque fluctibus, quot Iberni propter Christi legem perierunt, Superi nôrunt. Nam in bello neque pueris, neque fæminis nostis ira interdum parcebat, et in pace in sacerdotes et res sacras violentiæ manus impiè injiciebantur. Hominum sæcularium numerosâ multitudine relictâ referam præsules aliquot,|| et sacerdotes Ibernos, [70.] qui pro lege sui Redemptoris observandâ spiritum effundere, non recusârunt. In eorum fastis hi collocantur.

Johannes Traversius sacræ Theologiæ doctor crudeli morte affectus.

Richardus Cravæus, vel O'Melcrebhus Ardmachæ Archiepiscopus, Iberniæ Primas, in carcere et vinculis mortuus.

Patritius O'Helius Moyoæ Episcopus Franciscanus religiosus, laqueo strangulatus.

Connatius O'Ruarkus sacerdos religiosus Franciscanus laqueo suspensus.

Dermysius O'Hurlius Archiepiscopus Casiliæ, post ingentes cruciatus patibulo suspensus.

Gelatius O'Culenanus Ordinis Divi Bernardi Bulliæ Abbas, suspensus et sectus.

Huon O'Melkeranus sacerdos eodem supplicio affectus.

Edmundus MacGabharanus Iberniæ Primas, Archiepiscopus Ardmachæ, ab hæreticis equitibus hastis trajectus.

Raymundus O'Gallachur Dirij, vel Luci Episcopus ab Anglis bipenibus confossus, et capite truncatus annum circiter octogesimum agens.*

Pater Johannes O'Magaunus, aliàs Cornelius sacerdos e sacrâ religione societatis Jesu in Kenalmecâ populo Iberniæ, natus nobilibus pa-

* Dr. Burke, on the authority of Dr. Rothe, assigns the murder of this bishop to the year 1604; the Four Masters to 1601. In a MS. History of the Franciscans, compiled in 1617, by Donatus Mooney, who was in the Franciscan convent, Donegal, in the year 1600, the following notice of O'Gallachur occurs :—"Redmundus Galchur martyr, obiit anno 1601; Martii 8, senex, et ut putabatur omnium episcoporum Europæ ordinatione antiquissimus." Rothe states that he was about seventy years at his death. But supposing that he must have been at least 50 years a bishop, to give him any pretension to be reputed the senior bishop in Europe, O'Sullivan's assertion that he was about 80 years, appears the more probable. O'Gallachur's predecessor, Rory O'Donnell, died October 8, A. D. 1550. Eugene Magennis, mentioned by Ware as successor of Rory O'Donnell, was either never bishop of Derry, or at most a schismatic nominee of Edward VI. or Elizabeth. The Four Masters do not mention him, though generally so particular in recording the affairs of Tyrone and Tyrconnell.

rentibus et illustri familiâ O'Magaunorum, qui juvenis in Angliam cum parentibus proficiscitur, indeque, Romam, religionemque professus, et sacris ordinibus initiatus in Angliam reversus propter fidem Catholicam suspensus secatur anno 1594, unde multis Anglus fuisse falso creditur.

Eugenius Mac Eoganus Sacerdos, Doctor Theologus, Episcopus Rosæ designatus, multis gladiorum ictibus dilaceratus.

Dermysius Mac Carrha presbyter, suspensus et sectus.

Dominicus O'Calanus religiosus laicus e societate Jesu, simili supplicio affectus.

Bernardus Mac Moriartus morte affectus.*

Donatus Mac Criedius tractus equi caudâ, suspensus et sectus.

Cornelius O'Dubhena Duni et Conoriæ Episcopus suspensus et sectus.

Patritius O'Luchranus sacerdos, eâdem morte peremptus.

Ludovicus O'Labertagus sacerdos, interfectus.

Connatius O'Kienanus sacerdos, occisus.

Johannes Mac Konnanus sacerdos, laqueo suspensus.

Bernardus O'Carrullanus sacerdos, auribus amputatus et strangulatus.

Daniel O'Harcanus sacerdos, in carcere, et vinculis mortuus.

Patritius O'Dirius sacerdos, suspensus, et scissus.

O'Dirius sacerdos strangulatus et sectus.

Donatus O'Lluinus † Dominicanus, Prior, nonagesimum annum agens suspensus, et sectus. ‡

Thomas Geraldinus Franciscanus religiosus concionator clarissimus diu carcere vinculisque retentus, et tandem mortuus. Ex plurimorum

* "Dominus Bernardus Moriartus, sacerdos Ardachadensis diæcesis, in jure canonico, in Hispania graduatus, Decanus Ardachadensis et Archidiaconus Cluanensis (Clonmicnoise.) Constitutus postea vicarius generalis Dubliniensis, par D. Matthiam de Oviedo Archiep. Dublinnensem, captus est cum Fratribus minoribus conventus de Multifernam Anno 1601, et cum ministro Provinciali qui tunc erat et fratre Richardo Killmorensi Episcopo ; et cum duceretur Dublinium, in via vulneratus est ab hereticis, dum aliqui Catholici eum vi auferre conantur, et Dublinii in carcere mortuus est martyr. Sepultus est in eodem cæmiterio (S. Jacobi.) mense Octobris, anni supradicti." Mooney's Historia Franciscana—p. 69. For a poem on the capture of Multifernam, see Duffy's Irish Catholic Magazine, vol. ii. p. 32.

† Hibernia Dominicana, p. 559.

‡ "Frater Thomas Giraldinus, Ordinis nostri prædicator, et qui fuit aliquandó commissarius nostræ provinciæ, multaque mala ab hereticis pertulit, diuturna incarceratione ; et tandem mense Junio A. D. 1617, carceris squalore confectus, obiit in arce Dublinnense ; et cives, impetrato ejus corpore, magnam ei pompam funebrem fecerunt per tres vel quatuor dies, non sine admiratione et indignatione hæreticorum, qui non valebant populi impedire devotionem. Tandem in eodem cæmiterio (S. Jacobi) juxta reliquias episcopi (O'Dubhenæ Dunensis) honorifice sepultus est." Mooney Hist. Franciscana, p. 69.

numero hos ego in presentia memoriâ teneo, de quorum aliquibus suis locis fusiùs agam. Nunc quibus judiciis, atque ministris in Ibernorum perniciem Angli utantur, dicamus.|| [71].

CAP. V.

Quibus judiciis, et ministris utantur Angli in Iberniă in Catholicorum excidium ?

CREBRÒ celebrantur Anglis in Ibernia conventus, vel concilia, quas ipsi vocant Sessiones. Earum duo genera sunt: alteræ, quæ generales nuncupantur, bis in anno in urbibus majoribus, nobilioribusque coguntur. Quia verò in his nec de rebus omnibus, nec de singulis personis judicium reddi potest, alteræ trimestres nominatæ quater omnibus annis in singulis totiusregni tribubus, quæ Anglis comitatus vocantur, habentur O quàm squalidam tunc, et lugubrem rerum faciem conspiceres! de viris¦amplissimis, de constantissimis quibusque Catholicis præter omne humanitatis exemplum, contra cunctas sacratissimarum legum sanctiones agitur eâ præcipuè causâ, quod nolunt desertâ Catholicâ religione, dogmatibus hæreticorum subscribere.

Frequens est etiam Anglis in his Sessionibus quoddam judicii genus, quod ipsi quæstionem vocant. Idque hunc in modum usurpatur, Quæritur, sit ne Philippus v.g. homicidii, furti, vel læsæ majestatis reus? Hæc causa viris duodecim dirimenda committitur, qui legibus Anglorum debeant esse municipes, vel cives, viginti saltem argenti libras vectigales habentes, nec dispari conditione cum reo, ne in nobilium caput plebei animadvertant. Illis potestas pronunciandi deliberativè tantùm, sit ne Philippus propositi criminis reus, demandatur. Facultas antem ferendæ judicialiter sententiæ hæretico judici reservatur. Cujus judicii forma hodie ab Anglis saltem in Iberniâ corrupta est: namque tam viris duodecim quàm judici jus discutiendi, et examinandi litem, verique indagandi negatur: cùm reus (de Iberno loquor) nec testes producere, nec patrocinio causidici, vel jurisperiti adjuvari, nec ope procuratoris uti possit: et actore tantùm accusante, vel uno teste, etiam inimico, vel corrupto, incognito, et infami sit Anglorum more damnandus. Præterea duodecim viri in conclavi clausi non priùs dimittuntur, aut cibum sive potum capere possunt, quàm inter omnes convenit, nisi cum hæreticis indulgetur, cum quibus minimè convenit Ibernis, quando simul miscentur causam Catholici de capite, vel fortunis periclitantis judicaturi. Tunc enim conventu dimisso, Catholici mulctantur, nec tunc tantùm, sed etiam creberrimè, cûm reum præter Anglici judicis voluntatem communi calculo absolvunt. Huic judicio Catholici cum subjiciuntur, callidus hæreticus talibus verbis interrogationem concipit,

ut vix dolum effugere possint. Philippus v.g. cum nolit jurisjurandi religione confirmare penes Angliæ regem esse summum in ecclesiâ Christi imperium intra fines regnorum, quæ possidet, interrogantur duodecim viri, utrum edicti regii sit reus? Ecquis est, qui dubitet, quin sit reus, cùm rex edixerit, ut omnes sacramento rogentur, se maximum ecclesiasticum imperium obtinere, et Philippus hoc juramentum præstare negaverit? Cæterum quis somniaverit crimen commisisse, quod sit tam nefarii edicti reus? Quis enim est aut laude, præmioque dignior, aut supplicio indignior, quam is, qui tam strenuum, atque constantem Christianum se gerit, ut nullo pretio, nullo cruciatu,
[72.] nullâ vi ducatur, ut tantum in Deum scelus admittat? || Quid enim (per Deum immortalem rogo) potuit absurdius, et stultius mente cogitari, quàm Hæreticum esse Ecclesiæ caput, qui nec Ecclesiæ manus, nec pes, nec aliud membrum est, ab ejus gremio, et societate, fideliumque albo, hæresi, et anathemate remotus? At, si ita responderent viri duodecim, reum fuisse edictum quidem transgressum, non tamen eo casu crimen commisisse, quod edicto non teneretur, hæc sola violati edicti confessio sufficeret, ut hæreticus judex libidine suâ in reum baccharetur. Quam iniquitatem duodecim viri declinare cupientes non ad interrogati formam soliti sunt præbere responsum, sed aut amphibologicis, et dubiis, aut generalibus verbis reum proferunt esse nec pœna dignum, nec criminis conscium, quamvis sciant esse se vel ad incitas mulctas redigendos, vel in exilium mittendos, nec tamen Catholicum à se absolutum deinceps in regno per hæreticos tutò et liberè futurum.

Verum ne ullo modo liberetur reus, jam ea incorruptela invalet contra ipsorum etiam Anglorum leges, et hujus actus naturam, ut duodecim viri eligantur Angli, sive Scoti alienigenæ, sive omnes, sive plures, quam Iberni, aut certè tot, atque illi, quamvis sint conditione longè inferiores reo, obscurissimi, et abjectissimi, interdum vel metu territi, vel pecuniâ corrupti: nec municipali jure frui debeant: neque viginti libras argenti habeant vectigales.

Quod si reus renuat hoc judicium subire, et culpæ sat, et super esse reputatur, ut vitâ privetur, imposito gravissimo pondere, seu patibulo, vel alio supplicio. Nihilominus, quia Fisco bona eorum, qui duodecim virum judicis damnantur, addicuntur, quamplurimi eorum æquitati diffisi eligunt incunctanter regii judicis sententiæ periculum facere, et ejus judicio spiritum effundere, bona suis relinquentes, quàm se, fortunasque simul iniquissimorum hominum arbritrio periclitari: et id sæpiùs factitant, cùm non propter delictum, sed ob possessiones sibi adimendas, cognoscunt in se animadverti. Ita ne in Angliâ judicium hoc exerceatur, non disputo. At in Iberniâ in Catholicos ita usurpari, possum tutissimâ conscientiâ confirmare. De eo nos hæc fusiùs nostrâ brevitate diximus, ut quòd in omnibus sessionibus, et contra plerosque Catholicos reos, usitatissimum est, cujusque sæpè mentionem facere, necesse erit, semel explicatum ad unguem percipiatur.

Tum de injustitiæ ministris, qui ad Catholicos vexandos sunt constituti, videamus. Præter Proregem, regios assessores, vel consiliarios, Momoniarum, reliquarumque provinciarum Præfectos: præter ordinarios judices, qui in oppidis principalioribus judiciis præsunt: præter regios Fiscos, judices, quos, vocant Pacis, et alios non paucos, in singulis tribubus, vel comitatibus sunt duo judices, quorum alter Shiriffus, alter Subshiriffus nuncupatur: ille major, hic minor est. Shiriffi quoque judices alios, quos appellant Balios, in omnibus tribuum populis delegatos habent. Ac etiam insulam totam lustrant quater in anno judices alii dicti commissarii: quibus potestas cognoscendi de rebus omnibus committitur, quid memorem plures? Hi, et alii, omnes audaciâ furentes, scelus anhelantes, pestem reipublicæ nefariè molientes et nervos omnes, et cogitationes intendunt, ut sacerdotes fugent, capiant occidant, et Catholicos omni vi, injuriâ, clade labefactent. Quod ut faciliùs consequantur, longa semper habent in suo comitatu, et amicitia sceleratissimorum hominum agmina: || et hæc nequissimorum atque [73.]
perditissimorum hominum sentina nihil mali, vel sceleris fingi, aut excogitari potest, quod non in Catholicos concipiat.*

CAP. VI.

Quomodo Iberni potuerunt tam immanem persecutionem sustinere, et hæreticorum jugum non discusserint?

TANTAM autem, tamque inauditam, et diuturnam tyrannidem, quâ Fides Catholica premitur, multi sæpè mirati sunt, quemadmodum hæc insula tantâ constantiâ, tamque invicto animo sustinuerit, ut Fidem

* The events recorded in this chapter belong principally to the reign of James I. Under Elizabeth, Irish persecution generally used the sword, allowing however toleration to loyal Irish, except on one point, the public exercise of their worship. When the judges began their regular circuits through all Ireland for the first time under James, the administration of English law, in itself sufficiently distasteful to the Irish, oppressive and intolerant, was rendered peculiarly odious from the selection of the places in which the judges held their courts. At Mullingar, Sligo, Kilkenny (for the county), the assizes were held in the Dominican churches,—at Trim, Leitrim, Cavan, Ennis, Enniscorthy, Wicklow, and Galway (for the county), they were held in the Franciscan churches. "Ita," observes Mooney, from whom these particulars are taken, "illud observandum est, quod ubicumque commode potuerunt, comitia sua et tribunalia judicialia, in quibus de sanguine, criminibus et vitâ agitur in ecclesiis collocarunt, atque ad id, et alia, profanarunt præcipue S. S. Francisci et Dominici."—p. 6. This was, he complains, the abomination of desolation, "in civitate Galviæ, in ipso choro judicibus sedentibus pro tribunali super altari summo, ad modum abominationis desolationis stantes in loco sancto."—Ibid.

semper puram, sinceramque servaverit. Cujus ego causam non, nisi divinæ providentiæ, et miseratione adscribendam arbitror. Neque enim hominum vires potentes esse credo, tantam immanitatem perferre, et vincere, nisi a Deo Optimo, Maximo præcipuo quodam munere adjutas: a quo Divus Patritius Iberniæ Præses fertur impetrasse, ne in ea unquam Fides Catholica deleatur. Præterea, quòd Iberni prosperis, et integris rebus Religionis Catholicæ fuerunt observantissimi, nunc illis affectis diversis adversæ fortunæ ictibus, et obrutis tot ærumnarum cumulis Deus religionem divinitùs conservare videtur. Neque ego possum aliam hujus rei rationem reddere, divinæ mentis arcanos sensus altiùs scrutari non ausus.

Difficilis est et illa quæstio, cum Iberni sint Catholici constantissimi, artibus belli præstantes, sæpeque pro Dei lege multi ferrum susceperint, cur tamen per annos amplius octoginta jugis hæreticorum colla retrahere non potuerunt? Quippe hujus etiam dubitationis explicatio partim recondita est, Numini, non mortalibus explorata. Quâ tamen parte conjectura nostra potest solvi, ego meam sententiam proferre, non gravabor.

Sicut hâc miserrimâ tempestate hæresis, et spretæ fidei scelus multas orbis Christiani regiones invasit, ita alia flagitia, his quidem minora, satis tamen magna, et gravia pectora Ibernorum occuparunt. Hæc sunt, ambitio, inanis gloria, et homicidium. Priscis quidem temporibus Iberni Catholicæ fidei splendore lustrati fuerunt incorrupti, et integri moribus, recti, justique cultores. Sed jam olim inauditâ cupiditate obtinendi possessiones amplas, et in suâ quisque familiâ principem locum, arserunt. Hinc contentiones, odia, bella, domestica, prædæ, depopulationes, et id genus sexcenta mala, secuta sunt. Neque enim modò novi Iberni, veteres impetebant, et ab illis mutuò impetebantur; sed novi novos, et veteres alii alios, et plerique magnates finitimos impugnabant: ac etiam consanguinei, sæpeque fratres de parvis terræ jugeribus, de aliis possessionibus, de contumeliâ ferro experiebantur, alii aliorum vitæ minimè parcentes. Hinc cum hominum peccata regnis excidium soleant afferre, æquo, justissimoque Dei judicio permissum est, ut, qui ob bona terrena tam injusti, crudeles et impii alii in alios fuerunt, iidem rebus omnibus ab aliis iniquè, et crudeliter exuantur, qui aliena appetiverunt, hi sua amittant: qui fortunas justè dividere et partiri noluerunt, hi nullam partem fortunarum retineant: quæ terra domesticorum, consangineorum, fratrum cruore tincta est, eisdem illa adempta ab externis possideatur: et quæ miseriarum
[74.] maxima est, in discrimen deserendi Religionem Catholicam,|| Deique cultu ob hæc peccata sint deducti. Quòd autem ego hæc crimina divulgo, si cui forsan meorum gravis, et molestus fuero, hanc (obsecro per Deum) veniam det mihi, cujus est non minus virtutes, quàm vitia referre, ut illa laude efferantur, hæc supplicio, saltem posteritatis judicio puniantur. Ac eò quidem hæc tacenda minimè duxi, ut qui supersumus Iberni, acerbum flagellum, divinamque vindictam experti,

errata corrigamus: posteri majorum suorum ruinâ territi aversari vitia, virtutes colere discant: exteræ gentes Ibernorum exemplo motæ timeant Numinis iram provocare: et quæ jam provocaverunt, citò penitentiam agant. Nam licet, fuerint Iberni, animi, corporisque robore præstantes, rei militaris scientiæ periti, in bello constantes, in preliis felices, et steterint ab æquissimâ causâ: tamen, quod suis peccatis Deum iratum, et infensum habuerunt, hostibus sæpè numero victis, infausto eventu belli victores denique victi succubuerunt, alii ab aliis impugnati, et profligati: constitutum enim est, ut omne regnum in se divisum desoletur. Neque enim rarius inter ipsos Hibernos bellum oriebatur, quam ab eisdem cum Anglis gerebatur. Dumque Hiberni et Angli belligerabant, Hiberni plerique partes Anglorum (eâ erant insaniâ, et cæcitate mentis) sequebantur, usque ad illud magnum, et acerrimum bellum. in quo etiam minor pars Hibernorum ab Anglis defecit. Quod inferius fusè docebimus: et quibus de causis Catholici fuerint moti, et decepti, ut contra Catholicos hæreticis opem ferrent. Si enim omnes Hiberni in Anglos conspirassent, ullo sine negocio possent hæreticorum jugum cervicibus discutere: ut Angli ipsi communi assensione fatentur. Hæc de persecutione, rebusque Hiberniæ generaliter diximus, ut ea, quæ scribenda supersunt, facilius intelligantur.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI II. LIBER III.

DE VARIIS HIBERNIÆ EVENTIS SUB HENRICO, EDVARDO, ET MARIA REGIBUS.

Libro proximo generalem quandam totius Hibernicæ cladis, et hæreticæ Angloru tyrannidis faciem depinximus: quæ velut argumentum, et præludium ad cætera, quæ reliquo opere tradenda sunt, intelligenda lucem, et claritatem afferet. Hinc verò singulas res relatu dignas ordine suo digerentes percurrere auspicabimur. Ac præsente libro, quæ memoria tenemus ex his, quæ sub Henrico, Edvardo, Mariâque regibus in Hiberniâ sunt acta, referemus.

CAP. I.

Quid actum sit in Hiberniâ de Ecclesiæ bonis

Henricus Octavus nomine Tudor Angliæ Rex, ubi se regem Hiberniæ jussit appellari, ut superiùs demonstravimus, jus etiam Ecclesiarum Hiberniæ ut Hibernorum consensu in se transferretur, curavit, non [75.] aliter quàm Angli fecerunt.|| Cui rei cum Hiberni intercessissent, ille conatu dejectus, saltem Sedi Apostolicæ ut jus illud adimetur, conatus est. Itaque Principibus Hibernis imperavit, ut suæ quisque ditionis, Ecclesias obtineret, Ecclesiasticis expulsis; Hiberni proceres, paucis exceptis, et fortassis uno, vel altero, Ecclesias, et Ecclesiasticos in pristino statu conservare studuerunt. Vix ullum invenies veterum Hibernorum optimatum vectigalibus Ecclesiasticis abusum.* Quos imitati sunt omnes propemodum magnates novi, qui veterum Hiberno-

* More than one or two Irish lords accepted grants of ecclesiastical property; but, generally, they did not convert it to their own use.

rum moribus, atque legibus vixerunt, ut Giraldini, Burki et alii. Verùm aliqui ex primoribus Anglo-Hibernis, vel qui Anglorum consuetudinem retinuerunt, Ecclesiæ bonis suas possessiones auxerunt, et si cætero-quin Catholici fuerint.* Novas verò hæreditates ex Ecclesiæ substantia sibi compararunt Angli, et etiam Anglo-Hiberni inopes, et obscuri, qui Ecclesiastica jura, vel emerunt, vel beneficii loco sunt assecuti a regibus Angliæ, vel alio modo acquisiverunt. His demptis, cæteri Hiberni probi, et honesti viri, maximè principes Ecclesias sancta, spoliare, violentesque manus in sacra injicere, minimè sibi tutum fore existimarunt.

Mirum est, quòd Rolando Eustatio Kilchullinnæ Vicecomiti accidit. Is, cum alioquin fuisset Catholicus bonus, et pius, tamen (ut accepi) monasterium Ordinis Divi Bernardi sibi adjudicavit: nec diu post per quietem vidit quendam sibi minitantem, et carmen Hibernicum referentem, cujus hæc est sententia. "Tua cupiditas invadendi possessiones Ecclesiæ relinquet in servitute tuos pagos, et faciet, ut tua stirps pereat omnis, ut frondes ex alto præcipitio cadentes." Id ita metro quoque nos protulimus :—

Quæ jus Ecclesiæ pervasit avara cupido,
  Illa gravi pagos opprimet ære tuos:
Et dabit, ut subitò soboles tua corruat omnis,
  Ut folia aerio præcipitata loco.

Quod ita planè contigit. Nam Jaimus Eustatius Vicecomitis Rolandi filius, et hæres, ab Anglis cum aliis suæ familiæ gradu dejectus exul diem obivit, ut inferiûs indicabimus.

CAP. II.

Religionem Catholicam delere Reges Angliæ ; conservare Iberni magnates nituntur.

ITAQUE Principes Hiberni, iis quos diximus, exclusis,, cum Ecclesias minimè invasissent, sed potiùs Ecclesiasticos conservassent: illas polluere; hos perdere, Religionem Catholicam extinguere moliti sunt Angliæ Reges Henricus, et Edvardus. Quæ facinora priùs excerceri

* In the parliament held A.D. 1556, 1557, Dublin, the grants of Church property made to laymen under and after the reign of Henry VIII. are confirmed, and with the approbation of Pope Paul IV. Dr. Lynch states that fourteen abbots sat in that parliament; and six or seven heads of different religious orders, who assented to the act. To this the Four Masters allude when praising Pierce Butler, who did not possess one penny of the property of the Church of God *by right of pope* or prince. A.D. 1566.

cæperunt in regiis vrbibus, et oppidis. Inde in Principum ditiones hæresis incendium progredi audet. Cæterum his fuit semper fixuæ atque deliberatum Religionem Catholicam tueri, sacerdotes protegem, hæreses aversari.

CAP. III.

Principes Hibernos Religionem Catholicam servantes Angli sensim delere constituunt.

HUNC Ibernorum optimatum erga Catholicam Religionem fidum, et constantem animum cum Angli explorâsset, communemque rebellionem [76.] timuissent, eos sensim,|| et sigillatim delere ceperunt, varias excusationes quærentes, quibus significaret se non de religione, sed de aliis criminibus, maximè lesæ majestatis cum illis agere, ne allii ab alis adjuvarentur, si causa communis, et religionis videretur persecutionem semper minuentes, dum ferro res agebatur sed armorum vacatio cum dabatur, ad pristinam truculentiam augentes. Partim hâc calliditate, partim domesticis bellis quæ alii cum aliis gerebant, Catholicorum vires extinguuntur, Clarissimos eorum, qui hâc lite vel perierunt, vel contenderunt, eorum aliquas res gestas, ruinamque referemus temporum ordinem sequentes.

CAP. IV

De O'Sullevano Bearræ, et Beantriæ Principe.

PRINCIPIO dux Anglus instructâ navi Hispanos mercatores, atque piscatores, qui Dunbeam portum frequentabant invadit, diripit, capit. Illum secutus armatis aliquot navibus avus meus Dermysius O'Sullevanus Bearræ Princeps capit, et laqueo suspendit, idque impunè fecit, Hispanis in libertatem vindicatis.*

* Dermod O'Sullivan was killed by an explosion of gunpowder in his own castle of Dunboy, A. D. 1549.—Four Masters. Cox adopts from our author the narrative in the text, and, as usual, with a malignant object.

CAP. V.

De Geraldinis Kildariæ.

HIBERNIÆ Geraldini suum genus ad Hetruscos, inde Trojanos usque referunt. Quâ de re, quia Chronicis Hiberniæ non memoratur, nos pro certo nihil possumus confirmare, nec ad præsens institutum attinet. Satis est compertum Mauritium Giraldum virum nobilem, atque magnanimum a Dermysio Lageniæ principe accitum ex Angliæ in Hiberniam trajecisse: atque posteros ejus vocari, tum Garaldos, tum Garaldinos, et Giraldinos: ab his familias duas esse in Hiberniâ procreatas: earum principes institutos ab Anglis regibus duos comites, alterum Desmoniæ, vel Desiæ in Momoniis; alterum Kildariæ in Lageniœ, et inde illos Momonios, hos Lagenios Giraldinos nuncupari. Legitur Thomas Giraldinus Kildariæ comes, qui sex habuit liberos, quinque secum in Hiberniâ, et unum in Angliâ, sub id tempus, quo Rex Henricus Octavus a fide descivit, Proregis imperio Hiberniam administravit. In Angliam a rege evocatus filio natu maximo nomine etiam Thomæ Giraldino, cognomento Sericato potestatem reipublicæ capessendæ subdelegat. Ipse in Angliâ, læsæ majestatis crimine postulatus conjicitur in vincula, in quibus postea brevi diem obivit.

Sed ante comitis obitum Alinus Anglus Hiberniæ Chancellarius, qui Dublinæ agebat, homo in Giraldinorum nomen malè animatus diligentissimâ meditatione studuisse fertur, quemadmodum Comitis filios perderet, jussus ne a Rege, an injussus, ignoro. Ad id callido stratagemmate utiiur. Cum a quodam Sericati familiari viseretur, eum in conclave intulit, ibique jussit spectare, donec ipse reverteretur, qui per domum negotiandi causâ, ut præferebat, egrediebatur, relictis quasi oblivione, vel casu litteris apertis in abaco scripits regis nomine falsò (ut accepi) Quibus lectis hospes intellexit, comitem fuisse jam morte plexum (quod tamen non erat) et Chancellario a rege imperatum, ut Sericatum, ejusque factionis proceres deprehenderet, vinctosque ad ipsum quàm celerrimè mitteret. Hoc cúm amicus ille Sericato retulisset,|| is pericu- [77.]
lum evitaturus confestim egreditur oppido; initum cum suis amicis consilium: quod nihil prudens cæpit: nam cum regni gubernaculum gerens facile potuisset arces et castella tenere, in eis, quos vellet, præsidio collocare, a regis amicitiâ multos subducere, Alinum, et alios inimicos jugulare: tamen, ut perfidiæ notam effugerit, sese rerum administratione publice abdicavit: arcem regi restituit: in possessiones suas sese recepit. Unde de injuriis et nece patris, quem supplicio summo fuisse affectum existimabat, queritur.

Hinc bellum oritur, quo duos annos, plus, minus segniter pugnatur: tamen efficitur, ut magis ferro, et incendio respublica labefactetur, quàm sacerdotes propter Catholicam fidem capite plectantur. Memoratur in hoc bello duplex insignis perfidia: altera cujusdam Hiberni arci præ-

fecti a Sericato: altera Anglorum. Namque Prorex Anglus Muinnodam Comitis Killdarii municipium obsidet. Ut obsidionem solveret Sericatus sese parabat. Interim arcis præfectus in deditionem venit, magnam pecuniæ summam pactus. Deditio Prorex pecuniam repræsentari facit, et ubi pecuniam accepit, ipsum statim jubet suspendi, quasi ita fidem tueretur. Denique Sericatus cum Prorege incolumitatem, et impunitatem pollicente fædus init. Vix tamen armis depositis, ejus arbitrio se permisit, cum in Angliam unà cum fratribus tribus mittitur impositus in navim quæ vocabatur vacca. Tunc intellectum est somnium, quod fertur somniâsse Kildariæ Comitissa eâ nocte, qua Sericatum edidit, se fuisse enixam filios, et hos ventre vaccæ latos in Angliam, nec amplius reversos: nam eò cum venerunt, fuerunt capite plexi. Similique pœnâ Prorex affectus, postulatus eo crimine, quòd in jussus impunitatem illis promiserit, sed an injussus id fecerit, dubium est. Sospites tunc erant ex comitis liberis, duo, Edvardus natu minimus, qui in Angliâ agebat, et Giraldus, qui puer occultus, et protectus a Dermysio O'Sullevano* avo meo Bearræ Principe postea venit in Italiam: et transactis aliquot annis acceptis litteris a Pontifice Maximo, Magnoque duce Hetruriæ ad Mariam Reginam Catholicam, Henrici patris, et Edvardi fratris obitum Angliæ sceptro potitam, et Philippo Secundo Hispaniarum Principi matrimonio collocatum, ab eâ in partem possessionum restituitur. Giraldi Comiti mortuo primum Henricus, inde Gulielmus filii successerunt. Quibus etiam vitâ defunctis Giraldus Edvardi filius jure successionis vocatur, qui, quamvis a pueritiâ fuerit Hæreticis erroribus ab Anglis imbutus sub mortem ad fidem conversus est. Ejus filius puer Kildariæ comes est hodie sospes.

CAP. VI.

De O'Conchure, et O'Morra.

In hoc etiam bellum conspirarunt† O'Conchur Iphaliæ, et O'Morra Lisiæ principes, aliique Lagenii, qui non priùs arma, deposuerunt, quàm veniam sunt pacti in Anglorum potestatem non venientes.

* When Gerald was with his aunt, the widow of M'Carthy Reagh, O'Sullivan, like nearly all the Irish chieftains, contributed (we may believe) to protect him: but no other authority warrants the pretension that O'Sullivan was his chief protector. See Moore, vol. iii. p. 270.

† Yes, and thereby involved themselves in deadly war, which raged almost without intermission during more than sixty years. No counties in Ireland were more dearly purchased by the English government than the King's and Queen's counties. Even the occasional notices of the battles of the O'Moores and O'Connors for these two counties, would supply to the poet or the historian, one of the most thrilling episodes in Irish story.

CAP. VII.

De MacWilliamo Inferiore, et O'Phlatharta.

Lageniæ motibus Henricus rex expeditus, etsi non ad votum eos sedaverit, sospitibus magnatibus, quos deletos volebat,|| Connachtos [78.] statuit esse impugnandos. Ejus exercitus Johannem Burkum titulo Mac Williamum Inferiorem aggreditur. Mac Williamus et suis obæratis, et amicorum auxiliis copias cogit. Ad Sruthirem flumen memorabile prælium* committitur, quo regius exercitus fusus, fugatus ingente cæde labefactatur. Paucis post diebus alius exercitus regius in Maurum O'Phlathartam† missus magna clade sternitur, et alibi quoque regii parum prosperè dimicant. Ita Henrici armis repulsis, religio Catholica a principibus Ibernis in eorum finibus defenditur.‡

CAP. VIII.

De Roberto Iberniæ Primate, et patribus Societatis.

Pater Nicolaus Orlandinus e societate Jesu memoriæ prodidit, hâc tempestate floruisse Robertum Iberniæ primatem virum insignem, et super alias fulgentissimas virtutes eò admiratione dignum, quòd quamvis a puero fuerit oculis captus, nihil tamen minus claro lumine hæresis furori obviam ire, laborantique insulæ subvenire curaverit: atque ejus rogatu nonnullos patres e Societate Jesu a Paulo III, Pontifice Maximo conservandæ, defendendæque Fidei causa in Iberniam missos fuisse: omnium, primum Johannem Codurium eo discessisse: hoc verò morte surrepto, Alphonsum Salmeronem, et Paschasium Broetum Apostolici legati potestatem habentes, Francisco Zabata Apostolico scriptore comitante anno 1541, Idibus Septembris Roma profectos, et B. Ignatii Patriarchæ magistri sui documentis in eo munere obeundo instructos in Iberniâ Christianæ pietati tuendæ, erroribusque novis ab Anglis illatis oppugnandis multum operæ, et laboris impendisse: post religiosorum vero reditum primatem ipsum, qui Divo Martino consecratur, diem

* The battle of Shruel, A.D. 1570. Both sides claimed the victory. *Four Masters.*

† Morough of the Battleaxes, does not play a prominent part before the reign of Elizabeth; from her he received five general pardons at different times for treasons, &c. He was in the battle of Shruel. *Iar. Connaught, p.* 386.

‡ Contra. See Cox, p p. 253, 272, 273.

obiisse ea verba identidem proferentem "Domine si populo tuo sum opus, ego quidem laborem non recuso, sin minus nequicquam moleste fero ex hujus laboriossimæ vitæ præsidio, et statione discedere, divino tuo conspectu, et eternâ quiete recreandus."

CAP. IX.

De O'Briene Tomoniæ et Lomnachæ principe.

HAUD inde longo tempore transacto a Daniele O'Briene Tomoniæ Principe motus excitantur periculosiores procul dubio futuri, nisi in ipso exordio Daniel conatu dejiceretur partim suâ temeritate partim consanguineorum contentione. Is ad tantam potentiam, autoritatemque provectus est, ut illum multi Iberni veteres et novi statuerint regem jurare* neque ad id impediendum Phyton† prorex Anglus, auderet urbis Lomnachæ mænia egredi quam præsidio tenebat, nec satis sibi tutam existimabat. Verum sine vulnere et prælio omnes O'Brienis vires uno stratagemate funditus evertit. Primùm cum illo de pacis conditionibus agit; deinde ut ad colloquium oppidum ingrediatur petit et orat, interposito jurejurando ut obsidibus datis dimittendi illum incolumem ad horam destinatam. O'Brien homo facilis temerario consi-
[79.] lio ductus,|| oppidum intrat, obsides Anglorum secum deferens, ratus Phytonem jurejurando satis esse ligatum, relinquens exercitum ad septentrionalem urbis portam, ubi erat in stativis. Sed e meridionali porta rursus a prorege emittitur ad tempus constitutum: ac ita Sinninus amnis oppidum adfluens et interfluens illum ab exercitu disterminabat, neque trajiciat in fluminis ripis prorex custodias disponit, et interim Cornelio O'Brieni,‡ principi nepoti ex fratre, sed acerrimo adversario, quem secum habebat, regio nomine pollicetur Tomoniæ principatum cum Comitis nomine, quod ejus patruus Maurus O'Brien primus ex eâ gente acceperat, modò regio imperio obtemperans, motus ab O'Briene concitatos conaretur sedare: quam illo conditionem libenter accipiente, O'Brienis vires et exercitus dissipantur; ipseque O'Brien qùod ad exercitum non potuit venire, vix equo fùit, uno pedissequo comite. Ei in hâc fugâ id contigisse fama divulgavit, quod

* Many anachronisms in the chapter. Donnell O'Brian rose to power A.D. 1553.—*Four Masters.* See also ibid. A.D. 1554, 1555, for his victories and battles against the English.

† Earl of Sussex, (not Fitton) A.D. 1558. The *Four Masters* merely record Donnell's deposition and flight, but without the circumstances mentioned here.

‡ Four Masters.—*ibid.*

creditur difficile videtur. Cùm nocte obscurâ et tempestuosâ, in humile tugurium se a tempestate recepisset, equus verò noluisset depressum tugurii ostium ingredi, tum pedissequum ab O'Briene jussum hæc verba equo ad aurem dixisse "O'Brien dominus tuus, qui hâc nocte in tugurio diversatur, jubet ut tu quoque equus suus capite, et dorso demisso, et inclinato tugurium introeas; moxque equum obtemperâsse: cúmque idem equus avenâ vesci renuisset, quippe tritico assuefactus, pedissequum hæc verba illi retulisse, "O'Brien dominus tuus hâc nocte avenaceum panem comedit, imperat ut tu quoque avenâ vescaris, et illico equum obediisse; qua in re ego quidem minimè ad me recipio periculum veri. O'Brien Momonias pené totas peragravit a primoribus comiter quidem et benignè exceptus sed a nemine adjutus ad sedes recuperandas. Inde aditâ Connachtâ petit Ultoniam, ad O'Donellum pervenit. O'Donellus erat eâ tempestate Calvachus, qui patrem habuit Magnum O'Donellum, Tirconnellæ principem et matrem O'Relli filiam, fratremque natu minorem, Hugonem genitum ab O'Nelli filiâ, potiebaturque Tirconnellæ principatu, adempto patri seni, cui tamen victum lautè suppeditabat: et cum Johanne O'Nello Tironæ principe, cùm finium regundorum, tum veterum inimicitiarum causâ intestinum bellum gerebat. Hæc verò discordia per O'Brienem componitur, et ab O'Nello, O'Donelloque ultrò et citrò fides datur, dum ab O'Donello, O'Brien in suas possessiones restituatur. Cœterum cùm O'Donellus ea parat, quæ sint ad expeditionem illam necessaria, ab O'Nello improviso circumventus rapitur in vincula nec O'Brienis rogatu dimittitur.* Sed O'Nellus O'Brieni offert ut ipse illum restituat. O'Brien negat, se permissurum, ut ab O'Nello restituatur nisi O'Donellus dimittatur. Ita infectâ re O'Brien Mauritium filium nothum cum parvâ militum manu quam ipse coegit, in Tomoniam præmittit.† Is occupat atque munit castellum unum et insulam in lacu sitam. Confestim O'Brien secutus magnam partem amissi principatûs recuperavit,‡ et redditus in Anglorum gratiam icto cum Cornelio fædere obiens diem, Terentio filio reliquit.§ Cornelius paucis inde præteritis annis|| ortâ controversiâ cum regiis ad Clariæ pontem pugnam committit, utrinque minimè incruentam; ille nonnullos, quos magni faciebat, desiderat:

* The capture of Calvagh by Shane O'Neill, recorded 14th May, 1559, by the *Four Masters,* but no allusion to O'Brien.

† Calvagh was liberated A.D. 1561. Donnell O'Brien did not make his appearance in Thomond, after his exile in Ulster, until 1562.—*Four Masters.*

‡ Continued war in Thomond between the O'Briens in 1563. In 1564 Donnell obtained the territory of Corcomroe with its tributary lands and church livings, (O'Donovan's Four Masters, p. 1602,) as compensation for the lordship of Thomond.

§ Not until 1579, in the 65th year of his age.—Four Masters. "After an approved repentance."

|| Eight years before, i.e. 1570. Four Masters, who agree with O'Sullivan in other particulars respecting the flight and return of the Earl Conor O'Brien, A.D. 1571-72.

hi victi, profligatique quinquaginta cum præfecto suo Goodmano amiserunt. Sinè majore contentione Cornelius Anglorum iram in Galliam fugiens a Christianissimo rege, validissimo exercitu et instructissimâ
[80.] classe restitueretur, nisi homo segnis et improvidus* ab Anglis|| revocatus maluisset sine contentione pristinum comitatum accipere, quam moriens tradidit filio Dionysio, a quo nunc quoque possidetur. De Dionysio verò, tomo sequente nos sæpiùs habebimus sermonem. O'Nellus antem postea O'Donellum vinculis solvit. His motibus cum occuparetur Henricus, et ejus filius Edvardus puer, Angliæ reges, illis minimè suppeditavit otium ad extirpandam in Iberniâ Catholicam religionem, hæresimque stabiliendam.†

CAP. X.

De Mariâ Reginâ, et O'Conchure Ophalio, et O'Morra.

HENRICO et Edvardo a vitâ raptis Maria Catholica regina Philippo II. Hispaniarum principi nupta regnare cœpit. Quæ tametsi Catholicam religionem tueri et amplificare conata est; ejus tamen præfecti et consiliarii enjurias Ibernis inferre non destiterunt: ipsique Iberni (eo illâ tempestate agebantur furore) alii alios domesticis discordiis lacessebant. Quas inter perturbationes Ophaliæ, et Lisiæ principatus O'Conchuri et O'Morræ adempti regiæ coronæ adjudicantur, novo nomine dicti, hic Regis, ille Reginæ provincia. Sed propter utrumque fuit postea multum cruoris diffusum; ac Lisia quidem bis ab O'Morris recuperata et tandem Elizabethæ diplomate Calvacho O'Morræ permissa, quod hodie tamen illi minimè prodest.

* "In swearing allegiance A.D. 1572, he had promised to advance and further the Book of Common Prayer."

† All the events recorded here took place under Mary and Elizabeth.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI II. LIBER. IV.

De variis Iberniæ casibus sub Elizabetha.

Digniorem cognitu res ex his, quæ sub Henrico, Edvardo, et Maria regibus in Iberniâ sunt actæ superiore volumine memoravi. Nunc referendæ supersunt quæ Elizabethâ gubernaculum regente sunt gestæ per annos quadraginta tres. Illæ veró non omnes, sed eæ tantùm quæ ab anno MDLVIII. usque ad annum MDLXXXVIII. per annos viginti novem contigerunt, sunt libro præsente repetendæ. Quòd tempus sicut longum fuit, ita nobis erunt Ecclesiasticorum virorum martyria invictissima; imbecillorum et turpium hominum inconstans et lubrica fides; hæreticorum tyrannides atroces; nobilium conspirationes, bella, prælia et varia dignissima scitu rerum eventa celebranda.|| [81.]

CAP. I.

Tyrannidis Elizabethæ et Iberniæ perturbationis, generalis relatio.

Mariæ Catholicæ reginæ citò fato functæ successit soror Elizabetha. Henrici VIII. et Annæ Bolenæ filia, regina creata Redemptoris anno MDLIX.° Quæ ubi primúm sceptro potita est, patrem imitata rapidissimis ventis contra Christianæ veritatis cultores œquora fera concitavit. In Angliâ fidem religionemque Catholicam pene extinxit; inde ad Ibernos fide dejiciendos sese convertit. Ejùs persecutionis ordo superius descriptus hìc quoque repetendus est.

Sacrosanctum Euchàristiæ Sacramentum, in quo Christus Dominus verè et realiter existit, templis, vulgique conspectu ejicitur; imagines sacræ scinduntur; sacerdotes fugantur; omne genus Catholicorum injuriis afficitur; ecclesiæ vel profanis usibus vel execrandis hæreticorum superstionibus contaminantur. Ecclesiastici census hæreticis perditissimis attribuuntur; omnes res Dei honori constitutæ inquinantur. Catholici antistites, religiosi, sacerdotes, vix vel absconditi vel sæcula-

rium hominum vestibus dissimulati incedere audent: in eorum locum Lutherani, Calvinistæ et aliæ hæreticorum sectæ sufficiuntur: fidei, religioni, pietati, virtuti nuncius remittitur: voluptas, libido, scelus, hæresis, hospicio excipitur. Imperatur ut regina ecclesiæ suorum regnorum caput, et princeps esse ab omnibus concedatur et jurejurando confirmetur. Hæc jussa per regios ministros et præfectos cœperunt executioni mandari primum in regiis oppidis, oppidanorum summa reluctatione et constantiâ; inde in Ibernorum principum ditiones transfersi; quibus quod principes minime subscribere voluerunt, variæ artes excogitantur, quibus bonis spolientur, gradu dejiciantur, morie plectantur. Hinc capitur ferrum. Regnum bello, cæde, famæ, flagrat, uritur, perit. Dum aliqui Iberni pro Religionis Catholicæ, sûâque libertate gerunt arma, interim cœteris magnatibus et regiis oppidis persecutionis vacatio datur dum libertatis assertores conficiantur. Horum scelerum princeps Elizabetha regina non immerito fuit excommunicationis mucrone percussa a Pio V. Pontifice Maximo. Digniores memoratu res quæ per illos annos viginti novem Elizabethâ regnante gestæ sunt, etsi non omnes tamen maximâ parte perstringemus.

CAP. II.

Johannis Traversii Doctoris Theologi insignis martyrium.

MEMORABILE est quod de Johanne Traversio Iberno Sacræ Theologiæ Doctore Alanus Copus et Pater Henricus Dublinnensis memoriæ prodiderunt, qui in Henrici ne an in Elizabethæ tempora inciderit, ego quinem minime satis compertum habeo. Is in Anglorum hæresim quæ dam scriptis mandavit, quibus Pontificis Maximi jus et authoritatem tuebatur. Ob id ad regium tribunal productus, et eâ de re a judice postulatus,
[82.] nihil trepidé respondens, "his inquit" digitis, (ostendebat autem || dexteræ manûs pollicem, indicem et medium,) ea sunt a me scripta, cujus facti in tam bonâ et sanctâ causâ nec me pænituit nec pænitebit. Inde morti addictus, inter cæteras atrocissimas pœnas, quas dedit, ejus illa præclara manus a tortore abscissa et in ignem conjecta comburitur præter illos sacros digitos tres, quibus illa scripta exaravit, quos ignis quantumvis structus et accensus nequicquam potuit absumere.*

* Travers according to Cox was engaged in arms with silken Thomas, p.p. 235-245.

CAP. III.

Johannis O'Nelli Tironæ Principis casus miri relatu dignissimi.

ECCLESIASTICORUM majori lanienæ varii nobilium motus obstiterunt, quorum aliqui sunt in præsentia memoriâ recolendi, et imprimis a Johanne O'Nello Tironæ principe concitati, qui ita se habuerunt. Quintus O'Nellus Tironæ princeps naturæ jus solvens filios duos reliquit ex matribus duabus susceptos, Johannem et Fardorchum. Johannes qui defuncto patri succedens erat Tironæ princeps, gratiâ plurimum pollebat apud Ibernos tum veteres tum novos, e quorum genere aviam paternam habuit, comitis Kildariæ filiam : nec dominatu parum valebat : namque capto Calvacho O'Donello Tirconnellæ principe (ut supra demonstravi) magnam partem Tirconnellæ adjunxit Tironæ, O'Donnellum prætio mutans. Ob id illum Angli magnopere timebant,* haud ignari Catholici viri potentiam obstaturam fuisse persecutioni, quam ipsi in Catholicos machinabantur et partem exæqui cæperunt. Ergo cupidi virium ejus diminuendarum, occasionem nacti diligenter arripiunt. Inter illum et Fardorchum fratrem de patris hæreditate, ortâ controversiâ, hunc Baronis titulo decoratum ad bellum stimulant, spe principatus obtinendi accendunt : et illi regiis copiis haud segniter opem ferunt.† Cum O'Donnello quoque, qui vinculis solutus Angliam petivit, auxilium reginæ rogatum, Anglorum manus mittitur. Hac O'Donnellus sed maxime Tirconnellorum voluntate, qui ab O'Nello facile desciverunt, Tirconnellam totam recuperavit.‡ Jamque O'Nellus alterâ parte ab O'Donnello et alterâ a Fardorcho fratre, utroque cum reginæ auxiliis acriter impetebatur. Præterea Scotorum legio, quæ ex Scotiâ Albionensi ad hoc bellum accivit, ob minus tempestive solutum stipendium, seditionem facit, O'Nelli ditiones diripiens. Nihilominus O'Nellus in ipso belli exordio Fardorchum extinxit.§ Contra Scoticam legionem‖ reliquum exercitum ducens Scotorum tria millia trucidavit. Angli quoque septingenti, quos duce Randalo, Anglo, regina O'Donnello auxilio dedit, divinâ vindictâ sunt eversi.¶ Est in Tirconella

* Moore, vol. iv. p. 38, 42. Events in the three reigns of Edward, Mary, and Elizabeth, are jumbled here, as may be seen from the dates.

† A. D. 1551. 1552.—Four Masters.

‡ A. D. 1561.—Four Masters.

§ A. D. 1558.—Four Masters.

‖ A. D. 1565. The Scots were not brought to Ireland by John O'Neill. He warred against them at the instigation of England. Moore, iv. 47. Their loss—according to other accounts—was only 700 men.

¶ The Four Masters say nothing of the occupation of Derry. The English garrison, under Randolph, arrived there from London in July, 1565 ; was attacked in October, the same year, by John O'Neill ; slew 400 of the Irish, with the loss (according to English accounts,) of only one man, Randolph himself. Cox, p. 321. Moore, iv. 52.

principatu, oppidum Feuro lacui imminens sedis episcopalis Divi Columbæ patrocinio, nomineque clarum; namque Dire Colum Kelli, id est, Lucus Columbæ cellæ nuncupatur. In eo oppido dispositi Angli hæretici homines contra O'Donelli voluntatem et imperium, sacerdotes et religiosos fugant, sacra templa invadunt, in unam ecclesiam sulphureum pulverem, plumbeas glandes, bombardicum funem, sclopos, hastas, cæterasque munitiones custodiæ causa inferunt: in aliis hæreticos ritus Lutheri, Calvini, et aliorum id genus hominum impurorum peragunt: nullam non scelesti temerant. Cujus piaculi pænam Divus Columba (is *enim* ereditur) minimè distulit: nam tenet fama constans indigenarum, lupum corpore vastum, pilisque hirsutum e proximis silvis in
[83.] oppidum intrepidè venientem,|| officinamque ferrariam ingressum ore hausisse magnam vim illarum scintillarum quæ ex ferro candente, dum tunditur, emittuntur, easque ingressum in œdem, in quâ sulphureus pulvis erat collocatus evomuisse, pulveremque et totum templum accendisse. Cujus rei periculum veri ego ad me non recipio. Penes famam, veteremque traditionem esto fides. Illud, quod inter omnes convenit, audeo confirmare, nitratum pulverem subito conflagrasse;* Anglos qui erant in ecclesiâ combussisse, quique circum ecclesiam deambulabant, ignitis tegulis percussos exanimes cecidisse; qui vel œdes circumjectas, vel in lacum proximum fugiebant, tegulis sequentibus occisos fuisse, ac nonnullos quingentis passibus ab oppido stratos; et ita Iberno nemine læso, Randalum cum septingentis Anglis miserè periisse, præter paucos cladis nuncios, qui ad Anglos suos reversi exitium gentili et ethnico more referebant his verbis. "Ibernus Deus Columba nos omnes interfecit." En hæretici barbari verba effutiebant, quasi Iberni colerent Divum Columbam pro Deo et non pro fido Dei servo, qui propter servata sui Creatoris præcepta, vitamque sanctam atque innocentem, multis miraculis factis in Divorum cœtum est relatus, vivusque divino numine inflatus hanc urbem sanctam prævidit ab hæreticis fuisse violandam. Ob quod cúm ingenti mærore affectus esset, a Bathano socio, tristitiæ causam rogatus, "angor, inquit Bathane! Randalum esse in luco." Quod vaticinium litteris mandatum, sed longo sæculorum ævo non intellectum de hoc Randalo Anglorum præfecto, clarè satis explicatur, O'Donnellus quoque qui Catholicus in oppidum sanctum hæreticos induxit sacra contaminantes haud sero dignas pænas pependit. Namque deletis his Anglis, cum magnum clientium suorum exercitum in O'Nellum duceret, et in medio ejus serenâ die lætus et viribus validus incederet, subito malo pressus exanimis equo corruit.† Illi successit Hugo O'Donnellus frater, cum quo O'Nellus non minus quàm cum defuncto inimicitias exercens instructis agminibus illum paucis stipatoribus muni-

* The ammunition took fire, April 1566, and blew up the town and fort of Derry. Killed, according to Cox, only 20 men of the 700 in garrison: not a probable story.

† A. D. 1566.—Four Masters.

tum improviso circumvenit. O'Donellus paucis amissis fugâ petit salutem. Sed rursus eodem die viribus redintegratis cum victore vindice animo in certamen redivit. Multis utrinque cadentibus strenuè pugnatur. Tandem O'Nellus acie profligatus, copiis deletis,* cum paucis vix elabitur, nihil tamen magis fractus animo. Namque confestim viribus comparatis, octavo post die, cum reginæ copiis manum conserens obtinuit insignem illam victoriam quæ dicitur " sagorum rubrorum,"† quod in pugnâ præter cæteros succubuerint, quadringenti milites nuper ex Angliâ suppetias proregi profecti puniceis sagis induti. Quâ tamen victoriâ clarus haud diu post infauste jacuit. Nam ut contra reginam et O'Donnellum majores copias haberet, ex Scotiâ Albionensi Scotorum legionem accivit, quam apud cum ipse esset incautus, nihil adversi timens a militibus Scotis, Scoticæ legionis haud dudum antea peremptæ memoribus circumventus, et innumeris pene pugionum ictibus obrutus interficitur frustra legionis ducibus militum furori reclamantibus.‡ Ita Scotica legio suorum popularium necem ulta finem huic bello fecit. Tironæ vero principatus illico reginæ fisco addicitur : sed frustra : nam illam statim occupat Terentius O'Nellus, bello fessum magnâque ex parte devastatum. Cæterum contra Terentium, Hugonem O'Nellum Fardorchi filium regina incitat, adjuvat, baronis primum, comitis indè titulis ornat. Quod inferius a nobis suo loco enarrabitur.|| [84.]

CAP. IV.

De Comite Clanrickardæ.

Post Johannis O'Nelli miseram cœdem, Richardus Burkus Clanrickardæ comes, cujus fines in Connachtâ longe, lâteque patebant, reginæ imperio in carcerem detruditur :§ id enim Anglis animo fixum atque deliberatum erat, Ibernos optimates, quos Catholicæ religionis assertores fore minime ignorabant, de medio tollere. Comitis filii Ulligus et Johannes injuriâ provocati reginæ bellum indicunt nec incæpto prius destiterunt, quam pater fuit in pristinam libertatem restitutus. Qui postea moriens illum Clanrickardæ comitem, hunc Leitrimæ baronem superstites reliquit.

* A. D. 1567. Four Masters, who give a long account of the battle. They represent O'Neil as completely broken down and dejected after his defeat.

† No record of this battle appears elsewhere. The English accounts of the immediate cause of O'Neil's ruin, vary much from the Irish.

‡ A. D. 1567.—At Cushendun. See O'Donovan's Four Masters, p. 1619.

§ Clanrickard was imprisoned twice; first in 1572, March 17, but was liberated the same year, when his sons, aided by Fitzmaurice, had risen in arms. Secondly, in 1576, from which time he was confined in Dublin and London, until 1582, when he was liberated. He died the same year, shortly after his return from England. His sons had been in arms during nearly the whole period of his imprisonment.—*Four Masters.*

CAP. V.

De O'Morris et O'Conchuribus Ophaliis.

HAUD diu post Lagenia tyrannide et tumultu quatitur. Namque Lisiæ principatus fuit (ut superius vidimus) O'Morræ ademptus et regiæ coronæ addictus. Quod iniquo ferens animo Rothericus O'Morræ filius paternam hæreditatem armis recuperatam annos sex* acerrima contentione tuetur, modò faciens inducias, modo finitis illis renovans bellum. Hujus præter alios hic fuit memorabilis eventus. Cæperat bello Harringtonum regium consiliarium, et Alexandrum Cosby Lisiæ præfectum Anglos. Quibus de redimendis Angli per inducias agunt. Sub idem tempus Rotherici venator iratus ob mulctam sibi a domino irrogatam ad Anglos transfugit: cum illisque agit de Rotherico tradendo, Harringtone, Cosbioque, in libertatem asserendis. Venatore duce Harpol Anglus, cum militibus ducentis in Rothericum ire contendit. Construxerat Rothericus tabernaculum in mediâ densissimâ et impeditâ sylvâ, valloque munierat, ad quod duobus itineribus poterat adiri. Eò cum venator intempesta nocte duxisset "hìc" inquit, "Rothericus dormit, cum uxore,† Johanne O'Morrâ, consanguineo, et sene uno, et habet Harringtonem et Cosbium vinctos. Sed quia est eâ audaciâ et virtute, quam vos estis sæpè experti, imponite illi hoc rete quod ego soleo cervis intendere, ne evadat illâ fælicitate, quâ alia pericula sæpe superavit" Hominis consilium ridentes Angli duo itinera obsident: ostium circumdant, bombardas introrsum explodunt. Rothericus expergefactus animo præsentissimo, stricto gladio Harringtonem et Cosbium, quater aut quinquies verberat. Tabernaculo erumpens Harpolem, qui proximus erat ostio, ferro fortiter perculit, nec tamen vulnerat cataphracta munitum, omnibus incusso pavore hinc inde ensem verberans, per medios hostes incolumis evasit, consanguineo sequente. Uxor ejus et senex ab hæreticis tabernaculum ingressis interficiuntur. Harrington graviter vulneratus maximè lævo brachio, sed illæsus Cosbius quòd Rotherico cœdente sub Harringtonem sese abdiderat, in libertatem vindicantur.‡ Aliquot post diebus quingenti Angli et Iberni, qui stipendium merebant, duce Mac Gulliphadrigo Ossyriæ principe Lisiam invadunt. Quos contra Rodericus Ibernos quadringentos ducit. Sed priusquam fuit ad conspectum ventum, ipse a suis digressus hostium vires et iter exploratum in medium eorum forte incidit cum duobus tantum comitibus, cum quibus multis vulneribus perimitur.§ Ob cujus rei nuncium milites Rotherici irâ perciti in hostes animo vindice
[85.] irruunt, eosque fundunt, atque pluribus interfectis dux equo vix fugit.||

* Eighteen years. *Dowling's Annals:* dating probably from the death of Connall O'More (grandfather of Rory Oge), who was hanged at Leighlin bridge, A.D. 1557

† Margaret Butler, cousin-german of Black Thomas, Earl of Ormonde.

‡ A.D. 1577. Cox, p. 350.

§ A.D. 1578, June 30. See Cox, and O'Donovan's "Four Masters."

CAP. VI.

Cosbii Angli tyrannis.

PACATIS motibus tyrannis semper crescebat. Franciscus Cosbius Lisiæ præfectus et ejus filius Alexander omne genus Catholicorum immanè bacchantur. Is provinciales Maisum Castrum (Mollach Maius) causâ conventuum habendorum, deque rerum administratione agendi convocat. Convocatos cohortibus armatis improviso circumvenit et ex O'Morræ familiâ centum octoginta viros inopinantes et nihil adversi timentes uno momento temporis jugulabat.* Stradbaliæ plerumque commorabatur. Ubi præ foribus domûs ejus, arbor altitudine magnâ creverat, patulis ramis diffusa. Ex eâ non modo viros sed etiam fæminas atque pueros solitus erat ullâ sine culpâ suspendere. Cum ex arbore fæminæ laqueo strangulatæ dimittebantur, et simul ex fæminarum longo crine infantes liberi pendebant, animo capiebat incredibilem voluptatem. Arborem Catholicorum hominum suspensis cadaveribus vacuam ita solitus alloqui fertur "Magnâ mihi videris, arbor mea, affecta tristitiâ: nec mirum: diu jam agis orba. Ego te cito mærore levabo: tuos ramos brevi corporibus ornabo."

CAP. VII.

De Cathalo O'Conchure, Mac Forte Anglo, et Anglorum quàdam fraude.

HAC crudelitate lacessitus Cathalus O'Conchur renovat motus, damni multum inferens Anglis, ab illisque frustra sæpè impetitus. Cum illo denique Mac Fortus Anglus agit de pace. Ille negat se fidem habiturum Mac Forto incolumitatem pollicenti, nisi reginæ decretum et chirographum ostendat. Dies inter illos constituitur, ut Mac Fortus decretum indicet. Quæ dies cum venisset Mac Fortus equo, sed pedibus Cathalus et Conlus Mac Gocheganus (ita convenerant) ad colloquium conveniunt, interposito nullo incolumitatis pacto; neque enim hoc necessarium videbatur, cum posset eques pedites facile effugere, et unus cum duobus congredi non videbatur ausurus; præterea Cathalus atque Conlus ex eminente et præcipite aggere loquebantur, nec eòdem Mac Fortus ascensurus. Igitur cum Mac Fortus schedulam papyraceam sæpè illis ostendisset, nec legendam dare voluisset, infecta re abiturus Cathalo cupido incessit cognoscendi quid papyrus illa continebat. Itaque ex alto aggere in equum et assessorem

* A.D. 1577. For this massacre at Mullach Mast, see O'Donovan's "Four Masters," p. 1694.

prosiliens, ita corpus libravit, ut circum Mac Forti collum sua brachia daret, illumque ex ephippiis in terram traheret. Socium sequitur Conlus. Ambo conantur schedulam adimere Mac Forto. Hic papyrum in os immissam mandere dentibus et devorare molitur; illi fauces ejus manibus fortiter comprimendo, papyrum cogunt eum evomere. In eâ præscriptum erat (ut egò comperi) reginæ decretum, quo Mac Fortus jubebatur, ut quocumque posset dolo et modo Cathalum deprehenderet, deprehensumque sine morâ plecteret morte. Quâ perfidiâ cognita Cathalus et Conlus Mac Fortum ferro confoderunt, alioquin incolumem dimissuri.* Deinde Cathalus in Hispaniam seccessit, unde rursus in Iberniam rediens naufragio classis Hispanæ ad locum Gallitiæ, qui Corcubion vulgò dicitur, perivit. Conlus impunitatem conse-
[86.] cutus in Iberniâ fato fungitur.||

CAP. VIII.

Giraldini Momoniæ.

SED ne Momoniæ quidem Anglorum injuriis immunes extiterunt. Unde provocati sunt Giraldini Momoniæ, ut arma sumerent, quod quemadmodum sit actum ut intelligatur, de eorum origine pauca referemus. Alibi docuimus Giraldinæ gentis in Iberniâ fuisse duas familias, alteram Lageniorum, quâ de superiùs sumus locuti, Momoniorum alteram, cujus est in præsentia habenda mentio. Hujus princeps Ibernorum instituto primum dicebatur Mac Thomas quod nomen titulo comitis Desiæ vel Desmoniæ (quod idem est) ab Anglis fuit mutatum. Igitur Johannes Giraldinus comes Desmoniæ tres habuit liberos, Jaimum natu maximum, Mauritium secundum, et Johannem minimum natu. Juniores duo diem obeuntes filios superstites reliquerunt Mauritius Thomam, qui citò periit et Jaimum: Johannes, Thomam, Jaimum et Mauritium.

Jaimus Johannis Comites filius, qui defuncto patre comes fuit, natos quatuor procreavit, Thomam cognomento Rubrum, ex Rochei vicecomitis filiâ, quâ repudiatâ ex O Kearulli principis filiâ in uxorem ductâ, Giraldum, Johannemque suscipit. Post hujus interitum, Jaimum ex Mac Carrhæ prinçipis filia sustulit. Moriens verò Giraldum ætate secundum, hæredem, comitatûsque successorem condito testamento scripsisse fertur: Thomæ quoque natu maximo non spernendis possessionibus adsignatis. Quibus tamen hic minimè contentus ad comitatum familiæque clarissimæ principatum adspirabat: sed frustra, nam a clientibus

* A.D. 1583. *Dowling's Annals.*

Giraldo posthabitum Anglici etiam consilii judicio causâ cecidisse tenet fama, jure ne an injuriâ, non est hujus loci disputare.

Hujus familiæ dominatio, potentiaque et Anglorum regum indulgentiâ et illatâ creberrimè vicinis injuriâ, eo incrementi et fastigii brevi evecta est, ut ab Anglis ipsis Desmoniæ comes magnus cliens nuncuparetur; etsi enim magis viribus pollebant nonnulli veteres Iberni magnates, hi non in clientium sed in hostium numerum ab Anglis referebantur, quamvis tributum solverent. Ut verò potentiam plerumque multorum odium comitatur, ita cum hâc familiâ finitimis ingens inimicitia et hostilitas intercessit, maximè principibus Clancarrhæ, Tomoniæ, Muscriæ, qui injurias acceptas a Giraldinis, et Angliæ coronæ militantibus et privatum dominatum augentibus, propagantibusque memorabant. Ob id ea quidem extiterat contentio, quâ cruor acerbis odiis affluenter utrinque effusus horrida arma sæpe tinxit. Neque erant Giraldini minus invisi multis etiam novis Ibernis proceribus ex Angliâ originem trahentibus: ab Urmoniæ comite, omnique ferè Buttlerorum genere odio inexpiabili habebantur. Nimirum sæpe utrinque de gloriâ, finibus agrorum regundis, et tributariis exactionibus fuit acriter dimicatum, regibus etiam Angliæ conniventibus, in utriusque prosapiæ quæ Catholica erat perniciem, qui tamen Iberniæ gubernaculum tenentes hoc reipublicæ incendium inhibere debuerant. Neque chariores sæpe-numero erant Giraldini Lacsnaæ baroni, quem etiam ex Giraldinorum genere esse multi perhibent.

Quod ad institutum præsens attinet, Johannes Giraldinus Comitis Giraldi frater, regnante Elizabethâ, Johannem Buttlerum prælio propulsavit, et adolescens suis manibus occidit.* Quod et majorum injurias minimè oblitus est,|| occisi frater Thomas Buttlerus cognomine [87.]
Niger Urmoniæ comes, religione Protestans, quippe qui in regis Angliæ aulâ educatus est, etsi tamen sub mortem conversus est ad fidem, ut inferiùs monstrabo. Is cùm intellexisset Giraldum comitem esse in ea Desiæ parte, quæ propius ad Urmoniam vergit, paucis, comitatum majorem militum manum parat, illumque circumvenit. Giraldus etsi militum numero longè fuit inferior, maluit tamen prælio quàm fugæ committere salutem. Cæterum paucitas ab adversariorum multitudine circumdata vincitur. Ipse Giraldus pede accepto vulnere plumbeâ glande fortissimè prælians sternitur. Ita ab Urmonio captus ad Anthamamum vadum† sedulâ medicorum operâ curatur: qui tamen non sunt assecuti, ne semper postea parum claudicaret. Curatus in Angliam mittitur ad reginam, quæ illum in Londinum arcem‡ conjecit partim gavisa se

* Shortly after the year 1560, according to Dominic O'Daly. *Geraldines*, p. 57.

† Affane on the Blackwater, two miles below Cappoquin. A.D. 1565. Feb. 1. *Four Masters*. Cox.

‡ A.D. 1565. *Four Masters;* who state, however, that he returned the same year, and was again taken prisoner at Kilmallock in 1567, after St. Patrick's day, with his brother John.

validum persecutionis impedimentum declinasse, partim etiam anxia quòd Johannes Giraldinus comitis frater, vir magnanimus, largus, artibus belli clarus, et Ibernis acceptus in libertate constitutus esset. Igitur ut eum etiam capiat, operam dat: idque nullo negotio fuit assecuta, quòd illam Johannes neque fugere, neque vel minimâ injuriâ lacessere audebat, magis fratris, quám suæ saluti consulens. In eumdem ergo cum fratre, hunc quoque carcerem detrudit.

Hoc molestè ferens Jaimus Giraldinus Mauritii filius, comitis Giraldi patruelis, negat se reginæ authoritati priùs obtemperaturum, quám illa patrueles restituat in pristinam libertatem. Hinc bellum ortum. Jaimi partes sequuntur patrueles alii, omnes ferè comitis clientes, tota pene Giraldinorum Momoniæ familia:* ex finitimis Momoniis nonnulli, maximè Mac Suinnii equites, nominatim Edmundus, Eugenius, Maurus avunculi mei: aliqui in Bearræ principatu duce Dermysio O'Sullevano patre meo, et alia juventus animosa: quorum operâ et virtute Jaimus comitis patruelis possessiones occupat, et tueri contendit. Regina præfectis suis Iberniæ, ut se in rebelles expediant, imperat: comitem Urmoniæ vetei Giraldinorum odio facilé concitat. Thomam Giraldinum cognomine Rubrum† Giraldi comitem fratrem natu maximum spe comitatûs obtinendi accendit, hominem non satis compotem mentis, et comitatus præfectum nominät, qui proximus gradus ad comitis titulum illi forsan videbatür: animos Ibernorum procerum solicitat: persecutionem laxat: indicat se non de religione. sed de jure dominii contendere. Ita bello conflato, mirum est, quantâ fælicitate Jaimus, et per se et per legatos Mac Suinnios equites et alios pugnaverit.‡ Regios ad Killmuchalogum oppidum fudit;§ ad Sannidum tumulum (Sannid) vicit: cum illis ad Kuillchugium silvam (Kuill-chugi) prosperè dimicavit. Ad Cluoniam templum Morganum ducem interfecit, et ejus copias delevit: et alibi signa feliciter contulit. Neque incæpto destitit donec patrueles comes et Johannes carcere dimissi in pristinum statum fuerint restituti et ipse impunitatem pactus.||

* Not the Fitzmaurices of Lixnau—but many of the old Irish, the Earl of Glencar, &c., included.

† O'Daly's *Geraldines*, p.p. 54, 56.

‡ In 1569, while the parliament was sitting, Fitzmaurice combined all the Irish of the South against the government, and aided by the brothers of the Earl of Ormond, besieged Kilkenny, sacked Enniscorthy. *Cox. Four Masters.* Had not this rising taken place, there might have been penal statutes enacted in that parliament against Catholics.

§ A.D. 1571. The date of the other three battles mentioned here, not in the Four Masters. Killchuigi is, probably, that wood in which Fitzmaurice surprised and nearly slew Perrott in 1572. *Life of Perrott*, p. 70. It is the same as Kylhogy, p. 65, ibid, and Kilgueg, near Kilmallock. *Cox*, p. 372.

|| His castle, Castlemain in Kerry, was besieged by Perrott in 1571, and again in 1572, when it was taken after a three months' siege. He held out until 1573. *Four Masters*, Moore, vol. iv. p. 71. Moore represents his submission as unqualified; the Four Masters as a treaty of peace, like our author.

CAP. IX.

Bellum Mac Carrhæ Principis, et Comitis Desiæ. Jaimus Giraldinus in Hispaniam proficiscitur.

HAUD diu post Jaimi motus sedatos inter Giraldum comitem, et Domhnaldum Mac Carrham || Clancarrhæ Principem, et Belinsiæ [88.] comitem bellum est ortum et ad Mangum flumen magis infauste, quàm acriter pugnatum. Namque ceciderunt aliquot equites splendidi e Mac Carrhæ exercitu, et inter illos Maurus, et Eugenius Mac Suinnii, quorum opera Jaimus ante contra hæreticos fuerat usus, et ex Giraldi copiis Colus Mauri frater solus occubuit*. Brevi Jaimus ratus id, quod mihi futurum fuisse videbatur, se per Anglos in Ibernià minimè tutum fore in Hispaniam cum uxore, et filiis duobus juvenibus navi trajecit.†

CAP. X.

Richardus Iberniæ Primas vir insignis.

HIS calamitatibus Ibernia diu miserè concutitur. Cum verò tumultus armorum pacabantur, Angli nihil antiquius habebant, quàm ut in sacros antistites, Religiosos, et sacerdotes sævirent. Ab illis hoc tempore deprehenditur Iberniæ primas, de cujus vitâ, carcere, et obitu in presentia pauca relatu jucunda sunt perstringenda. Itaque Richardus O'Melchrebus, vulgò Chrechus, et ab aliquibus scriptoribus Cravæus dictus, fuit genitus patre mercatore oppidi Lomnachæ in Iberniâ, homine planè probo, et honesto, imbutusque Christianâ institutione, et litterarum rudimentis juxta gentis illius morem a pueritiâ, pietate, divinique cultus studio flagravit. Adolescens mercaturam patris exemplo exercens initâ cum popularibus mercatoribus societate, navi conductâ, mercibus onerata in Hispaniam solvit. Ubi mercibus venditis, et aliis causâ lucri majoris emptis; inque navim impositis atque rebus omnibus ad reditum paratis, secundo vento inflante, dies, atque hora constituitur, qua mercatores omnes navim conscendant. Quâ die cum summo mane concurrerent ad navim, Richardus sociis dixit, se oportere sacra Missæ prius audire, quàm navim conscenderet, et auditis sine mora secuturum. Sacræ Missæ celebrationi videndæ intentus

* A.D. 1574. *Four Masters,* who mention the death of only one Mac Sweeny.
† In the spring of 1575. *Four Masters.*

relinquitur à sociis anchoram breviter molientibus, velaque vento dantibus. Quos ex continente prospiciens, et vocans, in ipso portu videt una cum navi, et mercibus subito casu obrui. Qua re vehementer commotus quòd ipse fuerit servatus Deo gratias agit, statuens animo vitam aliam agere corpori minus periculosam, et animæ longè tutiorem. Igitur litterarum studio se totum addicit. Pietate excellens, et doctrina minimè rudis sacerdos brevi consecratur, et Ardmachæ archiepiscopus, Iberniæque primas inauguratur. Mox in patriam redit sapientiæ divinæ, sanctitatisque merces pro terrenis, et vilibus importans, ut his auxiliis popularibus suis vehementissima persecutione ab Elizabetha percussis ferat opem salubrem animabus. Sanctum munus sanctus Pontifex obiens ab Anglis sacerdotum inquisitoribus deprehensus in Angliam mittitur. Londini conjectus in carcerem, et vincula diu multumque, et præmiis invitatus, et minis, terroreque oppugnatus, nunquam Catholicæ Religionis desertor voluit esse. Inter alias res is eventus scitu dignus nostrorum ore circumfertur. Fuit archiepiscopus ad regios consiliarios in judicium productus, inito prius per hæreticos consilio, et pacto, ut filia custodis carceris pontificem
[89.] argueret tentasse ipsi vim inferre pudicitiamque violare.|| Stantem Pontificem sacrum pro tribunali falso crimine accusatura (ut erat compositum) puella specie pulchra, et ornatu elegans, magna consiliariorum, et omnium circumstantium expectatione curiam ingreditur. Cæterum in insontem cum lumina infixisset, obmutuit, jussaque à consiliariis loqui, nullum verbum potuit proferre: neque prius vocalis redditur, quam secum tacita consilium iniquum mutat: et tunc præter id, quod ipsa statuerat anteà, et consiliarii expectabant, et jusserant, in contrariam vocem subita prorumpit, nullum hominem Archiepiscopo sanctiorem â se unquam fuisse visum; se nunquam ab eo fuisse ad peccatum provocatam, nedum coactam, neque vel vestes suas tactas: idque se non posse inficiari, etiam si necessè habeat, mori. Antistes verò sanctus in eandem custodiam retrusus aliquot post diebus Creatori spiritum reddidit.*

CAP. XI.

Patritius O'Helius Moyoæ Episcopus, et ejus socius Connatius O'Ruarkius Franciscani religiosi, et inclyti Martyres.

NIHIL mitius est actum cum Patritio O'Helio Moyoæ Episcopo et ejus socio Connatio O'Ruarko, de quibus ego jam† ita scripsi. Eâ miserri-

* See David Rothes Analecta.
† Implies apparently that he had written it, as part of some other work.

mâ tempestate, qua Elizabetha Britanniæ regina post Ecclesiam in Angliâ deletam in Ibernia quoque Catholicam religionem summis viribus oppugnabat, floruit Patritius O'Helius Ibernus minimè obscuro genere natus. Qui Seraphici Francisci institutum amplexus in Hispaniâ, in florentissima Compluti Academia diligenter annos aliquot incubuit litteris. Inde postquam cum alibi,tum Romæ in Ara Cæli conventu vitam suam innocentem, et integerrimam magnis pœnitentiæ, sanctitatisque documentis omnibus probavit, a Gregorio decimo tertio Pontifice Maximo episcopus consecratur anno Redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimo nono et ornatus donis in Iberniam mittitur, provinciam sibi demandatam hæresis Anglicæ contagioni mortiferæ reluctantem administraturus. Obiter cum venisset in Parisios, gymnasium tunc temporis longè celeberrimum, in publicis disputationibus ingenii magni, minimeque vulgaris eruditionis elogium reliquit. Cum eo socius ibat Connatius O'Ruarkus filius O'Ruarki principis, viri splendore sanguinis inter Iberniæ primarios referendi, Seraphicæ religionis alumnus, moribus irreprehensibilis. Ambo navi conscensa solvunt in Iberniam, Eo cum appulissent in vastum littus exponuntur, unde Asketiniam (quod erat municipium Desmoniæ Comitis) ingressi a reginæ ministris, militibusque capiuntur, Giraldo Giraldino comite, ejusque fratre Johanne, et aliis consanguineis absentibus. Vincti mittuntur in urbem Lomnacham, ubi tenebroso, fætidoque carcere dies quindecem includuntur. Cum vel hoc supplicio satis afflicti, atque devicti esse, Gulielmo Drurio Anglo Iberniæ proregi viderentur; contra tamen illi responderunt, amæniorem, lætioremque sibi locum illum videri jucundissimo horto florum odoriferorum varietate consito, solisque claritate lustrato, grato auræ spiritu meridiei æstivalis ardorem leniente. Eos furiosus prorex acrius statuit oppugnare. Jubet ad se produci. Tunc in Antistitem fera lumina, trucemque vultum vertens|| "Quid est (inquit) homo [90.]
insane, atque scelestissime, quid est quod reginæ nostræ jussa spernas, auctoritatem contemnas, atque leges ludibrio habeas? Convertere, si sapis, ad reginam, ad ejus religionem convertere. Ita quæ scelera commisisti hactenus, ea tibi condonabuntur hac tantum facili conditione, ut Papæ partes, atque ductum deserens jurejurando confirmes, reginam esse Ecclesiæ in regnis suis caput, et principem. Ita non modo Moyoæ episcopatum, sed uberiora dona a regina (ea ipsa est regali munificentia) habebis." Ad hæc Antistes nihil respondens leniter subrisit. Tum prorex, quid, inquit, rides? Da, precor, inquit præsul, hanc mihi veniam. Haud potui sane risum tenere quod jusseritis, ut me convertam, qui nunquam a vera Dei religione fueram aversus. Quare, si abhinc reginæ sectam sequerer, ea quidem non conversio, sed aversio esset: cum semper conversio in veram Religionem a falsa, et aversio a vera ad falsam fieri dicatur." Supersedeamus, inquit Drurius his nugis; Ego quidem minime ignoro, quin animus Papæ, et regis Hispaniæ de inferendo bello reginæ, præsertim in hoc Iberniæ regno sit tibi satis exploratus, atque consiliorum sis ipse particeps, quod tibi

minime licet occulere. Hac de re nihil episcopus retulit: cumque questionibus admoveretur manibus, et cruribus malleo fractis, aciculis inter ungues manuum, et carnes infixis, nihil tandem prodidit. Sacri præsulis vestigia sequitur intrepide socius Conatius. Ambos Prorex Lomnacha in Kilmuchallogam oppidum detulit, ibique morti addixit. Cum ad patibulum, quod non longo intervallo ab oppidi porta aberat in tumulo erectum, ferrentur, episcopus concionem exorsus mira animi alacritate, raroque verborum delectu cum sancta doctrina conjuncto populum in fide Catholica confirmat: ab erroribus Anglorum deterret. Denique proregi diem dicit ad reddendam rationem iniquæ sententiæ contra se episcopum unctum, et socium sacerdotem, et religiosum crudeliter latæ, jubens nomine Domini eum, ut ante decimum quintum diem sistat se pro divino tribunali. Illico nostri Martyres suspenduntur laqueo facto ex cingulis sacris, quibus religiosas vestes Seraphici Ordinis cingebant. Episcopus est suspensus medius inter Connatium socium, et alium, qui latrocinii accusabatur, et in furca cum penderet fronte trajectus plumbeo pilo ab Anglo bombardario. Ita duo Martyres spiritum creatori reddiderunt. Quod et eos, qui interfuerunt, conspicuis, et apertissimis signis vidisse affectos incredibili solatio propter miraculum, nonnulli sunt authores. Id satis constat, eorum corpora in furca pendentia nunquam ab ullis animalibus tacta, vel minima læsione inusta fuisse, cum aliud cadaver fuerit a molossis canibus, et avibus dilaceratum. Proregem quoque cito incidisse in horrendissimum morbum, et ingenti dolore cruciatum, insanabili lue indies putrescentem, fætore inaccessum, decimo quarto die a Martyrum morte animam perpetuó cruciandum malis Furiis tradidisse Manapiæ. Martyrum corpora brevi fuerunt a Catholicis inhumata.*

CAP. XII.

De Milero, falso Archiepiscopo Cassiliæ.

Ut autem æquum est, sanctos, atque gloriosos viros qui in terris summam laudem, et in cælis æternam fælicitatem meritis assecuti sunt,
[91.] litteris, memoriaque celebrari; ita par quoque videtur flagitiosos,|| atque perditos homines silentio non præterire: ut non modo vivi digna vituperatione coerceantur, sed eorum etiam nomen omnis posteritas execretur. Itaque Milerus,† homo non tam genere nobilis, quam scelere clarus sese Religioni addixerat, in qua longè præter regulas, et morem

* A.D. 1578. See Hibernia Dominicana. p. 601.

† For Myler's life, see Harris Ware. Bishops. Brennan's Eccles. Hist. vol. ii. p. 114.

parum religiosum se gessit. Sacerdos consecratus, et a Pontifice Maximo non minimum potestatis, et auctoritatis adeptus in Iberniam Roma proficiscitur, quasi contra novos Anglicorum dogmatum errores concionaturus, sed aliud forsan animo cogitans. Namque primum Angliam adit, ubi, ut quidam mihi retulit, magna, et pulchra pyxide, vel theca, quam e collo pensilem exterius coram omnibus portabat, Apostolicas litteras gerebat, non aliam ob causam, nisi, ut conditionem, et personam proderet. Deprehensus a justitiæ ministris, cùm una cum litteris Apostolicis ad reginam Elizabetham, vel ejus consilium produceretur, Religionem Catholicam minime invitus deseruit. Reginæ sectam, et præmia libenter accipiens, minora munera prius exercuit. Denique Casiliæ Pseudo-Episcopus factus Annam Ni-Mearam in primam conjugem sibi nefaria copula conjunxit. Qua, die veneris nolente comedere carnes: quid est, inquit Milerus, sponsa, quod mecum non vesceris carnibus? Id est, inquit illa, quòd tecum nolo peccare. Profecto, inquit ille, longè gravius peccas meum Religiosi torum ingrediendo. Eadem a Milero interrogata, cur fleret, quia, inquit, Eugenius, qui apud me hodie fuit, asseveratione magna, multisque testimoniis sanctis mihi confirmavit, me esse ad Tartara condemnandam, si in hoc statu, in quo tua conjux ago, sim moritura, meque, ne hoc verum sit, timor cruciat, lachrymasque cogit effundere. Sane, inquit Milerus, si aliud speras longe te spes fallit, neque timore, sed dolore cruciari deberes. Neque diu post Anna moritur mærore confecta. Eugenius autem, qui tunc, sicut aliás sæpe, eam ad bonam vitæ frugem reducere conatus est, erat O'Duithius Franciscanus religiosus, cujus aliqua carmina acria sane Ibernicè composita in Milerum,* et alios hæreticos

* Copies of this poem composed A.D. 1571, are extant, which fully justify the character here given of it. He ridicules the Protestant doctrines, and assails Myler, Sheyn of Cork, and others, with unsparing invective. It will be seen from the following extract that he turned his poetical talents to some account. "Alius frater istius conventûs (Cavan.) Eugenius Dufghy. Prov. Pr. et notatissimus prædicator, qui austeritate vitæ et religiosâ conversatione omnibus ita preluxit, ut totius sanctitatis specimen præ se ferre videatur, et adhuc per omnes regni partes, ejus fama in omni ore percrebescit: de quo tamen nihil particulare hic subjungo, nisi tantum quod semper nudis pedibus incedebat, atque sine sandalis, et quod in concionibus faciendis admirabilem habuerit gratiam. Inter cœtera hæc de eo notata sunt, quod quamvis fuerit valde prolixus ita ut aliquando tres horas in una concione insumeret, nunquam tamen fatigationem aut fastidium auditoribus attulit. Deinde oculos nunquam aperiebat, dum concionaretur. Acriter reprehendebat, et ad maximam compunctionem movebat, nunquam tamen ulli pro concionibus exosus, sed omnibus gratus et amabilis. Extra conciones, et si aliquando (quod raro accidebat) in sæcularium consortio, lepidus, facetus, et jucundus erat. Omnibus videbatur habere Augustinum adeo familiarem, præsertim ejus opuscula pia, ut ex illo totum sermonem contexere videretur. Tandem solebat in fine cujusvis concionis etiam perlevissimæ summam dictorum elegantibus versibus Hibernicis comprehendere, idque non tam arte poeticâ instructus, quam ipsius sancti unctione edoctus. Postremò, magnus erat zelator contra hæreticos, quos versibus et solutâ oratione est multum insectatus et tamen a plurimis illorum

exstant. Scelestus autem Milerus secundam uxorem duxit, et adhuc vivit non ignorantia, sed voluptate peccans. Sacerdotes non inquirit, neque Catholicos a vera religione subducere laborat. Est jam senio non parum confectus.

CAP XIII.

Thomas O'Hierlatha Episcopus Rosæ, vir insignis.

LONGE alia, atque Milerus mente fuit Thomas O'Hierlatha Rosæ Episcopus, qui Tridentino Concilio celebrando interfuit.* In Iberniam

quos maximê reprehendebat, etiam crescente illorum malitiâ, et omnibus, in magna semper veneratione est habitus, nec illi unquam mali facere quisquam illorum voluit; quia in eo vitæ sanctimoniam et pietatis zelum quamvis non amabant tamen admirabantur."—Mooney, Hist. Francis. p. 33.

* Thomas O'Herlihy, Bishop of Ross, arrived at the Council of Trent, May 25, 1562, with Donagh M'Congail Bishop of Raphoe, and Eugene O'Hart, Bishop of Achonry. Their votes in some of the congregations are recorded; and their signatures are found together at the end of the Council. On the question of communion under both kinds, (super petitione concessionis calicis) concerning which seven different opinions, were proposed by fathers of the Council, some voting absolutely for, others against it, others for deferring a decision, others qualifying their votes by different restrictions, the Bishop of Ross and the Bishop of Raphoe gave an unqualified negative, but the Bishop of Achonry, who came next in order, assented "placet: cum declaratione quòd sanctissimus (Papa) utatur supremâ potestate," thus voting for the granting of the cup to the laity, but leaving the matter to the Pope's discretion, a qualified vote given by several other fathers. Sept. 17, A.D. 1562.

In the VII. general congregation, under Pius IV. October 1562, one of the canons proposed on the sacrament of Holy Orders, was to the following effect:—

"Can VII. Si quis dixerit non fuisse a Christo Domino institutum ut essent in ecclesiâ Catholicâ episcopi, ac eos cùm in partem solicitudinis a Pontifice Romano ejus in terris vicario assumuntur non esse veros et legitimos episcopos, presbyteris superiores, et eâdem dignitate, eâdemque potestate non potiri, quam ad hæc usque tempora obtinuerunt, anathema sit."

This seventh canon, especially the two first clauses on the institution of bishops and the power of the Pope caused much discussion, some of the fathers wishing to insert a declaration that episcopal jurisdiction was derived immediately from God. On this subject the vote of the Bishop of Achonry is thus recorded:—

"Achadensis Hibernus ostendit tribus rationibus, non posse subsistere quod aiunt, "jurisdictionem immediatè esse a Deo: 1°. quia in Hierarchiâ essent multa capita, potiùsque redderetur anarchia, ac totum everteretur; 2° quia ex eo magis confirmaretur opinio hæreticorum; nam, et in Angliâ rex se vocat Caput Ecclesiæ Angliæ, et creat episcopos qui consecrantur a tribus episcopis, aiuntque se veros episcopos, quia sunt a Deo. Nos vero id negamus, quia non sunt a Pontifice Romano adsciti; et recte dicimus, hâcque tantum

reversus in Elizabethæ quoque reginæ tempus incidit. Quo vix credi potest, quantum operæ contra hæreses contulerit concienando, sacra-

ratione, illos convincimus, non alia. Nam et ipsi ostendunt se fuisse vocatos, electos, consecratos, missos; igitur si in canone dicatur tantum "a Christo institutos," hinc inferrent, electionem fieri tanquam ex nudo instrumento, quod æquale sit in omnibus, tam regis, quam papæ. 3°. quia si jurisdictio tota esset a Deo, non posset *(papa)* illam tollere, nec transferre in alium, sicut non potest prohibere consecratum, ne ordinet, aut conficiat Eucharistiam.

"Quæ sententia," adds the historian, "omnibus placere maxime visa fuit."

When the Cardinal de Lorraine subsequently proposed two canons to be substituted for the VII canon, the legates in rejecting them cite among other reasons, the argument of the Bishop of Achonry:—

"Quarto: quoniam multi sunt hæretici, qui asserunt eorum episcopos creatos a regibus, aut magistratibus, aut ecclesiis, esse legitimos episcopos, cum episcopale munus sit a Christo institutum, et in eorum electione versetur tantum nudum ministerium. Qui error magis confirmatur hoc canone, cum totum opus Christo tribuatur, nec ulla fiat mentio papæ, quod nuper etiam advertit in congregatione Episcopus Hibernicus loquens de regina Angliæ, quæ ita ratiocinatur."

It may be observed here, that the report of the Bishop of Achonry's vote is the same, word for word, in the Le Plat and in Mendham's edition of Paleotto, with the very remarkable exception of the word *(papa)* which Mr. Mendham omits; an omission which destroys the point of the argument, and (the impudence of Mr. Mendham's preface considered) diminishes our confidence in his faithfulness to his text.

Other votes of the Irish Bishops are recorded, but the names of their dioceses are not given by Paleotto. In the canons on the obligation of the pastors to reside in their dioceses, a cause excusing temporary non-residence, was proposed:—

"Si imperatoris aut reipublicæ cui subjectus est, occasione aliqua, non tamen administrationis suscipiendæ, aut muneris alicujus publici privative alibi exercendi causa ab ecclesiā (sua) amoveatur:" on which an Irish Bishop voted. N. Hibernus—placet illa causa apposita in decreto. Est necessarium ut prælati intersint in conciliis regum et principum, alias actum esset de religione in multis regnis. Nam in Hibernia cum ageretur concilium reginæ Mariæ, et duo contenderent de episcopatu, alter Catholicus, alter hæreticus, dixit advocatus Catholici, adversarium esse repellendum quia obtinuit episcopatum a rege schismatico Henrico VIII; tunc statim præfecti consilio judicaverunt illum reum esse læsæ majestatis. Ille respondit, rogo ut me audiatis: nam si Henricus fuit Catholicus necesse est ut regina sit schismatica aut e contra; eligite ergo utrum velitis. Tunc præfecti, his auditis, illum absolverunt et eidem episcopatum concesserunt. Hæc est ratio cur non probem proæmii declarationem Juris Divini; non quia non sentiam ita esse, sed ne hæretici dicant, hac tenus episcopos qui interfuerunt consiliis principum fuisse in peccato mortali, ut dixit orator Regis Poloniæ."

Immediately after the preceding, another Irish Bishop votes that the divine law of residence should be declared by the Council. However they may have differed on the expediency of the declaration, it is certain that all three, as shall be seen, fulfilled that law, at the risk of their liberty and life.

On the reformation of the abuses in the sacrament of orders, a canon, (the V.) was proposed, prescribing the qualifications necessary for receiving them, on which an Irish Bishop observes:—

"In quinto corrigantur juges abusus in nominationibus; nam plerumque post nominationem factam nominati videntur negligere expeditiones, et percipiunt interim fructus per economos, et paulatim obrepunt etiam in spiritualia

menta ministrando, sacerdotes consecrando. Ab Anglis diu diligenter investigatus, deprehenditur, et vinctus in Angliam missus in Londinam arcem detruditur.† Unde ad regium senatum primum productus

ante confirmationem." This was an old abuse in the Irish Church, and, as we may suppose, that an Irish Bishop speaks of the affairs of his own country, it had not been reformed at this period. It might explain, (especially the last words,) the recurrence of the phrase "son of a Bishop," "of an Abbot," "of a priest," &c. &c., in the Four Masters, before the Reformation (so called,) without obliging us to suppose that the intruded clerics had added to their other delinquencies, the violation of vows of chastity. See Four Masters, p. 1966, note y.

A proposed canon prohibited the consecration of bishops "pro partibus infidelium," except in cases of urgent necessity; also that such bishops should not exercise episcopal functions except in the diocese of a resident bishop, who was himself able to perform his duties. On this another Irish Bishop observed that he had never acknowledged those titular bishops. There was in the diocese of Donat Mac Congal, a bishop whose name does not appear in the catalogue of any Irish See; he was perhaps bishop in the monastery of Kilmacrennan. *Four Masters*, p. 1929.

Another vote of an Irish Bishop is recorded, but so obscurely, that some other must decipher it.

For the history of O'Herlihy, after his return from the Council, see next note.

Of Mac Congal nothing is known except the date of his death, September 29, 1589. O'Hart signed the composition for Sligo between Sir John Perrott and the Irish Chieftains on the 23rd September, 1585. Iar Connaught, p. 346. Twelve years later, Mooney saw him, that is in 1597, still in the enjoyment of perfect health. "Grandævus sed tamen robustus," p. 9. After the death of Elizabeth his name is included among those pardoned and received under protection by James I.; but it is not probable that the aged prelate stood in need of any earthly protection; as he died in 1603, in the hundredth year of his age, and was buried at the right of the high altar in his own cathedral of Achonry. The O'Harts were retainers of O'Conor Sligoe, and held their territory in the north of the county Sligo, opposite Innishmurry.

On the published lists of the parliament, 1585, bishops of Achonry and Raphoe appear. At that time there was no Protestant bishop of either see; but Catholics were not then excluded from parliament.

In the metrical catalogue of the prelates who assisted at the Council of Trent, our Irish bishops are thus introduced at the end:—

> "Post hos, tres juvenes, quos frigida Hibernia legat
> Eugenium, Thomamque bonos, justumque Donaldum
> Omnes ornatos ingens virtutibus orbis
> Misit ut hanc scabiem tollant, morbumque malignum
> Sacratis omnes induti tempora mitris."

"Juvenes" must mean "young looking." O'Hart was at least 60; O'Herlihy 43; Mac Congal's age is not known. See Mendham's Paleotto. London, 1842, pp. 278, 347, 361, 458, 565, 566; and Le Plat, vol. 5, p. 578.

† He was taken with his chaplain in a small island by a son of O'Sullivan More, and delivered up to Sir John Perrott—Rothe Analecta. 11. p. 73; but in what year precisely, is not easily ascertained. Ware states that Sir John Perrott was president of Munster in 1570, and that O'Herlihy *resigned* (i.e. forced to resign) the same year. The Four Masters date Perrott's arrival in Munster in Spring A.D. 1571. Combining Ware's date of the *resignation*,

mira eruditione, et doctrina causam dixit, et objecta diluit. Nec tamen ideo minus vexatur in eundem carcerem dimissus. Ex quo rursus in senatum deductus, et accusatus nullum verbum protulit. Silentii causam a consiliariis interrogatus, si, inquit," œquitas, et jus exercendum fuisset, nunc mihi verbis opus non esset, cum jam satis objecta crimina purgaverim meamque innocentiam probaverim. At cum non jure,|| sed [92.]
arbitrio vestro mecum agendum sit, supervacaneum mihi videtur, ut me jure tutari coner, ubi jus, et leges nihil reis opitulantur." In pristina vincula conjectus diu fame, siti, tenebris fœtore, situ profligatur ejus corpus pulicibus obruentibus, et plantas pedum rodentibus muribus. Denique dimittitur, quibusdam consiliariis regiis causantibus eum esse stultum, mentis incompotem. Ignoro, sit ne verum, quod audivi, nonnullos reginæ consiliarios fuisse præmio corruptos a Cormako Mac Carrha Thadœi filio, Muscriæ principe Iberno; ut Episcopo suffragarentur. Catenis solutus aliquot annos munus suum sancte exercuit, et tandem fato sanctè functus est.

CAP. XIV.

Lageniorum motus.

Sub hoc tempus Lagenia quatitur non modicis motibus, quorum causa ex his, quæ diximus, colligitur. Namque Lageniis ægrè ferentibus sacri Missarum, ecclesiæ sacramentorum usum sibi esse interdictum, sacerdotes, vel proscribi, vel in vincula conjici, vel occidi, templa hæreticis cæremoniis contaminari, deniquè defessis diutina persecutione, majoremque timentibus, quemadmodum his malis eatur obviam, aliqui nobiles cogitant. Giraldus Giraldinus Killdariæ comes, quem a Maria Regina restitutum fuisse demonstravimus, se Dubhlinnensem arcem capturum pollicetur.* Jacobus Eustatius Kuillchulinnæ Vice-

with the date (N.S.) of Perrott's arrival in Munster, it may be inferred that the Bishop was delivered up in 1571, probably when all the Irish of the south joined in the first unsuccessful siege of Castlemain, June 24, 1571. After three years and seven months' imprisonment in the Tower of London with Primate Creagh, he was liberated and returned to Ireland in company with Cormac Mac Carthy, prince of Muskerry, a great favorite of the English government. Sir Henry Sydney, who met the Irish Chiefs of Munster in the winter of 1575, (*Four Masters*) describes him in a letter sent to England " as the rarest man for loyalty ever born of the Irishry." Cox. p. 344. I find no record of M'Carthy's visit to England. The Bishop died in 1579, aged 60 years, and was buried in the Franciscan Convent of Kilchree, county Cork. *Analecta. Ware.*

* Was arrested on suspicion in 1580,—*Ware*; died in London after five years imprisonment, 1585.—*Four Masters.* His son Gerald had returned to Ireland at Christmas 1578, after an imprisonment of two or three years; was carried to England again, and died there in 1584,—*Four Masters.* Cox, who very often inverts the order of facts, represents Earl Gerald as guarding the pale after his arrest—p. 368.

comes, et Fiachus O'Bruin Ægydii filius eques nobilis conjurationem nobilitatis se facturos promittunt.* Hac de re cum inter equites ultro, citroque litteræ darentur, equitis cujusdam uxor, fæmina zelotypia laborans, verita, ne forsan ab alia fæmina marito suo epistolæ fuissent traditæ, dormienti surreptam unam dedit legendam consanguineo suo hæretico. Is rem probè intelligens ad proregem refert. Proregis jussu equites Lagenii, et Midhii triginta sex repentè, et inopinato comprehensi afficiuntur supplicio summo.† Killdariæ comes, qui capere potuit arma, segniter rem gessit, se Anglorum arbitrio permittendo, a quibus in vincula conjectus in carcere brevi diem obivit.‡ Vicecomes, et Fiachus cum conjuratis aliquot vitam, et libertatem ferro tueri conantur. Memorabilem pugnam ad Muluriam sylvam committunt, ubi Greium Anglum Iberniæ proregem acie superarunt: octingentos milites occiderunt, et inter illos crudelem Catholicorum carnificem Franciscum Cosbium Lisiæ præfectum,§ cujus superius mentionem fecimus. Per duos annos|| bellum administrantes, cum facultates consumpsissent, vicinos etiam devastassent, post crebras velitationes, et accepta vulnera non pauca, ad pauperiem redacti a suis deseruntur. Vicecomes, et ejus frater in Hispaniam fugientes a Philippo Secundo rege pientissimo excepti, dum vixerunt regiæ munificentiæ donis fuerunt aliti, et ornati Ita Rolandi Eustatii Vicecomitis filii, et familia corruerunt, ut ipsi nocturnum hoc carmen, quod superius memoravi, portendit.

Quæ jus Ecclesiæ pervasit avara cupido,
Illa gravi pagos opprimet ære tuos:
Et dabit, ut subitò soboles tua corruat omnis,
Ut folia aerio præcipitata loco.

Fiachus haud prius deposuit arma, quam incolumitatem pactus,¶ fuit
[93.] in possessionibus, relictus.||

CAP. XV.

Bellum secundum Giraldinorum Momoniæ.

Hæc in Ibernià dum geruntur, Jaimus Giraldinus de quo fusiorem sermonem instituimus, in Hispaniam cùm venisset, Philippo II. regi Ca-

* See Desmond's letter to Fiach O'Byrne and, Eustace's to Ormonde. Cox, pp. 361, 369. In the latter, Ormonde is reminded of his kinsman St. Thomas of Canterbury; also 366, 371, and Four Masters, A.D. 1580.

† Forty-five persons hanged in Dublin for treason, A.D. 1581.—Four Masters.

‡ See third last note.

§ A.D. 1580, in Glenmalure. See Donovan's Four Masters, p. 1738.

|| To the death of the Earl of Desmond, A.D. 1583.—Cox, p. 375.

¶ A.D. 1584.—Cox, p. 380.

tholico, quis sit in Iberniâ rerum status exponit, ab illoque Catholicis petit auxilium. Inde per Galliam Romam proficiscitur: ubi tunc temporis erat Cornelius O'Melriannus Franciscanus religiosus Killaloacensis episcopus Ibernus et Thomas Stuclius, qui ab aliis Henrici VIII. regis Angliæ filius nothus, ab aliis equite Anglo patre et Iberna matre genitus, ab aliis omninò Ibernus perhibetur et vel Anglis iratus, vel pietate motus, vel novarum rerum bellique cupidus, et inde sperans aliquid incrementi, vel ad regnum aspirans vir forsan regio genere natus, Ibernorum nomine auxilium in Anglos efflagitabat. Ibidem agebat Sanderus gentis Anglicæ decus, suorum tyrannidem fugiens, postquam de Anglico schismate librum condidit. Eo tempore nonnulli latronum manipuli Italiam non parum infestabant, dum ex sylvis et montibus, in quibus latebant, erumpentes, nocturnis rapinis et incursionibus, pagos diripiebant, et itinera obsidentes viatores spoliabant. Jaimus Gregorium XIII. Pontificem Maximum exorat, ut ecclesiæ catholicæ in Iberniâ jam pene corruenti ferat opem; a quo demum impetravit impunitatem iis latronibus eâ conditione ut secum in Iberniam proficiscerentur, et ex illis et aliis, mille milites plus minus coegit. Quibus Summus Pontifex duces præfecit Herculem Pisanum, virum fortitudine, reique militaris scientiâ clarum, aliosque Romanos milites in naves impositos unà cum Cornelio Episcopo et Sandero Doctore. Jaimus Stucklium, jubet ut Ulyssiponem ducat, ibique ipsum spectet, donec uxorem quam in Galliâ reliquerat, deferat. Stucklius Italicis oris puppes vertens Ulyssiponem secundis ventis defertur illis diebus, quibus Sebastianus Lusitaniæ rex inclytus in Mauritaniam faciebat expeditionem. Rex a Stucklio, ut in Mauritaniam secum transmittat, petit, pollicitus post reditum vel seipsum cum Stucklio in Iberniam trajecturam, vel certe copias uberiores daturum ad asserendam illam insulam in libertatem. Stucklius animo libentissimo conditionem accipiens, in illâ notissimâ clade Lusitanorum, gentis inclytæ, unà cum clarissimo rege Sebastiano, barbarorum armis occubuit. Ex quâ clade Itali, qui superfuerunt, in Hispaniam revertuntur: quo etiam Jaimus jam venerat; qui receptis Italis Mauritanæ cladis superstitibus, et Cantabris paucis a rege Catholico, milites octingentos habebat: (quibus ut author est Michael ab Isselto) quidam Sebastianus San Josephus tribunus militum Summi Pontificis decreto constituitur. His in naves sex impositis, cum magno commeatu, tormentariis machinamentis, armis ad instruenda quatuor millia Ibernorum Jaimus cum Cornelio Episcopo et Sandero Doctore ex Hispaniâ in Iberniam solvens prospero cursu pervenit in Ardnacantum portum, qui Anglis Smerwic vocatur, juxta Danguinam oppidum.* Est in eo portu scopulus (Aureum munimentum vocant accolæ) naturâ satis munitus, partim marinis fluctibus allutus, partim rupibus altis præscissus, cum conti-

* Fitzmaurice landed at Smerwick, near Dingle (Danguinam) in July, 1579, with only three small ships and 80 soldiers. The expedition under San Joseph arrived at the same place not until 1850, after the death of Fitzmaurice. *Four Masters.*—Cox. The three ships were taken by the English.

[94.] nente,|| sublicio ponte conjunctus. Hic erat penes Petrum Ruisium Danguinensem civem, qui in illâ custodiæ causâ tres, quatuorve pueros scloperarios habebat. Ubinam Petrus sit, Jaimus explorat, illumque deprehensum et vinctum sublimem collocat in mucho bellico machinamento, quod militibus agentibus petræ admovet. Petrus clamitans pueros suos dedere rupem jubet.* In eam Jaimus confestim milites sexcentos sub imperio Sebastiani San Josephi tribuni exponit. Eam opere sex dies continuato munit, etiam in continente pro scopulo, vallo, fossâque deductis: exposita tormenta disponit. Erat munitio magnis viribus vix expugnabilis. Vinum, oleum, acetum, nauticum panem, carnem ex proximis locis comparat. Naves cum reliquis ducentis militibus remittit.† Interea concurrunt ad eum Johannes Giraldinus patruelis suus, Giraldi comitis frater, et alii juvenes nobiles: quibus ille refert id quod erat, se fuisse a Pontifice Maximo Ibernis auxilio missum in hæreticos pro Ecclesiæ Catholicæ jure et libertate: ob id in militaribus signis claves gerere depictas, quòd illi militabant qui regni cælorum claves habebat, Johanni verò se fidem non habiturum priusquam facinus aliquod dignum committat, quo hæreticorum iram atque indignationem provocet, sibique ipsum fidum fore, intelligat. Illico Johannes Traleiam oppidum‡ invadens Daversem justitiæ ministrum, Arturum Carterum Momoniarum castrametatorem Anglos hæreticos, Miachum judicem, Raymundum nigrum cum aliis occidit. Cæteros Anglos ex eo oppido fugat. San Josephus a Jaimo jubetur forti esse animo, munimentum strenuè defendere, dato in interpretem equite Iberno ex genere Plunketorum. Cornelius Episcopus et Sanderus doctor concionandi alliciendique voluntates hominum causâ relinquuntur apud Johannem.

Ipse Jaimus cum Ibernis equitibus octo et peditibus octodecem, quos duxerat Thadæus Mac Carrha ad alios movendos in bellum, quibuscum antequam ex Iberniâ exierat, profectionis suæ consilium communicaverat, proficiscitur. Illi in itinere occurrit Theobaldus Burkus Castelconnelli (Caishlean Ichonaill) dominus cum Richardo et Ulligo fratribus, equitatûs et peditatûs numero superior. Qui quamvis Iberni, Catholici, Jaimique consanguinei fuerint tamen insanâ stultitiâ acti, ut suam fidelitatem reginæ probarent, Jaimum missilibus eminus carpunt. Vadum semitæ (Beal antha an Bhorin) jam Jaimus trajecit, idemque Burki penetrabant. Ibi Jaimus plumbeâ glande icitur, et ob id irâ percitus agmen flectit. Utrinque magis acriter quam prosperè dimicatur. Jaimus additis equo calcaribus in fluctuantes adhuc vado irruit a suis peditibus et equitibus intrepidè secutus: stricto gladio Theobaldum appetit, magnâ cæsa infra galeam percutit, cranium in duas partes scindens, sanguinem et cerebrum ejus per pectus et humeros exprimit.

* Periculo auctoris fides sit.

† Not mentioned elsewhere. Cox states the total force of the expedition as 700 men, p. 367. See O'Donovan's Four Masters, p. 1741, for a description of the Golden Fort and its fortifications.

‡ Four Masters, p. 1715.

Exanimis Theobaldus ex equo cùm ruisset, Burki vado cedunt; deinde Jaimo urgente se fugæ mandant. Fugientum tergis Jaimus hæret. Perierunt ex Burkis cum Theobaldo duce, suus frater Ricardus et Gulielmus Burkus eques. Ulligus quoque frater tertius lethaliter saucius sternitur. Edmundo O'Melrianno equite oculus eripitur: plerique vel icti fugiunt, vel omnino desiderantur. Ex alterâ parte Jaimus solus ante horas sex ex accepto vulnere moritur, priùs expiatis peccatis a sacerdote, quem secum habebat.* Milites octodecem vulnerantur, quorum Gibbon Giraldinus cognomento Niger|| octodecim vul- [95.]
neribus affectus in fruticeto relinquitur absconsus, ubi ab amico chirurgo clam curatur, qui cum discedebat, lupus ex sylvis proximis veniens vetera et rejecta amplastra, pure, sanguineque infecta mandebat, derelictum œgrum numquam aggressus. Cæteri postquam ducem Cadmeo certamine amissum sepeliverunt, ad Johannem Giraldinum revertuntur. Ob hunc casum Castelconnelli dominus defuncti successor a reginâ baro creatur.

Nuncio extincti Jaimi allato, plerique Iberni ejus consiliorum participes spe destituti arma movenda omiserunt. Sebastianus San Josephus animo penitus consternatur. Angli contra animos extollunt: auxilia petunt ex Angliâ. Regina persecutionem diminuere jubet. Ibernorum animos solicitat: Thomæ Buttlero comiti Urmoniæ, Desmoniæ comitatum pollicita fuisse fertur, si quàm celerrimè conficiat bellum. Eugenium O'Sullevanum Bearræ principem patruum meum,† quem in bellum conspiraturum timebat, inopinanter vinctum custodiæ mandat, nec ante finitum bellum dimisit, in Dùmbeâ arce principatûs illius, capite præsidio collocato Fentone Anglo. Itaque Greius Anglus Iberniæ prorex cum Urmonio comite, aliisque auxiliaribus Ibernis alioquin Catholicis, maximè Anglo-Ibernis Midhiis et Anglis suis, circiter mille, quingentosque milites comparat, copias minimè validas ad expugnationem tantæ munitionis, quanta erat Aureum munimentum. Tamen cum illis et duabus aut tribus navibus onerariis Sebastianum terrâ, marique duplici obsidione vallat, dispositis tormentis oppugnans: oppugnationem nihili faciebant propugnatores, non solum machinamentis et armis instructissimi, sed etiam naturâ loci munitissimi. Jam quadraginta circiter dies‡ hæreticus munimentum tormentorum ictibus frustra verberat, vires incassum diffundens, hyemis inclementiâ quassus, in vasto, desertoque campo, sine ædibus sub paucis tentoriis castrametatus: ab Ibernis invitè tractis deserebatur: aliquos Anglos machi-

* For accounts of this engagement, differing in slight particulars from our text, see O'Donovan's Four Masters, p. 1717. There is a place called Bhoreen, four or five miles south-east of Limerick. It was, probably, at some ford over the river Mulcairn, which runs through that district, that Fitzmaurice was killed, *i.e.* Beal ata an Bhorin: Barrington's Bridge?

† A.D. 1580. Four Masters. Cox, p. 366.

‡ Four days, *Camden*. The Four Masters do not mention any defence of the fort.

namentorum ictibus occisos desiderabat, et inter illos Johannem Shickium, hominem apud suos magni nominis. Ne verò infectâ re discederet, quod viribus minimè est assecutus, dolo tentat. Dato signo petit ut colloquendi fiat potestas. Plunketus nititur, colloquendum non esse cum Anglis, genere hominum callido et fallaci, a quibus Sebastianus homo credulus et imprudens forsitan esset decipiendus. Sebastianus penes quem erat imperium, colloquium denegandum non esse censet. Et ita interpositâ incolumitatis fide proregem in castra adit cum interprete Plunketo et operto capite allocutus fertur abjecti animi homo, cúm tamen interpres caput operuerit. Prorex et tribunus uterque alterum ad pactum invitat. Eorum sermones Plunketus contrariè interpretabatur, proregi referens tribunum priùs animam amissurum quàm in deditionem venturum, et tribuno significans esse proregi deliberatum, ne incolumitatem quidem dare obsessis. Fallacem interpretis translationem cum proregis vultu minimè consentientem tribunus intelligens, Plunketum in munimentum relatum jubet in vincula conjici et alio interprete cum prorege paciscitur. Inde reversus ad suos refert a prorege se conditiones æquissimas obtinuisse. Plunketus ex catenis reclamat, pontificis arcem perfidè prodi: proregem hyemis asperitate coactum cito dimissurum obsidionem: Johannem Giraldinum opem laturum: Ibernos omnes ab Anglis defecturos, modo tribunus arcem tueatur: pro
[96.] pugnatoribus in multos menses suppetere victum :|| hæreticis denique non esse habendum fidem.

In eandem sententiam loquuntur Cantabrorum dux, et Hercules Pisanus, se non modò propugnaturos esse munitionem sed etiam in plano, si necesse sit, cum hoste manum conserturos. Tribunus milites in suam sententiam movet. Itaque timidi ducis ignaviâ cæterorum virtus vincitur, qui vitæ suorum quàm gloriæ cupidior utramque amittit. Arcem dedidit mense Decembri unâ conditione quibusvis dedititiis satis æquâ juramento a prorege confirmatâ, ut cum militibus, armis, impedimentis et rebus omnibus incolumis dimitteretur. Cæterum hæretica perfidia neque fide neque jurisjurandi religione, neque legibus apud omnes gentes etiam Ethnicas et barbaras inviolatis se ligatam putat. Arce traditâ dedititii jubentur exuere arma, quibus nudi ab Anglis jugulantur tribuno excepto,* qui dimissus fertur in Italiam venisse. Plunketus diutius paulo servatur ad duriorem mortem, qui brevi post ossibus malleo tunsis et fractis necatur. Hinc "Greia fides" pro ingente et inhumanâ perfidiâ in proverbium abivit.

Inde Greius in Dublinnam reversus in Momoniarum oppidis præsidia collocat: contra Johannem Giraldinum ab Ibernis et ex Angliâ petit auxilia: præfectis imperat ut in bellum quàm celerrimè conficiendum

* All accounts agree that it was a general massacre and in cold blood: but the English authorities say the fort surrendered at discretion. The Four Masters insinuate that the English troops surprised the garrison, while the leaders of both parties were treating together for some settlement, p. 1743. Four nobles only were spared. *Dowling's Annals.*—*Cox*, p. 368.

toto pectore incumbant, neque desistant, donec Johannem vel capiant vel occidant. Comes Urmonius et alii magnates Iberni Giraldinorum superbiam et potentiam exosi faciliùs in illos alliciuntur. Johannes cum fratre Jaimo, patruelibus, gentilibus, animosâ juventute ex genere Mac Suinniorum (quorum non infimos tunc Giraldini desiderabant Mac Cartiæ bello peremptos) Dermysio O'Sullevano patre meo, qui Bearros pedites ducebat, aliisque sese tutari et hostibus simul officere molitur. Principio statim belli comes Giraldus in regia castra ire, seque hæreticis permittere non est ausus, memor longi carceris quo fuit ab illis antea detentus: nec tamen ab illis se desiscere præ se ferebat, neque fratribus et consanguineis opem ferebat. Quin et ejus uxor comitissa Jaimum filium unicum mansuri patris in amicitiâ obsidem regiis tradidit. Nihilominus ab illis comes hostis, judicatur, ejusque municipia ferro, flammaque devastantur. Ad quæ defendenda ille arma sumpsit.* Qui cùm principio, fæliciore marte non semel contulisset arma, illi regina impunitatem, pristinas immunitates, aliasque pacis honorificas conditiones obtulit eâ unâ lege, ut Doctorem Sanderum, quod erat Anglus, ipsius arbitrio permitteret. Giraldus respondit, se nunquam futurum proditorem sacerdotis pii, qui a nullo suæ gentis protectus ad Pontificem Maximum confugerat et inde venerat in Iberniam famâ Catholicæ fidei et religionis Ibernorum ductus. De hâc conditione cum non convenisset, bellum cæpit geri profecti cruentum, quo vario et ancipiti marte per annos circiter tres fuit pugnatum. Ex dignioribus scitu casibus aliquos referemus.. Ad Agrum fontis, (Goart na tu bruid.)† Tarbertus Anglus cum quatuor cohortibus et Johannes Giraldinus ducens quingentos pedites et paucos equites concurrunt. Johannem animo forti esse Doctor Sanderus jubet, se pro illo præliante flexis genibus ad Dominum preces effusurum, nec loco discessurum, nisi ille vincat. Dum Sanderus in alto tumulo Deum orat, Johannes militum numero inferior prælium committit, hostes fundit, fugat, occidit, signis vasisque militaribus potitur, nullo memorabili damno accepto.|| [97.]
Paucis post diebus Malbius Anglus Connachtæ regni præfectus urbem Lomnacham transiens ad Parvas Nundinas ("Eanach beg," ita locus nominatur) pervenit.‡ Ducebat Anglos milites quingentos, sed uberiores copias Ibernorum auxiliarium, inter quos erat Ulligus et Johannes Burki Clanrickardæ comitis filii et Petrus, Johannesque Lessii. Eis obviam ire pergit Johannes, qui cum procul constitisset, ex ejus exercitu pauci in hostes incomposite proruunt, eosque in proximum castrum compellunt. Unde regii rursus erumpentes Catholicam paucitatem spernentes audacter aggrediuntur et in fugam vertunt, donec Johannes

* A. D. 1579.—O'Donovan's Four Masters, 1717. Moore. iv. 88.

† A. D. 1579.—Gort na Tiubrad, in the parish of Killagholcane, south of Limerick. Four Masters, p. 1719.

‡ A. D. 1579.—Eanach beig manisterenna, five miles north-west of Bruff, p. 1721. Dr. Allen was killed in this battle, according to the English accounts. Our author does not mention him in any part of this history.

fugientibus auxilio venerit. Occisi sunt eo die ex Catholicis Thomas Giraldinus Johannis filius comitis patruelis, et Thomas Brunus eques cum peditibus viginti tribus

Johannem ex Glengasiâ in Atharlem profectum equites regii ex Killmuchallogâ oppido sequuntur, quibuscum ille prospere dimicavit.*

Ad Agrum lentis (Goart na pisi) Giraldus comes cum arma cæpit, decem regiorum cohortes delevit.†

Brevi post, Buttlerorum fines invadit, et deprædatur. Illum Buttleri secuti ad montem Graffunnum (Cnoic Grafuin) nanciscuntur cum numeroso exercitu, quam Buttlerorum principes ducebant Edwardus et Petrus Butlerus comitis Urmonii fratres, Mac Pieris Dunbunnæ baro, Purcellus Loghmoæ baro, qui a Giraldo prælio superantur, exercitûs Buttlerici flore perempto.‡

Daniel O'Sullevanus adolescens, qui postea Bearræ princeps factus pro Hispanorum salute cum Anglis bellum gessit, ad Beantriæ monasterium Anglorum cohortem lapidibus obrutam delevit et Dermysium O'Donnobhanum Anglorum jussu Bearram deprædantem ad Lutum boum) Lathaeh na ndaibh) occidit.§

Casilianum agrum Giraldus devastat, cujus conatum repressurus Robertus || Anglus cum Casilianis oppidanis et præsidiariis veniens obviam ad oppidum Scurlogorum (Baile na scurloig) fugatur, aliquot Casilianis civibus captis.

Ochellum (Eo-chaill) oppidum nobile, locupletissimumque Giraldus vi captam diripit,¶ in cujus expugnatione Dermysius O' Sullevanus pater meus Bearrorum peditum dux ingente virtute ingens periculum superavit, mænia scalis ascendendo, propugnatoribus frustra repugnantibus: in oppidi direptione cum miles ejus, arcâ fractâ, aurum et argentum, quo plena erat, sacco exciperet "hæc" "inquit" invictissime dux, jucundissima res videtur, ni forsan somnium est." Cui Dermysius respondens "noli inquit" fortissime comes somnii dulcedine tantopere delectari, ne experrectus non veram speciem, sed sensus ludibrium esse intelligas." Postea Dermysius cum Fentone Anglo Dumbeæ præfecto vario stratagemate congreditur.

Vestibus et armis insignis erat cohors Anglorum quæ "Sagorum rubrorum," nominabantur, a reginâ in hoc bellum nuper missa. Quam

* A. D. 1580.—Four Masters, p. 1749. Glenglasie, a wood, now Clonlish, south-west county Limerick. Four Masters, p. 1715. John was then on his way to form a junction with Baltinglass, see Cox, 366.

† Goart ni pisi (Pea field) county Tipperary. A. D. 1581, probably, Four Masters, p. 1757.

‡ A. .D 1582.—Four Masters. p. 1785.

§ A. D. 1581.—O'Donovan's Four Masters, p. 1763.

|| An officer of that name landed with Ormonde in January 1583, at Waterford, Cox, p 373; after which date probably this skirmish occurred.

¶ A. D. 1579.—Four Masters, p. 1723.

juxta Lismorem.* Johannes Giraldinus, qui seneschalis dicebatur, eques nobilis minorem peditum numerum ducens lapidibus obruit.

A Mac Morise Lacsnaæ barone sex pueros nobiles hæreticus obsides extorserat, et conceptâ de eo rebellionis suspicione suspenderat. Ob id Mac Moris irâ percitus Anglicas cohortes quatuor, unà cum duce Achamo ad oppidum nomine Ardfeartam, id est, Tumulum miraculorum circumveniens obtruncat.† ||Sub hanc victoriarum prosperitatem alea [98.] fallacis fortunæ alteram paginam cito vertit, Giraldinorum fælicitatem subvertens.

Jaimus Giraldinus comitis frater veteri inimicitiâ Muscriam deprædandi causâ ingressus a Cormaco Mac Carrhâ, Thaddæi filio, Muscriæ principe captus et ad Anglos Corcacham missus morte plectitur.‡ Alius Jaimus Giraldinus Johannis filius comitis, patruelis, a Bernardo O'Briene equite Iberno, in quodam concursu occiditur§. Giraldus comes Mac Carrhæ Magni ditiones devastans cum consedisset Achadoæ cum paucis, dum ejus frater Johannes incursiones facit, Suchus Anglus ex Danguinâ oppido progressus cum equitibus sexaginta et peditum cohorte qui subsequebantur, comitem ex improviso circumvenit et ædes immuniti oppidi circumdans, Maelmarium Mac Suinnium, tribunum militum Thaddæum Mac Carrham Cosmanguæ dominum et Davidem Giraldinum equitem interfecit. Ipse comes semisomnis in castellum se recepit,|| unde rursus comparatis viribus erumpens, Suchumque secutus, captivas feminas et spolia illi adimit. Sed hoc vulnus Melmarii interitu comiti magnum et acerbum fuit. Haud diu post Johannes cum equitibus tantum octo profectus ex exercitu causâ componendi controversiam et rixam ortam inter quosdam factionis suæ qui aberant, Dromphininum montem transibat cum grato vespere post æstuantis meridiei equitationem ad pedes descendit deambulatione animum relaxaturus unà cum comitibus: qui nihil adversi timentes rati procul abesse hostem spatiabantur, pedissequis ducentibus equos. Cæterum cum lumina vertissent haud procul conspexerunt Suchum cum equitibus sexaginta venientem. Mox omnes in equos insiluerunt præter Johannem, qui alias omnium dexterrimus, erat, vir ingentis animi et roboris, in subitis casibus intrepidus, sæpe solitus summa facilitate altius equo assilire. Verum tum ne aliorum etiam ope potuit equum ascendere, quod et ipsum torpor invasit, totumque occupavit, et equus alioquin mansuetus et domesticus calcitrabat, nunc priores, nunc posteriores pedes erigens. Tum Johannes comites alloquens "abite" inquit "feliciter fortissimi commilitones. Ego non possum equum ascendere: viribus omnibus sum destitutus. Hæc est

* A. D. 1581—Cox, p. 370. Four Masters, p. 1755.

† A. D. 1581.—Cox, p. 371. Four Masters, A. D. 1582, pp. 1781-1782.

‡ A. D. 1580.—Four Masters, 1727. This Cormac Mac Teigue was the protector of O'Herlihy, and rich in forfeited Abbey lands, p. 1799.

§ A. D. 1580.—Four Masters, p. 1729.

|| A. D. 1581.—Four Masters, p. 1757.

fati mei dies." Ita solo relicto septem equites comites discedunt, ex quibus Jaimus Giraldinus Sroncalliæ,* dominus (Tiarna Srona calli) cum paululum processisset; " non " inquit " deseram Johannem virum fortissimum cujus auspicio et virtute sæpè hæreticos vicimus, cujus unius manu multi hostes perierunt; optimus comitis filius quem unquam vidi! efficiam ne solus intereat: ut ille victor me per hæreticorum agmina sæpe duxit, ego illum nunc moriturum comitabor." His dictis ad pedes cum descendisset, juxta Johannem stetit. Interim hostes interfuerunt, a quibus ambo circumdati maluerunt interfici quam arma tradere.†

Johannis, Melmarii, cæterorumque, quos retulimus, cæde, viribus magnâ parte fuit Giraldus comes fractus, et contusus, sed omnino pene comsumptis facultatibus debilitatus et exhaustus. Nihilominus annum pene, post bellum duxit. Denique ad incitas summamque paupertatem redactus sensim ab omnibus desertus, a Goffredo Mac Suinno duce suo cohortis, in specubus vel nemoribus occultus alitur. Goffredus in Anglorum obedientiam redditus, et ab Urmonio Comite deprehensus de Giraldo interrogatus respondet, se nihil certi habere. Testis, qui apud eum Giraldum viderat, producitur. Oculato teste rem probatum cum Goffredus diutius negare integrum sibi non judicasset, impendente morte, si inficiaretur, fatetur penes se Giraldum esse, et
[99.] Urmonio tradere pollicetur, modo digna præmia sibi dentur.|| Præmiis promissis, Goffredus laudatus mittitur ut Giraldum vinctum deferat. Neque enim ulli videbatur propter Giraldi salutem præmiorum, fortunarumque jacturum facturus, seque in summum vitæ discrimen deducturus. Sed fuit Goffredi major pietas et mirabilior fides, qui Giraldum in alia loca deserta transtulit, ibique venatione et rapinis alebat, donec cibum illi quærens interceptus et occisus fuerit. Inde Giraldus sylvam densissimam suæ ditionis, quæ Sylva Cunei vocatur, (Gleaunn na ginki)‡ petit cum quatuor aut quinque comitibus, in quâ latitans circumventus capite truncatur. In rei memoriam locus, qui tunc ejus sanguine fuit perfusus, adhuc sanguineo colore fertur esse affectus. Inveniendi eum duces fuerunt duo fratres sui familiares et in quos sæpe beneficia dicitur contulisse, Eugenius et Daniel, qui aliud forsan quærentes in eum inciderunt, reginæ ministris comitati, sed tämen misere obierunt suspensi, alter in Angliâ, nescio ob quod crimen, alter in Iberniâ, a Mac Morise Lacsnaæ barone ob fæditatem sceleris hujus, in bello maximo, quod inferius sum scripturus.§

* Strangkelly Castle, on the Blackwater, six miles above Youghal.

† A. D. 1582.—Four Masters, p. 1779; Cox, p. 370. There is a slight discrepancy in minor details of John's fate. Drumfinen woods, on the Blackwater, county Cork, (east) were one of the great fastnesses of the Irish. Dymmok's Treatise, p. 26, I. A. Soc. Tracts, vol. ii.

‡ A.D. 1583, November 11. Glanagenty, five miles east of Tralee. See the different accounts of the Earl's death discussed by M. O'Donovan, p. 1795; Hooker, p. 454.

§ It does not appear what part Fitzmaurice, bishop of Kerry, took in Des-

CAP. XVI.

De Cornelio Episcopo et Sandero Doctore.

SANDERI Doctoris mors non est hoc loco silentio prætereunda, qui ante finem hujus belli morbo fluentis ventris occupatus, adhuc viribus validus, et omnium judicio nihil periclitans principio noctis ita Cornelium Killaloacensem Episcopum fuit allocutus

"Unge me, illustris Domine, extremâ unctione olei morientium, nam hâc nocte sum e vitâ discessurus, a creatore meo vocatus." "Profecto Cornelius inquit " ita et tu corporis robore firmus es, et ægritudo nihil urgens, ut neque ungendus neque moriturus mihi videaris." Nihilominus morbo vehementius oppressus, ad medium noctem unctus, sub gallicinium Domino spiritum reddidit,* et sequente nocte clam fuit inhumatus a sacerdotibus, vectus ad sepulchrum a quatuor equitibus Ibernis, quorum fuit pater meus Dermysius. Plures vero funeri interesse prohibitum est, ne esset qui cadaver ostenderet Anglis, solitis in mortuos etiam exempla crudelitatis edere. Cornelius Episcopus in Hispaniam venit, et Ulyssipone diem clausit A.D. 1617, annis aliquot postquam in margine Stanihursti libri, de Moribus et Rebus Iberniæ, ad singulas falsitates scripsisse fertur hanc annotationem. "*Mentitur.*"

CAP. XVII.

Gregorii XIII. Pontificis Maximi litteræ ad Ibernos datæ repetuntur.

HÆC sunt hujus belli memorabiliora eventa, de quo Gregorii XIII., snmmi Pontificis epistolam ad Ibernos datam, silentio non involvam.

GREGORIUS XIII. Universis et singulis Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, nec-non Principibus, Comitibus, Baronibus, Clero, Nobilibus ac Populis Regni Hiberniæ, Salutem et Apostolicam Benedictionem.

"Cum proximis superioribus annis, per nostras literas vos exhortati fuerimus, ut ad vestram libertatem recuperandam, eamque, adversus hæreticos tuendam et conservandam bonæ memoriæ Iacobo Geraldino, qui durum servitutis

mond's war. He died A. D. 1583, and is styled by the Four Masters—" a vessel full of wisdom ;" an encomium which they would not give, if his sons who are mentioned A. D. 1582, p. 1781-1787, had not been born before he became a priest. A bishop of Ardfert is on the list of spiritual peers present at the parliament, 1560. A bishop of Ardfert is also among the peers in the parliament 1585, when there certainly was no bishop of Kerry. Fitzmaurice was bishop from 1551 at least.

* A.D. 1581.—Four Masters, p. 1761.

iugum vobis ab Anglis S. R. E. desertoribus impositum depellere, summo animi ardore cogitabat, pro virili vestra omnes adesse, eumque contra Dei et vestros hostes ire parantem, promptè ac strenue adjuvare velitis, et quo id alacrius effeceritis, omnibus contritis et confessis, qui ipsum Iacobum ducem eiusque exercitum Catholicæ Fidei assertorem et propugnatorem sequuti fuissent, et se illi adiunxissent, aut consilio, fauore, commeatibus, armis, alijsq, bellicis rebus, seu quacumque ratione, ei in hac expeditione spem dedissent, plenariam omnium pecatorum suorum veniam et remissionem, et eandem, quæ proficiscentibus ad bellum contra Turcas et ad recuperationem terræ sanctæ per Romanos Pontifices impertiri solita est, concessimus. Nuper autem, non sine graui animi nostri dolore per vos accepto, ipsum Jacobum fortiter cum hostibus dimicando (sicut Domino placuit) occubuisse; dilectum vero Filium Joannem Geraldinum ejus consobrinum in expeditione hujusmodi eximia pietate et animi magnitudine (auctore Deo, cujus causa agitur) successisse, compluraque egregia facinora de Catholica fide bene merendo jam edidisse: idcirco vos omnes et singulos majori, quo possumus affectu, hortamur, requirimus et urgemus in Domino, ut eundem Joannem Ducem, ejusque exercitum omni ope, quemadmodum dictum Jacobum viventem, ut feceritis, vos admonuimus, contra dictos hæreticos adjuvare studeatis. Hæc enim vobis omnibus confessis et communicatis, et vestris singulis in dictis litteris contenta, pro ipso Joanne, et ejus exercitu, facientibus; et post ipsius obitum, si forte contigerit (quod Deus avertere dignetur) Jacobi ejus fratri adhærentibus atque faventibus, eandem plenariam omnium peccatorum vestrorum indulgentiam et remissionem, quam adversus Turcas, et pro recuperanda Terra Sancta consequuntur bellantes, de omnipotente Dei misericordia, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, tribuimus et elargimur, præsentibus, quoad dicti Joannes, et Jacobus fratres vixerint, et bellum contra hæreticos ipsos gesserint, duraturis. Quoniam autem difficile esset has nostras literas, ad omnium, quorum interest, notitiam pervenire; volumus ut et earum exemplis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, sigilloque personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, plena et certa fides ubique habeatur, ac si præsentes essent exhibitæ et ostensæ. Datum Romæ, apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 13, Maii, 1850. Pontificatus nostri anno octavo.

Cæs Glorierius. Visæ per D. Generalem S. Cruciatæ Commissarium. Joannes de la Rumbide.

Supradictæ literæ extractæ ex suis originalibus in stampa impressæ fuerunt correctæ et collationatæ per me Alfonsum de Serna, publicum Apostolica et ordinaria authoritate, ac Archivii Romanæ curiæ Notarium, in oppido Madriti Toletanæ Diœcesis die XIV. Octobris MDLXXX.

Ad hujus epistolæ nostræque historiæ concordiam, ignorandum non est, eosdem et a summo Pontifice "Jacobos" et a me Ibernicæ linguæ vocem sequente "Jaimos" vocari.

CAP. XVIII.

De Ulligo, et Johanne Burkis Comitis Clanricardæ filiis.

Ex his quæ hactenus vidimus, non obscurè colligitur quantâ curâ, diligentiâque fuerint Angli Ibernorum excidium moliti, et magnâ parte

assecuti, ipsique Iberni eos in suam perniciem adjuverint, alii alios nocendo. Sed adhuc clarius constabit uno exemplo quod subjecturus sum.|| Ulligus et Johannes Burki comitis Clanrickardæ filii diversis [100.]
matribus editi, de patris defuncti hæreditate litigabant. Quam occasionem Angli ad utriusque perniciem, opportunam rati feruntur utrique occidendi alterum impunè, facultatem fecisse scripto instrumento clam tradito. Inter omnes convenit Ulligum in fratrem minime satis pium fuisse. Quod Johannes timens cùm in castello ab utriusque consanguineo exciperetur hospitio, vir cautus custodias et excubias ex familiaribus dormienti sibi adhibet, illisque castelli claves tradi facit. Sed nihil tutum, ubi perfidiæ locus est. Hospes homo perfidus et inhumanus, instructo convivio, poculis paratis, custodes inebriat, atque somno, vinoque sopitis claves subtrahit, et patefactis ex composito foribus Ulligi agmen armatum noctu in castellum infert. A quo duo Johannis familiares equites splendidi, somno capti, circumdati ferro primum confodiuntur. Johannes qui in proximo cubiculo dormiebat, clamore et strepitu excitatus loricam super subuculam subito induit : stricto gladio cubilis ostium properat defendere : omnibus aditum intercludit. donec paciscatur, ut ad Ulligum fratrem, qui ad fores castelli expectabat, incolumis producatur. Cæterum perfidis fidei nihil habendum. Vix ensem tradidit et loricam exuit cum a sicariis in ipso cubiculo diris vulneribus configitur eodem anno quo Desmoniæ comes est capite truncatus.* Reliquit filios duos Raymundum Leitrimæ baronem et Gulielmum de quibus infra fusius agemus.

CAP. XIX.

Dermysius O'Hurlius Archiepiscopus Casiliæ longe invictissimus, et clarissimus Martyr.

HIS bellicis incendiis, quibus hæc insula miserè flagrabat, pacatis, alia flamma excepit longè miserabilior, et immanior, ea est tyrannis exercita in sacerdotes, et alios Catholicos. Qua sublatus imprimis est Dermysius O'Hurlius Casiliæ Archiepiscopus, de quo nos ita memoravimus. Dermysius O'Hurlius genere Ibernus equitis filius, puer parentum cura fuit ingenuus moribus, atque litterarum rudimentis excultus. Ævo grandior Lovaniæ, et Parisiis tantum in gravioribus studiis progressum fecit, ut, si cum hominibus sui temporis conferatur, Grammaticus vix

* A. D. 1583, p. 1803, see p. 1733. Immediately before the murder, both had marched with Malby against the O'Malleys. Malby was a savage capable of any atrocity.

ulli secundus, rhetor eloquentissimo cuique par, plerisque jurisperitis
superior, theologis paucis inferior evaserit. Doctor in Theologiâ,
Jureque utroque creatus annos quatuor leges Lovaniæ publice dictavit.
Inde cum vir præditus his artibus conjunctis cum mirificâ quâdam
formæ statura, et animi gravitate, et majestate annos aliquot Romæ
egisset, dignus Gregorio Decimo tertio Pontifici Maximo visus est, ut
sacris ordinibus initiatus in Casiliæ Archiepiscopum consecraretur.
Illico in Iberniam redivit delegatum sibi munus obiturus funestissimâ
patriæ suæ tempestate, quâ ejus sceptro potiebatur Elizabetha Tudor
Angliæ regina non modo hæresis teterrimæ lue injecta, sed acerrima
[101.] fidei Catholicæ, sacrorum episcoporum, et sacerdotum hostis.|| Princi-
pis suæ crudelitatem regii præfecti, et ministri tyrannide in Catholicos
vincebant, non ii solum, qui regebant Angliam, in qua fidei splendorem
jam extinxerant, sed et hi, qui Iberniæ præerant: ubi indigenæ in hunc
usque diem pro Christo extrema perpetientes reluctantur. Nihilominus
Archiepiscopus noster summo labore, et studio suæ jurisdictionis gregi
administrávit sacramenta, et evangelium Domini expandit, omnes in fide
confirmans, biennium fere ab Anglis frustra inquisitus Ibernorum
opera, et fide protectus, sæcularibus vestibus, quibus personam, et con-
ditionem dissimulabat, indutus (quemadmodum cæteri quoque sacerdo-
tes in Iberniâ, Scotiâ, et Angliâ in præsentem usque diem incedunt,
postquam Anglorum regum furor in Ecclesiam Christi Jesu exardet.)
Evenit denique, ut in Slania castello, et municipio Thomæ Fleming
Baronis Anglo Iberni, apud quem eo die Archiepiscopus diversabatur,
coram Roberto Dillone, Coclite Reginæ judice inter cænandum gravis
quæstio fuerit excitata. In quâ hæretici suam quisque sententiam
licentiose dicentes eò insaniæ processerunt, ut Dermysius qui interfuit
diu tacitus, ne se proderet, tandem tamen non potuerit ferre deliria.
Itaque quâ fuit vultus authoritate, summâ eloquentiâ, et doctrinâ, hæ-
reticorum vana judicia facile confutavit magna omnium admiratione.
Unde Dillon judex conjecturâ adductus, ut sibi persuaderet illum esse
insignem aliquem virum, qui plurimum posset hæresibus obstare: rem
retulit ad Adamum Loftum Iberniæ Chancellarium, et Henricum Va-
loppum summum quæstorem Anglos, penes quos regni administratio
erat, prorege absente. Hi Thomæ Baroni magnis pœnis imperant, ut
Archiepiscopum vinctum ad ipsos mittat. Interim Archiepiscopus
Slaniâ profectus a Barone, et regiis ministris in Rupesiurio castello
deprehenditur anno 1583, mense Septembri apud Thomam Buttlerum
cognomento Nigrum Urmoniæ Comitem, qui egre, et iniquo animo
casum tulit, quantumque potuit posteà insudavit, ut præsulem carni-
ficum manibus eriperet, præterquam quod arma non suscepit, ut in
simili eventu debuit, et forsan fecisset, nisi Protestans esset: siquidem
reliquus labor erat inanis. Antistes in regni principem urbem Dubh-
linnam allatus multos dies cæci, tetrique carceris tenebris, et fætore,
vinculisque vexatur usque ad illum sequentis anni diem, qui Dominicæ
cænæ nomine celebratur, quo fuit hunc in modum ab hæreticis impug-

natus. Primum ad Adamum Chancellarium, et Henricum Quæstorem productus comiter, et benignè invitatur ad hæreticorum sectas sequendas magnis propositis præmiis ea conditione, ut sacro charactere spreto, et authoritate accepta a Pontifice summo contempta per reginæ inaugurationem (o scelus!) Archiepiscopatum iniret. Ille dixit sibi decretum, atque fixum esse a Christi Jesu Ecclesia, fide, et vicario beneficiis ullis nunquam desciscere. Inde Chancellarius, atque Quæstor suarum argumentationum calliditate illum decipere conantur, omnes nervos extricantes, ut veritatem falsitatis convincant. Hoc Dermysius moleste ferens, præsertim, quòd sibi tricarum responsio interdicebatur, stolidos, atque inscios jubet (ea erat animi magnitudine) ne sibi Archiepiscopo, et homini in celebribus gymnasiis a doctorum numero non ejecto ridicula, et falsa documenta ingerant. Tum Hæretici ira perciti, re, inquiunt, efficiemus quod verbis præstare non possumus, ut hac tua lege delusa deserta Religionem nostram vel obviis manibus amplectaris.|| [102.]

Antistes pedibus atque manibus vinctis humi prosternitur ad vastum truncum religatus. Ejus pedes, cruraque ocreis (id calciamenti genus est hoc sæculo frequens ex corio confectum, et ultra genua pertingens) sale, butyro, oleo, sero, piceque illitis, aqua fervente admixta induuntur. Ita crura calceata, ferreæque craticulæ imposita—injecto igne dire, et crudeliter fringuntur: jamque cruciamento per integram horam continuato, pice, oleoque, reliquaque materia commixta ebulliente, atque spumante non modò cute nudantur, sed et caro coctione comminuta dissipatur: musculi, venæ arteriæque sensim deficiunt: cumque ocreæ excalciarentur, frustra frictæ carnis secum trahentes non parvas ossium partes, nudas, atque rasas reliquerunt, spectaculum circumstantibus horribile visu, vixque fidem faciens. Attamen Martyr animo, Deo, rebusque divinis intentus, ore ne ullum verbum proferens, in eodem alacri, et placidissimo vultus habitu in tormenti finem perstitit, quo fuit prius, quam cæpit excruciari, perinde ac si solis æstivi ardorem fugiens in molli lecto stratis capiti lenissimis pulvinis opaca sub arbore patulis ramis diffusa juxta aquæ rivulum jucundo murmure strepentem inter fragrantia lilia jacens, corpus magnis laboribus, atque longis vigiliis fatigatum quieti reficiendum traderet. Cum vero in hoc sævo, et plusquam Phalarico cruciatu Martyris invictum animum tyranni fregissent, eorum jussu in pristinum carcerem, locum fætidum, et alta caligine mersum refertur, ad duriora, si excogitarentur, perpetienda paratus. Tunc temporis erat Dubhlinnæ Carolus Mac Moris presbyter e Societate Jesu, vir artis medicæ, et chirurgicæ peritus, qui, cum propter Christi fidem fuisset ab Anglis in carcerem conjectus, ab eisdem rursus fuit dimissus ob aliquas difficiles curationes adhibitas quibusdam nobilibus. Is Sanctum Archiepiscopum in carcerem adiens, eidemque admovens medicamenta, eò illum perduxit, ut die decimo quarto potuerit in lecto aliquandiu stare. Quod Chancellarius, et Quæstor intelligentes, et Urmoniæ Comitem adventare, cujus authoritatem, atque potentiam Dermysio saluti fore, timebant, malis Furiis acti statuunt illum quam celer-

rine ultimo supplicio afficere. Veriti autem, ne populus ad tumultum concitaretur, atque pastorem à nece eriperet, si palam civibusque scientibus esset interficiendus, suorum militum, tortorumque sentinæ imperant, ut Antistitem summo mane ante solis exortum, nondum civibus experrectis extra urbem carro vectum furca suspendant. Cum ita ferretur, occurrerunt illi ex omnibus oppidanis duo tantum, et amicus quidam qui summa erga eum fide fuerat, ejusque singularem curam ab eo tempore, quo fuit primum captus, habuerat, eumque comitantur. Archiepiscopus antequám in patibulum fuit elatus, amici manum sua prehendens, et fortiter stringens, palmæ indelebile crucis signum colore rubrum, pignus animi gratissimi erga fidissimum amicum, rarum, atque sanctum fertur, impressisse. Illico vimineæ restis laqueo suspensus brevi cruciatur, et morte præmia æterna in cælo fuit adeptus anno Domini millesimo, quingentesimo octogesimo quarto, septimo die Junii mensis.* Fama est, nobilem fæminam à malo dæmone, quo fuit diu afflicta eo in loco, quo Dermysius supplicio affectus, esse vindicatam. Martyris cadaver Gulielmus Simoensis Dubhlinnensis civis ab eo loco, quo fuit hereticis sepultum, in alium occultum translatum urna lignea conditum inhumavit. Mortem, et supplicium Richardus insignis Musicus† fidibus celebravit lamentabili, atque funesto tono, qui Slanii
[103.] Baronis delictum" nuncupatur.||

CAP. XX.

Gelatius O'Culenanus, et Huon O'Melkeranus Martyres.

HÆC habui, quæ de Casiliæ Archiepiscopo invictissimo Martyre dicerem. Pauciora de Gelatio O'Culennano Abbate et Huone O'Melkerano sacerdote memorabo. Gelatius O'Culennanus fuit editus natalibus haud obscuris, Lovaniæ litteris excultus Romam adiit. Unde reversus in Iberniam sacram Divi Bernardi Religionem profitetur. Virtutibus magis indies florens et Pontifici Maximo, et ordini sancto dignus videtur, ut Bulliæ Abbas creetur. Brevi post captus est ab Anglis, qui Moyoæ, et alios vacuos Episcopatus regni Connachtæ illi offerunt, modo Catholica religione Pontificisque Maximi partes deserat. Ad hæc ille respondens hæreticis, magna sunt, "inquit," amplaque hæc beneficia, quæ mihi proponitis, sed ut illis fruar, quamdiu dabitis mihi? Quamdiu, inquiunt hæretici vixeris. Ille tum, quandiu inquit, mihi dabitis ut

* Martyred on Stephen's Green, and buried in the old churchyard of St. Kevin: Analecta, ii. p. 71; also Mooney, who says that it was in May, p. 69.

† Neither Richard nor his elegy known to the editor. See Analecta.

vivam? Nos, inquiunt isti, non possumus tibi constituere finem vivendi, neque vitam tuam producere, scireve tui fati diem. Ergo inquit, ille, longe consultius mihi fuerit, huic obtemporare, ejusque legem servare, qui fati mei horam scit, qui potest mihi vitam longiorem concedere, et dare, ut in cælo vitam æternam et felciissimam agam, quam gerere vobis morem, qui, ne ut uno momento temporis vivam, facere valetis, istis fucatis, fluxis, atque falsis muneribus, me ab æternâ beatitudine avertere conantibus." Hoc responso Angli ira perciti, Religiosi digitos, crura, brachiaque malleo contundi jusserunt. Cum tamen ne hoc cruciatu possent ejus invictum animum frangere, illum, et Huonem O'Melkeranum sacerdotem ejusdem sententiæ assertorem imperant suspendi. Quod Huon timebat, flebatque petiit Abbas á tortoribus, ut ille prius afficeretur morte, ut ipse timidum mortis terrore sacerdotem inter moriendum confirmaret: idque fuit adeptus. Huone suspenso Abbas non solum intrepidè, sed magnanimè sequitur. Ita ambo furca suspensi cælos celeriter ascenderunt, Dubhlinna Redemptoris anno millessimo quingentesimo octogesimo quarto, vigesimo primo die Novembris, sub quod tempus sextum, et vigesimum annum Abbas explebat. Cujus corpus fuit in pinnis arcis oppidi collocatum, triste Catholicis spectaculum, et in illud Angli plumbeas glandes bombardis jaciebant.

CAP. XXI.

In Connachtâ vehemens Anglorum atrocitas.

NEQUE in sacerdotes solos, sed in alios quoquè Catholicos hæc tyrannis exercebatur. Richardus Binghamus Anglus eques auratus Connachtæ regni præfectus eâ lenitate, et moderatione provinciam primum* cæpit administrare, ut fuerit omnibus quam acceptissimus honorificentissimo titulo vocatus à provincialibus misericors præfectus. Cæterum hæc non vera, sed ficta fuit misericordia; non columbina; sed vulpina simplicitas. Hæreticus, postquam de se magnam miserationis, et pietatis opinionem concitavit, inde crudelitate plusquam Pharlarica exarsit, Catholicorum sanguinem avidè effundens.† O'Conchurem Rubrum agentem octogesimum circiter annum laqueo strangulat,‡ ex O'Conchurum,

* A.D. 1584. F. Mast, p. 1817.

† The Cromwell of Connaught: and who should have taken the sirname as he took the lands of his bravest opponent, "Deamain an carrain" (i.e. "Falx diaboli.") See Four Masters, A.D. 1586, an sequent. Cox, p. 412.

‡ A.D. 1588? Perhaps it was Edmund Burke, head of his family, aged 80 years, whom Bingham hanged. Lombard Commentarius, p. 405.

[104] Burkorumque gente multos extinxit.|| Quam tyrannidem fugientes equites Burki duo in castellum, quod in lacu ipsi habebant, cum familiâ secesserunt.* Eò Binghamus lintribus, atque pontonibus adit manipulo militum stipatus. In insulam cum de naviculâ descendisset, Burki castello erumpentes occurrunt. Hæretici terga vertentes properant conscendere pontones. Urgentibus Burkis Binghamus in aquam sese præcipitans nando vix evasit. Eâdem sævitiâ barbarâ coactus Fargusius O'Kealla in silvas densissimas se cum paucis abdidit. Inde erumpens Anglos sæpe impetit, ab eisdem quoque sæpè impetitus. Illum denique impunitate donatum Binghamus recipit in fidem. Brevi tamen post cum Fargusius in festo Dominici natalis domi suæ noctu lætibundus cænaret, a justitiæ ministro, militumque agmine missis a Binghamo improvisò obsidetur. Dum hæretici barbari foribus effringendis distinentur, Fargusius† per subterraneum cuniculum, quem

* A.D. 1586. Four Masters, p. 1847. Hag's Castle in Lough Mask.

† No notice of Fergus O'Kelly appears in the Four Masters, or the tribes and customs of Hy-Many, but in Mooney's history of the Franciscans, it is stated that down to the time at which he was writing, A.D. 1617, the convent of Kilconnell, founded by the O'Kelly, was yet perfect, though it had very often been occupied by the English forces in the course of the wars, and that Bingham himself had left the Friars in possession, and ordered them to preserve it. "Fuerunt sæpe in isto conventu stationes militum Anglorum constitutæ tempore belli, nunquam tamen conventum demoliti sunt, sed manet adhuc integer quoad omnes partes etiam quoad vitrea, et celaturas et picturas, non obstante quod milites passim per ecclesiam habentes sua contubernia, ignes etiam in singulis contuberniis habebant et locum sordibus sæpius repleverint"—"aspectus ejus ad devotionem excitandam plurimum juvat: parietes constructi sunt ex optimo lapide, quorum magna pars est valde polite secta: tegulæ sunt ligneæ, et celatura ecclesiæ valde pulchra: septem sunt altaria, campanile turris alta, et ibi campana satis magna et bona, quæ mirabiliter manus hæreticorum, qui hujusmodi avidissime diripiunt evasit." In the year 1596, Captain Stryck, who was quartered there with fifteen troops of soldiers, (a good man though a heretic, for I knew him well saith our author) ordered the friars to remain in the convent, and pledged himself to punish any soldier who should dare to burn any of the timbers of the church, or otherwise injure it. During the nine months military occupation of the convent, the friars remained, were allowed to say mass privately in the sacristy, and had some cells for their own exclusive use in the dormitory. But all their gardens and orchards were cut down for fire by the soldiers, who could not venture half a mile into the thick woods around the convent without losing some of their men.

"Ante illa tempora Dominus Richardus Binghamus, provinciæ Connaciæ gubernator, vir crudelis et sanguinolentus, qui tyrannice multis innocentibus pro fide mortem intulit tamen sæpius veniens ad illud monasterium dicere solebat, non esse permittendum ut talis locus destrueretur, et fratribus accersitis, illos adhortatus est ut sedulam operam ponerent in conservanda fabrica domus, ne periret. Quod ut talis diceret et fieri permitteret, ego non nisi in Divinam Providentiam referre potui, quæ ita disposuit ut fortasse conventus ille integer mansurus sit, tot aliis dirutis, donec Deus meliora tempora concesserit." Fratres antem qui in conventu conservando operam dederunt fuerunt Solomon Mac Egan, Hugo Mac Egan et Philippus Cluana (Clune ?) qui adhuc vivit et meo judicio, si licet hominem in vita laudare plane sanctus ac Deo charus

similes casus timens domo excavatum longè intenderat familiam præmittit. Ipse temperata bombarda justitiæ ministrum nomine compellat, quasi misericordiam barbari imploraturus, respondentemque duplici plumbeâ glande confodit. Secundo quoque intenta bombarda sternit alium militem, et ædibus flagrantibus igni ab hæreticis injecto per cuniculum familiam secutus incolumis evasit, et adhuc mortuus an sit, mihi non constat.

CAP. XXII.

Momoniarum crudelitatis aliqua exempla repetuntur.

In Momoniis quoque viros magnanimos è medio tollere non omittunt Angli barbara feritate humanum, et Catholicum sanguinem sitientes. Imprimis avunculi mei: Gelatius et Bernardus Mac Suinnii summo supplicio afficiuntur.* Pater quoque meus Dermysius diligentissime quæritur, cujus comes Giraldus interceptus, et tortus manibus, atque pedibus igni admotis, donec ungues, et summi digiti fuerint combusti, et consumpti, tamen vir magnâ fide, et constantiâ præditus dominum minime prodidit. Brevi post Dermysius cum comitibus quinque regio ministro quatuordecim militibus stipato factus obvius acriter dimicat, et tandem multis vulneribus affectus sternitur duobus comitibus occisis, et tribus sauciis. Neque hostibus fuit incruenta pugna, ê quibus non pauciores cum duce ceciderunt, priusquam fuit dirempta per homines ex proximis pagis accurrentes. Dermysius, et alii saucii curationibus exquisitissimis convaluerunt.

Anglorum barbarum furorem fugiens Daniel Mac Carrha principis Mac Carrhæ filius, aspera, et difficilia aditu loca occupans non sine armatorum firma manu sese aliquandiu tutatus est. Ei canis fuit instinctu mirus, nomine Kieganus (Kiegan geir) qui domino somnum capiente

senex, assiduus in oratione, humilis et discretus in conversatione, pp. 39, 40 In the original draught of orders for the Government of Connaught, A.D. 1579, there was a clause, "that whereas divers houses freight with fryers remain in some parts of that province unsuppressed, our pleasure is that you cause them to abandon those places, and compel them to change their cotes, which houses may be apt habitations for Englishmen." This clause was, however, omitted in the enrolment, Iar Connaught, pp. 306, 307, I. A. Soc., not of course that friars were not ultimately to be "extirped," but on the same principle of temporary, politic toleration, which drew down the censure of Government on Perrott, when he wished to force the Irish to take the oath of supremacy, and to enact in the Parliament, 1585, the English penal laws against the Irish Catholics." The Government of Ireland by Perrott, p.

* A.D. 1584? One Mac Sweeny (Rory) hanged that year in Cork. *Four Masters.*

vigilias semper agebat, et quoties aliquos venientes, aut prætereuntes sentiebat, illum expergefaciebat. et præiens adeunda loca explorabat. Cum vero Daniel incolumitatem fuisset assecutus, Thadeus sylvestris homo in eum malè animatus, canem nihil mali facientem ferro confodit, cujus nequissimi facti dignas pœnas cito pependit a Daniele ex arbore suspensus. Id etiam, quod modo relaturus sum, posteritas, quæ de rebus hujus ævi animo libero, et a perturbationibus alieno judicabit, in crudelitatis, et etiam ingratitudinis exempla forsan referet. Donatus Mac Crahus cognomento, Niveus, Ibernus vir apud populares suos fru-
[105.] galitate,|| et liberalitate notissimus Momoniarum præfecto Anglo quem hospicio acceperat, non modo lautum, splendidissimumque convivium instruxit, sed etiam domesticos suos choræas atque ludos exhibere jussit. Paucis inde diebus præfectus hospitem Corchacam accersitum ultimo supplicio afficere imperavit, causatus viro probo, et frugali non fuisse substantiam alendæ tantæ familiæ parem, atque adeo tot domesticos, non nisi furtis, rapinis, et aliis artibus vetitis (quod nullo modo probatum est) ab eo ali necessè fuisse.*

CAP. XXIII.

Angli discordias Ibernorum optimatum accendunt.

Ea verò non minima pars calamitatis, quâ misera insula afflicta est, erat, quod ipsi primores Iberni, alii alios impugnabant, eorumque discordias Angli penes quos erat administrandarum rerum gubernaculum, non modo non inhibebant, sed potius augebant et accendebant, ut sæpe jam vidimus, et nunc quoque constabit aliquibus exemplis quæ temporum ordine hic referri debent.

Inter Terentium O'Nellum principem Tironæ, et Hugonem O'Nellum qui postea magnus cognominatus est, Dunganninæ baronem Fardorchi filium, magna erat controversia de Tironæ principatu, qui tantum abfuit ut a reginâ bello prohiberentur, ut potius utrique reginæ copiæ ad gerendum bellum fuerint subministratæ. Ad locum cui nomen est, Rupes cana (Carraigliath)† baro cum duobus millibus millitum,

* Hibernia Pacata, vol. ii. pp. 257, 259.

† A.D. 1588. Four Masters, p. 1886. Carraiglieth, a mile above the confluence of Finn and Mourne, county Tyrone. It is stated, in the "Government of Ireland by Perrott," p. 112, that all the English soldiers had been recalled from Ulster, except those kept by Turlough Leynagh, at his own request. The earl, no doubt, had some of those Irish soldiers, whom, by his previous composition, he had bound himself to support, p. 30, ibid. To these, probably, our author refers. See also, p. 32, for the policy here attributed to the English. In 1593 the Earl had six companies of soldiers, at the Queen's pay, under his command. *Cox*, p. 403.

quorum regim magna pars erant, castrametatur. Eodem ire contendit O'Nellus cum octingentis militibus quorum erant duæ regiæ cohortes, a Gulielmo Mosthone et Surdano* ductæ. Cæteros plerosque ductitabant Mac Suinnii Momonii,† Maurus cognomento "vacca," Melmurius, et Maurus Eugenii filius, avunculi mei, qui belli, novarumque rerum cupidi vel tyrranidem Anglorum in Momoniis fugientes non multis ante diebus aliquos peditum manipulosex Momoniis in Ultoniam perduxerant. Signa utrinque conferuntur. Regii regios aggressi non ex animo sed perfunctoriê certare videbantur, nihil damni vel accipientes vel inferentes. Cæteras baronis copias Momonii fundunt, fugant et multos occidunt præter omnium opinionem cumfuerint numero longissime inferiores. Inde uterque de principatu illo pactum init et baro creatur comes.‡ Sic enim Anglis utile visum est, ut uterque alteri impedimento esset, ne contra regiam coronam aliquid moliretur. Neque in bello tantum sed etiam in judiciisAngli præfecti conabantur provincialibus Ibernis potius officere quam consulere. Cujus rei subjungam hoc exemplum Rosus MacMagaunus (Rosa bui) cognomento "Pallidus," Aurillæ princeps, cum diem obiisset, ejus frater Hugo, cognomento "Ruber" (Aodha Rua) Patritius (Gillaphadrig Mac Art Moil,) Iberus Farniæ dominus, (Ebhir Mac Iul) et Bernardus Dartiriæ dominus (Brien Mac Aodha,) omnes ex Mac Magauni familiâ eo de principatu litigabant § apud Gulielmum Fitz Gulielmum hæreticum Anglum Iberniæ proregem, quem Ruber corrupit promissis septingentis vaccis ut secundum ipsum judicaret. Prorex Iberum Farniâ et Bernardum Dartiriâ jussit esse contentos. In Munichano municipio quod illius principatus caput est, ipse præsidium collocat. Cæteros pagos et agros inter Rubrum et Patritium divisit, illi qui dona promisit priorem locum adjudicans et Mac Magauni nomen relinquens.|| Lepidum hercle fuit judicium, quo omnibus simul [106.] litigatoribus adempta pars magna rei, de quâ controversabantur, alii qui nullum jus habebat, comparatur. Similem sententiam a Romano judice latam graviter reprehendit Cicero, Lib I, Offic. Ruber autem noluit vaccas tradere, adempto sibi Munichano mœstus, causatus proregem pacto non stetisse. Ob quod illum prorex alio crimine insimulatum, Munichani morte plexit, et ejus possessiones reginæ addixit. Has tamen postea recuperavit Bernardus Dartiriæ Dominus Macmagaunus inauguratus, Anglis invitis ut inferius referemus.

* "Parker," Perrott's Government, p. 127.

† Four Masters, p. 1886. The Geraldine soldiers, after their master's death, were scattered over Ireland; see them with O'Rorke, p. 1827, and in Galway, p. 1855. Many of them must have retired to Spain, as Philip II. sent not less than 5,000 Irish to aid the league in France.

‡ He was Earl before the battle. The O'Neils made no agreement. The English aided the weaker. Perrott's Government, p. 91, 32.

§ A.D. 1589. Four Masters, 1877, where Mr. O'Donovan has collected copious details of Fitzwilliam's treachery and cruelty.

Interim silenda non est sententia celebris a Johanne Perroto Iberniæ prorege lata. Coram quo cum Thadæus et Cathalus O'Conchures Ophalii de prædiis litem moverent, is jussit, ut potius ferro quam jure experirentur: illi pudore moti ne timidi viderentur si singulare certamen recusarent, spatium dierum septem accipiunt, ut se parent ad duellum, quibus Thadeus continenter fere divinum auxilium implorans ad Deum preces effundebat. Cathalus verò in pugilatûs studium omnem operam impendit. Die constitutâ cum stadium ingrederentur Parrotto et aliis spectantibus, acriter et dextre utrinque dimicantes lethalibus vulneribus affecti sunt et inde Cathalus intra paucos dies perivit.*

CAP. XXIV.

Angli ab Ibernis obsides extorquent.

In hoc funestissimo rerum statu, Angli veriti ne Iberni injuriis et religionis oppugnatæ causâ moti rebellarent, a multis eorum obsides extorserunt: et Hugonem O'Donnellum Tirconnellæ principem, aliosque magnates Ultonios, quorum obsides non habebant, timebant; nec tamen obsides ab illis petere audebant, ne homines rebellandi cupidos irritarent, a quibus minimè nesciebant obsides non fuisse dandos, sicut neque tributum Angliæ coronæ pendebatur. Quod vero palam efficere non poterant, clam, et per dolum tentant. Johannes Bremichamus Anglo-Ibernus Dubhlinnensis, mercator, a prorege partim præmiis, atque pollicitationibus allectus, partim metu pulsus navim mercibus onerat, in eam quinquaginta milites a prorege acceptos imponit, et Dubhlinnâ solvens, secundisque ventis inter Iberniam et Scotiam vectus, in lacum Ocelli (Loch Sulin) † in finibus O'Donnelli appulit. Ad novi mercatoris famam juvenes nobiles aliquot confluunt, quorum primus fuit Hugo O'Donnellus cognomento "Ruber," O'Donnelli principis filius natu maximus, tunc decimum quartum annum agens: quem comitati sunt Eugenius Mac Suinnius, cognomine "junior" Thuetiæ princeps, et Eugenius O'Gallachur eques. Hos mercator ad videndas merces in navim, invitat. Sed ubi conscenderunt navim, a militibus quinquaginta

* A.D. 1583. Hardiman's Statute of Kilkenny, p. 96. The fact, as related by Hooker, differs in slight details from our text.

† Lough Swilly, A.D. 1587. See detailed account of this event. Four Masters, ibid. Perrott, apprehending the descent of the Spanish Armada, had taken hostages from all the Irish, "Government of Ireland, p. 133," and he had good reason to fear O'Donnell, p. 127. Had not Red Hugh been seized at this period, the fifteen years' war would have really commenced at the period assigned by our author, 1588.

vincti, subter catastroma mittuntur. Unde Mac Suinnium Fanidum dimittunt ab eo in obsidem dato filio, Daniele Mac Suinnio, cognomento, "Cæruleus" (Gorm). Mac Suinnius quoque Thuethius dimissus est, cùm puerulum generis obscuri, filii sui vestibus indutum in obsidem tradidisset. Eugenius etiam O'Gallachur, Huonem O'Gallachurum nepotem ex fratre Cormako dedit obsidem. Bremichamus Dubhlinnam reversus, quatuor obsides, Rubrum, Cæruleum, Huonem et puerulum ignobilem proregi tradidit. Is puerum cùm cognovisset non esse Tuethii filium, dimisit. Tres nobiles in arce Dubhlinnensi cum aliis obsidibus custodiæ mandat.|| [107.]

CAP. XXV.

Persecutio vehemens Anglorum contra fidem mota describitur.

Ita cum Ibernia miserè fuisset profligata nobilium discordiis et inter se, et cum regia corona, Ecclesiasticorumque cruore per Anglos diffuso; nobilesque quòd erant dissentionibus defessi, et opibus jam invalidiores, multorumque obsides apud Anglos, pro Catholica religione minus viderentur arma sumpturi: excepit statim contra Christi fidem persecutio, et tyrannis Elizabethæ reginæ jussu, ut omnes omnino Catholicam fidem desererent, et sacerdotes rejicerent, à Ministris hæreticis præcepta, doctrinamque caperent, Reginæ sectam amplecterentur, atque cæremoniis audiendis diebus festis in templis interessent: et ad id terrore, metu, pæna, vi cogerenrur. Quæ dira Catholicæ fidei oppugnatio êo gravior, et periculosior erat, quò jam tunc erant Iberni magis quàm unquam post fidem receptam, rudes Theologiæ, Philosophiæ, et juris imperiti, perinde ad disputandum, populumque conservandum in vera Christi Jesu religione imparati, quia præteritis dissidiis, rerum perturbatione, hæreticorum barbaro furore, gymnasia corruerunt: vixque, ullus munere docendi graviores litteras publicè fungebatur: Religiosorum sacri conventus erant, parte majore dissipati, et aversi, sacerdotes ad infantes aqua sacra abluendos in multis locis non facile reperiebantur: in locis compluribus juniores id tantum fidei callebant, quod a matribus nutricibusque didicerant, Ac aliqui certè tam erant fidei documentis destituti, ut nihil confirmare, proferreque scirent, præterquam quod ipsi firmiter crederent quidquid Ecclesia Catholica Romana crederet: penes eam esse veram Catholicæ fidei doctrinam et Anglos malè de fide sentire: horumque præceptis se minimè fidem habere. Qua fidei imperitia, et ruditate magis oppida regia, quam optimatum fines laborabant, quia regia oppida Angli frequentabant. Quod causæ est, ut pastores, et rustici, nedum nobiles Ibernici veteres, et novi sint in Catholicæ fidei, sinceritate magis puri, et candidi, quam Angloiberni, qui in regiis oppidis commorantur. In hac summa caligine, et ignoratione dubium non

est, quin Iberni divinitus Anglorum concionatores fugerint, luserint, respuerint, et errores fuerint aversati occulto quodam, et abstruso fidei lumine quod ex eo solum multi mire ducebant quòd penes summum Pontificem erat vera fidei scientia et ab eo nove Angli defecerunt.

CAP. XXVI.

Thadæus O'Sullevanus insignis concionator Ibernos confirmat in Fide Catholica.

IN his angustiis Deus Optimus Maximus qui suos in summo discrimine constitutos minime deserit, Ibernis subvenit per Thadeum O'Sullevanum Theologum doctorem Seraphicæ Religionis alumnum. Is cum in Hispania litteras sacras didicisset, in Iberniam flagrante hac persecutionis facula revertitur: Dubhlinnam, Manapiam, Corcacham, Lomnacham et alia oppida regia adit. Ditiones nobilium, totamque Iberniam peragrat, evangelicam legem explicans, in ea populum conservans, et ab erroribus novis deterrens. Quod tanto sermonis Ibernici nitore, tanta eruditione, tanta vitæ innocentia, tanta felicitate præstitit,
[108.] ut eum Iberni secundum suum Patritium|| vocent: quippe per quem Deus illis conservavit Catholicam fidem, quam per Divum Patritium misit. Cum insignis concionatoris fama per totam Iberniam celebris ad Anglos pervenisset, ipseque ab illis diligenter inquireretur, illum Eugenius O'Sullevannus Bearræ princeps patruus meus occuluit, donec illa inquisitio paululum conquieverit, duosque perditos homines qui rem ad hæreticos deferre statuerunt, comprehensos morte plectendo antevertit. Denique Thadæus diem sancte obivit* paucis diebus antè initium belli magni, quod infra sum scripturus.

CAP. XXVII.

Aliquot casus persecutionis scitu jucundi.

REFERAM hic nonnullos hujus persecutionis casus, quibus, et Ibernorum constantia probatur, et quam vanæ et lubricæ ipsis hæreticis suæ sectæ videantur, constabit. Imprimis juvenes nobiles Iberni* qui Dubhlinnæ ab Anglis obsides tenebantur, in templum ducti die, qui festus,

* Buried in Kilchree Franciscan Convent, county Cork. "In claustro hujus conventus in ingressu capituli jacet corpus venerabilis fratris Thadæi O'Suilibhaine, qui obiit 17 Decembris, Anno. 1597. Hic erat insignis prædicator, qui multa bona præstitit verbi Dei prædicatione in totâ Hibernia, cujus magnam partem ipse peragravit, præsertim partes magis sylvestres et minus civiles in quibus latrocinandi et meretricandi licentia magis increbuerat. Multæ

et solemnis, ab hæreticis agebatur, Ministris cantu musicaque personantibus, ingentem clamorem, et vociferationem extulerunt, usum aurium intercipientes, et hæreticas cæremonias impedientes, nec incepto prius destiterunt, quam templo ejecti in pristinam custodiam fuerunt relati unde postea nunquam ad sceleratos ritus fuerunt evocati. Eo die, qui memoriam Dominicæ cænæ festus agitur, hæretici ministri numerosam plebem Ibernorum agricolarum, et rusticorum in templum vi coactam in modum coronæ, vel circuli genibus flexam digesserunt! et unus minister gerens magnum tritici panis globum singulis singula frustra porrigebat! alter ex magna vini amphora potum dabat. Primus rusticorum cum panem accepisset sinistra manu servavit. Mox vini phialam sumens, merum totum per longam et impexam barbam fudit, simulans se id totum bibisse. Cum verò secundus rusticus vacuam phialam invenisset, primum alloquens, quid est inquit, compater, quod nihil vini mihi reliquisti? Tum primus illum suo panis frustro in facie percutiens, si ego, inquit, hausi totum vinum, devora tu totum panem." Inde risus sibilus, clamor, et tumultus ortus totum illum hæreticæ communionis apparatum subvertit, frustra renitentibus ministris. In quodam pago prope ab oppido Pontana (Drohadantha) minister Anglus agebat, qui Catholicum sacerdotem pagi, cæterosque Catholicos magnis molestiis afficiebat nunc sacerdotem conando capere, nunc de vicinis querellas effundendo, connubiis, baptismo funeribus aliisque rebus divinis volendo interesse. Cum contigisset, ut quidam vicinus obiisset diem, ejus corpus inhumare cæteri cupiebant sacerdote præsente, et ministro inscio. Summa quiete corpus in templum latum circumdatur à fæminis (nam viri non intererant præ Anglorum metu) sepulchrum effossum jam erat, sacerdotes sacrum Missæ celebrare cæpit uno puero respondente. Quod hæreticus minister, qui totam noctem vigilavit, cum explorasset, clam, et furtim templum ingressus juxta fores tacitus stetit donec fuerit sacrum peractum. Tum vero sacerdotem collo deprehendens calicem quoque sacrum capiens, "da," inquit, "hunc calicem et veni tu quoque, mecum captus authoritate et jussu reginæ." Tum fæminæ surgentes*

ergo perditæ personæ utriusque sexus hujus sancti viri monitis et exhortationibus ad frugem meliorem venerunt. Assistebat concilio et auxilio Revdmo. Domino Dermitio Gratho Episcopo Corcagiensi; nec quidquam magni momenti sine ejus consilio moliri consuevit, Mooney, p. 52. After detailing the many escapes of O'Sullivan from the priest hunters, he tells how, after dying near Kilchree, he was carried to the tomb at midnight by a few trusty Catholics. In 1617, there were four Franciscans living near Kilchree, but were not allowed to enter the convent, their exclusion being one of the clauses in the grant of the convent lands to Cormac Mac Diarmuid Mac Carthy of Muskerry. "Sunt ibi sepulturæ majoris partis totius illius districtus nobilium, qui magno zelo affectant conservationem loci et sunt et semper fuerunt boni ac liberales benefactores fratribus." Most of those "benefactors" were swept off by Cromwell and William of Orange.

* "The only amusement and conversation with which they beguiled the time by day and night, was lamenting their troubles and listening to the cruel sentences pronounced on the high born nobles of Ireland." *Four Masters*, p. 865.

et in ministrum manus impigre injicientes, illum in excavatum, et apertum sepulchrum dimiserunt, terraque et lapidibus obruere cæperunt. Ille contra clamabat, veniam petens, atque pollicens se nunquam in
[109.] posterum vel minima læsione|| sacerdotem, aùt ullum Catholicum lacessiturum. Quod cum jurejurando confirmasset, sacerdote jubente a fæminis dimissus est, et postea juramentum implevit, paganis nihil molestus, sed acceptior, et charior. Alius ministroclericus Catholicis officiendo tandem defessus, sinit subjectos suæ jurisdictionis ad contrahendas nuptias, infantesque sacro flumine abluendos opera Cathalicorum sacerdotum uti, modo mercedem sibi solvant, et matrimonia sic contracta, puerosque sacro fonte lotos in album, vel librum suum refert, ne ab iis quibus visitandi, negligentioresque ministros puniendi potestas demandatur, coerceatur.

Alius quoque minister cum editum in lucem infantem prius occupat, quàm Catholicus sacerdos, baptizatum parentibus reddens extorta mercede,* sic ait. "Parva merces est, sedmerito ; nam si minus integra est, baptismus etiam meus minus integer est. Ferte filium vestrum baptizandum ad Papisticum clericum, qui magis vobis placeat, illique reliquam mercedem reddite. Ego non ignoro, quam difficile vobis sit, integram mercedem illi, et mihi solvere, tamen hac parte egeo, quippè nihil aliud habeo, unde mihi victum suppeditem. Idcircò mihi ignoscatis, obsecro."

* The women of Drogheda distinguished themselves on other occasions. Before the year 1610, there was no fixed place for Catholic worship in the town: the few priests who remained celebrated mass and administered the sacraments in different places and at different hours. In that year the Franciscans opened a chapel, which was twice plundered before the year 1617. On the first occasion all the vestments, chalices, &c. were carried off, but all the brothers escaped; on the second, Father Francis Helan (sic) a very old priest, was seized at the foot of the altar after saying mass. The other friars disappeared through secret passes known to themselves alone. When old Father Francis was conducted a prisoner through the streets, the women rose, rushed in crowds from all parts of the town, and, after a copious volley of stones and other missiles, succeeded in rescuing him. Deeming it, however, more prudent to bow to the storm, for the sake of the people, he surrendered himself, and was conducted the same day to Dublin, and brought in his friar's dress before the chancellor, the Protestant Archbishop of Dublin. The captain of the escort interceded for him, telling the whole history of the capture and rescue and voluntary surrender, and protesting vehemently that he had never been in so great danger of his life, as from these women of Drogheda. "Hæc risum moverunt simul et iram contra cives incitarunt: frater carceri mancipatus est, et ibi sex mensibus detentus." This seizure was part of a general plan for taking all the friars and priests, a false brother having promised that he would insure its success. The Archbishop of Dublin, Eugene Matthews, narrowly escaped on the same day. The house in which he was living was searched, but he, with another companion, stole out through the windows, over the roofs of the neighbouring houses, and baffled the government priest-hunters. The false brother afterwards confessed his crime, "Cum magno dolore a nobis per internuntium, veniam petiit et ut speramus in gratiâ mortuus est." *Mooney*, p. 18.

Idem minister conjugem suam, quam per plateas deambulantem viciniæ pueri solebant destestari, sputisque, et salivis interdum obruere, clerici uxorem appellantes, eâ oratione consolabatur, illam non esse conjugem clerici, neque se quidem clericum sed tamen Protestantis ministri munere fungi, ut habeat, unde se alat, et Catholicis magis per se, quam per alios liberè, et Catholicè liceat vivere. Erat quidam Pseudoepiscopus Anglus* (Leons, i.e. Lyons) qui nuntiantibus delatoribus, ubi esset Catholicus Sacerdos, nuncium clam mittebat ad jubendum sacerdotem ex eo loco fugere, ne a militibus deprehenderetur, eoque non invento, nequissimos denunciatores graviter verbis exagitatos jubebat, ne amplius ad se falsa deferrent. Sacerdos quidam fæminæ cupidine captus venere non semel se polluit et a sacerdotibus admonitus, et correptus scelere noluit expiari: imò, quòd publicæ turpitudini sacerdotes curationem salubrem adhibere conabantur, hæreticum episcopum adiens profitetur regiam sectam se secuturum, sibique placere, ut in Ministrorum album adscribatur, et sibi beneficium ecclesiasticum detur. Ad eum verò ita hæreticus episcopus, qui te labores impulerunt, quæ persecutio coegit, ut Religionem tuam antiquam deseras? Nonne colunt illam alii te magis pii, te sanctiores, omnique parte longè præstantiores? Magna levitas est absque causa a religione desciscere. Putasne nos tibi fidem habituros, qui tam facilè pristinam, dudumque conceptam opinionem deposuisti? Eadem inconstantia a nobis quoque deficies. Ego quidem non ignoro, te non regis amore, non ejus religionis studio, non aliâ causâ, quam cupidine fæminæ, quam dimittere nonvis fuisse ductum, vt ad nos transfugeres. Licebit quidem tibi apud nos esse, minore tamen existimatione, quàm si apud tuos fide constanterque permansisses.†

* Down to a late period, the priests, in some places at least, used to collect, after baptising a child, the minister's baptism money. I knew a man who claimed for himself the honour of having been the first in Kilkenny, who refused to allow the priest to act as the minister's proctor. This was in the year 1780.

† Lyons, at the close of his life, especially from the year 1612, had become less active in persecuting the Catholics. He destroyed a portion of the abbey of Timoleague, in 1590, to erect a house with its materials. Information had been given to him that a large concourse of people was to assemble for midnight mass on Christmas night, A. D. 1612, in the abbey of Timoleague; he set out in the evening with a troop of soldiers, and had proceeded three or four miles from Cork on his expedition, when he suddenly became seriously ill, and was compelled to return. *Mooney*, p. 49. A dangerous expedition for a very old man at night in the depth of winter.

CAP. XXVIII.

Insigne miraculum recensetur.

Ex tyrannidis hujus miraculis, quorum nonnulla partim retuli, partim
[110.] etiam referam, plura tamen prætermittens, unum hic silencio tacitus|| præterire non possum rei magnitudine coactus. In Lagenia Ministropiscopus Anglus Farnæ Diæcesi ab hæreticis suis præfectus apud pagum nomine Castellum Ilisium (Caislean Ilisi qui est in O'Murchuorum ditione) templum Divi Johannis Baptistæ nomine dicatum invadens, Virginis Matris, et ipsius Divi imagines indigenis magnâ semper veneratione cultas donis a Catholicis collatis, ornamentisque spoliavit, et altari per comites suos Anglos deturbari fecit. Mox in Catholicos Ibernos, quòd in id sceleris admittendum opem navare noluerunt, instituit crudeliter animadvertere. Quod priusquam exequeretur, piaculi pænas pependit. Namque statim dolor illum totum occupavit, quo vehementer excruciatus, et ad furorem redactus, vastum suum corpus in terram, et obvios lapides propellendo, impiam animam profudit. Ejus cadaver in sacro templo a fratre, et comitibus sepultum postero die extra templum, et ejus xistum ejectum invenitur. Cujus rei authores fuisse Ibernos Angli putantes corpori rursus inhumato custodias adhibent, sed iterum secundâ nocte sepulchro aperto, nullibi, corpus reperitur. Miraculi magnitudine non modò pseudoepiscopi frater, et comites Catholicam fidem amplexi sunt, sed etiam effectum est, ut in hunc usque diem nullus Anglus ausus sit illud templum violare.* Novum, atque rarum mirum Daniel O'Murchuus magna vicinorum frequentia, ludisque celebravit.

* Perhaps this is another version of a story told of Neylan, Bishop of Kildare, 1583, 1603. He was a native of Clare, and a Protestant, in the same sense as Myler M'Grath. Kildare and its revenues were good enough during life, but after death he wished to rest beyond the Shannon with his forefathers, in the convent of Ennis, and, he had accordingly erected for himself there a splendid tomb of marble. One old friar, who had been allowed to remain and say mass in the convent, did not like the neighbourhood of the deceased prelate's remains. On the second night after the interment, he removed them, with the aid of a few stout and trusty confidants, and consigned them to the earth outside the town. The fact, by degrees, transpired, but was not, as far as appears from Mooney, invested with any miraculous character, "per totam provinciam evulgatum est; omnes tamen riserunt et zelum fratris laudaverunt, p. 43." Neylan, too, was an Irishman—the Bishop of Ferns, of whom our author speaks, was English: Allen, perhaps, who died in 1599, Bishop of Down, Connor and Ferns, and was buried in the town of Fethard. The O'Moores of Leix are sometimes called O'Morchuui.

CAP. XXIX.

Generalis regni status breviter describitur.

OMNIA tyrannidis hujus eventa in medium producere tædiosum fuisset. Per insulam totam æstuosa tyrannis peperit ingentem perturbationem, Catholicis reluctantibus ministrorum imperio, et jussis, doctrinam fugientibus, mortiferos ritus aversantibus; aliquando ministros fustibus cædentibus, et ipsis noctu, et interdiu terrorem injicientibus; contra ministris rem ad præfectos deferentibus, præfectis Catholicos in carcerem injicientibus, mulcta coercentibus. Ob hoc regina, et ejus consiliarii, et præfecti studium omne, et cogitationes, eò verterunt, ut Ibernos bonis spoliarent, gradu dejicerent, vitâ privarent. Quod et aute sæpè fuerant conati, rati non aliter Catholicam Religionem fuisse extinguendam, quàm extinctis his in quorum pectoribus alte insidebat, nec novos errores stabiliendos, eisdem salvis, qui semper eos erant execrati. Igitur multi gravibus pœnis coerciti ad pauperiem rediguntur, multi viri nobiles capite plectuntur. Omnes jubentur tabulas exhibere, quibus constaret, suarum possessionum dominum ad se pertinere, ut quâ viâ fieri posset, bonis abdicarentur.* Quod hoc modo facilè fieri posse videbatur, cum plerique Iberni tabulas non habuerint, neque curaverint, cum fuerint suorum finium possessores dominatione Anglorum antiquiores. Itaque toti insulæ, et Catholicæ fidei excidium, et interitus impendebant. Is erat rerum status, cum bellum illud magnum cæpit: quod ut auspicemur, nunc tempus est.|| [111.]

* He refers here to the compositions, levying of cess, &c. effected in Ulster by Perrott, 1584, 1587. See the original documents for Connaught in Hardiman's West Connaught, p. 309.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

COMPENDII HISTORIÆ CATHOLICÆ IBERNIÆ.

TOMUS TERTIUS.

Memorabile bellum sum scripturus a multis Ibernis cum Elizabethâ Angliæ reginâ pro Catholicæ religionis libertate a principio Anni MDLXXXVIII. ad MDCIII. per annos ferè quindecem gestum, quo non modo Ibernia tota fuit penitus devastata et excisa, sed etiam Anglicæ nobilitatis flos deletus, magnisque viribus, sed odiis majoribus dimicatum, atqui sæpiùs victi qui vicerunt: quæ res variis libris digerendæ sunt.

TOMI III. LIBER I.

De Bello quindecem annorum.

Partis utriusque dimicandi facultates et apparatus, totiusque belli summam hoc libro describam.

CAP. I.

Qui a Reginæ partibus steterint, referuntur.

Viribus maximè disparibus est belligeratum. Principio pro reginâ et ejus dogmatibus propagandis totius Angliæ, hæretici regni potentia stabat. Eam etiam totis viribus adjuvabat, illa pars Iberniæ, quæ dicitur Finegalda, vel Anglica provincia, cujus plerique incolæ non solum ex Angliâ trahunt originem, sed etiam Anglorum sermonem etsi magnâ parte rudem et veterem, leges et instituta servarunt, præterquam quod

Catholici sunt.* In ejusdem amicitiâ manserunt magistratus, atque civitates Iberniæ, quippe genus hominum mercaturæ, commerciis, variisque rerum contractibus, atque pacis artibus deditum non || facilè [112.]
movetur, ut desuetis manibus arma invisa sumat, etiam pro libertate et fide Catholicâ, quam tamen constanter profitetur.

Principes vel proceres Iberniæ qui non modò longè bellicosissimi sunt, sed et præcipuam vitæ hujus gloriam, et rerum omnium domicilium in armis collocant, in duas factiones magnas atque potentissimas, alteram Anglicam et regiam, alteram Ibernam et Catholicam dividebantur. Qui genus ex Angliâ vel aliunde quàm ex Hispania ducunt, hoc est noviores Iberni, regum Angliæ indulgentiâ et beneficiis aucti, quamvis sunt Catholici, majore tamen parte hæreticorum partes tuendas susceperunt, Ethnicorum et gentilium more præponentes causam gentis, a quâ sunt oriundi, Catholicæ religioni, quam colunt atque venerantur, Aliqui ex horum clarissimis sunt nominandi.

Principes Iberni noviores, qui a reginæ partibus steterunt.

Momonii.—Thomas Buttlerus cognomento Niger, Urmonii comes; Barrius Magnus Botevanti vicecomes; Mac Pieris Dunbunnæ baro; Mac Padrigus Curtius baro; Burkus Castleconnelli baro.

Connachti.—Ulligus et ejus filius Richardus Burki, Clanrichardæ comites; Theobaldus Burkus Richardi filius cognomento Navalis, Rann Mac Guilliami principatûs competitor; Mac Fhoris, vel Bremichamus Dunmoris baro.

Lagenii.—Henricus, Gulielmus, et Giraldus Giraldini Killdariæ comites, San Laurentius Hotæ baro.

Midhii.—Preston Baligormanæ vicecomes; Nungentus Dalræ baro, Flemingus Slaniæ baro.

Principes Iberni antiquiores, qui reginæ partes secuti sunt.

Ex genere etiam antiquissimo Ibernorum, aliqui magnates novos populares imitati ad amicitiam reginæ se receptos habuerunt.

Momonii.—Dionysius O'Brien Lomnachæ princeps, Tomoniæ comes; Mac Carrha Fuscus Carbriæ princeps; Carolus Mac Carrha Dermysii filius Muscriæ princeps; Maurus O'Brien Insikennæ baro.

Connachti.—O'Conchur Dounnus planiciei Connachticæ princeps.

Midhii.—O'Melachlinnus. Hi sequentes etiam Midhii, qui veteresne an novi Iberni sint, controversum est, reginam àdjuvarunt. Barnabal Balisimiledæ baro; Plunketus Luthæ baro, Plunketus Dunsaniæ baro, Plunketus Killinæ baro. Quos hactenus retulimus, Ibernos Anglicæ vel regiæ factionis vocamus; quibus adnumerandi sunt Ultonii Anglo Iberni, qui Uriliam incolunt et alii.|| [113.]

* And more firm, according to some accounts, than the old Irish. Hugh O'Neil himself before 1594 would go with the Lord Deputy to church, and listen to a sermon; but the English of the pale, "as soon as they have brought the Lord Deputy to the door depart as if they were wild cats."—Captain Lee to Queen Elizabeth, Iar Connaught, p. 395, note.

CAP. II.

Qui pro fide Catholica sumpserunt arma, numerantur.

In Catholicæ fidei defensione veteres Iberni ex Hispaniâ genus trahentes non modo primum locum tenuerunt, sed arx et propugnaculum belli fuerunt: quorum hi sunt clarissimi.

Veteres Iberni qui pro fide Catholicâ pugnaverunt.

Ultonii.—Comes Hugo O'Nellus Tironæ princeps cum sua factione qui erant sequentes. Mac Engusa Ibachæ princeps: Mac Magaunus Auriliæ princeps; Mac Guier Faramonachæ princeps; O'Cahanus Arachtæ princeps, Jacobus et Ranaldus Mac Donelli Glinniæ principes; O'Hanlonus Auriterræ princeps.

O'Donellus Tirconnellæ princeps cum suâ factione, qui fuerunt hi, Mac Suinnius Tuethiæ princeps; Mac Suinnius Fanidæ princeps, Mac Suinnius Banachæ princeps, O'Docharta Inisonæ princeps, O'Buillus.

Momonii.—O'Sullevanus Bearræ et Beantriæ princeps; Daniel O'Sullevanus Magnus, cujus pater* Dunkerrani princeps bellum suscipere senectute prohibebatur, O'Conchur Kierrius Arachtæ princeps, Donatus Mac Carrha Cormaki filius, Mac Donnacha Allæ principatûs competitor; Dermysius Mac Carrha Eugenii filius Mac Donnacha alter Allæ competitor; O'Driscol Cothliæ princeps; O'Mahunus Carbrius; O'Donnobhanus; O'Donnochuus Onachtæ; O'Donnochuus vallis.

Connachti.—O'Ruarkus Brethniæ princeps; Mac Diarmuda Mellurgæ princeps; O'Kealla Imaniæ princeps.

Lagenii.—Lagenii tametsi nulli principes a reginâ defecerunt, nihilominus multi viri nobiles arma pro fide susceperunt, quatuor maximè familiarum, quarum principes extabant; Kebhani, O'Conchures Iphallæ, O'Morræ Lisiæ, O'Bruines.

Midhii.—Mac Gocheganus princeps. Hos secuti sunt ex novioribus Iberniæ magnatibus nonnulli.

Momonii.—Rocheus Faramuyæ Vicecomes, Richardus Buttlerus Montis Gerarti Vicecomes; Mac Moris Lacsnæ baro; Thomas Buttlerus Catharæ baro; Patritius Condon Condoniæ princeps; Richardus Purcellus Luochmæ baro; Gulielmus Giraldinus eques auratus Kierrius Rafinnanæ dominus; Edmundus Giraldinus eques auratus vallis; Edmundus Giraldinus eques auratus albus. Eos solum hìc recensui, qui possessionibus atque finibus suis potiebantur, cum pro fide sumpserunt arma. Alios etiam referam in historiæ serie qui vel ab Anglis defecerunt pessessionibus jam abdicati, vel bello principatum nacti sunt antea non obtentum, cujusmodi fuerunt Florentius et Daniel Mac Carrhæ, qui aliquandui Clancarrhæ principatum tenuerunt, O'Conchur Sligachæ

* O'Sullivan More was not in arms either with Fitzmaurice or Desmond.

princeps, Jaimus Giraldinus Desmoniæ comes, Mac Guilliamus Burkus, Raymundus Burkus Leitrimæ baro, Huon O'Morra.

Hipræcipui sunt qui pro Catholicâ religione bellum indixerunt et quos Ibernicam atque Catholicam factionem vocamus: non tamen omnes unà conspirarunt; sed jam alii deponebant arma; alii illa capiebant; alii extinguebantur; alii renovabant bellum.* Quòd si simul conjurassent omnes, vel vicissent, vel certé majus negotium hæreticis facessivissent.|| Alii nobiles viri, quorum multi multis eorum quos re- [114] tulimus generis claritate minime inferiores, et factorum celebritate superiores erant, non tamen familiarum aut ditionum principes suis locis collocantur. Ejusmodi fuerunt Nellus O'Donellus Asper, Cornelius O'Driscolus Magni filius, Dermysius O'Sullevanus pater meus, Fiachus O'Briun, Cormakus O'Nellus, Cornelius O'Rellus, Dermysius Mac Carrha Fuscus, Gulielmus Burkus, Bernardus O'Kealla, Richardus Tirellus, Bernardus O'Morra, Vaterus Giraldinus, Dermysius O'Conchur, Petrus Lessius, Edmundus O'Morra, Jaimus Butlerus, Maurus Mac Suinnius, Ulligus Burkus, Daniel Mac Suinnius, Richardus Mac Gocheganus, Magnus Mac Suinnius, Mauritius O'Sullevanus, Thadæus O'Mahunus Carbrius, et alii plurimi partis utriusque, quos longissimum, fuisset nominare et ideo hic prætereo.

Multos etiam Iberniæ primores, qui rem segniter agentes, et neutram partem bene adjuvantes victoribus obtemperabant, silentio tacitus prætermitto.

CAP. III.

Quamobrem omnes Iberni ab hæreticis non defecerint, disputatur.

Ex illis magnatibus, qui hæreticis opitulabantur, tres, vel quatuor erant hæretici, sed scienter errantes, et temporibus servientes; cæteri Catholici, qui omnes Fidei Catholicæ articulos firmiter profitebantur: Catholicos sacerdotes in Hispaniâ, Italiâ, Germaniâ, et Belgio doctrinâ, et moribus excultos protegebant: sacrosanctum Christi Jesu corpus summâ veneratione suscipiebant, omnes Ecclesiæ Catholicæ ritus venerabantur. Quæ, cum ita sint non immerito, quispiam fuerit sciscitatus, cur tam clarissimi, et Catholici Principes, cur tam Catholicorum, atque piorum civium societates, respublicæ, civitates, cur tam Christiani milites non modo tulerint hæreticis opem, sed etiam Catholicos pro Ecclesiæ Catholicæ jure, et libertate pugnantes impugnaverint.

Equidem puto fuisse hanc Iberniæ pænam a Deo propter crimina Ibernorum inflictam. Namque civitates, atque magistratus in Ibernos Anglicæ factiones principes veteres, et novos, qui ab hæreticis non

* The reader must always remember this remark.

desciverunt, et in suos Catholicos sacerdotes, qui ad bellum minimè cohortabantur, culpam suam transferunt. Præterea dicunt se molestè tulisse, quòd a principibus, et nobilitate Catholicæ factionis fuerint tam spreti, et pro abjectis habiti, ut ad amicitiam, et societatem non sint rogati. Iberni principes Anglicæ factionis non unam rationem reddunt quamobrem ipsi a regina non defecerint* primum se fuisse perterritos adversa fortuna eorum, qui se superioribus temporibus a regum Angliæ ductu subduxerant: diffisos Catholicos victuros, qui nec a Pontifice summo, nec ab Hispaniæ, vel Galliæ Rege adjuvabantur: sperasse reginam multorum annorum feminam cito, vitâ defuncturam, sibique consultius esse celerem ejus mortem spectare; quam se fortunasque suas in discrimen deducere: non dubitasse, quin bello confecto, ipsi quorum operâ, et virtute regina vicisset, ab illâ munus illud pro meritis suis impetrarent, ut possent Christianè, et Catholicè vivere: timuisse potentiam principum Ibernicæ factionis ne ab illis, si vincerent, possessionibus suis expellerentur: sibi persuasum habuisse ex parte Anglorum æque justum fuisse hoc bellum, atque alia, quæ Pon-
[115.] tificis Maximi permissu || superiores Catholici reges Angliæ cum multis Ibernis magnatibus non de religione, sed de terrenarum rerum jure, et dominatu gerebant: eo tempore persecutionem in sacerdotes non ingruisse: Catholicos qui hæreticis opem ferant, non fuisse a summo Pontifice excommunicatos, et Ecclesiasticarum censurarum mucrone percussos: his tamen rebus omnibus non fuisse a conspiratione absterrendos, nisi multi sacerdotes, et religiosi eam opinionem asseruerint, ut non solum fas esset reginæ ferre opem, sed etiam Ibernicæ factioni resistere, et eandem ferro lacessere. Erant quippe sacerdotes quoque in factiones duas distincti. Omnes ex Ibernorum genere vetere fidei Catholicæ defensioni totâ mente, et omnibus artubus incumbebant. Huc etiam cogitationes, atque nervos omnes intendebant plerique sacerdotes ex noviore genere, non omnes. Nam aliqui contra factionem Ibernicam, Catholicamque stabant, qui apud Hibernos Anglicæ factionis principes, atque civitates auctoritate plurimum valebant.

De his Ibernorum factionibus certior factus Pontifex summus diplomate suo Ibernis omnibus imperavit, ut Catholicis principibus non modo non adversarentur, sed opitularentur. Ab alterius factionis studiosis est objectum Pontifices litteras fuisse falsa narratione surreptas. Quâ de re serò relatum est ad Salmantinam, et Valesoletanam Academias florentissimas, in quibus omnium doctorum calculo litteras non fuisse surreptitias pronunciantur, et sacerdotum Ibernorum Anglicæ factionis

* One of the chief causes why the Anglo-Irish of the pale did not rise against Elizabeth was, their distrust and national hatred of the Irish. They were, in every respect, except religion, Englishmen, living west of the Irish sea—un-Irish in prejudices and feelings as thoroughly as any Orange colonist since 1688. The success of the native Irish and degenerate English would be regarded by the Pale English as a national defeat.

opinio condemnatur anno 1603, postquam bellum est penè confectum, ut suo loco fusiùs demonstrabimus. Quod si integro bello ea factio gymnasiorum judicium accepisset, non dubito, quin arma, quæ pro hæreticis sumpsit, in eosdem gessisset.

CAP. IV.

Non armis, sed artibus variis Ibernos fuisse superatos.

IBERNICA autem, et Catholica factio non hostis virtute, non hæreticorum armis, sed vario dolo et stragemmate fuit victa. Illud Anglorum fuit non ultimum stratagemma, quod ubi bellum incæpit, illico persecutionem, atque tyrannidem dimittentes nec sacerdotes Ibernos Anglicæ factionis, nec sæculares Ibernos suæ ditionis lacessebant, vel irritabant, tametsi publicum usum Catholicæ religionis nunquam tulerint: quâ indulgentiâ principes Ibernos factionis Anglicæ, sacerdotes aliquos, atque civitates in amicitiâ continuerunt. Is enim est Anglorum mos, et Ibernicæ reipublicæ administrandæ ratio, ut in bello, dubiisque, et adversis rebus Ibernos ne minima injuria provocent, facient magni, et donis ornent; in pace, et rebus secundis jugulent, deleant, perdant.

Finigaldæ, vel Anglicæ provinciæ, et principibus Ibernis novi generis toto studio persuadere conati sunt, illos fuisse possessionibus suis, atque finibus pellendos ab antiquis Ibernis, qui pro Catholicâ fide arma sumpserunt, si vincerent: qua fallacia faciles homines non modo sibi obedientes, sed multos Catholicis infensos reddiderunt.

Hispanorum inauditam crudelitatem, et leges iniquas esse Angli præfecti, et Ministroclerici per se, et per alios adhibitos prædicabant, ut ab eorum amicitiâ Ibernos deterrerent; sed aliter rem habere hodie nulli Ibernorum non est exploratissimum.|| [116.]

Iberni si millies ab Anglis in bello deficerent, toties tamen ab eisdem in gratiam reciperentur et reatibus omnibus condonatis insuper donis afficerentur. Cæterum qui vel semel deficiunt in pace, morte plectuntur, et Angli ne fidem frangere videantur, illis vel falso novum crimen objiciunt, vel quacumque causâ etiam levissimâ ad inferendam mortem sunt contenti Id ego quidem eò minus miror, quod pæna par eos quoque maneat, qui nunquam ab illis desciverunt, modo Catholici sint, quibus, etsi nihil pejus odiderunt Angli, non tamen cariores habent eos Ibernos, qui hæretici sunt, quamvis cum eis familiarius, benignius, blandius adhuc agant, dum eorum opera, et auxilio in Catholicorum excidium utuntur; post Catholicos deletos simili pænâ hæreticos quoque affecturi, quos æque, atque Catholicos diligunt, et non ex animo, sed simulatè, et metu hæreticos esse, non ignorant. Eodem quoque animo in Scotos esse Scotorum neminem præterit. Nec est

prætereûndum aliud Protestantium stratagemma, qui Catholicorum agros, municipia, segetes, armenta, ferro, flammaque corrumpebant, ut quos virtute superare non poterant, fame, et inedia vincerent, neque suorum quidem Provincialium, vel Ibernorum factionis Anglicæ finibus interdum parcentes, frumentum, et armentum intervertendo, et agriculturam prohibendo, ne commeatus esset, quo Catholici potiti bellum gererent.

Ahena moneta reginæ jussu excusa mittitur in Iberniam anno 1601,* qua partim regina facultatibus consumptis exercitum alebat, partim Ibernicum aurum, et argentum est surreptum. Quæ simul ac bellum est confectum. nihil valere cæpit magna jactura Ibernorum, etiam tributariorum reginæ, maximè mercatorum. Quippe persuasum habuerunt protestantes nunquam finiendum fuisse Ibernicum bellum, dum Ibernis commeatus suppeteret, vel aurum, et argentum, quo illum compararent: exercitui vero suo Angliam victum suppeditaturum. Hæ causæ fuerunt, quamobrem tanta vis Ibernorum pauperum exteras gentes, maximè Hispaniam, et Galliam inundaverit.

CAP. V.

Ibernos non tam ab Anglis, quam alios ab aliis esse devictos.

His malis omnibus possent Catholici curationem admovere, nisi alio majori, et intestino morbo confecti penitus delerentur. Quod plerorumque Catholicorum principum, qui se pro Catholica fide tuenda devoverunt, familiæ, clientelæ, municipes in contrarias factiones abibant, alii alios duces, atque dominos de principatu, et dominationis jure certantes secuti. Quorum minus potentes Anglorum partes amplectebantur spe obtinendi principem locum in familiis suis, si principes dominatione, principatuque deturbarent, spem illam Anglis callidci præbentibus. Igitur homines improvidi privatas causas publicæ defensioni sacræ Fidei præponentes, dum a magnatibus Catholicis, sociorum, clientium, municipum animos avertebant, ad Anglos magnas vires conferentes, quod voluerunt, non sunt adepti, et quod noluerunt, effecerunt. Namque Catholicorum procerum suorum consanguineorum possessiones, et hæreditates amplissimas non ipsi, sed Angli sunt adepti, et sacrosancta Christi Jesu religio propugnatoribus orba hæreticorum barbaro furori,
[117.] et libidini jacet objecta.|| Ea enim fuit ars una, quâ potuerunt Angli Ibernorum principum vires contundere, quòd eorum dignitates, atque vectigalia consanguineis ipsorum, qui clientes, atque socios ab illis subducerent, pollicebantur, nec tamen finito bello promissis steterunt.

* Moore, IV. p. 124.

Hæc cogitatio Quintum, et Henricum O'Nellum Johannis principis filios, et Artum Terentii filium in O'Nellum movit. Eadem principatus affectatio incitavit Nellum O'Donellum cognomento Asperum, ut adversus O'Donellum belligerando Tirconellæ excidium afferet. Eadem æmulatio Eugenium O'Sullevanum in O'Sullevanum Bearrum patruelem impulit. Eadem cupido Thadæum O'Ruarkum in O'Ruarkum fratrem instigavit. Eadem libido Mac Guirem Angliensem in Mac Guirem stimulavit. Quid Florentii, Dermysii, Danielis contentionem, de Clancarrhæ principatu referam? Quid memorem Jaimum Giraldinum comitem ob alterius Jaimi factionem viribus destitutum?* Quid repetem sexcenta hujus rei exempla? Certe Iberni mei, quamvis Catholicæ fidei, Religionisque divinæ cultu, et observantia plerisque gentibus præstent, hujus tamen belli tempore, factione, dissidio, ambitione, perfidia Turcis, et hæreticis plurimi deteriores fuerunt. Idcirco fieri minime potuit, quin tot, tantisque discordiis Ibernia penitus devastaretur. Nam, ut Evangelii sacri oraculo proditur, "Omne regnum in se divisum desolabitur." Ego quidem magnopere miror, quòd tamdiu tot dissidia, tot bella, tot incendia sustinuerit. Quod verô Catholicorum paucitas Protestantium, et ipsorum auxiliarium multitudinem sæpe superaverit, milites semiermes exercitus omni genere armorum instructissimos profligaverint: exiguæ Catholicorum facultates Angliæ reginæ divitiis, atque potentiæ annos quindecim restiterint: ex angustissimis exordiorum rivulis bellum præter omnium opinionem eò magnitudinis increverit, ut sint hæretici adducti in discrimen Iberniæ totius amittendæ, non nisi divinitus factum fuisse existimo.

CAP. VI.

Quis fuerit rerum status in Ibernia hoc bello incipiente?

HAC tempestate Daniel Mac Carrha Clancarrhæ princeps, atque Belinsiæ comes pacis, quam belli cupidior, ætateque senescens Anglorum amicitiam retinere omni studio enitebatur, et insuper opiparis obsoniis, atque splendidis conviviis deditus amplissimum patrimonium profusis sumptibus obliguriebat. Quod hominis ingenium Angli probe experti, nihil eum persecutioni obstaturum metuebant, modò ipsum Catholice vivere sinerent. Fortissimum Giraldinorum Momoniorum genus erat pene extinctum. Alii duo Momonii principes potentes hæresis contagione (proh pudor) laborabant.† O'Sullevanus Bearræ princeps, et ejus

* Almost all these dissensions are chronicled in the Four Masters; it is not worth the trouble to fix their dates.

† One of these is certainly Black Thomas, Earl of Ormond, who was to the Irish Catholics, during the whole reign of Elizabeth, what his grand-nephew, the first Duke of Ormonde, was during the reign of Charles I. &c. &c. The second was either Thomond or Inchiquin.

patruelus Eugenius ob possessionum jus discordes erant. In Connachta Ulligus Burkus Clanrichardæ comes postquam Joannem fratrem occidit, multis Ibernis magis invisis non modò non discessurus ab Anglis, sed in eorum obedientia multos Connachtos conservaturus videbatur. Alii Burki de Rannmaculiami principatu contendebant. Lageniæ Principes
[118.] Ibernici magis soliti hæreticis occurrere erant ex parte majori extincti.|| Killdariæ comes ab incunabulis hæreticè nutritus nullam patriæ spem præbebat. Anglo-Iberni principes Lageniæ, et Midhiæ nunquam sublaturi animos videbantur. In Ultonia Terentius O'Nellus Tironæ princeps, et Hugo O'Nellus Tironæ titulo comes a regina creatus propter ingentem simultatem uterque alteri obstabat, ne in Anglos aliquid moliretur. Ab Hugone O'Donello Tirconellæ principe, et aliis Ultoniis non rebellandi obsides extorti sunt, vidimus. Potentioribus ita distentis, et impeditis, minus potentes quis crederet aliquid ausuros? Nihilominus aliquis Ibernorum principum timor hæreticos tenebat, quo tamen minimè obstante truculenta persecutione, quam superius tetigimus, fidem Catholicam oppugnabant, postea quam illam in Anglia extirpaverant.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI III. LIBER II.

De bello quindecem annorum.*

Superiore libro partis utriusque defensores, bellandique facultates, et quem Ibernia statum habuerit, cùm bellum ortum est, exposuimus. Nunc ipsum bellum auspicantes describere, illius semina vel causas, primamque et rudem ætatem hoc loco enarrabimus.

CAP. I.

De Hispanæ classis naufragio, Alfonso Leivâ, O'Ruarko, Mac Suinnio Tuethiæ et aliis.

PHILIPPUS ille Secundus Hispaniarum rex prudentissimus miseratus calamitatem, atque Tartareum statum Angliæ, in quâ, Mariâ reginâ in uxorem ductâ, breve tempus regnavit, instructissimâ classe comparatâ, fortissimum exercitum|| (cujus Imperator erat dux Mitinæ Sidoniæ) in [119.] eam insulam mittit, mortiferam pestem hæresis, in ipsis cunabulis procul dubio, extincturum ; si incolumis in terram exponeretur. Cæterum peccatis nostris obstantibus, anno Redemptoris MDLXXXVIII, partim hæreticorum arte, sed maximè tempestate coortâ classis longè, latèque dissipatæ pars in Hispaniam revertitur, pars inter Angliam et Belgium

* The title given by our author to his third "Tomus"—"the fifteen years' war" is a misnomer. The great war did not commence until Red Hugh and Hugh O'Neil had joined their standards, or, at most, until the former, after escaping from Dublin Castle, was inaugurated the O'Donnell, and invaded Turlough Leinough's principality in 1592. All Ulster did not rise before 1595, p. 1959. It is true, however, that the expulsion of Bryan O'Rorke, as told in the next chapter, was the remote cause of the war, by drawing Fermanagh, Tyrconnell, and, finally, all Ulster into action.

vi ventorum rapta, Scotiam, et Iberniam circumvenitur; pars magna naufragium fecit. Aliquo naves in Iberniæ* et Scotiæ littora æstu compelluntur, quibus per acutos scopulos concussis, atque submersis, homines alii pereunt, alii vel nando, vel prosiliendo vix evadunt. Sospitibus ut quemque deprehendebaut Angli, mortem inferebant. Alfonsus Leiva nobiles eques Hispanus post eas insulas circumitas commeâtus inopiâ laborans navim tempestate quassatam in Ultonia applicuit in portum, quem Eugenius Mac Suinnius Tuethiæ princeps obtinebat. Alii Hispani trecenti post navim in Sligacha, Connachtæ portu obrutam, Bernardi O'Ruarki, cognomento "Magni," Brethniæ principis, qui non longè aberat, sibi præsidium efflagitant. Id Elizabetha Angliæ regina et ejus prorex Iberniæ Johannes Perrottus cum intellexissent, O'Ruarkum et Mac Suinnium Tuethium jubent permittere, ut regii ministri Hispanos animadvertant. Cui imperio O'Ruarkus et Tuethius responderunt, sibi prohiberi Religione Catholicâ, quam profitebantur, Catholicos ad necem tradere et etiam infra suam dignitatem esse eos, qui ad tutelam ipsorum fugerant, prodere. Itaque O'Ruarkus trecentos, qui ad ipsum venerant, dato duce et commeatu ad Tuethium, apud quem Leiva navem reficiens agebat, mittit. Ad eundem, qui in aliis Iberniæ locis, amissis navibus, naufragium et Anglorum manus effugerant, Ibernis duces itinerum et victum suppeditantibus, confluunt. Jam mille fere Hispani apud Tuethium erant Leiviæ imperio obtemperantes. Eo Hispanorum numero Tuethius lætus, et virtute fretus, Leivæ suadet, ut in Ibernia bellum Anglis indicet, se suos obæratos armaturum, idem O'Ruarkum facturum: omnes Ibernos pro religionis Catholicæ libertate conspiraturos: reginæ nec opes, nec copias validas, nec arces munitas esse; Iberniam primum, inde Angliam facili negotio posse expugnari. Leiva refert id minimè sibi licere, quod a rege suo in mandatis non acceperit: in Hispania verò se cum rege acturum, ut uberiorem exercitum mittat, qui Iberniam in libertatem asserat. Et ita commeatu a Tuethio accepto in navim jam refectam milites omnes imponit. Sed vix vela ventis dat, cùm in plangentis Tuethii conspectu navis hominum multitudine onerata dehiscens cum omnibus obruitur. Qui postea Hispani ex naufragio in Iberniæ littora evaserunt, ab Ibernis in Scotiam ad comitem Bothuelium Scoticæ classis præfectum, et ab hoc in Galliam vel Belgium mittebantur.

Regina O'Ruarki et Tuethii inobedientiam armis coerceri jubente, Richardus Binghamus Anglus eques auratus, Connachtæ præfectus in O'Ruarkum expeditionem facit,† paucis Anglis sed quam plurimis Ibernis coactis. Præter cæteros Ulligus Burkus Clanrichardæ comes

* 17 Ships, containing nearly 6,000 men, were wrecked on the shores of Ireland. Three, with 1,500 men, were cast away off Sligo; one with 1,100 men in Lough Foyle. See the documents in O'Donovan's Four Masters, p. 1870.

† The Lord Deputy Fitzwilliam, with Bingham, marched against O'Rorke. *Four Masters*, p. 1588.

illi præsto fuit. O'Ruarkus pridem Maurum Mac Suinnium cognomine Vaccam (Muracha na Mart)* ducentos Momonios ductitantem conduxit, pauloque plures obæratos armavit. Neque majoribus viribus pollebat, cùm in Droumdhathiere† pago ab hostis equitatu|| sclopera- [120.]
riisque circumvenitur, hastatorum etiam agmine sequenti. Maurus cum ne ultus quidem moriturus videretur, nedum victurus, si tam exiguis copiis cum hostium multitudine prælium consereret, ex eo pago compositis ordinibus procedens, ipse tergiductor suos cohortans, et hostium impetum sustinens vulneratus plumbeâ glandine, quæ ex narium radice per alluginem transversè missa sinistrum oculum illi ademit. Quo vulnere graviter afflictus, cùm exercendo muneri minùs aptus redderetur, reliquos ingens trepidatio invasit, ordinesque laxaturi videbantur nisi avunculus meus Rothericus Mac Suinnius adolescens (Rueri Mac Domhnaill mic Shuinne) Mauri patrui† insignibus et armis celeriter indutus succedens, trepidosque confirmans ultimos ordines duxisset.

Maurus vulnere curatus, cum bellum redintegraturus videretur, secus fecit. Namque lumine sinistro captus, magis capitur et obcæcatur specie Gorumplathæ O'Ruarki neptis ex Quinto fratre, quam raptam atque violatam rursum dimittit. Turpitudine facti O'Ruarkus indignatus sceleris authorem nunquam postea veniâ dignatus est. A Mauro et a suis etiam obæratis fortunæ cedentibus eodem pene tempore O'Ruarkus desertus ad Tuethium pellitur, a quo non modo comiter sed mirâ et inauditâ magnificentiâ excipitur. Ejus arbitrio Tuethius municipia sua, totumque Tuethiæ principatum reliquit, in illum jus omne rerum administrandarum transferens, et ipse tanquam præfectus ab eo militibus belli rem gerens. Ubi cum accepisset duos familiarissimos suos O'Ruarki jussu fuisse patibulo suspensos, ob causam tanto supplicio minimè dignam amicis suis expostulantibus, quòd totam suam potestatem O'Ruarko permiserit, "sinite" "inquit" mirari. Is profecto, qui scit jus exercere, dignior est principatu, quam ego, qui forsitan crimina impunita dimitterem."

O'Ruarkum finibus pulsum regius exercitus secutus, omnem belli molem in Tuethium vertit. Copiosus erat exercitus ille Anglorum, sed maximè Ibernorum, qui reginæ non obsequi, ubi repugnandi potestas esse non videbatur minimé sibi integrum putabant. O'Ruarkus possessionibus suis amissis anxius et mæstus, ut ad eas recuperandas Scotos ducat, Scotiam petit,‡ Tuethio invito et inauspicatò. Nam a Jacobo Steeuardo Scotiæ rege

* [O'Flaherty] line 1, p. 1869, Four Masters, ought to be cancelled. The Morough there mentioned was a Mac Swiney, grand-uncle of our author, not Morough na Mart O'Flaherty.

† This battle of Dromahere was fought in January, 1585. Our author appears to confound it with some battle fought in the campaign against O'Rorke, March, 1590, by which he was expelled from his territory, p. 1885. Cox, p. 398, adopts our text.

‡ Three of those Munster M'Swinies, sons of Owen, killed in the service of Donnell O'Donnell, brother of Red Hugh, A.D. 1590, p. 1891.

(quem postea Angli quoque regem asciverunt) deprehensus ad Elizabetham Angliæ reginam Londinum vinctus mittitur. Ubi in consiliariorum cætum productus, ab uno interrogatus, cur genua non flectebat, "non sum" inquit "id facere solitus."* Tum consiliarius "nonne" inquit "es solitus genua coram imaginibus flectere" "Certe" inquit ille. "Cur" inquit hic "non idem quoque nunc facis?" "Quia" inquit ille "inter Deum et sanctos, quorum imagines veneror, et vos, multum interesse, semper putavi." Brevi post morte plectitur. Quâ re divulgatâ Bernardus ejus filius, a suis O'Ruarkus renunciatus, paternam hæreditatem recuperare Tuethio ferente opem secundiore marte tentat† bello rursus in Connachta renovato.

CAP. II.

Lageniæ motus et aliqui casus.

Sub idem tempus in Lageniâ parvi motus oriuntur, Anglis protestantibus Catholicæ religionis oppressoribus edicta regia exequentibus et Lagenienses graviter concutientibus. Hanc persecutionem fugiens Vaterus Giraldinus cognomento Fuscus (Vater Riach) ex Kildarii comitis familiâ, ex Kildariensi tribu in Gloranum pagum apud densissimas sylvas secessit juxta Fiachum O'Bruinem (Fiacha Mac Aodha) Ægydii filium, cujus filiam uxorem duxit. Is Fiachus patris exemplo protestantium acerrimus hostis erat; contra eos conjuravit in Eustatii vicecomitis conspiratione, sicuti superius vidimus, et in eorum obedientiam reversus, Catholicis qui ad ipsum protestantium injurias fugiebant, erat præsidium, alios occultando, alios palam excipiendo. Ob quod a regiis impugnatus partim suâ virtute, partim sylvarum densitate sese tutabatur‡ donec incolumitatem et fidem publicam pacisceretur, quam libenter concedebant Angli, ne majores motus concitaret. Juxta hunc Fuscus commorans ab Anglis sæpe impetitur, et eosdem vicissim impetit armatis paucissimis stipatus. Anglos finitima loca incolentes deprædatus Gloranem revertebatur. Redeuntem in itinere nanciscitur Dudlius Bagnal Anglus eques auratus Iberniæ castrametatoris frater cum cohorte quam præsidii causâ Lethlinnæ habebat. Commissâ pugnâ Dudlius cum totâ fere cohorte occiditur. Haud diu post Vaterus cum peditibus sexa-

* Remained with M'Sweeny a year. *Four Masters*, p. 1887, 1905.

† Sydney said "he was the proudest man that ever I dealt with in Ireland." On the scaffold he was noble and true, scorning the spiritual aid of the apostate Franciscan, Myler M'Grath. See Four Masters, p. 1906.

‡ Appears in the field against Bingham, May, 1593, p. 1937.

ginta Urmoniam improviso aggressus prædam agit,* sequentesque Buttleros equitum et peditum numero superiores fundit et fugat, aliquos, præsertim ducem Petrum Buttlerum comitis Urmonii nepotem ex fratre occidens. Longas Lageniæ et Midhiæ regiones occultis itineribus dimensus ad Lochsindilem Midhiæ oppidum (Loch Sindil) in quo multi Angli nequicquam pauperes commorabantur perveniens, horum domus noctu effractis foribus cum commilitonibus ingressus, viros interficit, prædâque onustus domum redit. Ita quia Protestantibus multum damni intulit, nec facile poterat capi, audaciâ suâ et sylvarum densitate defensus, et ne majorum motuum causa foret, Anglis consultissimum visum est, ut illum in fidem recipiant reatibus omnibus condonatis. Inito pacto, fideque interposita Dubhlinnam ad Johannem Perrotum Iberniæ proregem petit. De cujus adventu cum accepissent Dudlii Bagnalis fratres et consanguinei, ædes in quibus agebat armatâ manu circumdant. Fuscus inductâ galea, scuto lævæ imposito, stricto ferro ostium pugnando solus defendit, donec prorex veniens pugnam diremerit, et illum factorum impunitate donatum domum dimiserit.

CAP. III.

Tironæ comes, qui Anglis in rebellionis suspicionem venit, in jus vocatur.

NONDUM O'Ruarki et Tuethii motus sedati fuerunt, cùm majoribus antevertendis regina distinetur. Namque Hugo O'Nellus cognomine compeditus (Aodha Gimhlach Mac Sean Ui Neil) quòd matre vinculis impedita fuerit editus, Johannis principis filius e Scotiâ in Iberniam reversus|| Gulielmo Fitzgulielmo Anglo Iberniæ proregi refert aliquot [121.]
nobiles Hispanos ex Metenensis ducis classe ab Hugone O'Nello Tironæ comite donis ornatos in Scotiam fuisse missos et eisdem litteras traditas ad regem Hispaniæ, quibus ejus præsidium in reginam efflagitabat, suam operam pollicens: idque totum Hispanos secum communicasse, existimantes eum Tirono fidum fore, sicut erat consanguinitate conjunctùs et religione Catholicus. Prorex et consilium Iberniæ in Stradbaliam Ultoniæ oppidum Dubhlinna profecti Tironum in jus vocant, qui crimen objectum incunctanter negat, subdens Compedito inimico suo non esse fidem habendam. Compeditus se singulari certamine crimen probaturum asserit: sed ipse et Tironus stadium ingredi prohibentur. Compeditus se testes producturum confirmat. Die constitutâ quâ testes producantur, Tironus datis vadibus dimissus Compeditum inquirendo

* The rising of the Brown Geraldine occurred in 1586. See his feats in Kilkenny, Wexford, and Queen's county, described in the "Government of Ireland" by Perrott, p. 111. He was in arms again in 1594. *Cox*, p. 404.

deprehendit, et custodiæ mandat, jussusque a prorege Dubhlinnam vinctum mittere imperio non obediens laqueo suspendit, Midhiensi homine tortore; nam pietate et amore in Onellam familiam et Johannem principem nullus e tota Tironâ potuit viribus ullis deduci, ut Compedito mortem inferret.* Inde Dubhlinnam, proregem, et in Angliâ reginam adit veniam petitum, quam impetravit, aliquos (ut creditur) donis corrumpendo et regina eo forsitan mota, qùod consultum esse judicaret illum etiam delinquentem contra Terentium O'Nellum Tironæ principem servare eâ ratione quâ fuerat adjutus et auctus. Itaque reversus est in Iberniam datis vadibus comite Urmonio et Christophore Hatone Angliæ cancellario, sistendi se Dubhlinnæ apud proregem quando in jus vocaretur. Eum paucis inde diebus prorex jubet Dubhlinnæ comparare ut perpetuo carceri addiceretur. Ille maluit se quam suos vades periclitari. Itaque Dubhlinnam iter arripit architriclino præmisso, qui lauto et splendido convivio parato duces et nobilitatem regii exercitus, ad cænam invitaret. Ipse sub vespertinum crepusculum ad portam Dubhlinnensis arcis equo desiliens, proregem qui in eâ agebat, adit. Hic illum jubet salvere et valere; eâ nocte corpus ab itineris labore reficere et curare; convivis non deesse, postero die ad se redire. Ille arce egressus in pratum equum dirigit, quasi animum recreaturus et inde equite uno comite in Ultoniam fugit, ratus id quod erat, vades suos esse jam vadimonii obligatione solutos. Cùm diutius cunctaretur architriclinus jubet convivas discumbere, confirmans illum vel in arce a proregi retineri, vel se de eo nihil certi habere.

CAP. IV.

Ultoniorum obsides ab Anglis fugiunt.

Paucis post diebus ex Vltoniorum obsidibus Hugo O'Donellus Ruber, Daniel Mac Suinnius Cœruleus, & Huon O'Gallachur, de quibus superiùs locuti sumus, ex arce Dubhlinnensi fugiunt. Cæterum Ruber in Felmium O'Tuehilem equitem Ibernum, & reginæ ministros incidit. Felmius statuit eum innitis regiis ministris dimittere, haud dubius se fortunarum inacturam jacturum, & in discrimen venturum. Quod malum timens Rosa Ni Tuehil Felmii soror, & Fiachi O'Bruinis
[122.] vxor,|| fratri persuasit, vt suæ, atque Rubri simul saluti consuleret: idque illum facturum, si eâ nocte Rubrum apud se retineret in Kehino Castello (caislean Kehin,) donec a marito suo Fiacho

* This chapter agrees in the main with Camden, A.D. 1589, 90. See Four Masters, p. 1888. Aodh of the Fetters was a son of John O'Neil the Proud.

cum armatis veniente, quasi invito Felmio in libertatem asseratur, nam magis fratri cavendum censuit, quàm marito qui iam solitus erat rebellare, vitamque contra protestantes, & pro eorum hostibus vovere. Quo consilio probato, Fiachus cum armatâ manu Rubro opitulatum contendit. Prorex quoque Dubhlinnæ certior factus cohortem mittit, quæ Rubrum vinctum trahat. Eâ nocte tam copiosè pluit, vt aqua ripas intejecti fluminis egrediente, circumjectosque campos inundante nullo modo potuerit Fiachus vada trajicere. Interim Angli, qui flumine non prohibebantur, Rubrum Dubhlinnam deferunt. Vbi in eâdem arce diligentiori custodiæ mandatur, in vincula quoque conjectus.* Iterum diebus aliquot transactis cum Henrico, & Arto O'Nellos Iohannis principis filiis, qui eodem carcere tenebantur agit, quemadmodum sese in libertatem vindicent. Quod etiam consilium cum Edvardo Eustatio puero amico suo, & cum acerrimo Protestantium hoste Fiacho communicat. Edvardus puer se illi ad fugam daturum quatuor equos pollicetur. Fiachus itineris ducem, qui illum domum suam ad Muluriam sylvam ducat, & inde in Vltoniam a se incolumem mittendum promittit. Ad constitutam noctem Ruber limam comparavit, quâ vinculorum clavos sibi, Henrico & Arto scidit, & sericam telam longissimam, quâ se dimitterent ex arcis celsæ fastigio. Intempestâ nocte superiore telæ extremitate ad latrinam ligata, Henricus primus captâ telâ manibus, et inter crura per latrinam descendit, nec socios spectans in Vltoniam itinere arrepto incolumis evasit. Sequitur Ruber, qui Artum spectavit. Artus, dum præceps per telam fertur, lapide ex cloacâ forte cadente, malè vexatur, vixque se sustinendo est aptus. Edvardus puer, qui equos promiserat, quatuor velocissimos ephippiis instructos per tres proximos antè dies in stabulo habebat, sed illo die eo inscio peregrè ablati sunt ab amico. Itineris dux a Fiacho missus propè arcem præstolabatur, qui eâ nocte, dieque sequente Rubrum, & Artum per avia, vastaque loca duxit, ne interciperentur. Tempus erat hybernum paucis diebus ante Dominici Natalis festum,† & loca altâ nive obruta. Ob id Ruber, qui longo itinere, velocique cursu calceos consumpsit pedibus iam nudis nivis rigorem, locorumque asperitatem superans, ungues vtriusque pollicis pedum amisit nive combustos, & avulsos. Artus, etsi calceos firmiores habebat, lapidis tamen casu graviter afflictus longum, & asperum iter ægrè metiens Rubrum tardabat. Satis fessi ad noctem perveniunt in subterraneum specum non multis millibus passuum ab ædibus Fiachi, ibique relictis, vt constitutum erat, dux rem nunciatum ad Fiachum tetendit. Duo juvenes, qui toto die currentes nihil cibi cæperant, fame cruciabantur, tamen itinere lassi alto somno sopiti noctem transegerunt. Jamque die secundo sol præcipitabat, & nullus a Fiacho remissus est. Tertio die inediâ premente, "Arte," inquit

* A.D. 1590, after an imprisonment of three years and three months. See an interesting account of the first attempt to escape in the Four Masters, p. 1895.

† In the winter of 1592. See Four Masters, p. 1913, 1925.

Ruber, en animantia bruta herba, et fronde pascuntur. Igitur nos etiam, qui quamvis rationis participes simus, tamen animalia quoque sumus, eàdem brevem inediam toleremus, donec a fido Fiacho cibus suppeditetur." Itaque proximæ arboris frondes mandit, & devorat, sed oblatas renuit Artus. Interim Fiachus nullum lapidem non movebat,
[123.] vt illis cibum subministraret, diu prohibitus ab illis,|| qui ejus suspecti hominis vel levissimos gestus, and motus notabant. Denique ad tertiam noctem, per milites quatuor cibum misit. Artus lapidis casu, longâque inediâ confectus nec in os imponere cibum, nec impositum a Rubro, & militibus mandere poterat; Ruber, qui validior erat, et frondibus linquentes vires non nihil retinuit, socio efflante animam coram præ mœrore comedere recusabat: tamen Arto è conspectu remoto se cibo reficere a militibus cogitur. Postquam perturbatio, & tumultus eorum, qui Rubrum inquirebant, sedatus est, Arto inhumato Ruber pedibus æger in Fiachi domum delatus clam curatur, curatumque Fiachus per Vaterum Giraldinum Fuscum in Vltoniam ad comitem Tironum, Tironus ad Mac Guirem & Mac Guier ad ipsius patrem Hugonem O'Donellum Tirconnellæ principem mittit.

CAP. V.

Ruber de injuriis sibi illatis quæritur, et O'Donnellus creatus patriam ab hæresi statuit vindicare.

Per id tempus Willis Anglus cum cohortibus duabus in Tirconnela tributum exigebat, quem Mac Suinnius Banachus illico aggressus est, ubi de Rubri incolumi adventu cognovit. Willis in monasterium quod Munimentum externorum* dicitur, se recepit. Ubi circumsessus sese Rubri arbitrio permittit, a quo incolumis mittitur jussus ipsius verbis referre, reginam et ejus præfectos iniquè cum Ibernis agere; religionem Catholicam impie contaminasse; sacros episcopos, atque sacerdotes inhumanè et barbarè cruciasse: nobiles Catholicos crudeliter capere et delere; nefas pro jure habere; ipsum dolosè et perfidè deprehendisse; ob id Anglis nec tributum pensurum, nec obtemperaturum.

O'Donellus quoque senex sese principatu abdicans, postquam illum viginti ferè annos rexit, Rubro filio rerum administrationem et imperium demandavit, illum principem O'Donellum nominans et ejus authoritati obedire omnes suæ ditioni subjectos jubens, et ipse annos septem quos postea vixit, Ibernorum magnatum exemplo, orationi et divinarum

* Dun na Gall, the Franciscan Convent. Hugh, immediately after his return expelled the English and restored the friars. *Four Masters,* A.D. 1592, p. 1927.

rerum meditationi vacans. O'Donellus (hoc nomine deinceps Rubrum appellamus) de more inauguratus* illum sibi consiliorum omnium, atque cogitationum finem constituit, ut patriam, Catholicamque religionem, ab Anglorum hæresi et tyrannide vindicaret, cum iis qui ipsi vel quadam observantiâ vel dominii jure parebant, faciens conjurationem. Hi erant Eugenius Mac Suinnius cognomento Junior Tuethiæ princeps, qui jam pro Hispanorum salute rebellaverat: Donatus Mac Suinnius Banachæ princeps, Daniel Mac Suinnius Fanidæ princeps, Johannes O'Docharta Inisonæ princeps, O'Buillus et alii minoris notæ, quibus minimè defuit O'Ruarkus Connachtus Brethniæ princeps, qui occisi a reginâ patre nullam paternæ necis ulciscendæ occasionem prætermisit.

Haud dubitat O'Donellus quin etiam Tironus comes pro Catholica religione arma sumeret nisi ingenti metu Terentii O'Nelli consanguinei sui Tironæ principis prohiberetur, qui veterum inimicitiarum memor videbatur nullam opportunitatem nocendi comiti præmissurus, illumque facili negotio loco|| dejecturus propter propensissimam in se Tironorum [124.]
voluntatem. Quem obicem removendi cupidus O'Donellus O'Nellum primum omnium aggressus et Srabanem† ejus municipium in comitis potestatem redigens in parvam insulam lacu munitam compulit. Ubi O'Nellus medius inter O'Donellum et comitem sese continuit, de bello nihil curans, quod vel senio erat confectus, vel a Tironis contra Catholicos non adjuvabatur, vel ipse Catholicus protestantibus opem ferre nolebat, donec biennio circiter post vitâ fuerit defunctus.

CAP. VI.

Mac Guier contra Protestantes arma sumit. Edmundus Iberniæ primas a regiis occiditur et aliæ variæ res.

In fine proximi autumni,‡ Hugo Mac Guier Faramonachæ princeps arma contra protestantes cogitur sumere. Namque Midhiæ ministropiscopus misit hæreticum ministroclericum in abbatiam quæ Cluenes dicitur. Ea est in Aurilia principatu prope Mac Guieris fines. Ubi ministroclericus non modo rusticos et agricolas abbatiæ subjectos sed etiam proximos Mac Guieris obæratos variis molestiis afficiebat, homines

* May 3, 1592. At Kilmacrenan. *Four Masters*, p. 1929.

† A.D. 1592, Four Masters, p. 1933, but the same year Red Hugh, in company with the Earl of Tyrone, made peace with Deputy Fitzwilliam at Dundalk. *Ibid.* For the character and death (Dec. 7, 1600) of Red Hugh's father, see ibid, p. 2219.

‡ July, A.D. 1593. *Four Masters*, p. 1937.

Catholicos ad hæreticas cæremonias invitos cogendo, resistentesque papisticæ (sic protestantes loquuntur) legis, et majestatis læsæ crimine insimulando, atque mulctitia pecuniâ plectendo, et in miseras pauperum fortunas hiante ore impetum faciendo. Cujus piaculi pænam minimè serò luit, dum in ædibus suis nocte comburitur; cujus rei authorem fuisse Mac Guirem Angli arguunt et in jus vocant, cumque ad diem dictum se in judicio non stitisset, diem de die per frustrationem differens, exercitus duo, qui illum vel vinctum trahant vel bonis omnibus exuant, conscribuntur. Interim Mac Guier Anglos paucos ex iis qui Connachtam incolebant, deprædatur.

Sub hoc tempus Edmundus Mac Gabhranus Iberniæ primas, Archiepiscopus Ardmachæ ex Hispania à Iaimo Flamingo Pontanensi mercatore vehitur, habens ad Ibernos regis Hispaniæ mandata, vt protestantibus pro Fide Catholicâ bellum indicant, & ab ipso quam celerrimè auxilium mittendum esse, intelligant: & ad Mac Guierem, qui iam bellum gerebat, profectus, cupidum bellandi virum Catholici Regis verbis & auxilii spe in incœpto facilè confirmavit. Cum primate Mac Guier Brethniâ O'Ruarki principatu transmissâ rursus Connachtam exiguis viribus ingreditur. Eâ de re certior factus Richardus Binghamus Anglus eques auratus Connachtæ præfectus in illum mittit Gulielmum Guelfertum Anglum cum parvis copiis. Ad locum cui Scuto miraculorum [Skieth na bhfeart] antiquitas nomen indidit, occurritur. Vtriusque partis equitatus peditum agmina præibat, tacitis cornibus procedens. Dies erat densissimâ nebulâ perquam obscura. Quare prius ferè vtrique alteros offenderunt, quàm viderunt. Signo tubâ subito dato vtrinque in pugnam proruitur. Mac Guier, quo erat præsentissimo semper animo, Guelfertum hastâ transfodit, & interimit, eiusque equitatum fundit, & fugat. Mac Guierem non procul antè pedestre agmen sequebatur; primas equo vectus et duobus tantum equitibus Felmio Mac Caphrio, et Cathalo Mac Guiere comitatus: in quem, dum Mac Guier cum Guelferto dimicat, altera regii equitatus turma
[125.] incidit. Primas fugiens equo corruit,|| & stratus humi interimitur vnà cum Felmio pugnante. Ex agmine Catholico pedites, qui primatis vocem cognoverunt, etsi illum non videbant, nebulâ oculorum usum intercipiente, accurrunt, & Cathalum stricto ferro pro primate prælliantem existimantes esse ex protestantibus multis vulneribus conficiunt, & protestantes equorum pernicitate illæsos dimittunt. Interfecto primate* Mac Guier magis mæstus, quàm obtentâ victoriâ, & prædâ lætus domum redit. Rursus O'Ruarkus, & Mac Guier statuentes non modo protestantibus Anglis, sed etiam iis Catholicis Ibernis, qui illis auxiliabantur, esse officiendum in Midhiâ Inaliam O'Pheralus ditionem deprædantur. Cum quibus de prædâ cæpit equestri prœlio experiri Guliemus O'Pheral, sed in ipso equitum primo congressu Mac Guier pugnæ finem

* July 3, 1593, near Tulsk, Barony of Roscommon, p. 1939.

fecit, quâ erat felicitate, & virtute, Gulielmum hastâ trajiciendo. Quo occiso cæteri nihil amplius instituerunt, & O'Ruarkus, & Mac Guier prædâ potiuntur."

CAP. VII.

Mac Guier adverso marte cum regio exercitu dimicat, et Inniskillinam arcem per proditionem amittit.

HÆC dum agebantur, exercitus duo, quos in Mac Guierem conscribi regina iusserat, comparati sunt. Alteri præerat Henricus Bagnal eques auratus Iberniæ castrametator, et Vltoniæ præfectus, qui minimé spernendas copias ex Ibernis, and Anglis præsidiariis, Ibernisque nuper delectis ducebat. Equites habebat septingentos quorum partem majorem, et peditum non parvam perduxit comes Tironus, qui jussus reginæ imperio non gerere morem, minimè sibi integrum putabat. Mac Guier impendente periculo perculsus O'Donellum, vt sibi præsidium ferat, rogat. Ex quo acceptis paucis Ibernis bipenniferis, & Scotis sagittariis, & aliquot obæratis suis armatis longe exiguiores copias, quam hostis, habebat, quorum erant equites fere centum. Bagnal cis Ernium flumen cum copiis omnibus constitit, inde trajecturus fluminis vadum, quod Prati* nuncupatur, Mac Guierisque obæratos, qui eó fugerant, prædaturus. Ab alterâ parte Mac Guier consederat. Vltrò, citròque missilibus prælium inchoatur: regii numero militum, armorum genere, naturâ loci prestabant. Nam, & peditatûs multitudine superiores erant, equites septingentos contra centum habebant, & bombardarios contra sagittarios: neque enim sagittam tam longe jaculatur arcus, quam bombarda plumbeam pilam. Prætereà bombardarii ex sylvâ, quæ ad fluminis ripam pertinebat, Catholicos in planicie stantes, impune feriebant: et sagittarii in regios arborum densitate protectos minime poterant sagittas collineare. Ita cum pugnaretur magno Catholicorum detrimento, comes Tironus, qui regio equitatui præerat, calcaribus additis cum omni equitatu vadum penetrat, & in Catholicos impressionem faciens omnes fundit, fusosque insequitur non tamen longe; nam ab Iberno pedite per femur telo transfixus est, & Mac Guier cum equitatu suo peditibus fert subsidium. Eâ pugnâ desiderati sunt Catholici minus ducenti, ex regiis perquam pauci. Inter Tironum, qui fuit gravi vulnere affectus, & Bagnalem ex hâc quoque victoriâ vetus inimicitia augetur, dum vterque sibi gloriam arrogat: Bagnal, quod ipse esset exercitus imperator, & Vltoniæ præfectus cæteros imperio regens;|| Tironus, quod ipse magnam [126.]

* A ford on the river Erne, half a mile west of Belleek, p. 1940.

equitatus partem ductitaverit, vadum cum equitibus transmiserit, Mac Guierianos in fugam verterit, periculum adierit, & vulnus acceperit.* Ob id a Bagnale rogatus, vt litteris reginam, & proregem de ipsius virtute faceret certiorem, se illis coram verum dicturum respondit. O'Donellus, qui cum vberiore equitatu, bombardariis, & hastatis Mac Guieri suppetias ibat, ad noctem post pugnam factam pervenit, hostemque invaderet, nisi per internuncios a Tirono clàm rogaretur, vt ipsius salutis rationem haberet, protestantes non circumveniens, dum in eorum castris ipse esset, quæ citò foret deserturus, ut deseruit: nam timens, ne à Bagnale vinculis mandaretur, & ad proregem vinctus traheretur (vt jussum fuisse credebatur) eâ nocte e castris saucius fugit in Dunganinnam municipium suum, vbi medicamentis adhibitis brevi curatur. Eodem tempore Richardus Binghamus Connachtæ præfectus Iniskellinnam magis intestinâ proditione, quàm vi capit. Ea insula est non magna Ernio lacu cincta, in quâ Mac Guier arcem duplici vallo cinctam tenebat. In hanc Binghamus copiis in Connachtâ conscriptis ex Anglis aliquot, sed Ibernis pluribus Catholicis signa militaria pedestria quindecim, & equestria quatuor per Brethniam O'Ruarki ditionem tunc temporis vastam, atque direptam perduxit, vectusque pontonibus, & phasellis, arcem diebus aliquot frustra oppugnat, militibus octoginta magnâ virtute propugnantibus: haud dubius in cassum se vires diffundere, dato signo, propugnatores ad colloquium provocat. Ad eum in castra prodit vnus non satis genere notus, sed cui propugnatores maxime suam salutem, & arcem credebant, quòd apud Mac Guierem familiaritate plurimum valebat, ab eoque donis ornabatur. Filius porcæ, vel scrophæ cognominabatur, nec incongrue: nam præterquam, quod staturâ erat inelegante, & facie difformi, illi etiam duo columellares dentes ore prominebant similes suis, vel apri fulminibus. A Binghamo promissionibus, atque donis corruptus, & victus, postquam cum eo statuit, quemadmodum sit arcem proditurus, ad suos, tamquam arcem ad internecionem defensurus, redivit. Binghamus induciarum spacio transacto more solito arcem oppugnat. Propugnatores suam quisque partem tutantur. Filius scrophæ, quasi fortiter, & animosè dimicaturus sese in exteriore vallo hostibus ostentat. Hi illum magno agmine aggrediuntur. Ille ex composito fugiens locum defensore nudum deserit, & tamquam sese recipiens, in secundum vallum celeriter confert: quò etiam sequentibus hostibus aditum permittit, arcis portam subiens, quam ingresso, miles qui ad portàm in stationibus erat, venientibus hostibus portam claudere, & obserare festinat: sed illum filius scrophæ stricto ferro percutiendo humi sternens patefactis foribus hostes inducit, qui propugnatores omnes præter proditorem interemerunt: et senes, pueros, atque fæminas, qui in arcem confugerant ex sublicio ponte, quo insula cum continente conjungebatur, præcipites dederunt. Locato in arce

* Four Masters, p. 1941. See Mr. O'Donovan's notes there on the dissensions of Bagnal and Tyrone; also Cox, p. 403.

præsidio Binghamus, & Bagnal celeriter revertuntur, cum Tirono iam diffidentes, tum O'Donellum, & Mac Guierem majoribus copiis refectum timentes.|| [127.]

CAP. VIII.

O'Donellus Iniskillenam obsidet, et in Hispaniam legatum mittit Catholici regis opem efflagitatum.|| [128.]

Post regiorum exercituum reditum O'Donellus illato Mac Guieri, damno, sed maximè senum, puerorum et fæminarum crudeli clade indignatus nullam ulciscendi moram facere statuens, ad Iniskillinæ obsidionem, et oppugnationem sese vertit.* Cui quòd ænea machinamenta, quibus arx quateretur deerant, illa eò facilius ab Anglis propugnabatur. Quòd O'Donellus animadvertens et secum reputans difficile factu esse ut Ibernia et Catholica religio sine externorum principum auxilio ab Anglorum hæresi et tyrannide in libertatem vindicaretur, Jaimum O'Helium Tuemiæ Archiepiscopum virum doctrinâ et innocente vitâ probatum legatum mittit, qui Philippo II. Hispaniarum monarchæ Ibernarum rerum statum pandat; ab eo declinatæ pene Catholicæ fidei opem petat, quam per Iberniæ primatem promiserat et illi O'Donelli et aliorum magnatum Ibernorum operam et obedientiam polliceatur. Antistes a rege humanissime et plusquam regali liberalitate exceptus de O'Donelli et Ibernorum nobilium animo erga Hispanos, de religione, constantiâ, fortitudine, et militari scientia; præterea de insulæ temperatione, salubritate, ubertate agri, portuum commoditate, urbium et oppidorum jucunditate, amænitate fluminum atque lacuum, et aliis laudibus multa exposuit, addens id, quod hodie ambigit nemo insulæ hujus peritus, obtentâ Iberniâ, Scotiamque quoque, Angliam, Hollandiam vel Bataviam, totamque Galliam Belgicam parvo negocio posse debellari et obtineri, et denique Catholicæ religioni (quod legationis prora et puppis erat) auxilium regis efflagitans. Antistitis orationi rex primum vix habebat indubitatam fidem propter diversum rumorem de Iberniâ dissipatum ab Anglis, qui illius laudes mendaciorum tenebris involvunt, ne insula florentissima, multiplicique laudum suppellectili celebranda, unde Anglia errorum nutrix posset excidi, ab Hispanis expetatur. Ob id Richardum Stanihurstum istum, qui Anglorum gratiam aucupans ad Ibernicorum infamiam librum edidit, adhibet, quo minime inficiante, quæ äntistes aiebat, nam erant verissima, denique credens cæpit mirari,

* Inniskillen is not mentioned in the Four Masters. Its capture (if) by Bingham, must have been in 1593, p. 1945. It was taken by the Lord Deputy, Fitzwilliam, in 1594, p. 1949. *Cox*, p. 403.

et Iberniæ majorem curam habere, antistitem prolixis muneribus donatum cum legationis responso, data navi dimittens. Navis ex Hispaniæ oris postquam solvit, rursus ventorum atque tempestatis vi in portum compellitur, dumque tranquillitas et secundus ventus expectatur, interim accidit ut præfectus navi a rege constitutus, in eo oppido (Sant Ander vulgo nominatur) rixans hominem occiderit, qui ne a loci judicibus apprehenderetur, antistitem et cæteros in navim impositos, procellis et adversis flatibus objiciens cum omnibus periit, æstu obrutâ navi. Paucis inde annis rex Catholicus classem in Iberniam cum 17,000 militum mitti jubet, quæ ad Galletiæ locum, quæ Corcuvion dicitur naufragium fecit 10,000 militum obrutis.* Interim O'Donellus haud dubius, quin Catholicus rex, maximum Christiani nominis pro-
[129.] pugnaculum|| Ibernis opportune ferret opem, ut per primatem fuit pollicitus, nullam interponens moram, milites conscribebat Iberrios, et Scotos, et Iniskellinam commeatu intercludebat.

CAP. IX.

Lageniæ motus renovantur. Res variæ referuntur.

Rursus Lageniorum parvi tumultus renovantur, quibus ansam præbuit Petrus Giraldinus hæreticus. Is ob inhumanam crudelitatem justitiæ minister ab Anglis creatus, non modo viros sed etiam fæminas et infantes (eâ erat truculentiâ) morte plectebat. Præcipuâ quadam libidine Vateri Fusci Giraldini, sanguinem appetebat. Ejus pagum Gloranem cum sicariorum manipulo repente invasit, sed frustra, nam tunc Fuscus aberat, et ejus uxor, quæ intererat, fugâ salutem petivit. Haud diu post Fuscus cum Terentio, Felmio, et Raymundo O'Bruinibus Fiachi filiis, affinibus suis, equitibus duodecim et peditibus fere centum, Petri castellum improviso aggreditur. Foribus primum, inde reliquo castello igne injecto illum cum familiâ comburit. Interim Angli accolæ cum equitum turmâ et peditibus aliquot Fuscum circumveniunt, in quos ille faciens impetum paucos vulneribus afficit, omnes in fugam vertit. Hinc Fuscus et cum filiis Fiachus hostes judicati diligenter, et acriter ab Anglis impetuntur. Fuscus in municipio suo Glorane a Protestantibus et Ibernis auxiliaribus, maxime Buttleris improviso circumdatus, sese cum paucis armatis in parvum munimentum, quod repentinos casus timens vallo, fossâque obduxerat, recepit. Istud hostes oppugnant: ille pro-

* At the request of Maguire. They besieged it from June to August, 1594, p. 1949.

† Mihi aliunde non constat. See Cox, p. 406, 410.

pugnare conatur. Hostium multitudine undique aggrediente Fusci frater Giraldus, fortissime prælians plumbeâ glande confoditur: cæteri plerumque vulneribus afficiuntur. Fuscus quòd et munimentum diutiùs tueri nequivit et commeatu carebat, per medios confertissimos hostes erumpens cum paucis evadit. Tempore minime longo transacto, cum vespertino crepusculo per pagos milites distribueret, ipse cum comitibus duobus domum a cæteris dissitam ingressus hostium milites sexdecim offendit. Strictis utrinque gladiis regii quinque graviter vulnerantur: alter ex duobus Fusci militibus occiditur: ipse mallei ictu fracto pene femore sternitur. Ducem humi jacentem alter comes, qui Georgius O'Morra vocabatur, tollens humeris impositum hostium manibus eripere molitur fugiendo ad commilitones, qui in proximo pago diversabantur. Quoties insectantium cursu superabatur, toties Fuscum humi relinquens, stricto ferro cum quatuor aut quinque certabat, donec socii ad auxilium accurrerint. A quibus Fuscus absconditus, cum curaretur, a custode suo Anglis deprehenso, capitis timore proditur et Dubhlinnam delatus ferreo veru longe et acutissimo infixus perimitur.* Post Fusci necem Fiachus traditur cum regiis copiis quater signa prospere contulisse.† Sub quam victoriarum prosperitatem, fortuna minime diu Catholicis secunda vertit alteram paginam. Terentius O'Bruin trium filiorum Fiachi natu simul et virtute maximus, quod Anglis patrem prodere constituerat insimulatur. Fiachus id eo facilius credidit, quod monitus fertur a Rosâ ni Tuehile uxore suâ Terentii novercâ, quæ Dubhlinnæ|| ab Anglis custodiâ tenebatur,‡ nimiumne mariti vitæ [130.]
timente, an protestantium arte et fallaciâ decepta, incertum. Ergo Terentio deprehenso "quia paternus" inquit Fiachus "amor me non sinit dignâ pænâ perfidiam tuam ulcisci, his te tradam, quibus tu me eras traditurus, ut sicut paternam pietatem es expertus, ita hostilis humanitatis facias periculum." Terentius Dubhlinnam vinctus delatus non modo se falso crimine purgavit, sed totam familiam longe honorificentissimâ morte cohonestavit; nam sæpe ab Anglis rogatus et præmiis invitatus ut regiæ sectæ subscriberet, maluit Catholicam Christi legem confitens acerbo supplicio mori, quam negans vivere; patri præcipue triste sui desiderium relinquens, qui brevi quoque, quodam quem fidis-

* See Four Masters, p. 1595, who differ in some details from our text. Jan. 16, Deputy Russell marched to Ballinacor, and proclaimed O'Byrne and the Geraldines traitors. On the 30th of January the traitors burned Crumlin, within ten miles of Dublin: in February the Deputy returned to Wicklow, took and hanged Gerald and James Geraldine, brothers of Walter, and in April brown Walter himself was taken and hanged in chains. *Cox*, p. 405.

† He submitted and was pardoned, Nov. 9, 1595. Surprised and razed the fort of Ballinacor, August, 1596, and after many battles was killed by the English, May 8, 1597. *Cox*, 408, 411, 412. *Four Masters*, p. 2007, 2017. See there the interesting details on the O'Byrne family. Fiach was called "the firebrand of the mountains." In his latter years he was acting in conjunction with the Northern Irish.

‡ Taken May, 1595. *Cox*, p. 405. No record of her unfortunate stepson.

simum habebat prodente, et hostes ducente, cum paucis familiaribus regiorum multitudine circumventus capite truncatur. Nec ob id tamen ejus filii Felmius et Raymundus arma a patre mota omiserunt.

CAP. X.

Tironus comes ob varias causas protestantihus infensus et magis suspectus redditur.

Hæc dum aguntur, et O'Donellus Iniskellinnæ obsidionem producit, Tironus comes magis indies protestantibus infensus, et suspectus redditur. Principio ob victoriam apud Vadum Prati de Mac Guiere obtentam gratiæ a reginâ Bagnali relatæ sunt, Tirono verò ne actæ quidem, aut habitæ, quo nihil hic impatientiùs ferebat: neque tam cruciabatur, se digno prœmio fuisse fraudatum, quam eo Bagnalem ornatum, lœtantem, atque triumphantem: quippè uterque alterum inexpiabibili odio persequebatur multis de causis. Bagnal Ultoniæ præfectus Tirono videbatur in provincialium bona facere impetum, et prohibebatur. Tironus Bagnalis sororem fæminam formâ conspicuam speciei pulchritudine captus rapuerat, matrimonio sibi conjunxerat, et ex protestante converti ad fidem Catholicam fecerat: pactam sibi dotem à Bagnale retineri querebatur. Bagnal sæpè dixerat non tam claritate mariti sororem suam, et familiam esse decoratam, quam Papistæ rebellione, et perfidiâ esse brevi fœdandam, et illi esse privignos, quibus, et non sororis suæ liberis, si quos progigneret, esset hæreditas amplissima deferenda. Ob has, et alias causas uterque alterum in singulare certamen Dubhlinnæ provocaverat, congressurique videbantur, nisi ab amicis anteverterentur. Hinc Bagnal nullam incommodandi Tirono, et in eum accendendi reginæ invidiam occasionem prætermittebat. Insuper Tirono occurrebat Mac Magaunus crudeli supplicio nuper affectus, et eius nomen Parlamenti decreto extinctum; aliique principes Iberni deleti in mentem veniebant. Sed Catholico viro Catholicæ Religionis libertas præcipuè ante oculos obversabatur. Quibus et aliæ suspiciones novè accesserunt. Johannes O'Nellus Tironæ princeps cum fuisset à Scotis militibus suis per perfidiam extinctus (ut superius tradidimus) eius quoque possessiones Angliæ reginæ fuerunt addictæ, et si frustra, nam sunt retentæ a Terentio O'Nello. Inter has Farnia Iberi Mac Magauni municipium, reginæ etiam fuit adiudicata eo nomine, quòd ad Johannem [131.] pretinebat, et à regina comiti Essexiæ Anglo dono data.|| Sed tunc temporis neque adjudicatio neque donatio executioni mandata est Ibero possessiones suas obtinente. Posteà comitis huius iam mortui filius Farniam cuidam Johanni Talboto Anglo-Iberno locavit, Talbotusque in

Farniæ castellum, et possessionem â reginæ indicibus mittitur, frustra à Catholicis objurgatus, quòd minimè justè Iberi Catholici viri possessiones ab hæretico, qui in eas injustâ actione agebat, conduxerit. Iberi verò filii eam opportunam occasionem rati, quâ gerebat O'Donellus arma, amicorum manu coactâ Farniam castellum noctu invadunt. Foribus improvisò ignem admovent. Castellus inquilinus Talbotus suffocante fumo expergefactus subucula tantum indutus lecto exsilit, foresque patefacit: pone januam absconditus, ubi Iberi liberi cum agmine suo irruperunt, nudus egressus pedibus salutem petit, quem sua familia sequitur, ejecta, et direpta. Cuius rei culpam Angli in Tironum transferebant, asserentes hoc invito, nihil illos ausuros.* Sub idem tempus Angli, qui Ardmacham Primatis Iberni sedem præsidio tenebant, templum ingredi constituunt, resistentemque æditum et alios sacerdotes in vincula conjicere. Ad rixam accurens Bernardus O'Nellus, qui tunc forte in oppido erat sacerdotes in libertatem asserit. Duodecim Anglos milites patibulo suspendi jubet. Reliqui præsidiarii fugiunt, cuius rei authorem fuisse Tironum protestantes pro re certâ, indubitatâque confirmabant.†

CAP. XI.

Regius exercitus ad vadum biscoctorum panum a Mac Guiere et Cormako O'Nello funditur. O'Donellus Iniskillenam in deditionem accipit, et Anglos Connachtæ labefactat.

In hoc rerum statu Iniskellinnæ arcis præsidium ab O'Donello circumsessum fame premebatur. Ac Filius quidem scrophæ arcis proditor, qui in ea ab Anglis erat relictus, sus vorax esuriente ventre afflictus cum commilitonibus quinquè noctu per lacum lintre missus, quòd regionum, et itinerum expertus erat, nunciatum, quanto in discrimine versaretur arx, et à Catholicis interceptus una cum sociis multis vulneribus interficitur. Nihilominus Angli angustiarum arcis minime nescii suppetias ire festinant. Carnes salsæ, caseus magna copia biscocti panis parantur. Præsidiarii milites evocantur: Ibernorum delectus habetur; ex omnibus nuper conscriptis Ibernis, et Anglis præsidiariis duo millia, et quingenti coguntur, quoram erant equites quadringenti. His imperator præficitur Henricus Dukus Anglus eques auratus Iphaliæ principatus præfectus, et castrametator Fool etiam Anglus, de quorum consilio certior factus O'Donellus, legatos ad Tironum mittit, Protestantes Iniskellinnæ

† Occurred, probably, when the O'Neils marched to Kells and Slane. April, A.D. 1595. *Four Masters*, p. 1959. *Cox*, p. 406.

† Probably in April, 1595, when Hugh O'Neil took Blackwater Fort, Cox, p. 406; or in 1596.—*Ibid*, p. 411.

subsidio venire: id se usque ad internecionem prohibiturum: quanto in periculo res sit sita, manifestum esse, & ita Tironum à se pro hoste habendum nisi ipsi in tanto discrimine posito ferat auxilium. Quâ legatione auditâ diversis curis anxius Tironus distrahebatur, cum animo
[132.] suo reputans O'Donellum|| incertâ spe Hispani auxilii gerere bellum, antequam Hispana signa in Iberniâ videat ac ita rem Catholicorum in summo discrimine esse sitam, etiam si ipse ferat opem; sin minus Catholicis opituletur, Protestantibus tamen se esse suspectam, & ita vtrisque fore hostem judicatum. Adventante verò reginæ exercitu Cormakus O'Nellus Tironi frater cum equitibus centum, et bombardariis velitibus trecentis ad O'Donellum in castra venit, missusne á Tirono, an suo ductu, minimè satis omnibus constabat. Mac Guier, & Cormakus cum peditibus mille ex O'Donelli castris hosti obviam eunt, vt illum incursionibus prohibeant, somnoque, & quiete privent, quominus strenue cum O'Donello posteà prælietur. Interim Dukus non longius tribus millibus passuum sub vesperum consistit á Farnii fluminis vado.* Ubi tenebris primis à Mac Guiere, & Cormako missis sclopistis densissimâ plumbearum pilularum vi improvisó obruitur: quos contra Dukus quoque bombardarios suos mittit. Ita vtraque parte per noctem totam eminus præliante, regii periculo, & bombardarum sonitu somno privantur. Postero die post lucis exortum Dukus ex universo exercitu agmina tria instruens equitum, & scloperariorum alis munita, quód impedimenta magna habebat, jumentorum quæ commeatum bajulabant, asinariorum, calonum, atque meretricum, ea in duas partes dividit, alteram inter primam, & secundam aciem, & inter hanc, & vltimam alteram collocat. Quomodo instructus milites præteritæ noctis vigilia semisomnes è castris movens à Catholicis continuò tela jacientibus gressum comprimere sæpe compellitur, eosdem vicissim longius removens. Ad horam diei undecimam non longius bombardæ iactu à Farnio vado venit. Vbi equites ad pedes descendere jubet, quód erat locus equestri prælio minus idoneus. Hic Mac Guier, et Cormakus cum peditibus mille totis viribus dimicant. Eorum bombardarii agmini primo fortius reluctantur, & vltimo non modo bombardarii, sed etiam hastati insistunt. Cæterum primum agmen ferro viam aperiens, & hinc inde Catholicos arcens vadum aggreditur. Interim Catholici bombardarii, qui ultimum agmen impugnabant, protestantium scloperariorum alas in agmen compellunt, illudque plumbeis glandibus continenter carpendo faciunt trepidare: ordinibusque iam laxatis incompositum Catholici hastati irruendo penitus disturbant, & cum alterâ parte impedimentorum primum confundunt: deinde ad medium agmen compellunt. Hic medium agmen duplex certamen inibat, alterum componendo vltimum agmen, alterum Catholicis resistendo: sed vtrumque Catholici vrgendo confun-

* Now Drumane bridge, five miles south of Enniskillen. *Four Masters*, A.D. 1594, p. 1953. *Cox*, p. 403. News of the battle arrived in Dublin, August 11, 1594.

dant, & per alteram partem impedimentorum pellentes agmini primo miscent. Ita totus exercitus turbato, confusoque tumultu penetrat vadum, relicto commeatu, & omni impedimento, equis tantum servatis, qui præcipuæ curæ equitibus erant. Mox quid agendum sit, Dukus consultat. Georgius Binghamus Iunior redeundum esse censet, ne post amissum commeatum omnes inediâ vincantur pari fato cum Iniskellinnæ propugnatoribus, quibus opitulari non poterant. Contra castrametator Fool, quod nomen stultum significat, stultè reclamat, & obtestatur, vt arci reginæ succurrant. Locus, in quo Protestans constiterat, humiditate impeditus erat, vbi equi in uliginem hausti usui esse non poterant. Ideo à Catholicis magis impunè missilibus sauciatur. Ob hoc Fool alam scloperariorum contra Catholicos producit, vt eos removeat, dum rursus exercitus per ordines componatur. Cæterum citò cæpo destitit tragulâ trajectus, & occisus.|| Quo totus Protestantium exercitus con- [133.] sternatus desertis etiam equis ullo sine ordine, & imperio ad vadum quod ante paulò trajecerat, revertitur. Quo prohibetur à Catholicis fulminatoribus, qui partim impedimenta diripiebant, partim vadum obsidebant. Vnde dubius, quid potissimum consilii caperet, ad aliud angustius vadum, quod supra in flumine intra sagittæ missum conspicatur, concitato cursu sese confert, & in illud præcipitat prius, quam fuit à Catholicis occupatum. Quâ verò celeritate, & trepidatione penetrabat, & vadum erat altitudine, centum circiter milites subruuntur, quorum super corpora cæteri transeunt. Protestantem ex Ibernis pauci sequuntur, quorum ille paucitatem spernens consistit parumper, dum Dukus Anglici exercitus imperator cum aliis cohortium ducibus armis, & vestibus præter subuculam exuitur. Quibus tamen exutis non satis levatus, nec aptus currendo inter quatuor Ibernos milites ex suis trahitur. Fugientes & pavidos Catholici ex manibus dimiserunt, diripiendis impedimentis animum intendentes. Nam pauci qui ultra vadum fuerunt secuti statim rediverunt. Ob quod ex protestantibus Anglis, & Catholicis Ibernis, qui cum illis stipendium merebant, pauci supra quadringentos flumine, ferroque perierunt. Equi, magna strues armorum, commeatus, & omnia impedimenta capta sunt. Inter quæ vis biscoctorum panum ingens in ipso vado strata loco novum nomen Beal an tha nam-brisgi indidit. Exercitus regii fusi, & fugati divulgato nuncio Iniskellinna arx ab O'Donello circumsessa in deditionem venit, propugnatoribus ex pacto dimissis, & Mac Guier est in integrum restitutus.

Mac Suinnius Tuethius vnus ex authoribus belli, qui obsidioni interfuit, brevi post receptam arcem naturæ cedens triste sui desiderium Catholicis reliquit: in cuius locum suffectus est Melmurius Mac Suinnius Mauri Lenti* (Mac Muracha M bhuill) filius antecessori constantiâ minimè par, vt inferius apparebit. Obsidione solutâ O'Donnellus memor truculentiæ, quâ fœminas, senes, & infantes ex Iniskellinnæ ponte

* January 26, 1596. *Four Masters*, p. 1997.

Angli præcipitaverant, cum omnibus copiis Connachtam, quam Richardus Binghamus hæreticâ tyrannide oppressam tenebat, inavdit:* incursionibus longè, lateque factis Anglos colonos, & inquilinos diripit, fugat, occidit, viro nulli à decimo quinto anno vsque ad sexagesimum nato, qui Ibernicè loqui nesciebat, parcens. In Inaliâ Lomphortun pagum,† quem O'Pherali ademptum Brunus Anglus hæreticus possidebat, accendit. Protestantium præda onustus in Tirconnellam redit. Eâ invasione in Connachta nullus agricola, nullus inquilinus, nullus omninò Anglus mansit præter eos, qui arcium, & munitorum oppidorum mænibus defendebantur. Nam qui igne, & ferro consumpti non sunt, bonis spoliati in Angliam secesserunt, illos, per quos in Iberniam deducti sunt, diris obsecrationibus prosequentes.

CAP. XII.

Calvaria acceptis ab O'Donello auxiliis Bellikiam arcem in suam potestatem redigit, cum regiis prospere dimicat et Mac Williamus creatur.

Eo tempore apud O'Donnellum honorificè erat exceptus nobilis Connachtus Theobaldus Burkus cognomento, Calvaria (Teaboid na gcloinn), Vateri filius, Mac Williami principis nepos, qui ab Anglis majorum possessionibus spoliatus,|| et Anthloniæ in vincula conjectus, paucis
[134.] ante mensibus fugit. Huic O'Donellus persuasit, ut majorum hæreditatem armis recuperare tentaret.‡ Ac Calvaria quidem paucis ab eo armatis acceptis in Connachtam reversus Bellikiam arcem obsidet.§ Eam præsidio tenebat Johannes Mac Kinnilius Catholicus quidem Ibernus, sed reginæ fidus, qui cum inediâ cito laboraturus videretur, illi suppetias ire protestantes constituunt. Qui ex exercitu Duki ad Vadum biscocti panis fusi non fuerant militaris cinguli desertores; præsidiarii ex oppido Galviæ acciti nuperque conscripti milites in pagum Connachtæ vocatum Angulum murorum (id significat Ibernicum nomen Kul na gchasil). Erant omnes peditum quatuordecim cohortes, et

* March, 1595. *Four Masters*, p. 1961.

† Longford, April, 1595, p. 1965.

‡ A.D. 1595, p. 1975.

§ Belleek, a rocky ford on the Moy, a mile north of Ballina. *Four Masters*, p. 1982, A.D. 1595. They do not record the other battles. Cuil na-g-caiseal, in the parish of Ballinrobe. Iniscua, in the parish of Crossmolina. Nephin, a mountain in the parish of Addergoole, Tyrawley. Tribes of Hy Fiachrech. Beal an tha an leather, is, probahly, a mistake for Baile ata leatain, now Ballylahan on the Moy, a little south-west of Loch Con. Our text is consistent, if the succours from Galway, on the direct road to Belleek, having attempted to pass the Moy at Ballylahan, were compelled to retire and move along the western shore of Lough Conn.

equitum turmæ tres; quibus Foollurtus Anglus imperator præponitur. Ducum cohortium notissimi erant Dudus Anglo-Ibernus, Hugo et Gulielmus Mosthenes Anglo patre et Ibernâ matre nati, Georgius Binghamus Junior, et Minche Angli. Hi jubentur commeatum inferre in Bellikiam Castellum (Beal liki); quâ de re certior factus Calvaria majoribus auxiliis ab O'Donello missis, cum militibus mille Foollurto pergit obviam in itinerum angustiis illum adoriturus, et ex commodo pugnaturus. Foollurtus Angulo murorum profectus, et circiter viginti millia passuum dimensus, per agros factis incursionibus agit prædam. Inter prædandum milites quos Calvaria præmiserat, sparsim atque vage incurrentibus regiis obvii facti circiter sexaginta trucidant. Prædâ tamen congregatâ Foollurtus Vadum corii (Beal an tha an leathair) trajecerat, copiasque distribuerat in agmina duo, inter quæ prædam, commeatum, et reliqua impedimenta media agebat; ipse familiaribus comitatus, tanquam arce munitus medius iens. Hìc accolæ propter prædam irritati et milites a Calvaria præmissi improviso ex itinere adorti in impedimenta irruunt, vaccas fugant, sarcinas diripiunt, commeatum pene totum auferunt, Foollurtum multis vulneribus conficiunt, seseque recipiunt in tutum, frustra renitentibus iis, qui ex agminibus accurrebant. Inde regii imperatore et commeatu amisso mæsti in Iniscuoam vastum tunc atque desertum pagum sese conferunt; ubi dum triduo se ab itinere reficiunt, inediâ macerantur, exiguis biscocti panis congiariis et aquâ viventes. Quæ dum agebantur Johannes Mac Kinnilius post consumptum commeatum herbarum foliis atque caulibus aliquandiu famem toleravit; quibus tandem minime suppetentibus, inediâ excruciatus sese Calvariæ arbitrio permisit. Id edocti regii exercitûs duces aliâ viâ revertuntur ad fines Theobaldi Burki cognomine Navalis (Teaboid na luing) Ran Mac Williami principatûs competitoris, qui magis hâc contentione et Calvariæ odio qùam protestantium amore in reginæ amicitiâ semper mansit. Redeuntes apud Nevinnum Oneaulium montem (Nebhinn onneabhli) Calvaria nanciscitur horâ diei circiter septimâ, et usque ad quintam pomeridianam sequitur, nunc eminus, nunc cominus continenter pugnans. Catholici inferiores erant numero, tamen Ibernici bombardarii, et Scoti sagittarii ab O'Donello missi mirâ dexteritate jactûs collineabant. Angli præ fame, ne armis quidem sustinendis erant idonei; et ita eos ex ordinibus extractos in commilitonum conspectu Iberni jugulabant. Ob id Iberni reginæ stipendiati et pro se et pro sociis Anglis defendendis duplo majus certamen inibant. Eo die occisi sunt ex regiis quadringenti, inter quos Dudus Ibernus et Minche Anglus succubuerunt. Catholicis nullum memorabile damnum illatum fuisse accepi. Brevi post hæc O'Donello authore, Calvaria creatur Mac Williamus princeps,* quo nomine nobis quoque deinceps vocabitur.|| [137.]

* December, 1595. *Four Masters*, p. 1989.

CAP XIII.

Anglorum præsidium Portmore pellitur, et in Munichano Castello obsidetur.

INDIES hi motus augebantur. Est in Ultonia fluvius qui dicitur Ibernis Magnus, sed Anglis Aqua Nigra vel quod aliis Iberniæ fluviis lucidis, et puris turbidior fluit, vel quod ipsi Angli nigro et adverso marte ad illum signa sæpe contulerunt. Ad hoc flumen erat castellum hujus belli casibus clarum (ut inferius constabit) eodem nomine Anglis nuncupatum Aqua Nigra sed Ibernis Portmor, hoc est munimentum magnum: estque tribus millibus passuum ultra Ardmacham ecclesiastici primatis Iberniæ sedem, et septem citra Dunganninam Tironi comitis municipium. Quo castello a quibusdam Ibernis, Angli milites reginæ præsidiarii et hæreticus ministroclericus pelluntur.* Equites quoque Mac Magauni Munichanum castellum Auriliæ principatûs caput familiæ suæ inique ademptum sententiâ proregis ut vidimus, Anglorum præsidio firmatum obsident, et commeatu prohibendo inedia ad deditionem coacturi videbantur.†

Ardmachæ rixa orta, ut vidimus, inter æditum maximi templi sacerdotem Catholicum et quosdam milites Anglos, quidam nobilis Ibernus, qui tunc forte adfuit, omnes reginæ præsidiarios satis vexatos et partim vulneratos nonnullis occisis oppido toto expulit. Quarum omnium rerum culpam Angli in O'Nellum conferebant.

* A.D. 1595. *Morrison*, i, p. 34.

† See Four Masters, pp. 1971, 1987. *Cox*, 405, 407. Monaghan garrison was relieved twice in 1595: on May 25 by Raynall: July 7th by Norris and Russell.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI III. LIBER III.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

BELLI primam et rudem ætatem vel pueritiam vidimus. Sequuntur magis ardua, atque adeo scitu digniora et auditu jucundiora. Quæ inter O'Nellum Magnum belli ducem, O'Donellum et alios Ibernos ex alterâ parte, et ex alterâ Johannem Norrisem clarissimum Anglorum imperatorem, Russellum, Burughum superbum proreges, Kildarium comitem, Binghamum, et alios regiæ factionis propugnatores acriter et cruenter gesta sunt, libro præsente referemus.

CAP. I.

Utriusque partis bellandi, pugnandique apparatus et patroni. Comes Tironus, princeps O'Nellus inauguratur.

HIS Catholicorum motibus, ea rerum perturbatione et præliorum adversitate vehementer anxia Elizabetha Angliæ regina toto pectore incumbit in Iberniam pacandam, Catholicorumque vires infringendas. In Gu- [138.]
lielmi Fitzgulielmi, qui Iberniam proregio munere regebat,|| administratione abdicati locum, Gulielmum Russellum sufficit anno 1594.* Ex Galliâ milites Anglos veteranos, qui contra Philippi II. Catholici regis exercitum stipendium faciebant, revocat: in Iberniâ et Angliâ delectus fieri jubet. Johannes Norris Anglus eques auratus cum Anglis Galliensibus veteranis mille et octingentis† in Iberniam quam celerrime appellit. Quos ibi regios milites Ibernos et Anglos veteranos et tyrones invenit, sibi conjungit. Nullâ interpositâ morâ in Ultoniam exercitum movet,‡ Munichano castello, quod ab equitibus Mac Ma-

* Aug. 11, 1594.

† 2,000 veterans and 1,000 recruits. *Cox*, p. 406. In Feb. 1595. *Four Masters*.

‡ Not immediately. Hugh O'Neil came to Dublin, Aug. 15, four days after the Deputy Russell was sworn in, and gave such an explanation of his conduct as satisfied the Council. On the 19th of August, Russell marched from Dublin through Meath, and round by Sligo to Enniskillen, which he relieved, not without suffering considerable loss on his march. He returned to Dublin, Sept. 9th, 1594. *Cox*, p. 404.

gaunis circumsessum fuisse, superius diximus, opem laturus, ut videbatur. Per hosce dies fato functus est Terentius,* qui princeps O'Nellus erat, et comiti Tirono, ne gereret cum Anglis bellum impedimento fuisse credebatur. Cujus interitu Tironus princeps, O'Nellus a suis Ibernorum more renunciatur (quo nomine a nobis deinceps vocabitur.) Tamen ad Norrisem litteras mittit, quibus ab eo petit, ut cum ipso mitiùs agat, ipsumque malit in reginæ et suâ amicitiâ servare quàm hostem experiri; se nihil unquam in regiam coronam fuisse machinatum, et ab æmulis injustè accusari; idemque reginam per litteras rogat. Utrasque verò litteras Bagnal Ultoniæ præfectus acerrimus O'Nelli hostis interceptas suppressit.† O'Nellus cum suarum litterarum responsum diutiùs cunctari, et hostem appropinquare‡ videret, se parat ut ei occurrat et Munichanam arcem simul subsidio prohibeat, quod Mac Magauni equites exiguâ manu, quam habebant, non poterant præstare. Illum comitabantur Mac Guier vir fortissimus Faramonachæ princeps, qui magister equitum erat, O'Kahanus, aliique nobiles, qui equitum et peditum circiter duo millia ductitabant. Norris ad quatuor circiter millia equitum et peditum exercitum auctum, armis instructissimum fertur habuisse; qui erant Angli veterani Gallienses, Anglo-Iberni, veteres Iberni, præsertim O'Hanlonus Ultonius Auriterræ princeps, qui ultra Bonnum flumen se pro summo signifero regio, hæreditario jure gerit. Adfuit Bagnal Ultoniæ præfectus, ac ipse quidem Norris animo simul et rei militaris scientiâ maximè præstabat, in Gallico et Belgico bello, dum adversus Hispanorum constantiam pugnaret, laudem et nomen adeptus nec immerito: nam revera fuit omnium Anglorum sui temporis præstantissimus imperator, etsi in hoc bello inconstans fortuna, vel (ut verius loquar) divinum judicium ei minimè faverit.

CAP. II.

O'Nellus et Norris ad Pratum fontis primum signa conferunt et Munichanum Catholici in deditionem accipiunt.

Norris dux tantus cum exercitu suo Auriliam Mac Magaunorum ditionem ingressus non procul à Munichano in campum, qui Pratum

* A.D. 1595. *Four Masters*, p. 1985.

† *Cox*, p. 406. Hugh fought the enemy with all their own weapons except cold-blooded murders. He was educated in the court and camp of Elizabeth, and could play with the arms of Cecil.

‡ Norris and Russell, according to English accounts, did not march to the North until June, 1595. On the 23rd of that month they proclaimed, in English and Irish, O'Neil, O'Donnell, &c., traitors; but, after marching one mile beyond Armagh, towards Blackwater Fort, they deemed it prudent to return, left a garrison in the cathedral, relieved Monaghan July 7; and Russell was safe in Dublin on the 18th. *Cox*, 407, and Four Masters, 1969.

Fontis* (Cluoiu Tiburuid) dicitur, pervenit: ubi copias suas hosti spectandas præbet. O'Nellus imperator nihil imperitior, sed viribus longe impar occurrit. Ibi duarum bellicosisimarum insularum duo longè clarissimi duces primùm signa conferunt. Erat ille locus planicies aperta, & patens sed humiditate parum impedita. Ex circumiectis uliginibus aquæ confluentes vadum faciebant, per quod erat Anglis commodius transeundum. Illud vadum O'Nellus obsidet; adire tentat Norris; eum removere O'Nellus conatur. Equestris simul pugna, & bombardariorum velitatio|| circum vadum incipit. Equites regii armorum [139.]
munimine, Iberni hominum dexteritate præstabant. Iberni fulminatores collineandi scientiâ longe antecedebant. Quod commodum sæpius commune partis vtriusque erat: nam in regio exercitu sæpè plures erant Iberni, quam Angli. Regii bombardarii bis a Catholicis confutati sunt, reclamante Norrise, qui ultimus omnium pugnâ excedebat. Ac sub eo quidem equus plumbeâ glande confossus cadit. Omnes partis utriusque equites Mac Guieri non injuriâ primas concesserunt. Cum Norris ægrius ferret suos bis rejectos locum non sustinuisse, Jaimus Sedgreius eques Ibernus Midhiensis, corporis, & animi robore excellens ipsum, & Bagnalem ita alloquitur. "Mittite mecum equitum turmam, & ego polliceor vobis, O'Nellum esse mihi ex ephippiis saltem detrahendum." Consistebat O'Nellus ab alterâ parte vadi quadraginta equitibus, et bombardariis paucis stipatus, inde prælium contemplans, et imperia dans. Tertio equites, et bombardarii pugnam redintegrant. Et Sedgreius quidem comitatus turmâ electissimorum equitum Ibernorum, et Anglorum vadum aggreditur. In ipso vado pauci equites cadunt à scloperariis corporis O'Nelli custodibus icti. Nihilominus Sedgreius in O'Nellum irruit: uterque in alterius lorica hastam frangit. Mox Sedgreius O'Nellum collo deprehensum ex equo deturbat; O'Nellus invicem Sedgreium ex equo detrahit: ambo in certamen validæ luctæ manus conserunt: O'Nellus prosternitur, qui tamen animo tanto fuit, ut jacens Sedgreium sub loricâ inter femina per genitalia stricto pugione confossum interfecerit. Circum Sedgreium octodecim equites splendidi regii succumbunt, et signum capitur: cæteri fugâ salutem petunt: unà quoque omnes regiæ copiæ pedem referre coguntur, septingentis plus minus

* Clontubrid, near Monaghan. *Four Masters*, p. 1971. *Cox*, p. 407. Norris left Dublin August 11, fought a battle against O'Neil, in which both the Norrisses were wounded; relieved Monaghan (Cox) and was in Dublin on October 11. The *Four Masters* describe a battle occurring within the same time, in which the Norrisses were wounded, and O'Neil was victorious. But that battle, they say, was fought between Armagh and Newry. The scene of the battle fought in May, 1595, against Norris and Russell, p. 1987, agrees much better with Clontubrid, and with the details of the battle in the same month (25th) near Monaghan, described by Cox, p. 405. It is true the English accounts mention Bagnall only as commanding there; but, it seems very strange that Russell, who had returned from his Wicklow expedition, May 15, and Norris, who had landed in February, should be "refreshing themselves in their quarters" when O'Neil had been besieging Monaghan since April.

desideratis Catholici pauci sunt vulneribus affecti: eorum nullus memorabilis numerus occisus. Postero die redeuntem Norrisem, et nitrato pulvere non satis abundantem O'Nellus secutus ad Viam Finnuis infestius occurrit: ubi O'Hanlonus summus exercitus regii signifer crure vulneratur, et alii glandibus plumbeis confossi cadunt. Munichanum arcem, quam tribus peditum cohortibus, et equitum turma Hinchus Anglus tenebat, inediâ coactus dedidit:* ipse ex pacto incolumis dimittitur.

CAP. III.

In Connachta duas arces Anglis ademptas Catholici tuentur.

HÆC dum in eâ Ultoniæ parte, quæ Midhiam contingit et Angliam respicit inter O'Nellum et Norrisem geruntur, altera quoque Ultoniæ pars quæ ad Connachtam pertinet et ipsa Connachta per O'Donellum et Richardum Binghamum minime satis erat pacata.

In Connachtâ Georgius Binghamus Junior Sligacham arcem cum peditibus ducentis, quorum pars erant Iberni, tenebat. In qua præsidii causâ relicto Ulligo Burko Raymundi filio nobili Iberno cum parte militum, ipse cum cæteris in Ultoniam duobus phasellis vectus Rathmelanem† municipium Mac Suinnii Fanidi, qui tunc aberat, invadens monasterium Carmelitarum diripit, religiosis in arcem fugatis. Onustus prædâ Sligacham revertitur. Cum divideretur præda, milites Iberni jure suo fraudati Ulligo videntur: qui cum iisdem agit, quemadmodum Binghami et Anglorum injurias ulciscantur. Diem quâ castellum illis
[140.] adimat, constituit.|| Ea cum venisset, Iberni Anglos aggrediuntur. Binghamus ab Ulligo pugione confossus, et cæteri, vel occisi, vel fugâ salutem petentes devastatæ religiosæ domus Carmelitarum pœnas sacrilegii luerunt.‡ Arx O'Donnello traditur, qui in eâ Ulligum præsidio præfecit. Sub idem quoque tempus Baleanmotam castellum Georgio Binghamo majori Tumultachus, et Cathalus Mac Donachæ eripiunt.§

Sequente autumno,|| sub quod tempus Norris cum O'Nello minus prospero marte contendit, Richardus Binghamus ad Sligacham recuperandam, et occisi consanguinei pœnas de Ulligo sumendas facit expedi-

* According to English accounts Monaghan was surprised by O'Donnell, Mac Mahon, and a son of O'Neil's, after a truce had been concluded from October 27 to January 1. *Cox*, p. 408.

† May, 1595, *Four Masters*, p. 1969.

‡ June, 1595. *Four Masters*, p. 1973.

§ All North Connaught rose and seized or destroyed the enemy's castles, p. 1975; but Ballymote was not taken until August, 1598, p. 2075.

|| This date tends to identify our author's Clontubrid with the battle described by the Four Masters, p. 1971. *Cox*, p. 407.

tionem. Ulligum Sligachæ obsidione cinctum oppugnat. Ulligus cum propugnatoribus egressus pro munitionibus quotidie certat. O'Donellus obsidionem soluturus cum mille, et sexcentis militibus auxilia venire festinat. Apud Duraranem in hostis conspectu tentoria pandit. Duobus primis diebus interlabens flumen utriusque partis equitatus adequitans jaculis leviter ultro citroque velitatur. Tertio die Rothericus O'Donelli frater cum Felmio Mac Daveto, et alio equite fluvium trajectus castra contemplatur. In illum Martin Anglus, qui in Binghamo exercitu præstantissimus eques habebatur, procurrit, turmâ suâ, cuius dux erat, stipatus. Rothericus admisso equo ad suos adcurrit. Martin sequens suorum primus vadum traijiciebat. Quem Felmius conversus hastâ trajectum, et interfectum in ipso flumine equo deturbat, et ipse cum Rotherico, et alio commilitone incolumis evasit. Postero die obsidionis quarto, Binghamus, obsidio* relicto domum redit, quem O'Donellus secutus missilibus carpit.

CAP. IV.

Russellus prorex et Norris cum O'Nello parum prospere dimicant. Binghamus Sligacham arcem acriter quidem frustra tamen oppugnat.

SEQUENTE anno† O'Nellus ab Anglis hostis patriæ et proditor publicatur: et vere jam appetente in illum Russellus prorex et Norris regii exercitûs imperator faciunt expeditionem. Est in Ultoniæ finibus oppidum nomine Iur quod Angli semper valido præsidio custodierunt. Ex eo regii cum universis copiis egrediuntur; quorum illud erat explicitius consilium ut Ardmacham urbem Ibernici primatis sedem in suam potestatem redigerent. Cæterum vix millibus passuum octo processerunt cum ad Ecclesiam prati (Kill Cluona) illis O'Nellus obviam venit cum duplo minoribus copiis, comitatus a Mac Guiere, O'Kahano, O'Hanloni filiis et aliis nobilibus viris; ubi post meridiem incæpto prælio‡ regii malè vexati Iurem sese recipere coguntur. Eo die sunt occisi Catholici ducenti, regii sexcenti. Neque Binghamus quidem dormit. Tomoniæ et Clanrichardæ comites Ibernos evocat: Connachtæ delectum habet: Midhienses præsidiarios et equites Anglo-Ibernos recipit. Cum signis militaribus viginti quatuor Sligacham obsidione vallatum oppugnat. Ulligus Burkus cum propugnatoribus egressus pro munitionibus acriter dimicat. Tandem ob oppugnatorum multitudine in arcem compulsus ex turribus, pinnis, fenestris, et reliquis munitionibus missilia jaculando hostes arcet. Regii muchum, bellicum machinamentum militibus subter agentibus arcis muro admovent,|| mu- [141.]

* See a long account of this siege, Four Masters, 1977, A.D. 1595.
† Same year, note supra, p. 172.
‡ A.D. 1595, described by the Four Masters, p. 1971 or 1987.

rumque forare et subruere incipiunt. Ulligus magnæ molis trabe funibus ligata ex arcis fastigio nunc dimissa, nunc in alta sublata, muchum et milites qui sub eo latebant, conterit.* O'Donellus obsessis auxilio veniens appropinquat. Binghamus fugit. In oppugnatione regii sexcenti milites obierunt. Arcem vero, quod erat tam laboriosum defendere. O'Donellus demolitur.

CAP. V.

Regii cum Catholicis de pace agunt, Ardmacham occupant, cum O'Nello minus secunde contendunt.

Regii quod armis minùs secunde rem gerebant induciis factis cum O'Nello et O'Donello de pace agunt. Ad eos Henricum Walopum Iberniæ questorem et Robertum Gardinerum judicem maximum legatos mittunt, sciscitatum, quibus conditionibus essent contenti. O'Nellus a Bagnale laborum atque meritorum suorum præmium interversum, se falsis criminibus accusatum et de injuriis aliis graviter queritur: inter alia petit ut omnibus reatibus condonatis, sibi, suisque liceat, Catholicam Romanam religionem profiteri et nunquam ipsorum fines adeant reginæ judices et ministri. Idem O'Donellus et cæteri petunt, multum prius de injuriis questi.†

Iuterim mille pedites Angli, qui in Gallia Belgica, apud Batavos adversus Hispanos stipendium faciebant revocati in Iberniam mittuntur, quos et Gallienses et Ibernienses veteranos Ibernos et Anglos, tyrones Anglos in Momoniis, Lagenia, Midhia novè conscriptos equites, et titulares viros Anglo-Ibernos, justum exercitum et O'Nelli copiis ter majorem Russellus prorex et Norris in Ultoniam celeriter movent.‡ Nemine repugnante in Ardmacham clarissimam Iberniæ metropolim et longè religiosissimam perveniunt, fugientibus religiosis, sacerdotibus, sacris virginibus, et aliis oppidanis, oppidum naturâ immunitum, et armis orbum ingressi sacra templa violant, in equorum stabula et prophanos usus vertentes: in Divorum simulachra sæviunt: gaudio exul-

* Four Masters, p. 1983.

† A.D. 1596, January 8. *Morrison*, p. 113. *Four Masters*, 1997. One of the English commissioners was the apostate Myler of Cashel.

‡ Neither the Four Masters nor English authorities record any invasion of Ulster by Norris or Russell, after the commissioners had been appointed, January 8, 1596, to offer terms of peace. The seat of war during 1596 and a great part of 1597, was in Connaught, between the indefatigable Red Hugh and Connacians on one side, and the English on the other. O'Neil does not appear at all.

tantes ultra procedunt, haud dubii quin tam valido exercitu ea sola expeditione omnes O'Nelli et Catholicorum vires contunderent, et animos frangerent. Cæterum non longius mille et quingentis passibus ab Ardmachâ sunt progressi, cùm eis O'Nellus suas exiguas copias ducens occurrit, sed serius forsan quam ipse volebat, qui eos ab Ardmacha removere cupiebat. Ad Vadum Otirensis Ecclesiæ (Beal antha Killotir) viam obsidet, et Gallienses atque Belgenses veteranos Anglos lætitia triumphantes infestè aggreditur, turbat, propellit:* incompositos in Ardmacham sese recipientes sequitur, multos occidens et vulnerans. Catholici tantum quadraginta sunt desiderati, inter quos duo viri nobiles Farmodirrhius O'Hanlonus et Patritius Mac Guillius succubuerunt. Regii relictis Ardmachæ quingentis militibus præfecto Francisco Staffurdo, equite aurato; cæteri reversi non procul a Dundalgâ constiterunt, ubi prorex totum negotium administrandi bellum in O'Nellum Norrisi relinquens, ipse Dubhliunam redit, ut rebus Lageniæ et Connachtæ provideat.

CAP. VI.

Ne pax ineatur Hispani legati prohibent: Ardmachæ præsidium Divus Patritius mire affligit.‖ [142.]

Rursus utrinque agitur de pace: a reginâ conditiones Catholicis sacerdotibus et sæcularibus æquæ et honorificæ offeruntur. Ab O'Nello, O'Donello et aliis Ibernis obsides accipiendi conditiones justas et honestas, et amplius non rebellandi dantur. Cæterum priusquam pax inita, et arma e manibus dimissa sunt, Cobus et alii Philippi II, Hispaniarum regis legati ad O'Nellum et O'Donellum pervenerunt, regio nomine jubentes Ibernos forti animo esse, exercitum illis sine morâ a rege Catholico, subsidio mittendum esse. Quâ legatione effectum est,† ut de conditionibus minimè convenerit, et bellum utrinque sit redintegratum. O'Hanlonus, Mac Engusa, et tota Ultonia præter præsidia, quæ regii tenebant et Anglo-Ibernos Uriliæ conspirarunt. In Lagenia bellum ardet et Connachta erat minimè pacata.

Ac O'Nellum quidem Ardmacha urbs sacra ab hæreticis contami-

* June 29, 1595. It was manifestly this rencontre that compelled Russell and Norris to return and fortify Armagh, after having marched one mile beyond it. *Cox*, p. 407. *Four Masters*, p. 1969, who do not, however, mention any battle, except that the Irish pursued the enemy to the gates of Newry.

† Cox, p. 410, A.D. 1596?

nata vehementer angebat, quam statuit subsidio et commeatu intercludere, firmatam valido præsidio non ausus oppugnare. Sed Divus Patritius Iberniæ præses et custos, qui primus urbem illam Deo consecravit, quod oppidum sanctum ab hæreticis impiè polluebatur sceleris supplicium differre noluit. Is enim creditur antistes ille fuisse qui pontificalibus vestibus indutus, Anglis noctu sæpe conspicuus apparebat, et est minatus, hastis ferreas cuspides ademit et bombardis plumbeas glandes, nitratumque pulverem extrahebat. Cujus rei terrore Romlius Anglus dux cohortis ad insaniam pene redactus est, et Baker Anglus cohortis optio in templi pinnas a præsule deductus juravit se nunquam amplius templa violaturum et divinam vindictam timens militiâ desertâ ad fidem Catholicam conversus pænitentiam agere cæpit. Quem ego casum contemplans non possum cohibere lachrymas, et non miserari horum temporum conditionem et Ibernorum non modo novorum sed etiam veterum complurium pravum ingenium et insaniam, qui cum Catholici fuerint, tamen opem tulerunt Anglis hæreticis, qui in Ardmacham oppidum sacrosanctum, præsidium intulerunt, illudque contaminaverunt; in Divi Patritii Iberniæ præsidis, aliorumque Divorum imagines manus impias injecerunt, et ipsum Deum in divino Eucharistiæ sacramento præsentem fugarunt, pedibus etiam calcaturi, vel mucronibus confossuri, si fuissent assecuti. Neque tantum fleo sæcularium hominum inscitiam, quantum ignorantiam crassam pastorum, magistrorumque nostrorum, aliquorum sacerdotum, qui in hoc bello hæreticis fuisse obediendum et opitulandum minimè negarunt. Baker, miles Anglus hæreticus, Divo Patritio jurejurando confirmat, se nunquam in posterum Iberniæ templa violaturum, et ne juramentum frangere cogatur, militiam, stipendium, emeritum gradum, honorem deserit, et (proh dolor) Anglo-Ibernus Catholicus sacerdos Ibernis Catholicis non suadet, ne Anglis hæreticis, qui Divi Patritii templum violant et ejus defensores oppugnant operam navent.

CAP. VII.

O'Nellus commeatum Ardmachæ missum intercipit: præsidiarios multos stratagemmate perimit: Ardmacham in deditionem accipit. Carlinnum castellum
[143.] capere frustra tentat.||

Ut redeamus ad institum, Ardmachæ præsidium ingens pediculorum vis rodet, plagaque multos extinguit; neque diu post fames invadit. Cujus rei soliciti regii tres peditum cohortes, et unam equitum turmam cum commeatu mittunt. Quos O'Nellus ad Buedum montem cum co-

hortibus octo et aliquot equitibus intercipiens nocturno prælio opprimit, commeatumque capit. Postero die sub lucis exortum, partem suorum equitum et peditum Anglorum vestibus indutam et capta signa gestantem commeatum ad oppidum versus agere jubet. Ipse cum cæteris sequens fictam atque simulatam pugnam init. Equites utrinque dexterè concurrentes in loricis hastas frangunt: bombardæ crebro exploduntur, ad quorum sonitum et flammam milites cadunt illæsi. Quod conspicatus Staffurdus Ardmachani præsidii præfectus dimidiam partem præsidiariorum adferentibus commeatum suppetias latum mittit. Abest ab Ardmacha bombardæ jactu monasterium, quod præsidiarios prætergressos a tergo adoritur Quintus O'Nelli filius in monasterio cum peditibus aliquot in insidiis collocatus, et ex altera parte O'Nellus cum his omnibus qui fictè pugnabant, invadens in conspectu Staffurdi delet. Neque dudum post Staffurdus ipse Ardmacham O'Nello dedit inopiâ cibi coactus et ad suos ex pacto dimittitur.

Abest ab Ardmacha millibus passuum viginti quatuor, et Iure octo, Carlinnum, castellum natura et opere munitum flumini imminens, quod a dimidia cohorte Anglorum tenebatur; quibus cum erat Thomas Kellodeus et alii octo Iberni. Thomas ex pacto quod cum O'Nello inierat, cum suis octo Ibernis Anglos improviso aggressus sex occidit, cæteros castello expellit. Fuit O'Nellus Thomæ pollicitus ea nocte ad gallicinium se ad castellum recipiendum venturum, et Thomas usque ad matutinum crepusculum in castello expectavit. O'Nello vero diutius cunctante castellum deserens fugit. Albente cælo O'Nellus ante castellum cum suis copiis consistit, et veritus ne esset ab Anglis retentum proprius accedere non audet, donec a Thoma detur signum. Angli qui fuerant castello ejecti, conspicati O'Nellum consistentem et e castello signum non dari, rati id quod erat, castellum a Thomâ fuisse derelictum, ipsi illud vacuum ingressi defendunt. O'Nellus ea spe frustratus redit.*

CAP. VIII.

Norris Ardmacham secundo occupat: Norrisium munimentum condit: utrumque amittit; cum O'Nello infauste pugnat.

ITERUM Norris cum universis copiis Ardmacham petens ab O'Nello desertam præsidio cohortium quatuor, quibus Henricum Daversem equitem auratum præfecit, munit. Inde Portmorem ire contendens eum etiam locum, ab O'Nello castello diruto, et ædibus incensis occupat. Ulterius

* For the English version of some of the facts in the two preceding chapters, see Camden's Elizabeth, A.D. 1596.

progredi ab O'Nello prohibetur in conspectu cum suis copiis castrametato in ipso itinere, unde ex commodo posset præliari. Norris munimentum incipit condere, quod de suo nomine Norrisium (Mount Norris) dixit. O'Nellus opus conatur impedire. Per multos dies dimicatur, aliquot utrinque cadentibus sed regiis pluribus. Denique Norris in novo munimento, relicto præsidio sub Williamse duce, revertitur. Post cujus reditum et hoc munimentum et Ardmacham O'Nellus brevi in
[144.] suam potestatem redigit, || præsidiarios commeatu intercludendo, quos ex pacto incolumes dimisit. Rursus Norris cum viribus omnibus Ardmacham recuperatum proficiscitur. In Auriterræ (Orior) finibus, ad ecclesiam Collis Maculati (Molachbreac) O'Nellus prælio experitur, hostesque turbat et fundit, qui a Norrise restituti pugnam redintegrant. Rursus ab O'Nello fulminatorum et Mac Guieris magistri equitum operâ, et virtute propulsantur; secundo a Norrise confirmati renovant prælium. Tertio a Catholicis acriter dimicantibus loco cedere, pedemque referre compelluntur, et ipsum Norrisem bombardica glande vulneratum multi perhibent. Hoc die utriusque partis equites, Mac Guieri palmam non injuriâ concesserunt.*

CAP. IX.

Norris in Connachta cum O'Donello de pace frustra agit, et bellum nihil felix gerit.

Post diēm hunc non amplius Norrisem cum O'Nello signa contulisse comperio. In Connachtam vero profectus† Anthloniæ consedit et vires omnes congregat. Eo conveniunt Tomoniæ et Clanrichardæ comites, Navalis, aliique magnates Iberni factionis Anglicæ: Anglo-Iberni; Momoniarum, Lageniæ, Midhiæ delectus; Iberni et Angli veterani; subsidium ex Anglia nove missum. Decem circiter millia equitatus, et peditatus habuisse fertur. Quem contra O'Donellus suas

* According to the English accounts, Norris was permitted by O'Neil to revictual Armagh. Cox, p. 412, January, 1597. The other events recorded in this chapter do not appear in the Four Masters, but they may be received on the word of our author; as Norris was in May 1597, ignominiously deprived of his command in Ulster, in consequence of his bad success. Our text seems to confound Mount Norris (10 miles from Armagh on the Newry road) with Portmor on the Blackwater.

† A.D. 1596, while O'Neil was amusing the English with offers of peace. *Four Masters*, p. 2001, who estimate the combined forces under Norris at 20,000. The account of this Connaught expedition (*ibid*) agrees substantially with our text.

copias, quinque millia colligit. Eum tunc temporis comitabantur ex Ultoniis Mac Suinnii tres et O'Docharta, cum ipso, vetusto jure conjuncti, virque fortissimus Mac Guier: ex Connachtis O'Ruarkus, Mac Williamus, O'Kealla, Mac Diarmuda, O'Conchur Ruber, O'Dudius. Ad illum etiam venit Maurus Mac Sihius nobilis eques Momonius cum militibus trecentis, postquam duos circiter annos in Momoniarum sylvis latitans et inde erumpendo hæreticis, ut poterat, damnum inferens, multum laboris pertulit. Interfuerunt aliquot ecclesiastici præsertim Raymundus O'Gallachur Luci episcopus et Iberniæ viceprimas,* qui eos qui a regio exercitu ad Catholicum transibant, excommunicationis ligamine solvebat. Norris cum suo tanto et tam instructo exercitu Anthlonia procedens ad Baleanrobuiam pagum (Baile an Robu) in Ranmacuilliamo principatu pervenit; ibique cis flumen constitit. Nam ab altera parte fluminis O'Donellus consederat. Primo die, nocteque sequente missilibus utrinque minimè segniter pugnatur. Postera luce Norris dato signo colloquium petit. Colloquendi potestatem facit O'Donellus. Ex colloquio eò ventum est, ut de pacis conditionibus ageretur. Omnes dies induciis sancitis de pace sermo instituebatur; noctes totas infeste dimicabatur, aliis in aliorum castra irruptionem facientibus, vigiles et exploratores capientibus, cominus et eminus certantibus. Evenit ut nocte una qua Navalis, vigilias agebat, regii trecenti succubuerint. Ex Norrise ad O'Donellum nonnulli transfugerunt, præsertim Thaddæus O'Ruarkus, O'Ruarki frater, qui apud comitem Urmonium consanguineum suum a pueritia egit. Inter agendum de pace Norris obtulit O'Donello, O'Ruarko, Mac Williamo, et aliis magna præmia ut in reginæ gratiam redirent. Quæ res eo minus profuit, quod his diebus navis Hispana in munimentum ecclesiarum (Dun na gcheaull) venit, O'Nello, O'Donello, et aliis Ibernis Catholici regis nomine suasum ne ab incæpto desisterent, et Hispanos opem laturos. Ita cum mensem integrum res fuisset acta,|| Norris rediturus castra [145.]
movet. Illum sequitur O'Donellus ultimos ordines, alasque novissimas missilibus graviter vexans. Nec tamen suis laborantibus succurrendum fuisse statuit Norris, donec Catholici, qui eos impetebant proximam sepem transilirent; qui enim sepem transirent eos a suis impunè jugulandos existimavit. Quod etiam O'Donellus animadvertens equo celeriter vectus ad sepem currens, inde suos avidè transituros revocat. Norris hac spe frustratus fortunam suam diris imprecationibus insectatur, quòd in Iberniâ angustissimo terrarum orbis puncto fecerit jacturam gloriæ quam magnâ virtute, reique militaris scientiâ, in Gallia, et Belgio fuit assecutus; mæstus quæritans hostium imperatores a se scientiâ rei bellicæ non superari et ab eorum militibus suos robore et

* After Magauran's death. See note supra, p. 158; also Lombard's Commentarius, p. 431. The excommunication here referred to, is that pronounced in the Bull of St. Pius V. against Elizabeth, and her adherents.

constantiâ vinci. Ac meritò, profectò tantus imperator de fortunæ mutabilitate querelas effundebat. Namque judicio omnium, quos de hac re consului, erat omnium Anglorum qui hâc tempestate floruerunt, scientiâ rei militaris et animo simul primus, et in Gallia, Belgioque suum nomen casuum prosperitate celebravit. Quamobrem non dubito, quin divinitus fuerit constitutum ut Catholici plerumque summâ fælicitate, regii verò etsi fortiter et animosè, tamen infaustissimè sint præliati. Neque mirum, namque procul dubio, Catholici Iberni, qui in regio exercitu erant, impugnatæ Catholicæ religionis conscientiâ sinistriùs rem gerebant; et Angli belli, præliique laboribus perferendis non erant tam firmi et idonei ac Iberni, et O'Nellus æquum sibi locum adoriendi Norrisem studiosè eligens ex commodo prælium committebat, quod ipsi necessarium fuisse videbatur, qui militum numero erat inferior.

CAP. X.

Lageniæ res aliquot memorantur. Norrisis prodigiosa mors.

JAM me Lageniorum res vocant, qui tametsi parvis viribus magna tamen constantiâ et virtute pro Catholicâ religione manum conseruerunt. Postquam Fiachus O'Bruin vir strenuus, et hæreticorum hostis acerrimus fuit per perditionem extinctus, ejus filii Felmius, et Raymundus arma a patre mota non omiserunt.* Dum Raymundus in Lageniâ tumultus in hæreticos excitatos ducit, Felmius in Ultoniam ad O'Nellum contendit, auxilium petitum, a quo receptis peditibus fere trecentis et quinquaginta duce Bernardo O'Morrâ cognomento Fusco (Riach) Lagenio nobili laboranti fratri quam opportunissimè tulit opem, totamque paternam hæreditatem, jam pene amissam in suam potestatem redegit, secundis aliquot velitationibus factis. Inde Bernardus Anglos qui Lochgarmensem tribum habitabant, et Ibernos Anglicæ factionis repentinis incursionibus deprædatur. Agentem prædas Anglicæ cohortes quatuor cum quadringentis auxiliaribus Ibernis in aperta planicie assequuntur. Bernardus agmine instructo ex quadringentis peditibus Ibernis (haud plures habebat) aleæ pugnæ sese commisit et ope divina vicit. Angli ad unum trucidantur.† Eorum auxiliares Iberni non pauci desiderantur. Cæteri fugâ salutem petunt. Auctus est Lageniorum motus Huone O'Morrâ virilem togam sumente. Is erat filius Rotherici,

* Fiach O'Byrne was killed in May, 1597. From August 15 to Christmas same year, his son and others were plundering Leinster. *Four Masters*, p. 2043. Aid having been sent by O'Neil, *Camden*. On the 7th of December they slew two troops of soldiers stationed at Maryborough. See also Cox, p. 414.

† One of the battles referred to, p. 2043, A.D. 1597.

de quo superius mentionem fecimus, et a Fiacha O'Bruine occultus, et nutritus una cum fratre Edmundo a Fiachi filiis in Lisiam mittitur,* nondum ætate satis bello maturus,|| ubi auxiliaribus gentilibus, et patris [146.] obæratis aliquot, Lisiæ principatum, majorum suorum hæreditatem hæreticis adimere tentat. Ad ejus novos motus supprimendos obviam veniens Warhamus Salincher Lisiæ præfectus propulsatur militibus circiter quingentis amissis.† Ex iis quæ Russelli et Norrisis tempore in Ibernia gesta sunt, hæc perstrinxi, qui quoniam minus auspicato bellum administrabant, imperio sunt abdicati successore dato, et Norrisi Momoniarum præfectura relicta, quo munere fungens intra triennium quam prodigiosissimè mortem oppetivit :‡ namque sicuti fertur Moalæ (Mallow) cum noctu luderet, quidam, corpore vestibusque Niger, in conclave improviso intrat, quocum Norris, ludo relicto, sese in cubiculum abdidit, amotis arbitris præter unum puerum qui juxta ostium clam consistens colloquium audivit, quod hujusmodo fuisse traditur. Niger, 'Tempus est,' inquit, 'ut rationibus nostris summam manum imponamus.' 'Noli,' inquit Norris, 'id facere, donec Ibernicum bellum confectum relinquamur.' 'Nullo modo,' inquit ille, 'diutius expectabo, quia constituta dies jam cessit.' Mox strepitus ingens sonat, quo moti lusores et domestici, cum cubiculum foribus effractis ingressi fuissent, Nigro, qui quin Diabolus fuerit non dubitatur, nullibi reperto, Norrissem invenerunt genibus flexum, colloque et cervice ita tortum, ut occiput pectori et os dorso immineret, sed adhuc vivum, atque jubentem æneatores tibicines et tympanistas convocari, ut ipsius mortem cantu celebrarent, quibus canentibus intra dimidiam horam animam profudit. Ejus corpus aromatibus atque fragrantissimis odoribus curatum in Angliam transfertur. Quem ego casum memoriâ repetens equidem dementiâ hæreticorum obstupefio, cadaver, hominis impii honore magno colentium, sacra vero divorum martyrum inhumata projicientium. Licet etiam colligi quantam Deus optimus maximus O'Nello prælianti operam tulerit, qui non modo Norrissem, peritissimum Anglorum imperatorem, omni pugnandi apparatu superiorem, sæpe profligaverit, sed ipsum etiam Diabolum, qui illi ex pacto fuisse opitulatus creditur, vicerit.

* According to the Four Masters, Owen Mac Rory O'Moore had recovered his territory and slain the two Cosbies before the death of Fiach O'Byrne, p. 2007; also *Dowling's Annals.*

† Probably the battle recorded in the Four Masters before June, A.D. 1598, in which 410 soldiers, lately arrived from England, were slain on the borders of Leinster. They landed at Dungarvan, and were marching to assist Ormonde in his expedition against Leix.

‡ A.D. 1597, autumn. Lombard describes his death, p. 397, but with none of the extraordinary details given here. His wound never perfectly healed, and concealed through pride, suddenly mortified and reduced his body to a mass of putrefaction. In Belgium, when commanding the English troops, he had rifled the cathedral of Mechlin, destroyed the shrine and scattered the relics of St. Rumold.

CAP. XI.

Burughus prorex et Kildarius comes cum Catholicis adverso marte bellum gerunt.

ANNUS ab ortu Domini millesimus quingentesimus nonagesimus septimus cum verteretur, Thomas Burughus Baro vir animo elatus, manu largus, belli præceptis imbutus, comitate gratus in Iberniam prorex missus adventu primo suo, quâ erat urbanitate, et affabilitate, aliquot Lageniorum, et aliorum Ibernorum animos in se convertit. Cum O'Nello, O'Donello, et aliis unum mensem inducias componit.* Per quas cum de pacis conditionibus minime convenisset, majorem belli molem in O'Nellum vertit. Illi copiosus exercitus, qui antea sub Russello, et Norrise meruerant, et nove ex Anglia missi; quibus cum in Ultoniam proficiscitur. Sequuntur Midhienses Anglo-Iberni cum justis copiis duce Barnabale Balisimiledæ Barone. Quo procedente Balarriecham pervenerat Richardus Tirellus† cum quadringentis peditibus ab O'Nello missus, ut motus, vel in Lagenia
[147.] augeret, vel in Midhiâ moveret.|| Is Tirellus Anglo-Ibernus erat, sed Catholicus, sicut cæteri, et injuriis Anglorum provocatus è carcere, ad O'Nellum fugerat. Ei cum tam exiguas vires esse Barnabal comperisset, in illum mittit filium suum peditibus mille stipatum, haud dubius, quin adolescens dignum aliquod facinus faceret, quo proregem magno merito sibi devinciret. Tirellus miles veteranus prælio expertus Midhienses fundit, et fugat, atque multis occisis Barnabalis filium captum ad O'Nellum defert, à quo fuit posteà pretio commutatus.

Burughus Ardmacham, et Portmorem, quas O'Nellus deseruit, occupat. Progredi frustra tentat ab O'Nello prohibitus, qui duobus castriss vias occludit: in alteris erant Mac Magaunus, et frater O'Nelli Cormakus, et Artus in Colle madido (Druim fluich) castramentati intra duos jactus bombardæ ad hostem, in via, quæ ducit ad Pinnam superbam (Benburb): in alteris O'Nellus ipse cum Jaimo Mac Donello Glinniæ principe tentoria pandit ad Fontem Masanum (Tober masan). Prorex itinere prohibitus Norrisium munimentum, quod O'Nellus diruerat, reædificare cœpit, opus impedire: interdiu, et noctu ab equitibus, et peditibus maximè jaculatoribus cominus, et eminus levia prælia committuntur. O'Nello venit auxilio O'Donellus,‡ cujus equitatus, cum hostis equitibus, et Terentio O'Nello Henrici filio O'Nelli fratre uterino, qui reginæ partes sequebatur egregiè manum conseruit. Nocte, qua Catholici in regiorum castra impetum fecerunt, fama tenet, proregem fuisse vulneratum, quæ veranè sit, in me periculum non recipio. Constat illum ex castris reversum

* Cox, p. 413.

† Tyrrell in arms, A.D. 1597, p. 2043; but this battle against Barnwall not recorded specially.

‡ O'Donnell was busily engaged elsewhere at that time.

Killdario comiti imperium relinquentem intra paucos dies è vitâ discessisse.

Kildarius imperio lætus, et glorians, quod prorex efficere non potuit, præstare conatur, ulterius progredi. Per sylvam, et vias occultas cum nobilioribus equitibus et magis strenuis militibus procedens, postquam itineris maximam difficultatem superavit, nuncio allato Catholici occurrentes prælium committunt: quo sunt occisi sexaginta equites regii et inter eos Turner exercitus regii Tesserarius maximus, Franciscus Waghan Proregis levir, Thomas Walenus Angli. Comes Killdarius hastarum ictibus equo turbatus, rursus in equum impositus á duobus fratribus O'Hikiis Ibernis suæ nutricis filiis, male concussus, vulneratus fugit, et paucis etiam post diebus moritur. O'Hikii dum herum in equum imponunt, ipsi circumventi interficiuntur. Multi regii fuerunt vulneribus affecti: quotquot eo in loco à castris aberant, fusi, et fugati in castra compulsi sunt.* Citò regius exercitus domum redit, postquam inter Portmorem, et Pinnam superbam à fine veris per menses circiter quatuor cum Catholico dimicavit, et præsidio Portmore sub Thomâ Williamse Anglo, et Ardmachæ relicto. Mox quoque Iberni, quos Burughus reginæ conciliaverat, rebellarunt.†|| [148.]

* For different accounts of Lord Borough's northern campaign, see Lombard's Commentaries, 399; Four Masters, p. 2021, 2035; Cox, p. 413. According to the two latter, the action in which the Earl of Kildare came by his death occurred in the first expedition of Borough to the Blackwater. Borough himself having returned to Dublin, marched again to relieve Portmor; lost many of his men, was wounded between Armagh and Portmor, and died before the end of August. Lombard, who wrote in 1600, records but one expedition of Borough, and one battle in which the Earl of Kildare and Borough were mortally wounded: the former died at Drogheda, the latter at Newry.

† Borough did not leave Dundalk before the 20th of July.—Four Masters, p. 2021; and he was dead before the 30th of August.—Cox, p. 413.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI III. LIBER IV.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

ACTA sub Russello, Norrise et Burugho vidimus. Illa quidem acria fuerunt, sed acriora sequuntur. Quæ Urmonio comite regii exercitus imperatore usque ad Bagnalis castrametatoris necem gesta sunt, hoc libro continentur.

CAP. I.

Henricus Bagnal Ardmachæ fert opem, et in O'Nelli castra facit impetum.

MORTUO Burugho Thomas Buttlerus cognomento Niger, Urmoniæ comes Ibernus regii exercitus imperator creatur.* Adamus Loftus Iberniæ Chancellarius, et Robertus Gardinerus judex, proregis munere funguntur; quorum tempore res variæ, scituque minimè indignæ gestæ sunt. O'Nellus cum Ardmachæ præsidium victu indigere intellexisset, illi commeatum intercludere statuit.† Vere ex hybernis evocato milite apud Tumulum album (Mollach ban) mille et quingentis passibus ultra Ardmacham Iurem versus castra collocat: qua regiis Iure Ardmacham petendum existimabat. Ad Ardmacham Cormakum fratrem cum quingentis militibus, ut præsidiarios eruptionibus prohibeat, constituit. Henricus Bagnal Anglus eques auratus, Iberniæ castrametator et Ultoniæ præfectus obsessis suppetias iens cum cohortibus viginti quatuor et equitum turmis decem Iure proficiscitur: quo cum O'Nellus quin in ipso itinere confligeret, non dubitabat. Cæterum Quintus O'Nelli filius nothus, qui patri iratus paucis ante diebus ad Anglos

* November 15, 1597 —Cox, p. 414.
† For intermediate negociations, see Four Masters, p. 2025; Cox, p. 414.

fugerat, et Terentius O'Nellus Henrici filius, O'Nelli frater uterinus, qui antea erat apud eosdem, locorum peritissimi Bagnalem cum omnibus copiis, et impedimentis per ambages et occultas vias, præter O'Nelli exercitum clam duxerunt. Mox Bagnal pedites mille trecentos, et equitum turmas tres Ardmacham cum commeatu mittit, quibuscum Cormakus pugnat, dum commeatum inferunt, et dum ipsi ab oppido discedunt. Sed superiorem numero hostem ab oppido non potuit arcere. Interim Bagnal cum cæteris copiis in O'Nelli castra impetum facere duxit. Ac Terentius quidem et Quintus O'Nelli, itineris duces, et quòd O'Nelli sanguinem non sitiebant, etsi fuerint illi irati, et quòd ob privatas causas pejus erant animati in O'Hanlonum, qui jam Catholicorum partes sequebatur, in illud castrorum cornu quod O'Hanlonus tenebat, Bagnalem ducere conati sunt. Sed longè præter opinionem illis occidit: nam ubi O'Hanlonum esse existimabant ibi erat O'Nellus. Itaque viginti quatuor equites ab O'Nello in vigiliis et excubiis extra castra dispositos improviso circumventos regii vel occidunt vel capiunt: castra invadunt: O'Nelli prætorium circumeunt: O'Nellus et qui in ea fronte castrorum erant, semisomni fugiunt; regii tentoria derelicta diripiunt:|| calones aliquot dormientes interficiunt. [149.]
O'Nellus viribus collectis hostem ea parte castrorum rursus expellit, cedentemque, magnam diei partem sequitur missilibus carpens. Quo eventu Bagnal lætus commeatu in Ardmacham illato, O'Nello parte castrorum exuto, et paucis desideratis.*

CAP. II.

Rupus Fargusiæ arcis præfectus Anglus a Glinniæ principe interimitur, et Barnabal Midhiensius dux a Mac Magauno funditur.

HYEME sequente† Joannes Chichester Anglus eques Auratus, qui Rupem Fargusiam arcem firmo præsidio tenebat, cum peditibus quingentis, et equitum turma prædatum egreditur. Cui fit obvius ad Alfracham tumulum, et vadum Jaimus Mac Donellus Glinniæ princeps peditibus quadringentis, et equitibus sexaginta stipatus. Bombardarii bombardarios aggrediuntur; à Catholicis regii propulsantur. Johannes cum equitatu veniens auxilio bombardarios suos restituit in pugnam, et Catholicos recedere cogit. Jaimus quoque equitatum in pugnam ducens bombardariis suis confirmatis in Johannem proruit, et tribus hastæ ictibus percussus, lorica tamen defenditur. Johannes occisus

* All Hallow tide, A.D. 1597.—Four Masters, p. 2048.

† The events in this chapter not recorded by any other authority known to the editor.

equo labat, cujus etiam equitatus, et peditatus terga vertit. Sequitur Jaimus per tria circiter millia usque ad arcem, per quod intervallum, regiis, ut quisque à Catholicis cursu superabatur, occisis, vix cladis nuncii effugerunt. Barnabal baro cum Midhiensibus copiis Anglo-Ibernis, et aliquot Anglis cohortibus Auriliam devastans à Mac Magauno Auriliæ principe funditur, et fugatur.

CAP. III.

Portmorem arcem O'Nellus, et O'Donellus frustra oppugnant. Bernardus O'Morra cum regiis fæliciter signa confert.

O'NELLUS quando quidem frustra conatus est Ardmachæ præsidium commeatu intercludere, Portmorem saltem munimentum cibi inopiâ in suam potestatem redigere molitur.* Quod obsidenti O'Donellus, qui venit auxilio persuasit, ut expugnare tentaret. Ejus altitudinem conjectura dimensi, scalas quæ quinos homines amplitudine capiebant. faciunt, perfectasque munimento incipiunt admovere. Eos propugnatores primum crebris tormentorum ictibus arcere festinant, et appropinquantes bombardicis pillulis impugnant, ab iis vicissim impugnati. Arci scalæ applicantur. Cæterum propugnatores qui didicerant scalas in se ædificari, fossam quæ munimentum circumdabat, excavando profundiorem effecerant. Ob quod scalæ pleræque ad cacumen arcis non pertingebant. Ita qui ad summos scalarum gradus pervenerant, altius ascendere non valentes, deficientibus scalis, cum propugnatoribus frustra præliantur. Quæ vero scalæ ad arcis summitatem pertinebant tam paucæ fuerunt, ut facile primi ascensores occisi sunt, antequam a commilitonibus fuerunt adjuti: centum viginti catholici interierunt et inter eos Maurus Kevanus nobilis Lagenius, et strenuus miles Belgensis fortissime pugnans. Cæteri defessi oppugnatione relicta, pristino more munimentum obsident.

Hoc tempore Huon O'Morra, non dubius esse se longissime|| imparem
[150.] viribus hostium sustinendis Ultoniam petit rogatum O'Nellum, ut Lageniis subsidium mittat.† Interim Bernardus O'Morra, belli Lageniensis administrationem suscipiens cum Anglis et eorum auxiliaribus Lochgarmensibus Anglo-Ibernis septies prospere dimicat, capiens septem vexilla, et quatuordecem tympana militaria.‡

* Four Masters, p. 2059; but they do not give those details.

† In the summer of 1598 O'Neil sent 1500 veterans to aid the O'Moores.—Lombard, p. 402; Cox, p. 414.

‡ Probably the battles recorded by Lombard, g. 406, in which 2,000 foot

CAP. IV.

Urmonius Comes a Lisiâ repellitur, et Huon Catholicis auxilio venit.

Utrumque periculum, et Lageniensis motus, et Portmor arx commeatus inopia laborans præter cætera Elizabetham Angliæ reginam angebat, quæ sedulo suis, ut utrique damno eant obviam, et Lageniorum tumultum pacent, et Portmori munimento subsidium ferant, imperat. Ad id ex Anglia tyrones mittuntur: præsidiarii evocantur: Ibernorum provincialium delectus habetur: equitum, et peditum omnis generis millia circiter octo coguntur. Ex iis, qui vel senio confecti, vel ætate immaturi præliando idonei videantur, dimittuntur. Angli tyrones nuper acciti in præsidiis collocantur. Ex cæterorum numero Iberni, et Angli pedites quater mille, et quingenti, et equites quingenti robore, reique militaris peritia electi ad opitulandum Portmori destinantur. Ex auxiliaribus Ibernis, paucisque militibus legionariis Ibernis, et Anglis millia duo, quorum erant equites pauci, ad Lagenienses motus supprimendos Urmonio Comiti attribuuntur. Quibus haud dubitabat Urmonius, quin subigeret Lisiam, et omnes Lageniæ motus pacaret. Lisiam, in qua plus esse negocii videbatur, primum aggreditur.* Bernardus O'Morra, qui pedites tantum trecentos habebat, in summis rerum angustiis Urmonium auso prohibere minimè cunctatur, itinerum angustias obsidens. In illum Urmonius mittit pedites mille Ibernos, et Anglos Duce Jaimo Buttlero nepote suo ex fratre Edvardo. Bernardus loci natura fretus præliari non dubitat. Jaimus copiis in duas partes divisis illum adit. Unde Bernardus commoditatem loci deserere coactus, cum altera parte, in qua Jaimus erat, in plano missilibus, maximè bombardicis pilulis dimicat, et pilulæ jactu vulneratus magis animo accensus, quàm fractus, suos cohortatus acrius pugnat. Jaimus duplici plumbea glande trajectus vir religione Catholicus, et genere clarus pro hæreticis prælians miserrimè perivit. Quo interfecto cæteri terga vertunt. Et altera quoque copiarum pars auxilio veniens funditur. Fugientes Bernardus secutus stragem multorum edidit, majoremque fecisset, nisi Urmonius,

and 100 horse (Ware), after landing in Waterford, under the command of Sir Richard Bingham and Sir Samuel Bagnall, were harassed and reduced on the march to Dublin. Cox, p. 415, gives a different account of this expedition of Bagnal.

* June, 1598.—Four Masters, p. 2057, Lombard, p. 403, who all agree except in slight details.

subveniens pavidos recepisset: qui re infecta à Lisia discessit. Bernardus intra quatriduum vulnere moritur. Cuius obitu tota Lagenia non magno negocio fuisset forsitan pacanda, nisi Huonis O'Morræ peropportunus adventus conspiratos confirmasset. Quo tempore Huon ab O'Nello petebat auxilium, apud illum erat, Raymundus Burkus Lietrimæ Baro possessionibus orbus. Quemadmodum enim superius demonstravimus, Johannes Burkus Liet mæ Baro ab Ulligo fratre suo Anglorum permissu fuerat occisus Raymundo filio impubere relicto, et baronatus administratio reginæ abjudicata eo nomine, quòd Anglorum instituto penes regem solet esse tutela nobilium ætate minorum. Baronatus autem administrationem regina dono dedit Phintoni Anglo Iber-
[151.] niæ consilii secretario,|| à quo illam pecunia emit Uligus Clanrichardæ comes Raymundi patruus, et ita in possessionem missus, Raymundo, qui jam per ætatem tutela exierat, Baronatum restituere differebat. Raymundus intenta lite illum Anglorum, et reginæ judicio superavit. Cæterum, quia sub hoc tempus bellum exardebat, priusquam Raymundus fuit possessione potitus, omiserunt Angli sententiam suam executioni mandare, ne comitis viri potentis iram tam periculoso tempore lacesserent. Idcirco Raymundus O'Nelli opem implorabat ad paternam hæreditatem recuperandam, O'Nellus Tironæ defendendæ intentus, quia differebat auxilium, spem tantum præbens, Raymundus unà cum Huone in Lageniam proficiscitur, ac etiam Dermytius O'Conchur* vir nobiles ex Connachta, quos omnes Connachti, qui finibus pulsi apud O'Nellum agebant, sequuntur. Richardus etiam Tirellus, cujus mentionem fecimus, ab Huone conducitur, quibus cum Huon Lisiam venit eodem die, quo Bernardus cum hostibus pugnavit, sed nec pugnam integram, nec Urmonium à Lisia discedentem potuit assequi.

CAP. V.

Catholici, regiique publicam pugnam acerrimam totis viribus committunt. Bagnal perimitur. Ardmacha et Portmor a Catholicis recuperantur.

In Lagenia dum hæc aguntur, Henricus Bagnal Anglus eques Auratus Iberniæ castrametator, et Ultoniæ præfectus in oppidum Iurem in Ultoniæ finibus situm, et valido hæreticorum præsidio munitum non longius á Portmore munimento millibus passuum undeviginti majorem regium exercitum ad opitulandum Portmori ducens pervenit. Inde tertiis castris substitit in urbe Ardmacha. Erat Bagnal militaris artis

* Four Masters, p. 2056, 2059. They mention Dermod O'Conor Don, p. 2145.

peritus, et quod rarò in imperatore invenies, consilio simul, et animi magnitudine præstans, in rebus secundis cautus; in adversis animosus, in victos, et deditiones minus contumeliosus Anglis plerisque qui nunquam convitiis parcunt. Itaque gentis suæ ducum audeo paucos illi conferre, anteponere pauciores. Erat O'Nello non solum publica causa Religionis, et reginæ, sed etiam privatis inimicitiis infenissimus. Ducebat quatuor millia, et quingentos pedites sub signis quadraginta, et totidem cohortium ducibus, optionibus, signiferis, et tesserariis, et equites quingentos sub signis octo, quorum magister erat Monteguus Anglus. In universo numero paulò plures Iberni, quam Angli stipendium faciebant, veterani omnes, Angli superstites eorum, qui vel duce Johanne Norrise in Gallia belligeraverant, vel à præsidiis Belgicis fuerant acciti, vel ab hujus belli principio rei militaris regulas in Ibernia perceperant: Iberni quoque qui sub bellicæ disciplinæ præceptis contenti in legionibus reginæ stipendium merentes suæ virtutis documenta sæpè præbuerant. Erant ibi nonnulli juvenes Iberni genere clari, præsertim Melmorrus O'Relli principis filius ab raram staturæ elegantiam, et miram faciei venustatem cognomento Pulcher, et Christophorus SanLaurentius Baronis Hotæ filius. Ibi nullus tyro, nullus militiæ rudis. Omnes omni genere armorum instructissimi: pedites, et equites cataphractarii: bombardarii alii gravibus, alii levibus sclopis ad pugnam parati,|| gladio, [152.]
et pugioni accincti, galeis capita munientibus. Totus exercitus plumeis apicibus, sericis baltheis, cæterisque militaribus insignibus fulgebat. Ænea machinamenta rotis vehebantur, trahentibus equis. Sulphurei pulveris, globorum ferreorum, atque plumbeorum vis magna suppetebat. Caballi, bovesque, biscocti panis, salsæ carnis, casei, butyri, servitiæ sat et exercitui in victum, et arci Portmori in commeatum portabant. Impedimenta muliones comitabantur, lixarum, pabulatorumque numerus magnus sequebatur.

Distabat á Bagnale Portmor arx tribus millibus passuum Ibernicis ab O'Nello obsessa, et inedia laborans. Qui cum de Bagnalis adventu intellexisset, contra illum castra mota mille passibus ultra munimentum, et intra duo millia passuum ad Armacham collocat, relictis paucis, qui Portmoris propugnatores eruptionibus prohibeant. Eo die Catholici recensuerant peditum quatuor millia, et quingentos, et equites circiter sexcentos. Interfuit O'Donellus, qui Connachtos duce Mac Williamo Burko stipendiatos circiter mille, et Tirconnellos suos, utrosque ad numerum duorum millium duxit. Cæteri O'Nellum, ejus fratres, et consanguineos, et magnates cum eo veteri jure conjunctos sequebantur. Ac planè eó convenerat omnis ferè Ultoniæ nobilis juventus, atque multi Connachti juvenes ortu minime obscuri. Erant tamen armis longè inferiores, namque tum equitatus, tum peditatus erat levis armaturæ præter paucos bombardarios gravium scloporum. Ob id O'Nellus de hostis apparatu præliandi, militis robore, ducis animo deliberato certior factus, dubium erat, quin vir cantus locum desereret, nisi Farfasius O'Clerius Ibernicorum vatum interpres confirmasset Divi Ultani vatici-

nio fuisse prædictum eo in loco hæreticum fuisse profligandum, et præsensionem Ibernico metro prolatam in libro divinationum sancti ostendisset. Qua confirmatus O'Nellus ad pugnam suos hac oratione cohortatur.

"Quod á Deo Optimo Maximo (viri Christianissimi, atque fortissimi) summis precibus sæpe petivimus, atque contendimus, id, et amplius etiam hodie divino quodam munere sumus assecuti. Ut pares aliquando cum Protestantibus dimicaremus, Deum, atque cœlites, semper, exoramus. Huc orationes nostras, huc vota intendimus. Jam verò non modo pares, sed etiam plures numero sumus. Igitur qui pauciores agmina hæretica fudistis, eisdem plures obstabitis. Ego quidem non in exanimi cataphracta, non in tormentorum inani sonitu, sed in vivis, et intrepidis animis constituo victoriam. Mementote, quoties nobiliores duces, majores copias, et ipsum etiam Bagnalem minus parati, et instructi superaveritis. Angli nec animo, nec virtute, nec præliandi constantia fuerunt unquam cum Ibernis conferendi. Qui verò Iberni contra vos dimicaturi sunt, Catholicæ fidei oppugnatæ, sui sceleris, atque schysmatis conscientia consternabuntur: eadem Catholica fide vobis vires augente: hic Christianam religionem, patriam, liberos, uxores defendendum. Hic Bagnal hæreticorum omnium acerrimus vester hostis qui in bona vestra impetum facit, qui vestrum sanguinem sitit, qui meum honorem oppugnat, debito supplicio afficiendus. Hic ulciscendum dedecus illud, quod, ego apud Tumulum Album accepi à Bagnale parte castrorum ejectus. Hic mors commilitonum vestrorum, quos in Portmoris oppugnatione amisimus, vindicanda, et arx ipsa, quam diu obsidetis, dum eam commeatu intercluditis, expugnanda. Hic obtinenda victoria, quam vobis Dominus Divi Ultani prædictione pollicetur. Ergo
[153.] Deo,|| cælicolisque juvantibus rem fæliciter gerite." Contra Bagnal ita suos alloquitur.

"Fortitudine vestra, commilitones invictissimi, fretus, vos mihi socios elegi, rudes, atque ignaros in præsidiis constituens, et feces omnium, homines imbecillos Urmonio Comiti relinquens, quorum ignavia æquo illum rem fædè gesturum putavi, ac mihi promisi gloriosam victoriam opera vestra reportandam. Id namque vestræ magnanimitatis, atque virtutis periculum semper feci, ut non possim non concipere hodiernæ victoriæ spem indubitatam, atque certissimam. Neque credo, quin fatali quadam fælicitate tot casus adversos, tot discrimina, incolumes evaseritis, ut hodie faustè vincendo totam vitam decoretis, commilitonumque vestrorum á rebellibus, atque perfidis adversa fortuna Norrisis, et Burughi peremptorum mortem ulciscamini. Quid? Audebunt ne insani corpore nudo cum armatis, cum viris corporis, et animi robore præstantissimis congredi. Demens ego sim, si conspectum vestrum sustinuerint, et nisi hodie totam Ultoniam sub jugum mittatis, totamque Iberniam reginæ subigatis, ipsique ingente præda potiamini. Mementote vestræ virtutis, qui me duce Ardmachæ opem tulistis, O'Nello non minima parte castrorum ad Tumulum Album exuto. Ad vesperum, qui

mihi O'Nelli, vel O'Donelli caput dono dederit, huic mille auri libras polliceor, et singulis recipio pro meritis gratias quam accumulatissimas, et á regina, et a me esse referendas. Eamus, properemus, ne victoriam nostram differamus."

Concione absoluta Bagnal ante solis exortum Ardmacha castra movet decimo quinto circiter die, quam comes Urmonius fuit à Bernardo O'Morra repulsus. Hastati in agmina tria erant digesti, quæ præibant et sequebantur equitum, et fulminatorum alæ. Sereno, et grato die vexillis explicatis, tubarum clangore, tibiarum concentu, tympanorum militarium sonitu homines, et equi ad pugnam accensi per lætam planiciem nemine prohibente procedunt. Mox excipiebat iter angustius juniperis, sed humilibus, atque rarissimis consitum. Hoc Bagnal ingressus hora circiter septima á quingentis imberbibus adolescentibus, bombardariis velitibus ab O'Nello missus densissima globulorum grandine per totum arboretum continuata obruitur. Velites ponè juniperos stantes, et inter arbores cursitantes, equites atque pedites éminus jactu sternunt, et eó tutius, quod et equites regii propter juniperos esse non poterant, vel suis adjumento, vel Catholicis impedimento, et præoccupantibus velitibus locus erat æquior, quam venientibus regiis. Ab his augustiis magna difficultate Bagnal denique copias expedivit non parum vexatas acri velitatione, et tristes ob impunè receptum damnum à velitibus, qui puerile, atque ridiculum hominum genus videbantur. Lata planicies usque ad Catholicorum castra succedebat. In hanc egresso Bagnale regius equitatus in Catholicos velites quam celerrimo gradu currit. Cæterum per primam planiciei partem in ipso maxime itinere, sed et circum illud O'Nellus, crebras foveas, atque fossas excavavit stratis super virgulis, et fæno sparso dissimulatas. In quas cataphractarii equites incauti cadunt, casuque crebo equorum simul, et assessorum crura franguntur, qui, ut à sociis levarentur, haud absque contentione Catholici velites sinunt. Stratagemmate regius exercitus non nihil animo fractus equitibus, atque peditibus aliquot desideratis,|| et sauciatis in minus impedi- [154.] tum planum pervenit. Hic O'Nelli velitibus defessis vegetes, et integri succedunt, à Bagnale quoque velites, et gravis armaturæ bombardarii in certamen prodeunt. His occurrunt Catholici equites ferentarii, vel levis armaturæ. Cataphractarii cataphractarum munimine tutiores locum obtinebant. Ferentarii dexteritate, et velocitate præstantes, et iterum atque iterum circumactis equis in pugnam redeuntes vulnera plura inferunt, loco tamen cedentes. Cataphractarii hastis sex circiter cubita longis dextero femini innixis cominus pugnant. Ferentarii armati hastis longioribus, quas medias manu tenentes super dexterum humerum gerunt, raró nisi ex commodo feriunt, interim tela ligneo hastili quatuor ferè cubitorum ferrea cuspide infixa jaculantes. Ita Bagnal procedens sæpe ab O'Nelli levi armatura subsistere coactus, sæpè etiam eandem repellens haud procul á Catholicorum castris substitit hora diei ferè undecima. Hic planicies illa duplici uligine hinc, inde coarctabatur, et inter utramque uliginem humile, et tenue vallum altitudine quatuor

pedum, profundiorem vero fossam interius per quartam milliarii partem O'Nellus duxit, magis, ut esset hosti impedimento, quam sibi adjumento. Inter medium vallum, et regium exercitum exsiliebant turbidi coloris lattices ex uliginibus coeuntes. Unde forsan locus multis dicitur Vadum pallidum (*Beal atha bui,*) etsi aliis placeat vadum Sancti Buiani vocari. Pro vallo, et utroque exercitu equitum, et fulminatorum pugna vehementius instauratur. In æstu pugnæ scloperarius Anglus, qui nitratum pulverem inter pugnandum consumpsit, sulphur sumpturus in lagenam in quâ erat, fortè injecit manum, quâ bombardicum funem ignitum tenebat. Injecto igne accensa lagena, et duæ proximæ nitri plenæ nonnullos combustos in ærem tollunt. Interim Bagnal contra Catholicorum vallum, et agmina disponit ænea machinamenta, quorum unum sulphure, et globis onustum, dum exploditur, vehementia pulveris in varia frustra diruptum interficit circumstantes nonnullos. Cæteris Bagnal vallum discutit, et hastatorum Catholicorum agmina tormentis nuda verberat, eorum equitibus, et bombardariis, qui pro vallo continenter certant, minimè obstantibus: aliquot partes valli solo æquat, et ab eo arcet agmina: in quorum locum irrumpunt duo prima regia agmina, alterum adversus O'Nellum, alterum adversus O'Donellum lævum cornu tenentem, et aliquot agminum ordines vallum transgrediuntur, in quorum subsidium agmen ultimum ducit. Eodem tempore equitatum et bombardarios Catholicorum intra vallum pulsos regius equitatus, et bombardarii sequuntur, et æquo jam loco utrique strenuè præliantur, et utrique mixti viri viros amplexi equis detrahunt. Hic hastati Catholici, qui tormentorum ictibus á vallo fuerunt remoti, videntes tormenta non esse jam hosti usui, sese in agmina regia convertunt, nondum tamen manum conserunt. Eodem temporis momento Bagnal qui munitus erat cataphracta, et casside ex calybe factis, gravis sclopi jactum sustinentibus ratus se jam vicisse, ut liberius lætam prælii faciem videret et facilius respiraret, armaturæ gravis pondere fatigatus, cassidis conspicilium aperit, et tollit, nec prius demisit, et clausit, quam jacuit humi exanimis plumbea glande fronte confossus.
[155.] Cujus morte tertium agmen,|| in quo erat, magna trepidatio invasit. Agmina duo ad quæ ducis extincti nuncius nondum fuit perlatus, rem fortiter gerunt. Catholici quoque nihil segniter prælium committunt. O'Donellus bombardariorum virtute sese tuetur. O'Nelli agmen magis periclitari videtur. In hoc ancipiti rerum statu O'Nellus, qui juxta suum agmen equo insidebat cum equitibus quadraginta, et totidem bombardariis, bombardarios jubet, ut regium agmen glandibus carpant. Obedientes imperio bombardarii non parum molestant, et ordines cogunt laxare agmen fulminatorum ope nudum. Perculsis O'Nellus addit terrorem cum quadraginta equitibus in medium agmen laxatis habenis irrumpendo. O'Nellum sequens suum hastatorum agmen clamore sublato regium in fugam vertit hora ferè prima pomeridiana. Id conspicati ii quoque qui cum O'Donello certant, agmine turbato terga vertunt. Monteguus etiam cum equitatu pedem refert. Bombardariorum alæ

sese fugæ mandant. O'Nellus, O'Donellus, et Mac Guier, qui præerat equitatui, fugientium tergis hærent. Fossa, vallumque regiis erat magis impedimento tunc fugientibus, quam anteà aggredientibus, qui cadentes alii super alios fossam implent, et jacentes ungulis equorum peditumque pedibus obteruntur. Ultimum agmen, in quo Bagnal erat, duce mortuo mæstum et trepidum turbatis aliis auxilio non erat. Tamen Melmorrus O'Rellus cognomento Pulcher trepidos jubet adesse animo et secum hosti resistere, speciosius esse interfici præliantes, et ultos, quam fugientes impunè occidi, et adhuc fieri posse, ut hostis impetum sustineant, ipsumque repellant. Pulchri cohortatione nonnulli confirmati, maximè juvenes Iberni cum eo consanguinitate conjuncti redintegrant prælium. Quibus pugnantibus Pulcher sese in omnes partes vertit, ut magis laborantibus, et periclitantibus opem ferat. Cæterum illi pauci, qui cum eo manserunt, et a regiis deserit et à Catholicis circumventi multis vulneribus affecti cadunt et Pulcher ipse solus relictus pugnans fortissimè, sternitur.* Et omnes regii effusa fuga salutem pedibus quærentes per planiciem, quâ venerant, et arboretum, inde Ardmacham usque dissipati, et palantes occiduntur. In Ardmachæ templa sese receperunt equites, et circiter mille, et quingenti pedites. Perierunt prælio regiorùm plus duo millia, et quingenti, et inter eos Bagnal exercitus imperator, cohortium duces viginti tres, multi optiones, signiferi, et tesserarii. Capta sunt signa militaria triginta quatuor, omnia militaria tympana, tormenta bellica, magna vis armorum, et totus commeatus. Neque victoribus quidem pugna fuit incruenta, etsi enim minus ducenti fuerunt desiderati, tamen plus sexcenti fuerunt vulnerati. In Ardmachæ templa, quæ regiorum præsidio tenebantur, qui sese abdiderunt, á victoribus obsidentur. Monteguus cum equitatu noctu tenebrarum auxilio fugit. Eum sine ordine, et effusa fuga fugientem ex O'Nelli castris secutus Terentius O'Hanlonus cum parte equitatus impedimenta, et equos ducentos capit, duces tres interficit; Romlius etiam Anglus dux cum die sequente juxta iter, tabacci herbæ fumum fistula sorberet, deprehensus occiditur. Pedites ex pacto inermes dimittuntur, Ardmacha, et Portmore O'Nello traditis.|| [156.]

CAP. VI.

Lageniorum et aliorum varii casus prosperi.

Hujus pugnæ prosperitate et opportuno Huonis O'Morræ adventu Lagenii plures animos sustulerunt ad arma pro fide et libertate capienda,

* For the different accounts of this battle, collected by Mr. O'Donovan, see Four Masters, pp. 2059, 2075. *Lombard*, 403. It was fought on the river Callen, about two miles north-east of Armagh, August 10, 1589.

præsertim Daniel Kevanus cognomento Hispaniensis, quod in Hispaniâ, annos circiter quatuor fuerit commoratus. Huon Lisiam totam in suam potestatem redegit præter Portum arcem et alias duas. Daniel Hispaniensis Midhiæ magnam partem, quod in Anglos pro Catholicâ religione non conspirabat ferro et flamma devastat. Raymundus Burkus Urmonia minore, quæ non procul a Lisia est, Comitis Urmonii ditioni erepta potitur, in ejus arcibus in deditionem acceptis præsidia collocans.* In Connachta multi ab Anglis deficiunt. In eosdem aliqui Ultonii qui antea mutabant, confirmantur.

* The Ormonds in the north of Tipperary. See Four Masters, p. 2079. Burke kept only one castle for himself on Lough Derg to command a pass into his father's territory, Clanrickard.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI III. LIBER V.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

CÆTERA quæ Urmonio regii exercitus imperatore; item quæ Essexio prorege et primo tempore administrationis Blunti contigerunt, nunc scribemus. Quæ quidem res cruentæ et variæ sunt, bello jam in Momonias translato.

CAP. I.

Momoniarum rerum status, cum bellum in iis cæpit describitur.

IN Ultonia, Lagenia, et Connachta, quæ scripsimus hactenus dum geruntur, Mac Carrha Magnus fato fungitur,* relicta Helena filia Florentio Mac Carrhæ Fusci filio, matrimonio collocata, qui de hæreditate defuncti, cum Angliæ regina litigabant. Daniel etiam Magni filius nothus, se nec paterna hæreditate indignum nec Helenæ sorori postponendum putabat, sed litem intendere non audebat apud Anglos, quos æquos sibi judices fore non sperabat. Suspicio vero non deest,|| quin in [157.] illos suam operam fuerit pollicitus, modo ab O'Nello ab obtinendum paternum principatum adjuvaretur. Jaimus quoque et Johannes Giraldinus dolebant se Desmoniæ comitatu abdicatos, cum eorum pater Thomas, contra Giraldum comitem fratrem suum, reginæ partes fuerit secutus. Ob quod O'Nelli opem implorasse feruntur. Dermysius et Donatus Mac Carrhæ de Allæ principatu lite contendentes judiciis et sententiis regiorum judicum stomachabantur. Aliique quoque et publicâ religionis causâ et privatis injuriis in Anglos erant minus bene animati. Cæterum omnes summa quiete fruebantur, et Anglis minus tunc lacessentibus quam aliàs, ob temporum pericula, et Momoniis ipsis minime rebellantibus præter paucos, qui facultatibus, viribusque parum

* Four Masters, A.D. 1596.

pollentes vix aliquid relatu dignum gesserunt. Ita Momoniæ copia rerum, quæ ad victum pertinebant, abundantes, suos, Connachtos multos, et Lagenios aliquot, devastatâ patriâ victum quærentes alebant. Earum præfectus Johannis Norris obierat diem, ut vidimus ; cui frater Thomas Norris vir bellicæ disciplinæ non ignarus successit.

CAP. II.

Quemadmodum bellum sit in Momonias translatum et qui ab Anglis statim defecerunt.

In hoc statu rerum Petrus Lessius nobilis eques Momonius vir animi plenus, nec eloquentiæ inanis Anglos, in quos aliquod crimen commiserat, fugiens, in Lageniam Huonem O'Morram adit, eique persuadet, ut in Momonias faciat expeditionem :* id plerosque Momonios summopere exoptare : rebellandi cupidos esse : omnes Giraldinos Jaimum Giraldinum creaturos Desmoniæ comitem, et ducem secuturos : Mac Carrhas Desmoniæ aliquem sibi principem electuros. Quod Huon consilium probans, O'Nello consentiente, in hanc opinionem amicos suos, qui in Lagenia bellum administrabant, movet. Hi erant Raymundus Burkus Lietrimæ baro cum Gulielmo fratre, Dermysius O'Conchur cum duobus fratribus Carbrio, et Quinto, Richardus Tirellus. Huon ducens pedites octingentos, et equites circiter triginta celerius omnium opinione in Momonias ire contendit, Lisiæ custodia Edmundo fratri demandata. Comes Urmonius regii exercitus imperator, illi obviam iturus videbatur, sed non ivit vel Huonis celeritate anteversus, vel prælio experiri non ausus. Thomas Norris Anglus Momoniarum præfectus suæ provinciæ non ignarus esse à provincia hostem arcere, præsidiarios milites, Momoniarum delectum, Momonios optimates, quam maximas brevitate temporis vires potuit comparare, Moalam convocat, præ se ferens ibi velle cum Huone confligere. Illi Huon appropinquans magnificas litteras scribit, quibus ab eo petit, ut acie dimicet. Quam conditionem Norris recusans Moalæ constituto præsidio Corcacham refugit. Huon sequitur, et ejus velites cum Norrisis ultimo agmine leviter missilibus pugnant. Sine mora multi præter opinionem Momonii ab Anglis deficiunt, Patritius Giraldinus, qui Mac Moris, et

* This expedition to Munster was early in Autumn, 1598. O'Moore and his associates recovered all the territories of the Geraldines, except Castlemain, Askeaton, and Mallow.—Four Masters, p. 2077–2083, and expelled the English undertakers, of whom 1800 fled to Waterford, and sailed home to England.—Lombard, p. 408. Sir Thomas Norris was compelled to abandon his splendid palace at Mallow, and retire to Cork or Carrigaline.

Lacsnaæ Baro dicitur, Gulielmus Giraldinus eques Auratus Kierrius Rafinnanæ dominus, Edmundus Giraldinus eques Auratus vallis, Edmundus Giraldinus eques Auratus Albus et omnes fere nominis Giraldini Momonii,|| quorum plerique Jaimum Giraldinum Desmoniæ [158.]
comitem renunciarunt, quo nomine â nobis etiam hinc erit appellandus. Conspirarunt etiam Dermysius, et Donatus Mac Carrhæ Allæ principatus competitores, Daniel, Mac Carrhæ Magni filius, Patritius Condon, O'Donnochuus Onachtæ, O'Donnochuus vallis. Desciverunt quoque alii viri clarissimi, Rocheus Faramuiæ vicecomes, Richardus Buttlerus Montis Gerarti vicecomes, qui O'Nelli filiam uxorem habuit, Thomas Buttlerus Catharæ baro, et alii: sed plures in reginæ amicitia manserunt, non solum civitates omnes, et magistratus, sed principes, vel optimates. Illicô ex Connachta confluunt multi, qui depopulata patria, inedia laborabant, et à Momoniis armantur, ducibus Dermysio O'Conchure, Gulielmo Burko, Richardo Tirello, Bernardo O'Kealla, et aliis. Momonii quoque milites conscribuntur, et duces creantur. Ita in Momoniis bello accenso, Huon in Lageniam revertitur.

CAP. III.

Momoniorum cum Anglis et inter se contentiones.

In finibus eorum qui in reginam arma sumpserunt, quotquot erant Angli bonis spoliati dimittuntur. Eorum aliquot castella expugnantur relatu minimè digna præter Molathibiam arcem (Molathibh) quam regii triginti constituti a Nicolao Bruno Anglo equite aurato tenebant. Hanc Gulielmus Burkus, Thomas Giraldinus, cognomine "Juvenis," equites ex genere Mac Carrhæ, qui Mangum flumen accolebant, cum trecentis pedibus aggressi, pinnas et fenestras bombardicis pilis obruunt, propugnatores arcentes. Propugnatores fortiter et animosè munimentum tutantur missilibus. Eorum unus tam mirè collineabat, ut oppugnatores sexdecim plumbeis glandibus vel interfecerit, vel vulneraverit. Castello muchus admovetur, sub quo milites latitantes murum subruunt. In ruina propugnatores accurrentes acriter præliantur, quibus tandem repulsis oppugnatores ingrediuntur: super quos propugnatores pavimentum et tabulata diruta, dimittunt; quæ dum cadunt, oppugnatores pede paululum relato rursus redeuntes arce expugnata propugnatores occidunt. Dermysius Mac Carrha principatus Allæ competitor, ratus superesse neminem se digniorem Mac Carrhæ Magni principatu et nomine, Connachtis conductis et amicis vocatis ad occupandum illum principatum fugientibus Anglis contendit. Cui Daniel, Mac Carrhæ filius nothus occurrit stipatus agmine suorum amicorum

et Connachtorum quos conduxit, asserens principatum et nomen partis ad se jure pertinere. Datis utrinque vadibus standi judicio rectorum arbitrorum a pugnâ recedunt. Sed Daniel qui in principatu restitit, a Daniele O'Sullevano Magni fratre Mac Carrha inauguratur. Mox a Daniele qui jam Clancarrhæ principatu potiebatur et a Jaimo Desmoniæ comite armati mittuntur, ut alios Momonios qui ab Anglis non defecerunt, ad defectionem cogant et tributarios vel stipendiarios faciant. In Mac Carrham Fuscum et Carbrios missi terrestri prælio prosperè, sed cum O'Driscolibus navali adversè dimicant. Alia varia prælia inter ipsos Momonios regios et eos qui a regina desciverunt, non sine partis utriusque cæde committuntur. Ab Anglorum ductu et imperio sese subducunt alii coacti, alii sponte, alii neutro modo: alii victoribus
[159.] obtemperantes utrique parti stipem solvunt.* ||

CAP. IV.

Thomæ Norrisis in Catholicos expeditio prima.

ITA Catholici Momonii dum alii alios impugnant et conficiunt, opportunam occasionem nactus Thomas Norris Momoniarum præfectus Corcachæ vires suas colligit. Provincialium Ibernorum delectum instituit; veteranos et nuper ex Anglia missos conjungit: aliquot Momonios principes suæ factionis convocat, qui omnes duorum millium et quingentorum numerum explent. His copiis in agmina tria divisis, ut ex Kilmuchalloga oppido veteranos præsidiarios deducat, et ibi tyrones constituat proficiscitur. Id intelligens Gulielmus Burkus, qui in Ochellano agro erat ad viam nomine Abharram (Bealach Abharra) cum peditibus trecentis agmen ultimum (qui erant tyrones Angli sagis rubris induti) die Saturni improviso adortus fundit, et in medium agmen fugat, multis occisis, impedimentis captis, et inter illa caniculis festivis et venatoriis quos in deliciis Norris habebat. Tamen Norris Kilmuchallogam se contulit, unde proximo die Lunæ redeuntem ad Tumulum Scutorum (Ard Scieth) assequuntur Desmoniæ comes, Vicecomes Montis Gerarti, Baro Catharæ, Baro Luachmæ, Gulielmus Burkus, et Richardus Tirellus numero ferè pares, totamque diem per octo millia passuum

* Our ordinary authorities supply no means of testing the facts given in this and the two following chapters. In the beginning of spring, 1599, O'Neil, at the request of the Munster Irish, sent 3,000 men, under the command of his son, Con, to confirm the good work which O'Moore had commenced. Con remained in Munster nearly the whole spring.—Four Masters, p. 2095; Lombard, p. 408.

pugnatur, aliquot utrinque sauciatis, et desideratis, sed regiis pluribus, ex quorum nobilibus cecedit Tamquinus Anglus, neque pugnandi finis primus factus est, quam Norris in Killnamollacham (ecclesia Tumulorum) se recepit.

CAP. V.

Thomæ Norrisis expeditio secunda.

RURSUS Norris in Catholicos expeditionem parat, ducens duo millia et quadringentos pedites et equites trecentos cum quibus Rochei vicecomitis fines ingressus Oppidopontem (Baile an drohid) castellum natura et opere immunitum a vicecomite desertum occupat. Inde Oppidocastellum (Baile an Caislean)* arcem naturâ et præsidio firmiorem, quæ quingentis passibus aberat, petere cogitat. Eam vicecomes ad internecionem statuit defendere: cui opportunè venerunt auxilio, Daniel Mac Carrha qui Clancarrhæ principatum obtinebat, comes Desmonius, Dermysius O'Conchur, et Gulielmus Burkus cum duobus millibus et quingentis circiter peditibus et equitibus minus centum. Inter Oppidocastellum et Norrisem castris collocatis, illum constituunt ausu prohibere. Cumque ille exercitum movisset, ejus alas in agmina se recipere et universum exercitum ad pristina castra redire cogunt. Castra cum bombardarii oppugnassent, crebris tormentorum ictibus removentur, locoque cedentes Catholicos regius equitatus, et bombardarii sequuntur, et ad ipsorum tormenta compellunt. Tormentorum vero vim fugientes regii rursus ad sua reccurrunt sequentibus Catholicis: neque per aliquot dies est dimicatum. Inter utrumque exercitum tumulus erat lætus et nihil invius quem obtinere victoriæ loco ducebant: ac obtinentes interemptorum hostium capita fustibus infixa celso loco ostentabant. Alteri ut suorum capita ab ignominioso loco auferrent omnes nervos extricant, unde non parum acris pugna oriebatur. Hoc modo cum dies duodecim fuisset pugnatum majore regiorum quam Catholicorum damno,|| Norrisque de tumulo non amplius contendens [160.]
potius rediturus quam progressurus videretur, ut illum reditum etiam occluderent, relicto Oppidocastello firmo præsidio Catholici juxta Oppidopontem, et Norrisis stativa in loco viæ imminente consederunt. Quorum castra Norris ante lucis exortum productus equitibus et Septingentis bombardariis gravibus pilorum grandine improviso obruit: ex ea fronte propugnatores nonnullos subito terrore perculsos fugat. Gulielmus ex alio cornu auxilio veniens, suis confirmatis Norrisem in fugam vertit et ad castra secutus aliquot equites et pedites vulnerat et occidit. Postero die Norris impedimentis præmissis ante

* Castletown Roche. Baile an droghid, is Bridgetown.

lucem Corcacham celeriter petit, quem Catholici secuti, ad Monasterium Montis (Mainister na Mona)* regios ducentos haud impigrè interimunt: cæteris dimissis amplius prosequi desistunt.

CAP. VI.

Thomas Norris et Castelconnelli baro cum suo fratre occiduntur.

ALIQUOT inde mensibus Thomas Burkus Castelconnelli baronis frater qui ab Anglis descivit, receptis a Raymundo barone et ejus fratre Gulielmo militibus in Muscria Kurkia, castella non satis munita expugnabat. Quæ circa loca Norris, qui cum exercitu erat, cum equitibus amplius ducentis et peditibus mille in Thomam ire contendit, illumque cum equitatu et bombardiis ad Killthiliam nanciscitur. Thomas qui ducentos tantum pedites tunc habuit, loco cedere putavit. Ea re non contentus Norris in ejus ultimos ordines cum equitatu proruit; in cujus impetum Thomas sese convertit, et Johannes Burkus nobilis Connachtus Norrisem hasta per galeam ferit, in capite ferream hastæ cuspidem relinquens: Norris vulnere afflictus Moalam redit ubi intra quindecem dies moritur.† Dermysius O'Conchur centum militibus comitatus per fines Richardi Burki Castelconnelli baronis iter faciens a barone et ejus fratre Thomâ, jam Anglis conciliatis, ducentibus trecentos pedites ex obæratis suis et tres cohortes regias Lomnacha missas circumvenitur. Quos in summo discrimine vitæ et ingente desperatione aggredi coactus, fundit et in fugam vertit, baronemque et ejus fratrem Thomam occidit.

CAP. VII.

Insikinnæ barone submerso Connachtæ præfectus Bealantha-sanium (Beal antha Sani) arcem obsidet: O'Donellus obsidione liberat et Clanrichardam invadit.

HÆC in Ibernia dum geruntur, Donatus O'Conchur in Anglia de Sligachæ principatu cum regina parum æquo judice litigabat, neque possessiones integras impetrans neque consequens potestatem in Iberniam redeundi, ne bona vi retenta tentaret armis recuperare turbulento tem-

* Monanimy, on the Blackwater, near Bridgetown.
† June, 1599.—*Four Masters*, p. 2116.

pore, quo multi rebellabant. Illi relinquebat regina Baleánmotham arcem (Baile an motha) non Sligacham; sed cum Sligacha est redacta in O'Donelli potestatem tunc illi offerebat Sligacham non Baleanmotham: cum utramque amisit utramque concessit, et facultatem in Iberniam redeundi,* totumque principatum quomodocumque posset recuperandi et semper obtinendi. O'Conchur ad Coniersem Cliffordum Anglum equitem auratum venit illis diebus quibus is in O'Donellum expeditionem faciebat, quatuor militum|| millia ducens et inter illos [161.]
auxiliares Ibernos minimè obscuri nominis, Tomoniæ et Clanrichardæ comites et Maurum O'Brienem Iniskinnæ baronem. Cum quo exercitu Bealanthasanium O'Donelli castellum obsessum proficiscitur. Pollicitus trajicere Bealanthasanium vadum quod O'Donellus occupavit Vadum prati (Beal antha Cuoin) aggreditur. In ipso vado, ut alias, O'Conchur et Maurus baro de virtute certabant et dum uterque alterum præcedere conatur Maurum suus equus in alveum lapsus discutit, et Maurus armorum pondere gravis in imum flumen haustus amplius non extitit. Cliffordus vadum trajectus frustra repugnantibus paucis ab O'Donello dispositis arcem obsessam quatuor tormentis oppugnat. Eam tenebat Huon Craphurtus Scotus cum octoginta militibus quorum erant sex Hispani, cæteri Iberni. Primo die oppugnationis regius pedes deauratâ cataphractâ insignis ad arcem propius audacter accedens pilâ bombardicâ sternitur; cui cataphractam extrahere cupiens socius, dum incautiùs appropinquat, glande quoque plumbea trajicitur. Tertius idem ausus jactu occiditur, et tres simul a propugnatoribus armis et vestibus exuuntur. O'Donellus ad quem ex suis militibus pauci adhuc convenerant, arci tentat opitulari. Equestre prælium fit quo O'Conchur fortiter dimicans vulneratur. Eo conatu cum O'Donellus dejiceretur, regii liberiùs arcem tormento quatiunt, pilis penetrant et ejus frustra diruunt: vineis quoque admotis mænia transfodiunt, et in subruta parte cum propugnatoribus manum conserentes propelluntur. Rursus alio consilio capto cuniculum in arcem dirigunt, per quem armati ingressi, tabulatis et fornice a propugnatoribus dirutis et dimissis obruuntur. Interim O'Donellus noctu et interdiu in castra regiorum impetum facit, eos oppugnatione prohibens et somno privans. Ad illum jam omnes fere stipendiati et obærati, O'Ruarkus et alii auxiliares confluxerant, neque procul aberat O'Nellus auxilio veniens. Regii majores Catholicorum vires timentes, ab O'Donelli acrius indies pugnis quassi, et defessi, obsidione soluta, tribus tormentis relictis, quartoque vix in navim, qua fuit vectum, imposito, summo mane flumen, per quod venerant trajicientes, in vadum cui nomen est Semita heroum (Casain na gchuiri)

* The *Four Masters* describe Donagh O'Conor Sligo, as coming from England in the harvest of 1596, with English auxiliaries, to recover his territories, which had been invaded and plundered by Red Hugh, p. 2003, 2005. See the battles *(ibid)* p. 2009, 2011, 2013.

sese tam incomposite præcipitant, ut nonnulli obruantur.* Fugientes sequitur O'Donellus interimens nonnullos. Flumine et ferro eo die regii trecenti perierunt. Inde Clanrichardæ principatum O'Donellus invadit,† ubi equites pauci Clanrichardenses ejus alæ equitum occurrentes terga vertunt, multitudinem veriti. Unum eorum vehementius insequitur Magnus O'Donelli frater, qui tunc primum militare sagum induit. Ille ad pedes descendens in uliginem impeditam et equo inviam fugit. Magnus quoque equo desiliens sequitur illum. Ambo strictis gladiis et involutis scuto lævis singulare certamen committunt, quo Magnus hostem interficit. Illius principatus non parva pars devastatur. Oppidum Balarria scalis admotis expugnatur, et cohors Angla quæ ibi præsidio erat occiditur. Neque diu post, fines Iniskinnæ baronis, Terentii O'Brienis equitis aurati, et O'Sachnisii, O'Donellus prædatur.

CAP. VIII.

[162.] Huon cum Urmoniâ pugnat. Crochanum castellum Ophalii expugnant: et de Patre Archero.‖

INTERIM in Lageniâ Huon O'Morra Portum Lisiæ arcem commeatu intercludendo in magnas angustias deducit. Comes Urmonius regii exercitus imperator arci laturus opem cum amplius quatuor millibus equitatûs, et peditatûs Dubhlinnâ profectus ad rivulum nomine Vadum Nigrum (Antha dubh) pervenit. Ubi Huon circiter mille, et quadringentos milites ducens illum in apertâ planicie aggreditur.‡ Arciter, et contentiosè

* This expedition marched from the Abbey of Boyle, July 24, 1597, and commenced its disastrous retreat August 15, that is about the same time that Borough and Kildare were killed by O'Neil. The *Four Masters* agree with our text in many of the most minute details, p. 2025, 2035. See *ibid*, p. 2047, the singular dispute between the Franciscans of Donegal and the monks of Assaroe, about the body of the Baron of Inchiquin, who had been drowned in the Erne. After lying three months in the monastery of Assaroe, the remains were disinterred by decision of O'Gallagher, bishop of Derry, and O'Boyle, bishop of Raphoe, and conveyed to the convent of Donegal, because the ancestors of the Baron had been for a long time buried in a Franciscan convent in his own country.

† Not until the end of Autumn. *Four Masters*, p. 2037, and then not to Clanrichard, but as far as Slieve Baune and Elphin, the plains of Boyle, &c., on which he left not a single head of cattle. He did not invade Clanrickard until the autumn of 1598, p. 2085.

‡ It is probable our author confounds here the defeat of Ormonde by O'Moore, in 1598, p. 2077 (before O'Moore went to Munster) with the resistance given to Essex at Blackford, when marching with Ormonde from Athy to Maryborough, in May, 1599, p. 2113. *Dymmok's Treatise on Ireland*, p. 31, 32. On the former occasion, though Ormonde succeeded in relieving Maryborough, he lost a great number of men, and was himself wounded.

dimicatur. Huon hostis alas ad agmina sæpè compellit, itidem hostis multitudine repulsus. Urmonius eo die milites sexcentos amisit, quorum corpora ædibus accensis combussit, ne intelligeretur tantum sibi damni fuisse illatum. Nam mos est Anglis occisos suos oculendi, hostes verò in publicis locis spectandos collocandi. Catholici sexaginta succubuerunt: circiter octoginta sunt vulneribus affecti. Urmonius multitudine militum iter sustinens in arcem commeatum intulit. Cathirius, Mauritius, et Johannes O'Conchures* Iphalii equites cum centum peditibus improvisò scalis altissimis admotis Cruochanum castellum, quod in Ihalia principatu Thomas Morus eques Auratus, et Siffiirdus Angli præsidio tenebant, ascendunt, et propugnatoribus occisis expugnant. Rursus comes Vrmonius regii exercitus imperator, et Huon O'Morra uterque in alterius conspectum copias perducit.† Erat tunc apud Huonem pater Jacobus Archerus è Societate Jesu, Ibernus vir Catholicæ religionis amplificandæ studiosissimus, perindeque hæresis hostis acerrimus, et ob id ab Anglis odio inexpiabili habitus; quippè qui primum O'Nello, deinde Huoni, tandem O'Sullevano, et aliis Catholicis prava dogmata oppugnantibus, suo studio, consilio, suâque operâ, et industriâ minimè defuit, ac suâ etiam authoritate Catholicorum agmen cogens cum hæreticis signa sæpènumerò contulit. Hic religiosus motus spe reducendi Urmonium ad sanam mentem petit, ut liceat colloqui. Colloquendi facultatem Urmonius non negat. Itaque ex alterâ parte Urmonius, Dionysius O'Brien Tomoniæ comes, Lomnachæque princeps, et Georgius Caruus Anglus Momoniarum præfectus equis vecti; ex alterâ verò religiosus Archerus pedes tribus Ibernis militibus comitatus in utriusque exercitus conspectu ad colloquium conveniunt, nullâ incolumitatis fide interposita. Ibi Archerus, qui linguam Anglicam optimè callebat propter Caruum Ibernicum idioma non intelligentem, Anglico sermone piè, sanctèque suo more incipit facere verba. Eum Urmonius interrumpit futile quoddam argumentum in Summi Pontificis sanctitatem objiciendo. Quâ re subiratus Archerus cum pristinum oris habitum aliquantum mutasset, et simul baculum, seu stipitem, quo seniles artus sustinebat, dextera fortè tolleret, tres Iberni pedites, qui eum comitabantur, Anglici sermonis ignari, velle religiosum stipite cum Urmonio congredi, existimarunt. Quamobrem periculum, quòd inermi religioso ab armato impendere putabant, antevertere cupientes duo Ur-

* Not recorded by the *Four Masters*, but, p. 2187, we find that the O'Conors of Offaly had been, from the year 1596 or 97, in arms with the patriots, and had taken all the English forts except Philipstown. They slew 500 cavalry and wounded the commander, Christopher Blanch, shortly after Essex's arrival in Ireland. *Lombard*, p. 417.

† April, 1600, not to fight but to parley. Our author's account of this proceeding is opposed both to the *Four Masters*, p. 2167, and the *Hibernia Pacata*, vol. i. p. 42. Very few lives were lost. The place where Ormonde was taken is pointed out near Uskerty-wood,× 8 miles from Kilkenny, on the borders of the parishes of Muccalee and Gowran.

× The Rev Mathew Kelly's authority for this assertion was his grand uncle the Rev Dr Newland, "a very dogmatic and positive old man in his latter days". Letter of Rev Thos. Greene RCC to J. G. A. Prim, Feb 21/62

Mr Greene says that neither one or the other knew anything of Corran dhu or Ballyragget.

monium aggressi equo deturbant, tertius quoque ferrum stringit: in quorum auxilium pluribus accurrentibus ex Catholico exercitu, multitudinem veriti comes Tomonius, et Caruus se fugæ mandant. In Archerum regii magnâ turbâ proruunt: quibus Cornelius O'Rellus ab Huone missus occurrit. Utrinque equestri pugna et bombardariorum velitatione dimicatur, donec nox prælium diremerit. Postero die pars utraque ab eo loco discessit. Urmonius ab Huone custodiæ mandatus ad fidem Catholicam ab Archero convertitur. Sed O'Nelli jussu veterum amicitiarum memoris incolumis dimissus iterum ad pristinum||
[163.] hæresis vomitum redivit.* De Archero verò silentio involvendum non est, eum hæreticis non modò terrori, sed etiam adeó vel admirationi, vel stupori fuisse, ut per maria siccis pedibus incedere, per aerem volare, aliaque supra hominum vires assecutum esse crediderint, inde non Archerum, sed Archidiabolum rectiùs appellandum esse confirmantes.

CAP. IX.

Quid egerit comes Essexius in Momoniis et Lageniâ. Res variæ narrantur.

TANDIU per tot regios imperatores, et exercitus re infœliciter gestâ, statuunt Angli summis viribus Catholicos extinguere.† In quam rem Robertus Essexiæ comes, qui tunc temporis omnium Anglorum primus famâ rerum gestarum habebatur, authoritate nulli secundus Iberniæ Prorex, et exercitus regii imperator creatur. Qui Londino profectus sub finem Martii mensis anno millessimo quingentesimo nonagesimo nono (ut docet Camdenus) Dubhlinnam appulit. Ubi ex iis, qui nuper ex Angliâ venerant, et in Iberniâ fuerant, comparato, quam maximo potuit, exercitu, in O'Nellum facturus expeditionem videbatur, et ita in illum O'Nellus sese parabat, et etiam O'Donellus O'Nello laturus opem. At ille præter omnium spem in Momonias ire contendit septem millia peditum, et equites nongentos ductitans. Cui in Lageniâ per iter an-

* Set at liberty in June, 1600, p. 2179. *Cox*, p. 427.

† Essex was more tolerant than his predecessors. The Catholics were allowed by him to celebrate mass publicly in chapels or other houses, but not in parish churches; some priests were discharged from prison, and some Catholics knighted. When the Catholic mayor of Waterford escorted him to the church-door, but respectfully declined going farther, the Earl observed that it was no part of his business to inquire into men's consciences. *Lombard*, p. 413, 415. This was the scanty toleration of their public worship allowed to the Irish Catholics, who, with great loyalty, if not with great regard for their own interests, fought under the banner of the virgin Queen.

gustum exercitum ducenti factus obvius Huon O'Morra cum quingentis peditibus ultimum agmen fundit, aliquot milites, atque duces occidit, spolia, et inter cætera multas plumeas apices capit. Unde locus hodie dicitur Transitus plumarum* (Bearna na gchleti). In Momonias Essexius cum pervenisset, statim obsidet Catharam† arcem Thomæ Buttleri Baronis, in quâ tantum septem, vel octo bombardarii custodiæ causâ erant relicti. Arci auxilio veniunt comes Desmonius, Raymundus Baro, et ejus frater Gulielmus ducentes mille tantum pedites, et equites paucos, copias regiis minimè conferendas (neque enim se paraverant, quod existimabant in se Essexium tam citó signa non fuisse laturum.) Ad arcem aditus erat per pontem, quem Vinkel Anglus tribunus militum non invalidâ manu tenebat. Secundo die obsidionis Gulielmus Burkus cum peditibus quingentis, et ducentis equitibus arci opitulatum profectus Vinkelem ex ponte ejicit nonnullis regiis interemptis, et Jaimo Thomæ Baronis fratre cum quinquaginta peditibus in arce præsidio collocato incolumis revertitur. Tamen arx continuè tormentis quassata diruitur, Desmonio non obstante, qui nullum pugnandi tempus intermittendo, conabatur oppugnationem prohibere. Decimâ nocte oppugnationis Jaimus cum militibus prostratam arcem relinquens ad suos fugit. Essexius in arce relicto præsidio Lomnachan adit, Catholicis non ausis occurrere. Inde Asketiniam petit, præsidium firmaturus. Jam Daniel Mac Carrha, Comesque Desmonius duo millia, et quingentos milites coegerant, cum quibus itineris angustias obsident. Primo ad hostem versus venientem fuit constitutus Gulielmus, secundo Dermysius O'Conchur in locis planis, expeditis : ultimo Vaterus Tirellus, et Thomas Plunketus in ipsis itinerum angustissimis faucibus cum quingentis, et octoginta militibus sunt collocati (Moin Robhuir). Inter quos si medius hostis circumveniretur (ut sperabatur)‖ impunè delendus videbatur. Ac ita illud fuisse imperium datum [164.]
à Petrò Lessio tesserario maximo, ut illum Vaterus et Thomas primum, deinde Dermysius, et Gulielmus à tergo adorirentur, multi confirmant, sed Vaterus et Thomas contrarium efferebant. Itaque die Saturni, Essexius copias in quatuor agmina distinctas ad angustias ducit, jamque Tomoniæ, et Clanrichardæ comites, et Mac Pieris Baro primum agmen ex Ibernis militibus habentes Gulielmum, et Dermysium prætereunt nemine repugnante, ut erat jussum. Deinde Vaterum, et Thomam prætereuntes ex angustiis in planum sese conferebant. Quod cum Dermysius vidisset ratus per perfidiam â Vatero, et Thoma hostem di-

* Bearna na Gcleiti. The exact position of the pass of Plumes not ascertained; the action in the text agrees very well with that described in *Dymmok's Treatise*, p. 32. Essex, after relieving Maryborough, had marched about six miles towards the county of Kilkenny, when he found it necessary to fight his way through a narrow pass, about a mile long, and hemmed in on all sides by a thick wood. Many of the forlorn hope, with Captain Boswell and Gardiner, were cut off. The scene of this action is a mile beyond Croshy Duff hill.

† *Dymmok's Treatise*, p. 34. *Four Masters*, p. 2114. There is some discrepancy in details.

mitti, in æquo loco, ubi erat, cœpit præliari, et á multitudine hostium cedere loco coactus ad Gulielmum sese recipit. Ambo rursus prælium redintegrantes tres horas hostes secuti arciter dimicant, sed parum damni inferentes, quia fuit hostis angustiis dimissus, in quibus Vaterus, et Thomas totis viribus resistere debebant. Cæterum hi causabantur, sibi imperatum fuisse, ne præliarentur, donec alii pugnam inchoarent, sed contrarium multi affirmant, et dicunt illos pactos fuisse cum Essexio per quendam Tirellum, ne ipsi obessent.* Ut secundum crimen punirentur Daniel Mac Carrha censuit, non tamen comes militum secessionem timens. Postea rixâ ortâ Thomas fuit á Petro Lessio interfectus. Ut redeamus ad rem; Essexius Asketiniam pervenit, in cujus castra Catholici noctu faciunt impetum. Asketiniâ firmiore præsidio munita Essexius ulterius progredi non ausus die Lunæ sequente redivit per aliud iter. Ubi ex arboreto juxta Finiteri pagum† (Baile an Fhiniteri) Catholici erumpentes primum, ultimum, et media agmina simul invadunt. Henricus Norris eques auratus Anglus, Johannis, et Thomæ frater in Catholicos equo vectus firmo bombardariorum agmine vallatus plumbeâ glande confossus equo corruit. Alii ex regiis multi, et ex Catholicis nonnulli desiderantur: nam ab horâ nonâ ante meridiem, usque ad quintam pomeridianam fuit pugnatum, donec Essexius Crumuiæ‡ consederit. Unde rursus Desiam usque Desmonius sequitur per sex dies noctu, et interdiu prælians, et ejus exercitum extenuans.§ Post Essexii reditum Dubhlinnam arx Cathara à Jaimo Buttlero Baronis fratre præsidiariis Anglis occisis, brevi recuperatur.||

Secundam expeditionem rursus Essexius facit in O'Conchures Iphalios, et O'Morras, cum quibus parum prosperè pugnans exercitum indies minuit.¶ Quare in O'Nellum profecturus ex Angliâ subsidium petit.**

* See this battle described in the *Four Masters*, p. 2117. It was fought at Rosver, in the parish of Adare. *Dymmok*, p. 36. Our author alone details the misunderstanding and dissensions between the Irish leaders. Clanrickard, after meeting the Earl at Limerick, had returned to Connaught.

† *Dymmok*, p. 36. *Four Masters*, p. 2119. Finiterstown, in the parish of Adare.

‡ Croom Castle.

§ *Four Masters*, p. 2119. *Dymmok*, p. 37. The latter never admits that Essex suffered serious loss, though, when the expedition returned to Dublin, at the end of July, "the soldiers were wearied, sickly, and their number more than a man could believe, diminished."—*Camden*.

|| Not until May, 1600. *Hibernia Pacata*, vol. i. p. 76.

¶ *Dymmok*, p. 42.

** Neither the *Four Masters* nor our author mention the reverse of Essex in Wicklow. *Dymmok*, p. 41. It is the same as that described by Lombard, p. 417, who mistook the scene of the action.

CAP. X.

Connachtæ præfectus ab O'Donello prælio peremptus.

PER idem tempus Cliffordus, Connachtæ præfectus, statuit cum O'Donello terrâ marique gerere bellum; primum aggredi Sligacham, et arcem quam O'Donellus diruerit, reædificare. Ad id O'Conchur Sligachus trans Corsliebhum montem circum Sligacham Connachtos circumit, hortans atque rogans, ut ab O'Donelli desciscant. Illi paucis equitibus stipato turma ex equitibus O'Donelli forte fit obvia, et illum commissâ pugnâ|| paucisque occisis in Kulmunium* castellum compellit, ubi ab [165.] O'Donello circumsessus oppugnatur. O'Conchur, qui dies circiter quadraginta castellum strenue propugnabat, jam inediâ videbatur in deditionem venturus. Id intelligens Cliffordus expeditionem celerius facit, ut Sligacham, sicut animo constituerat, recuperet, et O'Conchuri obiter ferat opem. Theobaldum Burkum, cognomento Navalem, Ranmaculliami principatûs competitorem, cum classe, quâ commeatus, tormenta bellica, calx, et alia materies ad reficiendam arcem vehebantur jubet Galviâ solvere, ipse cum cæteris copiis pedestre iter arrepturus. Id O'Donellus minimé ignorans pedites quadragintos, ducibus Mac Suinnio Fanido et Mac Wulliamo, Sligachæ præsidio disponit. O'Buillo imperat, ut cum equitibus ducentis Kulmuni castelli obsidionem continuet, ipse cum peditibus et O'Docharta Corsliebhum montem, quo Cliffordo erat iter faciendum, occupat. Per illum montem duobus itineribus, altero nimis angusto et impedito, altero latiore aditus patebat. In impedito cohortes tres allocat, jussas venientem hostem prohibere, donec plures auxilio mittat. In itinere patentiore ipse et O'Docharta cum peditum millibus duobus, invictâ acie, tentoria pandit. Nec procul O'Ruarkus consedit cum peditibus centum quadraginta. Interim Navalis† cum navibus et phasellis viginti in Sligachæ portum appulit, exsilire in terram non ausus, Cliffordi adventum præstolatur. Cliffordus ex Ibernis et Anglis legionariis, et Ibernis auxiliaribus duo millia et quingentos pedites electæ juventutis, et tres equitum turmas cogit. Inter auxiliares notissimi erant O'Conchur Dounnus Planiciei Connachticæ princeps, Melmarius Mac Suinnius, Tuethiæ princeps, qui iratus O'Donello nuper ad Anglos defecerat, et Richardus Burkus Dunkillini baro, comitis Ulligi filius. Cliffordus Anthloniâ procedens cum signis militaribus, pedestribus triginta sex, et equestribus tribus, Bulliam pervenit. O'Donellus in eâ montis parte, quæ dicitur Pallidum" [Bealachbui],‡ arbores hinc inde cædi, in via sterni jubet, ut venientibus hostibus

* Colooney: according to the *Four Masters*, p. 2121. O'Conor Sligo had been with Essex in the Munster expedition.

† *Four Masters*, p. 2123.

‡ Bellaghboy, near Ballinafad.

impedimento, et resistenti sibi munimento sint: nam in eo loco statuit dimicare, citra quem duobus fere millibus passuum castra collocaverat. Jamque appropinquante die festo Virginis Matris Assumptæ Catholici omnes per confessionem a peccatis expiantur, pridie festum jejunant, et ipso festo Christi Domini corpus accipiunt. Erat illa dies obscura nubibus et pluviosa. Ob quod O'Donellus putans hostem non moturum castra, ipse ad Iter pallidum (Bealach bui), ubi excommodo certare posset, omisit movere. Cæterum Mac Suinnius ratus eam commodam occasionem, quód O'Donellum propter pluviam ex pellibus non exiturum judicabat, Cliffordo persuasit, ut iter arriperet. Cliffordus Griffino Markamo equiti aurato Anglo, magistro equitum, cum equitatu Bulliæ relicto, quod in monte non posset, per equites rem commodè geri, ipse cum peditibus incustoditum aditum occupat. Vix communioni Catholici imponebant finem, cum equites exploratores reversi retulerunt hostem fuisse Pallidum Iter et cæsas arbores transgressum. Extemplo jubet O'Donellus milites cito capere cibum, quo firmiores præliando sint, mox ita alloquitur. 'Mariæ Deiparæ Virginis Sacrosanctæ ope hostem hæreticum cúm antea semper vicimus, tum hodie potissimum profligabimus.
[166.] Virginis nomine heri jejunavimus, et hodiernum festum celebramus.|| Ergo eodem nomine fortiter et animose cum Virginis hostibus pugnemus et victoriam obtinebimus.' Quâ oratione militibus ad pugnam vehementer accensis, sexcentos bombardarios præmittit ducibus Eugenio Mac Suinnio Tuethio, et Ægydio Tullioque O'Gallachuribus jussos hostem impetere, et tardare, dum ipse hastatorum agmina instruat. Hostis ex itinerum angustiis in medium, et planum, montem ascenderat, et horâ diei circiter undecimâ pluvia cessabat, cum O'Donello fulminatores occurrunt. Ibi æquo loco ingente juventutis animo plumbeis pilulis eminus acerrimé cœpit pugnari, et mutua vulnera inferri. Iberni fulminatores cedunt, qui ducibus objurgantibus rem male geri, et pro Virgine parum strenue dimicari, convitiis exagitati pudore simul, et studio rei bene gerendæ pro Virgine, moti velitationem redintegrant. Vix credibile est quanto animo, quantâque constantiâ et dexteritate partis utriusque bombardarii pugnaverint. Regii scloperarii ad hastatorum agmina compelluntur, et ipsa agmina pilorum grandine obruta, et vulnerata, circumventa fronte, et ab utroque latere, ter sese in gyrum vertunt, inscia quid agant. Perculsis O'Ruarkus addit terrorem cum centum quadraginta peditibus veniens Catholicis auxilio. Quo viso universus regiorum exercitus terga vertit, magnâ strue armorum relicta.* Catholici insequuntur. O'Donellus cum hastatis, etsi properabat, non tamen est nactus pugnam integram. Quare credo non nisi Virginis Matris ope regios fuisse a fulminatoribus in fugam versos. Fugientium atque palantium tergis hærent Catholici per tria millia passuum. Clif-

* For accounts of this battle in the Curlin mountains, see *Four Masters*, p. 2125, 2133. *Dymmok*, p. 45. It was fought August 15, 1599. The spot where Clifford fell is still pointed out by tradition.

fordus a militibus Ibernis duobus, quibus magnum præmium proposuit, diu levatus tandem cursu superatus occiditur, per latus trajectus hastâ. Arbores cæsæ et impeditum iter fugientibus magno impedimento erant, ubi non modo arma sed et vestes relictæ sunt. Vix evasit Dunkillini baro. Mille passibus a Bulliâ occurrit fugientibus auxilio Griffinus cum omni equitatu, primosque Catholicos hostem incomposité sequentes et occidentes in fugam vertit; sed O'Ruarko Catholicos recipiente et confirmante et hostibus resistente, duo vulnera accipiens duplici glande, alterum dexterâ manu, alterum dextero femine, equitatum pedem referre facit. Rursus sequuntur Catholici usque ad Bulliam, quo Griffinus se recipit. Perierunt ex regiis cum Cliffordo præfecto et Henrico Ratcliffiio alio nobili Anglo mille et quadraginti, qui fere Angli et Anglo-Iberni Midhienses erant, nam Connachti propter locorum peritiam facilius sunt elapsi. Ex Catholicis centum quadraginta fuerunt vulnerati et desiderati. Capta sunt regiorum omnia fere arma, signa et tympana militaria, impedimenta et multæ vestes. O'Nellus qui O'Donello auxilio veniebat duorum dierum itinere aberat. Cliffordi nece divulguta Navalis classe Galveam revehitur. O'Conchur sese O'Donelli arbitrio permittens ab eo in integrum Sligachæ principatum restituitur aliis donis cumulatus et sacramento rogatus ipsi deinceps in Protestantes fore auxilio.*|| [167.]

CAP. XI.

Quid Essexius in Ultonia gesserit?

SEQUENTE mense Septembri comes Essexius ex Angliâ recepto subsidio fines Ultoniæ ingreditur. Eo O'Nello cum suis copiis sese ostendens per Haganum petit, ut colloquendi potestatem faciat. Essexius respondet se postero die in acie esse conveniendum. Quâ die ex utraque parte missi equites et fulminatores leviter velitantur. Rursus O'Nellus colloquim petit, quod Essexius diutiùs negandum non putavit. Ambo ad interlabentis fluminis ripas accedentes soli hinc inde loquuntur.† Ex quo effectum est ut octavo die Septembris rursus convenientes uterque comitatus octo ex nobilioribus sui exercitus inducias fecerint usque ad Kalendas Maii sequentis anni ea lege, ut uterque posset

* *Four Masters*, p. 2137.

† This conference was held at Anagclart bridge, on the Lagan, between the counties of Louth and Monaghan.—See other accounts of it, *Four Masters*, p. 2139; *Dymmok*, p. 98; *Tracts I. A. Society*. There was no fight or skirmish. The journey to the north occupied altogether from the 28th of August to September 9th.

bellum renovare, si diebus quatuordecem antè alterum admonuisset. Brevi Essexius receptis a regina litteris acerbissimis ob rem malè gestam acriter objurgatus eam in Angliam adit vigesimo octavo die Septembris, a qua conjicitur in vincula. O'Nellus Anglis nunciatum mittit, inducias jam nullas esse administratione rerum abdicato, et in carcerem conjecto Essexio, qui eas fecerat et servare promiserat, et ut illi suis rebus consulant, et ab ipso caveant, diebus quatuordecem elapsis. Neque diu post Essexius capite plectitur.

CAP. XII.

Pontificis Maximi et Hispaniæ regis legati in Iberniam veniunt. Quid O'Nellus in Momonia fecerit, quid Bluntus prorex in Ultonia? Mac Guier et Momoniarum præfectus mutuis vulneribus succumbunt.

Paucis inde diebus* in Ultoniam venerunt Frater Mathæus Ovetensis Hispanus Dubhlinnæ Archiepiscopus, et Martinus Cerda nobilis eques Hispanus deferentes à Summo Pontifice omnibus qui pro fide in Anglos arma caperent, indulgentias, et peccatorum veniam, et O'Nello phœnicis pennam, et a Rege Catholico Philippo Tertio (nam Secundus obierat diem) viginti duo millia aureorum nummorum in militum stipendium. Hispanis legatis reversis, O'Nellus relictis in Tirona validis præsidiis ipse cum nonnullis belli sociis non spernendas copias ducens, et visum frustulum sacrosanctæ Crucis,† quod in monasterio Sanctæ Crucis fuisse fertur, et exploratum Ibernorum animos, et an hostis auderet occurrere, in Momonias hyeme media procedens in agro Corcachano tentoria collocat.‡ Ubi Mac Guier e castris digressus ab Edmundo Mac Caphrio signifero suo Nello O'Durnino, et uno sacer-

* Cerda or Lerda did not arrive with his two ships until the beginning of the year 1601.—Lombard, p. 452. The Bull of Clement VIII., to which the text alludes, is dated Rome, April 16, 1600.—*Ibid*, p. 468. Another Spanish captain, Ferdinand de Barranova, had arrived with two ships immediately after O'Neil's conference with Essex.—*Ibid*, p. 425. Our author, perhaps, like many other writers, confounds these two events.

† The relic was there then (and I hear is still preserved); the monks were still in possession of the monastery. "The holy cross was brought out to shelter and protect them, and the Irish presented great gifts, alms, and many offerings, to its keepers and monks, in honour of the Lord of the Elements."—*Four Masters*, p. 2163.

‡ O'Neil left the north on this expedition in January, 1600, and returned about the end of March. He was encamped during twenty days at Inischarra, about eight miles from Cork, and received the submission of nearly all the English and Irish of Munster, except the towns. Among the few who did not attend his levee was our author's cousin-german, the O'Sullevan Beare,

dote comitatus incidit in Warhamum Salincherum Anglum equitem Auratum Momoniarum præfectum equitibus sexaginta stipatum. Inter eos præter publicas inimicitiarum causas ea etiam privata æmulatio erat: quod Mac Guieri Iberni, Warhamo Angli præter omnes partis utriusque equites fortitudine, et dexteritate palmam,|| et principem [168.]
locum deferebant. Mac Guier conspecta hostilis equitatus multitudine, nec fugere, nec sese dedere ex sua dignitate esse putavit. Sed additis equo calcaribus in medios hostes proruit. Illum hasta vibrantem plumbea glande ex bombardula Warhamus ferit. Nihilominus Mac Guier Warhamum hasta appetit et ictum evitare cupientem capitis declinatione per cassidem transfigit, et hastam à capite pendentem relinquens stricto gladio per medios hostes evadit, duobus equitibus etiam sauciis, et sacerdote sequentibus: rursusque circumacto equo proruens omnes fundit, et fugat, nec longe secutus priusquam in castra venit ad O'Nellum, equo descendens a sacerdote expiatus ex vulnere animam efflat.* Cuius equus inedia perierit. Warhamus quoque ex vulnere ad insaniam redactus intra dies quindecim e vita discessit. O'Nellus secum deferens Donatum Mac Carrham Allæ competitorem, ne in Anglorum gratiam rediret, in Ultoniam revertitur, Urmonio comite, qui videbatur prælio dimicaturus, nihil obtsante.† Vertebatur annus millesimus sexcentesimus, cum Carolus Bluntus Montis læti baro cum proregio imperio mense Februario in Iberniam mittitur. Qui profectus in Ultoniam omnium antecessorum minime progressus Fachartam tantum pervenit. Ubi tribus amplius mensibus castramentatus, et ab O'Nello quotidianis præliis et vallo, fossaque ductis in itinere interclusus aditu ad Ardmacham et Iurem, infecta re Dubhlinnam redit.‡ O'Nellus nihil memorabile damni fecit præterquam, quòd Petrum Lessium Momonium strenuum equitem, cuius superius mentionem fecimus, bombardæ jactu in capite vulneratum desideravit.§

i.e. Donnell, son of Donnell, son of Dermod. Does this account for the very succinct narrative of the Munster expedition in the text?—See Lombard, p. 431 for the arguments by which O'Neil endeavoured to rally to his standard the Munster Catholics. It is manifest that the letter of Clement VIII. had not arrived before the Munster expedition, p. 463.

* March 5, 1600. "Prope Corkagium fortiter contra hæreticos pugnans, post multas antea partas victorias, victor cum parvis copiis vulnus lethale accipit, ex quo antequam ad castrum rediret, mortuus est."—Mooney, p. 32, who was probably on this Munster expedition, as he saw the aged Bishop of Cork about this time.—See *Four Masters*, p. 2161.

† *Four Masters*, p. 2165.

‡ Mountjoy marched to the north three times in 1600: May 5; July 12; September 14. None of his expeditions lasted three months. Twice he advanced to Newry, but not to Armagh. On the 20th of September he was encamped at Faughard, four miles beyond Dundalk.—Moryson, vol. i. pp. 150, 185; *Four Masters*, pp. 2223-2225, who, of course, give an account of those expeditions quite different from the English authorities.

§ He had lately returned from Munster, *Cox*, pp. 430, 431.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI III. LIBER VI.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

HUCUSQUE Catholicorum fœlicitas processit. Hinc veró non modo cepit declinare, sed et labare, ut sequentibus libris constabit, et maxima parte præsente; quo contentiones acerrimæ, cruentissimæquæ referuntur.

CAP. I.

Quemadmodum Catholici sint viribus diminuti, summatim dicitur.

ANGLI in summum discrimen amittendæ Iberniæ deducti, neque ignari ex Hispania fuisse Catholicis auxilium mittendum, variis cogitationibus distrahuntur, quemadmodum huic malo eant obviam? Denique statuunt, ut totam Iberniam ad quam maximam possint, pauperiem, et rerum inopiam deducant: ipsos Ibernos quibuscumque conditionibus sibi concilient, reconciliationem abnuentes dolis, et artibus perdant et alios in alios concitent, quas ad res fortuna sunt adiuti. Principio ænea moneta
[169.] excusa in Iberniam mittitur,|| qua omne Ibernum aurum, et argentum in Angliam substrahitur, ipsaque brevi cæpit nullius esse pretii.* Quo effectum est, ut Iberni pecunia sua defraudati, sint ad ingentem paupertatem redacti. Segetes quoque scinduntur,† et alia damna inferuntur.

* *Cox*, p. 435.

† *Morrison*, *Four Masters*, &c. &c. passim. "Postea successit vastatio regionum omnium ita ut in plerisque Hiberniæ partibus liceret aliquando quadraginta miliaria campestris peragrare, nullo homine conspecto, nullisque animalibus præter volucres cæli et feras bestias terræ. Hinc tanta fames orta est ut homines se mutuo aliquando comederint, licet id raró, sed carnibus equinis vesci erat magis assuetum. Terræ non colebantur, et fructus terræ, si qui in locis tutis sati erant, ex proposito comburebantur ab inimicis. Ego ipse vidi exercitum Anglorum segetes falcibus scindentes, mense Julio, dum adhuc vix spicas producerent, ut hoc stratagemate incolas fame perimerent." *Mooney*, p. 93.

CAP. II.

Huonis O'Morræ nece Lagenia pacatur.

Blunto Proregi suppetias eunti Porto Lisiæ principatus arci Huon O'Morra militum numero inferior occurrit, et ex suis incauté egressus plumbea glande confossus cum uno comite solus occumbit:* cujus morte Lagenii fere omnes animo consternantur, et à Blunto Prorege citò in amicitiam recipiuntur Daniel Hispaniensis,† Felmius O'Bruin, O'Tuehiles equites, et alii, totaque penè Lagenia bello defessa, et vastata pacatur præter Raymundum O'Morram Huonis fratrem.

CAP. III.

Momoniarum bellum confectum.

Momonii, quod adhuc facultatibus ad gerendum bellum validi non poterant facile viribus ab Anglis debellari, hac arte sunt eversi. Florentius Mac Carrhæ Magni filius cum regina de Clancarrhæ principatu litigabat, ut vidimus. Cui Regina potestatemfecit illum principatum quoque modo posset, adimendi Danieli Mac Carrhæ, et semper obtinendi. Florentius à clientibus, obæratis, et amicis accipitur, et Daniel deseritur, ne à Desmonio quidem comite adiutus. Sed brevi Florentius‡ ipse vinctus ab Anglis in Angliam mittitur, ubi in Londinam arcem custodiendus detrusus est, et Daniel viribus destitutus cùm Anglis impunitatem paciscitur. Ita dimidia pars virium eorum, qui in Momoniis bellum administrabant, infringitur.

Contra Desmonium etiam comitem Jaimum, alius Jaimus Giraldinus adolescens filius Giraldi Comitis custodia, qua tenebatur, in Anglia solutus, et Desmoniæ comes à Regina inauguratus in Iberniam mittitur, ubi à multis Ibernis accipitur.§ Verum quia comes Catholicus rem

* August 17, 1600. See eulogy of the *Four Masters* on the brave Owney, p. 2179. He had nearly finished the campaign before he fell. Mountjoy had a horse shot under him, and was in great danger. *Cox*, p. 428. The O'Moores paid a heavy penalty for their valour and patriotism, "non licet cuique nato in tota illa regione (Lisiæ), quæ pene integrum comitatum continet, sistere aut habitare in aliquo loco infra triginta milliaria a finibus suæ patriæ."—*Mooney*, p. 94.

† Autumn, 1600.—*Four Masters*, p. 2189.

‡ Taken treacherously by Carew, in August, 1601.—*Four Masters*, p. 2263.

§ Before he went to the Protestant church, with Myler M'Grath at Kilmallock; but, when contrary to the earnest prayers of his lieges, he proved himself

fotiter gerebat; Angli Dermysio O'Conchuri ejus legato ampla præmia promittunt, ut comitem ipsis tradat. Dermysius allectus, et præmiis, gratia junioris comitis, cujus sororem in uxorem duxerat, Catholicum comitem vinctum in Castricastello (Caislean an Lisin) custodiæ mandat ut Anglis inde tradat.* Cujus rei fama divulgata, Mac Morris Lacsnæ baro, Dermysius Mac Carrha Fuscus, eques auratus Kierrius, Gulielmus Burkus, Bernardus O'Kealla, Petrus Lessius mille et octingentos milites ducentes illud castellum oppugnant. Haud procul aberat Dermysius, qui militum numero inferior non est ausus obsidionem solvere, spectans Georgium Caruum Anglum equitem Auratum Momoniarum præfectum, qui Killmuchallogâ profectus, ut castello ferat opem, missis à Mac Morise militibus, qui iter occluderent, prohibetur. Comes in libertatem vindicatur obsidionis die septimo pactis obsessis, ut cum O'Sullevano Magno, et aliis obsidibus ad Dermysium dimitterétur.† Dermysius quòd, et in Catholicos tantum scelus admiserit, et Anglis fidem non potuerit implere, neutros sibi tutos esse ratus in Connachtâ cum suis revertitur.‡ Cum
[170.] eo Richardus Tirellus factus obvius pugnam committit, § ipsum vulnerat, ||
et ex ejus militibus multis interfectis O'Sullevanum Magnum, et alios Momonios in libertatem asserit. || Dermysius vix fuit ex vulnere curatus, cum à Navale prælio perimitur. Ad quam rem Ibernis significabat Navalis se fuisse motum feditate sceleris Dermysii in Desmonium, et Anglis, quod Dermysius fuerit semper hostis

a heretic, "after sermon and service was ended, coming forth from the church, he was railed at and spat upon by those that, before his going to church, were so desirous to see and salute him. From thenceforward none of his father's followers, except some few of the meaner sort of freeholders, resorted unto him: but the truth is, his religion, being a Protestant, was the onley cause that had bred this coyness in them all; for, if hee had been a Romish Catholick, the hearts and knees of all degrees in the province would have bowed to him."—*Hibernia Pacata,* vol. i. p. 164. Master Boyle, the fortunate Chancery clerk, afterwards known as the *great* Earl of Cork, was a spy at this time on the young Earl.

* June 18, 1600. This treachery was the first and chief cause of the dissolution of the confederacy established by O'Neil in Munster, and left them at the mercy of Carew, supported as he was by the influence of the two greatest names in Munster, Thomond and Ormond. Myler M'Grath had a principal part in working up O'Conor to perpetrate the treason, and received from government as his share of the reward, £123 13s. 1½d. Margaret, wife of O'Conor, and sister of the Protestant Earl of Desmond, received £100.—*Hibernia Pacata,* vol. i. p. 65, 91, 97, 193. Castle Lisin is in the townland of Castle Ishin, parish of Knocktemple, in the north of the county of Cork.—*Four Masters,* p. 2173.

† *Four Masters,* p. 2173. *Hibernia Pacata,* vol. i. p. 102, 103.

‡ He was driven out of Munster with most of his provincials.—*Four Masters,* p. 2175; Hibernia Pacata, i. 122.

§ On his retreat into Connaught, it was by Burke, of Castleconnell, that O'Connor was attacked.—*Hibernia Pacata,* i. p. 122.

|| Hibernia Pacata, i. pp. 88, 152.

reginæ.* Gulielmus Burkus, cui cum comite de stipendio non convenit, in Duheliam ad baronem fratrem sese confert. Quibus domesticis perturbationibus dum Catholici fluctuant, et conficiuntur, Caruus Vallirupem (Cloch Gleanna) equitis Aurati vallis arcem tormentis quassam in suam potestatem redigit.† Desmonius sexcentos tantum pedites habens in Duheliam tendit, ut cum Raymundo Barone, et Gulielmo, qui magna principatus illius parte erant potiti, sese conjungat.‡ Ei præliaatus parum damnum fecit, præterquam, quòd Mauritium filium nothum fortiter pugnantem amisit.§ Febribus inde laborans dum in latebris curatur, ab equite Aurato Albo Anglis traditur|| à quibus Londinum missus in arce custodiæ mandatus diem obit. Sed prius mortuus est ejus competitor comes juvenis in Angliam compositis rebus his revocatus.¶ Mac Moris, Petrus Lessius et alii ad O'Nellum fugiunt. Cæteri sese Anglis conciliant. Ita Momoniarum bellum conficitur.

CAP. IV.

O'Nelli vires diminutæ.

Ultonii partis O'Nelli, quorum fines erant belli sedes, opibus, et viribus exhausti, et ideò minimè potes bellum diutius ducere, ab O'Nello, ut ipsis per eum liceat cum Regina pacem inire, petunt, et impetrant; illo sinlos laudante, quòd tam diu, et fide in ipsius amicitia manentes pro Catholica Religione, et patria pugnaverint; non enim ignorabat eos summa rerum inopia coactos in Anglorum amicitiam redire.** Makengasam, O'Hanlonum, Iberum Mac Magaunum Iuli filium Bluntus recipit in gratiam, et Ardmacham†† usque, et inde Portmorem progressus in eis

* See account of O'Conor's death, Four Masters, p. 2185, Pacata Hibernia, i. p. 122. He was on his way to Munster, whither he had been invited to meet his brother-in-law, the Protestant Earl of Desmond. He was killed at Gort, county Galway.

† July, 1600.—Four Masters, p. 2175; Pacata Hibernia, i. p. 113.

‡ Pacata Hibernia, p. 151; Four Masters, p. 2187. Duhelia should be Elia, *i.e.* Ely, in the north of Tipperary.

§ Sept. 16, 1600.—Pacata Hibernia, i. p. 149.

|| May 29, 1601.—Pacata Hibernia, vol. ii. pp. 241, 245; Four Masters, p. 2261.

¶ November, 1601.—Four Masters, p. 2265.

** Moryson, vol. i. p. 227; Cox, p. 438. June, 1601.

†† June 22, 1601.—Four Masters, p. 2259.

præsidia collocat. Ulterius procedere prohibetur ab O'Nello licet viribus satis invalido, qui post Blunti reditum Ardmacham improvisó ingressus propugnatoribus equos omnes aufert.*

CAP. V.

O'Donelli vires magna parte infringuntur.

O'DONELLUS solus integris viribus pollebat, cui sunt hunc in modum maxima parte contusæ. Quod fines suos prosperis præliis terra tutabatur, Connachtam belli sedem faciens, classis in Anglia instruitur, quæ inter Scotiam, et Iberniam vecta in Feurum lacum in ejus finibus situm appellit.† In ea nullus Ibernus noti nominis erat præter Melmarium Mac Suinnium Tuethium, qui iratus ab O'Donello defecerat: in ipsum ad Iter Pallidum eo die, quo Cliffordus occisus est, pugnavit, et in Lagenia fortiter dimicans ab Essexio equitis Aurati nomine ob virtutem fuit donatus, et inde in Angliam profectus. Qua verò nocte Angli in hunc portum venerunt, ex navi sese in mare præcipitans, et nando evadens, O'Donellumque adiens, et flexis genibus precatus, veniam, et omnium rerum suarum restitutionem obtinet. Angli, qui quater mille erant duce Henrico Dockrio equite
[171.] Aurato è navibus descendentes Lucum oppidum episcopale|| Divi Columbæ præsidio clarum lacui imminens, et immunitum occupant, et opere, machinamentisque muniunt.‡ Secundo die,§ quàm in terram exsiluerunt, O'Donellus accurrens centum sexaginta octo equos eis adimit, et rursus equos juxta oppidum pascentes Catholici rapiunt, quos sequuntur Angli. Equestre prælium fit. Hugo O'Donellus cognomento Junior Docrium telo per galeam fixo, fracto cranio vulnerat. Anglus eques bombardula juxta posita Danielis O'Gallachuris equitis Iberni oculum nitrato pulvere comburit, sed plumbea glans præter oculum, et nares emittitur. Daniel extorta bombardula Angli caput contundendo cerebrum exprimit. Angli in oppidum compelluntur, unde posteà rarò erumpebant. Idcirco O'Donellus Johannem O'Dochartam Inisonæ principem, et Nellum O'Donellum cognomine

* Probably the affair referred to, Cox, p. 438, June, 1601.

† May, 1600.—Four Masters, p. 2189.

‡ Four Masters, p. 2193, and Dowkra's Narrative.—*Ibid.*

§ On the 29th of July, 1600, according to Dowkra, who admits that in the fray he was "deprived of his senses, and lay for dead." Maelmurray Mac Suiney was at this time in Dowkra's army, and was the person who put the horses into Red Hugh's power. See Four Masters, p. 2207.

Asper consanguineum suum Quinti filium Calvachi principis nepotem jubens adversus eos rem gerere,* ipse Tomoniam invadit, et magna parte diripit, domumque incolumis revertitur. Interim Docrii legatus Luco egressus ob O'Docharta prælio occiditur. Jamque penitebat Anglos in Feurum venisse, et a nullis Ibernis adjuti procul dubio cito reverterentur, nisi Artus O'Nellus Terentii principis filius ad eós se contulisset; quo internuncio eis etiam Asper conciliatur† ob has causas, quòd illi cum O'Donello simultas erat ob Leffiriam municipium, quod Aspero à patre traditum sibi O'Donellus adjudicavit, Finni castellum (Caislean na Finni) Aspero dans: quod etiam sperabat si Angli vincerent, se futurum O'Donellum, et suæ familiæ principem, sicut illum statim Angli ceperunt nominare, magnis aliis propositis præmiis.‡ Itaque cum O'Donellus rursus in Tomonia iter cepisset, Asper eam occasionem opportunam ratus, ad Anglos se confert (ob id à Nolla conjuge sua O'Donelli sorore desertum), quibus Leffiriam, quam ipse custodiæ causa tenebat, tradit.§ In ea Angli decem cohortes præsidio collocant. Id O'Donellus cum intelligeret, Tomonicam expeditionem relinquens, haud procul à Leffiriâ, stativa disponit. Erat Asper vir animo magno, et audaci, et rei militaris scientia præditus, atque multos à sua parte Tirconellos habebat, quorum opera, et virtute fretus in plano cum Catholicis manum conserere non recusabat: fidem tamen Catholicam semper retinuit hæreticorum cæremonias aversatus, sicut et Artus, qui citò è vita discessit. Circum Leffiriam verò, et Lucum á regiis, et Catholicis acriter, et sæpè dimicatum est.|| Memorabilis est equestris pugna, qua regiis fugatis Magnus O'Donelli frater Asperum loco cedentem hasta transfossurus fuisset, nisi ejus ictum removeret Eugenius O'Gallachur cognomento Junior ipsius Magni comes, pietate, et amore in O'Nellam suorum dominorum familiam motus. In quam familiam dispari animo fuit Cornelius O'Gallachur, qui Aspero persuasisse fertur, ut ad Anglos faceret transitionem, et Magnum vulneravit apud Moninem juxta Leffiriam; ubi equitatus utrinque incompositè concurrit, et Magnus equo vectus inter quinque equites Ibernos regios ab Aspero in dextero latere hasta percutitur, et circumventus à Cornelio sub humero icitur. Hastarum cuspides licet loricam non penetraverint, tamen Magno in corpus infixerunt. Rothericus fratri auxilio veniens Asperi pectus hasta appetit: Asper loris tractis equi caput tollens, ejus fronte excipit Rotherici ictum, quo equus fixus exanimis cum Aspero corruit. Sed Asper à suis levatus Leffiriam revertitur O'Donello cum peditibus appropinquante. Magnus ex vulneribus egit animam intra

* Four Masters, p. 2209; but dates are very unsatisfactory.

† Art O'Neil deserted June 1. Nial Garbh on October 3. Without the aid of those traitors Dowkra acknowledges he could not have kept his ground.

‡ Four Masters, p. 2209. Dowkra, *Ibid*, p. 2205.

§ Four Masters, pp, 2205, 2211.

|| These details in accordance with Dowkra and Four Masters.

decimum quintum diem, et brevi Cornelius ab O'Donello deprehensus [172.] laqueo strangulatur.*|| Alia die pedites Anglos octo Luco lignatum egressos Rothericus duobus equitibus comitatus offendit, et aggressus sex interimit, et unum, qui se esse Britonem dicebat, captum dimittit. Octavus, qui tesserarius cohortis erat, magna virtute præstitit, a Rotherico sæpe hasta percussus, et humi prostratus, rursus, illæsus cito surgebat torace è bubali corio madido defensus, et stricto gladio Rothericum impetebat, eique in dextero brachio sexdecim ictus impegit, a quibus Rothericus loricæ manica fuit protectus, qui cum hasta fugientis è manibus hostis sanguinem effundere non posset, stricti gladii periculum facit, quo etiam nullo modo corium potuit scindere, corii ne firmitate, an artis magicæ carmine obstante, ignoro. Jamque tesserarius proximum flumen tentat transmittere. Transeuntem hastæ ictu Rothericus sternit, et hastæ dorso ejus impositæ innitens sub aqua detinuit, donec aqua submersum spiritum effundere coegerit. Phaselli commeatum vehentes Luco Leffiriam per lacum placido cursu deferuntur. Juxta Leffiriam, ubi se lacus coarctat, Catholici concurrunt, ex ripis phasellos missilibus obruentes. Leffiria præsidium ad pugnam egressum in oppidum compellitur. Phaselli cum militum victu, vestituque capiuntur: quo die regiorum multi succubuerunt. Rothericus in femore fuit pilula leviter vulneratus. Sub hoc tempus O'Conchur† Sligachæ princeps, qui in eam suspicionem nonnullis venit, ut in O'Donellum aliquid mali moliretur, ab ipso custodiæ mandatur. O'Docharta‡ diem obit (vulnus O'Donello magnum) Cathirium filium puerum relinquens, qui quod rebus gerendis ineptus erat, Felmius O'Docharta Inisonæ princeps ab O'Donello creatur. Qua re infensus Hugo Cathirii nutritius, et cætera factio ab O'Donello desciscentes Beartam arcem Inisonæ principatus caput Anglis tradunt.

Jam O'Donellus, in magnas angustias erat deductus Luco, Leffiria, et Inisona amissis, O'Conchuris, quem captum tenebat, auxilio defectus, et Connachtis militibus, quos stipendiatos habebat, seditiosis et non satis obtemperantibus. Tamen Inisonam invadit, ubi Cathirii factio magnam armentorum vim Binnine loco natura, et vetusta munitione, munito claudit. Illum O'Donellus expugnare, Cathiriani defendere constituunt. Connachti O'Donelli jussu in primo agmine constitui noluerunt. Tirconellorum cohors primo loco disposita in munimentum irrumpit; quam Connachti minimè sequuntur. Ob quod ea cohors Cathirianis numero minimè par, multis glandibus obruta, et partim deleta ex altera munimenti parte vix evasit.

Interim Asper ingente Tirconellæ principatus cupidine flagrans haud

* Four Masters, p. 2217, who exclaim, "Woe is me, that these heroes of Kinel Connell were not united—for, while they remained so, they were not banished from their territories!"

† Four Masters, p. 2249.

‡ Four Masters, p. 2237.

segniter rem gerit. Audacis animi vir, et itinerum egregie peritus Ibernos suæ factionis, et Anglos terra, et aqua Leffiria ducens clam, et improviso in monasterium Franciscanorum Minorum nomine Munimentum externorum (Duin na gaull) pervenit, et in eo consedit, præsidium quoque locans, et muniens in diruto castello, quod sagittæ missu abest, et in alio monasterio Franciscanorum ordinis tertii, quod Planicies Parva nuncupatur, dimidium milliarium distante, fugientibus religiosis, á quibus in illum usque diem sancta, et inviolata cœnobia tenebantur. Quo effectum est, ut O'Donellus mobilia bona, et impedimenta in Sligacham principatum mittere sit coactus, ipse cum exercitu Munimentum externorum circumsidens tres ferè menses pro monasterio, et arce cum Aspero dimicat, nunc vineas in muros agens, nunc musculos,|| et pluteos [173.] illis admovens. Ac regii quidem violati monasterii pænas luerunt: namque noctu sulphur, vel opera alicujus ab O'Donello adhibiti, vel casu, vel divinitus accensum monasterium subito comburit, partim per aerem tollens.* Propugnatores partim igne consumuntur, partim tecto, et pariete labante obruuntur. Hanc occasionem O'Donellus opportunam ratus in monasterium irruptionem facit. Asper suos cohortatus alios arma capere cogit, alios non potuit confirmare pavore perculsos, et phasellis Leffiiriam fugientes. Dum Catholici noctis obscurissimæ tenebris, incendio nondum extincto, quod sibi nociturum putabant, si in monasterio essent, paucis ab Aspero constitutis, et confirmatis obstantibus, monasterio potiri tardantur, interim Asper non nescius, haud sibi milites superesse, qui die possent adusti monasterii parietes sustinere, animo suo præsentissimo non destitutus, per occultam viam solus egressus ex Planicie Parua monasterio dimidia cohorte deducta monasterium incendio consumptum, et præsidium penè nudum tuetur. Ea nocte regii circiter mille ferro, flamma, aqua, et monasterii ruina perierunt: inter quos inventus est lapidibus obrutus Quintus O'Donellus Asperi frater. Ex Catholicis quinque vel sex tantum sunt desiderati. O'Donellus pristino more ducit obsidionem.

Ex altera parte comes Clanrichardus reginæ jussu faciens in O'Donellum expeditionem in Olphinnam oppidum episcopale regias copias duxit. Eo quoque O'Donellus obviam ei venit. Dies aliquot equitatus, et bombardariatus utrinque velitatur, et infecta re comes revertitur.†

* The monastery of Donegal was burned Sept. 29, 1601.—See two accounts of the event, Four Masters, p 2251. For another version, by Mooney, who was sacristan in the convent before its destruction, see Appendix.

† Four Masters, p. 2251.

CAP. VI.

A O'Nello et O'Donello missi auxilio in Momonias revertuntur, de Comite Clanrichardo et Dermysio Episcopo.

In his angustiis cum O'Nellus, et O'Donellus positi essent, tamen cum Donato Mac Carrha Allæ principatus competitore, Thadæum O'Ruarkum, et Raymundum Lietrimæ Baronem ductitantes milites ampliùs mille mittunt, ut Momoniarum bellum instaurent, et Desmonio comiti viribus contuso subsidium ferant.* Cæterum in itinere, et Donatus infæliciter perit plumbea glande confossus ab uno ex duobus bombardariis qui in prætereuntem exercitum duas glandes ex latebris jaculati sunt, et Desmonium fuisse captum fama divulgavit, ob quod Thadæus, et baro Momonias adire desistunt. Quos ne redire quidem sinere comes Clanrichardus existimavit cum suis copiis infestè secutus: quem tamen illi agmine reflexo in medio plano propulsarunt: quo ex tempore intra dies quindecim comes obiit:† de cujus morte duplex fama fertur, asserentibus aliis vulnere in hoc prælio accepto eum periise, aliis verò morbo fuisse consumptum. Ei filius successit. Apud Catholicos fuit occisus per hosce dies Thadæus O'Brien Terentii filius summæ nobilitatis adolescens pro Catholica fide fortissimè pugnans.‡ Catholicorum infœlicitati adscribendum est, quòd sub id tempus fato functus sit vir integerrimus, atque clarissimus Dermysius Mac Carrhus Corcachæ, et
[174.] Cluenïæ episcopus,||§ qui annos viginti, et amplius in hac insula in fide retinenda magnopere insudavit, dumque bellum hoc gerebatur, movendis Catholicorum animis, ut Christianam pietatem armis defenderent, multum studii, et laboris impendit: cujus interitu Ibernorum concordia non minima parte elanguit. Quæ ob merita in Dei ecclesiam et Iberniæ regnum collata, cum ejus caput Angli diu frustra impe-

* Redmond Burke and his associates in arms marched from Ulster on this expedition early in spring, 1601.—*Four Masters*, p. 2229; *Pacata Hibernia*, ii. p. 222.

† Died in May, 1601. He was a steady loyalist after murdering his brother.

‡ *Four Masters*, p. 2235.

§ The precise date of his death is not known to the editor. For some years he had been the only Catholic bishop in Munster.—*Lombard*, p. 431. O'Neil, when encamped at Iniscarra, in March, 1600, sent a petition to the pope, requesting him to appoint to the vacant Munster bishoprics the persons recommended by the bishop of Cork and Cloyne, who is described as being then nearly sinking under infirmities and old age.—*Hibernia Pacata*, vol. ii. p. 311. About this time Ulster lost O'Gallachur, bishop of Derry, who was killed by the English in Oireacht Ui Cathain (O'Kane's Country) on the 15th of March."—*Four Masters*, p. 2239.

tiverint,* tandem illius interfectori, vel deprehensori grandem pecuniæ summam constituerunt; quin etiam tam inexpiabili odio eum prosecuti sunt, ut illius etiam consanguineos labefactare, non destiterint. Ex quibus Thomam Mac Crachum antistitis nepotem ex fratre Thoma deprehensum ad fidem Catholicam deserendam cogere, et præmiis, et terrore sunt conati. Qua spe dejecti, magni, et maximè Catholici animi virum securi percusserunt. Sed quoniam in episcopi mentionem incidimus, illud ejus magnum, atque rarum mirum nequeo silentio præterire, quòd chirographum vix malè effingeret, aliam verò ne litteram quidem unam visus sit unquam scribere: cum tamen adeò disertus, atque sapiens evaserit, ut doctor in utroque jure creatus sacram Theologiam Lovaniæ annos aliquot publicè sit professus (quippe tanto ingenii acumine, tamque felici memoria pollebat, ut ne discipulus quidem necesse habuerit, lectionem notis excipere) et de doctrina Christiana libellum Ibernicè scriptum posteris reliquerit, cujus præceptis in hunc usque diem juventus in ea insula excolitur.†

CAP. VII.

Johannis Aquilæ adventus in Iberniam.

HÆC in Ibernia dum geruntur, Philippo III. Regi Catholico curæ fuit Ibernis ferre opem, qui justum exercitum comparari fecit, quemadmodum O'Nellus, et O'Donellus petierant. Is exercitus cum in Iberniam trajiciendus fuisse sperabatur, regia classis mittitur in Terceras insulas, ut, et Anglorum classi, quæ eo adiisse ferebatur, obviam iret, et navibus Indicum aurum, et argentum asportantibus præsidio esset. Qua mora efficitur, ut exercitus Iberniæ designatus majori parte sit dissipatus, militibus morientibus, et fugientibus. Reliquo proficitur imperator Johannes Aquila eques Hispanus rei militaris peritus, qui in Gallia Armorica contra Gallos, et Anglos magna virtute prestitit. Didacus Brocherus splendidus eques Hispanus ex Religione Divi Johannis artibus rei bellicæ terra, marique clarus ex Terceris reversus, regia classi, cui præerat, Aquilam accipiens in Iberniam solvit, qui in altum cum fuisset provectus, orta tempestate classis in duas partes dividitur.

* He had a narrow escape in November, 1600, at Lisbarry, where he was concealed in a "poore, ragged cabin," with the Earl of Desmond, in the forest of Drumfinnin. Desmond escaped, "but Mac Craghe was met by souldiers, cloathed in a simple mantle, and torne trowsers, like an aged churle, and they neglecting so poor a creature, not able to carry a weapon, suffered him to pass unregarded."—*Pacata Hibernia*, p. 191.

† Not mentioned in the ordinary catalogues of modern Irish compilations.

Altera pars septem navium Petri Zubiauris proprætoris navim sequens et pelago diu errans in Gronium Galletiæ oppidum ventorum vi defertur. Altera pars, quæ major erat, prætoriam navem secuta anno millesimo sexcentesimo primo mense Septembri in Keansaliam appulit Momoniarum oppidum, quod hæret portui magno, et tutissimo meridiem spectanti. Cui etiam imminent duo castella hinc, inde extructa, quibus si tormentis firmata teneantur, invitis, haud facilis est aditus in portum. Ab altera parte tumulus surgit, unde machinamentis dispositis oppidum potest commodius vel oppugnari, vel propugnari. Ab occidente flumen abluit importando subsidio idoneum. Oppidani animo libentissimo, et obviis (ut aiunt manibus) Aquilam Hispanum impera-
[175.] torem,|| et ejus exercitum (duo millia et quingenti pedites erant) expulso Anglorum præsidio, in oppidum intulerunt. In quo Aquila se diu non mansurum putans, in Rincarrano (Rinncharrain) altero ex duobus castellis, quæ portui imminent, cohortem unam præsidii causa ponit: bellicum machinamentum unum e navibus exponit, causatus illis navibus, quas Zubiaur ducebat, machinamenta sibi decreta portari. Inter illum, et cohortium duces, Mathæumque Ovetensem Dubhlinnæ Archiepiscopum simultates, et dissensiones oriuntur. Daniel O'Sullevanus Bearræ, et Beantriæ princeps Aquilæ nunciatum mittit, sibi, et amicis suis milites mille armatos esse, et totidem inermes conscribendos, modo ille suppeditet arma, quibus instruantur, eoque numero se proregi iter occlusurum, et obsidionem prohibiturum, donec O'Nellus, et O'Donellus auxilio veniant. Aquila respondit (ut O'Sullevanus mihi retulit) armorum copiam sibi non esse, quod à Zubiaure ferebantur, et aliorum etiam Momoniorum animos minimè solicitat, O'Nelli, et O'Donelli consilium expectans.*

Bluntus Iberniæ Prorex erat tunc temporis Anthloniæ,† quo copias suas accersiverat, non ignarus Hispanos in Iberniam expeditionem facturos fuisse, ut exploratores Angli monuerant. Unde Keansaliam petens cum comite Clanrichardæ, Anglo-Ibernis, Iberniæ consilio regio, regiisque copiis omnibus, quæ hominum septem millia continebant, Aquilam obsidione vallat, Rincarranum haud magno negocio expugnat. Keansaliam dispositis in tumulo tormentis acriter oppugnat. Illi comes Tomonius, qui tunc temporis in Anglia erat, cum octo millibus tyronum Anglorum auxilio mittitur. Altera parte reginæ classis portum occupans oppidum tormentorum ictibus discutit. Hispani nihil animis consternati properant oppidum propugnare, eo tormento, quod ipsi e navibus exposuerunt, et duobus, quæ erant in oppido, hinc Anglicas naves oppugnatione removere, inde hostium castra infestare,

* According to Pacata Hibernia, p. 251, none of the Irish, except a few dependants of Florence M'Carthy, had offered their services to the Spaniards at Kinsale.

† In Ormonde Castle, Kilkenny.

et tabernacula diruere, interdiu pro muro fortiter, et animosè dimicare, noctu facere crebras eruptiones, excubitores, et circitores interficere, tormentis clavos infigere, quo modo, majore Anglorum, quam Hispanorum clade dimicatur: nam in conserenda manu est Hispani peditatus nota firmitas. Carolus Mac Carrha* Ibernæ cohortis, quæ ex Hispania profecta erat, dux contra Anglos fortiter prælians cecidit occisis prius duobus Anglis ducibus, et clavis tormento infixis. Principio obsidionis O'Sullevanus Bearræ princeps a prorege evocatus imperio non paruit, causatus oportere se domi spectare, ut fines suos à finitimis hostibus defendat, cum quibusdam familiaribus suis fictum, atque simulatum bellum gerere incipiens.†

CAP. VIII.

Zubiaur in Iberniam appellit, et cum reginæ classe secundè pugnat.

Zubiaur cum navibus septem, quibus munitiones, et commeatum vehebat, rursus Aquilam secutus juxta Portu castellum (Cuan an Caishlean) (castellum, et portus ejusdem nominis est in Ibernia) non procul à scopulis errans periclitabatur. Tunc temporis illum locum possidebant, Dionysius, Dermysius, Cornelius, Thadæus, et Darius O'Driscoles fratres, qui Zubiauri aditum ostenderunt, et castellum tradiderunt:‡ et eum Dermysius vir prudens, et Latinæ linguæ non in scius regni statum docuit. Brevi classis reginæ optimè instructa,|| et [176.]
militum numero superior portum ingressa Zubiauris naves non ad pugnam satis instructas, sed vectorias, navigatione vexatas, et littori applicatas, atque castellum machinamentis nudum tormentorum ictibus impunè verberat, et ipsi Angli in terram descensuri videbantur. Cæterum Zubiaur à Dermysio de rebus egregiè edoctus, et impendens sibi periculum prævidens aliter, ac Aquila fecit; litteris missis O'Sullevani Bearræ principis auxilium nomine Catholici Regis imploraverat. O'Sullevanus, et pater meus Dermysius, qui tunc in Beantria erant, leucas quinque Portucastello, intra horas viginti quatuor post receptas Zubiauris litteras, cum peditibus quingentis, et paucis equitibus electæ juventutis illi præsto fuerunt eodem temporis momento, quo Angli in lintres exsiliebant, ut Hispanorum paucitatem

* A Dermond M'Carthy, pensioner of the King of Spain, is mentioned (Pacata Hibernia, p. 371) as killed in this assault.

† Not confirmed by Pacata Hibernia, p. 400. None of the protected or pardoned Munster Irish rose until O'Donnell came amongst them.

‡ Pacata Hibernia, pp. 400, 401.

terrestri prælio opprimerent. Adfuit etiam O'Driscol Magnus cum Cornelio filio, et aliis, O'Donnobhanus, et equites Mac Carrhæ. Quorum adventu Anglus territus se navibus continet, et Zubiaur lætus, et confirmatus tormentis ex navibus expositis Anglicam classem biduum acerrimè oppugnat. Hic igniti globi vehementissimo sulphuris impetu jacti Anglorum naves a prorâ ad puppim usque transfodiunt, homines, et tabulas in mare propellentes. Prætoria navis multis tormentis quassata præcipuè conflictatur. In ea primo Zubiauris jactu homines sexaginta, qui mensis discumbebant, extinguuntur. Sequentibus etiam ictibus milites, et nautæ passim cadunt. Ob id in eam ex reliquis navibus milites subsidio confluunt. Ea denique penè oppressa, et reliquæ turbacæ scissis funibus, anchoris relictis fugam capiunt secundo vento leviter inflante, quippe quæ adverso coactæ tandiu morabantur. Eo prælio succubuerunt Angli quingenti septuaginta quinque. Ex Catholicis unus interficitur Hispanus Zubiauris consanguineus, duo vulnerantur alter Hispanus alter Ibernus.* Hinc Dermysius O'Sullevanus pater meus Vascum Sahavedram Hispanum ducem cum ejus cohorte ducens, eisque commeatum, et jumenta suppeditans, Dumbeam etiam Bearræ principatus principem arcem et portum O'Sullevani jussu tradit,† et menses circiter duos victum dat, eodemque machinamenta, globos æneos, nitratum sulphur, plumbum, bombardicum funem, cæterasque munitiones missis Portucastellum phasellis vehi facit, ut in illum portum, qui tutus, et celeber est, Hispanis navibus aditus pateret, et eo hostiles prohiberentur. O'Driscol quoque præsidium Hispanum in portum suum, et castellum ad rem gerendam opportunum intulit.‡

CAP. IX.

Apud Keansaliam Catholici infœliciter rem gerunt.

O'Donellus, et ejus socii O'Ruarkus, Mac Diarmuda, Mac Suinnius Tuethius, O'Kealla, Raymundus Baro, Rothericus, et Capharius fratres, Daniel, O'Conchuris Sligachi frater, Gulielmus Burkus, Raymundi baronis frater tria militum millia, quorum equites quadringenti erant,

* The version of the landing of the Spaniards and the action at Castlehaven, in the Pacata Hibernia, p. 403, agrees in some very minute particulars with the text, but, of course, denies the English loss, and claims a victory.

† Pacata Hibernia, p. 401. See *Ibid,* p. 408, Donald's letter, transferring his allegiance to the king of Spain.

‡ Pacata Hibernia, p. 400.

movent, ut Aquilæ ferant opem. His Caruus Anglus Momoniarum præfectus peditus quatuor millia, et quingentos, et equites quingentos ex proregis castris ductitans in Urmoniæ comitatum obviam tetendit; ubi calles, et viarum angustias intercludit. O'Donellus magnis ignibus accensis, ut castrorum speciem ostenderet, præter Caruum, exercitum noctu incolumem duxit et diversis in locis O'Nellum quadraginta dies spectat.|| Caruus voti minimè compos copias [177.]
suas ad proregem ad Keansaliam* reducit. O'Nellus occasionem nactus Midhiam invadit, ubi Anglos, et Anglo-Ibernos longè, lateque deprædatus domum spoliis onustus revertitur, occiso Darsio Platinæ domino, qui secutus ad prælium lacessebat. Inde Keansaliam media hyeme petit. Eum comitabantur Mac Magaunus, Mac Guier occisi in Corcachano agro frater nomine Cuconnactus, Raynaldus Mac Donellus Glinniæ princeps, Mac Moris Lacsnæ Baro, Richardus Tirellus, ex alii ex sua familia, qui omnes duo millia, sexcentosque pedites, et equites quadringentos expeditos ductitabant.† Cum quibus O'Nellus in Orriria Barria O'Donellum assequitur. Unde ambo in ea Carbriæ parte, quæ Kenealmeka dicitur, castra collocant. Eo venit O'Sullevanus Bearrus ducens copias suas, cum quibus Portucastelli fuit, et Hispanos trecentos â Zubiaure acceptos duce Alfonso Ocampo. O'Sullevanum secuti sunt O'Conchur Kierrius, Daniel O'Sullevani Magni filius, Magnus, et Daniel Mac Suinnii, et alii equites. Hinc omnes profecti apud Culcarrinnam sylvam‡ mille passibus ab hoste locata castra vallo circummuniunt. Ubi inter se, et Hispanos, Anglos medios magnis difficultatibus continent, prohibentes, ne ad eos ex oppidis, et civitatibus, aut ulla parte frumentum, commeatusque supportetur et intercipientes eos, qui castris pabulandi causa exibant. Quamobrem Angli non longo spacio progressi, ut habeant celerem receptum, in angustiis minus libere, et audacter pabulantur, et accepto modico detrimento, vel hoste procul viso sarcinas projicientes fugiunt: inde dies omittentes noctu pabulantur: postremo nullo modo pabulatum castris egredi audent: et quidquid antea commeatus habuerant, totum penè consumunt. Ita eos primum inedia, mox fames, tandem pestilentia invasit.§ Ibernorum exercitus copia rerum abundabat. Hispani quoque in plures dies victu minimè carent, quem, vel ipsi ex Hispania vexerant, vel oppidum præbet, ab hostium irruptionibus tuti, et sua virtute, et munitionibus, quas fecerant. Optimates Momonii, qui eo

* For O'Donnell's march to Kinsale, see Four Masters, pp. 2277–2279. Substantially they agree with the text.—Pacata Hibernia, vol. ii. pp. 376–379.

† O'Neil left Tyrone about November 8. The Four Masters mention his invasion of Meath; but they had no record of particulars of his expedition until he joined O'Donnell on the Bandon river, p. 2279.

‡ About a mile and a half from Kinsale, on the road to Cork.

§ *Four Masters*, p. 2281. Note, *ibid.*

usque neutram partem juvabant, se Catholicæ religioni, patriæque defendendæ non defuturos, auxilio quam celerrimè venturos,* pollicentur. Iberni milites legionarii, et auxiliares, quorum virtute fretus Anglus locum tenebat, O'Donello per internuncios promittunt ad eum ante triduum se transituros, fidemque cœperunt implere, bini, terni, et deni Anglum deserentes. Quod si omnium transitio spectaretur, jam de Anglo fuisset actum: nam ex quindecim millibus militum, quos habebat obsidionis initio, octo millia, ferro, fame, frigore, morbo occubuerant, quorum pars major erant ex Anglia nuper auxilio missi tyrones inertes, periculi, et laboris impatientes. Reliquorum vix duo millia erant Angli, cæteri Iberni, et Anglo-Iberni. Quibus periculis prorex perculsus statuit obsidio excedere, Corcacham se recipere, et dumtaxat mœnia defendere, quo modo sine conflictu, et vulnere Catholici victoriam possent obtinere. Cui rei peccata nostra obstiterunt. Imprimis Aquila missis crebrò litteris iterum, atque iterum vehementer contendit, ut O'Nellus se cum ipso conjungat. O'Nellus, O'Sullevanus, et alii ne rem eo discriminis deducant, sentiunt, sed potius Ibernorum transitionem, et hostis fugam spectent. O'Donellus, et alii plures contrarium censent. Itaque vicit major pars† prudentiorem. Dies constituitur, qua O'Nellus sub matutinum crepusculum juxta hostium castra consistat, ut
[178.] Aquila faciens ex altera parte eruptionem se cum illo conjungat.|| Qua de re Aquilæ litteræ O'Nellum datæ a prorege intercipiuntur. O'Nellus triplici acie instructa in eum locum ire contendit. Angli, qui Catholicorum consilium minime ignorabant, adhuc noctu eo in loco, in quem O'Nellus venire constituit, tympanorum militarium strepitu, tubarum clangore, bombardarum sonitu falsam, fictamque pugnam ineunt. Aquilæ exploratores missi simulatam speciem pugnæ fuisse retulisse traduntur. O'Donellus cum acie sua totam noctem imperitia ducum itineris errans procul aberat. O'Nelli, et O'Sullevani acies pugnæ classicum audientes, et arbitratæ Aquilam esse egressum in destinatum locum celeri cursu noctu perveniunt. Unde hostibus in munimenta regressis, cum in quiete summa, et silentio castra vidisset, stratagemma intellexerunt: et paululum sub armis moratæ cælo jam albente ultra præfixum sibi locum paulo pergunt, et primi ordines O'Sullevani aciei, quæ prima erat, non longè à vallo substitunt, non tamen ab hoste visi humili tumulo conspectum prohibente. Cum clare illuxisset, admirans O'Nellus Aquilam nec erumpere, nec pugnæ signum dare, cum O'Sullevano, Hispanis cohortium ductoribus, et paucis aliis in tumuli cacumen ascendit. Unde hostis castra intentissima medi-

* According to the Four Masters, all the Irish of Munster, except Donnell Mac Carthy Reagh and Cormac Mac Carthy, came to O'Donnell's camp, on the Bandon river, and promised him assistance, p. 2279.—*Pacata Hibernia*, vol. ii. p. 400.

† Four Masters, p. 2283.

tatione contemplatur. Ea vallo, fossa, turribus, tormentis erant munitissima, milites in armis, equi frænati. Ibernos etiam numero superabant: nam multi ex castris, præcipuè Momonii pabulatum, et frumentatum pridie illius diei profecti aberant. O'Donellus cum acie tertia non pervenerat. Quamobrem O'Nellus ex ducum sententia in alium diem differens, agmina pedem referre jubet. Quæ quingentos passus reversa O'Donellum offenderunt, et eodem momento temporis proregis equitatus adfuit, quem vadum proximi fluminis trajectum O'Donellus cum equitatu suo adcurrens per idem vadum repulsum in fugam vertit. Rursus proregis equitatus reversus vadum trajicere tentat. O'Donellus ratus illum inter se, et vadum facilè opprimi posse, loco sensim cedit, quod dum facit, pars ipsius equitatus vel casu, vel alicujus dolo, et perfidia agmen ipsius O'Donelli aversis equis ingressa, pedites cogit ordines laxare. Incompositi pedites sese fugæ mandant. Idem facit O'Nelli agmen, et etiam O'Sullevani, hostibus minimé cogentibus et principibus frustra reclamantibus. Ita panico terrore omnes perculsi sunt, vel potius divina vindicta fugati. Fugientibus regius equitatus nihil audaciter hæret, putans in insidias se trahi. Multi equites Iberni, qui ab Anglorum parte stabant, Catholicos frustra confirmant, suadentes, ut in prælium redeant, seque illis fore auxilio. O'Nellus, et O'Donellus eos in pugnam reducere non potuerunt. O'Sullevanus, Tirellus, Hispani duces cum paucis reversi hostis impetum partim sustinuerunt. Hoc die* succubuerunt ex O'Nelli exercitu pedites ducenti; ex Anglis tres viri nobiles. Comes Clanrichardus ob virtutem equitis Aurati nomine à Prorege donatur.

CAP. X.

O'Nellus in Ultoniam revertitur: O'Donellus in Hispaniam soluit: Aquila sequitur.

O'Nellus, qui recepto damno, nihil viribus invalidior erat, pristino more statuit, cum hoste gerere bellum.|| Id tamen suis [179.]
minimè potuit persuadere. Namque O'Ruarkus† qui Thadæum O'Ruarkum fratrem suum in Brethnia relictum, velle illum principatum in suam potestatem redigere audierat, ad defendendas possessiones revertitur: quem Rannaldus imitatur: utriusque exemplo alii moventur. Qui O'Nellum quoque satis invitum redire cogunt. O'Donellus munus

* January 3, 1602. See different accounts of this unfortunate battle, collected by Mr. O'Donovan, pp. 2283–2289.

† Four Masters, p. 2325.

suum Rotherico fratri delegans, cum Raymundo Burko, et aliis paucis in Hispaniam subsidium petitum proficiscitur.* O'Sullevanus Momonios suos et Hispanos â Zubiaure receptos colligens, Richardum Tirellum, Gulielmumque Burkum stipendio conducens Anglum commeatu prohibere et cogere, ut obsidione soluta, castra relinquat, constituit,† Aquilæ scribens, ne virtutem suam deserat, ne animo deficiat, neu oppidum tradat. Cæterum Aquila cum hoste fædus percusserat ea conditione, ut sibi liceret cum exercitu suo, et rebus omnibus in Hispaniam redire, et oppidum non tradere, donec receptis a prorege navibus, et nautis, solveret, datis obsidibus naves rursus dimittendi.‡ Ita Aquila revertitur amissis in ea expeditione quingentis peditibus, et Anglis in Keansaliæ tantum obsessione desideratis amplius octo millibus, qui ferro, fame, frigore, pestilentiaque perierunt. O'Nellus et Rothericus O'Donelli frater Momoniis relictis in itinere uterque alterum dimittit. O'Nellus in Tironam pervenit.§

CAP. XI.

Rothericus Reginæ reconciliatur.

Rothericus cum Lacum Sindilem Midhiæ oppidum prætergrederetur, oppidani opifices, et mechanici Angli, et Anglo-Iberni præsidiarii, ut Rothericum sequantur, seque rem fortiter gesturos persuadent, et fidem liberare cupientes, alii sudibus, alii gladiis, alii hastis armati prælium temerarie ineunt: à Rotherici equitatu leviter vulnerati facilé terga vertunt. Fugientes in pugnam restituere præsidiarii moliuntur, sed utrique ab equitatu circumventi delentur ducenti circiter, vix sospitibus cladis nunciis.||

Rothericus domum reversus menses aliquot ventris fluxu laborat. Interim regii ex Munimento externorum, terra, et aqua facientes expeditionem Bealanthasanium castellum nemine prohibente obsidione cinctum tormentis diruunt. Tullius O'Gallachur, qui castellum cum quinquaginta sex Ibernis, et Hispanis quatuor tenebat, diu fortiter, et animosè pro muro dimicans, eo jam prostrato cum militibus noctu fugit,

* Four Masters, p. 2291; Pacata Hibernia, vol. ii. p. 424.

† He was appointed by O'Donnell and O'Neil general of the Munster forces. Four Masters, p. 2291.

‡ See the Articles of Capitulation in the Pacata Hibernia. Don Juan, after his return to Spain, was imprisoned on the accusation of the Irish fugitives —and deservedly, if not for treachery, at least for gross incapacity.

§ Four Masters, p. 2327.

|| Not recorded by the Four Masters.

relicto solum Eugenio O'Duithire ægro, qui postero die regiis ingredientibus unum explosa bombarda interficit, et hasta vibrata incolumitatem paciscitur, sed illi fidem Anglica religione hostes servarunt, à quibus armis exutus unà cum feminis, et pueris trecentis occiditur.* Oliverus Lämbordus Anglus eques Auratus Connachtæ præfectus Sligachæ præsidium constituturus facit expeditionem. Rothericus, qui jam convaluit, eum in Corsliebho monte prælio fundit, multos occidens, donec fugientes Bulliam se receperint, et inde Roscomaniam se arripientes cum equitatu, et fulminatoribus, quos singulos singuli equites in equorum coxendicibus portabant, nactus non paucos interimit. Rursus Oliverus Sligacham copias ducens a Rotherico, et O'Conchure Sligacho, quem Rothericus vinculis solvit, haud procul a Bullia prosperè pugnantibus prohibetur. Sligacham tamen, quam Angli terra adire non potuerunt, mari occupant.|| Namque ibi septem Anglicæ cohortes duce Leonardo Guesto [180.]
equite Aurato improviso expositi se celeriter muniunt. Segetes circumjectas Rothericus jubet metere. Ad prohibendos messores Angli egrediuntur; Rothericus messoribus præsidio currit. Inita pugna trecenti Angli sternuntur cæteris in munitiones fugientibus.†

Etsi Angli Ibernicorum principum titulos, et nomina exhorrentes edictis sæpè relegari jusserunt, aliquando tamen æquo animo ferebant, ut in ipsorum perniciem principes crearentur Itaque Richardus Burkus Dæmonis falcati filius â Regiis Mac Williamo receptis a Rotherico copiis pugna perimitur.‡ In Hispania interim exercitus comparabatur in Iberniam cum O'Donello transmittendus, nisi is infælicissime diem obiisset, cujus interitu divulgato, Rotherici socios ingens mæror, et Hispàni subsidii desperatio invasit.§ Mac Suinnius Banachus|| ad Asperum se confert. Tuethius suo consilio regebatur. Rothericus quoque sulphure, cæterisque munitionibus exhaustis una cum O'Conchure Sligacho, et aliis cum regina fædus icit.¶ Asper, O'Donellum se ab O'Phrile inaugurari facit: ob id ab Anglis, qui Ibernorum magnatum titulos, nomina, et inaugurationem delere volebant, Luci custodiæ** mandatur. Unde fugiens ad densam sylvam cum suis opibus

* The castle of Ballyshannon taken March 25, 1602.—Four Masters, p. 2329.

† A different version of Rory O'Donnell's conflicts with Lambert and the English garrison of Sligo, during the summer and autumn of 1602, is given by the Four Masters, pp. 2330, 2335.

‡ A.D. 1601.—Four Masters, p. 2267.

§ See the account of O'Donnell's reception in Spain, and his death.—Four Masters, pp. 2293, 2299. Father Synnott, preceptor of our author, wrote an account of it in a letter, February 4, 1602, to Ireland, found in the castle of Dunboy, by Carew, who gives part of its contents in the Pacata Hibernia, vol. ii. p. 478.

|| Four Masters, p. 2329.

¶ At Athlone, December 14, 1602.—Four Masters, p. 2335., and Dowkra's Narrative, *ibid*, p. 2342.

** Four Masters, p. 2345. A.D. 1603.

et factione se recipit Rothericus, et Docrius conjunctis copiis illum bonis spoliant, et ei vires contundunt. Unde efficitur, ut ex ejus factione fæminæ, pueri, et viri ad quater mille, fame perierint, ipseque ad pauperiem redactus in Angliam fugerit, Anglis minus charus, et acceptus, quam Rothericus.*

CAP. XII.

O'Nellus pacis conditiones accipit.

Bluntus post Hispanorum reditum ea hyeme reliquias exercitus reficit, Samuelem Bagnalem Ardmachæ præsidiariis commeatum ferre jubens; quem quindecim cohortes, et quatuor equitum turmas ducentem ad Tumulum crucis O'Nellus cum militibus mille adoritur. Primum equites, mox sclopetarii, denique hastati utrinque in pugnam proruunt. Samuel subsidium tulit, sed milites septingentos amisit, et O'Nellus circiter septuaginta. Sequente vere† Bluntus copias Anglo-Ibernorum auxiliis auctas in Tironam movet. Portmorem munimentum reædificare cœpit, de suo nomine Caroleum munimentum nuncupans. Ulterius progredi prohibetur factis ab O'Nello secundis aliquot velitationibus. Sed O'Donelli mortui allato nuncio, O'Nellus quoque à suis deseritur rerum inopia, et desperatione coactis. Quare quadringentis tantum militibus stipatus in Conkeiniam‡ (Glean chon Kein) densam vallem se abdit, ibique tutari conatur. Ejus municipia ab hoste incenduntur, et segetes exciduntur, ducibus itinerum, et opem Anglo ferentibus Quinto, et Henrico O'Nellis Johannis principis filiis, quos Tironi multi sequebantur. Sulphur, et munitiones, quæ Patritius O'Donnilius firmo munimento, et præsidio custodiebat, jumentis imposita ad regios defert. Hoc tempore, anno jam millesimo sexcentesimo tertio Elizabetha Angliæ regina e vita discessit, a qua moriente Angliæ consilium facultatem per-
[181.] cutiendi cum O'Nello fœderis impetrat. Et O'Nellus quidem,|| etsi hostem vallis aditu duplici prospera velitatione prohibuit, tamen consumptis facultatibus, munitionibus amissis, undique circumventus, auxilii spe destitutus, et ignorans reginam esse fato functam pacis conditiones accipit.§

* Four Masters, p. 2343, 2345, 2347.

† June, 1602.

‡ Gleaunconcein, a valley between Castle Dawson and Lough Neagh.

§ Submitted in Mellifont Abbey March 30, 1603. For the frightful measures adopted to starve his adherents into submission, see Four Masters, p. 2345, and Moryson. Mountjoy carried out to the letter the sanguinary plan drawn up in detail by the poet Spenser, in his "State of Ireland."

O'Ruarkus* adhuc possessiones medias inter aliorum fines tenens non erat Anglis consiliatus, ad quem Mac Williamus fugit. Contra Mac Guirem Cornelius Mac Guier consanguineus suus Mac Guier† a regiis creatus, ab Ibernis Mac Guier Angliensis nominatur, quo clientes, et oberatos a Mac Guiere subducente, Faramonachæ principatu regii potiuntur, Mac Guiere ad O'Ruarkum pulso: Mac Gocheganus etiam non erat pacatus.

* Four Masters, 2343, 2349. He was driven to the woods in the opening of spring, 1603, by Rory O'Donnell and the English.

† Moryson, vol. ii. p. 170. July, 1602.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI III. LIBER VII.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

Rerum Ultoniæ, Lageniæ, Connachtæque finem ferè vidimus. Nunc quæ sunt in Momoniis, acerrimè, contentiosissimeque gestæ duce O'Sullevano Bearræ principe, vel ipsius ærumnæ bellicæ varietate, et difficultate miræ, et stupendæ nos vocant.

CAP. I.

O'Sullevani socii, et vires, et quid hyeme prima gesserit.

Post fædus Aquilæ O'Sullevanus in Hispaniam mittit Dermysium O'Driscolem probatæ fidei, et prudentiæ virum celerem opem rogatum, et Danielem filium suum natu maximum paternæ fidei pignus, et obsidem. Quibus cum unà ego quoque puer, et alii juvenes nobiles venientes á Carazenæ comite Galletiæ præfecto viro vetusta nobilitate claro, et in Ibernicam gentem maximè pio honorificentissimè sumus excepti.* Ubi ego Patritio Sinoto (Patric oig Sinot) populari meo, grammatico,
[182.] et rhetorico polito, et limato Latinæ linguæ,|| Rotherico Vendanna Hispano ingenii acutissimi philosophiæ, sed aliis aliarum doctrinarum præceptoribus sum usus. Interim O'Sullevanus omni ratione, et studio conandum putavit, ut usque ad Hispani auxilii adventum se, ab hostis impetu defenderet.† Ei auxilium ferunt Daniel Mac Carrha Clancarrhæ

* June 7, 1602, from Ardea. Our author is not mentioned in Pacata Hibernia, vol. ii. p. 425.

† For the adherents of O'Sullevan, see Four Masters, p. 2305 ; Pacata Hibernia, p. 492.

principis filius, Daniel, O'Sullevani Magni filius, Cornelius, et Dermysius O'Driscolis Magni, filii, Dermysius O'Sullevanus pater meus, Dermysius, duo Dionysii, et Florentius Mac Carrhæ Fusci, equites Mac Suinnii, Dionysius O'Driscol cum suis fratribus. Ad eum confugiunt O'Conchur Kierrius, Mac Moris Lacsnæ Baro, eques Auratus Kierrius, eques Auratus vallis. Johannes Giraldinus comitis frater, Jaimus Buttlerus baronis Catharæ frater superiore bello suis possessionibus ejecti. O'Sullevanus Gulielmo Burko, Richardo Tirello, et aliis conductis, obæratorum delectu conscripto, et sociorum auxiliis millia militum circiter duo juventutis electæ comparat. Quibus ea hyeme Torrentirupem (Carraig an neasaig) arcem, quam solum in Beantria tenebat Eugenius O'Sullevanus semper reginæ partes secutus,* partim aggere, turribus, vineis, musculis, pluteis oppugnatam, partim æneis tormentis quassatam in suam potestatem redegit. O'Donnobhanum ad Anglos reversum, et alios Anglorum auxiliares deprædatur. Regias copias, quæ in Momoniis erant, terrore perculsas in oppida munita, et arces compellit.

CAP. II.

Regiorum apparatus, et potentia. Carui expeditio prima. Mac Carrhæ mors.

His motibus Angli vehementer soliciti, et anxii, quam maximam possunt belli molem in O'Sullevanum constituunt vertere. Georgius Caruus Momoniarum præfectus Corcacham regias copias convocat. Auxilia Ibernorum accersit. Illi præsto fuerunt, aliquot Anglo-Iberni, et hi Momonii magnates, sine quibus Angli parum negocii possent O'Sullevano† facessere, Dionysius O'Brien Lomnachæ princeps quondam, et Tomoniæ comes, Mac Carrha Fuscus Carbriæ princeps, Carolus Mac Carrha Muscriæ princeps, Barrius Magnus Botevanti vicecomes, O'Donnobhanus, eques Auratus Albus, Eugenius O'Sullevanus O'Sullevani quidem patruelis, hostis tamen infestissimus, Dermysius O'Sullevani Magni frater, Dionysius et Florentius Mac Carrhæ fratres, qui O'Sullevanum deseruerunt: Urmoniæ comitatus delectus, et auxiliares ab aliis missi. Totus exercitus continebat plus qnatuor millibus militum, quorum vix quingenti erant Angli. Cæteri erant Iberni, et Anglo-Iberni, qui desperatis rebus á regina desciscere minimè sibi tutum, et integrum existimabant. Cum his copiis Caruus Corcacha† egressus Martio mense anno millesimo sexcentesimo secundo

* Four Masters, p. 2305.

† 3,000.—Four Masters, p. 2305; 1,700 effective men, Pacata Hibernia. Not Carew himself, but the Earl of Thomond, commanded this first expedition, if we can believe Pacata Hibernia and the Four Masters.

in Beantriam improvisò pervenit, et navibus, atque phasellis, quæ præmiserat, in Fuidia* insula cohortes octo præsidio collocat: seque iterum Corcacham celeriter arripit. In Fuidia regii se vallo, fossaque muniunt. O'Sullevanus navigia conquirens illud præsidium oppugnare decreuit. Interim regii duos menses in insula cunctati, ab O'Sullevano subsidio interclusi, et metu territi insulam deserentes, Eugenii O'Sullevani ductu Corcacham iter capiunt, O'Sullevanus secutus fugientibus adimit impedimenta, sed paucos occidit, quia à Caruo cum universo exercitu veniente
[183.] auxilio juxta Beantriam† fuerunt excepti.|| Dermysius Mac Carrha in Carbria Anglorum auxiliares prædatur, quem prædas agentem patruelis suus Mac Carrha Fuscus paucis comitatus nanciscitur, et uterque alterum comiter amplexus dimittit. Eundem rursus Fuscus majore militum manu comparata prosequitur, missilibus eminus carpens. Dermysius vir sceleris purus utramque partem à pugna deterrens, et Fuscum nomine appellans ab ignavo milite, plumbeo globulo confoditur, triste sui desiderium O'Sullevano relinquens.‡

CAP. III.

Carui secunda expeditio: Dumbeæ, et Beæ excidium, Dominici O'Calani Martyrium.

ITERUM Caruus auctis copiis supra quinque millia hominum omnes O'Sullevani vires statuit contundere, in Beantriam perveniens iu Augello Rubro, (Gurtin Rua) patente planicie castrametatur, inde in Bearram penetrare cogitans, Dumbeam castellum, et cæteras O'Sullevani arces oppugnatum. O'Sullevanus iter occupans quingentos ab hoste passus, tentoria figit militum numero longe inferior, sed virtute, et loci commoditate fretus hostem incursionibus prohibet, et commeatu intercludit. Caruus se vallo, fossaque muniens menses duos§ castrorum finibus milites continet, donec proximè ad maritimam oram applicent naves octodecim rostratæ, et rectæ, et aliæ minores Manapiâ, Corcachâ, et ex Anglia missæ, in quas exercitum impositum juxta Dumbeam exponit arcem obsidens. Illam tenebant centum viginti pedites ab

* Whiddy island, in Bantry bay, three miles west of Bantry. Other authorities record its occupation, and the retreat of the Earl of Thomond, but not the evacuation of the island by the garrison.

† Carew arrived with the forces from Cork, May 1, 1602.—Pacata Hibernia, Book iii. cap. iii.

‡ Dermod was killed May 13, 1602.—Pacata Hibernia, ii. p. 541. Dublin edit.

§ Carew, according to his own account, was detained at Bantry only one month.—Pacata Hibernia, pp. 527, 545, vol ii. Dublin edit.

O'Sullevano constituti duce Richardo Mac Gochegano viro nobili: qui munitiones egressi pro muro cum hoste fortiter dimicant, illum arcis oppugnatione diu prohibentes: et intra munimenta compulsi ex pinnis, fenestris atque turribus sese firmiter tuentur. Caruus aperta vi tormenta in arcem agere tentans cum à propugnatoribus prohiberetur, et eruptionem facientibus, et missilia ex munitionibus jaculantibus fossam homine cubitos duos altiorem in arcem dirigit, et rursus transversum aggerem obducit magna propugnatorum contentione pro viribus opus interrumpentium: et in fossam cum è castelli turribus non esset prospectus, per eam trahit tormenta quinque, quibus in transversa fossa dispositis arx continué quatitur. Interim propugnatores frequenter erumpunt hostem ex oppugnatione dimovere conantes, levia prælia cominus committendo, et eminus ex munitionibus ignitos globos bombardis, tormentisque faciendo. Jam verò crebris tormentis laxatâ lapidum, mœniumque compage arx deficiebat. Magna pars concidit, pars alia consequens procumbebat. Per ruinam regius exercitus in arcem impetum facit. Utrinque magna cæde facta propugnatores impetum sustinet. Regii rursus pergunt eminus arcem tormentis consumere, et bombardis propugnatores ex muro, turribusque dimovere. Ingente fragore frusta munimenti ruunt, trahentia milites secum, saxaque collisa armatos obruunt. Regii per ruinam irrumpunt, quos propugnatores globulis, et lapidibus consternunt, hastis transfigunt, gladiis jugulant, admotis clypeis, saxisque revolutis deorsum per ruinam præcipitant, totaque repellunt. Adhuc regii munimentum tormentis eminus oppugnant, et machinis tutò convellentibus, munitionibus affatim corruentibus, propugnatore passim cadente non datur libera facultas ruinæ defendendæ: per eam propugnatores irruunt,|| et in aulam, ad quam usque, cas- [184.]
tellum erat collapsum, cohortes tres signa inferentes dimidiam occupant. Ibi propugnatoribus occurrentibus manus cruenter conseritur: multis utrinque vulneribus inflictis, multis viris interemptis, regii terga vertere coguntur, aulam, et ruinam totam deserentes. Qui sauciis receptis iterum irruptionem faciunt recente, vegetoque milite cum defesso, et vulnerato, et magna multitudine cum paucis confligentes. Primum de ruina dimicatur: unde propugnatoribus expulsis cohortes septem in aulam aquilas conferunt eò sibi iniquam, quod in ea se non poterant explicare. Ibi in longam moram pugna protrahitur: multi mutuis vulneribus succumbunt: magna corporum, atque armorum strages jacet. Aula tota sanguinis rivulis fluit. Propugnatorum pars longè maxima cadit; præsertim Dux Richardus, cujus animi magnitudo cum generis claritate de principatu contendebat, maximè strenuè prælians inter cadavera semianimis procumbit, multis, atque lethalibus vulneribus affectus. Reliquorum etiam nemo non vulneribus affligitur. Superstites aulam relinquentes in inferiora tabulata se recipere compelluntur. Unde acerrimè pugnantes tantum cum virtute, tum desperatione, quæ ad honeste moriendum sæpè magnum incitamentum est, valuerunt, ut hostem primùm aulâ deinde, arce totâ exuerint. Illicò

nox dirimit pugnam. Postero die regii rem per legationes conficere ducunt. Propugnatores dejecta, labefactataque majori arcis parte, amisso duce, vulneribus fatigati, multis malis defessi, pacti, ut incolumes dimitterentur, castellum dedunt mense Septembri* decimo quinto die obsidionis. Postquam regii sunt castellum ingressi, Richardus nondum exanimis cum Anglicum sonum audiisset, linquentem animum revocat, et sulphureo pulveri, cujus non exigua facultas erat in castello, ignem pergit applicare, hostes procul dubio combusturus, nisi, antequam rem perficeret, spiritui destitueretur. Pactum et fides, Anglicâ religione dedititiis servatur: nam viri, et feminæ laqueo strangulantur. Quot oppugnatorum perierint, non inter omnes convenit, nonnullis asserentibus succubuisse sexcentos, aliis pauciores, aliis plures.

Eisdem diebus, quibus arx Dumbea oppugnatur, Eugenius O'Sullevanus, et Johanes Bostokus Anglus in Beam insulam† navibus vehuntur, in qua erat monasterium á Bonaventura Episcopo Hispano extructum, sed à piratis dirutum, templum sancto Michaeli Archangelo dicatum, et castellum à patre meo Dermysio conditum, quod pauci milites Cornelii O'Driscolis præsidio tenebant. Subito hostis adventu insularii pavidi ad aras, pars supplex confugiunt, pars latebras petunt, pars in castellum se recipiunt, quód armati pauci, tormentis, et munitionibus nudum, hosti incolumitatem pollicenti tradiderunt. Angli suo more facinus committunt multò magis ad crudelitatis, quam gloriæ famam insigne. Castello diruto, templo et tectis incensis, tam præsidiarios armis exutos, quam cæteros, senes, infantes, et fæminas in unum coactos glandibus confodiunt, gladiorum ictibus lacerant, hastis transfigunt. Alii infantem, et nutricem, à qua sinu gestabatur, ensibus ad capulum infixis trajiciunt, alii puerulos hastis transfossos trementes, atque palpitantes sociis ostentant. Omnes denique catena vinctos per præruptos, atque acutissimos scopulos in mare præcipites dant, globulis, et lapidibus obruentes. Ita Catholici circiter trecenti, quorum major pars patris mei Dermysii obærati erant, perierunt.

[185.] Quibus rebus actis regii navibus à Bearra solventes,|| Corcacham redeunt, Dominicum O'Colanum laicum religiosum è sacra Societate Jesu, qui ad ipsos à Dumbeæ præsidio internuncius fuerat missus, deferentes.‡ Is à Protestantibus Ministroclericis argumentorum calliditate frustra impugnatus, propositis magnis præmiis, præsertim ecclesi-

* See an account of this siege, Pacata Hibernia, Book III. cap. viii., according to which it commenced on the 7th and ended on the 18th of June. "So obstinate and resolved a defence had not bin seene within this kingdom."—*Ibid.* Archer and Collins had the chief share in sustaining it.

† This island, called Bea by our author, must be Dursey, at the point of the peninsula between Bantry and Kenmare bays. On the 12th of June, Carew sent Bostok and Owen O'Sullivan to take it. They succeeded, and massacred the inhabitants.—Pacata Hibernia, ii. p. 563.

‡ The enemy said he surrendered at discretion.—Pacata Hibernia, ii. p. 572.

asticis dignitatibus invitatur, ut à Christi religione desciscens Anglorum dogmata profiteatur. Quæ ille spernens equorum caudis tractus, patibulo suspensus, et per pectus, acutissimis cultris sectus Deo spiritum reddidit anno MDCII. die mensis Octobris ultimo. Ætatis flore in Galliæ motibus sub Henrico IV. Rege eques stipendium meruit. Ad meliorem vitæ frugem conversus Compostellæ se religioni alligavit. Patribus Ochellæ oppidi in Ibernia civibus natus est.*

CAP. IV.

Dermysius O'Driscol ex Hispania revertitur, eodem Cornelius mittitur, aliquot regiorum arces O'Sullevanus capit.

Per eosdem dies, quibus O'Sullevanus has clades recipit, Dermysius O'Driscol ex Hispania reversus O'Sullevano tradit à Catholico Rege viginti millia nummorum aureorum in militum stipendium,† litteras, quibus auxilium promittitur, et aliquas munitiones. Post verò amissam arcem, O'Sullevanus Cornelium O'Driscolem O'Driscolis Magni filium in Hispaniam mittit celeriorem opem efflagitatum.‡ Interim ipse nihil animo fractus in Muscriam ad urbem Corcacham versus milites mille ducens duo castella, Chorirupem, (Carraig na chori) et Munimentum jucundi prospectus (Duin Dearairc) admoto pluteo, musculoque in suam potestatem redigit. Accolas in deditionem venientes secum in bellum conspirare cogit:§ O'Donnochuum vallis dominum interceptum Muchroumum arcem dare, et secum conjurare compellit. Muchroumi verô dum moratur cis Lium flumen, Carolus Wulmontus, et Samuel Bagnal cum millibus duobus militum illud flumen trajicientes ab eadem

* He was executed at Youghal, his native town. In his youth he had held a commission in the army of the League: it is insinuated that his life would have been spared had he repented of his "treasons," or informed of his former associates.—Pacata Hibernia, pp. 577, 578. Collins, it appears, was his English name.

† Pacata Hibernia, pp. 546, 552, records the landing of a Spanish ship at Ardea, in the Kenmare river, June 5, with supplies in money.

‡ Pacata Hibernia, ii. p. 584. On July 5, and with him the renowned Jesuit, Father Archer.

§ This expedition of O'Sullivan not recorded in detail in the Pacata Hibernia, vol. ii. p. 635. Carrig na chori and Dundearairc are marked on the map of Muskerry (*ibid.* p. 590), both on the Lee—the latter about 6, the former about 10 miles west of Macroom.

cum O'Sullevano septentrionali parte fluminis in Pontirupem* (Carraig an Drohaid) castello non longius una leuca consistunt.† Magna diebus his repente cooritur tempestas, tantæque præter consuetudinem increbruerunt aquæ ut interruperint pontes. Quare regii non videbantur ausuri per flumen redire. Quam occasionem O'Sullevanus opportunam ratus, relicto Muchroumi præsidio, cum copiis amnem trannans, et Bunneum fluvium aqua summos militum humeros superante penetrans, per Corcachanum agrum incursionibus longè, lateque factis in Bearram magnam prædam agit.

Post cujus reditum regii Pontirupe Muchroumum profecti arcem obsident. Ædificiis, quæ castellum circumstabant, præsidiarii ignem ingerunt, ne ex illis ipsi facilius oppugnentur. Ex ædificiis ita in castellum incendium funditur, ut ulli nullo modo potuerint occurre. In ipso castello triginta milites, qui illud obtinebant, à flamma ad ferrum (quemadmodum in rebus adversis fieri solet) confugiunt, et per medios atque confertissimos hostes erumpentes, fumi nubibus, crurum pernicitate, propinquitate sylvæ, sua virtute, ne vulnere quidem accepto, incolumes fœliciter evaserunt.‡

CAP. V.

[186.] Muscriæ principis difficilis fuga, O'Sullevanus munitam arcem expugnat, et alia ||

Sub hoc tempus Dionysius, et Florentius Mac Carrhæ fratres ad Anglos ab O'Sullevano odia vertunt.§ Ad eundem Thadæi Mac Carrhæ filii se conferunt, sed hi Hispana pecunia recepta, rursus ad Anglos transeunt, denunciantes Carolum Mac Carrham Muscriæ principem cum O'Sullevano clam, et per internuncios amicitiam, et fædus inire. Ob hoc Carolus Corcachæ conjectus in vincula de capite periclitatur.|| Quo cum periculo Eugenius Mac Suinnius ætate adolescens, sed animo plusquam virili, et alii sex familiares animo statuunt liberare, se pro domino discrimini objicere non abnuentes. Eugenius Caroli cubiculum noctu

* Macroom was the property of Cormac Mac Carthy, Lord of Muskerry, who had been a loyal subject until the summer of 1602, when he was arrested on a charge of conspiring with Father Owen Mac Egan to assist the Spaniards. Cormac is the same as the Charles of our author. For the siege of Macroom, by the English, see Pacata Hibernia, ii. pp. 602, 634.

† Carraig an drohaid, on the Lee, about four miles east of Macroom. There is an account of an engagement of Bagnal with Tyrrell in the west of Muskerry, about the end of October, 1602.—Pacata Hibernia, ii. p. 642.

‡ Captured about the 1st of October, 1602.—Pacata Hibernia, ii. p. 635.

§ About July.—Pacata Hibernia, ii. p. 584.

|| Pacata Hibernia, ii. pp. 598, 600.

ingressus, quasi aliud agens clavo lima scisso compedibus alterum pedem solvit, eique per fenestram fugiendi potestatem facit, accensa lucerna foras porrecta signum dans, ut sex socii desilientem excepturi appropinquent: sed et Carolum diu trepidantem, atque timentem ex alta fenestra se præcipitare, dat præcipitem, ipse aliâ incolumis effugiens. Excidentem Carolum sex conjurati extenso pallio illæsum in aere priusquam terram attigit, excipientes, ad oppidi murum cum furto properant. Fugientis vinculis lapides percutientibus vigiles sonum sentientes una cum vicinorum tumultu sequuntur. Jamque per urbem totam conclamatur: ad arma canitur. Lucernæ, facesque per compita, domorumque fenestras accenduntur. Interea ex sex Caroli militibus duo subsistunt sequentium impetum strictis gladiis parumper sustinentes. Reliquorum quatuor, duo se ex muro primum dejicientes Carolum ab aliis duobus demissum exceperunt: alii quatuor ab altis mœnibus desiliunt, et omnes sex Carolum levantes per vada Lii fluminis oppidum circumfluentis partim nando, partim pedibus penetrando eripuerunt.* Carolus equum conscendens, qui ad fluminis oram preparatus erat, ad O'Sullevanum profugit. O'Sullevanus rei fama per omnium ora volitante certior factus cum dimidio exercitu in Muscriam fugienti obviam ire festinat. Ubi Carolus fedus percutiens O'Sullevano deinceps suum studium, et auxilium non defuturum pollicetur. Obiter O'Sullevanus tentare existimavit an Rupem Lemurum castellum (Carraig an phuca)† quod Thadæi Mac Carrhæ filii præsidio tenebant, in suam potestatem redigere posset, injurias ab illis illatas ulturus? Erat castellum loci natura munitum, expugnatuque difficillimum. In illud imprimis via tormentis non patet inter montes, et sylvas locatum, nec cuniculus dirigi potest in petra satis abscissa, et prærupta erectum, quam duplex lapideus murus, alter juxta radicem, homine cubitos duos altior, alter magis celsus prope verticem cingit: et ab inferiore ad superiorem murum per semitam angustam, et præcipitem ascenditur. Tamen fulminatores quingenti ab O'Sullevano dispositi arcis fenestras, turres, atque pinnas plumbeis globulis obruunt propugnatorem removentes, illique defendendi potestatem adimentes. Trepidi propugnatores sinistrè, adversoque marte rem gerunt, ingente pavore omnium pectora percurrente: alii bombardas, dum explodunt sulphuris impulsu dirumpunt: alii se sulphure casu comburunt. Interim missi ab O'Sullevano hastati, primi muri foribus admoto igne consumptis, per petram repentes ad secundum ascendentes valvas partim incendunt partim effringunt. Jamque castellum subruere incipiunt, cum propugnatores metu perculsi in deditionem veniunt. Quibus inermibus ex pacto dimissis, arx diripitur. In ea Hispanum argentum, quod ab O'Sullevano Thadæi filii receperant,|| et aliæ variæ [187.]

* Christmas Day, 1602. See a different account of this escape in Pacata Hibernia, p. 632.

† Marked on the map of Muskerry a few miles north of Macroom.—*Pacata Hibernia*, ii. p. 596. The siege not recorded.

opes ab accolis custodiendæ repositæ inveniuntur. Hoc, et alia duo castella Chorirupem, et Munimentum jucundi prospectus, quæ Muscriæ principatus finibus continentur, O'Sullevanus Carolo tradidit præsidiis custodienda.* Ipse Corcachanum agrum ad oppidi suburbia deprædatus, et militibus hybernandi causa per pagos distributis, justitiæque Protestanticæ ministris occisis, onustus spoliis in Bearram revertitur. Hoc tempore Carolus Wulmontus† Dunkeranum arcem mille militum præsidio tenebat. Ad quem Asketiniâ venientes cohortium duces tres, et alios Anglos, et Anglo-Ibernos genere, et militari dignitate non obscuros intercipiens Daniel O'Sullevani Magni filius pugnâ peremit.

CAP. VI.

O'Sullevanus á suis desertus Bearra pellitur.

In hoc æstu belli de O'Donelli interitu nuncius in Iberniam affertur, quo ii, qui O'Sullevanum sequebantur, spe Hispani auxilii, et animo torpent. Imprimis Carolus‡ cum tribus arcibus, quas ab O'Sullevano recepit, et reliquo Muscriæ principatu desciscit. Daniel Mac Carrha, eques Auratus Kierrius, Daniel O'Sullevanus, et alii Anglorum gratiam aucupantur.§ Tirellus cum suis militibus, quorum tribunus erat, in Connachtam se arripit.‖ Horum defectione audentior Anglus magnatibus Momoniis, Anglo-Ibernis, et universis regiis copiis convocatis millia circiter quinque militum, quorum vix quingenti Angli erant, comparat. Quem exercitum Carolus Wulmontus Anglus Bearræ præfectus creatus in vallem Asperam, (Gleaunn Garaibh) ubi O'Sullevanus erat ducit in Agro anus (Goart na Kailli) castra collocans, et publicè, voceque præconis edictum promulgans, quo reginæ nomine omnibus ab O'Sullevano desciscentibus impunitas promittitur. O'Sullevanus ad armatos paucos redactus quatriduum continenter cum hoste pugnat, quo spacio à suis indies magis deserebatur, ita ut paucos supra trecentos habuerit: quorum pars longé major Connachti erant.¶ Et Connachti quidem uno consilio castra, et excubias noctu relinquentes in Connachtam iter ca-

* O'Sullivan is not mentioned as meeting Cormac Mac Carthy—Tyrrell is. —*Pacata Hibernia*, ii. p. 636.

† *i. e.* Wilmot.—*Pacata Hibernia*, ii. p. 645.

‡ Submitted October 21, 1602.—*Pacata Hibernia*, ii. p. 637.

§ *Pacata Hibernia*, ii. p. 652.

‖ On the 27th of December, 1602.—*Pacata Hibernia*, ii. p. 655.

¶ *Pacata Hibernia*, ii. p. 657, where a different version of the proceedings in Glengariff and of O'Sullivan's flight is given.

piunt. Quos O'Sullevanus, O'Conchur, Dermysius O'Sullevanus pater meus, Gulielmus Burkus, et alii viri nobiles paucis comitati sequuntur cum illis, quos retinere non potuerunt, satius ducentes fugere, quam sine militibus in hostis manus incidere. Ita O'Sullevanus Aspera valle pellitur vix quindecim militibus desideratis, et hostibus trecentis id quatriduum ferro, frigore, morboque consumptis. Regii Bearram totam multis opibus locupletatum devastant, Ardeam, et Torrentirupem* arces in deditionem accipientes, O'Sullevani uxore, Johanna Suinnia matre mea, aliisque nobilibus feminis in saltibus, et montium jugis sese occulentibus.

CAP. VII.

Carbrii, et Regii utrinque adverso Marte dimicant; duo sacerdotes occiduntur. Mac Moris possessiones assequitur.

Hoc tempore duo Dionysii, et Florentius Mac Carrhæ, Dermysius O'Driscolis filius,|| Thadæus O'Mahuni Carbrii filius, Maurus, et alii [188.] equites Mac Suinnii, in Carbria erant, in quos Mauritius Giraldinus eques Auratus Albus, Taaffus Anglo-Ibernus equitum turmæ dux, Muscrii, et Faramuyi pedites, nonnulli Angli, omnes circiter quadringenti Corcacham se conferunt. Illi armatorum numero inferiores erant. Utrinque ad Cladacham sylvam parum prosperè dimicatur. Priore die Thadæus Muscriis peditibus occurrens quatuordecim occidit, cæteros in fugam vertens. Posteriore die, idem, Mac Carrhæ equites, Dermysius, et Mac Suinni equites offendentes peditatus hostilis tumultum, circiter quadraginta interficiunt. Eodem momento alii Mac Carrharum pedites dissipati à regio equitatu circumventi viginti interimuntur, cæteri funduntur. Fugientium tergis vehementer hæret eques Auratus Albus, et in invium equo locum, Thadæum O'Cruelium cognomento Furiosum secutus equo desilit, ferroque congressus duobus digitis lævæ manus annulario, et auriculario simul, et equo à Furioso exuitur. Inter hos tumultus Eugenius Mac Eoganus† integerrimæ, et innocentissimæ vitæ sacerdos, qui Roma nuper reversus est doctoris sacræ

* That is, Carriknesse, on the river Ouvane, four miles from Bantry. They did not surrender until O'Sullivan had fled from Glengariff.—*Pacata Hibernia*, ii. p. 660.

† See the English account of this engagement, and Owen Mac Egan's death, January 5 (O. S.), 1602, in the *Pacata Hibernia*, ii. p. 661. He was buried in the abbey of Timoleague. "In hoc conventu jacent ossa S. Martyris Domini Eugenii Mac Egan, qui assistens exercitui Catholicorum contra hæreticos ad mortem vulneratus et pro mortuo relictus tandem obiit cum magno exemplo caritatis et zeli. Sepultus est in claustro juxta angulum occidentalem et aquilonarem, et desuper est crux parva in pariete."—*Mooney*, p. 49.

Theologiæ insignibus decoratus, et in episcopum Rosæ à Summo Pontifice designatus, dum vestibus ecclesiasticis indutus arma spiritualia manibus gerit, altera Breviarium altera Rosarium, tamen à regiis interceptus ferro prosternitur lethaliter ictus : qui querentibus, atque plorantibus amicis ipsum esse à regiis occisum, "mihi," inquit, "miseri, vitam attulerunt, sibi mortem consciverunt." Cum animam exhalaret, in ejus ore, circumque faciem lucidus splendor apparuisse fertur.

Dermysius Mac Carrha cognomine Ruber Conaldi filius sacerdos, cum pietate motus milites utriusque partis vulneribus procumbentes in ipsa strage, et ultimo mortis puncto à peccatis expiaret, deprehensus à regiis Corcacham defertur. Ubi cum protestantium præmia respuisset, equi cauda per vicos attractus, patibulo suspensus, semianimis sectus, et intestinis exinanitus in publicis locis, triste Catholicis spectaculum ab Anglis collocatur.

Post hanc contentionem equites Mac Carrhæ, et socii cum cognovissent O'Sullevanum fuisse pulsum, in reginæ fidem venerunt præter Thadæum O'Mahunum, qui per inducias captus capite plectitur. Mac Moris per Vallem Juncosam, (Sliebh luachra) et Kierriam paucis comitatus inquirentes regios milites fugiens, et Anglis damnum inferens vix impunitatem, baronatusque restitutionem impetrat. Ita Momoniarum bellum pacatur.*

CAP. VIII.

O'Sullevani casus varii, et pugnæ pene quotidianæ per septem primos fugæ dies.

NUNC O'Sullevanus hostium manus fugiens, quos tulerit casus, et quam periculosos, arduosque videamus. Iter illi superandum longum erat leucarum circiter centum : tempus incommodissimum hybernum : milites pauci quadringentorum numerum non explentes, quorum erant equites tredecim, cæteri pedites hastati, et sclopistæ, paucique peltati : fœminarum, atque calonum major turba. Viæ omnes ab hostibus obsessæ; argenti magnum pondus ipsius interfectori constitutum. Unde effectum est, ut labores vix credibiles pertulerit summaque discrimina adierit. Quas res ordine suo breviter enarro. Anno redemptoris nati millesimo sexcentesimo secundo pridie Kalendas Januarias O'Sullevanus
[189.] ab Aspera|| valle profectus inde viginti sex millibus passuum in Muscriæ finibus apud locum, qui Acharas indigenis vocatur, ad noctem tentoria collocat. Postero die Kalendis Januariis anno millesimo

* *Pacata Hibernia,* ii. p. 680.

sexcentesimo tertio de quarta vigilia egressus in Baleburniam* pagnum sanctæ Gubenetæ præsidio celebrem ante meridiem pervenit. Ubi milites, quæ quisque vota susceperant, solutis, nova nuncupant, donaque offerunt, felix iter Divam precantes. Quos inde profectos Thadæi Mac Carrhæ filii accolarum manu collecta insequuntur, ultimos ordines missilibus carpentes, propulsique ab O'Sullevano alis fulminatorum iterum, atque iterum reversi velitantur. Quo genere pugnæ quatuor horas continenter dimicatur, nonnullis utrinque vulneratis. Denique cum acie universa O'Sullevanus faciendo impetum, nonnullosque interficiendo hostem fugat. Et viginti quatuor millium passuum spacio eo die transacto in O'Kimbhi† populo, vespertino crepusculo statuit tabernacula. Excubiis dispositis corpora viâ fatigata milites quieti tradunt. Quos accolæ noctem totam ejaculando magis molestia, quàm vulnere afficiunt. Fames quoque vehementer macerat, quia toto die nihil cib ceperant, commeatu, quem in unum tantum diem portaverant, consumpto.

Sequente luce O'Sullevanus militem per vallis Juncosæ radicem Lomnacnam versus urbem movet, quà non procul ab itinere erat Anglorum præsidium præfecto Cuffo, cum quo, et subiectorum coacta manu, Barrii vicecomitis nepos vadum fluminis O'Sullevano transeundum occupat. De vado ultrò, citròque horam circiter unam globulis ignitis dimicatur. Demum Cuffus locum deserere, compellitur. In ea pugna ex Catholicis ceciderunt quatuor; regii plures succubuerunt, multi vulneribus sunt affecti, et plures forsan perirent, quamvis fuerint numero superiores, nisi Catholicis obstaret, ne eos insequerentur inedia, et lassitudo. Catholici suis mortuis sepultis saucios lecticis militaribus alternis vicibus portantes eo die triginta millibus passuum iter factis in loco inani, et ingente solitudine vasto juxta Aharlæ‡ sylvas intempesta nocte ponunt stativa, præ fame, lassitudine, somno vigilias agere vix sustinentes. Insequente die, cum se leguminibus, et aqua refecissent, ante solis ortum recto itinere tendunt. Solito more incolæ insequuntur, Gibbones, equitis Aurati Albi obærati, Lomnachæ urbis accolæ, Angli pauci, numero quidem plures, rei tamen militaris minus experti, non acie, sed tumultu contendentes. Tamen audacter, et normally feraciter confligunt in prius, et posterius agmen, et impedimenta, quæ media agebantur, simul impressionem facientes. Ferreis catapultis utrinque certatur. Tam densi globulorum imbres circumquaque volitant, ut O'Sullevano,

* Ballyvourney, a valley six miles west of Macroom. The *Four Masters* make this the first night's halt, p. 2313.

† Barony of Duhallow.

‡ The battle with the Barries was fought, according to the *Pacata Hibernia*, p. 658, near Liscarroll. It is not probable that, after such a contest, O'Sullivan could march the same day so far as Aharlow wood, which was near the town of Tipperary. The *Four Masters* state that the end of the third day's march was Ardpatrick, in the barony of Coshlea, county of Limerick.—p. 2313.

nec mortuos suos humandi, nec vulneratos bajulandi, ut consueverat, facultas fiat. Tantum caliginis, et tenebrarum aeri sulphurei pulveris fumus offundit, ut pars utraque partis alterius intuitu sæpe privetur. Postquam per octo continenter horas ita contenditur, ad noctem in Sylvam monachorum (Cùill na Monach)* O'Sullevanus pervenit: ubi ignes instruuntur: nam simul ac pugna cessabat, frigus hyemis durissimæ torquebat, et milites, quos post famem inedia invasit, caulibus, et radicibus herbarum, arborumque frondibus vescuntur.

Postera luce procedentium novissimis ordinibus hostilium bombardariorum pugna instat donec ad Dunochellium (Dun oigh chilli)† castellum fuerit ventum, quod cibum inveniendi cupidi milites expugnant. Quidqnid erat parati cibi, qui primi irruperunt, protinus devorant.
[190.] Cæteri ad tritici, fabæ,|| hordei granis vescendum instar pecudis sese vertunt: sarcinasque portantes millia passuum circiter viginti emensi in Suluchode‡ pago consident. Hoc die Dermysius, O'Sullevani filius natu secundus, annum agens secundum pauperis Bearri fidei commissus relinquitur, qui à quibusdam nobilibus clam nutritus biennio post in Hispaniam transmittitur.

Hinc summo mane ad Felimi montem (Sliebh Feilimi) versus iter arripiunt. Quà copiæ longé majores ab Urmonio comite missæ viam obsident. Ea re cognita Catholicos ingens metus invasit. Quia tamen eò res erat deducta, ut hostibus volentibus inviti præliari cogerentur, illos prius aggredi constituunt. Quod hostes cum comperissent, majori pavore perculsi loco excesserunt. Cæterum fame vehementer opprimente Thomas Burkus et Daniel O'Malla cum peditibus sexaginta prædam, cibumvè quæritandi causa, O'Sullevani injussu á via paululum digrediuntur. Hos repenté hostes adorti, Danielem cum militibus viginti interficiunt, Thomam capiunt, cæteros fugant, quos O'Sullevanus subsidio veniens protexit, Thomamque statim fractis vinculis ab hostibus fugientem cum galea quidem, sed ense, hasta, pugioneque spoliatum recepit, et in Leatracha§ pago constitit: ubi in ecclesiam satis angustam, ejusque xystum suos conjicit. Erat in eo pago castellum, à quo glandium missu et propugnatorum eruptione per totam noctem infestatur. Castelli

* The barony of Kilnamanagh, county of Tipperary.

† Now Dunohill; the same, apparently, as Baile na coille of the *Four Masters,* now Ballynakill, in the parish of Tome, barony of Kilnamanagh, p. 2314. According to the *Four Masters,* two nights were spent in Kilnamanagh.

‡ It would have been a retrograde motion to come down from Kilnamanagh to Sulchoid (Solloghod) four miles north-west of the town of Tipperary. The *Four Masters,* with more consistency, mark the fourth day's march from Ardpatrick to Sulchoid, and thence next day northward to Kilnamanagh.

§ Latteragh, eight miles south of Nenagh. From Sulchoid to Latteragh an impossible day's march: very feasible from Kilnamanagh, even with a battle on the road.

impetum sustinet, et uberiorem hostium turbam non procul castrametatam districtis gladiis, bombardis dispositis, et intentis hastis in singula momenta præstolatur, militibus alternatim vigilias agentibus, somnumque carpentibus.

Jam dies erat Januarii sextus, cum albente cælo, procedenti O'Sullevano concitata ignitorum globorum tempestas illuxit: erat quippè hæc quotidiana salutatio, qua illum jubebant hostes, et vespere discedentes valere, et mane venientes salvere. Per diem totum agmini ultimo pugna continenter imminet, utrinque nonnullis cadentibus, non eò tantum O'Sullevano iniqua, quòd pauci cum multis signa conferebant, sed etiam, quód adversus recentes, et vegetos defessi, et saucii prælium inibant. Missilibus solito more certatur. Cum O'Sullevanus subsistit, hostes terga dant, cum progreditur, concitato cursu sequuntur. Nocte certamen dirimente in Brosnacham vicum O'Sullevanus pervenit.

CAP. IX.

O'Sullevanus in summum discrimen deductus quam miro artificio Dermysii fuerit liberatus!

Hic in summum discrimen O'Sullevanus videbatur deductus, quód Sininnum, amnem amplum, et navigabilem non poterat transmittere, phasellis, atque navigiis ab hoste remotis, et cauto pœnis acerbissimis, ne illum ullus portitor transportaret. Propter inediam etiam milites viribus destituuntur. Ob id animos omnium ingens desperatio subit. In hoc ancipiti statu rerum pater meus Dermysius O'Sullevanus se navim brevi confecturum, et famem militum extincturum profitetur.

Postero die qui septimus erat Januarii mensis, Dermysii consilio in Brosnacham densissimam,* atque tutissimam sylvam sese abdentes, et cœsis arboribus in valli speciem compositis, fossaque leviter facta circumvallantes, biduum duas naves ex viminibus, et arboribus condunt, equis duodecim occisis, quorum coriis navigia teguntur,|| et carnibus [191.]
omnes vescuntur præter O'Sullevanum, Dermysium, et Dermysium O'Huallachanum. Navis, cujus Dermysius fuit architectus huncin modum conficitur. Vimina crassiore parte terræ infixa, et ad medium invicem reflexa, restibusque revincta corpus navis constituebant: cui è solida tabulâ, statumina, transtraque interius adduntur. Exterius coriis undecim equorum cooperitur, remis, atque scalmis coaptatis. Carina, et materiei necessitate, et saxa, cautesque vitandi causâ erat plana: longi-

* Called by the Four Masters "Coill-fhine;" by our author Brosnach, from its vicinity to the little Brosnach.

tudo pedum viginti sex, latitudo sex, et altitudo quinque, præterquam quod ad fluctus propellendos prora magis aliquantum eminebat. Altera navis, cujus construendæ equites O'Mallæ magistri erant, viminibus sine jugis contexta habens carinam circularis formæ, instar parmæ, et latera longe altiora, quam carina exigebat, contenta fuit uno equi corio, quo carina est obducta. Hæ naves ad Sininni oram nomine Portulachanum* militum humeris noctu portantur, quibus O'Sullevanus suos clam trajicere cœpit. O'Mallæ milites decem suam navim conscendunt. Cæterum navis, cum parvæ, tum ineptæ structuræ pondere pressa in medio flumine cum hominibus obruitur. Dermysii navis, quæ triginta simul armatos capiebat, alios incolumes transtulit, equos nantes à puppi loris trahens.

Oriente die post milites transmissos donatus Mac Eoganus, qui Sylvas Rubras (Cuilltlie Rua)† castellum prope tenebat, armata manu impedimenta circumveniens, cœpit sarcinas diripere, calonum cruore solum spargere, fœminas incusso pavore in flumen injicere. Thomas Burkus cum hastatis circiter viginti, totidemque fulminatoribus in excubiis, et insidiis, ab O'Sullevano dispositus, ut commodius cæteri flumen traducerentur, suos in pugnam cohortatus Donatum improviso adortus cum comitibus quindecim interficit: reliquos vulneribus ferè affectos in fugam vertit. Catapultarum sonitu excitati accolæ ad utramque ripam fluminis confluunt. Quare Thomas cum excubitoribus, fæminæ, calonesque trepidatione tanta, et tumultu naviculum implendo submergunt, ita tamen proximè ad oram, ut nemo perieret, et navis iterum aquis subducta excubitores trajecerit. Calones alii nando flumen penetrant: alii non factâ per accurrentes accolas transmittendi potestate in varias partes dissipati sese occultant. Navim, ne sit hostibus usui, O'Sullevanus jubet dilacerari.

CAP. X.

O'Sullevanus regias copias longe superiores numero mire fundit.

Ex amnis oris O'Sullevano proficiscenti ne momento quidem temporis ab hostium occursationibus vacatio datur. Illum O'Madinus incolatum tumultu conflato missilibus carpit. Quibus nihil territus O'Sullevanus

* Now Portland, in the parish of Lorrha.—*Four Masters*, p. 2319, who substantially corroborate the text.

† Four Masters, p. 2317. Egan's castle, "Coilte ruadh," *i. e.* Kiltaroe, on the Shannon, parish of Lorrha, opposite the ford.

cum in Planiciem comitis (Machaire an Earla)* pagum ante meridiem venisset, milites fame pressi duas in partes sese dividentes alternis vicibus impetus hostium sustinet; et ædes ingressi, tritici, fabarum, et hordei sarcinas colligunt, granisque, et zithi, vel cervisiæ potu sese reficiunt. Quod cibi, et potus genus siccis palatis, et esurientibus ventribus nectar, et ambrosia videbatur. Quidquid aliud alimenti in pago fuit, incolæ dimoverant. Hinc O'Sullevanus procedens, armatos octoginta præire, mox impedimeuta sequi jubet, ipse cum militibus ducentis (nam non plures tunc habebat) agmen claudens.|| Hic aliquot defessa [192.]
jumenta relinquere, et milites nonnullos, vel via fatigatos, vel vulneribus affectos deserere insequentium ejaculatione cogitur.†

Ad locum nomine Acharem (Achara em Omanni)‡ cum pervenisset, Henricus Malbius Anglus, Thomas Burkus comitis Clanrichardæ frater, et Richardus Burkus cum quinque peditum cohortibus, duabus equitum turmis, et accolarum manu veniunt obviam: qui equorum hinnitu, armorum internitentium fulgore, clangore tubarum, modulis tibiarum, tympanorum militarium sonitu paucitatis Catholicorum mentes perturbant, ingenti lætitiæ perfusi, et ante victoriam triumphantes. Catholici vehemente timore perculsi sunt. Milites octoginta, qui præibant impedimenta præsidio nuda relinquentes ad primum hostis aspectum fugam arripiunt. Cæteros O'Sullevanus ita alloquitur.

"Ita cum tulerit casus infestus, nostraque sors infælicissima, ut non de opibus, non de patria, non de liberis, atque conjugibus nostris jam nobis hodie cum hostibus hæc contentio sit, sed de vita nostra, quæ sola nobis superest, hoc temporis momento lis armis discernatur, quis vestrum (per immortalem Deum rogo) non eliget in acie potius dimicans gloriose cadere sanguinem suum vindicando, quam, sicuti pecudes, quæ nullam rationem decoris habent, fæde fugiendo inultus interimi? Præclarè majores nostri, viri animi magnitudine insignes nunquam non honesta morte fugæ dedecus vitarunt, etiam tum, cum fugæ locus esset. Eorum vestigia sequi nobis quoque speciosum erit, præsertim cum fuga minimé salutem possit afferre. En planicies longè, latèque patens sine paludibus impeditis, sine densis sylvis, sine latebris ullis, quibus fugientes occulamur. Populi finitimi nihil nobis tuti sunt. Auxilia nobis nullus venit. Vias, atque calles hostes obsident. Nos etiam longo itinere lassi sumus inhabiles currendo. Quidquid ergo præsidii reliquum est, id revera totum in animi vigore, brachiorumque fortitudine collocatur. Igitur agite, et obstate his, quibus animo, robore, rebus gestis, fide sacrosancta præstatis. Recordemur per hosce dies, hostes, ubicumque nobis occurrerunt, fuisse divino quodam munere fugatos. Desuper à Deo victoriam dari credamus. Christum Dominum in periculis extremis, suis adesse, et pro ejus nomine, et sanctissima religione

* Clanrickarde's plain, south east of the county Galway.

† The whole party then only 300, according to Four Masters, p. 2317.

‡ Aughrim Hy Many, the territory of the O'Kellys.

cum hæreticis, et eorum fautoribus nos manus conferere cogitemus, nihil timentes inanem hostium multitudinem, qui non concurrent ad rem gerendam tot, quot nos sumus, nedum tam præstantes. Quin eos terga daturos spero, cum nos adverso vultu resistentes cognoverint, ut vos fidè, fortiterque facturos spero."

Quibus verbis O'Sullevanus finem vix imposuit, cum in eum regius equitatus laxatis habenis invehitur, pedites hastis transfigere, et ungulis equorum terere, ordinesque turbare conans. Infesti equitatus impetum O'Sullevanus declinaturus per locum, qui proximus erat humidum, et uliginosum ad rarum, et humile arboretum versus non longè distans aciem ducit. Equites regii ad pedes descendentes cum hastatis suis sese conjungunt: et utrique per uliginem currentes O'Sullevanum antevertere, et arboretum præoccupare properant, acie jam non satis composita, ordines laxantes. Regii verò bombardarii O'Sullevani tergo acriter instant. In quos O'Sullevanus Gulielmum Burkum cum quadraginta sclopistis, mittit, qui fulminatoribus quatuor decim amissis ab hostis multitudine ad O'Sullevanum rursus compellitur. Eodem temporis momento O'Sullevanus agmen in hostis aciem, quæ intra jaculi [193.] missum aderat,|| repentè retorquet, á nobilibus, et magnanimis secutus, à trepidis veró et ignavis desertus. Quo repentino, et inopinato reditu apud regios magna trepidatio subitó oritur: qui in ordines coire jussi, alii in ultimos ordines refugiunt; alii sequentes alios in vertiginem sese circumagunt; alii se fugæ mandant. Nobiliores tamen, et fortissimis quique animis præditi loco firmi O'Sullevanum adversi spectant. Ante paulò, quam ad hastæ longitudinem venitur, fulminatores viginti, quos O'Sullevanus circum primos ordines habebat, regios undecim glandibus prosternunt. Mox utriusque partis patroni strictis gladiis, et hastis vibratis concurrunt. Primum Mauritius O'Sullevanus cohortis dux cum Richardo Burko congreditur, sed priusquam gradum firmavit, à Richardo, qui loco firmus stabat, hasta in pectore percussus prosternitur supinus, illæsus tamen cataphracta munitus. Richardo secundò conanti hasta impetere Dionysius O'Hinguerdel gladii ictu dexteram manum amputat; eum etiam Mauritius celeriter surgens hasta transfodit, et semivivum jacentem Hugo O'Phlinnus ense finit. Dermysius O'Huallachanus, et Cornelius O'Murchuus Malbium occidunt. Inde confusé, et, ut sors alios aliis miscebat, dimicatur. Inclinata in regios pugna, Thomas Burkus, qui erat gravi armatura indutus, asseclarum opera equo impositus elabitur. Reliqui, facta corporum, et armorum strage non sensim, sed effusa fuga proximum castellum Acharem petunt. O'Conchur in pugna fortissimo cuique par victoriam clamat. Fugientium tergis hærent victores. Ac illi quidem, qui in adversos hostes cum O'Sullevano proruere non sunt ausi, aversos concitato cursu sectantur, gloriam victoriæ ab aliis obtentæ magno clamore sibi arrogantes, et intempestivi timoris dedecus fera, et falsa magnanimitatis specie purgare cupientes. Haud tamen longé fusos, sequuntur, quia O'Sullevanus receptui canere jussit, conspicatus Johannem Bustokum cum cohortibus

aliquot fugientibus suppetias venientem, qui uná cum illis in Acharem castellum se recipit. Dum hoc accidit, Malbii bombardarii, et tumultus eorum, qui Catholicorum agmen sequentes totam diem telis infestabant, O'Sullevani impedimentis diripiendis occupantur, et acie regiâ fusâ, fugâ etiam salutem petunt. In pugna regii circiter centum ceciderunt, copiarum flos, Malbius imperator, Richardus Burkus, signiferi tres, totidem cohortium tesserarii, plures mrnipulorum ductores, cæteri fere equites Iberni, Anglo-Iberni, et Angli. Victores quatuordecim, quos memoravi, succubuerunt. O'Sullevanus armis, et insignibus hostis collectis eo vespere, et nocte sequente circum fluentium hostium multitudinem fugiens per O'Keallæ fines tanta celeritate fertur, ut nonnullos milites in itinere lassos, et somno pressos reliquerit.*

CAP. XI.

Bidui sequentis ærumnæ repetuntur.

POSTERO die sub auroram Divæ Mariæ monte (Sliebh Muire)† superato, O'Sullevanus cum propius ad pagos accessisset, Anglorum tympanis pulsatis, et insignibus ostensis, quæ hostibus ad Acharem superatis cepit, suos milites regios, et Anglienses simulat, ne ab incolis cibaria occulantur. Quæ tamen ars illi minimê profuit: namque pecudibus, et armentis amotis, cibo, potuque abscondito, vel in castella relato,|| [194.]
Mac David pagorum dominus magno hominum numero, sed majori parte inermi conflato cum missilibus eminus petit, toto die infeste secutus, cibo prohibens. O'Sullevanus in Ophlinni montem, (Sliebh Iphlinn)‡ sylvas densas se vespetino crepusculo abdit. Ubi ignibus accensis milites perpetua superiorum noctium vigilia, ingenteque labore vexati lassa corpora quieti tradere vix cæperunt, cum quidam ad eos venit, nunciatum accolis deliberatum, atque fixum esse, eos summo mané circumvenire, et delere. Quamobrem majoribus ignibus, perinde ac si adessent omnes, accensis, citò discedunt, ingentes labores propter itineris, atque temporis incommoditatem perpetientes. Ita pluviâ obruuntur, ut præ gravitate vix madida vestimenta sustineant: in altam nivem,

* Pacata Hibernia, p. 659, admits this victory and the loss of Malby. The phlegmatic Four Masters exclaim—"It is scarcely credible that the like number of forces, fatigued from long marching, and coming into the very centre of their enemies, ever before achieved such a victory in defence of life and renown as they achieved on that day."—p. 2319.

† Mount Mary, near Castle Kelly.—p. 2316. The Four Masters desert us here.

‡ Near Ballinlough, in the west of Roscommon.—p. 2316.

velut in foveas delati hauriuntur: dumque alii ab aliis levantur, potius commilitones detrahunt, quam sequuntur. Neque tenebræ minus molestiarum afferunt: namque, si qua sydera internitebant, arborum rami, alius alio implicati, et perpetuam sepem objicientes conspicere prohibent. Ergo non aliter, quam cæci errant ad sonum notæ vocis coeuntes. Quin et ventus, qui quatiendo ramos, majorem, quam pro flatu, sonitum reddebat, non parum usum aurium intercipit. Tamen scientia ducum itineris sylvam penetrant, millia passuum quatuor emensi.

Albente cælo cum accolæ Mac Davide duce, stativa ab O'Sullevano deserta circumstantes, nihil præter ignem invenissent, fugientis vestigia secuti, illum hora diei circiter nona nacti missilibus premunt, donec in editi collis cacumen sit ventum. Ubi nonnulli O'Sullevani milites, quos vires lassitudine, et fame deficiebant, jurant se potius cum hoste extremam belli fortumam tentaturos, quam loco discessuros, priusquam cibum, et somnum capiant, in idem jusjurandum cæteros adigentes. O'Sullevanus negocio non deest, eos hortans, ut in virtute spem omnem reponant: nec in militibus quidem, quamvis paucis (quippe qui non plus sexaginta pugnando habiles extabant) et labore, confectis ad prælium studium, atque virtus derideratur. Nam celeriter se instruentes faciunt copiam dimicandi hostes, rati eos, qui, vel magna rei benè gerendæ fiducia pugnandi potestatem faciunt, vel ærumnosam vitam perosi honestam mortem expetunt, inultos non perituros maluerunt ad uxores incolumes redire, quam salutem in discrimen deducere. O'Sullevani milites duobus interfectis equis, postquam omnes ad satietatem comederunt, præter tres, qui anteà etiam equina carne vesci noluerunt, ad noctem usque horas circiter sex somno longo, placidissimoque capiuntur. Mox peronibus ex equorum corio factis (nam consumpsersant calceos) in sylvam, quæ Diamhbhrach, id est solitudo nuncupatur, cursum dirigunt. Quam cum ingrederentur, sopore rursus opprimente sine ullo ordine dissipati stratis passim corporibus, periculi obliti, quo quemque loco sors collocabat, in lucem quiescunt. Quod O'Sullevanus animadvertens, atque secum esse tantum comites duodecim imperat ignem struere, ratus id quod fuit, vagos cum expergiscerentur, ad flammam concursuros fuisse.

CAP. XII.

Ærumnæ tridui recensentur.

Cum dies illuxisset, accolæ novi ignis mysterium in tanta solitudine
[195.] spectatum venientes,|| cùm multum diem cum O'Sullevano sermone consumpsissent, cibum etiam gratis attulerunt, Olivero Lombardo Connachtæ præfecto referentes, á bubulcis ignem illum extructum fuisse.

Hic Catholicorum nonnulli ob temporis asperitatem, et viæ longitudinem pedibus ægrotant. O'Conchur summoperè laborat. Cujus rei causa sequentem etiam diem ad noctem in ea sylva O'Sullevanus commoratur. Nocturnum iter omnibus necessarium erat, sed O'Conchuri eó acerbius, quód equo incedendi facultas non erat, itineribus publicis, et equo perviis ab hoste passim obsessis, et ideò tendendum per calles angustissimos atque adeó impeditas valles, ut non, nisi alius ab alio sublevati sæpe eniterentur. Itaque O'Conchur, qui supinus humi jacebat, ita pedes alloquitur. An non superiorum noctium tredecim difficillimos casus pertulistis? Cur unius laborem exhorretis? Nonne, mollissimi pedes, mihi caput charius totiusque corporis salus jucundior vobis est? Quid prodest haetenus fugisse, sl modô vestra ignavia in hostium manus incidimus? Efficiam profecto, ut hanc segnitiem discutiatis." Mox quam maximo potuit nervorum conatu, et armorum pondere pedes terræ incutiens, saniemque, pus, et sanguinem exprimens, surrexit, cum cæteris iterfacere incipiens. Tum verò dux itineris requirebatur, quem Deus providit. Nam homo lintea veste indutus, pedibus nudus, per tempora candida vitta cinctus, oblongum stipitem ferrea cuspide infixa manu gerens, et formâ ad injiciendum terrorem aptissimâ factus obvius, O'Sullevanum, et cæteros salute impertit, et ab illis vicissim salvere jussus sic exorsus est. "Scio vos Catholicos esse varia calamitate depressos, hæreticorum tyrannidem fugere, ad Acharem collem regias copias fudisse, et ad O'Ruarkum, qui millibus passuum quindecim hinc distat, vadere, sed duce indigere. Quamobrem me cupido invasit, vos eò ducendi." O'Sullevanus animo diu pendens cum demum homini fidem habuisset, aureos nummos ducentos ei numerari jussit. Quos ille recipiens hoc munus, "inquit," non in præmium, sed in vestri erga me grati animi significationem accipio, qui grato animo statui hoc meum offieium in vos conferre. Carpentibus iter caligo noctis, ignota regio, dux suspectus metum multiplicat. Lubrica saxa vestigium fallentia, nix vento cumulata, lassitudo, pedum tubera varié miseros fatigat. Præter omnes O'Conchur torquetur, crescentibus doloris causis. Illi magnas pedum atque crurum partes occupat inflammatio: inflammationi livor succedit: pustulæ in palloris locum transeunt: in tuberculorum sedem ulcera serpunt. Vehemens erat cruciatus, eòque solum tolerabilis, quòd propter Christum Jesum ferebatur. Summa quiete noctis in humilem pagum nomine Montem Vicarii* veniunt, ubi igne, et venali cibo refecti cum discedere constituunt, O'Conchur, cujus ulceribns ignis crustas obduxerat, non poterat stare, nedum ambulare, illum commilitones quaterni humeris vehunt, donec jumentum derelictum, senio confectum, strigosum, utroque lumine captum offendant, in quod illum imponentes, nullo immisso fræno, nullis stratis ephippiis, acutis macri dorsi vertebris assessorem pungentibus, alii cæcum jumentum ducunt, alii verberibus agunt. Cum Corsliebho monte superato, in planum esset deventum,

* Knockvicar, in the barony of Boyle.—p. 2317.

O'Conchur pedibus cæpit incedere. Post diem exortum dux ostensa procul O'Ruarki arce O'Sullevanum, et cæteros valere jussit, confirmans omne periculum esse declinatum. Illi hora diei circiter undecima in Lietrimum castellum veniunt ad numerum triginta quinque redacti,
[196.] quorum erant armati octodecim,|| calones sexdecim, et una fœmina. Cæteri, qui plus mille fuerunt ex Bearra profecti, vel perierunt, vel à duce desciverunt, vel lassitudine, seu vulneribus in itinere detinebantur. Aliqui, bini, ternique sunt secuti. Illud miror Dermysium O'Sullevanum patrem meum senem ferè septuagenarium, et fragilis sexus fæminam eos labores strenuè sustinuisse, quos juvenes ætate florentes, atque nervis validissimi nequaquam perferre potuerunt. O'Ruarkus O'Sullevanum honorificentissimo hospicio recepit, ægris curationem adhibere, et omnibus res necessarias administrare jubens, sicut et Mac Williamum, et Mac Guierem ad se pulsos protegebat. O'Sullevanoque suppetias iturus erat, si hic diutius cunctaretur.*

* The Four Masters do not agree with our text in all the minute dates of this extraordinary retreat of O'Sullivan from Glengariff to Leitrim. Our author, it may be presumed, had his account from his father in Spain; and except when clear evidence is against him, he ought to be preferred.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI III. LIBER VIII.

DE BELLO QUINDECIM ANNORUM.

QUOMODO maximis præsentis belli ducibus vires contusæ sint est explicatum. Adhuc nonnullos conflictus scitu non indignos: quemadmodum Angliæ reginâ defunctâ, Scotiæ rex Iberniam obtinuerit, et an justum bellum Iberni gesserint? ut hic tomus absolvatur, enarrabo.

CAP. I.

Adversus regios O'Sullevanus, et Mac Guier secunde pugnant, et hic possessiones recuperat.

O'SULLEVANUS apud O'Ruarkum dies aliquot commoratus cum milites paucos fugæ reliquias refecisset, ipse, Mac Guierque Richardo Tirello, atque trecentis armatis comitati, sed calonibus, et inermibus pluribus sequentibus, ut cum O'Nello de bello redintegrando agant, proficiscuntur, iter difficile suscipientes. Nam O'Nellus millibus passuum amplius centum|| distabat: flumina tria, quæ tunc hyberno tempore pedibus adiri [197.] non poterant, in Ernium inclytum lacum influentia erant trajicienda: ex interjacentibus regionibus præter alia loca lacus totus cum suis insulis cæteraque circumjacens Mac Guieris ditio regiis præsidiis tenebatur, duce Cornelio Mac Guiere, eognomento, Rubro, Mac Guieris patruele, qui partes Anglorum secutus, et a sua factione Mac Guier creatus à cæteros Mac Guier Angliensis nominabatur: et ad reginæ gratiam multos Ibernos, maxi-mè Mac Guiericæ gentis obæratos, et clientes convertit, cum tamen ab Anglorum delusa religione, non minus, quam alii semper, abhorruerit. O'Sullevanus, et Mac Guier oblatis ad votum pontonibus flumina traducunt. Cujus rei nescii Mac Guier Angliensis, O'Melachinnus, et Laurentius Esmundus cum armatis quingentis ex stativis per lacum lintribus, navigiisque vecti fluminis ultimi vadum nomine Bealtarbertum

frustra obsident, O'Sullevano, et Mac Guieri obviam ire cupientes. O'Sullevanus, et Mac Guier millibus passuum sex ultra vadum ea nocte consederunt. Postridie cum comperissent hostes ad vadum in insidiis distineri, eorum castra quæ sex aliis millibus passuum aberant, aggressi capiunt: in illis ea die, nocteque commorantur propugnatoribus quinquaginta patibulo suspensis, et magna armentorum, gregumque præda congregata. Postero die Mac Guier ratus eam opportunam occasionem prædandi qua hostes ad vadum millibus passuum duodecim distans præstolabantur, cum militibus ducentis expeditis, castris egressus per socios, et fautores Anglorum incursiones facturus ire contendit. O'Sullevanus, cui solum armati centum erant relicti, veritus, ne absente Mac Guiere ab irruente hostis multitudine, cujus adventum timebat, opprimeretur, castris direptis, incensis tentoriis ad Alfarcanam densam sylvam cum spoliis se recepit. Brevissimo post tempore hostes, qui allato castrorum expugnatorum, prædæque ablatæ nuncio suis navigiis sunt reversi, non procul expositi cum in O'Sullevani conspectum pervenissent, aciem vindice animo construunt. O'Sullevanus primo loco dispositos armatos habens, à tergo calones, pueros, atque fæminas longos stipites pro hastis gerentes, velut in subsidiis collocat, ut multitudine hosti incuteret terrorem. Regii fiduciam, quam O'Sullevanus rei benè gerendæ præ se ferebat, admirati, et multitudinem, cujus fama etiam numerum superabat, contemplati, Mac Guierem cum militibus ducentis abesse ignari, multum diem ancipites consumunt, an expediat pugnam committere? Intereà sub vesperum Mac Guier cum ingente præda incolumis redit. Regii suam sortem execrantes, quòd O'Sullevani arte delusi victoriam ex manibus dimiserint, pedem referunt, castrorum direptorum, prædæque amissæ testes, et animo tuendi tantum præsidia, quæ in lacus insulis habebant, donec uberiores copiæ subsidio mitterentur navigia petunt. Erat in itinere, quo tendebatur ad naves, vetus munimentum desertum, è minutis lapidibus conditum, fossa circumseptum, et celsis arboribus ad marginem consitum (O'Nelli castrum indigenis nuncupatur, quòd in eo solitus erat O'Nellus Mac Guierem inaugurare.) In id castrum regii contemplantibus Catholicorum exploratoribus ea nocte se recipiunt, quòd ante tenebras non poterant ad naves venire. Inde proxima luce profecti ad navigia, hora post solis exortum circiter quarta cum venissent, Edmundo cum paucis transmisso, à Catholicis, qui agmine tacito sequebantur, repente dato pugnæ signo cir-
[198.] cumveniuntur.|| Repentino, et inopinato casu perterriti alii tanta contentione, et tumultu naviculas conscendunt, ut nonnulli deprimantur, alii tanta multitudine proxima navigia onerant, ut unà cum illis se submergant: alii in lacum se præcipitantes armis graves in profundum hauriuntur: alii ab Ibernis jugulantur. Una fuit navis cæteris paulo major, quæ cum fuisset interius fugientibus impleta, exterius etiam pavidis circumdatur, qui à summis scalmis penduli, uncisque manibus navem tenentes ascendere nituntur. Quo in statu fune, quo navis erat ad aggerem alligata, deprehenso, ipsa glandium imbre obruitur. Sed

tamen fune scisso evasit, plerisque eorum, qui pendebant vel jaculo confossis, vel lacu submersis. Angliensis cum filiis duobus, et militibus tribus parva lintre vix salutem fuga petit. Cum O'Melachlinno quadringenti ferro, et aqua perierunt. Inde Catholicis in lacûs insulas vectis, præsidiis septem captis, propugnatoribus suspensis, Angliense, et Esmundo fugatis Mac Guier in integrum fere restituitur.

CAP. II.

Mac Guier, et alii in Anglorum gratiam accipiuntur. O'Conchur Scotiam petit. O'Sullevanus ad O'Ruarkum revertitur. Alii pacantur.

Mox O'Sullevanus, atque Mac Guier tridui itinere præteritis Anglorum præsidiis in Conkeiniam vallem perveniunt. Ubi compererunt O'Nellum fuisse Dubhlinnam profectum pacis conditionibus acceptis, quemadmodum demonstratum est. Unde rursus reversi, Mac Guier in Anglorum amicitiam receptus est, sicut et alii Ultonii secundum conditiones O'Nello datas: O'Sullevanus ad O'Ruarkum redivit. O'Conchur Kierrius uno comitante Scotiam petens à Jacobo Rege honorificentissimè accipitur, et in Angliam accito in possessiones restituitur. Tirellus, Gulielmus Burkus, et alii ad Anglos se conferunt impunitatem, et stipendium pacti. In Lagenia Raymundus O'Morra redactus ad paupertatem, et a suis desertus incolumitatem paciscitur.

CAP. III.

O'Ruarkus possessionibus spoliatus diem obit. Mac Williamus in Hispania moritur.

INTEREA Momoniarum motibus post O'Sullevanum pulsum sedatis, ex iis militibus, qui adversus eum stipendium fecerant, ex Acharemensis cladis reliquiis, Ibernorum, et Anglo-Ibernorum auxiliis in O'Ruarkum Angli conscribunt exercitum trium millium armatorum cujus summa potestas Olivero Lombardo Connachtæ præfecto delegatur. Lombardus Martio mense anno 1603, ad citeriorem Sininni ripam non procul à Lietrimo castello copias ducit: ubi vadum trajicere tentans ab O'Ruarko, qui parvam militum manum paratam habebat, per dies duodecim repellitur. Nocte decima tertia cohortes septem Johanne Bustoko duce

lintribus, atque pontonibus clam transvectæ in Mocharda peninsula, ejusque sacello se vallo, fossaque citò muniunt. Locus is erat, ex quo Bustokus facilè posset agros O'Ruarko subiectos incursionibus deprædari, atque devastare. Quod ipse probè intelligens sexto, quo fuit in eo commoratus die cum militibus trecentis egressus prædam agit. O'Ruarkus nactus, adimere spolia conatur. Prælio tentato funduntur Angli. Alii cum Bustoko duce trucidantur; alii in munitiones trepidè
[199.] revertuntur, ducis amici, et manubiorum nuncii.|| Victores duo tantum sunt desiderati. Ob quod non mediocris amnis trajecti pœnitentia cepit Anglos, magisque proculdubio eos pœniteret, nisi fortuna nusquam Ibernis nocendo fatigata tunc temporis magnoperè sæviret. Namque Thadæus O'Ruarki frater non uterinus, qui jam Anglorum partes sequebatur, cum O'Ruarko de natalibus, et hæreditate contendens, ab altera parte aggressus plerosque clientes, obæratosque à fratre avertens majorem Brethniæ principatus partem occupat. Ipseque O'Ruarkus cum in febrim vehementem incidisset, desertus ab iis, quibus jurisdictionem demandavit, factis induciis diem obit.* O'Sullevanus incolumitatem tantum per diffinitum, et breve dierum spacium impetrat. In quo rerum statu Rex Hispaniæ Philippus III. Martinum Cerdam legatum cum duabus navibus sulphuris, et aliarum munitionum plenis, et triginta millibus aureorum nummorum ad O'Nellum, et Rothericum mittit, qui si prius id subsidii accepissent, arma procul dubio non deposuissent, illis verò depositis regis pecuniam, et munitiones accipere noluerunt. Cum Cerda Mac Williamus in Hispaniam se confert; ubi brevi moritur. Eodem quoque tempore Cornelius O'Driscol, quem in Hispaniam ab O'Sullevano missum fuisse docuimus, acceptis a rege Catholico duobus millibus aureorum in Momonias applicat. Ubi cum O'Sullevanus non esset, in Hispaniam revertitur, uxorem suam et alias fæminas ducens.

* In January, 1604; and was buried in the Franciscan convent of Ross Iriala, near Headfort, county of Galway. *Four Masters*, p. 2349. "Solitarius admodum locus est prope flumen, et palude circumdatus, ita ut non sit ingressus per totum ambitum nisi per unam portam et viam stratam lapidibus per ducentos passus. Nunc ibi habitant (1616) sex fratres clerici et duo laici: officium faciunt in choro, et guardianus prædicat cum magno fructu." *Mooney*, p. 36. The friars had never been ejected totally from that convent: the earl of Clanrickard had lately purchased it from the family to which it had been granted at the suppression: the Protestant Archbishop of Tuam, though "a great persecutor," had not molested the friars until the year 1617; they received notice (from himself it was believed) that he intended to seize them, and escaped. "Prorex et senatus regius illi vitio verterunt quod fratres tam prope habitare permiserit."

CAP. IV.

Momoniarum Urbium motus.

Post Iberniam pacatam interitus Elizabetha Angliæ Reginæ, quæ paucis ante diebus rabie, et ingentibus cruciatibus laborans animam efflavit, divulgatur. Quo cognito Manapia, Corcacha, Lomnachaque Momoniarum urbes cum interjectis aliis oppidis incertæ, cui principi deberent obtemperare, consilium sibi capientes, Missarum solemnia publicè celebrare, pristinosque ritus ecclesiasticos observare curant. Quod anteà si fecissent, dum Ibernici magnates, totaque Catholicorum factio viribus pollebat, Angli toto regno pulsi fuissent. Tunc vero temporis deerant, à quibus juvarentur, et defenderentur, solæ vero hæreticorum potentiæ obstaturæ non videbantur, quod et rei exitus probavit. Namque Angliæ consilium Jacobum Steuuardum Scotiæ regem in suum etiam regem summa celeritate ascivit. Quod procul dubio nunquam fecisset propter antiquissimas inimicitias, quæ Anglis cum Scotis intercedunt, nisi intelligeret, Angliam errorum domicilium non aliter in sua vesania fuisse defendendam, non ignarum Ibernis, qui nunquam à fide Catholica deterreri, et in Anglorum sententiam duci potuerunt, et Scotis, quorum regi Angliæ sceptrum hæreditario jure deberi videbatur, duabus bellicossimis gentibus repugnantibus, cum Anglia malè fuisse agendum, quæ priscis quoque temporibus devicta illis obtemperavit. Jacobo sceptrum tenente Carolus Bluntus cum regio exercitu Dubhlinna Manapiam venit. Ad quem Johannes Vitus* Sacerdos theologiæ doctor in castra cum legatione Manapia missus, crucifixi Domini imaginem gerens, et ostendens, proregi confirmat, Manapios nulli principi, qui Catholicam religionem vexet, et affligat, libenter obtemperaturos. In eandem sententiam loquitur Fr. Edmundus O'Keallachanus ordine divi Dominici, vir sanctitate, et scientia insignis, et frater Candidus ex ordine divi Bernardi vir hercule non modo nomine, sed etiam doctrina, pietate,|| [200.] moribus, candidus. Bluntus pro temporis angustiis, et necessitate quæ animo agitabat, dissimulans, leviter religiosos, et doctorem tractans, blandeque respondens, Manapiam, et alia minora oppida recipit in deditionem. Corcachi majus onus in hoc interregno sustinuerunt. Namque Anglorum præsidio expulso cum Carolo Wulmonto Momoniarum proprætore eminus, cominus, de mœnibus, pro muro, in portu

* White wrote an account of the revolt of the Irish towns. A translation of the greater part of it was inserted by the editor in Duffy's Catholic Magazine. The towns had been loyal during the whole of Elizabeth's reign; but, as usual, their services were forgotten when the danger had passed.

et navalibus, terra, marique duos mense quotidianis decertationibus dimicant. Qua contentione plures Carolianarum, quam Corcachornm desiderati feruntur, sed utrique pauci.* Cum Bluntus pervenisset, ejus arbitrio Corcachi sese permiserunt de novo rege certiores facti. Bluntus ubi fuit oppidum ingressus, tres publicè suspendi, imperat, Christophorum Muriachum, virum rei militaris scientia præditum, quod Carolianis militibus non levi detrimento fuerit, Eugenium Latinæ linguæ præceptorem, quod cum Christus Dominus in Eucharistiæ sacrosancto sacramento per urbis vicos magna totius oppidi pompa, et incredibili lætitia gestaretur, in cælum suspiciens manibus expansis Deum oraverit, ne unquam sineret, Corcachæ invalere eam potentiam, quæ morem tam fælicem, sanctum, divinumque violaret, et Gulielmum Bulerum quod Dominico Sarfeeldo judici homini planè truculentissimo vitio verterit crudelitatem, qua sacerdotes, et sanctos, atque innocentes viros capite solitus erat damnare. Inde motuum authores inquirit, de honestissimis quibusque civibus acerbissimè, crudelissimèque decreturus, nisi illi unius Gulielmi Meachi magnanimitas obstitisset. Qui magis volens unum se pro civibus omnibus mori, quam una cum universis perire, se rebellionis unum fuisse persuasorum principemque, qui cæteros omnes moverit, et impulerit, profitetur. Quam ob asseverationem in carcerem, et vincula conjectus, si dimitteretur absolutus, videbantur et reliqui quoque culpa vacare; sin damnaretur, omnes ejus consilii participes simili pæna coercendi. Igitur quæstionem sicut Anglorum consuetudo fert, cogitur subire, hoc est sese permittere judicio duodecim virorum, qui judicent, esset ne reus criminis, ut reus judicatus ad Anglici judicis arbitrium supplicio afficeretur, quemadmodum superius fuse demonstratum est. Gulielmus civium suorum virtuti diffisus duodecim Ibernicos equites, quorum nonnulli cum O'Sullevano Catholicorum partes fuerunt secuti, ad jus de suo capite dicendum elegit. Sed et illud hic memoria repetendum est, viros duodecim, si reum contra judicis Angli voluntatem absolvant, pæna saltem pecuniaria repetendum sæpe plecti. Cujus mulctæ metus ne viros duodecim à Gulielmo liberando terreat, Corcachi, qui suam salutem à Gulielmi absolutione pendere sciebant, duodecim viris pollicentnr, se pro illis soluturos omne æs, quo sint mulctandi. Equites magno non solum mulctæ, sed etiam vitæ periculo reum audacter, et intrepidè absolvunt. Ipsi verô non mediocris summæ pecuniariæ damnantur, cumque Corcachi nummos non reddidissent, equitum alii æris multitudine sunt ad pauperiem redacti, alii, qui non erant solvendo, exteras gentes petunt. Gulielmus quoque carcere dimissus in Hispaniam se contulit, ubi quadraginta nummis aureis menstruis à rege Catholico donatus moritur.

* Smyth saw in the castle of Lismore a MS. account, by Boyle, of this revolt.—*History of Cork*, vol. ii. p. 95.

CAP. V.

O'Nellus, et alii, qui bellum gesserant, regem in Angliam adeunt.|| [201.]

His diebus O'Nellus, Rothericus O'Sullevanus, Asper, et alii magnates Iberni in Angli erant, quò causa novo regi gratulandi, et de rebus suis agendi, se contulerunt. O'Sullevanus nullo modo potuit finium suorum restitutionem, aut impunitatem impetrare. A rege verò Catholico, ad quem fugit, trecentis nummis aureis menstruis, et cruce equestris ordinis Divi Jacobi (qua etiam ejus filii Daniel, qui brevi diem obiit capite forte vulneratus, et Dermysius ornati fuerunt), et comitis titulo donatur, et Dermysio patri meo quinquaginta aurei singulis mensibus, et aliis multis alia beneficia assignantur. O'Nellus jubetur a Jacobo rege possessiones suas retinere, et comitis Tironæ titulo contentus esse. Rotherico principatus O'Donelli relinquitur, comitisque Tirconellæ titulus donatur. Aspero illæ tantum possessiones, quas habuit prius, quam ad Anglos defecerat, adjudicantur, et baronis titulus offertur. Ille ira percitus titulum accipere noluit, et in Iberniam postquam redivit, Dubhlinnæ in senatum ad regium consilium productus senatores, et gentem Anglicam asperrimis verbis exagitat, non ab Anglis, sed ab ipso, Catholicos fuisse devictos, atque debellatos, et Iberniam Angliæ Coronæ defensam, a consilio, et Anglis improbè, et perfide cum ipso agi, neque fidem impleri. Inde se ipsum, quod unquam Anglis fidem habuerit, et eos adjuverit, execratur, dirisque imprecationibus devovet. Itaque, ut Asper erat asper, sic asperrime peroravit.*

CAP. VI.

Post bellum quis fuerit Iberniæ status?

Ita bellum hoc confectum est, Ibernia pene tota devastata, et eversa, ingenteque inedia, et fame omnes invadente, qua multi compulsi sunt canes, atque catos edere: multi ne his quidem suppetentibus pereunt. Neque homines tantum, sed etiam bruta fames occupat. Lupi sylvis, et montibus egressi homines inedia debiles invadentes laniant. Canes fœtida cadavera, partimque in cinerem versa sepulchris extrahunt. Itaque nihil erat, nisi squaloris plenum, et vera Trojæ direptæ imago a Virg. lib. i. Æneid descripta.

> Quis cladem illius noctis, quis funera fando
> Explicet? Aut possit lachrymis æquare dolorem?

* See *Four Masters*, p. 2343, 2347.

Urbs antiqua ruit multos dominata per annos.
Plurima perque vias sternuntur inertia passim
Corpora; perque domos, et religiosa Deorum
Limina: Nec soli pœnas dant sanguine Teucri.
Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.
Victoresque cadunt Danai: crudelis ubique
Luctus: ubique pavor, et plurima mortis imago.

Ob hoc Iberniæ universum pene excidium multi Iberni per exteras gentes sese diffuderunt. Ingens turba in Galliam, longe maxima in Hispaniam confluxit. Exules causa fidei benigne, comiterque a Catholicis excipiuntur. In eos Rex Hispaniæ fuit tanto amore, ea pietate, et munificentia, ut vix ullus possit, aut oratione complecti, aut animo as-
[202.] sequi, quantum illi debeant :|| omnes principio quam honorificentissime suscepit donis ornans: nobilioribus menstruos nummos vectigales, pro sua cuique conditione assignans, aliis militare stipendium constituens. Ex illis in Gallia Belgica legionem conscribi jussit, quæ prius sub Henrico et post Henrici interitum sub Johanne O'Nelli principis filiis contra Batavos fideliter, et strenuè pugnavit. In regia quoque classe maris Oceani cohortes aliquot stipendium fecerunt magna virtute præstantes. Post Catholicum regem inter Ibernorum exulum patronos clarissimus Brigantiæ Dux Lusitanus, Cardinalis Surdis Burdigalæ Archiepiscopus Gallus, Carazenæ Marchio Hispanus, et Fabius O'Nellus Valisoleti urbis dives civis non infimum locum obtinent.

CAP. VII.

An Iberni juste gesserint hoc bellum?

Ex historia nostra verissimè tradita planè colligitur, ab Ibernis contra reginam Angliæ, et regiæ factionis Ibernos bellum æque, et justè fuisse susceptum. Quod aliqui sacerdotes Anglo-Iberni neque asseverarunt, neque Anglo-Ibernis, et Ibernis suaserunt. Quos contra malo in præsentia judicium doctorum Salmanticæ, et Vallisoleti clarissimorum gymnasiorum producere, quam in re tam aperta, et conspicua disputare. Id Catholicorum Iberniæ bellum gerentium rogatu serò prolatum ita se habet.

Censura Doctorum Universitatum Salmanticæ, et Vallisoleti de præsenti Iberniæ bello, et eorundem declaratio litterarum sanctissimi Domini nostri Clementis Papæ VIII. super eodem bello.

Illustrissimus princeps Hugo O'Nellus bellum gerit cum Angliæ regina, et Anglis ob Catholicam religionem tuendam, ut scilicet liceat illi, et Ibernis

liberè Catholicam religionem profiteri, quam libertatem vi, et armis Angliæ regina conatur eripere. Duo nunc circa hoc bellum in dubium revocantur: alterum est, an liceat Catholicis Ibernis prædicto principi Hugoni in eo bello favere armis, et quibuscumque aliis modis? Alterum; an eisdem Catholicis liceat pugnare contra præfatum principem citra mortale peccatum, et Anglis in eo bello favere armis, et quavis alia ratione? præsertim, cum si Anglis hoc auxilii genus negent, manifesto vitæ periculo, aut amittendi bona temporalia sese exponant. Et prætereá cum ipsis Catholicis Iberniæ a Summo Pontifice sit permissum, ut possint prædictæ reginæ Angliæ obedire, ac, ut legitimam reginam, tributa illi soluendo, recognoscere, videntur id præstare posse, quod subditorum est, pugnare scilicet adversus reginæ rebelles, qui debitam ei obedientiam negant, et terram illius ditioni subiectam usurpare videntur. Ut utrique quæstioni satisfiat, tamquam certum est accipiendum, posse Romanum Pontificem fidei desertores, et eos, qui Catholicam religionem oppugnant, armis compellere, ac coercere, cum alia ratio non suppetat tanto malo occurrendi. Est præsterea, ut firmum constituendum, Angliæ reginam Catholicam religionem oppugnare, nec permittere Ibernos Catholicam fidem publice colere; eademque de causa prædictum principem, et ante eum alios, quos Apostolicæ litteræ Clementis Octavi commemorant, bellum adversus illam suscepisse.|| His [203.] ita constitutis, facile prima quæstio expeditur.

Citra quæstionem namque est, posse quoscumque Catholicos dicto principi in prædicto bello favere, idque magno cum merito, et spe maxima retributionis æternæ: cum enim prædictus princeps bellum gerat authoritate Summi Pontificis ob tuendam religionem Catholicam, ad idque eum Pontifex per suas litteras adhortetur, et omnes Christi fideles, ut ex ejus litteris constat: atque principi in eo bello faventes multis gratiis prosequatur, ac si bellum contra Turcas gererent, nemo jure dubitaverit, et susceptum bellum justum esse, et magni esse meriti pro Catholica religione, quæ omnium maximum bonum est, tuenda pugnare.

Est etiam de secunda quæstione omnino certum, eos omnes Catholicos peccare mortaliter, qui Anglorum castra contra prædictum principem sequuntur, nec posse illos æternam salutem consequi, nec ab ullo sacerdote a suis peccatis absolvi, nisi prius resipiscant, ac castra Anglorum deserant. Idemque de illis censendum est, qui armis, et commeatibus in eo bello Anglus favent, vel quid simile tribuunt præter ea tributa consueta, quæ ex Summi Pontifis indulgentia, et permissione eis licet reginæ Anglia, aut ejus exactoribus solvere, Hæc assertio hac apertissima ratione confirmatur. Quoniam per litteras Summi Pontificis satis est compertum, Angliæ reginam, et ejus Duces bellum gerere injustum contra prædictum principem, et eos, qui illi favent. Cum enim Pontifex dicat Anglos adversus Catholicam religionem pugnare, eosque non minus, ac Turcas oppugnari debere, eisdemque gratiis eos oppugnantes prosequatur, quibus contra Turcas pugnantes prosequitur, quis dubitet, bellum ab Anglis adversus exercitum Catholicum omnino iniquam geri? At nemini licet iniquo bello favere, aut illi adesse sub pœna æternæ damnationis. Peccant ergo gravissime Catholici, qui in castris hæreticorum contra prædictum principem pugnant in bello aperte iniquo, et injusto, et omnes, qui eidem bello favent armis, aut commeatibus, aut quacumque alia ratione, quæ per se belli progressum juvent, nec possent rationem inire indifferentis obsequii.

Nec eos quicquam juvat Apostolicas litteras surreptionis notare: surreptio enim intervenire non potest, ubi nulla narratur petitio eorum, in quorum favorem expeditur. At Summus Pontifex aperte in illis docet se, et antecessores suos sponte exhortatos fuisse ad illud bellum gerendum Ibernos principes, ac fideles omnes: et ad eos magis provocandos magnis eos gratiis, ac indulgentiis donat. Qui ergo fieri potest, ut surreptitiæ sint litteræ, quæ solam exhortationem magnis gratiis erga assentientes cumulatam continent? Nec possunt

Catholici Anglis faventes rationibus in secunda quæstione adductis se tueri? nullum enim peccatum mortale committendum est, etiamsi vita, aut res familiaris amittenda sit. Ea vero, quæ bellum injustum per se promovent, ac juvant, exercere, aperte peccatum est mortale. Permissum est etiam Catholicis hæreticæ reginæ id genus obsequii præstare, quod Catholicam religionem non oppugnat. Nec fuit, nec potest esse Pontificis mens ea obsequia circa reginam eis permittere, quæ aperte cum fine, et scopo ipsius Pontificis de promovenda in Ibernia Catholica fide, ac religione pugnant. Hanc autem ejus esse mentem, et scopum litteræ ipsæ apertissimæ declarant. Ex quibus omnibus satis manifestum relinquitur, illustrissimum principem Hugonem O'Nellum, et alios Catholicos Iberniæ bellum gerentes adversus reginam Hæreticam orthodoxam fidem oppugnantem nullo modo rebelles esse, neque debitam obedientiam negare, aut terras reginæ injuste usurpare, quin potius illos justissimo bello se, terramque suam ab iniqua, et impia tyrannide vindicare, sacramque orthodoxam fidem (ut Christianos, ac Catholicos decet) pro viribus tueri, atque defendere. Quæ omnia, et singula nos infra scripti, ut certissima, et verissima judicamus, et approbamus. Datum Salmanticæ secundo Februarii anno Domini millesimo sxecentesimo tertio.

Doctores Salmanticenses.

Fr. Franciscus Zumel Decanus Salmant. Mag. Alphonsus de Curiel sacræ Theologiæ primarius professor. Fr. Petrus de Herrera Mag. Doctor Franciscus Sancius. Fr. Dionysius Juberus. Mag. Andreas de Leon. Fr. Petrus de Ledesma. Fr. Martinus de Peraca.

Doctores Theologi Vallisoletani.

D. Franciscus Sobrino Decanus. D. Alfonsus Vacca de Santiago. D. Johannes Garcia de Coromel. Mag. Fr. Johannes Nigron. D. Torre. Fr. Josephus de Luxan. Vallisoleti octavo Martii anno millesimo sexcentesimo
[204.] tertio.||

Patres Societates Jesu.

P. Johannes de Ziguença. P. Emanuel de Rojas. P. Gaspar de Mena Professores Theologiæ in Collegio ejusdem Societatis Salmanticensi. P. Petrus Ossorius in eodem Collegio Ecclesiastes.*

Hæc est Academiarum censura, qua liquido constat, quanta ignoratione, et caligine erraverint illi Iberni, qui in hoc bello Protestantibus opem tulerunt, et Catholicos oppugnarunt: quamque insanam, et venenosam doctrinam attulerint nonnulli doctiores vulgo habiti, qui sæculares homines ad reginæ partes sequendas exhortati a fide tuenda averte-

* See a tolerable translation of this document in the Pacata Hibernia, ii. p. 430. It was found among the papers of Owen Mac Egan. No signatures, except those of the three Jesuits, are appended to the English version.

runt. Ex tota etiam historia constat, quam exiguis viribus Catholici bellum suscipientes valuerint, quanto animo, quantaque virtute rem gesserint, quam mirandas victorias obtinuerint, ad quantum discriminis reginæ, regiorumque potentiam deduxerint: quam utrinque fuerit dimicatum ad Ibernicæ, et Anglicæ nobilitatis internecionem, et Catholicos non hostis armis, sed dolis, et maxime suorum defectione, et perfidia, inedia, et universo pæne regni excidio coactos, pacis conditiones accepisse. Supersunt nunc acta sub Jacobo rege referenda.

FINIS TOMI TERTII.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

COMPENDII HISTORIÆ CATHOLICÆ IBERNIÆ.

TOMUS QUARTUS.

Quantas Ibernia calamitates sub Henrico, Edvardo, et Elizabethâ regibus Angliæ bello, paceque pertulerit, tribus superioribus tomis est explicatum. Nunc ad exquisita molimina, tartareaque inventa describenda, quibus Angli, Jacobi Rege. Iberniæ Catholicos, sacrosanctamque Christi Jesu religionem delere conati sunt, toto pene terrarum orbe inscio; contra, Ibernorum pro Christiano nomine retinendo labores, atque conatus referendos stylum, pugillaresque sumamus. Quæ sanè Catholicæ religionis afflictio, sicut est varia, vehemens, Phalaris tyrannide truculentior, et omnium opinione major, ita relatu, scituque dignissima. Eam præsente tomo summâ fide atque brevitate perstringemus, opus in libros tres dividentes, quorum primo de quatuor persecutionis punctis principalibus agitur; secundo quintum continetur; tertio tyrannidis aliqua exempla referuntur.

TOMI IV. LIBER I.

DE QUATUOR PRIMIS PERSECUTIONIS PUNCTIS PRINCIPALIBUS.

CAP. I.

Summa persecutionis relatio.

Summa persecutionis in quinque punctis exequendis consistit. Primum, ut omnes Catholici Iberni tam veteres quàm novi, tam Ibernicæ quàm Anglicæ factionis qui virtute et militaris artis scientiâ pollere videban-

tur, perdantur, vel affecti supplicio summo vel in carcerem conjecti vel in exsilium relegati: Secundum, ut cæteri armorum exercitatione, litterarum palæstrâ, Religionis Catholicæ ritibus prohibeantur, sacerdotibus expulsis. Tertium, ut vectigalibus, fortunisque spoliati ad pauperiem redigantur, et muneribus publicis, atque rerum administratione abdicentur, in eorum locum Anglis atque Scotis suffectis. Quartum, ut hæreticorum templa frequentare et cæremonias profiteri,|| regemque Jacobum [206.] esse Ecclesiæ suorum regnorum caput, et principem jurare cogantur. Quintum, ut in regni conventibus, quod Parlamentum vocant, in sacerdotes, eorumque receptores, atque protectores, quàm sævissimæ leges introducantur. Quibus viis quinque, Angli Catholicos atque Catholicam Religionem in Iberniâ evertere summoperè laborant, callidè tamen, quoad fieri potest, quasi aliud agant, idque tantùm intendant, quod regis, reipublicæque intersit, non quod Christianæ fidei obsit. Unde totius insulæ ingens perturbatio, et interitus nascitur. Quæ omnia apertissimè constabunt ex his quæ dicimus, aliorum calamitates, aliarum iniquitates, varia regis, atque proregis edicta, sæcularium et ecclesiasticorum virorum, dicta, facta, mortesque referentes.

CAP. II.

Regis edictum in Catholicam Religionem.

PRINCIPIO Jacobus Steeuvardus Scotiæ rex in Angliam regnatum accitus quemadmodum demonstravimus, cùm pristinum fœdus cum Hispaniæ rege confirmasset, omnibus principibus Catholicis Catholicus esse et fore videbatur. Ac O'Nellus quidèm et Rothericus O'Donellus, aliique magnates Iberni sacras ecclesias concinnare, religiosorum cænobia reædificare, et divinum cultum ad pristinum statum, splendoremque restituere, non prætermittebant. In Iberniâ terra coli, rei rusticæ opera dari, ædificia construi, ii, qui inediâ pulsi exteras gentes petiverant redire, omnium rerum copiâ abundare cæperunt, omnes post longum et acerrimum bellum ocio, et tranquillitate gaudentes ingenti lætitiâ perfundebantur. Tum verò Jacobus post Angliæ Scotiæque res compositas in iis ne ullum religionis vestigium relinquere conatus, ad Iberniæ fidem conterendam, et Catholicos extirpandos omne studium, omnemque cogitationem vertit. Primum anno tertio, quàm in Iberniâ et Angliâ regnabat, hoc edictum promulgari imperat, ejus executionem suis ministris injungens, quod ex Anglo sermone in Latinum a nobis translatum, ita se habet:

Edictum.

PER Regem. Cum fuerit allatum nobis, nostros in Iberniæ regno subditos ab obitu dilectæ nostræ sororis Elizabethæ reginæ falso quodam rumore inter

eosdem temere divulgato, et dissipato ita deceptos esse, ut existiment nos illius opinionis, et ingenii esse, ut eis religionis optionem faceremus, seu daremus conscientiæ libertatem, scilicet libertatem legibus, atque statutis istius regni, atque adeo religionis concordiæ, quam nos semper constanter professi sumus, contrariam: eoque effectum esse, ut non solum nos negligentiores, et minus soliciti judicemur in administratione, tam Ibernicæ Ecclesiæ, quam aliarum Ecclesiarum, quarum suprema cura nobis incumbit: sed etiam complures subditorum nostrorum in isto regno jam firmiter animo constituant, et conentur, in hac superstitiosa contumacia permanere: atque Jesuitæ, Seminaristæ Sacerdotes, aliique Sacerdotes, et episcopi aliena potestate instituti, qui per diversas regni partes in latebris hactenus delituerunt, nunc tandem audacius, et arrogantius emergentes, seque jactantes, ritibus suis utantur; nos autem, leges
[207.] nostras, religionemque contemnant:|| propterea nobis quidem visum est, omnibus dilectis nostris in Ibernia subditis patefacere, et significare, nihil unquam in posterum admittere tale, quale (justa indignationis causa) eo rumore, ab ejusdemque rumoris auctoribus circumfertur, vel quo possit aliquis spem concipere, et habere toleratum iri aliam religionem, quam quæ verbo Dei est consona, nostrique regni legibus stabilita. Itaque præsentium literarum oraculo animum nostrum, atque voluntatem omnibus nostris in isto regno subditis expandentes, stricte præcipimus, et imperamus, ut post hac omnes, et singuli suas parochiales ecclesias, aut capellas frequentent, et inibi officia divina, verbique expositionem omnibus dominicis, aliisque festis diebus auscultent juxta regulam, et mentem legum, sanctionumque nostrarum, alioquin in pænas, et coerciones, quæ dictis statutis continentur, quasque rigore exequendas esse volumus, incidant.

Cum sit etiam nobis exploratum, multos Jesuitas, Seminaristas sacerdotes, aliosque sacerdotes, auctoritate alienâ inauguratos, per idem regnum huc illuc divagantes, non solum id intendere, ut subditos nostros ad superstitiosas suas Cæremonias amplectendas seducant, sed etiam maligne machinari, quomodo et ab officio eos avertant, studentes tam religionem, quam civilem administrationem nostram illis improbare, sibique litium, et causarum conciliationem adjudicantes tam ante quam post definitivas in nostris curiis latas sententias. Ideo declaramus, sancimus, atque promulgamus, voluntatem nostram regiam et placitum esse, ut omnes Jesuitæ, seminaristæ sacerdotes, et alii sacerdotes quicumque, creati, et initiati auctoritate derivata, seu quomodocumque a Sede Romana, ante diem decimum Decembris proxime sequentis ex isto nostro Hiberniæ regno discedant; nec in posterum ab eodem decimo Decembris die ulli Jesuitæ, seminaristæ sacerdotes, aut alii sacerdotes, auctoritate aliena promoti ad sacros ordines, in memoratum nostrum regnum revertantur: alioquin illis indignationis, et iræ nostræ pænæ, aliæque pænæ, et coercitiones, quæ legibus, et statutis istius regni possunt, et debent infligi, irrogentur. Insuper eisdem stricte inhibemus omnibus, et singulis in isto regno subditis recipere, aut fovere quoscumque Jesuitas, seminaristas sacerdotes, et alios sacerdotes, qui post dictum diem decimum Decembris vel in isto regno permanserint, vel in illud, aut in aliquam illius partem denuo rediverint contra imperium præsentis nostri edicti.

Quin etiam si aliqui Jesuitæ, seminaristæ sacerdotes, aut alii sacerdotes a dicto die Decembris decimo sponte in isto regno manserint, aut ad illud, vel ad aliquam ejus partem remeaverint, aut si aliqui ex dictis nostris subditis eosdem sacerdotes, aut Jesuitas, in hujus nostri decreti contemptum, exceperint, aut protexerint, expandimus, stabilimus, et jubemus, ut tunc omnes, et singuli nostri prætores, præfecti, judices, lictores, comistabiles, aliique fidi subditi summa diligentia incumbant ad capiendum corpora, vel corpus omnium, et singulorum Jesuitarum, seminaristarumque sacerdotum, et aliorum sacerdotum, externâ potestate insignitorum; corporaque, vel corpus deprehensorum, eosdem deprehensos, et eorum singulos, in tutos, atque duros carceres detrudant, donec

noster prorex, vel ejus munere fungens, e sententia consiliariorum istius regni, quam ipsis prudentia præscripserit, in illos animadvertat.

Verum enim vero si aliqui eorundem Jesuitarum, sacerdotum seminaristarum, aut quorumlibet sacerdotum, post, vel ante dictum decimum Decembris diem, apud proregem, eumve, qui vicariam illius operam præstiterit, gubernatorem, aut quemlibet consiliarum summi isthic nostri consilii sese dederint, atque adeo voluerunt ecclesiam nostram rite frequentare secundum regulam, et mentem nostrarum legum, ipsis, et ipsorum singulis Jesuitis, seminaristis sacerdotibus, et aliis sacerdotibus qui sese ita subjecerint, quique fuerint ita assensi, [208.] quamdiu in hac unanimitate permanserint,|| liceat in isto regno manere, et morari, in illudque reverti, ac omnibus nostrarum legum, et regii patronicii beneficiis frui tam libere, et abundanter, quam aliis nostris subditis. Datum ex regia nostra Westmonasteriensi, quarto die Julii, anno domini millesimo sexcentesimo qninto, tertio vero nostri, regni Britanniæ, Galliæ, et Hiberniæ, Scotiæ autem trigesimo nono. Vivat Rex.

Hæc sunt edicti verba: cui, quòd ait ex Iberniæ legibus, sacerdotibus atque Catholicis pœnas irrogari fides habenda non est. Nunquam enim Iberni tales leges tulerunt, vel per alios latis obtemperarunt. Verum quidem est ab Anglis fuisse conditas, sed ab Ibernis nunquam receptas. Unde contentiones, quæ totâ nostrâ historiâ continentur, sunt secutæ.

CAP. III.

Aliquot morte puniuntur.

Regium edictum Angli properant executioni mandare, tam in sacerdotes quàm in illos, qui sacerdotibus victum suppeditabant bacchantes. Johannes Burkus eques genere nobilis, pietateque et aliarum virtutum ornamento non obscurus, sacerdotum patronus clarissimus habebatur, nec injuriâ. Britas ejus castellum erat instar Ecclesiæ, quò et sacerdotes ad Missarum solemnia celebranda, et populi finitimi ad Missarum sacra audienda confluebant. Vbi cùm quodam die sacerdos sacrum celebrant, ab Anglis equitibus castellum repentè obsidetur. Obsidionem Johannes, donec sacerdos sacrum peragat, sustinet. Cùm verò sacerdos sacris vestibus exutis, laicas induisset, ut moris est, inter populum quasi sæcularis exiens a Protestantibus cognitus deprehenditur. Johannes equum conscendens familiâ armatâ sacerdotem Protestantibus ademptum in libertatem asserit. Ob quod a quinque cohortibus in eodem castello, brevi post obsidione vallatur. Contra quarum oppugnationem castellum dies quindecem tutatus cum quinque tantum comitibus, denique fame premente noctu per medios hostes erumpens, Johanne O'Hollochano amisso cum reliquis quatuor incolumis evasit.

Paucis post diebus Siurii rupe (Carraig na Siuri) quod est Urmoniæ comitis, municipium, a Protestantibus captus* in urbem Lomnacham mittitur. Ubi cæci carceris caligine fætoreque multos dies afflictus, cùm Protestantium concionatorum dogmata renuisset audire digitis aures obstruendo, et vocem contra efferendo, baronisque titulum, alia præmia, et suam vitam Catholicæ Religioni posthabuisset, ultimo supplicio fuit affectus.

Duœ fæminæ postulatæ, quòd eum occuluerint in ardentes flammas vivæ conjectæ feruntur, altera Siurei rupe, altera Manapiæ. Duæ, Lomnachæ ignibus urendæ traduntur insimulatæ, altera, quòd dixerit regis leges iniquas esse, altera, quòd sacerdotem absconderit. Ab aliquibus memoratur Loch-Dergæ Prior postquam Anglorum sectas, amplecti audacter recusavit non mediocri pretio multum rogatus, suspensus et in
[209.] partes sectus; et similibus de causis alios periisse proditur.||

CAP. IV.

Primum Persecutionis punctum. O'Nellus, et alii tyrannidem fugiunt.

Quo tamen terrore cæteri Iberni a religione Catholica profitenda nihil amoventur. Quod Angli animadvertens, et rati ob hujus edicti executionem non minus cruoris diffundendum fuisse, quam ob similem causam fuit effusum, Henrico, Edvardo, et Elizabetha regnantibus, nisi periculum tempestive præventum sit: rationem ineunt hunc obicem sine bello, et vulnere removendi juxta primum principale persecutionis punctum, ut summi viri in Fide, et Catholica religione constantes, belli scientia, et rerum gestarum fama clari sensim, et furtim excidantur. Itaque O'Nellum, O'Donellum, et alios Ibernicæ partis sequaces, ac eos etiam Anglicæ factionis fautores, in quibus plus virtutis, et animi Christiani residere putabant, dissimulatè, et quasi aliud agentes statuunt de medio tollere vel occisos, vel in carcerem detrusos, vel relegatos. Quominus videantur id agere causa labefactandi Religionem Catholicam, artem, qua magnates Catholicos læsæ Majestatis reos agant, machinantur. Christophorum Sanlaurentium Hotæ baronem Anglo-Ibernum, hominem non modo factionis Anglicæ solicitum, sed etiam schysmaticum jubent, ut illos ad rebellionem invitet, seque faciat de conspiratis certiores. Christophorous (ut fama fert) ex Ibernica fac-

* About the year 1610. Hibernia Dominicana, p. 565. Analecta Sacra, ii. p. 163, 181.

tione O'Donellum, et Mac Guierem, et ex Anglica Dalræ Baronem sua calliditate decepit, ut animi sensum incautius exprimerent, O'Nelli prudentissimi senis pectus explorare nou ausus. Qua re cognita Angli O'Nellum, O'Donellum, et alios capere constituunt. O'Nellus a quibusdam Anglis amicis edoctus ipse, O'Donellus et Mac Guier in Gal-

* The following letter, now published for the first time, throws some light on the state of Ireland after the Royal proclamation of 1605, down to the flight of the earls. It was addressed to some Jesuit, perhaps Father Henry Fitzsimon:

"LITTERÆ EX HIBERNIA, AD P. H.

"Cum videatur queremoniis nostris V^{am} R^{am} hactenus fidem non adhibuisse indeque eos vel neglexisse vel iis quorum interest non exposuisse: nolui has præsentes sine publicâ fide consignare ne forte idem de iis contingeret.

"Noverit ergo R^{am} V^{am} post publicam inter Regem nostrum et Regem Hispaniæ pacem Neroniana apud nos restituta esse tempora. Primum enim edictum prodiit 28 Septembris, 1605, ut intra decem dies ex toto regno proriperent se sub pœna capitis Jesuitæ, sacerdotes, seminaristæ. Si eos deinde aliqui in domum reciperent aut alerent aut alloquerenter, aut non proderent in propriis suspenderentur portis. Duo florenorum millia proposita ei qui Jesuitam, mille qui alium sacerdotem produceret, aut domos quas frequentarent, indicaret. Famuli sacerdotum intercepti tandiu flagris crudeliter sunt cæsi, donec quæcumque possent manifestassent.

"Equitum turmæ indagandis grassatoribus et Presbyteris emissæ ut ex Martiali quam vocant lege, quos deprehenderent e vestigio indicta causa de arbore suspenderent. Illi autem circumfusi vias agros, domus obsidere, viatores quos placuit tollere, sese inter se crudelitate superare cæperunt. Difficile dictu est quot hac ratione enecti. Cum nihil tale per leges regni fieri exporteret, proceres supplicarunt, ut non ita ex libidine privata, sed ex jure publico subditi tractarentur. Sed care illis hoc stetit. Plures enim repente incarcerati, reliqui domum, donec requirantur remissi: omnes acriter reprehensi quod ulla jura aut leges Regiæ prærogativæ (quam esse irrefragabilem decuisset) opponere sunt ausi. Hanc autem prærogativam esse regis, decretoriam et ab omnibus comitiis independentem sententiam quæ deinceps pro lege, proque ratione habeatur, necesse est.

"Omnibus in regni provinciis, civitatibus et locis quotquot erant helluones, decoctores, ære oppressi hoc tempore Catholicorum bona sibi prædam proposuerunt. Hanc autem ad scelera licentiam variis fraudibus, corruptionibusque aucupantur, ut scilicet evadant regii quæstores. Id vero muneris adepti, gestientes prodeunt, et regis nomen ambitiose reboantes viam vi quocumque lubet sibi efficiunt. Nihil fores, claustra, muri præpediunt: nihil fœminarum gemitus, infantiumve ejulatus, flectunt. Recluduntur omnia, et quod pretiosum seponitur; quod vero vile in plateam aut ignem ejicitur. Schyphi mensales exportantur pro calicibus: gemmæ omnes pro agnis dei diripiuntur. Quidquid profanum est, in rem suam facunt sacrum, et quidquid sacrum auferunt, et faciunt profanum.

"Monetæ apud nos arbitrariæ sunt pro commoditate cujusque quæstoris. Si is qui mulctatur non èsse se solvendo parem asserat, itur ad domum ipsius: quæcunque sunt in supellectili, in pecoribus, imo in scriptis æstimantur vilissimi, ut fisco satis superque fiat. Hinc divites repente depauperantur, nec tamen audent obmurmurare. Plebei vero ad decem quid arres, quoties absunt a templis condemnantur; sed dum viti contra doctrinam et consuetudinem suam, festa multiplicant, nihil in fortunis pauperum non emungunt.

liam trajiciunt.* Ubi legatis Anglis eos regi suo restitui petentibus Henricus Quartus Galliæ rex respondit, regiam dignitatem dedecere, alienigenas fuga salutem petentes itinere prohibere. Ita in Galliam Belgicam profecti ab Alberto et Elizabetha serenissimis Archiducibus humanissimè, et honorificentissime sunt excepti. Inde Romam cum se contulissent, a rege Catholico ad victum non parce adjuvantur O'Nellus per singulos menses quingentis nummis aureis, O'Donellus totidem, Mac Guier, et reliqui, qui sunt illos secuti, pro suis quisque meritis: Pontifice maximo quoque opem ferente. O'Donellus, et Mac Guier brevi tempore beneficio fruuntur vitæ munere defuncti, ille Romæ, hic

Captivi jam tenentur episcopus unus, vicarius generalis unus, religiosi aliquot, plurimi sacerdotes, ingens numerus ex omni ordine laicorum. In una tantum civitate senatores successive quinque, (quia noluerunt nefarium nuncupare juramentum in adeundo Prætoratu) alterius item in ipso postremo festo Paschatis (quo Catholicè communicarunt) facile triginta in ergastulum sunt contrusi, pecuniaria insuper gravi irrogata solutione. Ad horum clamores, ut etiam ad reliquorum Catholicorum obtestationes, nulla est exauditio, imo potius cachinnus et exultatio. Sed et illustrissimus comes Tironensis, Mardocheus Catholicus, varie prius oppressus, nunc autem a prorege citatus Dubliniam advenit: malealiquid præsagire non juvat; hæreticorum vero erga ipsum malitia, et inveterata fraus, saltem ut ipsi timeamus imperat.

Cum autem aufugerint mercenarii, partim delitescunt operarii reliqui, etiam vestri (quos fatemur enixius quæri), Patres: Quod mirum est Drogheda, frequens emporium, fideique hactenus tenacissimum, ad templa hæreticorum, pene totum (vix enim duodecim constiterunt) hâc ultima quadragesima concesserit? Sed cum de iis qui apud vos in Belgio studuerunt, præcipuam spem concepissemus, ecce muni et ipsi (ut inquiunt egestate compulsi domum remeant, et (horrescit res animus ducere) non longe absunt aliquot a ruina.

"Ergo caritatem reverentiæ vestræ antiquam obtestamur, ut hæc curet patefieri Patri et Pastori orbis terrarum; de quo, ante annum tantam nobis spem peculiaris in nostram gentem affectûs tu ipse peperisti: ut si aliud nolit, saltem suis, et aliorum principum Christianorum æris, persecutionis hujus atrocitatem mitigare nitatur; utque non gravetur, tali ratione manifestare, se nostræ calamitatis habere sensum: ne sicut distantia, ita etiam ejus sollicitudine videamur avulsi.

"Maxime vero pro virginibus castitatis voto obstrictis supplicamus ut vestra communi cura suffragium aliquod in illis partibus habeant, ne fragilis sexus, adminiculis pietatis destitutus naufragium extimescendum patiatur.

"Quamvis paucorum tantum, qui hoc præsenti tempore una fuimus, suffragia subscribantur; omnium tamen in ista et in plura, et majora, quæ nec dici nec credi valeant, consensum impressus liber adjunctus manifestabit.

"Dublinnia, Maii, 1607."

Subscripserunt. { Episcopus unus,
Vicarius Generalis unus,
Eques auratus unus,
Sacerdotes Sex.

With this detail of relentless persecution before us, it might not, perhaps, be deemed so unaccountable, as many writers have imagined, why the earls should have conspired against such tyranny, or have fled from it, though not guilty of any conspiracy, except their attachment to the Catholic faith.

* September, 1607.

Genuæ* Hispaniam petens. Dalrus baro, qui nihil adversi timebat, donec fuerit in carcerem, et vincula conjectus, summa difficultate effugit, magnosque labores pertulit priusquam incolumitatem fuit adeptus partim amicorum precibus. Cormakus O'Nellus cum accersitus Dubhlinnæ se exhibuisset, in Angliam missus in Londinam arcem custodiendus conjicitur. O'Kahanus vocatus in judicium se distulit sistere, veritus id, quod erat, ne eadem cum Cormako pœna plecteretur. Quem Angli diu capere frustra laborantes in suas artes vertuntur. Erat eques Anglus O'Kahani compater quem O'Kahanus gentis suæ more spiritualem affinitatem incredibili observantia, et honore colentis, magni faciebat, valde diligebat, et beneficiis ornabat, eidemque plurimum confidebat: et ita ad cænam ab eo invitatus non dubitavit, compatris fidei sese committere. Anglus ne nauci quidem œstimans totam Christianam religionem,|| [210.]
nedum spiritualem cognationem, inquirenti Anglorum manipulo ex composito O'Kahanum tradidit. Qui detrusus est in eandem cum Cormako custodiam.

CAP. V.

O'Dochartæ motus.

CÆTEROS optimates labefactandi cupidi Protestantes, multos contumeliis, opprobriis, et injuriis afficiunt. Cathirium O'Dochartam Inisonæ principem, de quo superius mentionem fecimus, vigesimum circiter annum agentem, quòd O'Nelli fugæ fuerit conscius, prorex arguit, asperis atque contumeliosis verbis exagitans. Georgius Paletus Luci præfectus Anglus eques Auratus conviciis onerat, minans se facturum, ut ille laqueo suspendatur. O'Docharta tunc injuriam dissimulavit, Paletum armatis stipatum nudus militibus aggredi non ausus. Brevi tamen vindictam sumpsit. Eo die oppido Luco egressus clientium manum comparat, cum quâ sub gallicinium reversus, vigiles, circitoresque improviso circumventos trucidat, Paletum, et alios Protestantes occidit, oppidum diripit, et incendit: uxorem Pseudoepiscopi civitatis captam pretio commutat, Catholicos incolumes ad unum dimittit. Cuilmorem maritimam arcem, quinque passuum millia distantem, quam Anglorum præsidium duodecim tormentorum machinis instructam obtinebat, repentinâ irruptione capit, in eâque præsidio collocato Felmium Mac Davetum præficit; et magnus motibus per Ultoniam excitatis bellum statuit ducere usque ad adventum O'Nelli, O'Donelli, O'Sullevani, reliquorumque exulantium, quos a Christianis principibus adjutos auxilio redituros sperabat: a principio Aprilis anni millesimi sexcentesimi octavi per menses quinque†

* In 1608, July 28—August 12. For the supposed conspiracy, and flight of the earls, see Four Masters, and Mr. O'Donovan's copious notes, pp. 2352–2357.

† Only from May 3 to July 18, 1608.—*Four Masters*, pp. 2361–2363.

rem ita gerens, ut prædis, et excursionibus multum Protestantibus offecerit, sæpè cum illis fuerit velitatus, levesque pugnas commiserit. Ad quod bellum suscipiendum movebatur præter memoratas injurias tum quod cum Ibernis Anglicæ factionis non minus crudeliter, quam cum cæteris, Angli agebant, tum tyrannidis magnitudine, cujus vacationem nulla res prætər bellum afferebat. Jam verò Richardus Vinkel Anglus eques Auratus Iberniæ castrametator quatuor militum millia ducens arcem illam, cui Felmius præerat, obsidet. Felmius ratus se parvo præsidio munimentum loci natura non satis munitum, diu non posse defendere, nec O'Dochartam opem laturum, quod militum numero inferior erat castrametatoris exercitu, ignem injicit arci, duabusque navibus onerariis plenis tritici in commeatum missi Luci præsidio, quas ceperat. Duo quoque millia librorum hæreticorum quæ Luci Ministropiscopi, erant, in exercitus conspectu in ignem consumenda injicit, spretis centum argenti libris quibus eos Pseudoepiscopus redimere cupiebat, et ipse duobus phasellis cum militibus fugit, tormenta partim secum deferens, partim dejiciens in mare. Cujus facti O'Dochartam, qui statuit Felmium obsidione liberare, pœnituit. Beartam quoque arcem castrametator obsidio vallat, ubi erat Maria O'Dochartæ uxor Præstonis vicecomitis filia. Arcem Monachus qui illam tenebat, prodit, et ipse simul fidei nuncium remittit pactus tamen, ut præsidiarii incolumes dimitterentur: quibus Anglus fidem suâ religione servavit alios in vincula detrudens, alios pretio commutans, et Mariam Vicecomiti fratri, qui factionis Anglicæ
[211.] erat, custodiendam tradens. Inde castrametator ad direptionem,|| atque depopulationem agrorum, quos O'Docharta possidebat vertitur. Quo conatu illum O'Docharta prohibere insistit, mille, quingentosque armatos ductitans non longè ab hoste stativis collocatis. Plerique castrametatoris milites Iberni, et Anglo-Iberni Catholici erant, sed à sacerdotibus Anglicæ factionis non bene docti existimabant, sibi licere pro principe protestante contra Catholicos pugnare, dum in spiritualibus non haberent cum hæreticis communionem. Ex horum principibus erat Henricus O'Nellus cognomento Junior, qui antea sub O'Nello in hæreticos fidè, et acerrimè dimicaverat. Ad locum, qui Keannhuir nominatur.* O'Docharta in illud castrorum cornu, quod Henricus tenebat, cum quingentis armatis noctu facit impetum: vallum subitò transgressus vigiles atque custodes interimit: prima tentoria repente circumit, et incendit: stragem undique edit: mox in Henrici tabernaculum irruit, quò etiam regii milites semisomnes pavidi, et inermes ex aliorum tabernaculorum clade pervenerant. Hic atrox pugna committitur. Incipit Henricus suos consolari, confirmare, adque se tuendos, et sociorum necem ulciscendam hortari, hostis impetum fortissimè dimicando sustinere, laborantibus subsidium ferre; O'Docharta contra suos crebis exhortationibus ad præliandum accendere, pavidis addere terrorem, ad Henricum, cujus vocem confirmantis audiebat, accedere. Henricus suis loco cedentibus Catho-

* Kinnaweer, in the north of the parish of Kilmacrennan.

licis undequaque circumvenientibus fortiter prælians, multisque vulneribus affectus exanimis sternitur. Superstites in castrorum frontem, ubi castrametator erat, fugiunt. Castrametatorem, et exercitum totum ingens pavor invadit: nonnulli castris desertis sese fugæ mandant: omnesque fugituri videbantur, nisi O'Docharta suorum paucitati timens, receptui canere, pedemque referre jussisset. Accepto damno castrametator perculsus ex plano in præsidia confugit. O'Docharta pagos, quos Henricus possedit, ingressus prædatur, atque devastat. Per Drumorium lacum in insulam lintribus, atque pontonibus vectus arcem expugnat, atque diripit. Rursus castrametator viribus refectis, majoribus copiis conscriptis, uberioribus Ibernorum auxiliis accitis contra O'Dochartam facit expeditionem. Auxiliis præerant Nellus O'Donellus Asper, et Mac Suinnius Tuethius. Quorum viribus O'Docharta ratus suas esse impares in Beatham sylvam sese cum multis divitiis abdit. Quò erant omninò itinera tria, quibus hostes poterant illum aggredi, quæ simul regii arripiunt exercitu diviso in tres partes inter tres duces castrametatorem, Asperum et Tuethium. O'Docharta quoque suis copiis longè minoribus tripartitis tria simul itinera obsidet. De quibus ab utrâque parte dies circiter triginta missilibus contenditur non multis utrinque interemptis. Denique castrametator commeatu deficiente in præsidia redit. Quem O'Docharta secutus angustiis illis loci relictis per regios excursiones facit. Sub hoc tempus Asper in eam suspicionem Anglis venit, quòd esset cum O'Docharta in bellum conspiraturus. Ob quod primum in Iberniâ custodiæ mandatus, inde in Angliam transmissus in Londinensi arce detinetur.* Aliquot deinde diebus elapsis Anglus quoque prorex, et Clanrichardæ comes majoribus copiis conscriptis castrametatori suppetias veniunt. O'Docharta ratus se esse imparem utrique exercitui, siquidem utrolibet erat inferior numero militum, in tutiorem locum sese recipere constituit, bellumque tantùm ducere, donec superstites Ibernicæ juventutis ex Ibernicâ factione, qui ex variis regni angulis ad illum iter habebant,|| perveniant, justumque exercitum habeat. [212.]
Cùm compositis ordinibus agmen duceret, sub lucis exortum hostis illum assequitur: sed missilibus utrinque aliquandiu pugnato rursus redit, nullo memorabili accepto, vel illato damno. Aliquot post horis occurrit hostilium bombardariorum ala O'Dochartæ agmen eminus plumbeis glandibus carpens, in quam O'Docharta alteram imperat mitti: cum quâ ipse quoque animosus juvenis præter concilium, et senioribus inscii ex agmine descendens duplici tragulâ confossus solus occumbit intra duas horas, quam fuit absolutione sacramentali peccatis expiatus: cujus infausta nex bello exitum omnium opinione celeriorem attulit. Namque cæteri præter paucos duce destituti in optantium, et invitantium Anglorum gratiam, ut primum quisque potuit, rediverunt.

* June 24, 1608. Died in prison in 1626.—*Four Masters*, p. 2365.

CAP. VI.

Aliquot, qui fidem deserere noluerunt, animæ amissione puniuntur.

Ex his, qui illis reconciliari tam cito noluerunt, fuit Felmius Mac Devitus, qui brevi post, insidiis proditus, multisque vulneribus affectus proditur, deprehenditur, et adhibitâ curatione, cum convaluisset, in proregis conspectum producitur. Cui prorex "ubinam" inquit Felmi, sunt divitiæ, quas Luci et aliis in locis, regis subjectis abstulistis. "De illis rebus" "inquit Felmius" quæ militibus obtigerunt, nihil habeo certi;" eæ verò quas O'Docharta sortitus est, apud me sunt. "Restituas" "inquit prorex," res suas, regiis subjectis malè ablatas." "Equidem non ignoro "inquit Felmius" quæcumque cæperit O'Docharta, jure belli, sanctæque religionis Catholicæ legibus illi deberi. Cum tamen non sint opus O'Dochartæ jam in cælo profecto, ubi divitias æternas sibi comparavit, ea tibi reddam sed eâ lege, ut mihi incolumitatem concedas, potestatemque facias in Hispaniam, Galliam vel Belgium migrandi. "Reatus" inquit prorex, omnes tibi dimittam, veniâ te donabo, honorificentissimisque præmiis afficiam eâ conditione, ut a tuæ religionis erroribus aversus, regis legibus assentiaris, religionem profitearis, et eundem esse ecclesiæ suæ principem jurejurando confirmes, ut de more faciunt omnes ejus subjecti, animi sedati, et a perturbationibus liberi." "Certe," prorex "inquit Felmius" intempestive tantum mihi scelus suades, ut postquam dominum meum naturalem amisi, fortunarumque omnium jacturam feci, Deum etiam mihi infestum reddam, ut et in hoc sæculo vitam miserrimam degam et in altero pœnis œternis crucier. "Homo stolide" "inquit prorex" longè falleris opinione. Ego tibi veram religionem in cælum ducentem suadeo: utilior et indulgentior dominus rex erit, si legibus ejus obtemperas, quàm fuit adolecentulus tuus temerarius, qui est scelere suo perditus, majoraque dona dabit, quám unquam possedisti. "Execror inquit Felmius" omnem hominum gratiam, omnia præmia, omnia bona mundi, quæ me avertant a fide meâ Catholicâ, Apostolicâ. Romanâ, quam in sacro baptismatis fonte sum professus, quam semper inviolatam conservavi, quam in hâc insulâ a Divo Patritio Dei servo, et
[213.] homine sanctissimo divinitus satam,|| multisque miraculis confirmatam omnes mei majores syncere pureque solverunt. Age! adhibe tortores, in hoc corpus quàm crudelissimis cruciatibus sævi! Ego illud pro Christi Jesu nomine, fideque tuendis, proque meis piaculis abluendis offero. Tibi verò summas Deus grates ago, quòd illa mihi dies illuxerit, in quâ pro te sanguinem effundere possim, qui tuo sacratissimo mortalium sordes eluisti Ob hæc dicta, prorex irâ percitus jubet rogum con-

struere, patibulum erigere, milites adesse supplicio cernendo. Felmius cum intrepidus animo et vultu hilaris ad summum gradum scalarum quibus in furcam ascendebatur, jussus pervenisset, Catholicos omnes qui aderant, etiam atque etiam vehementer rogat, ut pro ipso preces ad Deum offundant. Mox imposito laqueo collo, e scala devolutus a tortore, paulisper pendet: nondum bene strangulatus scisso fune in terram dimittitur, ubi pedibus sese accepit: illumque carnifex prosternere frustra conatur, donec alii tres illi veniant auxilio, quod magnæ fuit astantibus admirationi (erat enim viribus validus, sicut et elegans staturâ facieque pulcher) illico ejus pudenda evulsa tortor in ignem dejicit; postque cæso ventre ilia. Nihilominus martyr eundem læti vultus, vocis quæ habitum nunquam mutavit, Catholicos semper rogitans, ut ipsnm orationibus juvarent: circumstantibus cum hoc magnam commovit admirationem, tum terræ motus ortus dum martyr afficiebatur supplicio ingentem terrorem incussit. Cum carnifex pectus cultro secaret, extremam vocem emisit Catholicorum orationes implorans tortoremque petens ut celeriùs munus impleret. Tandem corde a tortore evulso, in flammamque projecto Creatori spiritum reddidit Leffiriæ 27° die Septembris, A.D. 1608. Sub idem tempns Johannes O'Kahani filius, qui huic bello interfuit similem mortem cogitur subire Dunganninæ, dum regis principatum in ecclesiâ jurejurando confirmare non vult. Ibidem Donato Mac Criedio, O'Kahani capellano hæreticus vitam et ecclesiastica beneficia ut Catholicam ecclesiam desereret, pollicetur. Quam conditionem cum Donatus incunctanter contempsisset, patibulo suspensus in membra dividitur. Per eosdem dies alii multis in locis eadem de causâ morte plectuntur. Raymundus O'Mellarcus præfectus provincialis ordinis Seraphici in Ibernia, qui iisdem motibus interfuit, diu diligentissimè ab Anglis, centurione et optione circumvenitur. Hunc stricto pugione confossum prosternit; illi facit optionem utrum malit ferro cum ipso congredi, an ipsum liberum dimittere? Centurio consultius esse judicat, periculum evitare, quam illum aggredi, qui unum se duobus parem esse credidit. Raymundus hoc et aliis periculis declinatis in Hispaniam secessit; ubi hæc ab eo magnâ parte Hispanicè scripta vidi.*

* The Four Masters state, in general, "that at this time many of the chieftains of the province, too numerous to be particularized, were put to death."—p. 2363.

CAP. VII.

Iberni in externa bella missi.

O'DOCHARTÆ motibus pacatis Ibernam juventutem, quæ ad utramque partem confluxerat, Angli suis dogmatibus obstaturam rati, copias ex electissimis totius regni juvenibus conscriptas Suetiæ regi hæretico contra Poloniæ regem Catholicum auxilio mittunt, nunquam redituras
[214.] augurati. Iberni apud Suecum quandiu a marinâ jactatione reficiebantur,|| commorati, ad Polonium transierunt,* pro fide, non in eam, signa collaturi. Hæc ad primi puncti executionem spectarunt.

CAP. VIII.

Secundum Punctum persecutionis.

QUOAD secundum punctum iis Ibernis, qui domi manserunt, armorum usu interdicitur, ne forsan armis assuefacti libentius aliquando rebellent. Itaque nobilibus equitibus tantum gladio pugioneque accinctis licet incedere.

Ut autem Catholica religio funditus extirpetur, qui est Anglis omnium consiliorum finis et scopus, cavetur ne Iberni exteras gentes petant incumbendi litteris gratiâ, et ut omnes, qui jam fuerunt peregrè profecti, in Iberniam vel Angliam revocentur. Cum enim in Ibernia Catholicorum gymnasia sint eversa, Catholicique præceptores docendi munere abdicati, nihil reliquum esse videbatur, ut Catholica fides prorsus deleretur, si Iberni prohiberentur, in exteras regiones proficisci causâ discendi sacras doctrinas. Utroque etiam studio litterario, et militari, impius Julianus imperator Christianis interdicisse traditur. Hâc de re proregis diploma extat, quod nos ita Latinitate donavimus.

Per Dominum Proregem, et Consilium.

ARTHURUS CHICHESTER—Serenissima Majestas regis domini nostri (cujus diligens studium in utilitate suorum subditorum procuranda semper vigilat) reputans præcipuum subjectorum officium, et obsequium in eo consis-

* An Irish regiment under Sir William Stanley, sent by the English to assist the Dutch rebels in 1588, also went over with their commander to the Catholic party.—" Government of Perrott," p. 112.

tere, ut et dominium suum ejusque principatum, et patriam propriam charamque tueantur, et sua regia providentia, prudentiaque prævidens ruinam universi hujus regni republicæ imminentem, his maxime temporibus, quibus diversi alienigenæ, et indigenæ perfidi (maxime ingrati regni pacem tranquillitatemque perturbare conantur, ad hæc ausa moti lue, atque infectione, recepta a sacerdotibus, atque seminaristis hoc regnum frequentantibus, et eo titulo, quod fidem, doctrinamque doceant, hominum animos ab observantia regi supremoque domino debita, avertentibus,) post longam deliberationem, utrumque, quoad fieri potest, antevertere statuit, situm periculum saluti animarum, tum excidium reipublicæ impendens, si his sacerdotibus (seditiosis nervis papæ, hostis regiæ majestatis, et ditionis ejus) subditorum conscientias afficere molestia, fidelitatemque tentare, amovendo eos a fide, et vero Dei cultu, ut superstitiosi, et idolatræ fiant. Cui quidem malo eo citius oportet curationem admovere, quod regii subditi nimis licentiose regiones exteras petant, neque, cum discedunt, eundi facultatem, aut consilium exorantes, neque, cum revertuntur, reddentes rationem ubinam fuerint, imo potius contra, moniti a parentibus suis, religionis in causa non satis æquis, interdum elegant sibi seminaria, ecclesiæ Romanæ auctoritate condita, non aliam ob causam nisi ut ibi educantur in ea fide, et religione, quæ regiæ majestati obtemperandum non esse suadet, rem plane contrariam Christianæ administrationi cujusvis regni legibus bene constituti, et ex quo occasiones omnes inducturæ in juventutis animos quamlibet religionem adversam illi, quæ publice observatur, omni conatu debent extirpati, quamvis in aliquibus casibus cum iis, qui secus facerent, clementer fuerit actum: idcirco regia majestas compluribus literis sua regia manu subsignatis, jussit nos proregem, et consilium, ut edicto publico regiam suam voluntatem hac in re patefaceremus. Juxta quod:‖ [215.]

Nos regiæ majestatis nomine, et speciali, ac expresso jussu interdicimus omnibus, et singulis regis subjectis, in hoc regno natis, cujuscunque conditionis, et status sint, præter mercatores, et nautas, eorumque institores, et discipulos, ne unquam in posterum, nisi potestate facta prius a prorege, vel ab alio principali præfecto regni hujus, ab hoc Hiberniæ regno in alia regna, terras, vel ditiones cujuscunque externi regis, principis, reipublicæ, vel dominationis proficiscantur. Alioquin incurrant pænam regiæ indignationis, et alias, quæ legibus, et statutis hujus regni similibus transgrassoribus æquissime possunt irrogari.

Prætera regiæ majestatis nomine, et imperio monemus, atque divulgamus, eum esse regis manifestum animum, ut nullus Hiberniæ regni vir illustris, aut nobilis, deinceps mittat, aut curet mittendos esse suos filios, consanguineos, vel amicos in aliquod regnum, ditionem, dominationem externi regis, principis, reipublicæ, vel moderatoris, prætextu visendi terras, literis operam navandi, vel in bello stipendium faciendi, sine potestate clare facta a prorege, vel ab alio ex principalibus præfectis hujus regni: atque nunc etiam injungimus, et præcipimus omnibus præfectis, et aliis officialibus, et ministris ordinariis portuum, locorumque maritimorum in hoc regno, ut detineant, et capiant omnes, et singulos, qui ad portus dictos, locaque maritima pervenerint animo migrandi ex hoc regno contra mentem hujus constitutionis, eosdemque conjectos in carcerem custodiant, donec dent idoneos vades sistendi se ante proregem, et consilium, ut transgressionis suæ in hac re rationem reddant.

Insuper regia majestas vigore regiæ suæ prærogativæ injungit, et imperat omnibus, atque singulis nobilibus, atque mercatoribus hujus regni, ut revocent, et reverti faciant in hoc regnum, aut in Angliam, omnes suos filios, et consanguineos, qui erudiuntur, et literis incumbunt in quocunque regno, terrave subdita cuicunque regi, principi, reipublicæ, dominationique alienis, ita ut dicti filii, consanguineique omnes, et eorum singuli intra annum unum ab hujus decreti sanctione redeant in hoc, aut in Angliæ regnum. Quod si aliquis eorum remeare noluerit ante hoc constitutum tempus, in eo casu parentes, et

consanguinei nihil ei ad victum suppeditandum directe, vel indirecte mittant sub pæna indignationis regiæ majestatis, aliorumque suppliciorum, quibus justissime possunt affligi contemptores regiæ constitutionis, et prærogativæ. Datum Dublinnii in arce regia decimo die Julii anno domini millesimo sexcentesimo decimo. Deus Servet Regem.

CAP. IX.

Prodigia quæ in Ibernià visa sunt, referuntur.

Ad tertii puncti enarrationem priusquam accedamus, hic referenda sunt ostenta, quæ in Ibernia visa vel incæptam persecutionem vel aliam cladem portendunt. Anno a virgineo partu 1610, mense Julio, in Killdariæ comitatu super tres ecclesias ad impia protestantium sacrificia celebranda decretas pluit sanguine. Postero anno mense Aprili, Muinnodæ sanguinei imbres in templum magnâ intuentium admiratione ceciderunt. Anno 1612 in Urmoniæ comitatu sanguis ab æthere dimittitur. In portu nomine Glinuila millibus passuum sex ab oppido Ochellâ, cruenta pluvia manavit. Aliqua loca Connactæ cruore a cælis fluente rigantur: Casiliæ, æstate media sole desuper undique coquente super Divi Patritii ædem nivescit. Eadem æstate ad vallem
[216.] Brethnacam|| (Sliebh Breathnach) in aere magna turba ruit similis hominibus, quæ instructa acie procedens cum duobus militaribus signis punicei coloris ducem vestibus et armis candidus indutum sequens, in densissimaque nemora sese abdens evanuit. Sub idem tempus in eadem Urmonia non procul a Keaharlacha pago (Keaharlach) duo immania plantasmata magnitudine et proceritate celsas turres æquantia, cætero corporis humani staturâ et facie, trium mensium spacio frequenter visa sunt in planum descendere, suum quodque exercitum quingentorum circiter armatorum nostræ pene magnitudinis, ducentia, magnoque clamore et armorum strepitu prælia committentia. Ipsum quoque pagum Keaharlacham ab his incensum fuisse accolis creditur. Homines hæretici, et in fide nutantes per aerem et in tenebrosas specus a malis spiritibus rapiuntur: et subitâ morte passim sternuntur.

CAP. X.

Tertium punctum persecutionis.

Nunc quoad tertium punctum; consilium Anglorum ratum non aliter in Ibernia Catholicam religionem deletam iri, quam ejusdem veneratoribus

atque defensoribus rejectis et labefactatis, et impugnatoribus accitis, in Catholicorum sedibus hæreticos statuit collocare. Itaque ingentia tum Anglorum, tum Scotorum examina ductura colonias Iberniam inundant, quibus agri et municipia Catholicis abjudicata, adjudicantur. Possessiones atque ditiones O'Nelli, O'Donelli, O'Sullevani Bearri, O'Ruarki, O'Conchuris, O'Morræ, Mac Mahuni, Mac Guieris, Mac Williami, comitis Desmoniæ et aliorum, qui pro fide tuendâ superioribus bellis, se fortissimos atque constantissimos gesserant, inter hæreticos distribuuntur. Quomodo cum Ibernicæ et Catholicæ factionis principibus fuisse actum, ego quidem non miror, cum etiam Iberni factionis Anglicæ nullam clementiam in Protestantibus comperiant. Namque hi quoque tabulas, vel publica testimonia, quibus fidem faciant vectigalium, et suarum rerum dominium ad se pertinere, jubentur exhibere. Quibus tabulæ desunt, his nec ævi longissimi præscriptio, nec possessio hominum memoria, et ipsorum etiam Anglorum dominatione in Ibernia antiquior nec chronicorum authoritas prodest. Quibus tabulæ jure, legitiméque perfectæ extant, eas trecentis fraudibus, mille modis irritas facere Protestantes machinantur : et eo colore, quod tabulæ sint infirmæ, Catholicos hæreditatibus spoliant, vel ad eas pretio redimendas cogunt factis aliis instrumentis infirmissimis, et invalidissimis, aut ex uberrimis agris amænissimis villis, letissimis nemoribus, fluminibus jucundissimis, ditissimis metallorum venis in inania regionis deserta et ingente solitudine vasta relegant, vel toto regno depellunt. Constat etiam, nonnullos protestantium in eam sententiam esse locutos, ut Iberuos omnes veteres, et novos toto regno ejiciant. Quod proculdubio fecissent, nisi timuissent se id non fuisse præstituros, cùm quod valent molestiæ, injuriæ damni, excidiis illis inferre minimè prætermittant. Quibus potissimum nervis superiores Angliæ reges ad Ibernicorum genus, et factionem extirpandum sunt usi, eosdem Jacobus in universorum Catholicorum utriusque generis, et factionis perniciem usurpat. Superius fusè satis explicuimus illam legem de jure municipali, vel civitatis ab Anglis regibus introductam|| qua veteres Iberni suas leges antiquare nolentes, [217.]
et novi veterum leges, moremque recipientes, munerum incapaces reddebantur perinde ac si hospites, et alienigenæ essent : et ii tantum, qui Anglorum legibus sese subjiciebant, sive novi sive veteres cives efficiebantur. Nunc vero Jacobus sustulit legem hanc, eandem civitatis, immunitatis, libertatis, legum, jurisque conditionem omnibus Ibernis utriusque prosapiæ, et factionis concedens, eo consilio, ut improbos, atque sceleratissimos seligeret, et remuneret; bonos vero, longe clarissimos, et honestissimos viros ejiceret, affligeret, perderet. Etenim constitutum est, qui non juret Jacobum esse fidei, et ecclesiæ in ipsius regnis principem, et caput, ne rempublicam capessat, non exerceat civilia munera : et ut ad idém jusjurandum omnes notioris nominis Iberniam habitantes adigantur. Quæ una constitutio, quantum universæ reipublicæ calamitatem attulerit, nullius est tantum ingenii flumen, nullius tanta dicendi scribendive vis, tantaque copia ut possit verbis referre,

nedum exornare. Ita Catholici prætores urbani prætura sunt abdicati: judicibus potestas officio suo fungendi adempta: causarum patroni; procuratoresque muneribus obstinere compelluntur: nulli Catholici magistratus gerere possunt: mercatores etiam novis exactionibus pecuniariis premuntur. Agricolarum, plebeorum omnium substantiæ tributis injustis exhauriuntur: nec ullus est cui onera insueta et creberrima non imponantur. Sic Iberni nunc magis quam unquam à civium munere segregantur, et malis cumulantur dum propter fidem Catholicam honoribus, dignitatibus, rerum administratione, bonorum possessione, honorificentissimo quoque gradu dejiciuntur: et in eorum locum hæretici Angli, et Scoti, quique sunt Iberni ganeones, exleges, flagitiosi, obscura, et sordidissima colluvies recipiuntur. Cujus calamitatis id satis est exemplo, quod in una urbe Corcachia per annum unum, decem prætores urbani honore sint abdicati, quia hoc regii principatus ecclesiasti jusjurandum præstare noluerunt. Ita urbium, rerumque publicarum gubernacula piis Christianis, atque prudentibus viris adempta relinquuntur hæreticis improbis et flagitiosis, qui in imbecillis fortunas impetum faciant, qui faucibus hiantibus bonorum civium opes devorent, qui Catholicorum bona privatis rapinis, et publicis vectigalibus pessundent, qui bonis omnibus pestem, atque perniciem universæque reipublicæ interitum inferant; quam aptissime huic rerum administrationi convenit illud doctissimi Boetii metrum:

Premit insontes
Debita sceleri noxia pœna
At perversi resident celso
Mores solio, sanctaque calcant
Injusta vice colla nocentes,
Latet obscuris condita virtus
Clara tenebris, justusque tulit
Crimen iniqui,
Nil perjuria, nil nocet ipsis
Fraus mendacii compta colore.

Hoc Reipublicæ excidium Catholici miserati tot malis, tantoque regni totius incendio remedium aliquâ parte adhibere conantur, et quia more majorum penes ipsas civitates est potestas eligendi magistratus, interdum urbanos prætores, aliosque magistratus creant equites Ibernos, qui, urbibus et majoribus oppidis posthabitis, in castellis suis, et arcibus ex hæreticorum vicinitate sejuncti vivunt: a quibus administrandi
[218.] potestate rursus delegatâ|| Catholici urbium incolæ civitates regunt, ita Reipublicæ malis medentes, et nefarium jusjurandum simul evitantes. Nonnunquam etiam sibi magistratus eligunt regios consiliarios hæreticos in curiâ commorantes, a quibus absentibus jurisdictione similiter demandata Catholici officio funguntur. Quandoque hæreticos homunculos genere, et moribus obscuros, et abjectos, inertes, ingenio rudes,

imperando, rerumque administrationi ineptos, quique nihil, nisi Catholicorum civium consilio, et monitis, audeant jubere, præficiunt Reipublicæ, ne callidi, et astuti hæretici publici boni gubernaculo potiti omnia suâ libidine subvertant. Quæ cum didicisset Jacobus, statuit animo civitates omnes immunitatibus exuere, illis jus creandi magistratus adimere, id intendens, ut vel Catholicos ad unum perdat, vel ad sectam suam Calvinianam convertat.*

CAP. XI.

Regis Angliæ epistola ad Iberniæ proregem, consilium et urbes.

QUIBUS de rebus extat ejus epistola nobis in Latinum sermonem versa:—

Epistola.

Jacobus Rex ad Iberniæ Proregem, consilium et urbes.

Fidissimi, et clarissimi minime vos latet, quam perfide egerint aliquot ex præcipuis urbibus, et oppidis istius nostri regni Iberniæ sub obitum nostræ sororis dilectissimæ Elizabethæ fœlicis recordationis, primum inficiando, deinde nimium serò confitendo jus nostræ successionis in dominationem horum Angliæ, et Iberniæ regnorum. Quâ de causâ pax, et concordia istius Reipublicæ aliquandiu perturbata fluctuabat, dum complures nostrorum subditorum, vel actionem nobis debitam in coronam ignorantes, vel malè in nos animati de obedientiâ nostræ regiæ personæ debita dissenserunt. Quo periculoso inobedientiæ exemplo non contenti, eâdem audaciâ sibi assumpserunt jus legum condendarum gerendarumque magistratuum, non solum prohibendo publicum cultum veræ religionis, et officii divini sancitum auctoritate parliamenti istius regni; sed etiam tuendo, et extollendo Romanæ Synagogæ superstitiones eodem etiam parlamento damnatas. Quâ quidem in re eò contumaciæ, et immoderationis processum est, ut noster istic prorex, et imperator fuerit coactus cum exercitu nostro facere expeditionem, ut horum temeraria ausa reprimeret, eosdemque restitueret ad obedientiam nostro imperio debitam. Nihilominus nostra clementia, indulgentiaque hucusque tanta in eos fuit, ut non modo dignati fuerimus fictas eorum excusationes ratas habere, contemptus condonare, executionemque dignissimorum suppliciorum severitate nostrarum legum constitutorum illis remittere; sed adhuc nostræ erga eos œquanimitatis uberiorem significationem præbere, multis urbibus, et oppidis diplomata, privilegiaque coroborando cum cumulo multarum immunitatum, et exemptionum, ut iidem ipsi optabant, quoties id nos supplicibus libellis rogarunt. Namque persuasum habuimus tantis nostris beneficiis eos obstringendos fuisse, ut deinceps observando nostras leges, et administrationem, conarentur ostendere se dignos receptis donis, ut memoria indignationis nostræ in eos justissimæ obliteraretur. Verumenimverò experientiâ nobis compertum est, suavi illâ mitique clementiâ nostrâ, qua illis hactenus indulsimus, id effectum esse, ut regiam nostram auctoritatem spreverint, plerisque urbium, et oppidorum istic prætoribus ob-

* For Mooney's version of some facts, in this chapter, see Appendix.

stinate renuentibus (sicut a te, consilioque nostro istius regni accepimus) jurare juramentum nostri principatûs in re spirituali, et temporali: ad quod, ubi aliquod munus obeunt, suis statutis obligantur: quibus statutis obtemperare nolentes cujuscumque muneris, et officii redduntur incapaces. Unde efficitur, ut multæ ex præcipuis civitatibus nostris, quarum pax et tranquillitas est nobis maximæ curæ, sint destitutæ magistratibus, qui populum nostrum gerant, et regant, ita ut multa delicta, et flagitia incredibili audaciâ passim admittantur sine supplicii metu, et existimatione nostræ administrationis diminutâ: quæ omnia recens seditio Manapiæ probat: et in magistratibus creandis (cum creati magistratu abdicantur, quod nolunt jurare dictum juramentum dominii nostri tum in spirituali, tum in temporali, quod tamen in similibus casibus jurare debebant) pervenit ad nos, eos uti artibus, et dolis, ut aliter, quam constitutum est, eligant magistratus. Quoniam interdum magistratui præficiunt aliquem virum ex regni nobilibus, interdum aliquem auditorem, vel consiliarium nostri consilii istic, qui civis non sit. Denique si post varias hujusmodi moras, atque machinationes civem eligere compellantur, operam semper dant, ut is sit obscurus, humilis et impar oneri susceptæ dignitatis, et provinciæ sustinendo. Vel magistratus singulis annis non mutantes, ut more mutare tenentur, unum, duosve publicis muneribus habent præfectos, quos arbitrantur idoneos ad satisfaciendum jussis legum, atque statutorum. Quas vanas nugas, atque moras, cum eorundem antiquis statutis clarissimè repugnent, non, nisi pro manifesto nostro contemptu, et despectione regiæ nostræ auctoritatis accipimus. Cujus rei medicinam, curationemque quia magis nolumus differre, scitote, quoties imposterum intellexerimus, aliquas urbes, aliquave oppida ex istis nostris destitui magistratibus, quos ad rectam populi nostri administrationem diplomata jubent creare, vel creationem eorum studuerint differre dictis electionibus dolosis; nobis deliberatum esse, delere, nullaque dicere cuncta privilegia concessa urbibus, et oppidis hoc crimen incurrentibus, illisque ex arbitrio nostro constituere magistratus, et quia clementiâ nostrâ incitati diximus illos homines admonendos de suâ inobedientiâ, et de concordiâ, quam abhinc ex illis speramus, vos jubemus, ut quam celerrime vocetis ad vos aliquem, aliquosve ex nobilioribus civibus, nobiliorum, atque obstinatiorum urbium, et oppidorum, illisque indicetis, quam ægre tulerimus eorum ingratitudinem, et despectionem: et quæmadmodum statuerimus cum eis agendum esse, ut nullo prætextu ignorantiæ animi nostri in re, ex quâ nostræ dignitatis existimatio maxime pendet, possint suos contemptus, transgressionesque defendere, ne unquam valeant audere contra tam manifestam monitionem, et declarationem voluntatis nostræ, quoad hanc rem. Ad quod hæ nostræ litteræ vobis suffecerint. Datum sub sigillo nostro ex Hampton Court ultimo die Septembris, decimo anno nostri principatus in Angliâ, Galliâ, et Iberniâ, in Scotiâ verò quadragesimo sexto.

CAP. XII.

IV. Punctum persecutionis.

Hæ calamitates, et afflictiones ad tertium punctum pertinent, quas Catholici fortiter ferentes Christi fidem Catholicamque religionem minimè deseruerunt. Ob id Angli juxta quartum punctum, ut eos a veri-

tatis tramite avertant, urgent ad regii principatus jusjurandum omnes adigentes. Ad quod sessiones et conventus, quæ superius late explicuimus, cogunt. Sessiones quæ generales dicuntur in singulis urbibus nobilioribus, et populosioribus bis; quæ trimestres nuncupantur, in singulis tribubus, qui vulgò comitatus vocantur quater quotannis habentur. In hos conventus, omnes, qui, vel agrorum paucissima jugera|| [220.] possident, vel aliquo in republicâ munere funguntur, evocantur. Qui metu juramenti territi, vel occupationibus impediti statutis temporibus ad comitia non conveniunt, bonorum publicatione, capitis diminutione, vel aliâ pœnâ crudelissimâ, sæpissime morte plectuntur. Qui confluunt illis, dum tempus sessionibus fixum, et decretum permittit, hoc regii principatus in ecclesiâ suorum regnorum impium jusjurandum defertur. Catholici quidem malunt mortem subire, quam tantum sceleris admittere. Quamobrem nobilissimi, clarissimique viri municipiis suis, et vectigalibus abdicantur: magistratus officiis civilibus, et publicis removentur, in eorum locum alienigenis Anglis, atque Scotis hæreticis contra regni privilegia, et consuetudinem suffectis. De religiosissimis, et maximè piis hominibus, quàm inhumanissime decernitur. Haud capiunt publica patibula condemnatos ad mortem. Alii in obviis arboribus suspenduntur; alii ex hortorum pomis laqueo strangulantur, Iberni propter fidem summo supplicio afficiuntur: Angli ob homicidia, furta, rapinas, violatas virgines, alienos toros contaminatos sæpe minimè puniuntur. Ne vero Catholici causâ religionis puniri animæ amissione videantur, hi furti, illi læsæ majestatis, alii alio crimine insimulantur, et uno teste quocumque, etiam corrupto, vel inimico damnantur. Reo testes in suam defensionem producere interdicitur: tempus ad purgandum crimen negatur. Neque filius causam patris, quem scit innocentem summi sceleris argui, orare, nec alium illi patronum adhibere, impune potest. Hic judicium illud duodecim virorum, quod superius latissimê declaravimus, Catholici subire compelluntur: et ne liberentur, Ibernis rejectis Angli, et Scoti judices adhibentur, quorum arbitrio reus sese permittere nolens, pro confesso habitus damnatur. Quod si contingat, ut judices duodecim, vel pars eorum sint Catholici, ab illisque reus absolvatur, ipsi gravissimis pœnis afficiuntur. Neque hac quidem conventuum frequentia judiciorumque crudelitate Angli contenti, habent lictores, apparitores, aut executores, et alios ministros, quos ipsi vocant Mariscales, shiriffes, subshiriffesque pene innumeros, alios equites, alios pedites, homines sane nequissimos, atque sceleratissimos ab omni pietate, et humanitate longè terrarum dissitos. Hos destinant, ut per oppida, pagos, villas, ædes, conclavia, et omnes angulos excurrentes Catholicos vitæ rationem reddere compellant, in comitia cogant, mulctis puniant, falsis instrumentis majestatis læsæ reos agant, interdum animæ amissione coerceant: eorum hæreditates expilent, bona auctionentur, sacra, et profana commisceant. Ita Christianissimorum virorum ædes ingenti mærore, luctu, et squalore mersæ torpent, nefariæ sceleratissimorum officinæ, gaudio, lætitiaque exultant. Ita boni tantæ tyrannidis terrore

prosternuntur; perditi tanta licentia triumphant. Ita insontes non modo securitate, sed etiam ipsa defensione privantur: flagitiosissimus quisque ad facinus audendum impunitate, et ad efficiendum præmiis incitatur.

CAP XIII.

Knoxis persecutio longe truculentissima.

QUÆ retulimus hactenus, calamitosa quidem, funestaque sunt: longè
[221.] tamen furiosior, et immanior tyrannis manet. Scotus quidam nomne Knox, quem episcopum Luci* in Ibernia|| Jacobus rex inauspicato inauguravit, suumque supremum episcopum vocat, nactus a rege potestatem extinguendi in Ibernia orthodoxam fidem, et inducendi in ejus locum hæretica dogmata, nullum lapidem non movit, ut omnia sacrosanctæ Catholicæ religionis vestigia deleret, omnemque memoriam funditus obliteraret. Tanti sceleris molitor ex Anglia profectus cum in Iberniam appulisset anno post Virgineum partum undecimo supra millesimum sexcentesimum, Dubhlinnæ consilii sui, legationisque rationem proregi de more exponit. Cui prorex, "rem," inquit, "arduam, atque difficilem, Cnocs reverendissime, suscepisti. Noli existimare Ibernos in sua Papistica lege, pari esse cum Scotis tuis aut cum Anglis meis animi mobilitate, et inconstantia. Mihi quidem minime videris eos a Papæ partibus, amicitia, veneratione, et legibus subducturus: quos Angli septuaginta, et amplius annos ab hac opinione frustra avertere conamur. Quò magis urgemus, eò tenaciores, atque firmiores, illi se gerunt. Verum quia jurisdictio tibi auctoritate regia delegata est, fæliciter officio fungere. Quid valeas experiamur. Ego tibi non deero." "Finem, excellentissime prorex," inquit "Knox," forsitan laudàbis. Ego sciam obstinationem eorum egregie excipere, et afficere dignis præmiis. Efficiam, ut nequissimi Papistæ mei semper meminerint, unoque ore Papam, ejusque superstitiones diris imprecationibus prosequantur. Medicinam adhibebo longe acerbiorem iis, quas hactenus experti sunt, quam cum videris, cæteras fuisse blandissimas, atque suavissimas non inficiaberis." Mox truculentia, quam animo machinabatur, fretus per totum regnum edicta in hæc verba promulgari fecit Anglo sermone.

Omnes Papistæ religiosi, sacerdotesque illico regno exeunto, vel animæ amissione puniantur.

Nemo filium, propinquumve suum in transmarina seminaria navatum litteris

* Not Derry, but Raphoe, which he governed from 1611 to 1632-3. Dr. Mant dexterously avoided any allusion to Knox's atrocity.

operam deinceps mittito, et suos quisque intra annum revocato, sin minus fecerit, bonorum publicatione coercetor.

Nullus Papistarum in toto regno magistri præceptorisve munere fungi, publiceve legere, vel docere audeto.

Qui Ecclesiasticum Papistam domum, vel in villam suam receperit, aut quocunque modo foverit, fisco bona ejus addicuntur.

Omnes nostris sacrificiis, cæremoniis, atque concionibus, Dominicis diebus intersunto.

Templa bello diruta Papistarum sumptibus religionis nostræ cultui reædificantor.

Præterea Knox ministroarchiepiscopos, et ministropiscopos, quòd in regiâ sectâ et pravis dogmatibus propagandis hactenus visi fuerunt segnes, et quò imposterum vigilantiores sint, graviter reprehendit, eisdemque pœnas pecuniarias irrogat. Pseudoarchiepiscopi quatuor damnis coerciti, conviciisque correpti Dubhlinnam conveniunt, ubi celebrato concilio decreta Anglico sermone in sequentem fere sententiam cavent, et ad ea servanda, et exequenda, et pseudoepiscopis suffraganeis injungenda se jurisjurandi religione adstringunt.

Ecclesiastici regii præsules Archiepiscopi, et Episcopi in suâ quisque diæcesi residento. Omnes suæ jurisdictionis Ecclesias semel saltem in anno per se visunto; regulas, atque sanctiones, quæ ad sectarum propagationem, Papistarumque extirpationem conducere videantur, constituentes.

Nullus in album ministrorum, nisi qui proregi probetur, et ab eodem instrumentum publicum habeat regio signo corroboratum, adscribitor.‖ [222.]

Præsules, atque ministri juramentum regii principatus in ecclesiâ, parochianis, et subjectis suis deferunto.

Catalogus eorum, qui juramentum hoc præstare recusaverint, qui nostris cæremoniis, et ecclesiis non interfuerint, qui sacerdotes Papistas protexerint, qui per alios, quam per ministros infantes suos baptizari, mortuosvè sepeliri fecerint, aliave, quam ministrorum auctoritate matrimonia contraxerint, ad proregem tertio quoque mense mittitor. In singulis diæcesibus graviorum litterarum studia, in minoribus oppidis rudimentorum scholæ Protestantibus magistris habentor. Templa recusantium, id est Catholicorum, expensis concinantor; et in illis Biblia in vulgarem sermonem translata esto. Itaque religionis Anglicæ ritus inducantor."

Post hæc jussa, quam mæstum, et luctuosum spectaculum cerneres! Ubi fuerunt præscripta, Angli ea exequi festinant. Lutherani, Calviniani, Zuingliani, Puritani, omniumque sectarum sequaces, præterquam nostræ sacrosanctæ Christianæ, Catholicæ, Apostolicæ, Romanæ religionis, gerere ecclesiasticam rempublicam: alii sacrorum antistitum nomine, et auctoritate abusi archiepiscopatus, et episcopatus administrare: alii qui ministri nuncupantur, in inferiores ecclesias missi omnes regni totius angulos implere. Biblias corruptæ, mendosæque versionis in vulgarem sermonem traductas, et Catholicorum expensis emptas in omnibus parochialibus ecclesiis collocare: loca inde deprompta, quò suâ quisque libidine, et ingente furore rapitur, flectere: ad insanam hanc expositionem audiendam, et nefaria sacrilegia colenda Catholicos utriusque sexûs, et cujuscumque dignitatis compellere. Neque prorex

quidem negotio defuit, mariscales, lictores, milites, sicarios nequissimos, atque truculentissimos, qui Ibernos ministroclericis obedire cogant, per oppida, villas, agros, distribuit, in viis, et semitis constituit. Hi Catholicos ad regia templa frequentanda, auscultanda dogmata, regiamque sectam amplectendam student adstringere; hos fustibus, illos ferro in hæreticorum templa detrudere laborant. Catholici quòd hæc scelera nolunt admittere, ad incitas rediguntur, mulctis afflicti, in carcerem, et in vincula conjiciuntur. Tot reorum examinibus capiendis carceres minimè sufficiunt: in comitiis, aut sessionibus sistuntur. Duodecim virorum judicium subire coguntur. Hi bonis spoliantur: illi in exilium mittuntur: alii capite plectuntur. De omnibus quam acerbissimè, et crudelissimè decernitur. Lenissimi, atque misericordissimi Protestantes sibi videntur, si patres familias, quantumvis pauperes duobus argenteis nummis, quos regales nominant, singulis diebus dominicis, reliquisque festis, quibus hæreticis cæremoniis non interfuerint, puniant, ditiores vero, et nobiliores pœnis majoribus damnent. Imaginibus sacris impii minimè parcunt. Sacerdotalia vestimenta, cæterasque res ad Missarum Solemnia, divinumque cultum dicatas rapiunt: Catholicorum domus diripientes, aureos, argenteos scyphos, aulæa pretiosa eo colore, quód sint sacri calices, patenæ, sacrarum ecclesiarum ornamenta, et id genus alia in Dei venerationem destinata, sibi adjudicant. Sacerdotes ut neci tradant, quam diligentissimè disquirunt. Ibernos præceptores, et doctores officio removent, et fugant. Litterarum studiosos exitu ad transmarina collegia, et Catholica gymnasia prohibere summo studio conantur. Eò vesaniæ proceditur ut authore venerando patre Convæo, quidam regius consiliarius jactaverit,
[223.] omnem suam|| supellectilem, quæ magnæ æstimationis reputatur, esse sacraria, calices, patenas, reliquaria, et vasa, quæ Catholici divinarum rerum honori devoverant. Eodem referente, Culrathniæ erat Virginis Matris imago, quam Babington Pseudoepiscopus Anglus impiè cupiens comburere, duobus satellitibus suis, ut eam ad rogum portarent, imperavit. Sacrilegi morem hæresiarchæ gerentes, vix in sacram imaginem scelestissimas manus injecerunt, cum exanimes subito ceciderunt. Per alios æque temerarios in oppidis forum delata structoque rogo imposita mansit illæsa, igne toto consumpto. Terebris etiam perfossa, et pice, stuppa, nitratoque pulvere in foraminibus posito, et in novum ignem conjecta nihil damni fecit. Quare ministropiscopus territus, et morbo correptus animam exhalasse, imago veró in pristinum locum divinitus restituta, idque evenisse, mense Septembri anno redemptoris millesimo sexcentesimo undecimo fertur. Ut idem etiam tradit, hæreticus religionem nostram, ejusque ritus et sacerdotum ornamenta ludens, e sacrâ casulâ femoralia sibi fecit: sed inauspicatò, nam vix ea induit, cum igne concepto flagrarunt, et sacrilegus in multorum conspectu comburitur, sociis eum frustra exuentibus veste.

Heu miserimos, qui tantam miseriam patiuntur! Heu ignobiles, obscuros, objectissimos animo, qui ferunt! O fælices Ibernicos, æter-

noque laudum præconio dignissimos, qui maluerunt pro religione Catholica, pro legibus, pro patria gloriosam, et sanctam mortem oppetere, quam in hoc situ, squalore, luctu, dedecore, in hac servitute, in hac ecclesiæ tyrannide, in hoc Dei, sanctorumque contemptu, in hoc cunctorum scelerum salo, et in hac lerna malorum omnium turpissime vivere! O inscios, stolidos, atque perditissimos Anglicæ factionis Ibernos, qui hanc sibi pestem impendentem non præviderunt, qui populares suos, viros summos, atque clarissimos fidei defensores oppugnando, effecerunt, ut huc ruinæ, calamitatis, miseriarum, patria, Catholicaque religio sit deducta! Adestote mihi hic Anglo-Iberni sacerdotes Anglicæ factionis, de omnibus non loquor, sed de vobis paucis, qui rem sinistrè egistis, quando causa Catholicæ religionis agebatur. Quomodo præsens, tam ingens, et immane scelus purgabitis? Fuistis ne tunc animo undequaque, et integerrimè Catholico? Sapientis lectoris, esto judicium. Ego quidem non sum solitus ullos nota inurere: nec tamen dogma animarum saluti, et fidei amplificationi perniciosum, et exitiale possum habere ratum, sanctum, et Catholicum; hoc est, ut pro hæreticis, et contra Catholicos arma circumferamus. Ne diutius hic immoremus. Nihil hic opus fletibus nostris. Anglica Ibernorum factio factiosissima, quæ hoc sibi, patriæ suæ, religionique sacræ excidium attulit, hodie acerbissimé plangit.

CAP. XIV.

Quemadmodum Iberni sustinuerint hanc persecutionem?

HÆC de tyrannidis punctis quatuor diximus. Nunc quâ constantiâ præditi, quibus auxiliis adjuti Iberni tantam tyrannidis rabiem ferant, ut Catholicam fidem in tanta rerum difficultate sine hæreseon contagione sanctam, et puram retineant, breviter perstringamus, sacerdotum, et sæcularium, Catholicorum, et hæreticorum casus, laboresque referentes. [224.]
Principio Ibernicæ,|| Catholicæque partis sequaces meritorum suorum erga patriam, remque publicam Christianam conscientia gaudent, quòd ipsi diu effecerint, ne huc ærumnarum ecclesia Christi fuerit deducta, perque se non steterit, quominus armis in libertatem vindicaretur, nunc etiam in fidei conservationem omnem operam ponentes: quodque semper Christi fidem, atque patriam victricem esse voluerint, idque pro virili contenderint, unum est illis prœsentis doloris levamen, et meâ quidem sententiâ magnum: namque conscientia rectæ voluntatis, et benefactorum recordatio est maxima consolatio rerum incommodarum. Anglica Ibernorum factio, quod ipsa fidei defensores, et libertatis as-

sertores impugnaverit, ignorantiam suam deplorat, seque diris imprecationibus execratur, intempestivè tamen.

Fronte, capillata, post est occasio calva.

CAP. XV.

De tribus comitibus Ibernis Anglicæ factionis.

ANGLICÆ factionis aliqui principes Iberni non impunè sunt ausi persecutioni intercedere Richardus Burkus Clanrichardæ, Thomas Buttlerus Urmoniæ, Giraldus Giraldinus Killdariæ comites, qui Anglorum, a quibus originem trahebant principatum superiore bello amplificare nitebantur: quod præstare minimè potuerunt, nisi cum miserrimo patriæ excidio, ingente Catholicæ religionis clade; hæresis propagatione, et maximo suo damno, quemadmodum rerum exitus probavit.

Urmonius senectute languidus, oculis captus, morbo tabescens, nihil, nisi de morte cogitans, in hac persecutione ad orthodoxam fidem secundô conversus* exactæ vitæ delictis, præsentis tyrannidis magnitudine, obæratorum calamitatibus, et universæ patriæ communi naufragio vehementer cruciatus palam protestabatur, a regiis ministris inauditas injurias inferri, illasque se non fuisse laturum, si esset illâ ætate, corporisque valetudine, quâ fuit tunc, cum veram Christi religionem, patriamque suam impetivit a tartareo diabolo deceptus, idque identidem, donec animam efflaverit, repetebat, a rege, consilioque sæpe, et asperrimè correptus.

Ejusdem immanis persecutionis truculentia Killdario indigna, horrida, et execrabilis existimatur. Qui generis splendore, majorum gestis, et suâ industriâ clarus inter Ibernos fuisset, nisi a Catholicâ religione degenerando, cuncta fædasset. Quippe infans ab Anglis educatus, et

* Dr. Lynch, in his Alithonologia, states that he died (A.D. 1614) a Catholic. During life he had been a pliant and clever politician, and no honor to his creed. His grand-nephew, the great duke, remembered to have been fondled on his knees, and to have gazed with wonder on his long beard, black face and sightless eyeballs. The great duke, dying in 1688, had lived 15 years contemporary with his grand nephew, Christopher Butler, Catholic Archbishop of Cashel (born in 1673) who died in 1757 : having lived many years at Garryricken, with his grand-nephew, John Butler, commonly known as "Sean na Caishlean," "Jack of the Castle," who conformed to the Protestant church, and recovered the family titles in 1791. Lord Wandesford, the only surviving son of John Butler, was 15 years of age at his father's death : thus three collateral links in the same noble family connect the present generation, with Black Thomas, the playmate and bedfellow of King Edward VI.

erroribus imbutus veræ religionis nectar non libaverat. Nihilominus Dubhlinnæ proregem adiens ita alloquitur. "Reor equidem prorex excellentissime, optimo cuique id esse a natura, vel a Deo naturæ, et rerum omnium opifice, et authore insitum, ut afflictorum magnâ miseratione moveatur, præsertim cùm insontes immoderatâ nocentium feritate quatiuntur. Quis enim est ingenio tam ferino, et abhorrente ab humanitate, ut non doleat innocuos a pravis, atque perniciosis ingente furore, et libidine, præpostera lege opprimi, et puniri? Ac me quidem cum hæc miseratio, tum conscientia mea subigit exponere tibi regni hujus labores, atque calamitates, cui exitium, et interitus ab his militibus qui destinati sunt ad prosequendos, et capiendos sacerdotes Papistas, imminet. Namque novi probe tuam pietatem, summamque æquitatem in hujus insulæ respublica administranda, qua flagitiosorum hominum invasiones cohibendas, calamitosis subveniendum|| et omni [225.]
Reipublicæ consulendum a te esse spero. Itaque milites isti, aliique regii ministri cum magnis furum atque ganeonum catervis, quas in suam familiaritatem, atque societatem asciscunt, eo colore quòd sacerdotes insectantur; agros, urbes, oppida, domos, conclavia, percurrunt, invadunt, depredantur, diripiunt: innocentes falsis delationibus, atque documentis agunt relegant, morti, addicunt: eorum fortunas sub hasta vendunt, amœnas villas, lætos hortos, pretiosam supellectilem sibi adjudicant: utque uno verbo sceleris summam comprehendam, sacra et profana polluunt. Dumque incredibili insania exagitati hæc crudelia facinora committunt, susque, deque ferunt, an in crimen inciderint, nec ne, hi in quos ità truculenter sæviunt. Et profecto quamvis omnes Iberni Papistæ sacerdotes essent, tamen nec honestum, nec pulchrum videretur in eos tam immane bacchari, præterquam lex, ratio, exemplum majorum, cæterarumque gentium mores præscribunt. Quare te etiam vehementer rogo, ut huic pestilentiæ obviam eas, totque et tantis malis adhibeas curationem. Hoc interest publici boni, cujus ratio potissimum habenda est. Hoc interest tua, tuæque famæ, et gloriæ cui reipublicæ gubernaculum permittitur; hoc interest religionis nostræ. Hoc mea interest, qui cum paucissimis aliis Ibernis veneror regiam religionem. Hoc interest singulorum, qui eandem profitentur, præcipue regis qui religionis hujus, harum dominationmm, nostrumque omnium caput, princeps, atque propugaculum est, ne reipublicæ oppugnatores, ne sævi, neu irreligiosi, impii, exleges, et habeamur et simus."

Quæ, oratio etsi non ex animo Catholico proficiscebatur, æqua tamen et utilia suadebat, eoque altiùs in proregis animum descendit, quod eum, vel negligentiâ et imperitiâ reipublicæ capessendæ, vel sævitiâ notare videbatur. Itaque irâ, et odio percitus injuriam, quam libera comitis oratione sibi illatam credebat, per dolum ulcisci molitur, verbis illi gratias agens pro consilio, sed animo cogitans, quemadmodum mortem inferret, scyphum vini plenum illi propinat in grati animi significationem, volentique bibere venenum satis validum vino clam miscere fertur imperasse. Quod comes nihil adversi timens, propter sitim

avide hausit: sed poculo vix epoto præ dolore gemens, vereor, inquit, ne potus hic vita me exuerit. Mox equum conscendens Munnodam municipium suum, quod millibus passuum circiter duodecem abest Dublinna, petit: quo cum venisset ad noctem, Catholico sacerdote accersito exactæ vitæ conscientiam, peccataque sua patefacit, sectas et hæreses, quas eo usque fuit secutus, detestatur, Catholicam religionem professus, et a sacerdote expiatus eadem nocte animam efflat.*

Clanrichardus Comes ingruente per Iberniam persecutione, se in Angliam contulit, persecutionem evitaturus, sed longè præter votum, et opinionem illi contigit.

Incidit in Scyllam cupiens vitare Carybdim.

Eum enim Jacobus a fide avertere conatur. Ob quod ille anxius vehementissimo morbo oppressus decumbit. Est comiti conjux genere Angla nuper ad fidem conversa, postquam illi nupsit, quæ mariti casu commota Jacobum adiens, ad ejusque pedes se dejiciens, et miserè flens rogat, ne se orbet marito, qui sanè vitam morte commutaturus sit,
[226.] si gentis suæ, majorumque|| religionem venerari prohibeatur, neu comiti Clanrichardæ viro clarissimo, uni ex Iberniæ principibus, cujus multa, et ampla merita in Angliæ reges extiterunt, interdicat ea religione, quam infimus etiam, et obscurissimus quisque Ibernorum retinet, colit, et profitetur. Cum rex indicasset, se comitissæ lachrymas miserari, illa marito refert, non esse, quamobrem amplius timeat, ne propter religionem molestia afficiatur. Quo ille nuncio recreatus cæpit ægritudine levari. Nondum tamen fuit ad pristinam valetudinem restitutus, cum in majus vitæ discrimen a Protestantibus deducitur, dum venenum cibo absconditum illi comedendum præbetur, quo illi pili capitis omnes deflexerunt et ipse ægrotare, doloribus cruciari, tabescere cæpit: magnisque curationibus adhibitis longo tempore transacto vix signa salutis ostendit. Ad hæc quia noluit regis summum pontificatum jurejurando confirmare, Connachtæ administratione abdicatur. Possem ego comitis ampla beneficia in Angliæ coronam numerare, sed ipse secum illa reputet, et merita cum præmiis conferat.

* Gerald succeeded in 1599, and died in 1611. He married by dispensation from the Pope, his second cousin, Elizabeth Nugent, daughter of Christopher, ninth Lord Delvin, and of Mary Fitzgerald, daughter of the Earl Gerald, who recovered the family honors under Queen Mary. The Countess Elizabeth was born in the Tower of London; she lost her only son in 1620: from her husband's death to 1642, her castles were "the asylum of all persecuted Catholics and of converted Protestants," so that they were called by the Protestants "sinks of hell," "sentinæ inferni." Father Maurice Ward, in a MS. sketch of the life of Francis Slingsby, in the editor's possession, gives a very interesting account of the good Countess, the last of the Fitzgerald (Leinster) family, that died in the Catholic church, "cui illa semper, ejusque filiis afflictis, auctoritatem suam tanquam umbram præbuit." The next heir fell into the hands of the *great* earl of Cork.

CAP. XVI.

Catholicorum constantia, et conatus in persecutionem.

Nihilominus apud universos penè Ibernos nihil magis fixum, atque deliberatum est, quam hæreticis regis, atque proregis edictis: nefariis Cnocsis Pseudoepiscopi, et aliorum hæresiarcharum constitutionibus, sceletissimisque regiorum ministrorum jussis non obtemperare. Imprimis non sine contentione possessionibus suis aliqui dejiciuntur. Aliquot Anglorum, et Scotorum coloniis, quas statuit prorex in Lageniam mittere, hactenus obstiterunt Daniel O'Murchuus cognomento Hispaniensis, Felmius, et Raymundus O'Bruines, et alii equites, quorum aliqui proregi responderunt, se non prius possessiones suas aliis permissuros, quam vitam morte commutaturos. Ob alias etiam causas controversiæ passim oriuntur. Hæc celebris apud Convæum. Minister regius qui Mariscalis dicebatur, equitum turma stipatus huc, illuc per itinera cursitans cum in viâ publicâ pedissequum Iberni equitis cui erat infensus, offendisset, eum jubet exhibere instrumentum vel fidem publicam, quâ constaret, ei licere iterfacere. Cui pedissequus respondit, se quidem nec illud documentum habere, nec putasse opus eo sibi esse, herum suum subsequi, et illi forsan instrumentum esse, seque in ejus agris esse, ubi erat omnibus cognitus. Hic Mariscalis non interpositâ morâ hominem ex arbore proximâ imperat suspendere, sic ultus, si quâ molestiâ ab hero illius fuit affectus. Erat enim huic Anglo data potestas, quæ martiæ legis Anglis dicitur, per quam indictâ causâ, levissimâ, vel nullâ suspicione, ullâ sine culpâ, quocumque colore poterat hominem morte plectere. Ibernus æques cum pedissequum suum spiritu jam effuso suspensum invenisset, irâ percitus subdit equo calcaria, et pedissequum Mariscali longè charissimum, et magni usus nactus laqueo strangulari facit, par pari pendens. Quod cum fuisset proregi, et summo consilio allatum, illis risum movit.

In illa duodecim virorum judicia, quæ superius explicavimus, quoties tres vel quatuor Catholici adscribuntur et de Catholici, vel sacerdotis, vel laici causâ agitur, constituunt prius fame perire|| (nam dum judicandi potestatem habent, cibo, et potu illis interdici demonstravimus) [227.]
quam contra conscientiam ferre sententiam ita, ut vel hæreticos inediâ coactus in suam opinionem trahant, vel consilium re infectâ faciant solvi.

Tantum abest, ut Iberna juventus hæreticis præceptoribus operam det; ut in exteras regiones, et transmarina seminaria multi studendi causâ transmittantur, rege, prorege, cæterisque regiis ministris frustra renitentibus, et pueri domi a parentibus, et sacerdotibus Fdiei Catholicæ rudimentis excolantur. Hæretici quoque magistri, ne mercedem, quam pro docendi munere studiosi pendunt, totam amittant, dum eos studiosi

nolunt audire, cum Ibernis præceptoribus paciscuntur, ut illi dimidiâ mercede fruantur docentes, et alia dimidia sibi ociantibus reddatur.

Ne profana templa frequentare, mortiferis hæreticarum superstitionum solemnibus interesse cogantur, alii perpetuis mulctis affligi, alii morte affici se sinunt, alii certâ pecuniæ summâ constitutâ, ne ad nefandas cæremonias accersantur, transigunt. Non desunt, qui Ministroclericos, etsi rarò, occidant. Multi illis metum incutiunt, ut nec ipsi munus hæreticum exercere, nec Catholicos sacerdotes divinis officiis prohibere audeant. Ridiculum est, quod in humilibus pagis ab ipsis agricolis, et rusticis usurpatur, invitantibus ministros ad jentaculum summo mane diebus festis, et vino, aqua vitæ, cervisia, tabacei herbæ fumo, et pulvere inebriantibus, sacrificantesque Baccho regiorum sacrorum immemores reddentibus.

Omnes Catholici reclamant injurias toti regni inferri, cunctaque præter morem, exemplum atque leges agi. Sacerdotes Catholicos hospicio excipiunt, in ædibus, et villis occultant: ab inquirentibus Anglis defendunt, victum illis largè suppeditant, quanquam compellantur ecclesiæ vectigalia ministris hæreticis pendere. Eosdem tanto cultu, tantâ veneratione, et observantia in hac rerum miseriâ colunt, ut nec antea in Iberniâ, nec alibi gentium post hominum memoriam fuisse tantus ecclesiasticis a laicis honor exhibitus audiatur. Seu præmia, quantumnis magna, et pretiosa illis proponas; seu exquisitissimos, et horrendissimos cruciatus admoveas, nunquam tamen sacerdotem prodent. Neque officio suo se satisfacere credunt, nisi quando opus videtur, pro sacerdotis incolumitate faciant bonorum facturam, et sanguinem effundant, et animam amittant. Quo efficitur, ut pauciores sacerdotes pro fide intereant. Nam cum regii ministri sacrilegas manus in sacerdotem injiciunt, illum Catholici variâ, et multiplici arte in libertatem asserunt. Ob quas causas magistratus, civitates, nobiles, et plebei coertionibus, et pænis gravissimis afficiuntur, multique summo supplicio puniuntur, quamvis alio crimine insimulentur. Celebris est Patritii Purcelli equitis senio conjecti laniena, qui octogesimum circiter annum agens hoc crimine postulatus, quòd Elizabethæ tempore eques Catholicus, qui a Catholicorum parte in bello stabat, in ejus domo cænaverit, semisuspensus secatur, ejusque exta comburuntur Fiardæ anno Domini 1612. Erat quippe insignis sacerdotum patronus, possessionesque minimè spernendas habebat. Iberni in aliquibus ecclesiis, quas vel ipsi ab Anglorum impetu defenderunt, vel hæretici ad suas cæremonias celebrandas reædificare facerunt, sacerdotes atque religiosos constituunt, etsi de hac re est acerrima contentio. Ob quam Catholicorum per-
[228.] petuam luctam innumeræ controversiæ oriuntur,|| lites infinitæ intenduntur, disceptationes in infinitum protrahuntur. Summa rerum est, omnia maxima perturbatione, et ingente confusione misceri conantibus Anglis divina et humana jura violare, Ibernis vero Fidem Catholicam religionemque conservare.

CAP. XVII.

De religionibus, collegiis, et sacerdotibus.

JAM vero quam opem in hanc persecutionem exteræ gentes Ibernis ferant, breviter dicam, et certe non mediocr auxilio spirituali (nam de hoc loquimur) hæc insula juvatur ab externisi nationibus Ibernos studiosos sacrarum litterarum, et optimarum artium lacte educantibus: ac mehercule par est, ut cum Ibernia quondam multis gentibus doctrinam suppeditaverit, Evangelicamque veritatem profligatam restituerit nunc multæ cum una paria faciant. Phillippus Hispaniarum Rex studiosissimum Christiani nominis propugnaculum, et ecclesiæ Catholicæ fulcrum, miseratus hanc Iberniæ ecclesiæ calamitatem, subsidium laboranti, jamque pene cadenti fidei insulæ honorificentissimum atque saluberrimum providit, dum Iberniæ juventuti litterariâ palæstrâ excolendæ, et sacris ordinibus initiandæ seminaria, quæ hodie florent, instituit et vectigalibus locupletavit, ut inde sacerdotes doctrina bonisque moribus imbuti in Iberniam reversi divini verbi semina diffundant, atque populum immani tempestate concussum in tutissimo portu fidei Catholicæ contineant. Salmanticense, Compostellanumque seminaria sunt ab ipso rege constituta; Ulyssiponense a Lusitanis optimaltibus inceptum a rege auctum. Hæc a sacerdotibus clericis primum florentissime administrata nunc a patribus societatis Jesu Ibernis præclare regnuntur instituto ipsius sacræ religionis, quæ contra perturbationem insanorum dogmatum hac tempestate caput extollentium ad rudis, atque teneræ juventutis animos bonis moribus, atque literis imbuendos divino quadam munere constituta est. Hispali quartum est ab Hispalensibus optimatibus devotum, regiaque ope adjutum in ipsis adhuc cunabulis uberrimos fructus gerens.

Illud autem, quod idem Catholicus Rex in Galliâ Belgicâ Lovanii* Franciscanis religiosis construxit beneficiis in Iberniam, remque publicam Christianam eruditione, et doctrinâ maximè memorabile est. Si-

* Anno 1607 Mense Maio cepimus habitare in domo conductitiâ prope capellam S. Antonii Lovanii eodemque anno emanavit bulla Pontificis Pauli V. pro nostrâ fundatione, cui postea accessit placetum principis et a civitate ac universitate acceptati fuimus: facultas artium concessit nobis usum istius capellæ quandiu ibi maneremus. Primos novitios recepimus 2° die Novembris ejusdem anni. Studia philosophica paulo post inchoata sunt; theologica paulo ante.—*Mooney*, p. 95.

Anno 1617 incepta est fabrica domus nostræ novæ, seu collegii fundati et erecti pro nobis ipsis a fundamentis: serenissimi principes Albertus et Isabella in eo posuerunt lapidem angularem in propriis personis ibi existentes, &c,—*Ibid.* p. 101.

lentio prætereunda non sunt tria seminaria, quæ in eodem Belgio Catholici regis auxilio, et Belgarum primorum patrocinio proteguntur Antwerpiæ, Duaci, et Turaci. Totidem quæ Gallicis magnatibus patronis, Burdigalæ,* Tolosæ, et Lutetiæ,† vigent, dignissima sunt, ut ab oblivione hominum vindicentur. Ac certè Burdigalense seminarium Cardinali Francisco Surdicensi Burdigalæ Archiepiscopo Mecænate, et Dermysio Mac Carrha rectore incredibiles fructus diu profert.

Præterea plerique nobiles Iberni opibus pollentes curant liberos, in hæc regna, in quibus Catholica religio floret, missos, dum in gymnasiis, se litteris addicunt, suis sumptibus alere.

Religionibus quoque horum regnorum plurimum Ibernia debet, quod Ibernos in sua cænobia, instituta, regulasque libentissimè et obviis, ut aiunt, manibus cooptant. Itaque in religionibus, seminariis, et paren-
[229.] tum expensis Iberni sacerdotes,|| et religiosi educati Iberniam catervatim

* Forty Irish priests, exiled for the faith, landed at Bourdeaux, about the year 1600. They gave an account of the state of Ireland to Florimond Raimond, which he published in his history of the heresies of the 16th century. They had no regular college at Bourdeaux until Anne of Austria established one by letters patent in 1654. Previously to that time, they had the church of St. Eutropius, and casual revenues sufficient for the support of 40 priests or students, who did not, however, live in community. A singular event first attracted the royal favor to them. During the troubles of Anne of Austria's regency, the King of Spain sent 5,000 Irish troops to aid the rebels (the Ormists of Bourdeaux.) A detachment, under the command of Colonels M'Carthy and O'Scanlon, was advancing to Bourdeaux, when they were met by the Rev. Cornelius O'Scanlon and Dermod M'Carthy, superiors of the Irish ecclesiastical body in that city, and brothers respectively to the two Colonels. The result of the interview was, that the Colonels resolved not only to stand neutral themselves, but to use their influence with the other detachments of their countrymen. Word was sent to Colonel Dillon and to another commander in Perigord, who adopted the same course, and neither the promises nor threats of the Spanish officers could induce them to fight against the Regent's troops. Anne rewarded this conduct by endowing the seminary, "Notice sur le seminaire college des Irlandais a Bourdeaux."

† The Irish had no endowed seminary in Paris when our author was writing. Messingham, in the dedication prefixed to his "Florilegium," published 1624, gives the following account of the liberality of John Lescalopier, Baron of St. Just, Chancellor of the Queen of France, &c. to the Irish clerical exiles in Paris: "Memores quippe sumus, nos fidei, religionisque causâ exulantes et mediorum inopia obscuro satis in loco manentes, alumnorumque paucitate incognitos, ad magnificam domum ab ipso translatos, auctisque mediis et alumnorum numero, ad communem notitiam deductos. Nobiscum pro fide exulibus vivere, religiosissimo præsidi magnæ erant deliciæ: ac eo usque se humiliavit, ut qui inter primos supremæ Galliarum curiæ magnates sedere solebat, postremus in exulum Hibernorum mensâ non raro accumbere sit dignatus—deque seminario nobis fundando, annuisque redditibus assignandis (quod et re ipsâ dudum præstitisset nisi morte præoccupatus fuisset) efferebat." When the students had completed their studies he sent them to be examined by Father Binet, S.J., provided them with clothes and money for their journey to Ireland; and then conducted them to Cardinal de Retz, Bishop of Paris, from whom they received the requisite testimonials.

inundantes, damnum illud, quod Angli intulerunt, religiosas domus, et sacra gymnasia evertendo, compensant, et resarciunt, quamvis non omnino, magna tamen ex parte. In Iberniâ quoque nonnulli adhuc se religionibus alligant. Hi sacramenta ministrant, constantes in fide adjuvant, nutantes confirmant, cadentes retinent, lapsos erigunt, Evangelium sacrosanctum exponunt, populo concionantur, hæreticorum nodos, atque tricas dissolvunt. Quo crebrius e regno discedere jubentur, eò libentius manent, et etiam confluunt. Ne ab Anglis cognoscantur, sæcularium hominum vestibus induti, alii mercatores, vel medicos, alii ense, et pugione cincti equites, alii aliâ conditione, et arte se simulant. Ut autem in omnibus regni locis sint sacerdotes, qui animarum curam gerant, salubre consilium est initum, quod ut facilius percipiatur, in memoriam revocandum est; in Ibernia Archiepiscopatus quatuor, et Episcopatus complures esse, omnesque hodie ab hæresiarchis possideri: ob idque titulis eorum Catholicos præsules nonnisi rarò creari, quòd sine vectigalibus ecclesiasticis tanta Episcoporum turba dignitatem, et honorem tueri non posse videatur. Quamobrem Archiepiscopi quatuor, qui sunt a Romano Pontifice inaugarati in suffraganeis Episcopatibus vicarios generales constituunt authoritate Apostolicâ accedente, sacerdotes, sive clericos, sive religiosos. Hi rursus parochialibus ecclesiis parochos præficiunt. Et Eugenius Mac Magaunus Dubhlinnæ Archiepiscopus, et David O'Carnius Casiliæ magna discrimina, et ingentes labores adeuntes suorum Archiepiscopatuum oves per se pascunt. Petrus Lombardus Archiepiscopus Ardmachæ, et Florentius O'Melconrius Tuemiæ, qui multis de causis in Iberniâ per Anglos tutus esse non potest, suas provincias vicariis delegarunt.

Quam strenuè autem sacerdotes rem gerant, et hæresibus obstent, fidem superat. Qua in re multum imprimis insudant Divi Dominici religiosi, qui, sicut multa, nobiliaque quondam in Ibernia cænobia tenuerunt, ita nunc illi laboranti non minùs student subvenire,* quam si eadem possiderent.

Seraphici Francisci filii,† quemadmodum sunt apud Ibernos in maximâ veneratione, hodie in Iberniâ cæteros omnes religiosos numero vincunt. Nec ullis meritis cedunt patres societatis Jesu,‡ quia sub idem

* According to the Hibernia Dominicana, p. 610, there were only four Dominicans in Ireland at the time of Elizabeth's death.

† While our author was writing, (1618) the Franciscans were very numerous in Ireland: "etiamsi provincia nostra nunquam ab initio fuerit tam destituta fratribus quam nunc est, tamen (laus Deo!) adhuc in Hibernia habemus centum viginti fratres, ex quibus sunt triginta quinque prædicatores"—in hoc collegio (Lovanii) præter supra enumeratos sunt adhuc ultra quadraginta fratres, studio et pietati vacantes et ut congruo tempore in Hiberniam mittantur expectantes.—*Mooney*, p. 3.

‡ Very active, though not very numerous. Even in 1649, according to the report of Pere Verdier, there were in Ireland only 53 Fathers, 3 Coadjutors, and 11 Novices. The noviciate was at Kilkenny, established by the influence

tempus, et sua religio, et hæc hæresis habuit ortum, illaque contra hanc divinitus videtur constituta, ideò sui muneris, atque provinciæ esse statuunt, æqualis hostis mortiferum conspectum, et furentem impetum sustinere. Alii religiosi non sunt in Iberniâ tam frequentes hac tempestate, etsi non desunt aliqui filii divi Bernardi, cujus sacra religio multa monasteria locupletissimis vectigalibus ditata in ea amisit: sicut et sacer ordo D. Augustini, cujus vigent hoc tempore pauci religiosi. Renasci videntur sacerdotes instituti divi Johannis hospitalis Hierosolymitani, qui jam fuerant extincti, simul ac amplissima vectigalia, pulcherrimas domos, amænissimas totius regni sedes ordo ille sacer amisit. Sacratissima religio magni Patriarchæ Benedicti incipit restitui. Numerus clericorum magnus est, atque florens. Omnes ecclesiastici quot sint, mihi quidem non constat. Imo ne Anglis quidem ipsis diligentissimis sacerdotum indagatoribus. Illud non ignoro, mille, centum, et sexaginta sacerdotum religiosorum, et clericorum nomina, cognomina, eorundemque parentum, et protectorum ab Anglis inquirendo comperta fuisse,* nec aliam ob causam quæsita, quam, ut sacerdotes, et eorum protectores, qua possent arte, perderent, quemadmodum Cornelium O'Dubhanam Episcopum, et Patritium O'Luchranum presbyterum sustulerunt, ad quorum martyrium describendum animum appellamus.

CAP. XVIII.

Cornelius O'Dubhana Episcopus, et Patritius O'Luchranus sacerdos, martyres clarissimi.

Cornelius vir haud obscuro genere natus Seraphicæ Divi Francisci religioni sese teneris ab annis alligavit. Ubi mirifica pietate, longis orationibus, perpetuis pænitentiis, et omnium virtutum ornamento fulgens, doctrinam eruditus, ingenio comis, et urbanus, sermone nequa-

of David Rothe, bishop of Ossory, who, many years before the execution of this project, had thus expressed his hopes in a letter to Father Vitelleschi, General of the Order: "Tunc utique cogitandum serio foret de stabili aliqua fundatione pro societatis vestræ hominibus, ut quam nunc cursim per varias provincias et diæceses operam impendunt sane frugiferam nationi, eandem narent vacum majori proventu, et incremento, fixis hinc inde sedibus et refugiis," March 31, 1624. In 1649 there were 11 Fathers at Kilkenny, under Robert Nugent, for whom see Cambrensis Eversus, vol. i. p. 317: 9 at Galway; 5 each at Waterford and Limerick, &c. &c.

* The editor once saw a list of all the Catholic clergy who were in Ireland at this time, but at present it is not easily accessible.

quam rudis evasit. Quas ob singulares dotes Pontifici maximo dignus est visus Duni, et Coneriæ Episcopus inaugurari. Susceptam ille provinciam funestissimo patriæ suæ tempore, quo maximæ molestiarum, et turbulentissimæ tempestates extiterunt Anglica hæresi in animarum perniciem immanius, et sævius indies grassante per annos circiter triginta præclarè gessit, sacrosanctum Christi Jesu Evangelium exponens, sacramenta ministrans, populum sibi demandatum in Christianâ veritate confirmans, nihil quod ad boni præsulis partes desideraretur, prætermittens, ab hæreticis interdum captus, carcere, vinculisque vexatus, labores incredibiles sustinens, nullis calamitatibus fractus. Denique in hâc Jacobi regis persecutione ab Anglis militibus diù quæsitus repentè circumeuntes Junio mense anno post Virgineum partum undecimo supra millesimum sexcentissimum deprehenditur, cum ab equite Iberno exceptus hospicio sacrementum confirmationis celebrasset, et Dubhlinam delatus in caliginosum, fœtidumque carcerem, conjicitur. Sub idem tempus Patritius O'Luchranus sacerdos Roma reversus in oppidum maritimum Corchacam appulit. Ubi cum homo minimè dolosus interroganti præfecto se sacerdotem, et Papisticum esse confiteretur, Dubhlinnam quoque missus in carcerem detruditur, non in eundem cum Episcopo, qui arce regiâ tenebatur, sed in alium facinorosis hominibus dicatum. Ambo menses circiter septem variis miseriis concussi, in conventibus mense Januario sequente habitis ne hæreticis quidem ipsis majore pœnâ, quam longi carceris detrimento coercendi videbantur. Aliud tamen Angliæ regis et consilii jussu (sic enim fertur) est decretum, læsæ magistatis crimine insimulantur. Dies illis ad dicendam causam constituitur. Quæ dies cum venisset, pro tribunali, quod regium scamnum nominant, sistuntur; patroni, et procuratoris auxilio destituti, et prohibiti, omnique sacratissimarum legum præsidio nudi suam causam orare compelluntur. Aderat hic actor, vel accusator, homunculus abjectus, incognitus|| pecuniâ corruptus, qui non alio crimine potuit [231.]
episcopum arguere, quàm quòd in Ultoniâ degerat cnm O'Nello, et aliis Catholicis contra Elizabetham pro fide bellum gerentibus. Præerat judicio Dominicus Sarfeeldus crudelissimus sacerdotum, et Catholicorum virorum damnator, innocentis, et Christiani sanguinis effusor liberalissimus, et ob id titulo equitis aurati ab hæreticis donatus. Ejus vero collega etsi hæreticus erat, se tamen ægrum simulavit, ne innocenti sanguine se pollueret. Dominicus truculentissimum suam vultum ad episcopum convertens, "purga," "inquit," "te crimine ab actore objecto." "Sum equidem," "inquit episcopus," consecratus, et unctus oleo sacro. Quocirca tuam credo non latere prudentiam meæ causæ examen non huc, sed ad forum ecclesiasticum pertinere, cum sæculares judices, nec debeant, nec jure possint de ecclesiasticis viris ferre sentetiam. Non mihi videntur te fugere illa Psalmistæ verba, "Nolite tangere christos meos." "Nonne Christus ipse," inquit Sarfeeldus," fuit Pilati sententiâ indicatus?" "Certe," "subridens inquit episcopus," et me quoque sequi Christi domini vestigia juvabit, si vos Pilatum non pudet imitari me

crudeliter, injusteque damnando." Personuit tunc forum undèquaque aliorum gemitu, aliorum risu. "Age," inquit judex, "episcope, aut crimen diluito, aut reus læsæ majestatis esto." "Cum," inquit Cornelius, "fori beneficio mihi frui non permittatis, haud dubito, quin eadem facilitate in principali quoque quæstione vim legibus, mihi injuriam intuleritis; tamen, quia nec forum declinasse, nec tacere apud vos mihi emolumento est, impeti me certè non, quòd Angliæ regis majestatem læserim, sed quod divinam observem, atque vestram iniquitatem, et meam innocentiam significare non aggravabor. Ad actoris calumniam, quod regnante Elizabethâ fuerim in Ultoniâ commoratus apud Catholicos fidem Christi armis tuentes inficias non eo. Neque ideo tamen crimen admisisse mihi videor, cum ibi mea diæcesis sit, ipseque sim adstrictus, in eâ residere, gregem Domini meæ fidei commissum pascere, et consulere animarum saluti: de bellicis verò motibus, et armorum apparatu nihil cogitaverim. Quod etiamsi fecissem, nunc mihi officere non debet, cum Jacobus rex Iberniæ et Angliæ sceptro primum potitus reatus in antecessores admissos Ibernis condonaverit, et injuriæ præteritæ sint prorsus abolitæ, et veteres amicitiæ reconciliatæ." "Illa erratorum condonatio," inquit judex, "tibi non potest opitulari, quòd in judicio sponte te non stiteris, quòd tuæ erga regem fidelitatis, et principatus regis in ecclesiâ suorum regnorum juramentum non præstiteris." "Nulla," inquit episcopus, "ratione oportuit me virum ecclesiasticum in sæculari judicio exhiberi, neque petere illud veniæ documentum, cum ne laicorum quidem decima pars comparaverit, aut habeat illam schedulam, cum omnibus sufficiat generalis commissorum remissio, quæ regio chirographo consignata, divulgata in vestris monumentis perscripta conservatur. Sacramentum verò fidelitatis, et regii pontificatûs maximi, quòd vos estis soliti exigere, nefas est Catholico reddere. Imbecilli vel metu territi, vel allecti præmio jusjurandum hoc dant. Ego neutro deducor, ut tantum sceleris admittam. Quin obtestor me hâc unâ de causâ, perindeque Catholicæ religionis, et fidei damnari. Quoquidem majus opinione omnium capio
[232.] animo guadium.|| Agite. Non magis meum sanguinem vos appetitis, quam ego illum pro Christo Redemptore effundere expeto." "Longè," jùdex, inquit, "falleris opinione; supersedeamus cavillationibus, et tricis istis tuis. Ostendam tibi, non fidei, sed læsæ majestatis causam tecum agi. Optionem tibi facio, meâ ne sententiâ incunctanter oppetere mortem, an duodecim virorum judicio tuam causam decernendam permittere?" Episcopus id, quod erat, ratus, in Sarfeeldo ne vestigium quidem clementiæ, et justitiæ esse, à duodecim verò viris, si idoneis, et exceptioni non obnoxiis sui capitis animadversio delegaretur, se non fuisse damnandum, hoc elegit.

Cæterum Protestantes constituerant, ut undecim Angli et Scoti alienigenæ, incogniti, et infimæ conditionis contra suas etiam leges de episcopo sententiam ferrent, Iberno uno de ad explendum numero addito. Quibus præsul opponit, vel Anglorum jure sancitum esse, ut à

suis quisque paribus, et æqualibus judicentur; comites, barones, et nobiles à nobilibus aliis, et nullus in duodecim album cooptatus, qui viginti saltem libras argenti vectigales non habeat, et civis sit: tantum verò abesse, ut arbitri judicium de se reddituri sint sibi conferendi, ut ne nobiles quidem, aut noti esse videantur, neminem eorum possidere viginti obulos vectigales, nedum libras, et omnes præter unum hospites esse, atque adeo non ab his, sed ab aliis causam fuisse examinandam: alioquin sibi injuriam irrogari, regiasque leges non observari quemadmodum etiam jus divinum, pontificium, cæsareumque violabatur, dum ipse episcopus cogitur causam apud pròfanum judicem dicere. Quæ autem æquissima exceptio, reo innocenti, coram judice iniquissimo minimè profuit. Ita causa discussa duodecim conscripti judicium daturi in conclavi clauduntur. Ubi undecim alienigenæ nullâ interpositâ morâ præsulem majestatis læsæ reum proferunt. Clamitat unus ille Ibernus, et protestatur, nec sententiam secum fuisse communicatum, nec assensnm se præbuisse. Quo tametsi sententia infirmabatur, tamen contra episcopum firma, legitimaque habetur. Supererat jam, ut quo supplicii genere foret afficiendus, statueret judex.

A duodecim viris dum hæc aguntur, Patritio O'Luchrano sacerdoti ad regium scamnum, ut demonstratum est, producto, culpæ majestatis læsæ vertitur, quòd Belgium eadem navi. quâ O'Nellus, et O'Donellus fugerant, petierit. Patritius objecto responsum præbuit, se quidem eâ navi fuisse in Belgium traductum navatum operam litteris, prius tamen, quam O'Nellus, et O'Donnellus trajecissent, sicque fuisse eorum fugæ nescium. Interrogatus inde vellet ne judicium duodecim virorum subire, respondit, "illos duodecim, si forent Iberni in discrimen, et periculum ipsius salutis causâ esse deducendos, et tamen forsitan fore, ne ipsi possent subvenire; sin essent hæretici, eos metu, seu præmio motos facile peccatum commissuros, ipsumque damnaturos, se vero nolle, ut propter se, vel Catholici, et benemeriti periclitentur, vel hæretici cumulent peccata: in judice æquitatem, et justitiam requirere." Tum Sarfeeldus, "cum examen," inquit, "legibus constitutum experire recuses, ad me decidenda causa devolvitur." Ac ita de utroque in hæc verba sententiam pronunciavit.

"Cornelius O'Dubhana Dunensis, et Conorensis episcopus, et Patritius O'Luchranus sacerdos Papistici|| læsæ majestatis convicti nunc in [233.] carcerem referantur, primo Februarii die pedibus vincti per publicas vias ad patibulum carris trahantur, cùm fuerint parumper suspensi, semianimes à furcâ dejiciantur, mox exinaniantur, exta ignibus urantur, capita in celsis turribus collocentur, reliquum cadaveris in partes quatuor sectum in publicis viis disponatur."

Quâ prolatâ sententiâ planctu, et ululatu forum personat, ingente mærore, et luctu per oppidum totum afficitur omnis sexus, et ætas. soli episcopus et sacerdos alacriores videbantur, et reverà erant. Uterque alterum consolatur, et ad effundendum pro Christo Jesu sanguinem confirmat. Pia puella solita episcopo, et sacerdoti portare victum, quem

Catholici largè suppeditabant, sententiâ damnatos visit. Quæ cum episcopum de valetudine sciscitaretur, ita ille affatur.

"His decim annis (mihi crede filia) nunquam meliùs habui, seu corporis robur, seu animi gaudium contempleris. Id unum mihi curæ maximæ nunc est, ut dignetur Deus me potiùs in suam cælestem regiam, et suum divinum conspectum hâc martyrii viâ ducere, quam in hoc carcere senio confici, et vetustate dissolvi. Tu quidem filia beneficia multa, et singularia in me contulisti, pro quibus habeo tibi gratias, et referrem etiam, si possem: præmium Deum daturum scio. Id quoque cæteris tuis erga me meritis addas, oro, ut cum interfectus fuero (quod faxit Deus ita eveniat) in hoc (Franciscanæ religionis vestimentum ostendebat) me condi, et sepeliri cures. Pluris hoc sagum, quod viridi ævo suscepi cunctis insignibus episcopalibus, et omnibus majorum imaginibus facio."

Cum ita sancti animo firmiter constituissent pro Christi vitam morte commutare, diabolus vigilans humani generis hostis nullum lapidem non movit, ut eos a tam honorificentissimo conatu dejiceret: frustra tamen: siquidem Deus decreverat, ut quo vehementior esset diaboli contentio, eò foret martyrum victoria gloriosior. Itaque prorex quam frequentissimè missis interdum suis consiliariis, interdum aliis viris gravissimis pollicetur condemnatis vitam, reatuum veniam, alia non exigua præmia, præsertim Præsuli Episcopatus, quos habuerat a Summo Pontifice, et sacerdoti ecclesiasticum beneficium locupletissimum, magnoque semper eos apud regem, et ipsum in honore futuros eâ conditione, ut a Catholicæ Ecclesiæ, et Romani Pontificis imperio desciscentes sectæ regiæ subscribant, regem esse ecclesiæ caput, et principem in Magnâ Brittanniâ, et Ibernia, seque illi fore fideles jurejurando confirment. Episcopus responsum præbuit, "Longè majorem inscitiam, et stoliditatem esse sibi seni octoginta circiter annos nato suadere, ut propter brevissimam labilis vitæ voluptatem perpetuas pænas sustineret, quam Eleazaro seni consuluisse, ut propter evitandam mortem, suillam carnem comedere simularet." In eandem sententiam sacerdos ivit. Cumque disiungerentur, quod mutuâ exhortatione privati facilius metu, vel præmiis vincendi viderentur, nunquam tamen a pristinâ constantiâ discesserunt.

Igitur hæretici spe avertendi eos a Fide Catholicâ destituti, properant ad sententiæ executionem. Destinatâ die tortores desiderabantur. Namque publicus urbis carnifex, qui Ibernus erat, fugerat, ne se sacrorum virorum laniatione inquinaret. Nec ex totâ Ibernicâ gente
[234.] repertus est ullus, quem vel minæ, vel metus,|| vel præmia moverent, ut in sanctos sacrilegas manus injiceret. Quamobrem deliberatum est, ut Anglo facinoroso propter homicidium carcere detento, qui sententiam executioni mandaret, venia criminis concederetur, et pæna mortis, quâ debuit plecti, remitteretur. Cum hoc armatorum magnâ catervâ missâ præsidio, ne vulgus innocuos in libertatem vindicaret, cum carros ad carceris ostium dixisset, eosque Cornelius oculis lustrasset, "magnus,

inquit, nobis honor habetur, qui triumphalibus curribus ad patibulum sumus ferendi, cum Christus Dominus crucem, cui fuit affixus, suis humeris sacrosanctis portaverit: currumque conscendens, Franciscanæ religionis habitum, quo detecto incedere cupiebat, ab hæretis coactus est operire aliâ veste imposita. Cum ambo Martyres veherentur, senes, juvenes decrepiti, pueri, anus, puellæ, matronæ non modo e cunctis urbis vicis, sed ex vicinis quoque municipiis, et pagis confluentes in plateis, et viis obviam veniunt benedictionem episcopum flexis genibus orantes, militibus frustra turbam arcentibus, et aliquos vulnerantibus. Inter cæteros, occurrit, qui episcopum coegit reficere vini haustu corpus senio confectum, et jejunio languidum. Nam toto die cibi nihil libaverat, cum esset tunc hora circiter quarta pomeridiana. Multitudo populi incolumitate sua posthabita constituisse fertur insontes in libertatem vindicare, idque sane factura, nisi episcopus, qui ejus consilium intellexit, obstitisset, Catholicos per Deum rogando, obtestando, ne ipsum Martyrii corona, quam diu expetebat privaret: neu se, liberos suos, conjuges, atque fortunas in discrimen deduceret. Omnibus autem placidissimè benedixit, neque a Fide Catholica, cujus lacte fuerunt nutriti, vel latum unguem discederent, suadet.

Sæpissimè vero sacerdotem altero curru sequentem nomine compellat, jubens esse forti animo, omnia pro Christo viriliter ferre, ostendensque concionando, parum itineris reliquum esse, ut in veram patriam perveniant ubi summam quietem, et æternam tranquillitatem sint nacturi, modo unius horæ laborem, et brevissimum dolorem sustineant. Sacerdos vicissim episcopum precatur, ut pro ipso oret, fortiter anteat, se audacter secuturum pollicens.

Cum flumine oppidum alluente trajecto ad radicem tumuli in quo erecta patibula eminebant, jussi a carris descendissent, fixis humi genibus cæperunt ad Deum preces effundere. Quas brevi interrumpere compulsi ab equitibus præsidio comitantibus hastis perculsi, colle citò, et alacriter superato furcas amplexi, et osculati rursus erant. Cumque iterum orationem interrumpere cogerentur, episcopus sacerdotis solicitus, veritusque ne callidis hæreticorum versutiis deciperetur, quam summississimè, abjectissime petivit, ut sacerdoti liceret præire, ut ipse illum inter moriendum confirmaret. Quo beneficio minime impetrato sacerdos illum esse intrepido animo, et magnanimo præire jussit, se secuturum promittens.

Tunc Episcopus instituti Franciscani bardocucullum, eo se induere prohibitus, illi virgunculæ cujus superius mentionem fecimus, inter turbam ad crucem astanti projecit, jubens eam memorem esse promissi, nimirum, ut sacra religionis Franciscanæ vestimentis exsangue præsulis cadaver involveret. Jamque patibulum ascendens in ipso scalarum primo gradu populo eminentior Deum suppliciter deprecatur, et ecclesiam Catholicam otio, et tranquillitate frui, et Catholicis Ibernis omnia prosperè, et secunde evenire det, iis, a quibus ipse erat occidendus, veniam concedat, et eosdem ad veritatis agnitionem deducat.|| [235.]

Tum ingens multitudinis clamor æthera ferit, sanctos, et innocentes injuste, et crudelissimè interfici, se vigilantissimis, pastoribus sociisque charissimis spoliari. Qua de re perterritis Protestantibus Challinerus Anglus Ministroclericus accedens ad episcopum interrogat, "quam ab causam se damnatum fuisse putabat?" Cui Præsul dixit, "non aliam ob causam se morte puniri, quam Fidei, et Religionis Catholicæ, suæque erga Romanam Ecclesiam obedientiæ." "Imprudenter," "inquit hæreticus," loqueris, et mortaliter peccas in mortis articulo mentiendo, ideoque non est, cur speres, te fore salvum." "Cui Episcopus," "adeonè," inquit, "tu Theologus sapiens es, ut tibi persuasum habeas omne mendacium esse mortale peccatum: etsi hoc ego commiserim non esse adhuc pænitentiæ locum? Quinimo tu, qui soles mentiris. Nam præter hanc causam nihil potest mihi culpæ duci, quia si, te suadente, regiæ sectæ assedissem, nihil mihi non fuisset condonatum. Abi nunc in malam crucem Satane mendacissime." Cum ad tertium scalarum gradum pervenisset, orationem ad populum statuit habere propositis illis Divi Pauli verbis; "Si Angelus de cælo evangelisaverit vobis aliter, quam audistis, nolite credere ei &c.c. Cæterum regii consiliarii, qui sententiæ exequendæ præsidebant, carnifici, ut orationem interrumpat, imperant.

Ego quidem neminem etiam hæreticum puto fuisse adeó stolidum, et inscium, ut non intellexerit hos viros injusté argui, et damnari. Namque carnifex ipse hæreticus veniam committendi sacrilegii episcopum rogat, quam ille se dare placidissimo vultu dixit.

Spectantibus hoc magnam admirationem movit, quod tortor miles robustus ætate florens, qui martyrum carnificio se vitam redempturum non ignorabat, quasi sui incompos in scalis titubabat, et episcopus senex, debilis intrepidè scalas ascendit, in eisque loquens stabat rubore perfusus, collo suo laqueum imposuit, sudariolo faciem cooperuit, junctas manus carnifici ut vincirentur porrexit. In hujus etiam rei contemplationom attoniti rapiebantur, quod illa tota dies erat obscura, et tenebrosissima, nubibus densissimis solis splendorem intercludentibus, spississimaque nebula majorem caliginem terræ obducente. Ubi vero Cornelius pedes in scalis collocavit, subitò sanguinei coloris nubes ob solem apparuit, per quam sol radios ejaculans, urbem, suburbia, et supplicii locum illuminat, ædificia, solumque puniceo colore perfundens, qualis solet esse solaris radius per rubrum vitrum trajectus. Is fulgor major supplicii locum, sed maximus episcopum circumstabat, verbaque facientes os ingredi videbantur: in aliam verò nullam illius horizontis plagam sol radios emittere, similemve lucem diffundere visus est. Cum verò episcopus de scalis devolveretur, ad pristinam obscuritatem, et tristitiam dies repentè revertitur. Antistes inter suspendendum, nullum membrum impetu agitavit. Semivivus a tortore demissus a furca vix fuit capite truncatus, cum illud aliquis Ibernus rapuit, qui in confertissimam suorum Catholicorum turbam sese abdens, elabitur, nec unquam fuit repertus, aut cognitus quamvis prorex delatori proposuerit præmium

quadringentarum librarum argenti, id est, aureorum nummorum circiter mille, et sexcentorum. Sanguinem quoque e cruento corpore copiosè fluentem Catholici linteis exceperunt, mortui vestimenta usque ad intimam tunicam, et cilicium asperrimum, diripuerunt, interque se diviserunt, frustra militibus hæreticis obnitentibus, coluntque digna veneratione. Ita Cornelius cælum subivit annum agens circiter octogesimum. Idem iter Patritius arripuit:|| scalas ascendit illud Simeonis canticum [236.]
repetens. "Nunc dimittis servum tuum; &c. Præsulis exemplo pro circumstantibus orat, illis benedicit, omnibus parcit, imposito laqueo parumper pendet, semianimis, dimissus e patibulo labat, mutilatur, secatur. Inermium verò impetum martyris sanguinem, cæterasque reliquias colligere cupientium armati milites sustinent, raptu capitis episcopi docti, multos vulneribus afficientes. Utriusque anima soluta corporeis vinculis Essentiæ divinæ conspectu immensam voluptatem perpetuò captura in fælicissimum beatorum cætum transmigravit anno post Virginis partum duodecimo supra millesimum sexcentesimum Kalendis Februariis juxta veterem computationem, quæ subditione Angliæ regis observatur, secundum verô emendatiorem ecclesiæ Catholicæ calculum iii. idus Februarias. Prima nocte martyrum corpora inhumata sub dio relicta sunt vigilibus hæreticis adhibitis ne a Catholicis auferrentur. Quidam vir pius, qui excubitoribus pecunia corruptis, ea pallio suo cooperuit, et ad ea ipse cubuit, cum somno solutus expergisceretur, brachium suum multos ante annos paralysi impeditum, et examine ad pristinam sanitatem restitutum experitur. Postero die filiæ Edvardi Brabstonis Angli equitis aurati, eà ubi cadavera jacebant, curru vectæ petulante garrulitate martyrum opinionem, interitum, et veneratores carpebant, non tamen impunè: nam equi alioquin mitissimi, furore subito acti per declivem collem sese præcipitant, aurigam discutiunt, ejus brachium casu frangunt, currum subvertunt et illi puellæ, quæ ceteris impudentior erat in sanctos, facies casu et vulnere deformatur. Eodem die ibidem ad furcas corpora sepeliuntur, sed summa noctis quiete in sacellum nondum hæreticorum superstitionibus inquinatum a Catholicis transferuntur.*

* The Four Masters record the martyrdom of Bishop O'Devany in a strain of unusual boldness and sympathy. "The English offered him riches and many rewards, if he would turn over to their heresy; but he refused to accept them, for he despised transitory riches for an everlasting kingdom.—There was not a Christian in the land of Ireland whose heart did not shudder within him at horror of the martyrdom, which this chaste, wise divine suffered for the reward of his soul. The Christians who were taken in Dublin contended with each other to see which of them should have one of his limbs, and they had fine linen in readiness to prevent his blood from falling to the ground; for they were convinced that he was one of the holy martyrs of the Lord."—p. 2371.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI,

TOMI IV. LIBER II.

DE PARLAMENTO, QUINTO PERSECUTIONIS MEMBRO.

HACTENUS capita persecutionis principalia quatuor sumus prosecuti: agemus libro presente de quinto, hoc est de parlamento, quæ non minima pars tyrannidis est, ut ex protestantium injuriis, regiis edictis, atque dictis, Catholicorum civili repugnantiâ, et aliis rebus ob novitatem, et crudelitatem memoratu dignis, jucundisque constabit.

CAP. I.

In Ibernia quomodo celebratur parlamentum?

CUM quatuor superioribus afflictionis capititibus Angli Catholicos Ibernos a Christi Jesu fide non potuissent amovere, properant ad quintum principale persecutionis membrum executioni mandandum ut parlamenti authoritate in sacerdotes, eorumque protectores et Catholicam religionem
[237.] leges hæreticas stabilirent. Est autem parlamentum|| voce Gallica dictum, ut accepi, si ritè celebretur, optimatum et procuratorum regni, vel dominationis, quibus de republica referendi, legumque ferendarum facultas permittitur, cætus vel conventus, vel senatus causâ decernendi de sæcularibus rebus convocatus. Quia enim turba populi totius ad legum rogationem non potest facilè convenire, necessitas ipsa rem deducit ad diffinitos numero viros parlamentarios, vel senatores nuncupatos, penes quos est ferendi, tollendique leges, deque summa respublicæ agendi potestas. Qui cum majori parte sæculares homines soleant esse, si spiritualium rerum examen sibi assumant, jam eorum conventus nec consilii, nec senatus nec parlamenti, sed conventiculi scelerati nomine dignus videtur. In Ibernia parlamentum magna omnium ordinum frequentia,

et solemnitate celebratur tum veteri more à majoribus accepto; tum exterarum gentium exemplo. In eo ferendorum suffragiorum potestas debetur hæreditario jure illis sæcularibus, qui eo honore fulgent; ut novioribus Latinis dominationes, Hispanis senoriæ; Italis illustrissimæ segnoriæ nuncupentur, cujusmodi sunt duces, marchiones, comites, vicecomites, barones; sed maxime antiquissimi Ibernici optimates Tiernæ vocati longa temporum serie ante Anglorum dominationem instituti, sunt hoc jure usi, licet posteà abdicati, quod non sunt ab Anglis regibus inaugarati. Quod unum mihi non levi argumento est, ut existimem omnia parlamenta ab Angliæ principibus in Iberniâ celebrata irrita omnino esse, a quibus quippè repelluntur iidem, qui potissimum illis interesse deberent. Eâdem auctoritate valuisse feruntur illi, quorum possessiones baronatum terræ continent. Archiepiscopis, et episcopis Catholicis jus hoc deferebatur, et si qui sunt alii ecclesiastici, qui idem sibi vendicabant, licet nunc sit illis ademptum, quemadmodum et vetustissimis magnatibus, et hæresiarchis adjudicatum. Ita aureis, atque Christianis illis sæculis placuit. Hodiè verò dignitates ab Anglis regibus creatæ, sive sæculares, sive ecclesiasticæ, non aliæ, possunt in senatu ferre sententiam. Præter quas duo e singulis civitatibus, aut magistratibus procuratores adesse debent: totidem quoque procuratores oportet convenire e singulis regni tribubus, quæ comitatus Anglis nominantur. Itaque dignitates, vel optimates ecclesiastici, et sæculares, magistratuumque, et tribuum procuratores integrum parlamentum constituunt. Vocabant antiquitùs in parlamentaria comitia reges Ibernici, qui totius regni monarchæ, erant et etiam reguli, et regni primores, intra suos quisque fines. Hodiè verò reges Angliæ, vel proreges eorum accersunt. Nostrâ, patrumque nostrorum memoriâ senatores omnes ad parlamentum conveniunt Dubhlinnam, quæ urbs regni princeps habetur: ubi est illis pro curiâ, vel conciliabulo templum Divi Patritii præstitutum. Ibi sedent in duabus aulis: in altera, quæ inferior aula vocatur, magistratuum, seu civitatum, et tribuum procuratores de propositâ re prius decernunt. Deinde ad dignitates in alterâ aulâ, quam superiorem dicunt, sedentes referunt. Quæ, si procuratoribus assentiuntur, jam parlamenti decreta legis vigorem habebunt, assensu principis accedente. Præest tribuum, civitatumque procuratoribus magistratus ab ipsis in curiâ ante omnia electus, qui communiter interpres appellatur. Dignitatibus præest Chancellarius, vel cui principis vices fuerunt delegatæ. Hæc ad parlamenti explicationem dixisse, sufficit. Nunc ad historiam nostram redeamus.|| [238.]

CAP. II.

Legitimi Parlamentarii rejiciuntur, et illegitimi conscribuntur.

Persuasum sibi habebant Angli, in Iberniâ nec commodiùs, nec efficaciùs fuisse fidem Catholicam extirpandam, suas sectas corroborandas, incolas a Romani Pontificis, et ecclesiæ Catholicæ ductu, et imperio subducendos, sibique omninò conciliandos, quam si universum populum subigerent legibus suis, quas contra Christum in Angliâ tulerunt. Fidem verò, constantiamqe Ibernorum erga Catholicam religionem longâ consuetudine, apertissimisque documentis experti, minimè ignorabant ab illis fuisse priscas, atque Christianas leges retinendas, novas, et hæreticas respuendas, si, et numero non inferiores hæreticis in parlamento concurrerent, et possent liberè sententiam dicere. Quamobrem cunctis viribus contendunt, ut utrumque impediant, ne Catholici numero pares sint, neu benè, justèque sentire audeant. Itaque prorex Anglos protestantes locorum præfectos jubet, ut efficiant ad parlamentum eligi procuratores in tribubus, et urbibus, in quibus Angli, et Scoti, et ex Anglis oriundi Protestantes domicilium jusque civitatis habent. Præfecti jussis proregis obedientes, si in urbe, tribuve unus duntaxat Anglus, vel hæreticus jure municipali fruitur, ut is procurator nominetur, totis viribus conantur, electores nunc minis pænâque terrendo, nunc persuasionibus decipiendo, interdum donis oppugnando, et non nunquam Catholici nomen ex procuratorum albo delendo, hæretico inscripto. Prætereà multi conventus antiqui, quorum pietas erga Deum, et constantia erat notissima, suffragiorum jure exuuntur. Nihilominus Iberni elegerunt aliquot procuratores viros splendidos, et primorum filios, quorum virtuti, et religioni magnoperè confidebant. Quos in parlamentum proficiscentes, nobiles plebei, matronæ, puellæ, pueri, decrepiti orant, et obtestantur, ut sanctam Jesu religionem à majoribus semper cultam defendant, si faciant aliud, id irritum se habituros pollicentes. Quocirca excogitant Angli aliam artem. Anglorum atque Scotorum colonias, de quibus superiùs egimus, nomine civitatis ornant, et suffragiorum jure, et aliis immunitatibus donant, legum, atque consuetudinis metam trangressi, ut singulæ coloniæ procuratores duos ad parlamentum mittant. Conferensque prorex Catholicorum parlamentariorum numerum cum hæreticis, quoties illos plures esse reperit, toties cum consiliariis Anglis occulta parlamenta celebrat, in quibus novas hæreticorum civitates, atque respublicas novis decretis, et diplomatibus constituit, ut illæ parlamentarios hæreticos suppeditent. Cumque requireret oppida, et pagos, quibus civitatum leges concederet, illas agris vastisque campis, erectis tribus, quartuorvè tuguriis, impertitur. In his rursus desertis urbibus cives hæreticos desiderans, cives illis creat Anglos tonsoros,

pharmacopolas, scribas, litium procuratores, curiæ janitores, hominumque id genus colluviem, qui ne oculis quidem unquam loca illa lustraverunt. Ut omnis prorsus victoriæ spes Catholicis adimatur, pro singulis totius regni diæcesibus quatuor ministroclericos in parlamentum venire jubetur, qui, ut ecclesiasticæ reipublicæ procuratores unà cum procuratoribus sæcularibus|| de utriusque reipublicæ, ecclesiasticæ, et [239.] sæcularis administratione agant.

Ita parlamentariis hæreticis scriptis, qui Ibernos numero superare vibebantur, prorex diem dicit, quâ parlamentarii omnes, dignitates sæculares, et ministro-ecclesiasticæ, tribuum, civitatumque procuratores Dubhlinnam ad conventus conveniant. Quæ dies cum venisset, non senatores modò eò confluxerunt, sed præcipua regni totius nobilitas, ut si quid præter expectationem accideret, ibi præsto essent, ubi de religionis atque adeo rerum omnium summa videbatur agendum. His et eorum comitibus fuit tantus sumptuosissimarum vestium cultus, tantus equorum, ensium, atque pugionum capulis deauratis, torquium, atque gemmarum ornatus, tantaque pompa, et magnificentia, ut exteris hominibus qui aderant rerum apparatus, et opulentia admirationem commoverit. Vulgi suspicio erat, futuram fuisse ob hoc parlamentum inopinatam rerum permutationem. Prorex non erat vacuus timore.*

* Mooney gives the following brief account of the parliament of 1613. The number of new boroughs created was, according to him, 38, which is correct enough, if understood of those whose members sat in all the sessions. In the first session there were at least 47 new boroughs represented; but the following 9 did not appear in the succeeding sessions: Athlone, Belfast, Carlow, Clonakilty, Charlemont, Fethard, Gowran, Lismore, and Tallow (county Waterford). Nearly all the new boroughs were represented by Protestants, if we can judge by their names.—Liber Munerum, ii. part vii. p. 51.

The number of Catholic members excluded (26) is also probably correct. The Catholics petitioned against the returns from fourteen places, but succeeded only in two instances—namely, Cavan borough and Kildare. Supposing that Kildare, at the new election, returned Catholics, like all the old towns, we would have the exact number 26 (the members for thirteen places) mentioned by Mooney as excluded from their seats. At the first trial of strength, in the election of a Speaker, the total number present was 226—of whom 101 were Catholics. Many writers extol the wisdom and justice of James for this Irish national parliament: but they forget that it was not a fair representation of the population or of the wealth of the country, landed or commercial; for, even in 1641, though diminished by other confiscations, the Catholic property was at least double that of the Protestant; and Catholics were to Protestants as 11 to 2.

"Anno 1613 regni regis Jacobus in Anglia 11° et in Scotiâ 46° habita est congregatio ordinum Hiberniæ, quam vocant parlamentum 18 Maii in castro Dubliniensi, in quo parlamento primum rex et hæretici voluerunt multa statuere contra fidem et libertatem ecclesiasticam, et pœnalia contra personæ ecclesiasticas. Sed Catholici Hiberniæ restiterunt et pene ad arma in ipsa parlamentari domo deventum est: quare parlamentum prorogari necesse fuit, et rex accersivit in Angliam proregem Arthurum Chichestrium tanquam rationem redditurum quod causam dederit subditis ad tumultuandum; accersivit etiam ex ordinibus Catholicis multos, quos cum Londinum pervenissent male

CAP. III.

Quas leges Angli Parlamenti auctoritate sancire voluerunt?

SENATORES Catholici, quod minime compertum habebant, quibus de rebus esset in parlamento decernendum, variè angebantur: qui inten tissima cogitatione distracti post longam, atque diligentissimam investigationem inter futuri parlamenti decreta repererunt Anglicè scriptum, ut in parlamento relatum senatorum auctoritate reciperet legis vigorem: quod ita a nobis Latinum redditum est.

Cum multi, qui se profitentur esse, seque appellant archiepiscopos, et episcopos, vicarios generales, decanos, archidiaconos, fratres, Jesuitas, Presbyteros, seminaristas, et alios clericos, ac qui in transmarinis locis, sacris ordinibus initiati fuerunt, initianturque, secundum consuetudinem, et ritus Romanæ synagogæ, paucis abhinc annis in Hiberniæ regnum, aliasque regiæ suæ majestatis ditiones venerint, missique fuerint, et indies plures veniant, atque mittantur, non alio consilio (sicut tum ipsorum examine, et confessione, tum aliis variis, et manifestis viis, atque probationibus compertum est) quam ut non solum subditorum animos a rege avertant cum ingenti ejus periculo, sed etiam ut ruinam, et excidium, ac interitum universo regno afferant, nisi hæc mala tempestive avertantur. Idcirco in damni hujus remedium, a rege, dignitatibus ecclesiasticis, et Laicis, in parlamentum hoc convocatis, et ipsius parla-

accepit, alios carceribus mancipavit, cæteros minis et terroribus deterruit, et si qui remedium justitiæ expectabant, omni remedio frustrati sunt. Tandem rex auctoritate sua erexit 38 loca valde obscura et minus nota in oppida cum privilegiis et juribus municipalibus, quia in illis habitabant novæ plantationis hæretici, et jussit ut ex singulis locis duo interessent parlamento, ibidem habituri vocem consultativam et decisivam ut sic pluraliter voces Catholici superarentur: præterea cum ex omnibus pene antiquis civitatibus, oppidis et municipiis ac et comitatibus, Catholici parlamentum fuerunt missi, ex illis fuerint 26 repulsi, et in illorum locum totidem hæretici suffecti, quod idem et pluribus fieret nisi satis esse judicarent tantum excedere numero vocum. Quæ omnia contra leges et instituta parlamentorum facta sunt, et frustra conquerentibus Catholicis, nullum plane remedium adhibitum est. His ita constitutis, rex voluit parlamentum continuari, pollicitus in eo nihil tractandum esse de rebus pertinentibus ad ecclesiasticum regimen aut contra personas ecclesiasticas quascunque. In parlamento autem sic continuato nil plane gestum est nisi agnoscere regem, illique subsidium pecuniæ dare, et leges contra principes Hibernos, renitentibus plerisque Catholicis qui hæreticorum vocibus superabantur, absentes, et causa indicta, quæ non alia adducebatur, quam quod superioribus temporibus bellum contra reginam Angliæ pro fidei defensione fecerant. Bellum autem istud (quod Angli vocabant rebellionem) ita gestum est, ut D. Hugo O'Neill comes Tyronæ per diploma felicisimæ memoriæ Clementis 8 constitutus fuerit dux et capitaneus generalis, illique et omnibus ipsi assistentibus indulgentiæ et gratiæ spirituales concessæ fuerint.

menti auctoritate cavetur, ut omnes, et singuli archiepiscopi, episcopi, vicarii generales, decani, archidiaconi, fratres, Jesuitæ, presbyteri, seminaristæ, aliique clerici quicunque, inaugurati alibi quam in Hibernia, aliisve in ditionibus regiæ suæ majestatis regnis, et ditionibus, auctoritate aliqua, et potestate derivata, vel derivanda a sede Romana post annum vigesimum septimum regni nostræ supremæ Dominæ Elizabethæ reginæ defunctæ, ab hoc Hiberniæ, regno, cæterisque omnibus regnis, et ditionibus regiæ majestatis su r, ante diem quadragesimum post hoc parlamentum discedant, dummodo ventum, et navigationem commode nanciscantur.

2. Item dictâ eâdem auctoritate sancitur, ne alicui archiepiscopo, episcopo, vicario generali, decano, archidiacono, fratri, Jesuitæ, clerico, seminaristæ, vel alii clerico religioso, vel alicui ecclesiastico, post dictum annum vigesimum septimum regni nostræ supremæ dominæ Elizabethæ reginæ defunctæ, sacris ordinis insignito, vel insigniendo religionemve professuro, auctoritate, et potestate derivatâ, vel derivandâ a sede Romana, cujuscunque nominis, tituli, et gradus fuerit, liceat venire in aliquem locum hujus regni, aut alterius cujuscunque ditionis regiæ suæ majestatis, in illove agere, vel morari post tempus dictorum quadraginta dierum, præterquam in casibus specialibus, peculiari causâ, et per tempus, in hoc decreto definitum. Sique aliquis archiepiscopus, episcopus, vicarius generalis, decanus, archidiaconus, frater, Jesuita, presbyter, seminarista, vel alius clericus ex supradictis contravenerit, quoties in hoc incurrerit, toties læsæ majestatis reus habeatur, tanquam perfidus judicetur, puniatur, bonorumque publicatione coerceatur. Et quicunque post spatium horum quadraginta dierum et profectioni dictorum diffinitum sciens receperit, foverit, consolatus fuerit victuque donaverit aliquem archiepiscopum, episcopum, vicarium generalem, decanum, archidiaconum, fratrem Jesuitam, clericum, seminaristam, vel alium clericum religiosum, aut aliquem ecclesiasticum, primum mulctetur quadraginta nummis aureis, fisco adjudicandis. Si vero secundo de hoc crimine fuerit convictus, puniatur pænis legis, præmunire, in Anglia latæ anno decimo-sexto regni regis Richardi Secundi. Si denique tertio crimen hoc incurrerit, tunc flagitiosns judicatus, morte, bonorumque Publicatione plectatur tanquam læsæ majestatis reus, beneficio doctrinæ non opitulante.

3. Præterea eâdem authoritate jubetur, ut si ex regi subjectis aliquis, qui non sit archiepiscopus, episcopus, vicarius generalis, decanus, archidiaconus, frater, Jesuita, clericus, seminarista, vel alius clericus religiosus, aut aliquis ecclesiasticus, fuerit literis eruditus, vel erudiendus, in aliquo Jesuitarum collegio, vel seminario, condito, vel condendo, in transmarinis Locis, aut agat in externis regionibus, intra sex menses ab hoc parlamento perfecto, et pragmaticâ hac de re promulgandâ in Urbe Dubliniensi sub magno Hiberniæ Signo, redeat in hoc regnum, statimque intra decem dies coram episcopo diæcesis, vel duobus Judicibus Pacis loci, in quem appulerit, se regiæ suæ majestati, ejusque legibus submittat, juretque juramentum regii principatus in re tam spirituali, quam temporali, juxta edictum sancitum in hoc regno, anno secundo regni Elizabethæ reginæ Qui vero veniens, et rediens in hoc regnum, vel in eo agens noluerit submittere, et jurare hoc juramentum, perfidus judicetur, patiatur, et ejus bona fisco addicentur sicut ob crimen læsæ majestatis.

4. Eadem denique authoritate constituitur, ut quicunque ex regis subditis, dictis quadraginta diebus præteritis, commutatione, vel aliqua alia re, directe, vel indirecte, sciens aliquid portaverit, dederit, miserit, portarive, dari mitti fecerit ad aliquem literis operam navantem in aliquo Jesuitarum collegio vel seminario, perfidus judicetur, patiatur, bonisque mulctetur tanquam læsæ majestatis convictus.

Inventi etiam sunt aliquot articuli non plano sermone, ut edictum

superius, explicati, sed uti longiorum sermonum lemmata, scripti, quos nos Latine proferimus summâ fide.

Articuli in Parlamento proponendi conscientiâ doctâ, judicioque proregis, et consilii.

1. Caveatur, ut sacerdotes in exilium mittantur.
2. In arce aliquot loca, portaque nobilibus viris, qui custodiæ mandantur concinnentur.
3. Adimantur ociosis arma.
4. De agris occultatis inter O'Murchuos conductores, et aliis artibus judicetur juxta ea, quæ jam acta sunt, hoc quoque ante festum Sancti Michaelis fiat.
5. De connubiis inter Ibernos et Scotos.
6. Georgius Hamilton et Robertus Wartus juramentum principatus recusantes jurare è regno relegentur.
7. Dicti conductores agrorum, et O'Murchui, quorum negotia exigunt judices delegatos, vel commissarios, in album referantur in Chancellaria.‖ [241.]
8. Novis pensionariis, quamvis juramentum recusent, stipendium solvatur justis causis.
9. Pecunia, qua mulctantur illi, qui ecclesias frequentare nolunt, quomodo sit distribuenda?
10. Nobilium filii in Angliam mittantur.
11. Immunitates civibus male eligentibus magistratus adimantur.
12. Omnes recusantes solvant duos regios nummos diebus dominicis.
13. Excommunicationes cautius et rarius ferantur, et moderatius agatur in illis locis quibus nondum sunt præpositi pastores.*

Articulus quintus eo (ni ego conjectura fallor) pertinet ut inter Ibernos, et Scotos matrimonia prohibeantur† ne duæ bellicosæ gentes, Anglis inimicœ affinitatis et amicitiæ vinculis inter se conjungantur, sed potius amicitiæ vetustissimæ, mutuique amoris memoria prorsus aboleatur.

In sexto articulo duo equites Angli, qui pietate ducti patriam suam deseruerunt, jubentur a Ibernia relegari, quod si fierit, argumento fore videbatur, ut etiam Iberni omnes in exilium mitterentur.

Circa decimum tertium sciendum est eò usque hæreticorum dementiam processisse, ut quandoque in Catholicos ferant sententiam excommunicationis, quæ inter cæteros effectus atrocissimos illum habet, ut quicunque impune possit excommunicatum occidere.‡ Reliqui articuli, ex iis, quæ in hoc opere tradita sunt, intelligi facile possunt.

* Cox attempts a pointless sneer at these articles. It happens, however, that they embody the well known intentions of the English and Protestant party befere the parliament had assembled.

† The contrary: the parliament repealed a former statue prohibiting the Irish to intermarry with the Scots.

‡ The reader may consult Mason's Life of Bishop Bedell for the powers of persecution wielded by the ecclesiastical courts. "They (the Irish) forgot not to reckon, among other causes, the oppression of the court ecclesiastical,

CAP. IV.

Quemadmodum Iberni hæreticis legibus in parlamento obstiterint?

His decretis et articulis quod illis Catholica religio fuisse penitus delenda videbatur, fortiter resistere nostri parlamentarii constituunt, etiamsi necesse foret in eo certamine oppetere mortem. Id vero non aliter se præstaturos credebant, quam si duorum alterum efficerent, vel parlamentum omnino impedirent, quo minus religionis causa in controversiam, sæculariumque hominum judicium, et etiam discrimen deduceretur: vel hæreticos parlamentarios contra jus, et majorum exemplum electos suffragia ferendi potestate privatos in parlamentum non reciperent, quod factu facilius videbatur, quippe ipsis hæreticorum legibus consentaneum erat: idque si possent assequi, quin ipsi fuissent antiquas leges retenturi, novaque hæreticorum dogmata repudiaturi, minime dubitabant. Ad rem tantam in qua religionis Catholicæ causa omnium Catholicorum, præcipue ecclesiasticorum salus versabatur Iberni Antistites, religiosi, sacerdotes ex omnibus regni locis Dubhlinnam confluunt: et ire contendunt multi, qui per Hispaniam, Galliam, Belgium in religionibus et seminariis, suisque sumptibus dabant operam litteris: qui nostrorum senatorum consilium laudant, atque confirmant. Satis (arbitror) est explicatum utrorumque, et hæreticorum, et Ibernorum consilium. Quid actum sit videamus.

Die Martis Maii mensis decimo octavo Servatoris anno decimo tertio supra millesimum sexcentesimum|| prorex primam parlamenti sessionem [242.] celebraturus arce Dubhlinnensi mane egreditur dignitatibus sæcularibus, et hæresiarchis, tribuum, civitatumque procuratoribus et parlamentariis omnibus, etiam illegitimis cum alia multa nobilitate comitatus. Illum præibat Barrius Magnus Botevanti vicecomes regium ensem ferens, parlamentum verò a Numinis invocatione, majorum Catholicorum homi-

which, in very truth, my lord, I cannot excuse, and seek to reform."—Letter to Laud, p. 171. "So long as the officers in our courts prey upon them, they esteem us no better than publicans and worldlings." "I have been wont to except one court; but trust me, my lord, I have heard what is said among great personages here, that my lord primate is a good man, but his court is as corrupt as others."—Letter to Ussher, p. 187. The Catholics compounded for exemptions from baptism, marriage, and funeral fees. The officers "made it their business to draw people into trouble by vexatious suits, and to hold them so long in it, that, for threepence worth of the tithe of turf, they would be put to £5 charge: and the solemnest and sacredest of all the church censures, which was excommunication, went about in so sordid and base a manner, that all regard to it as a spiritual censure was lost; and the effects it had in law made it cryed out on as a most intolerable piece of tyranny."—p. 191. The Catholics were to Protestants, in Bedell's united diocese of Kilmore and Ardagh, as 10 to 1, A.D. 1634.

num instituto initium sumit. Quos prorex falso imitans in templum cursum dirigit: quæ enim invocatio potest esse Numini grata in templo hæretico per hæresiarchas, cæcosque diaboli ministros cæremoniis Calvinianis, Lutheranisque celebrata? Cum ad ædem ventum fuisset Iberni omnes ad fores restiterunt præter ensiferum, qui cum ensem super pulvinum reliquisset, regressus est priusquam inchoata impura Calviniana solemnia fuerunt, forisque proregem et hæreticos præstolatur una cum cæteris Catholicis. Hæreticis ritibus peractis in arcem rursus iter arripere jubentur. Nolebat enim prorex in curia parlamento præstituta senatum habere. Ad arcis portam cum pervenissent, prorex fuisset ingressus senatoresque sequerentur, janitor aliique à prorege constituti nostrates senatores arma, id est enses, et pugiones deponere verbis proregis jubent. Alii obtemperabant imperio: alii reluctantes ingrediebantur armati: quique enses deponere coacti sunt pugiones sub vestibus latentes gerebant: de dignitatibus sæcularibus, tribuumque procuratoribus loquor: namque civitatum procuratores togis induti inermes incedebant. In aulam constitutam cum senatores soli venissent, Iberniæ Chancellarius genere Anglus, conditione hæreticus præmeditatam orationem exorditur, quæ eò tota tendebat, ut persuaderet senatum fuisse convocatum non aliam ob causam, quam et leges ferrentur, quæ regi honestæ, speciosæque reipublicæ saluberrimæ, et animarum saluti necessariæ forè videbantur: ideo parlamentarios oportere iis rebus, de quibus ad ipsos referretur, assensum præbere: id regi gratissimum futurum, eundemque omnibus gratias relaturum: orandi finem facit procuratores jubens ex ea aula quæ dignitatibus erat assignata, in alteram, quam inferiorem dicunt, secedere, ibique ante omnia magistratum, qui cæteris præsit, creäre.

In superiore aula Protestantes numero superiores erant,* multas ob causas, quod Iberni magnates a regibus Angliæ non inaugurati, illi, inquam, veteres, atque novi maxime Catholici suffragiorum jure sunt remoti: quod externi sunt titulis ornati, ut contra Christum pro hæresibus ferant suffragia: quod Iberni Catholici præsules admissi non sunt in parlamentum, quod in horum locum hæsæsiarchæ sint suffecti. Ideo totum Christianæ religionis defendendæ præsidium in nostris procuratoribus positum fuisse videbatur. Sed et hos etiam hæretici procuratores, et illegitimi numero vincebant.

In aula inferiore regii judices tres, consiliarii quatuordecim, jurisperiti, causarum patroni ministroclerici et id genus Anglorum magna turba senatorio, procuratorioque more in scamnis sedent, veluti suffragia laturi, è quorum regione nostri procuratores in aliis scamnis sedent. Ita utrique Iberni, et hæretici sedilibus disjuncti, et adversi, contrarias etiam, et adversas factiones, et opiniones præ se ferebant.

* The House of Lords consisted of fifty members, of whom one-half were Protestant bishops. It was one of those shams—"mimetic institutions"—with which Ireland both before and since the Union has been endowed by her masters.

Vix senatores consederunt, cum dispositis in arce tormentis Angli milites in agmen instruuntur ad incutiendum terrorem, ne nostri parlamentarii hæreticis repugnare auderent, neu illis, si periclitarentur,|| [243.] oppidani possent auxilio venire. In his angustiis nostri senatores versati nec putabant religionem Catholicam deserere : nec dubitabant, quin esset sibi mors subeunda. Oppidani, et equites, qui ex omnibus regni partibus convenerant, quid tunc excogitarent? Nonne de senatorum morte vindicanda? Hic omnes Iberni, qui factionis Anglicæ fuerant, ni me conjectnra fallit, Ibernicos principes* plorabant, qui nunquam fuerant passi, ut in tantas angustias religio Catholica adduceretur. Hic se ipsos dirè execrabantur, quod fidei defensores, assertoresque libertatis inexpiabili odio fuerint prosecuti, hæreticorumque partes secuti, falsâ semper opinione decepti. Hic erat rerum status, hæcque facies, cum in aulâ inferiore unas ex tribus regiis judicibus orationem longitudine tædiosam incepit, laudans, et commendans in magistratum inferioris aulæ equitem Anglum qui Joannes Davis vocabatur, hæreticum obstinatissimum, atque etiam Catholieorum, et totius Iberniæ hostem acerrimum; orationi finem imponit, illum aulæ præsidem nominans. Idem quoque sentit pars major hæreticorum confusum clamorem efferens. Iberni e regione sedentes primum subrident, quasi Protestantium vanitatem, deinde se nunquam illum magistratum habituros tumultuariâ, et elatâ voce obtestantur. Ingens utrinque clamor est concitatus, qui cum fuisset sedatus, eques Ibernus doctrinâ et auctoritate gravis, "supervacanea, inquit, et præpostera est hæc de eligendo magistratu disceptatio. Licet Joannes Davis dignus sit, qui his omnibus viris clarissimis, et huic senatui florentissimo præsit; legibus tamen, et majorum exemplo receptum est, ut nullus hunc principatum obtineat, nisi, qui ritè sit electus à senatoribus, et parlamentariis, non ab aliis. Cæterum hic non senatores Joanni suffragantur : tantum enim abest, ut ordine senatorio videantur, ut omninò sint externi, nulloque modo in Iberniâ in civitatem adcripti. Quid? In Iberniâ qui nati non sunt, qui domicilium non habent, pro Ibernis civibus, atque sentoribus se gerunt, cum ne a civitatibus quidem, vel tribubus mandatum procuratorium acceperint? Quæ hæc est insania? Duo tuguria civitatis immunitatibus gaudebant?† Deserti agri, campique vastissimi sunt magistratuum legibus donandi? Ubinam in Iberniâ sunt istæ urbes, ex quibus tot incogniti procuratores, totque cives hospites confluxerunt? Hospites isti, et alienigenæ ex nostrâ curiâ discedunto: aliò abeunto: in suis quique finibus parlamenta celebranto. Magistratus huic curiæ creandus, leges consultissimæ rogandæ Ibernis senatoribus relinquuntor. Alioquin

* O'Neil and O'Donnell, &c. &c.

† Of the 47 new boroughs, about one-half were in the north : and, considering the ravages of Elizabeth's wars, and the confiscations by James, they cannot have attained any importance. Belfast, Belturbet, Limivady, Donegal, Lifford, Ballyshannon, Bangor, Enniskillen, Agher, Dungannon, Strabane, &c. &c.

nihil agetur. Frustra suum magistratum Joannem clamitant. Incassum clamores diffundunt. Namque eos, qui parlamentarii non sunt, prius oportet ejicere aulâ, quam magistratum creare. Ita est moribus proditum, legibusque constitutum." Ex alterâ parte eques Anglus surgens, forasque exiens, "omnes, inquit, qui a regis parte stant, me sequantur." Legitimi in aulâ soli manserunt, quorum unus ita cæteros alloquitur.

"Ecce ista colluvies abivit, et in malam crucem abivit. Hunc locum nobis, quibus jure debetur, reliquit. Hoc omnes optabamus, Deumque immortalem rogabamus. Hoc unum, ut omnia præclarè ageremus, desiderabamus. Ergo quandoquidem voti compotes sumus, et tantum beneficium à Deo inopinantes accepimus, superest, ut eidem fidem solvamus, hoc est fidem Catholicam hoc loco tueamur : pro quâ sanguinem,
[244.] si necesse sit, diffundere debemus.|| Ad hoc majorum exemplo invitamur, qui hac re, cum in terrâ gloriam nullâ die interituram, tum in cælo tranquillum, et beatum vitæ statum sibi compararunt. Neque enim innumeri nostri populares, consanguinei, fratres, et patres pro hac religione fortiter dimicantes in acie gloriosius, et sanctius ceciderunt, quam nos eandem in judicio profitentes, atque defendentes moriemur, si Summo illi rerum Conditori, qui corporibus nostris animas infudit, ita placet, ut eas pro suâ lege tuendâ reddamus. Quâ certè morte jam ex ancipiti, lubricâque rerum humanarum viâ, ex tot miseriis, ex tantis calamitatum cumulis ad æternam illam quietem, tranquillitatemque brevi perveniemus. Sin simul nobis est, et vivendum, et religio defendenda, nostris majoribus virtute quidem, et meritis pares, sed fælicitate, et gloriâ superiores erimus : et quæ hactenus a nobis segniter, et inscite sunt acta, resarciemus. Neque timendum est, ne hoc conatu regis majestatem lædamus, cum ipse potissimum hoc curare debeat, nihilque sit illi vel necessarius ad animæ salutem assequendam, vel salubrius ad principatum suorum regnorum tuendum : quique contrarium conantur non regis utilitate moveantur, sed insanâ cupiditate, ingenteque furore agantur. Agite igitur. Eam religionem defendite, pro quâ speciosum est pugnare, pro quâ fælicius est vinci, quam contra illam vincere, pro quâ mori, est vivere; quam propugnare summa est gloria. Magistratum nobis, atque ducem primum omnium præficiamus."*

Omnium calculo Johannes Everardus eques auratus vir doctrinâ præstans magistratus inferioris aulæ creatur. Interea hæreticis quoque, qui secessionem fecerant Johannes Davis magistratus creatur. Quo duce in aulam reversi, videntesque Everardum in sellâ sedentem quid rei sit, quòd in præsidis loco sedeat, interrogant? adjicientes se præfectum creasse, et oportere Everardum locum illi concedere. Quibus Everardus respondit, se eum esse, qui magistratus potuit creari, creatusque fuit ab iis, penes quos erat creandi potestas, et ibi, ubi

* Transcribed literally by Porter, and from him into the Hibernia Dominicana, without any acknowledgment that it was O'Sullevan's.

oportuit creari, id est in aulâ parlamentariâ: ab illis nec magistratum in aulâ fuisse electum, nec usquam eligi posse. Nihilominus hæretici Johannem Davisem in ejus sinu, et genibus collocant, unde a nostris deturbatur. Everardum quoque sellâ detrahere protestantes moliuntur, sed Catholici defendere conantur. Detrahentium, atque retinentium conatu Everardi toga laceratur, ipseque humi prosternitur. Hic pugnos aliquot utrinque impactos esse, fama fert. Ut gladii distringerentur, parum abfuisse, certum habetur. Nostri jurisconsultorum suorum consilio impulsi sellam, et aulam deserunt, ex vi et injuriâ occasionem impediendi parlamenti arripientes quibus rebus prima sessio, primusque dies consumitur.

Postero die dignitates atque procuratores illegitimi ad parlamentum conveniunt. Legitimos, qui non venerunt, prorex suo nomine accersitum misit militiæ tesserarium maximum. Cui respondit Everardus pridie in parlamento fuisse rixam ab externis hominibus concitatam, se crure graviter ictum, parlamentarios in castellum detrusos, militumque agmine circumvallatos, ut inviti sententiam dicere ab armatis cogerentur, cum majorum, exterarumque gentium instituto debeant senatores militibus imperare, non obedire, et armorum impetus legum moderamine regi, non legum æquitas armorum furore turbari:|| ob id se vim [245.]
militumque perfidiam vereri: præterea se fuisse inferiori aulæ præfectum ritè creatum, nec aliter in senatum rediturum, quam comitantibus suis procuratoribus, sceptroque præeunte, indignis penitus exclusis. In eandem sententiam cæteri procuratores nostri loquuntur. Tertio die neque Catholicæ dignitates, neque nostri procuratores ad parlamentum convenerunt. Neque verò sine illis aliquid decernendum hæretici existimarunt. Neque eos in parlamentum vi cogere prorex ausus est. Namque senatores ipsi, et eorum amici, asseclæ. et in oppido toto viri juvenes, pueri, sed præcipuè nobiles, qui spectatum venerant, sese armis instruxerant, perinde ac si manum fuissent conserturi: et ne ad tumultum concitaretur non solum oppidum, sed et regnum universum timebatur, si prorex paulo magis urgeret.

CAP. V.

Ibernorum obtestatio non deserendi Catholicam fidem.

INSUPER Catholici parlamentarii injurias regno illatas memorant, Ibernosque nunquam fidem Catholicam deserturos obtestantur hac petitione proregi traditâ, quam nos ex Anglo sermone fidissime transtulimus.

Obtestatio.

Dubium nemini videtur esse, qui Iberniæ mores, et educationem vel

mediocriter cognoscat, quin gens hæc constanti firmoque animo semper venerata fuerit, et exterioribus documentis quam apertissimis professa solam illam religionem, quam, pulsis quondam gentilitatis tenebris, in primævo Christianæ lucis exordio recepit. Ita, quamvis varietate temporum, fortunæque vicissitudine tempestuosi infestique fluctus et invasiones exterarum gentium, ut Danorum, Norvegiorum, Normandiorum, et aliorum, hanc insulam devastaverint, remque publicam nostram labefactaverint, non tamen hujus sacræ religionis nostræ cælestem splendorem extinguere, divinumque imbrem exsiccare valuerunt. Est (quippe quod nos firmiter credimus) hæc religio Patris æterni imperio, Spiritusque sancti consilio constituta, nostrisque pectoribus insita, summa Christi servatoris providentia. Quamobrem nec persuasionibus ullis, nec vi unquam potuimus deduci, ut ab illa vel latum unguem discederemus. Ut autem vetustissimam hanc majorum nostrorum consuetudinem prætereamus, ad remque proprius accedamus: etiamsi ob Henrici octavi regis hæretici divortium (quod nulla, vel temporis diuturnitate, vel hominum oblivione obliterari potost) ingens opinionum dissensio circa graves fidei questiones orta fuerit, nihilominus tunc in tanta novorum dogmatum perturbatione, quanta sententiarum repugnantia novitas caput cæpit tollere, monumentis parlamenti tunc temporis habiti in hac urbe (Dubliniensi) memoratur. Quod quamquam nonnihil auxilii patrociniique nobis afferat ad tuendam præsentis nostræ asseverationis æquitatem, eo qucque supersedebimus quod minus ad rem pertinere videatur.

Non tamen hoc loci involvemus silentio machinationes nonnullas mira diligentia tentatas, nec minori industria diu continuatas, quæ nos a pristina mente diversuræ credebantur: imprimis vel aspectus constitutionis, ab ultima regina (Elizabetha) latæ, sufficiens videbatur, ut plerosque nostrum inquisitionis, mulctæ, carcerisque horrore perterreret, atque consternaret. At nullo modo potuit animos nostros, quemadmodum sperabatur, a pristino sensu subducere. Ac ita quæ secundo ejusdem reginæ regni anno (1559) edicta prodierunt ad incutiendum recusantibns metum, executioni minime mandata in oblivionem abierunt. Denique ubi dulcedine pacatæ clementiæ, et humanitatis præsentis
[246.] nostri regis frui sperabamus,|| quandoquidem illum Christianis omnibus principibus conciliatum videamus, atque lætemur, cum nostra tamen religione non fædus ici, sed bellum geri a protestantibus ecclesiasticis dolemus. Hi enim, et alii haud infimi præfecti, justitiæque ministri, statuta, jamdudum oblivione sopita, excitantes, subditos novis imperatis, mulctis, coercitionibus, magnisque gravaminibus incredibiliter vexant, rediguntque ad ingentem paupertatem, quibus tamen omnibus a religione nostra non disjungimur. Quocirca novi afflictationum cumuli contra nos, liberos nostros, vitam, libertatem, existimationem atque fortunas accrescunt. Filiis nostris studiis et eruditioni externorum gymnasiorum interdicitur. Nationis nostræ nobilitas, et claritudo, existimatione fædata, omnibus reipublicæ hujus honoribus abdicatur, quod usque adeo verum obtinet, ut ne quidem judicibus pacis nobis liceat esse, non aliam ob causam, quam propter fidem nostram, quam deserere non possumus. Civitatum, et oppidorum præfecturæ civibus adimuntur, quod novis dogmatibus assentiri nolint. Causidici jurisque periti munere dejiciuntur, quod iis renuant assidere. Etiam opifices, et fabri experti sunt crudelem vindictam, excommunicationem, pænam, et alia sexcenta mala. Cæterum hæc omnia minime nos deterruerunt a fide nostra, quam, Deo duce, semper a nobis colendam devovemus, præstituri tamen omne obsequium supremo nostro regi Jacobo debitum, sine adulatione, fuco, insidiis, aut conspiratione contra ejus coronam et sceptrum.

Itaque omnibus his pænarum inopiæ, opprobrii, carceris, interitus cruciatibus nequaquam in rebus conscientiæ inconstantiores, aut infirmiores sumus. Verum opes, facultatesque nostræ nimium diminutæ sunt. Propter conjugatos istos, atque proletarios clericos, præfectos, et ministros ingens in republica orta est perturbatio ; varia incommoda in rerum commercio sequuntur ;

humanæ vitæ societati magna infertur molestia; nosmetipsi præda abjectis, atque sordidis hominibus, qui succum, et dulcedinem nostrorum laborum hauserunt, facti sumus.

Quæ omnia obedienter proponimus, excellentissimo proregi consilioque reputanda; ab eodemque petimus ut de illis certiorem faciat regem nomine nostro, qui referimus, hujus regnum personam, corpus atque rempublicam; quamque difficile sit, seu potius fieri nequeat, ut nos ab opinione nostra vetustissima dimoveamur; quam fixum, et deliberatum nobis sit retinere, et colere nostram priscam fidem, et religionem; quam vero simile sit, in posterum fore inutile, tam crudeliter nobiscum agere: neque enim tantus rigor alio tendit, nisi ut veteres incolæ extinguantur, perdantur, deleantur; eorum facultates consumantur; frangantur immunitates, odium provocetur, pariatur seditio, et regno denique excidium, et interitus afferantur.

Qui quidem effectus, seu potius defectus, justis legibus adversantur. Namque si is verus, et proprius præclaræ administrationis fructus habeatur (sicut revera haberi debet) ut respublica, populusque in pace, quiete, tranquillitate, et prospritate sustineatur, juxta salubrium legum rectitudinem, æqua semper habita ratione servandæ subditorum salutis, a qua principis etiam salus, et gloria pendent, atque hunc in finem regia providentia roget, et abroget leges, rationi maxime consentaneum videtur, ita ut populus non constituatur propter leges conservandas, sed leges condantur propter salutem populi defendendam, juxta ingeniosam illam regiæ majestatis suæ epigraphen, inscriptam in illo optimo numismate, nuper excuso postquam duo Angliæ et Scotia regna, in se conciliata, nomine gaudent Magnæ Britanniæ: salus populi suprema lex esto, qua significatur, pacis conservationem, et populi salutem, bonarum legum principium esse, et finem. Ac nos quidem congregati sumus in parlamento hoc diversæ gentes. Alii sumus Iberni ortu simul, et genere; alii ortu tantum, non genere; alii e contra genese, non ortu; alii denique neutro, nec genere, nec ortu, sed habitatione. Quæ differentiæ generis, ortus, habitationis, morum, ingenii, ita saltem conveniunt, et consentiunt omnes, ut uni supremo principi obediant, seque submittant.‖ Neque enim diffidendum est, posse indu- [247.]
bitatam observantiam, et obedientiam consistere cum diversitate religionum, quantum ad nostram vetustissimam attinet. Quemadmodum enim naturale corpus multis heterogeneis, et dissimilibus partibus, carne, ossibus, cartilagine, musculis, nervisque compositum, una duntaxat perficitur, movetur, et gubernatur, forma naturali, animante scilicet spiritu, partibus omnibus imperante; ita similiter politicum hujus reipublicæ corpus, diversis constans nationibus, in religionis idæa, et forma, hac tempestate, discrepantibus, potest regi unâ obedientiæ civilis minime fictæ forma sub uno regii diadematis sceptro decoratum et auctum. Et quoad professionem nostram longe consultius esse videtur, ferre hanc religionum varietatem sine inobedientiæ periculo, donec idoneum tempus fuerit oblatum, quo perturbatio sedetur, et repugnantium sectarum assertores ad aliam mentem restituantur, quàm constantiam nostram, satis probatam, durissime verberare. Quæ quo magis oppugnata fuerit, eo illustrior, et firmior erga Deum, et principem apparebit.

Quæ cum ita sint, seu rerum administrandarum rationem spectes, seu regiæ providentiæ regulas contempleris, sanum (ni nos quidem fallimur) consilium est, ut cum subditis, qui, tamdiu tot temporalium afflictionum cumulis obruti, non potuerunt ad indebitam istam concordiam flecti, deinceps suavius, et moderatius agatur, nec iisdem diutius opprimantur edictis quotidianorum gravaminum odiosissimis. Qua tamen mitigatione minime obstante, satis vexabuntur subsidio, et obsequio, regiæ majestatis benignitati in omni occasione satisfacere conantes, tum debitum reddendo tum grati animi significationem præbendo. Hunc animi nostri sensum, hocque consilium pandere subacti sumus

hujus inclytæ curiæ privilegio, libertate, qua in ea de rebus sentire debemus, ingenteque spe rursus amice habendi parlamentum cum cæteris, nostris collegis, et senatoribus.*

CAP. VI.

Iberni procuratores regem Angliæ adeunt, quibus regnum victum suppeditans prorex frustra prohibet.

QUIA vero malis his prorex nullam admovit curationem, nostri senatores, qui nescio rege vim hanc, atque relatas injurias inferri sibi credebant, ad examen regium provocant, mittentes in Angliam cum mandato causam agendi Baligormanæ vicecomitem, Dunbunniæ baronem, duos tribuum, totidem civitatum procuratores. Plures rege accersente mittuntur Faramujæ vicecomes, Baro Killinnæ, duo tribuum, duo civitatum procuratores, aliquot jureconsulti, quos Dalræ baro, Patritius Barnabal eques auratus, et alii sequuntur. In procuratorum commeatum Iberni animo libentissimo, et obviis (ut aiunt) manibus magnam pecuniæ summam conferunt, quæ per sacerdotes collecta in Angliam ad oratores nostros transmittitur.† Qua de re prorex factus certior hunc Catholicorum conatum reprimere frustra conatus est sequente edicto nec vera nec sancta promulgando, quod et Anglo sermone ita transtulimus.

Edictum.

Per Dominum proregem, et consilium.

ARTHURUS CHICHESTER.

Quoniam e multis hujus regni locis intelleximus, consilio, diligentiaque variorum Jesuitarum, sacerdotumque Papistarum, atque monitis jussuque ali-
[248.] quorum recusantium membrorum,‖ in parlamentum nuper congregatorum, generalem pecuniæ exactionem factam esse inter omnes regiæ majestatis in hoc regno subditos Papistas recusantes: varios quoque collectores fuisse desig-

* This document, though ostensibly from all the Irish Catholics, breathes rather the spirit of the Anglo-Irish, who were firm both in loyalty and religion, but not over anxious to complain of the wholesale spoliation of the native Irish, provided they themselves escaped. The Lords Gormanstown, Mountgarrett, Killeen, Slane, Delvin, Trimleston, Dunboyne and Louth, wrote a letter at this time to the king complaining of the constitution of the parliament.—*Gale's Corporate System of Ireland*, p. CV.—*Cox*, ii. p. 23.

† The Catholic rent of the day.—*Cox*, ii. p. 25.

natos ad colligendam ingentis æris summam: et hoc onus ab iis impositum esse fido regiæ majestatis populo, colore solvendi sumptus, et expensas quibusdam optimatibus, et nobilibus, nuper in Angliam profectis captatum regis benevolentiam (quemadmodum dicti sacerdotes, atque collectores falso divulgant), et initum gratiam, quo magis libere religionem suam colere possint, cùm revera fuerint in Angliam manifestissimo regis imperio accersiti, ut rationem reddant, quamobrem a parlamento sponte fuerint egressi, nec exeundi potestate facta, nec justa causa interveniente, non vero ut de religione agant, quamvis dolose sit hoc excusationis redditum, quo facilius vulgo noceretur, grandi pecuniæ summâ extortâ, cujus majorem partem iidem sacerdotes, atque collectores in proprios usus (ut videtur) sunt conversuri: quoniam etiam est subditis insolens, atque intolerabilis arrogantia tributum aliquod injussu exigere, seu colligere a populo regiæ majestatis, cum ne rex quidem ipse ullum subsidium colligat sine senatusconsulto, liberoque consensu totius reipublicæ regni: et quoniam jamdiu regia majestas variis edictis immediatam subditorum suorum in hoc regno tutelam sibi suscepit, nos ejusdem regiæ majestatis prorex, et consilium ex nostro munere, et officio regiæ majestati debito tenemur dictos ejus in hoc regno subditos protegere, et hoc gravissimo, injustoque onere, et tributo, quo longe pauperiores fieri videntur, immunes reddere.

Quamobrem regiæ majestatis nomine subditis ejus omnibus, populoque fideli declaramus, et expandimus hujusmodi exactionem, extortionem, aut divisionem, atque collectionem, dicto prætextu factam, esse omnino injustam, et distributores ob suam arrogantiam dignos severis suppliciis affici. Quapropter regiæ majestatis nomine vetamus, et interdicimus omnibus, et singulis ejus subditis simili exactioni, extortioni, seu distributioni assentiri, et aliquam summam, aliquasve summas, quæ petantur hoc nomine, seu titulo, solvere.

Similiter regiæ majestatis nomine arcte injungimus omnibus personæ, vel personis, constitutis, aut constituendis, collectori, vel collectoribus, receptori, vel receptoribus aliquarum talium summarum, vel alicujus summæ pecuniæ, ut non solum non ferant deinceps exigi, colligi, vel capi simile quidquam, sed etiam intra decem dies proxime sequentes hujus decreti divulgationem reddant, aut reddi faciant sine fraude, et dolo omnes, et singulas similis æris summas omnibus, et singulis regiæ majestatis subditis, a quibus illæ, vel aliquæ illarum, causa memorata, vel titulo, fuerunt collectæ, et receptæ: alioquin si aliquis memoratorum regiæ majestatis subditorum effuderit querelas de dictis collectoribus, et receptoribus apud nos, dominum proregem, et consilium, apud judices commissarios in eorum jurisdictionibus, statim de restitutione cuncti talis æris illegitime collecti (sicut demonstratum est), et digna noxiorum hominum animadversione agetur.

Ultimo, regiæ majestatis auctoritate manifeste, et arcte injungimns, et imperamus tam prætori, et proprætori, aut alii præfecto provinciarum Momoniæ, et Conaciæ, quam omnibus gubernatoribus, præpositis, urbanis præsidibus, judicibus pacis, et aliis officialibus, atque ministris regiæ majestatis, ut diligenter inquiri faciant, quæ persona, personæve jam fuerint, aut imposterum futuræ sint exactor, aut exactores, receptor, vel receptores, collector, sen collectores alicujus similis summæ, aliquarumve similium summarum nummi sic divisi, et exacti, ut superius est explicatum, et quantum summæ, sive summarum unusquisque receptor, vel collector collegerit, exegerit, aut receperit, deincepsque sit collecturus, exacturus, aut accepturus intra provincias, comitatus, oppida, et pagos hujus regni, et cujus imperio, et præcepto: deque eo nos conveniente celeritate faciant certiores, ut illi, et illorum singuli proprio periculo pro se respondeant. Datum ex regio castello Dublinensi nono die Julii anno 1613. Typis mandatum Dubhlinnæ a Johanne Franckione|| excellentissimæ regiæ [249.]
majestatis typographo: anno 1613.

CAP. VII.

Quid Rex, et consilium Angliæ Ibernorum querelis responderint?

Hoc edictum dum in Ibernia promulgatur, oratores nostros in Angliam profectos rex primum magna comitatis, et amicitiæ specie recepit, eorumque querelis auditis judices quatuor in Iberniam mittit, qui rei veritatem inquirant, et investigent, cognitamque penitus, et exploratam causam ad ipsum deferant, et imperata cum judices fecissent, prorege ex Ibernia evocato, sic profert sententiam ex Anglo sermone in Latinum a me fideliter conversam.

Regis Sententia.

Per Regem.

Querelas proxime nobis effusas a quibusdam viris illustribus, et aliis ex nostro Hiberniæ regno de vitiis, et abusibus tam parlamenti postremo incepti, quam status militarium et civilium rerum, non modo inusitata misericordia, et gratia excepimus (sicut satis est perspicuum) sed etiam dignati sumus injurias per nos una cum iis, qui querebantur, examinare: posteaque ad pleniorem causæ cognitionem quosdam delegatos, qui rem penitus indagarent, in Iberniam mittere. Cujus benevolentiæ nostræ non alium fructum sperabamus, quam ut hæc nostra regia misericordia grato animo recoleretur, debitusque honor, et obedientia digna nostræ dignitati, et justitiæ haberetur. Præter expectationem vero nostram comperimus, hac clementia, et humanitate nostra effectum esse, ut aliqui ex iis, qui querebantur, eo audaciæ procedant, ut nihil nobis pro obedientia, et observantia rependant præter molestiam, et novarum querelarum exaggerationem in nostram majestatem, et præcipue in nostrum proregem, quem nobis molestum, et invisum reddere cunctis viribus (ut cognovimus) laborant contra creba nostra monita, severaque jussa, qui singulis, cum hic coram nobis fuerunt, imperavimus, ut summo honore proregem venerarentur, quippe qui personam nostram refert. Quod si, aut tales se gessissent, quales eos esse decebat, aut coacti fuissent discedere a sua opinione, quemadmodum coacti sunt alii, qui a nostris dissentiebant, profecto nunc opus nobis non esset suscipere laborem reprehendendi eos.

Quamobrem, etsi propter aliquas causas, ad justitiam, et regiam dignitatem pertinentes, tempus minime sit opportunum, ut feramus nostram sententiam definitivam de singulis articulis rerum Iberniæ, quas per nos audire libet, nihilominus edocti a nostris delegatis (quos didicimus usos esse magnâ æquitate, rectitudine, et diligentia) par esse putavimus, ut rem defineremus, quantum attinet ad nostrum proregem, quem constat nobis fuisse majestati nostræ obedientem, justitiæ studio flagrantissimum, aptumque magnis oneribus sibi commissis. Idcirco sicut non ahsolvimus alios inferiores ministros, sed corrigendos, et puniendos juxta sua delicta relinquimus, ita veritati, et justitiæ consentaneum esse existimamus, ut hunc, qui præclare satisfecit officio, calumniâ liberemus. Ob ıd si aliqui propter magnam curam, et diligentiam, qua nos sumus usi, multorum nostrorum ex Ibernia subditorum questus audiendo,

fuerint ducti, ut justitiam nostram, et proregem contemnant, eos admonemus, a nobis causam hanc esse examinandam, illosque severè puniendos, tanquam seditionis auctores, atque nostræ dignitatis auctoritatisque contemptores. Datum in regia nostra Westmonasteriensi septimo die Februarii Anno Domino millessimo sexcentesimo decimo tertio, undecimo vero regni nostri Britanniæ, Gallia, et Hiberniæ, Scotiæ autem quadragesimo sexto.

Sub hoc tempus Jacobus rex Londini parlamentum habebat,|| et [250.] Aprilis die quinto juxta computationem Anglorum, sed decimo quinto secundum nostrum ecclesiæ Catholicæ emendatiorem calculum anno 1614 Anglos proceres in parlamentum convocatos alloquitur, longam exorsus orationem quam eo totam intendit, ut a subjectis impetraret magnam summam pecuniæ, eo colore ut æs alienum, quod funeribus sui filii principis conflaverat, dissolveret et conatus Ibernorum quos suæ religioni magnopere timebat, infringeret. Deinde Kalendis Maii ejusdem anni, hoc est secundum Anglorum consuetudinem, vigesimo primo Aprilis die Iovis, in parlamento, inter sui regni magnates, celsiore paulo loco sedens medius, ad Ibernos oratores accersitos præmeditatam orationem Anglice habuit, quam illi respondendo, quando sibi videbatur expedire, interrumpebant.* Ille vero in hanc sententiam initium sumit.

Regis Oratio.

Equidem nescio, qua audacia, quove pudore, Iberni oratores, apparetis in meo conspectu, cum vos, atque vestrates omnes, sitis non solum alienissimo animo in religionem meam, meque ipsum, sed etiam obstinatissimi Papistæ, nec Papistœ tantum religioneque Romani estis, sed insuper vos gentium omnium Papistas, atque Romanos longe maxime tenaces esse profiteamini, et gloriemini. Quod hominum genus minime vos latet, esse mihi invisum, et ingratissimum, magno mei odio teneri, meique principatus excidium cupere, et moliri. Ob quam et alias causas vos esse perfidos, ipsi falso inficiamini, et non veros, nec integros clientes, aut subditos, sed dimidios tantum, neque dimidios quidem, ego vere confirmabo. Namque cum homo anima, et corpore constet, vel totam animam, nobiliorem partem, Papæ, consecratis, mihi conceditis corpus, neque hoc integrum; sed inter me, et regem Hispaniæ divíditis, illi armato corpore servientes, mihi inerme, nudum, invalidum, inutile relinquentes.

Hic Dalræ baro regem interpellat, flexis genibus, sic alloquens :—

Absit, potentissime charissimeque rex, ut ego sim perfidus, qui nunquam, neque fui, nec esse volui non obediens, atque fidissimus, in omnemque occasionem regiæ dignitati defendendæ paratus. Nuncque malo possesionibus meis, et bonis omnibus carere, quam non haberi fidus, vel tibi, clarissime rex, vel summo illi Deo creatori, et redemptori meo, cujus sacrosanctis mandatis, atque legibus quòd obsequar, non ideo molestior, sed longe gratior majestati tuæ esse debebam. Quod si fieri nequeat, ut ejus divino numini, tuæque regiæ celsitudini simul placeam, et obtemperem, majestatem tuam etiam atque etiam vehementer rogo, ut facias mihi facultatem demigrandi cum familia in alias

* See in Cox, ii. p. 25, a rambling oration, delivered by James, at Whitehall, before the Irish agents. Part of it is substantially the same as our author's version.

regiones, in quibus Christianè, et Catholicè secundum Dei leges agere possim, nec perfidiæ nota inurer. Quo ingenti beneficio donatus, omnibus bonis libenter cedam, ea regio tuo arbitrio permittens, nam rebus omnibus humanis te antefero, unamque mihi dabis hanc veniam, ut tibi Deum anteponam." rex: "surge (inquit), baro, finemque fac orandi." Ego non tam de te, quam de aliis queror, etsi de te multi quoque questus ad me sunt perlati, sed quibus ut fidem habeam vix possum adduci.

Deinde inceptam orationem prosequitur rex:

Sed ut jam de perfidia taceam, intollerabiles estis, Iberni, qui in tanto honore et cultu Papam habetis, in eoque vestræ salutis præsidium positum existimatis. Quæ potest excogitari ratio, quare putetis animarum imperium esse Papæ, vel episcopo Romano, a Deo permissum. Ego juro, et Deum obtestor, si studio meo summo, si quotidiana librorum lectione, si frequenti disputatione, et colloquio cum viris doctissimis, si intentissima mentis cogitatione comperissem,|| Papam esse Christi Vicarium
[251.] in terris, illique, et ejus antecessoribus promissam esse auctoritatem illam, quam Christus Petro delegavit, me non solum fuisse ejus religionem, atque dogmata secuturum; sed etiam regem, (si alicujus cliens essem) Papisticæ religioni adversum interfecturum si a Papa juberer. Cæterum tantum abest, ut Papa valeat auctoritate Petro demandata, ut habeat jus imperandi, vel præcipiendi regibus, ut nulla sit major inscitia, et stoliditas, quam vestra, Iberni, qui imperium hoc Papæ divinitus concessum creditis. Quæ tanta, tamque immanis cæcitas, nullo valido fundamento fulta ex ea obstinatione proficiscitur, quod nec concionatores meos, viros doctrina, et sanctitate claros, qui a vobis ignorantiæ tenebras excuterent, audire, nec libros, quibus vera dogmata prodita sunt, legere, nec capellam, et ecclesias meas ingredi vultis, obtemperantes ei Tridentini concilii capiti, quod iis, qui legunt libros editos, vel auscultant conciones habitas contra ecclesiam Romanam, excommunicationem frustra minatur: cum tamen ecclesias meas frequentare, et officiis sacris in eis interese minime dedignentur Itali, Germani, Belgæ, aliique externi. Quid vero rudius, et absurdius, quam ad sanctos effundere preces, quos nostra religio in Litaniis tantum nominandos esse scite tradit? Qui enim Deum alloqui possunt, ad ejus ministros, et servos supervacanei verba effutiunt. Quibus erroribus, Iberni, plus omnibus nationibus impliciti, nullum non movetis lapidem, ut me offendatis, meaque regna perturbetis. Habetis Romæ Petrum Lombardum, quem vocatis episcopum, et doctorem, et in Ibernia Holivudum Jesuitam, qui vobis persuadent, ut filios vestros in transmarina collegia educandos, atque litteris excolendos transmittatis, ut inde rursus agminatim redeuntes, regnum universum ad motus concitent, vos in pristina obstinatione confirment, ad novas conspirationes, atque rebelliones hortentur, summa, et ima promisceant decretis Papæ passim circumlatis. Quod novum, atque inauditum sceleris exemplum, etsi ultore ferro possem optimo jure vindicare, quia tamen crudelitatem, et atrocitatem, quam in aliis principibus semper condemnavi, nunquam in me possum probare, nec clientum sanguinem sitio, sed pacem, atque prosperitatem cupio, duxi vos accersendos, et monendos, vestram culpam, vestra delicta, Ibernorumque omnium, meumque deliberatum animum vobis aperiendum, quo impero, ut omnes Iberni observetis, atque custodiatis leges anno secundo (1559) regni Elizabethæ in Anglia latas, cæterasque, quæ necessariæ videantur ad Papisticam religionem extirpandam, quam hactenus estis pertinaciter professi, me frustra renitente, et easdem recipiatis in parlamento, in quo meus bonus prorex, qui adest, et de quo falso estis questi, aliique a me designandi, præsint.

Hic Christophorus Nugentius, Ibernus eques auratus:

Nunquam, inquit charissime, et potentissime rex, antecessores tui subegerunt

Ibernos similibus legibus, neque Elizabetha quidem regina suis adstrinxit, etsi in Anglia receptæ fuerint. Quamobrem majestatem tuam supplex oro, ne nunc injusta illis condas jura, quæ antea sæpe recusarunt, et in posterum non recipere constituerunt. Quod si feceris, ut speramus, totius regni tranquillitate florentissima gaudebis.

Tunc Cookus summus Angliæ judex insania, et furore actus:

Si inquit, summe rex, hujus hominis petitioni audacissimæ annuis, utrunque regnum magnam Britanniam, et Iberniam amittimus. Perdat prius Deus hanc nequissimam Ibernorum gentem, qui efficiunt, ut in regio tuo capite corona tremat, jamjam pene casura.

Sequitur magnus Angliæ Chancellaris regem rogans, ut Christophorum perfidum, et proditorem pronunciet, et in Londini arcem detrudat: perpetuo carceri addictum. In eandem sententententiam loquitur Cantuariensis Pseudoarchiepiscopus Angliæ ministroprimas, qui longiore oratione in Ibernos invectus subdit multa seminaria in Hispania, Gallia, et Belgio constituta esse|| studiosis Ibernis erudiendis, qui jussu, et auxilio suorum [252.]
parentum, consanguineorum, et propinquorum in illa missi, ibidemque litteris imbuti, jam sacerdotes, frâtres, atque Jesuitæ facti in Iberniam revertebantur, totamque crebris concionibus, et Papistica doctrina ad motus, tumultus, perfidiam concitabant: et in Belgio sub signis regis Hispaniæ stipendium merere tria millia, ampliusve militum Ibernorum, et inter eos viros claro genere natos: amplius mille, et alios in Hispania, et Romæ esse, qui eo omnem cogitationem intendebant, ut vires regis Hispaniæ augerent, sui vero naturalis diminuerent. Arturus Chicester Iberniæ prorex, qui secundum a rege locum obtinebat, pro Christophoro verba fecit, illum esse coronæ fidum, fidisque, et nobilibus parentibus ortum, plus ejus adolescentiæ, quam aliis condonandum. Cæteri quoque Iberni oratores Christophori responsum confirmarunt dicentes se ab universo Iberniæ regno in mandatis habere, ne unquam a Catholica fide et religione desciscant, seque pro illa sanguinem, si sit opus, effusuros, idemque facturos omnes Iberno genere natos. Quibus illius diei parlamentum dimittitur. Paucis quoque post diebus rex hoc edictum jubet promulgari, a nobis fidè versum.

Regis Edictum.

Cum compertum sit, atque exploratum nobis post publicam sanctionem nostræ regiæ voluntatis, et constitutionis, qua in isto nostro Iberniæ regno parlamentum haberi jussimus: nonnullos Papistas titulo archiepiscopos, episcopos, decanos, vicarios generales, Jesuitas, fratres, seminaristas sacerdotes, et alios sacerdotes authoritate aliena creatos a variis nostrorum subjectorum istic acceptos, atque protectos eò cunctam suam cogitationem, atque malitiam intendisse, ut eos, qui fuerant ab illas ad amplectendam ecclesiæ Romanæ superstitionem decepti, confirmarent, ut parlamento istic nuper incepto, et ejus actis repugnarent, ac pariter eisdem persuaderent hac resistentia quandam religionis libertatem aut permissionem esse tandem impetrandam: eòque effectum esse, ut audaciores complures nostrorum subditorum fuerint, ut alii nos, nostramque istic regiam parlamenti curiam magnopere spreverint, et alii ingentem pecuniæ

summam his hominbus in suis ausis injustis sustinendis contribuerint, quo istud regnum nostrum multǒ pauperius est effectum: cumque ita res habeat, ut nonmodo constet apertissime jesuitas, Sacerdotes seminaristas, et alios Sacerdotes aliena potestate ordinibus initiatos (qui superiore nostro edicto condito, et divulgato in isto nostro regno anno regni nostri in Anglia, Gallia, et Ibernia tertio, in Scotia vero, trigesimo nono, e memorato regno discedere, nec amplius comparere, redire, aut venire debebant) inobedientiæ, et contemptus cuiusmodi mentionem fecimus, authores extitisse, sed ijdem verisimiliter fore videantur maiorum scelerum concinnatores, si possint in isto regno permanere: propterea nos hic declaramus, et promulgamus nobis esse deliberatum atque fixum nunquam alicui Religioni assensum præbere, ulliusve Religionis ritus admittere, vel acceptare prœter illam, quæ verbo Dei congruit, et iam est in isto nostro regno legibus sancita. Quam quidem in omnipotentis Dei honorem, et obsequium frequentari, et executioni mandari palam imperamus. Pronunciamus etiam, divulgamus, et expandimus, estque voluntas nostra regia, et decretum ut omnes prædicti titulo Archiepiscopi, Episcopi, Decani, Vicarij generales, jesuitæ, Fratres, Sacerdotes seminaristæ, et alii Sacerdotes in transmarinis seminariis educati, et authoritate aliqua a Sede Romæ derivata, vel derivanda inaugurati ante diem ultimum mensis Septembris proxime futuri ex isto nostro
[253.] regno Iberniæ proficiscantur: et nulli,‖ qui Archiepiscopi, Episcopi, Decani, Vicarii generales, Iesuitæ, Fratres, seminaristæ Sacerdotes, aut alii Sacerdotes habeantur alieno imperio (quemadmodum demonstratum est) ad sacros ordines promoti post hunc diem ad istud nostrum regnum veniant vel redeant vel in eo compareant. Qui vero secus fecerit in indignationis nostræ pœnas, et alis coercitioneslegibus, et institutis istius regni justissime irrogandas incidat. Significamus quoque, patefacimus, et sancimus, ut si aliquis, qui Archiepiscopus, Episcopus Decanus, Vicarius generalis, Jesuita, Frater, seminarista Sacerdos, aut alius Sacerdos habeatur, authoritate aliena (sicut est explicatum) consecratus post statutum diem Septembris ultimum in isto nostro regno sponte manserit, in illudve, seu in quamlibet illius partem reversus fuit aut venerit, aut si aliquis nostrorum subditorum ullum eorundem qui Archiecopiscopi, Episcopi, Decani, Vicarij generales, Jesuitæ, Fratres, seminaristæ Sacerdotes, aut alii Sacerdotes dignitate nuncupentur per alienam inaugarationem, ut dictum est ordinibus insignitum contra mentem nostræ præsentis pragmaticæ receperit, aut fouerit, tunc singuli nostri gubernatores, executores, judices, vicorum præfecti, comistabiles, et alij nostri fidi subditi per istud nostrum regnum omni adhibita diligentia conentur capere hujuscemodi personas scilicet nomine Archiepiscopos, Episcopos, Decanos, Vicarios generales, Jesuitas, Fratres, seminaristas Sacerdotes, et alios Sacerdotes aliena potestate effectos, et omnes, et singulos eorum in angustum, munitumque carcerem conjicere, ut noster Prorex, aut alii quilibet gubernatores, aut gubernator, qui ejus munere fungatur, possint cum consultatione nostri istic consilii secundum justitiam, et criminis naturam in illos animadvertere. Verum enim vero indulgetur, ut si aliquis dictorum titulo Archiepiscoporum, Episcoporum, Decanorum, Vicariorum generalium, Jesuitarum, Fratrum, seminaristarum Sacerdotum, vel aliorum Sacerdotum alieno jussu (sicut est comemoratum) institutorum apud nostrum Proregem, aut summum istius regni administratorem, præfectum alicus provinciæ, vel aliquem consiliarium supremi senatus in isto nostro regno ante statutum diem Septembris ultimum se sistat, vel intra alios novem dies proximos in istud nostrum Iberniæ regnum reversus compareat, et nostris Ecclesiis assideat, easque rite frequentet juxta nostrarum legum normam, tunc is, et omnes hujuscemodi Archiepiscopi, Episcopi, Decani, Vicarii generales, Jesuitæ, Fratres, Sacerdotes seminaristæ, et alii Sacerdotes vocati, dum concordes permanserint, valeant semper esse, et manere in isto nostro regno, in illudque reverti, beneficioque nostrarum legum, et regio patrocinio frui ea amplitudine, et forma, qua cæteri nostri fideles subditi illis guadent. Datum in

nostra regia V. Westmonasteriensi ultimo die Maii anno nostri regni in Magna Britannia Gallia, et Ibernia duodecimo, in Scotia vero quadragesimo septimo. Londini excusum a Roberto Backero regio typographo anno Domini decimo quarto supra millesimum sexcentesimum.

Alia Regis jussa.

Hoc fuit regis edictum, qui etiam Johannem Davisem Anglum ab hæreticis electum, ut demonstravimus aula inferiori præfectum esse jubet. Id verò eò fuit absurdius, quod aliquos ex illegitimis procuratoribus, a quibus Davis fuit magistratus creatus, non potuerit non infirmare, suffragiorumque ferendorum potestate privare.

Denique tamen nostri procuratores responderunt, se, quamvis æquo animo ferant multos, et gravissimos litis articulos non decidi; injurias sibi allatas regi libentissimè condonent: absolvi proregem minimê doleant: nec alios regios ministros pro delictis non coerceri querantur: nunquam tamen assensum præbere, ut sacerdotes proscribantur, eorumvè fautores afficiantur molestia: quin petere, et obtestari ne in religionis causa|| fiat ulla innovatio, sed vetustissimæ leges conserventur; id uni- [254.]
versam Iberniam velle, et efflagitare, sibique in mandatis dedisse, ut ita petant, poscant: præterea nec Johannem Davisem pro inferioris aulæ magistratu, nec illegitimos procuratores pro legitimis parlamentariis sibi vel Iberniæ placere, si sit de religionis causa in parlamento disceptandum: sin de rebus ad civilem tantum rempublicam pertinentibus sit agendum se regiis decretis, non nisi evidentissima ratione coactos, repugnaturos: denique regium vectigal aucturos ea conditione, ut rex Ibernis faciat potestatem liberè Catholicéque vivendi juxta majorum consuetudinem. Quo responso rex non modo stupefactus, sed etiam communem Iberorum rebellionem veritus oratores nostros dimittit jussos habere parlamentum, in quo de religione in præsentia non disseratur, sed tantum ea sint stabilienda, quæ ad publicam utilitatem pertinere videantur.

CAP. VIII.

Quid sit in Iberniæ Parlamento constitutum.

In Iberniam oratores cum prorege cùm reversi fuissent, imperio regis obtemperaturi parlamentum habere festinant. In quod Catholici senatores sibi collegas illegitimos senatores non modo a rege confirmatos, sed etiam infirmatos recipiunt, ut, et regiis jussis obedientes, et beneficii, quod a rege impetraverant, ne de religionis causa disceptaretur, memores esse videantur. Prius tamen publice protestantur, se id sine præjudicio, et ea cautione facere, ne religionis causa in controversiam deducatur: neu isti senatores illegitimi, Johannesque Davis

alias a se probati, aut senatores judicati, vel pronunciati dicantur: quinimò si de religione esset decernendum, illos illegitimos senatores esse, seque ita judicare, censere, et pronunciare, nec illis assensuros, nec eorum decreta rata, vel firma habituros, nec unà cum illis senatum celebraturos. Ita cum his hæreticis a nostris parlamentum agitur, in quo et si nihil contra fidem plane diffinitum est, nihil tamen pium, aut sanctum fuit constitutum. Regi, quòd fuerit passus in parlamento non agi de religione, ingens pecuniæ summa decernitur. O'Nelli, O'Donelli, et aliorum Catholicorum ditiones ab hæreticis fisco addicuntur, Catholicis senatoribus tacentibus,* ipso tacito nutu proscriptionem illam infirmantibus. Proscriptioni, verò, vel confiscationi num esset a Catholicis parlamentariis repugnandum? duplex erat nostrorum sacerdotum opinio. Qua in re pars pejor meliorem vicit: nam obtinuit eorum, sententia, qui asserebant pro conditione temporis potuisse Catholicos senatores proscriptioni non resistere: quôd jam possessiones illæ suis dominis fuerunt ademptæ, et a rege occupatæ, et nihil potuit obstare proscriptio, quò minus hi essent restituendi, quod non nisi beneficio regis, vel armis faciendum, credebatur: et consultissimum fuit regi annuere, quò foret in Catholicos mitior. Quod nisi ab hac factione sacerdotum persuaderetur, Catholici parlamentarii, qua sunt religione, proscriptioni intercedere conarentur: quemadmodum altera factio sacer-
[255.] dotum contendebat.||

CAP. IX.

Tuamensis Archiepiscopi epistola contra confiscationem.

A Florentio O'Melconrio Iberno Tuemiæ Archiepiscopo Franciscano religioso viro planè docto scripta fuit ex Hispania in Iberniam ad amicum sacerdotem epistola, qua proscriptio vel confiscatio illa bonorum Catholicorum injusta, et peccaminosa validissimis argumentis probatur: ea fuit alieno nomine, et Hispano sermone exarata authoritatibus tantum sacræ paginæ Latine allatis. Ita latinam nos illam fecimus, sententia nullibi mutata:

Tuas litteras die vigesimo quarto Decembris ad me datas accepi; quibus de

* Sir John Everard, the leader of the Catholic party in the Commons, moved the bill for confiscating 800,000 Catholic acres in six counties in Ulster; and by this suicidal policy, established the ascendancy faction which has ever since governed the country.

rebus his, quæ sunt hactenus in isto antiparlimento vestro actæ, me facis certiorem, Catholicorum istorum constantiam, cui tu tantopere confidis, hic ego magnis laudibus effero, et ut totus terrarum orbis celebraret, et miraretur, immortaliter gauderem. Nam diligendo gentem istam vix paucis cedo. Cæterum ut tibi exponam, quid de illa sentiam; ejus constantia minus mihi gloriosa videtur cum cogito eosdem istos Ibernos (sic enim accepi) effecisse, ut Christiana religio in isto regno fuerit in tantas angustias deducta: quippe, qui non solum non tulerunt opem Catholicæ fidei, quam eorum fratres, et populares contra Elizabetham reginam defendendam susceperunt, sed ad frangendos vires eorum, qui eam ad pristinum statum atque splendorem restituere constituerunt et possent nisi Catholici isti (nescio quo fato) repugnassent, et ad eosdem fidei defensores possessionibus disjiciendos penitusque delendos sacrosanctæ fidei hostibus validissimi nervi extiterunt. Ita si quid adversus fidem fecerint, animo sedato, et a perturbationibus libero perpenderemus, plane compereremus, quod intulerunt damnum minime ab illis presenti conatu esse resarciendum, hacque sua constantia (quantacumque sit) religionis causam nunquam ad illum statum unde eam ejecerunt, reducendam. Nihilominus, quamvis eorum gloria sit obscurior, quam fuisset, si non commisissent, ut universum regnum in has ærumnas, miserias, calamitatem et deterrimam, omnibusque miserandam conditionem incidisset: tamen quia præteritarum rerum eventus nequeunt revocari, et quod factum est, infectum fieri non potest: haud nego eos rem immortali laude dignissimam præstaturos, si ab ea constantia, quam ostendere cæperunt, non desciverint. Si vero secus fecerint in eos illa evangelii exprobatio poterit retorqueri "Hic homo cæpit ædificare et non potuit consummare." Ego quidem vereor, ne jam infirmiores, et inconstantiores se præbeant. Recepisse enim (ut mihi scripsisti) hæreticum istum magistratum* de regno male meritum, Catholici loco, novosque senatores contra instituta et leges, non parva degeneratio est a pristina Catholici animi constantia; namque, cum sinant, ut hi illegitimi, et invalidi senatores omnem iniquitatem, quæ in isto conventiculo stabilita fuerit, authoritate, et præsentia sua confirmare videntur.

Hunc meum metum non mediocriter auget, quod scribis de confiscatione: de qua non inter omnes, ais convenire, ipseque videris ambigere, sed tamen existimare, non esse illi intercedendum ne ii, qui illam cupiunt, offendantur. Quid? Nonne offendentur etiam, atque stomachabuntur, si Catholici jurejurando non confirment regem esse ecclesiæ caput: crasque suorum bonorum publicationi non assentiantur? nonne vides, quam vana et infirma sit hæc Catholicorum cogitatio? si hoc consilium executioni mandaverint, quomodo illos bonos Catholicos esse judicabimus. Quandoquidem error Lutheranorum asserentium|| fide cum malis operibus effici bonos Catholicos, a Catholicorum [256.]
omnium bonorum aula, tanquam impium scelus exploditur. Malum vero opus num non est tanta, tamque atrox injustitia, ut inaudita pars proscribatur, maxime quando nec facto, nec jure delictum manifeste probatur? Certe: eoque pejus quod firmus, publicusque proscriptionis actus in parlamento celebratus justus esse minime videtur, nisi proficiscatur, ex certa etiam, atque publica scientia: atque adeo ex cognitione delicti, vel facto certissima, et omnem excusationem, atque defensionem penitus infirmante. At in præsenti casu similis notio vel scientia nequaquam intervenit. Namque universo regno (sicut ad me perlatum est) exploratissimum est illos viros (de quorum possessionibus fisco addicendis agitur) a rege, fuisse accersitos honorifice, et amice acceptos, illisque suas possessiones relictas, et nova benevolentia, permissas. Quod si postea a regno demigrarunt, ut, vel se vindicarent a calumniis œmulorum conantium regis iram in eos movere, vel in aliis locis libere et Christiane agerent

* Sir John Davis.

vitam, animarum suarum saluti consulentes, an eo forsitan læsæ majestatis crimen admiserunt? Quo autem alio ex capite isti Catholici colligunt, hos viros, quos regi conciliatos viderunt, postea incidisse in peccatum publicationis supplicio dignum? an forsitan fragrante delicto deprehensi sunt? An suis confessionibus judicialibus, probationibusque manifestis et indubitatis rite, et solemniter factis sunt convicti? Sane hæc proscriptio grave peccatum est, præsertim cum ea lex, qua proximos bonis exuere prohibemur, non sit solius positivi juris, quod princeps, qui ipso solutus est, postea abrogare vel subditis minus forsitan severe, studioseque servare liceret. Neque hic dici potest inferioribus non incumbere onus examinandi, justa ne sint jussa, quia hæc excusatio tunc forsitan locum habet, quando superior non est aperte iniquus vel ejus jussa evidenter injusta. Sed Iberniæ totius communior Catholicorumque questubus regi effusis proditur istius regni superiores atque præfectos qui non aliam ob causam hanc confiscationem cupiunt, nisi ut bona Catholicis adempta ipsi a rege impetrent, ab æquitatis, atque justitiæ tramite longe terrarum abesse. Quibus igitur rationibus isti Catholici adducuntur, ut hos viros condemnent? num persuasu, testimonioque obtrectatorum? O præclaram probationem, testimonium hæretici, æmuli et inimici, vel pecunia corrupti, vive, et metu coacti contra reos etiam absentes, nec auditos, nec in jus vocatos! De illius iniquitate nemo ambigit: hoc ipsi quondam delusæ gentilitati visum execrabile fuisse testatur præses Festus, quia inquiens, "non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem priusquam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina." Absit, ut tam constantes Catholici tantum scelus admittant; ut sint tam injustæ confiscationis assertores, atque judices. Qui si gloriantur (ut merito debent) se esse firmos Fidei defensores, reputent illam esse bonorum Catholicorum fidem qnæ per dilectionem operatur, si Pauli authoritas fide digna est: non illam quæ res alienas invito domino detrahere, atque rapere non prohibet: hæc enim a charitate longissimè absens in ipsis etiam hæreticis invenitur. Neque vero possum ego capere, quomodo tot populi Catholicis abjudicati in grave fidei detrimentum non redundent, cum in illus omnibus, qui non sunt parva (sicut fertur) regni pars, fides in aliquot forsitan generationes extinguenda sit: a quo non abest longissime, ut in toto etiam regno deleatur. Deus mihi conscius est, me ut hæc dicem non duci tam gratia extorrium (nam hi ante hoc parlamentum sunt sedibus pulsi, sique eos restituere Deus fuerit dignatus, iniqui parlamenti decreta nihil obstabunt,) quam miseratione istorum Catholicorum qui in ista procella in tres dies non duratura, (de cujus excitatore, et authore in isto regno cras dici poterit, "quæres locum ejus, et non invenies,") ut uno mo-
[257.] mento brevissimo tranquillitatis fruantur, æternam suam tranquillitatem|| et quietem in sæculum sæculi in discrimen adducunt, ultimum istud, atque lethale vulnus miseris suis fratribus inferendo, nullæ justitiæ specie, sed solum, ut istorum hæreticorum voluntati morem gerant, qui nullam habentes rationem conscientiæ, et existimationis regis venturi in vulgi sermonem, quòd huic proscriptioni præbet assensum, illum sexcentis fraudibus deceptum in suam sententiam alliciunt, immani ambitione acti, ea scilicet, "ut suscitentur de terrâ egeni, et de stercore erigantur pauperes, et collocentur cum principibus pro principibus populi vestri:" et istis Catholicis utantur, ut carnificibus, atque tortoribus in excidium ipsorum spirituale, et temporale fratrum ipsorum. Quid? Nonne quotidie fortunæ vestræ periclitantur? Bonorum omnium gravissimis pœnis jacturam facere Christianissimè mavultis, quam legem positivam, minusque severe obligantem sanctæ matris ecclesiæ transgredi: et tamen eadem, ac etiam caput, si sit necesse, periculo objicere, non satius habetis, quam non violare firmam, atque immutabilem Dei legem vobis præscribentem, ne injustitiam exerceatis? Equidem vereor, ne in vos retorqueri possit id, quod Dominus Pharisæis objecit, "Duces cæci excolantes culicem, camelum autem glutientes." Per passionem nostri Redemptoris mementote

cum Tobia, "quia filii sanctorum estis, et vitam illam expectatis, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo," et cum Apostolo, quod "hic non habetis permanentem civitatem, sed futuram inquiritis." Caveteque, ne ecclesiastici simul, et sœculares tanta æris alieni multitudine oppressi in tremendum Dei judicium producamini. Profecto si minæ hæreticorum istorum ministrorum qui "cras usque ad infernum descendent ad habitandum cum igne devorante, cum ardoribus sempiternis, nisi forte Deus det illis pænitentiam ad cognoscendam veritatem, ut recipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ejus voluntatem," efficere possunt, ut vos pereatis de viâ justâ, cum insuper ex alio capite sexcentis malis cruciamini, illud Apostoli ad unguem vobis congruet. "Miserabiliores sumus omnibus." Quod si postea voluerit ecclesia inquirere, qui theologi fuerint hujus proscriptionis assensores (jam forsitan exploratum est, qui sunt, quamque cupidi assentandi) ego non dubito, quin non sint, in publicum prodituri ad opinionem suam contra condemnatos tuendam. Faxit Deus, ne eo augustiarum res deducatur. Nos quidem confidimus de vobis dilectissimi "meliora, et viciniora saluti," tametsi ita loquimur: foreque, ut possitis illa relati apostoli verba dicere: "Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? An angustia? An fames? An nuditas? An periculum? An persecutio? An gladius?" Hic Deo quotidie supplicabimus, ne sinat, ut vos id sceleris admittatis, quo vestram gloriam nota inuratis, suam Omnipotentis iram in vos accendatis: efficiatisque, ut vestris bonis justo judicio evertamini, quod authores, et judices existatis alienarum possessionum improbissime proscribendarum: quæ quamvis hactenus a Domino cultæ fructus uberrimos reddiderint, si tamen sint addicendæ fisco, deinceps hæresis lolio consitæ cælo steriles erunt: Vale Vallisoleto Kalend. Martii anno Domini 1615.*

Ita habebat epistola, quâ proscriptio improbabatur: quam ipse quoque audivi juxta leges etiam hæreticas Anglorum invalidam esse, (quippè quæ festinatè, et sine solemnitatibus debitis facta est) idque posteà ipsos Anglos animadvertisse. Omitto nunc nihil, quod in eo parlamento fuerit constitutum, esse firmum cum ii suffragia tulerint, qui ad ea ferenda jure sunt inepti. Prætereo etiam omnia parlamenta in Iberniâ coacta sub Angliæ principibus esse omnino nulla, cum ab eis expelluntur antiquissimi Iberniæ optimates, et ecclesiasticæ dignitates. Ob quod antiqui magnates, et novi quoque, qui Ibernorum more creabantur, non Anglicis, sed Pontificiis,|| Cæsareis, et Ibernicis legibus [258.]
vixerunt, ut latè, et optimè disserit Angliæ regis Jacobi procurator

* Mr. Moore, vol iv. p. 168, referring to this able and truthful remonstrance, speaks as if the proscribed writer were a member of the Irish House of Lords: "In the upper House, only one courageous prelate, the titular Archbishop of Tuam, gave his vote against the attainder." This is one of the many strange assertions that occur in that most readable of all Irish historians. Had the Irish Catholics even then listened to the voice of the exiled Archbishop inviting them to union, they could, with perfect ease, have extorted from a needy and pusillanimous king, the liberty of their church; but the Anglo-Irish section preferred a compromise with their natural enemy, the government, to combination with their natural friends, the old Irish Catholics.

Iberniæ, in suâ de Iberniâ relatione, donec Anglica hæresi invalescente maluerint mori, quam illi obtemperare. In parlamento, quæ alia fuerunt acta, scitu minus digna sunt. Ideò describendi illud finem faciamus. Sed utinam, et persecutioni quoque summam manum imponere liceret, cujus (proh dolor) nullum finem video.

DOMINI PHILIPPI O'SULLEVANI BEARRI IBERNI.

TOMI IV. LIBER III.

DE TYRANNIDIS ALIQUOT EXEMPLIS.

Furentem tyrannidis æstum, lis, atque contentio parlamentariorum (ut vidimus) per aliquot menses diminuit, in id hæreticis omne studium conferentibus, ut leges conderent, quibus Catholica religio per totum regnum extripanda videbatur. Quo conatu Ibernorum virtute dejecti pristina persecutionis feritate æquora concitant. Perdifficile profectò est, vel truculentiam Phalaridis inventis crudeliorem verbis assequi, vel anfractus tartarei colubri sinuosissimos scribendo explicare. Ex hoc apertissimo, et diffusissimo sævitiæ oceano valdè pauca perstringere conabor.

CAP. I.

Ad pristinam tyrannidem Angli se vertunt.

In parlamento Angli voti minimè compotes pristino more jubent hæreticos concionatores in locis omnibus constitui; multitudinem ad audienda hæretica dogmata vi cogi;|| infantes ad hæreticos ministros, ut bapti- [259.] zentur, afferri: eorundem authoritate matrimonia contrahi: sacra omnia celebrari: explorari, qui constantissimi Catholici, majorique animo ad resistendum persecutioni, et jus armis tuendum, fore videantur: et eos falsis delationibus reos agi: summo supplicio affici.

Cæterum in hoc statu teterrimo, ipsisque duris hæreticis miserando tanta est Servatoris providentia, ut magis hæretici, vel nocendo fatigentur, vel ad fidem convertantur quam Catholici extrema ferendo viribus, et animo destituantur. Obivit hac tempestate Nicolaus Valois insignis hæreticorum in Iberniâ judex, qui, quòd se hæreticum, et in Ibernos sævum ostenderit, apud Anglos magnum dignitatis, et honoris locum

obtinuit. Jam verò senescens appropinquantemque mortem timens Catholicæ ecclesiæ misericordiam implorando impetrat. Cujus et aliorum conversione Angli offensi tulerunt legem illam, ut quicumque protestans a rege honores acciperet, si postea sub mortem Catholicam religionem profiteretur, ejus bona in auctionem deferrentur.

Erga Catholicos verò tanta est Dei Optimi Maximi misericordia, ut constet, neminem unquam minis, neminem mulctis, neminem carcere, pænis, et cruciatibus, neminem mortis metu fuisse flexum, ut Catholicam religionem desereret: etsi tamen aliqui vitiis, præsertim veneri dediti a ductu Romanæ ecclesiæ hæc flagitia detestantis ad prava hæreticorum dogmata tantum scelus non prohibentia sese contra conscientiam contulerint secuti suorum scelerum principem Henricum Octavum Angliæ Regem, qui complexibus Annæ Bolenæ Catholicam religionem posthabuit. Profectò mirum est quam fortiter, et animosè sacerdotes, et sæculares nostri mortem, quando opus est, pro Christi nomine confitendo subeant. Aliquorum mentionem libet facere.

CAP. II.

Aliquot Catholicorum Laniena.

ARTURUS Chichester Iberniæ prorex nullum lapidem non movebat, ut reliquias eorum, qui fidem, religionemque Christianam armis diu propugnaverant, extingueret (id enim consilium ab Anglis initum fuisse paulò superius demonstravimus) Ultoniorum verò sanguinem eò magis sitiebat, quod ipse possessiones in Ultoniâ dono datas a rege habebat. Itaque in quosdam Ultonios, qui virtute, et animo præcellere videbantur, hanc artem excogitat. Hominem perditissimum aleæ maximè deditum, qui apud Bernardum O'Nellum sæpe agebat deprehendi, mortisque reum agi jubet. Cui tamen reatum condonare, et insuper magna præmia dare pollicetur quia Bernardum, et alios quos jam nominabo, arguit. Flagitiosissimus aleator Bernardi beneficiorum immemor conditionem accipit. Tum prores capi, et in vincula, carceremque conjici imperat, Bernardum, Arturum O'Nellum, Rothericum O'Kahanum, Goffredum O'Kahanum, Alexandrum Mac Saurlium magni generis, et nominis equites, et Ludovicum O'Labertagum sacerdotem, in majestatis læsæ crimen incidisse asserens. Ad quod illos inficias euntes lusor scelestissimus in testem productus confirmat conjurasse in capiendas nonnullas Ultoniæ arces, quas Angli, et Scoti præsidio tenebant, ipsosque præsidiarios trucidandos. Ab equitibus respondetur testimonium
[260.] unius obscuri,|| et flagitiosi homunculi minimè sufficere, ut ipsi sex viri

nobiles damnentur: quæstionibusque admoti cùm nihil confiterentur, nihilominus eorum causa judicanda committitur duodecim hæreticis Scotis, et Anglis, qui reorum mortem eo magis optabant, quòd ipsi quoquè in Ultonia possessiones habentes, tam Catholicorum virorum vicinitatem exhorrebant. Itaque reos illos incunctanter proferunt. De sententiâ prorex ad regem refert. Is rescribit, ut equitibus, et sacerdoti impunitas detur eâ lege, ut a fide, religioneque Catholicâ deficientes, ipsius sectam amplectantur. Ad quod illi audacter cum respondissent, se nunquam conditionem accepturos, eâ nocte alii alios ad subeundam pro Christo mortem confirmant, sacerdos cæteros a peccatis sacramentali absolutione expiat. Postero die patibulis parumper suspensi semianimes in terram dimittuntur acutissimis cultris per ventrem, pectusque secantur, eorum exta igne comburuntur; corpora in partes divisa in publicis locis opprobrii causâ spectanda collocantur. Quod contigit anno Servatoris 1615. Sub quod etiam tempus Patritius O'Murius eques et Connatius O'Kienanus sacerdos eodem crimine postulati simili supplicio afficiuntur.

Alii bonis omnibus exuuntur, ut ante parlamentum fieri demonstravimus. Quod damnum qui Iberni magis integri, et opibus pollentes erant, ii magis experti sunt, hoc est qui factionis Anglicæ contra populares suos fuerant: quâ in re Angli ne novis quidem Ibernis a se oriundis parcunt quos duplici nomine odiderunt, quia et Iberni, et Catholici sunt.

CAP. III.

Novi proregis persecutio.

Oliverus SanJohn Anglus, homo truculentus, Iberniæ prorex creatus æstum ingentis tyrannidis concitat. Munus primum obiturus jurasse fertur, se effecturum ut intra biennium omnes Catholici sacerdotes tota Ibernia expellantur. Ad quod anno 1616 in omnibus tribubus commissarii judices agminibus militum stipati collocantur qui in sacerdotes animadvertant, qui sæculares rationem vitæ reddere cogant. Ex mulctis Catholicorum qui nefandis hæreticorum cæremoniis interesse renuebant sexcenta millia nummorum aureorum in regium ærarium referuntur. Novi carceres conditi Catholicis implentur. In urbe Dublinna solâ nongenti sæculares, quod noluerint jurare penes Angliæ regem esse ecclesiasticarum rerum jus et potestatem in ipsius regnis, in vincula conjiciuntur. Religiosi et sacerdotes aliqui custodia tenentur.

CAP. IV.

O'Nelli, O'Sullevani et aliorum mors.

Quæ persecutio eo liberius exercetur quod O'Nellus, Tironæ princeps in quo Catholici magnam spem positam habebant Romæ diem obierit hoc anno 1616 die vigesimo mensis Julii.* Anno sequenti, qui vel

* Our author, it appears, had not heard of the assassination of Hugh O'Neil's son at Brussels. Mooney gives the following account of it:—

"Quod relatu deplorandum est, et quod hoc eodem anno (1617) 16 Augusti circa horam sextam a meridie Bruxellæ accidit, hic non omittendum. D. Bernardus O'Neill, illustrissimi Tyroniæ comitis Hugonis O'Neill, non tam naturæ participatione, quam virtutum paternarum communicatione et æmulatione generosus filiolus principum Alberti et Isabellæ mandato in aula agebat (ut vocant) Hispaniarum infantæ archiduci inserviens. Novennis tantum erat cum ad aulæ commercium vocaretur, antea per Fratres nostros Lovanii ab ipsis incunabulis in omnium virtutum flore non tam instructus quam enutritus; quare cum ad aulam venisset, rosella ex optimarum virtutum compactione, animula ejus benedicta habebatur et laudabatur, sed nec aulæ deliciis fracta erat, nec indulgentia soluta diverso ducente genio, ad id totus excitatus, experimentum litteris et armis faceret, quid summum in rebus humanis esset, quod et feliciter fecisset, si Deo prolongari dies placitum. En quartum in aula annum agebat et laxare flammam ingenii cepit, corpus ut ætas tulit exercere, discere a peritis, sequi optimos, ac potentiorum amicitias studio et obsequio pellicere. Habebat enim nescio quam in vultu civilem blanditionem, et gravitatem in moribus heroicam et virilem severitatem, in animo virtutem, in omnibus fervorem, et supra ætatem omnia: quibus virtutum incrementis cum se paternorum facinorum hæredem futurum prognosticaretur apud suæ nobilissimæ familiæ inimicos majorem invidiam et inimicitiam provocavit. Ita enim semper legimus; semper videmus. Omnis vita et virtute emergens odium apud malos et inertes habet. Ignavis autem et humistratis animis nemo invidet. Circumfusi adversarii per aulam incautum adolescentem infesto ferro invadere (ubi prima melior opportunitus) parati (ut tamen amicos se simulantes) habebantur. Sed quia tali plano modo invasoribus patens periculum fuit, ut liberius male agerent, insidiis generosissimæ indolis juvenem adorti sunt. Et dum domi suæ die et hora supradictis, incautus et malum nesciens perambulabat, pedagogo et asseclis absentibus, nescio quis Judas, et pessimu primo sceleratissimus homicida eum adoritur, et (ut communior omnium qui examinarunt opinio) guttur (o scelus omni ævo detestandum et inauditum) sacrilegarum manuum violentia collidens et constringens suffocat: dein suspendit chordulâ super terram et ad quinque vel amplius pedes protensa. Adveniunt ex famulis aliqui (Gallus unus erat, alius Hibernus uterque puerulus) et herum suspensum ita intuentes in clamores et lacrymas solvuntur, unde vicinia concurrit, et magna amicorum manus, rem totam vident et anxie deflent, inimicis dentibus in perpetratorem delicti ignotum stridentes. Suæ celsitudines cum per designatum rem audivissent, mirum qua animi consternatione et dolore mero se ex aulæ suæ rosis unam amisisse conquesti sunt. Mortem tam tristem, tam insignis aulici, totis illis diebus communi dolore et commiseratione pie et affectuose aula omnis luxit, p. 102."

Eugenium Mac Magaunum Dubhlinnæ, vel Davidem O'Carnium Casiliæ Archiepiscopum, vel utriuslibet caput tradat, huic quingentæ argenti libræ|| præmio constituuntur ab Anglis. Frater Thomas Giral- [261.] dinus Franciscanus insignis concionator et vir genere nobilis, postquam propter fidem diu custodia tenebatur, in Dublinnensi arce animam efflat. Ad æstatem et autumnum, mercatores et regiorum oppidorum incolæ domibus extractæ ad hæreticas cæremonias in templa vincti trahuntur. Quod scelus fugientes mercatores nonnulli in alias regiones demigrant. Decimo tertio Octobris Oliverus prorex contra sacerdotes et eorum protectores crudele edictum promulgat.

Anno 1618 O'Kahanus in Londinensi arce summum diem clausit: cujus mors nihil læta fuit Iberniæ. Cujus infelicitati id etiam adscribendum est quod eodem anno 2° Julii. sex adolescentes Iberni, magnæ nobilitatis, indolis et virtutis cum Turcis strenue dimicantes perierint eâ navali victoriâ, qua Hispana classis Turcicam, quæ unam ex Fortunatis insulis devastavit, vicit, ut alibi litteris mandavi. Illi sunt Daniel frater meus, adolescens magno robore, mira pugilandi artis dexteritate et ingenti animo præditus, tragulâ pectus confossus. Philippus patruelis meus imprimis dexter, partim ferro vulneratus, partim igne combustus et tandem aquâ submersus. Daniel Mac Carrhæ Fusci nepos, Cornelius, O'Driscolis nepos, Cornelius O'Rellus et Gulielmus Giraldinus. Qua in pugna raram atque miram virtutem præstitit Cornelius O'Driscol Iberniæ cohortis dux qui sospes est. Sed ultimus adversæ fortunæ ictus est, quod decimo sexto die mensis ejusdem, O'Sullevanus Bearræ princeps, in quo tunc Iberni maximam spem habebant, miserè succubuerit, hoc modo. Johannes Batheus Anglo-Ibernus, apud O'Sullevanum adeó gratia pollebat, ut etiam ab eo, patrocinio, et authoritate adiutus beneficiis afficeretur; et inter familiarissimos habitus sit etiam domum receptus, et in mensam admissus: quorum beneficiorum Johannes immemor, eo impudentiæ processit, ut levi primum controversia orta ob pecunias ab O'Sullevano mutuo datas, inde sit ausus tanti viri clarissimæ nobilitati genus suum apud Ibernos, et Anglos, à quibus oritur, minimè sublime conferre. Quod ægre ferens Philippus O'Sullevani patruelis, qui hanc historiam scribit, cum Johanne ea de re expostulat. Unde Madriti juxta regium monasterium divi Dominici uterque alterum stricto gladio aggreditur. Incepto certamine Johannes ingente pavore perculsus, et vocem efferens loco semper cedebat: et illum in facie Philippus cæsa vulneravit, et interfecturus, videbatur, nisi eum Edmundus O'Morra, et Giraldus Mac Moris ab O'Sullevano missi, et duo equites Hispani protexissent, Philippumque apparitor deprehendisset. Cum multi undique confluxissent, inter cæteros O'Sullevanus advenit læva manu rosarium, et dextera chirotecas gerens. Quem Johannes conspicatus incautum, nihil timentem, et aliò aspicientem subito accedens gladio inter turbam intento per lævam lacertam confodiendo, et rursus guttur feriendo occidit. Philippus lictore frustra luctante in domum marchionis Seneceiæ Galliarum legati sese abdidit. Johannes

in carcerem conjicitur unà cum consanguineo suo Francisco Batheo, qui rixæ interfuit, sicut, et O'Driscol Philippo consanguineus. O'Sullevano ineo cænobio, postero die exequiarum jus magna frequentia Hispanorum nobilium, et studio domini Didaci Brocheri splendidi equitis, regii consiliarii solvitur. Obiens annum 57 agebat. Erat vir planè pius et largus, maximè in pauperes, et egenos. Duobus, vel tribus missarum
[262.] sacris quotidie interesse solebat,|| longas ad Deum, et Superos quotidianas preces effundens: crebro peccatis expiatus sacrosanctum Domini corpus suscipiebat. Ita mors ejus subita, et infausta vitæ minime consentanea fuit, etsi eo etiam duobus sacris peragendis interfuerit, et acceptis vulneribus sit à sacerdotibus peccatis absolutus. Erat procerus, et elegans statura, vultu pulcher, ætate canescente venerabilis.

CAP. V.

Historiæ totius epilogus.

Qui totius historiæ nostræ seriem animo complexus, cum vetera memoriâ repetendo recordaretur, quanta fuerit in Iberniæ Catholicæ religionis vetustas, et stabilitas, quantus cultus, ornatus, splendor; tum præsentia ob oculos proponendo, ejus hodiernum luctum, et tartareum squalorem Anglorum hæresi barbarius, et immanius indies bacchante, solicitâ mentis cogitatione cerneret: is profectò, aut esset animi calybe, et silice durioris, ferinis moribus imbutus, et hæretico lacte nutritus; aut magnâ commiseratione motus lachrymas vix cohibere posset: et omnibus artibus enitendum esse statueret, ut ei regno feratur auxilium, quo fides Apostolica ab hæreticorum servitute in libertatem vindicata in pristinum statum, nitoremque restauraretur. Insula namque salubris, amœna, fertilis, serpentibus, et cæteris venenosis animalibus immunis: aliisque multis dotibus, et ornamentis ab opifice, et auctore naturæ Deo Optimo Maximo cumulata, cum ad Christianam fidem circiter annum Redemptoris nostri quadringentesimum fuisset tota conversa, per mille, et amplius annos Catholicam pietatem, et religionem nullius hæresis contagione infectam, sanctam, inviolatamque conservarit: per tam longissimi temporis sæculum sacræ sapientiæ, aliarumque scientiarum studiis: innumeris pene viris doctis, et sanctis florens: foras etiam doctores, concionatores monachos mittens qui regiones exteras ab hæresis pestilentiâ, nubibus errorum, et faucibus inferni ad Christianæ lucis jubar deducebant: domi, collegia constituens vectigalibus locupletata alienigenis piè, et Catholicè educandis. Superioribus enim temporibus Iberni integri, moribus incorrupti, recti justique cultores fuerunt. Hac autem miserrimâ tempestate, sicut hæresis fideique spretæ impietas multa Christiani orbis regna invasit; ita alia flagitia

minora quidem, magna tamen et gravia Ibernorum pectora occuparunt. Etenim inauditâ cupiditate obtinendi possessiones amplas, et in suâ quisque familia principem locum, arserunt. Hinc contenttiones, odia, bella, prædæ, depopulationes, et hujuscemodi sexcenta mala secuta sunt. Neque enim solum novi Iberni veteres impetebant, ab illis mutuò impetiti: sed novi novos; veteres alii alios, et plerique magnates finitimos lacessebant. Consanguinei quoque sæpeque fratres ob res humanas ferro experiebantur. Quam rerum funestissimam, atque luctuosissimam faciem illud Ovidii carmen aptissime depingit.

> Vivitur rapto: non hospes ab hospite tutus:
> Non socer a genero: fratrum quoque gratia rara est.

Quæ inter atrocia facinora non tamen fuerunt Iberni tam destituti pietate, et a sensu, et humanitate alieni, ut Catholicæ religionis sanctitatem, litterarumque studia violare putaverint. Imo, quamvis omnia bello flagrarent, imaque, et summa miscerentur, in ecclesiarum tamen, episcoporum,|| sacerdotum, et omnium litteras profitentium, bona facere [263.] impetum, vel ipsos levissimâ injuriâ provocare nefas duxerunt. Reges autem Angliæ, qui Iberniæ gubernaculo potiti provincialium controversias, et dissentiones dirimere, et inhibere deberent; contra ipsi hæresis sordibus inquinati eorum discordias accendunt, et augent: idque suis conatibus opportunum rati, dum Iberni domesticis bellis conficiuntur, interim ipsi in Iberniâ totam Christianam pietatem summis viribus oppugnare, et funditùs delere, sacrarumque litterarum doctrinam subvertere festinant. Quod nefarium, immane, impium scelus Iberni minime admittendum, vel ferendum existimarunt. Ita pro Catholicæ religionis libertate, divinique cultus observantiâ, et publica veneratione sæpe in Anglos arma sumpserunt. Cæterum alii ab aliis (qua erant dissentione, et discordia) labefactati, et profligati omnes simul unà cum fide, hæreticorum armis oppressi succubuerunt. Cujus mali maxima culpa in aliquot Anglo-Ibernos sacerdotes jure transferenda est, qui tartareum dogma ab orco in Catholicorum perniciem emissum non negabant, licere Catholicis contra Catholicos, et suam patriam pro hæreticis gerere arma, et dimicare. Quod si sacerdotes isti sanâ mente, et cum cæteris in hæreticis oppugnandis unanimes et concordes extitissent, et Iberni alii aliis non obstitissent, facili negocio potuissent hæreticorum jugum cervicibus discutere, ut ex omni nostra historia fusius, et assertius constat. Ea vero multorum animos lacessiturus mihi videor: Anglorum, quòd eorum hæresim, scelera, tyrannidem, sacrilegia, impietatem divulgo: Ibernorum, quorum discordias multaque vitia silentio non involvi: aliquorum sacerdotum, quorum segnitiem, inscitiam non semel in hac historiâ notam feci. Æquus tamen rerum æstimator (ni conjecturâ fallor) me veniâ dignabitur: cum mei muneris sit (ut supra dixi) non minus hominum vitia, quàm virtutes referre, ut illa vituperatione, hæ laude ab omni posteritate afficiantur: Iberni qui su-

persumus acerbum flagellum, divinamque vindictam experti errata corrigamus: posteri majorum suorum ruinam, et exitium memoriâ repetentes aversari vitia, colere virtutes, Christianam pietatem restituere, libertatem recuperare discant: exteræ gentes Ibernorum exemplo territæ timeant Numinis iram provocare, et quæ jam provocaverint, quàm celerrime agant pœnitentiam.

His meâ quidem sententiâ Iberniæ excidium, et Anglorum tyrannidem in Christi Jesu religionem satis fusè sumus prosecuti. Quæ vero Stanihurstus rerum a lixis, atque calonibus factarum scriptor evomuit, ab historicorum gymnasio sunt explodenda. Itaque res Iberniæ a primâ gentis illius origine usque ad præsentis hæresis exordium Ibernicè longe diligentissimè perscriptas, nos primoribus (ut aiunt) labris degustavimus. Quæ vero ab hæresis Anglorum principio usque ad Ibernici parlamenti finem gesta sunt, quia pleraque ob temporum injuriam, et perturbationem scriptores silentio prætermiserunt, illa quidem ego vehemente studio, labore, curâ, magnâque fide sum persecutus.* A fine vero parlamenti,

* The following document, now printed for the first time, gives some minute and valuable details on the state of the Irish Catholics, immediately after the publication of our author's work:

"Cognate, scripsi ad te circa festum S. Michaelis de statu patriæ nostræ admodum afflictæ et oppressæ. Ne vero meæ litteræ ad te non pervenissent, aut si pervenerint, minime res quæ ad afflictos Catholicos pertinent, mente cogitares, tibi iterum super eadem re, aliisque hoc in memoriam revocandum esse duxi.

"1°. Revera omnibus pupillis qui in regis manu sunt, minæ intentantur de subscribendo primatus regii juramento, quando libertatem a rege postulant. Etenim multi juvenes hæredes omnino contra conscientiam jurarunt; aliqui contenti esse debebant carere fructu et possessione hæreditatis et terrarum suarum quoque jurent.

"2°. Omnes majores, magistratus, aliique officiales ministeriales, ac jurediciales in civitatibus oppidisque corporatis in hoc regno annuatim electi, compelluntur invenire ministros officiales huic instituto conformes sub pœna libertatum amittendarum (quod contrarium est tenori cartarum, liberæque electionis) atque ita juramentum supradictum jurare.

"3°. Nulli viro nobili (magnatibus exceptis) permittitur ut Romanus Catholicus nominetur.

"4°. Omnes sacerdotes, aliique jamdudum religionis nomine incarcerati adhuc in arcta custodia sunt. Novus autem prorex (Falkland, *Ed.*) rogatus a magnatibus ut libertatem aliquam concedat, respondit se omnino neque tulisse secum ex Anglia, neque illinc talia mandata, ex quo huc appulit, accepisse: se vero ob nullius gratiam velle suæ commissionis fines transgredi.

"5°. Excommuniones omni cum rigore ac severitate ampliantur atque ministrantur contra cives Dublinenses aliosque Catholicos. Coguntur autem ne corpora eorum juridico processu prehendantur, intra domesticos parietes sese ut captivos et notorios maleficos continere. Officinæ, cellæ occluduntur, ita ut plane prohibeantur ullum vinum aut alias merces vendere.

"6°. Statutum factum 1° anno Elizabethæ qua recusantes dominicis diebus aliisque festis per annum, in hæreticis ecclesiis divinis officiis se præsentes sistere jubentur toties quoties mulctantur duodecim denariis vel 2 Juliis. Atque hæc mulcta stricte exigitur, ita ut nullus Catholicus, quicunque sit,

quæ sunt exempla crudelitatis ab hæreticis edita, a me summo tantum digito tacta auctor Analectæ Catholicæ studiosius perstrinxit. Reliquam

excipiatur. Hinc effectum est, ut pauperes plane ad mendicitatem venerunt; pecunia autem magno numero in regium ærarium refertur.

"7°. Omnes homines cujuscunque conditionis fuerint absque ulla intermissione cujusque diæcesis in qua habitant, eo nomine, quod liberos suos sinunt a sacerdotibus baptizari, aut clandestina matrimonia, (sic enim ea vocant adversarii) contrahunt etiam pro arbitrio episcoporum suorum aliorumque ministrorum mulctam sustinent: qui vero non sunt sustinendo, pares coguntur absque limitatione ulla sub pœnis gravissimis ad crucem stare valde ridicule in foro, vestiti linteaminibus; similiter etiam in parochialibus ecclesiis ad certas horas, cartis affixis in frontibus eorum litteris majusculis: 'pro matrimoniis et baptismis contra regis injunctiones.' Postremo, nemini licet homini docto aperire scholam publicam; nec ulli nobili permittitur liberos suos aut fratres in transmarinas regiones, mittere, ut aliquam artem, scientiam aut facultatem addiscant. Unde fiet ut cum tempore nostrates necessario protestantes efficiantur, sicut omnes etiam juvenes hæredes nunc ita educantur ignari, ut jus suum in terris ac possessionibus suis tueri non possint.

"Hucusque complexus sum res superiorum litterarum mearum. Ab illo tempore mulcta imposita pro baptizandis parvulis jam supradicta cum summo contemptu exercetur. Oppidani Droghedæ una cum uxoribus, famulis liberisque plenæ ætatis, nullo excepto, recusationis nomine citati fuerunt, et a juratis duodecim conformibus viris rei peracti sunt; unde fit quod in præsenti sunt periculo, ut omnia mobilia sua perdant. Ac sine dubio brevi eveniet, ut hoc modo (si pergatur) omnes suas possessiones ac fundos exhauriant. Hæc omnia jam facta sunt per Dominicum Sarsefield, virum equestrem et nostratem ejusque associatos, octo diebus antequam has ad te darem. Præterea in provincia Louthæ jurati jussi sint nomina dare omnium recusantium. Cum autem tres ex juratis essent Catholici, nollentque aliis juratis consentire in recusantibus proscribendis (erant autem præter hos tres, jurati satis multi) in carcerem conjecti sunt per unam hebdomadam, ea lege, ut si idoneos prædes darent quod se sisterent in cubiculo castri, sequente termino juris-dicundi, expectarent (gravi mulcta imposita) mitti confestim ad carcerem Dublinensem. Similiter etiam actum est juratis in provincia Cavan: porro omnes commissionarii in mandatis habuerunt, ut omnem adhiberent diligentiam, in suo quisque circuitu, quærendi de rebus recusantium. Qui modus agendi ante hanc ætatem incognitus ac inauditus est. Proregis turma equorum et agmen satellitum a civibus Dublinensibus, non sine maximo sumptu aluntur. Multa sionem et per amorem Patriæ nostræ ut has litteras cum illustrissimo Domino sunt alia quæ possimus scribere, modo sciremus quo pacto sublevari possint, ac reformari. Sed ad præsens hæc sunt satis. Rogo te igitur per Jesu Christi pas-Legato Hispanico communices, ea spe ut pro sua claritate dignetur apud regem nostrum in hac causa authoritatem suam interponere; faciatque ut ab hac servili miseria et captivitate, qua nunc affligimur, liberemur. Quo autem successu res fiet, obscero fac ut quam citissime intelligam.

"Dubliniæ, 8° die Martii, 1623."

The editor has not ascertained who was the writer of this letter, It corroborates so circumstantially O'Sullevan's account of the state of the Irish Catholics under James I. that it may be desirable to test its authenticity by some references to contemporary history.

The new deputy here referred to (No. 4°) is Lord Falkland, who was sworn in on the 8th of September, 1622. His predecessor, Grandison, had been recalled from the government of Ireland; "his conduct, in enforcing the penal

persecutionem, quæ etiam hodie minime intermittitur, ab aliis, quibus plus otii suppetat, memoriæ prodendam esse spero. Ego facio finem

statutes against the Roman Catholics, and obliging the regulars to leave the country, having been, according to Dr. Elrington, *grossly exaggerated into crimes of enormous oppression and tyranny*."* On the occasion of Falkland's taking the oaths of office, Ussher delivered the fanatical harangue on the text, "He beareth not the sword in vain," in which he insisted, even according to his own extenuating report of the sermon, that in all things short "of the effusion of blood," the penal statutes should be enforced. This sermon, which was delivered on the 8th of September, 1622, excited great alarm among the Catholics; and on the 29th of the same month, it appears, the first letter referred to in the preceding document had been written, describing "the very oppressed and wretched state of the country."

Though Ussher's intolerance had drawn down upon him a severe rebuke from the Archbishop of Armagh, he gained his point: "the sword was not to be borne in vain." Two months after his sermon, he was invited by the Lord Deputy to remonstrate with some Catholic magistrates, who had been summoned before the Privy Council for refusing to take the oath of supremacy (p. 68). It is said his remonstrance was partially successful; and in January, 1623, he received a letter from the king, complimenting him on his zeal and good services to the state. This interference with Catholic magistrates is referred to in the second paragraph of the preceding letter. So far Dr. Elrington's dates agree with the statements of our anonymous author; but there all agreement between them ends.

For, according to Dr. Elrington, nothing but "gross exaggeration" could represent the enforcement of the penal statutes, and the banishment of the regular clergy as crimes of "enormous oppression and tyranny." The penal laws, according to him, were not persecution (p. 35); it was "idle declamation" to represent them as such (p. 58); they were only little "mortifications and disadvantages" (p. 72); they had been suspended from the year 1613 (pp. 21, 77): Urban VIII. was guilty of an "unchristian exhortation to rebellion," because he exhorted the Irish Catholics to die rather than renounce their faith (p. 71). In fine, "exemption from punishment" for privately celebrating mass was all that the Irish Catholics could have reason to expect in that age (p. 78). If these, and similar assertions or insinuations in Dr. Elrington's work, be history, it is vain to deny that Philip O'Sullivan's Catholic history, and, indeed, all Catholic accounts of Ussher's life, and of the reign of James I. are romance. As Dr. Elrington wrote with good temper, and a manifest effort to eschew exaggeration, and the bigoted cant of ascendancy, it is right that some, at least, of his readers should be able to test his account of the state of the Irish Catholics under James I.

Suppose that, in the exercise of its reforming might, the imperial parliament *dis*established now the Anglican Church in Ireland; transferred to the Catholics, its churches, tithes, and churchlands; prohibited its public worship; allowed the Catholic clergy to extort fees for Protestant births, deaths, and marriages, installed the same clergy in the exclusive possession of Trinity College; shut up all Protestant schools at home, and forbade Protestant parents to send their sons to Wittenberg or Geneva, or Oxford, or any other school of foreign Protestantism; suppose that Dublin Castle was filled with Protestant clergy in chains, that my Lords Beresford of Armagh, and Plunket

* Life of Ussher, p. 58.

scribendi Idibus Decembris anno Redemptionis humanæ millesimo sexcentesimo decimo octavo.|| [264.]

of Tuam, fled to the court of the King of Hanover and discharged their duties through resident vicars-general; that my Lords Whately of Dublin, and Daly of Cashel, remain at home, (with their names in the hue-and-cry, and a handsome sum promised for their apprehension,) wandering in the glens of Wicklow or the savage wastes of the Cummeraghs or Galtees, encouraging, by contraband episcopal charges, their clergy to read divine service, whenever they could, for the rural Protestants in the mansions or demesnes of the Protestant proprietors, and for the citizen, in the back parlour, or suburban stores of some wealthy Protestant merchant; if "mortifications and disadvantages" of this character were inflicted on the Anglicans of Ireland, at the whim of every parish priest, or lately converted English Catholic settler; if Protestant barristers, Protestant magistrates, Protestant aldermen, town-councillors and mayors were encountered at every step by the oath of the Pope's supremacy; if inquisitions into defective titles threatened to annihilate the Protestant proprietors, already diminished by confiscation (in days of profound peace) of 1,000,000 of acres in Ulster and a few counties of Leinster alone, then, indeed, it would not be "idle declamation," nor "gross exaggeration," to represent such proceedings as "crimes of enormous oppression and tyranny:" it would not be "unchristian" to hold up to the execration of Europe, the tyrant government, which persecuted 600,000 Irishmen, who hold far the greater part of the fee simple of Ireland, a very respectable share of the farming and commercial interest, who, above all, had resisted all the allurements of Catholic agitators, and in spite "of heavy blows and great discouragements," preserved their loyalty unstained.

Every one knows how such measures would be described, and how Dr. Elrington *has* characterized similar measures of Cromwell against the Irish episcopalians. Yet the Irish Catholics suffered all this persecution and more, under James I. The magnitude of the wrong inflicted on them was, in every respect, more enormous. Their claims to indulgence and favor from the crown were in no respect less, in many far greater, than the Irish Episcopalians now possess to the favor of Queen Victoria. In numbers they were to Protestants of all denominations as 11 to 2; whatever commercial wealth was in the country centered in the old Anglo-Irish towns, Cork, Waterford, Limerick, Galway, Kilkenny, &c., and these towns were almost exclusively Catholic; the tenantry of three provinces, and a considerable part of the fourth, were not less Catholic; and of the 7,500,000 valuable acres, which Ireland was then computed to contain, at least 5,000,000 were held by Catholic proprietors. Even in the Protestant church they still retained great influence; for of 243 livings in the diocese of Meath, the patronage of nearly 100 was in Catholic hands in 1622.

But they were disloyal—if by disloyalty be meant attachment to the Catholic faith, jealousy and hatred of a church established by law, (a meaning not yet obsolete) the Irish Catholics were disloyal; but if it is insinuated that they were not willing to concede to the supreme power in the state, the authority necessary for the civil and political government of all civilized communities, it is a gross error: they have bequeathed to us their definition of loyalty, both by words and deeds. No committee of the Imperial House of Commons, before the Relief Bill of 1829, has ever elicited, no popular harangue designed to win over Protestant proselytes to that measure, has ever elaborated a more satisfactory theory of Catholic loyalty to a Protestant sovereign, than may be found in many Catholic manifestoes of that day; for instance, the declaration given by our author, p. 319. The majority of the Irish Catholics had acted on

FRAGMENTA.

Raymundus Burkus Lietrimæ Baro diem obiit decimo tertio die mensis Junii anno millesimo sexcentesimo decimo nono Madriti. Ibidem quo-

these principles, (perhaps not wisely,) in times of great temptation, as we learn from "an able speech" of the great persecutor, Ussher himself.—"I must, of necessity, put a difference between the inhabitants of this nation; some of them are descended of the race of the ancient English, or otherwise hold their estates from the crown, and have possessions of their own to stick unto, who easily may be trusted against a foreign invader, although they differ from the state in matters of religion: for proof of which fidelity in this kind I need go no further than the late wars in the time of the Earl of Tyrone, wherein they were assaulted with as powerful temptations to move them from their loyalty, as possibly hereafter can be presented unto them: for at that time, not only the King of Spain did confederate himself with the rebels, and landed his forces here for their assistance, but the Bishop of Rome also, with his Breves and Bulls, solicited our nobility and gentry to revolt from their obedience to the Queen, declaring that the English did fight against the Catholic religion, and ought to be impugned as much as the Turks——And yet, for all the Pope's promises and threatenings, which were also seconded by a declaration of the divines of Salamanca and Valladolid, not only the lords and gentlemen did continue their allegiance to the Queen, but also were encouraged so to do by the Priests of the Pale that were of the Popish profession, who were, therefore, vehemently taxed by the traytor O'Sullivan, for exhorting them to follow the Queen's side, which he is pleased to term 'a mad and venemous doctrine and a hellish opinion.'"—p.80. Now, those Irish of the old English race, on whose loyalty Ussher declares he would rely, even though the combined fleets of France and Spain were safely at anchor in an Irish port, were the most powerful section of the Irish people at that day; they held all the Irish towns and far the richest and most extensive portion of three provinces. It sounds wonderfully strange, that the highest favor these Catholics could expect, men so wealthy, so noble, so loyal, the great majority of the nation—was to be allowed to hear mass in a back parlour, with closed doors, where no Protestant sense could be molested by the offensive ritual. Some years later the Catholics, we are told, (A.D. 1627) "proceeded to the most imprudent *excesses*. They celebrated their religious worship with public solemnity, and with the full parade of their ostentatious ritual. They seized churches for their service, avowedly and severely executed their ecclesiastical jurisdiction, erected everywhere new monasteries, and *even* in the city of Dublin established a college for the education of their youth,"—awful crimes, assuredly. But "the Protestants, galled by these *intemperate* proceedings (p. 94), soon compelled Lord Falkland to issue a proclamation in the spirit of his predecessors, against the Catholic clergy. Again, after the recal of Lord Falkland, (A.D. 1630) we are gravely told, "a most *extraordinary* occurrence, even in those *lawless* times, took place in the city of Dublin. A fraternity of Carmelites appeared in the habit of their order, and publicly celebrated their religious rites in Cork-street (i.e. in a chapel), then one of the most frequented parts of Dublin. The Archbishop of Dublin and the Mayor of Dublin roused by this defiance of law and government, led a party of the army to their place of worship and attempted to disperse the assembly. The friars and the congregation repelled the attack by force, and obliged the assailants to consult their safety by a precipitate flight. The Archbishop escaped with great difficulty by

que Helena Clancarrhæ comitissa e vitâ discessit vigesimo primo Aprilis anno millesimo sexcentesimo vigesimo.

taking shelter in a house," p. 105. Perhaps disinterested readers will think it more extraordinary that a sect, which was a minority in numbers, wealth, and rank, should have dared to interfere with the public worship of the Catholics, than that *they* should have resisted and endangered the life even of an archbishop of Dublin. The Dublin Catholics, however, paid dearly for this courage. The English council ordered the Carmelite chapel to be razed to the ground. The house in Back-lane, which was used as a Popish college, was seized and given up to the University of Dublin: and three Catholic chapels, two in Bridge-street and one in Back-lane, shared the same fate, p. 106. These acquisitions do not appear either "lawless" or "extraordinary;" they are recorded as calmly as if there were no seventh commandment in the Decalogue. These few facts test the accuracy of the statement that penal law was suspended: they occurred in the reign of Charles I., under whom, as every one knows, the Irish Catholics enjoyed more liberty than under James I. There is "no gross exaggeration" in qualifying the execution of such laws as "crimes of enormous oppression and tyranny."

The life of Ussher is a theme, not to be attempted except in a very delicate and considerate spirit, with the least possible share of those arrogant feelings, which grow up unconsciously even in the mildest natures, when nursed in ascendancy. His biographers cannot safely assail the Irish Catholic or the Presbyterian settler. While he, and eleven other Irish bishops, declared it, in form of protestation, "a grievous sin to allow Catholics to exercise their religion freely," (A.D. 1626, p. 73,) there was nothing in the internal arrangement of the Anglican church to induce Catholics to believe in her. In the diocese of Meath, the most extensive, the most wealthy, and most English diocese in Ireland, it appears from his own report, (A.D. 1622) that on 243 livings there were about 90 churches in ruins, 60 ruinous; 15 chancels without churches; 18 churches without chancels; about half a dozen in good repair, and 50 in indifferent repair—and this after a profound peace of nearly 20 years. Of the 72 clergymen of the diocese, 3 were born in Ireland of English parents, about 15 are marked as "natives," the others, it appears, were imported from England to convert the ignorant Popish natives, teach them habits of law and order, a respect for the rights of property, the contented enjoyment of the fruits of honest industry, and confidence in the gratitude and the even-handed justice of the British government of the day.

It is said by some that Ussher, in the year 1601, foretold the rebellion of 1641. He certainly contributed to prepare it; for, however sincere he may have been in his religion, and wish for peace, the party with which he acted had generally very different views. When Bedell attempted to "enlighten the natives," a general outcry was raised against him "for his endeavouring to make the conquered and enslaved Irish capable of preferment in church and state, which was the portion of the *conquerors*."—*Mason's Bedell*, p. 275. And those *conquerors* had similar views at a later period, if we may believe Edmund Burke. "From what I have observed, it is pride, arrogance, and a spirit of domination, and not a bigoted spirit of religion, that has caused and kept up those oppressive statutes. I am sure I have known those who have oppressed Papists in their civil rights exceedingly indulgent to them in their religious ceremonies. These persons never saw a man (by converting) escape out of their power but with grudging and regret. They would have become Papists, in order to oppress Protestants, if, being Protestants, it was not in their power to oppress Papists." This was a very common spirit among those "conquerors," whom Mr. Macaulay, in his History of England, calls Spartans. Mamelukes would have been less classic, but perhaps more appropriate.

PATRICIUS SINOTUS DOMINO PHILIPPO O'SULLEVANO.

Duo sunt menses, ad summum tres, quam accepi a te epistolam cultu, et suavitate sermonis satis mihi notam; præterea excusantem te, quòd lachrymis semper, ac luctibus impeditus rarius ad me scribas. Ego certe rebus tuis adversis perinde doleo, atque meis. Sed hanc consolationem invenio, quod opportunè mori summa fælicitas existimatur. Compatruelis tuus comes ante flexum quidem ætatis corpore adhuc validus, et animo vigens indigna morte peremptus est; sed postquam insignem fidei Catholicæ a se defensæ lauream consecutus est. Frater tuus sane quam iniquo fato præraptus est tantæ spei, tanti roboris, tantæ denique audaciæ adolescens; sed in catalogo Heroum nostrorum perinde erit, atque Marcellus Virgilianus, quem festinata mors multi lachrymabiliorem fecit apud posteros. Desine igitur talium lugere funera virorum, quos gentis suæ archetypa ad omnem bellicam virtutem Deus Optimus Maximus esse voluit. Composui otiosus hæc carmina, quæ qualia sint, tu melius judicabis, quia sua cuique pulchra, etiam corvo pullus suus.

Tristia cum mecum reputarem fata Juvernæ
  Externum passæ sæcula multa jugum:
Damnaque censerem nunc rerum, nuncque virorum,
  Horrida quæ variis bella dedere modis:
Ecce repentino surrepsit fæmina gressu:
  Et mœsta ante oculos constitit illa meos.
Mirabar formamque ejus, cultumque decorum:
  Et majestati consona verba suæ.
Aurea vestis erat gemmis ornata rotundis,
  Pictaque subtili, Pergameaque manu,
Fimbriaque extremas varia mirabilis arte
  Ambibat partes, et decorabat opus.
Nigra sed hunc tantum superaddita palla tegebat
  Ornatum, obscurans os, faciemque Deæ.
Illa mihi attonito, subitoque pavore silenti
  Ne timeas, inquit jam scio, tu quid agas.

Abstulit egregios Mars sanguinolentus Ibernos,
  Sed sine Marte graves interiere viri:
Quos patria, atque omni pulsos ditione paterna
  Externis rapuit mors inopina locis.
Hausit O'Donellum febris vesana Simancæ,
  O qualem, obstarent ni invida fata, virum!
Dum sequitur regem Theobaldus Burkus Iberum,
  Discessit fractus membra labore viæ.
Confectus senio expiravit in urbe Quirini,
  Qui quondam Anglorum terror O'Nellus erat.
Hos ego ploravi. Sed quis secreta Tonantis
  Scire valet? Latitant pectore clausa suo.
Solus erat reliquus Comes O'Sullevanus, isque
  Mæroris nostri dulce levamen erat.
Quem si fata virum sinerent producere vitam,
  Amissas solus restituisset opes.
Quam prudens, sapiens, quam circumspectus, et omni
  Parte sagax, et quam providus ille fuit!
Quam bene pacifici callebat principis artes!
  Quam bene Tritonis bellica jura Deæ!
Illum sed postquam scelerato vulnere vidi
  Heu stratum Hesperia triste cadaver humo.
Illico percussi lachrymis mihi pectus abortis,
  Et spes nunc omnis corruit, aio, mea.
Protinus hoc faciem nigro velamine texi,
  Aufugique domûs in penetrale meæ.
Illic cum paucis, doctisque, piisque, bonisque
  Colloquor, et semper janua clausa mea est.
Religio dicor, quæ Divos reddo benignos:
  Quæ reddo facilem propitiumque Deum.
Hæc ubi dicta dedit, pulcherrima Diva recessit
  Ad sua tecta, lares sancta Juverna tuos.

Historiam tuam non dubito omnibus numeris absolutam fore. Itaque jam pridem eam avido, atque ardenti animo expecto. Equidem ego, nisi me docendi labor a scribendo abduceret, jam ingens volumen confecissem rerum nostrarum Patribus e Societate materiem mihi affatim subministrantibus, atque etiam ad scribendum magnoperè hortantibus. Sed me, cum alia avertunt, tum vel maximè incuria nostrorum, qui neque horam, neque diem, neque mensem, neque annum, quo quidquam actum sit, neque nomina, aut militum, aut ducum, aut præsidum, per quos res gesta sit, unquam apponunt; sed ineptè, atque inordinatè, imo mutilatè omnia narrant, prætermissis personis, locis atque temporibus, sine quibus historia non modo trunca, sed etiam exanimis, atque mortua videtur. Composui tamen stylo certè admodum tenui, ac maci-

lento perpauca quædam de ultimo Ibernorum bello. Quorum aliquam tibi particulam missiſsem, si otium mihi esset ad transcribendum, vel puer à manibus. Nam mihi dextera vacillat interdum paralysi quod indicat inæqualis litterarum mearum ductus. Id quoque semper expectavi, ut ingenium meum maturum fieret progressu ætatis, stylumque adipiscerer, etsi non grandem, atque sublimem, proprium tamen, atque uniformem. Quare vultum contraho, quoties lego historiam meam, ut rudem, atque imperfectum adolescentiæ meæ partum. Teque obsecro, mi Philippe, ne quid meum libris tuis inseras, quod sit ante hunc diem à me compositum. Vale. Compostellæ VII. Idus Decemb. Anno Domini MDCXIX.

To the preceding letter our author wrote an answer, describing the operations of the fleet in which he had been serving during the past year. The last paragraph alone refers to the history of Ireland:—

Hæc habui, quæ te monerem de rebus superioris anni: quibus scriptis accepi litteras tuas elegantissimas ad me datas VII. Idus Decembris, quibus petis ut historiam in lucem emittam, una cum doctissimo metro, quo O'Sullevanum comitem patruelem meum, aliosque nostrates viros clarissimos effers. Quod autem, ipse ut ais, hominum, locorumque nomina aut tempus quo res gestæ sunt, non potes scire ex iis, qui tibi scribendi materiem suppeditant, id ideo fieri existimo, quod iidem ipsi rebus gerendis non interfuerint, neque loca lustraverint, sicut Herodotus, Sallustius et alii utriusque linguæ historici fecisse traduntur, eaque tibi dictent, quæ non viderint, sed authore vulgi rumore audierint. Ego verò quæ memoro percepi, vel veterum scriptorum authoritate vel testimonio fidissimorum hominum, qui rebus administrandis interfuerunt; quos neque hominum cognitio, neque locorum peritia, neque temporum ratio præterivit. Tibi quoque toto pectore enitendum est, ne ab incæpta historia desistas, utque omnia quam verissime tradas: nam magni interest et ad tuam gloriam, et ad nostræ insulæ claritatem ut ejus res tuo cultissimo, et nitidissimo sermone celebrentur. Vale. Gadibus. Nonis Februarii: anno Redemptoris MDCXX. Finis Epistolæ.

Dominus Philippus O'Sullevanus Patri Michaëli Cantulio è Societate Jesu, S.P.D.

Quod Ibernicarum rerum historiam cùm tu Michaël Cantuli (venerande Pater) diu moliris, tum nos animis ardentissimis optamus, à te petere,

flagitareque putavi, ut tandem et gratissimâ industriâ exteras gentes oblectes, et glorioso studio patriam nostram, tuumque nomen illustres. Mihi quidam, cùm unà Madriti fuimus (ni mea memoria deficit) dixisti, tibi animo esse, insulæ nostræ naturam, et res relatu dignas, atque nostrorum Regum gesta, Divorumque vitas (quæ omnia vel tantum incorruptis Ibernicæ linguæ monumentis mandata domesticis parietibus clauduntur, vel apud varios Latinos authores per exiguas particulas, et minutissima frustra referuntur) in unum illustre opus redacta Latino sermone divulgare. Qui labor haud dubiè magnus, (quippe supra bis millesimum nongentesimum annum repetendus cùm regni descriptionem à nemine antehac exactè absolutam texat: cum plurimorum Regum, qui non solùm inter se, sed etiam cum Pictis, Britannis, Romanis, Norvegiis, Anglis et aliis acerrima bella gesserunt, amplas, atque magnificas res domi et peregrè, pace, belloque gestas narret: cùm innumerorum propemodum Divorum, qui et patriam suam nobilitarunt, et exteras, longinquasque regiones vel vitæ, doctrinæque sanctitate, vel effuso pro Christiana veritate sanguine ornarunt, mirabilia facta pandat: atque adeò præter vetustissimarum rerum cognitionem varios ancipitis fortunæ casus memoret, multaque exempla frugifera, et salubria ad colendas virtutes, vitandaque vitia suppeditet) non potest non esse lectoribus gratissimus, si verum est Lucretii carmen minimè paucis suffragiis laudatum.

Suave mari magno turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem:
Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas:
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.
Suave etiam belli discrimina magna tueri
Per campos instructa tua sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene quàm munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena,
Discere unde queas, alios passimque videre
Errare: atque viam palantis quærere vitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes, atque dies niti præstante labore,
Ad summas emergere opes, rerumque potiri.

Præterea fertilis, atque beneficæ telluris dotibus; vetustissimi, optimèque servati nostri generis nobilitate: memoria rerum inclytarum, quas nostri majores fortiter, et animosè gesserunt: tot, tantorumque Divorum sanctitate: nostra, qui hodie supersumus, incredibili defendendæ Christianæ pietatatis constantiâ, et virtute repetitis, atque cognitis, Ibernia contra invidiam, atque maledicentiam obtrectatorum jus suum dignitatem, gloriam tuebitur. Non te præterit Alexandri Magni Macedoniæ regis vox, qui cùm in Sigæum ad Achillis tumulum venisset, cum

fælicem fuisse clamavit, quòd Homeri præconio fuerit effectum, ne eo sepulchro, in quo corpus jacebat, tanti etiam viri fama, et gloria obrueretur perpetuo silentio sepulta. Ita nos speramus tot invictissimos regis Ibernos, tot magnanimos duces, tot viros sanctitate, et sapientiâ principes, fore fœlices, quod eorum nomen oblivionis sepultura diu conditum, tu sis ab interitu vindicaturus. Quâ quidem re eò majorem laudem ipse consequeris, quod non unius Achillis, sed plurimorum et armis et sanctimoniâ præstantissimorum hominum facta es celebraturus: sique plurimos laudaveris, à plurimis etiam laudaberis. Non enim solum ab his, qui hodie vivimus novis cumulatis laudibus effereris; sed mortuus etiam apud omnem posteritatem ingenio vives, et honorificentissimis præconiis ornaberis, nec immeritò. Etenim tria sunt hominum genera, qui nihil, qui male, qui bene agunt; quorum istis, qui vel nihil, vel male agunt, nulla ratio constat, quamobrem vita digni censeantur; illis verò, qui bene agunt ob id ipsum vita dignos esse constat. Hinc profecto qui non modo vivi benè agunt; sed etiam, cum diu vivere nequeant, præclara munera relinquunt, quibus et mortui de vivis benè mereantur, et sibi gloriam diuturnam comparent, vitâ dignissimi judicandi sunt, perpetuisque laudibus maximè tollendi, cùm industriâ, et beneficentiâ præstent. Inter omnia vero hominum inventa nullum æquè stabile, nullum æquè eternum (ut ita dicam) esse, ac ingenii, litterarumque, monumenta, inter omnes convenit. Quod Ovidii verbis verissimè concludam.

Singula quid repetam? Nil non mortale tenemus
Pectoris exceptis, ingeniique bonis.

Igitur si hi, qui amplas hæreditates soboli mandant, si hi, qui sumptuosa ædificia construunt, si hi, qui arces, et urbes condunt, in posteros magna beneficia contulisse videntur: illos, qui regnorum situs describunt, naturæ miranda referunt, regum gesta repetunt, Divorum vitas patefaciunt (quæ munera multò diuturniora, multò pluribus impertienda, et ad vitam bene, beateque instituendam multò salubriora sunt) cur ingentia dona apud mortales collocasse, inficiabimur? Immerito, præsertim cùm historia temporum lux præteritorum, imago futurorum, vitiorum pæna, terrorque; virtutis præmium et incitamentum, ordinandæ vitæ docta præceptrix sit. Equidem recordor eruditi cujusdam viri fuisse sententiam, patriam suam plus debere uni historico, cujus laudibus clara, gloriosaque feratur, quam plurimis regibus, quorum ignavia jaceat obscura, et ingloria. Proculdubio si ars excellentissimorum pictorum, atque sculptorum, qui suis imaginibus, atque simulacris res adumbrant, in ullo pretio apud homines est: historici, qui non perituris picturis, non mutis figuris, sed vivis, vocalibus, diuturnis litterarum monumentis regnorum nobilium, regum potentissimorum, virorumque clarissimorum imagines exprimunt, apud optimos, honorificentissimos quosque in summo honore esse deberet. Aliqua verò præclara insignium artificum opera,

quæ fuit antiquitas magnoperè admirata libet mihi Ovidii relati versu perelegante meminisse.

Ut Venus artificis labor est, et gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas:
Arcis ut Actæ vel eburnæ, vel ærea custos
Bellica Phidiaca stadea facta manu:
Vindicat ut Chalamis laudem, quos fecit, equorum:
Ut similis veræ vacca Myronis opus.

Sic tu (crede mihi Michaël Cantuli) multò potiore jure, multo justioribus titulis tui nominis famam hoc opere longè lateque propagabis, non modo principibus Ibernis, qui historias semper maximi fecerunt, acceptus; sed sapientissimis totius orbis viris laudatus. Insuper cùm, ut Platonis sententia sapientum omnium calculis probata fert, homines non solum nobis, sed partim patriæ, partim amicis nati fuimus, hâc honorificâ lucubratione in lucem emissâ patriæ, et amicis pensum solves. Ad hæc religionis tuæ sacratissimæ in medium consulentis exemplum imitaberis, remque facies divis longè gratissimam. Berlingerius (ut legi) nobilis Tarentinus, qui nostratis Divi Cathaldi Tarentinorum Præsidis vitam scriptis celebravit, Panormum profectus tantis doloribus repentè corripitur, ut opi humanæ prorsus diffidat. Cæterum Cathaldi fide implorata subito se benè habuit, brevique; convaluit. Voluit enim divus laborem scriptoris de se benè meriti servatæ vitæ præmio remunerare. Quo liquet magnæ curæ superis esse eos, qui gestis ipsorum scribendis opera impendunt. Quod ita cùm sit, quandoquidem tu multorum Divorum facta exornaveris, ab illis, et à Deo Opt. Max. cujus omnipotentia, et misericordia servorum miraculis clara, et illustris ostenditur, sancti laboris mercedem in terrâ, et in cælo exaggeratam optimo jure expectatis. Longioribus suasionibus tecum agerem, ut librum in lucem quàm celerrime emittas, si publicâ causâ, patriæ dignitate, civium amore, tuâ laude, sapientum judicio, tuæ religionis exemplo, Divorum cultu, Dei gloria, certissimo laboris præmio (quæ te omnia ad opus edendum hortantur) ullum argumentum apud te esse efficacius existimarem. Vale.

APPENDIX.

I.

Note to chap. v. Tom. III. Lib. VI.

Anno 1600 eramus ibi 40 fratres de familia, et officia divina nocturna et divina fiebant cum cantu et solemnitatibus magnis. Habebam ipse curam sacristiæ in qua habui 40 indumenta sacerdotalia cum suis omnibus pertinentiis, et multa erant ex tela aurea et argentea, aliquot intertexta et elaborata auro, reliqua omnia serica. Erant etiam 16 calices argentei, et magni, ex quibus duo tantum erant qui non erant deaurati; erant et duo Ciborea pro SS° Sacramento, suppellex satis honesta. Ciborea ne vitro quidem carebant. Sed ingravescente bello, et hæreticis aliqualiter prævalentibus, tandem potuerunt id efficere, ut principe O'Donnello in aliis negotiis occupato, ipsi ad oppidum Dunnangall pervenerint cum exercitu, et anno 1600, in festo S. Laurentii martyris in monasterio præsidium militum collocarunt: fratres quidam præmoniti fugerunt ad loca silvestria, inde aliquot miliaribus distantia, et suppellectilem monasterii navi impositam, ad alium tutiorem locum transtulerunt: ego ipse eram ex ultimis qui e conventu egressus sum, et in navi illa fugam cepi. Sed hic erat rerum exitus; conventus in quo erat illud præsidium militum, postea statim a principe obsidione cingitur, et Angli ibi existentes nimium arctantur; accidit autem illis casus admirabilis; una eademque hora, ignis ut putatur divinitus ædificia conventus corripit, et multos militum consumit, totumque conventum et ecclesiam incendit, et navis quæ in portum ingrediebatur victualia illis suppeditans, ad scopulum collisa est casu; qui supervixerunt ex Anglis intra fossas quas fecerunt se continuerunt, et ad deditionem venire disposuerunt, deque articulis tractabant et conditionibus deditionis. Jam nuntiatur principi Hispanos auxiliares duce D. Joanne de Aquila Kinisaliam in Momonia advenisse, et occupato oppido ab hæreticis ibi obsidione cingi: tum non cunctandum ratus, re apud Dunnangall infecta, in Momoniam proficiscitur, in itinere principi O'Nello et aliis occursurus, ut simul omnes Hispanis opem ferrent. Sed neque Kinsaliæ res bene successerunt, atque ita Hispani ad deditionem coacti sunt, rebusque Catholicorum ita profligatis princeps O'Donnell in Hispaniam se contulit annoque sequenti 1602 omnia loca sui dominii in hæreticorum potestatem devenerunt, et inter cætera quæ ibi perierunt, suppellex illa ecclesiastica conventus de Dunnangall fuit prædæ Olivero Lamberto gubernatori Conaciæ ex parte hæreticorum qui calices in cyphos profanos convertit, et vestes sacras in diversos profanos usus convertendos scindi et dilacerari curavit, et sic tum ipse conventus tum omnis suppellex ejus periit. Fratres autem usque in hodiernum diem vivunt tum per modum congregationis in locis magis tutis infra terminos et limites districtos conventus, nec defuit illis semper suus guardianus et numerus ad minus 12 fratrum, Aliqui etiam ex

ipsis in alios conventus translati sunt. Pace postea facta, et principe O'Donnello mortuo in Hispania, frater ejus Rodericus obtinuit dominium majoris partis principatus, et a rege Angliæ titulo comitis fuit donatus, (cum is titulus multo minor suo præcedente titulo fuerit). Is cæpit conventum reædificare, sed intelligens vitæ suæ Anglos insidiari, spem in sola fuga collocans simul cum principe O'Nello in Flandriam se contulit, inde Romam, ubi mortui sunt ut satius infra dicetur, fratresque sine protectore et opus imperfectum reliquit. Nunc autem Angli hæretici omnia possident, et permittunt antiquos fratres in locis suboscuris, quia brevi omnes morituros sciunt, residuum vitæ traducere: aliquos aut recentiores illis addi non facile permitterent, et hic est præsens status conventus illius, p. 24, 25. Before Mooney entered the Franciscan convent of Donegal, he had been a soldier. In the year 1616-17 he visited the convents of his order in all parts of Ireland; and the greater portion of his history consists of descriptions of the actual state of those houses, of the memorable events which had happened in them during the long wars from Elizabeth's accession, and also some notices of the founders or patrons.

II.

Note to chap. x. Tom, IV. Lib. I.

NUNC, ad regis nutum, fædere violato, sedibus suis et possessionibus tanto tempore possessis, indicta causa, et nullo juris ordine aut processu adhibito aut servato, expelluntur, rege indignum judicante, ut gens tam radicata in papismo, tantas possessiones haberet, ac proinde æquum et congruum esse arbitrante ut ex Anglia et Scotia transferantur illuc homines tenuis fortunæ, regis religione addicti, illisque terræ illæ distribuantur in funiculo distributionis. Hoc genus tyrannidis nomine plantationis vocat, et, fundare vult in prærogativa regis, supponens unum falsum principium quod est: regi licere quemcunque vult, sua possessione privare, eamque alteri tradere, præsertim si non potuerit scriptum diploma regis ostendere, quo prius eam ipsi a rege esse concessam constet, non valere possessionem continuatam antiquiorem etiam rege neque ejus prosapiâ, aut quidquam aliud nisi regis scriptum; quod si vel ab igne consumatur casu a malitioso quopiam discerpatur, vel a mure petulante mordeatur, aut alias vitiosum aut suspectum reddatur, aut novis inventionibus causidicorum dicatur viribus carere (ut ordinarie ob defectum non servatæ formæ scripturæ dicuntur vitiatæ) huic nec antiqua nobilitas, nec possessio bis millium annorum nec aliquid aliud valet, adeo hoc regimen tyrannidem Turcæ non imitatur modo sed et superat. Ab initio regni hujus regis 14 tantum annis usque ad annum nunc præsentem 1618, familiæ principales in toto regno Hiberniæ suis sedibus hac arte pulsæ sunt.

Familia magna principis O'Neill, familia principis O'Donell, familia O'Dochurta, O'Cathan, Maguidhir, O'Raghally, Mackmahon, O'Bruin, O'Morra, ... prædicta nunc eadem transplantatio et supplantatio decreta, est facienda.

He mentions here the Irish names of large territories in Westmeath, Longford, King's County, Queen's County, and Leitrim, in which James confiscated 385,000 acres.

Et per totum regnum idem futurum expectatur. Non numero hic quot Conacienses et Momonienses sedibus pulsi sunt, et infimæ sortis ho-

mines possessionibus ditati nunc creantur barones et comites. Unum instar omnium refero: Richardus Boill mea memoria ab annis circiter 24 tam pauper erat, ut ne calceos quidem comparare sibi valuerit. Hic servivit Nicolao Renninge qui officium quoddam gessit, cui competit investigare quæ sint quæ lapsu aut devolutione ad jus coronæ deveniunt, et vocant officiale Excheater. Huic Nicolao qui adhuc vivit, et fuit semper et est nunc tenuis fortunæ quia non novit circumvenire alios, servivit Richardus Boill et factus est sub eo scriba et notarius. Tum singulorum causas plane perspiciens, id artis adhibuit, ut huc illuc carpens quæ poterat, tandem factus sit ditissimus, ita ut nunc sit post Chichestrium qui regni prorex erat 12 annis ditissimus in toto regno, et nuper (A.D. 1616) cum magno fastu erectus est Baro de Yoghuill. Ita miseriæ Hiberniæ ex miseris faciunt locupletes divites et honoratos. Tempus deficeret narrantem mira et stupenda fortunæ ludibria in Hibernia, vel potius tyrannidis effectus: qui voluerit notare ad longum habet in quo enarraret ad infinitum.

This fortunate Richard Boyle is attacked by all the Catholic writers of the day. In his own account of his fortunes, he says he was conducted as if by the hand of Providence to Ireland, where he landed in 1588. Wherever a penal law was to be enforced, or an estate to be seized, or an accusation of Catholic disloyalty to be urged, he was generally at hand. His "great truth" inculcated with all his eloquence, at the close of his long life in 1641, was that there could be no peace in Ireland as long as Catholics had land or were allowed to live there. See, in Dr. Elrington's life of Ussher, p. 107, the use made of church property by this Richard Boyle's two kinsmen, the bishops of Cork, and of Waterford and Lismore.

INDEX.

H.

I.

J.

K.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

ADDENDA TO INDEX.

Names not identified in the Notes or Index.

DUBLIN:
GOODWIN, SON AND NETHERCOTT, PRINTERS,
79, *Marlborough-street.*

[illegible] Leinen [illegible] — 1.4 .
[illegible] st. 56

3